wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ
toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye . . . 1
Markɩ . . . 38
Likyi . . . 61
Nsyɔ̃ . . . 99
Tyipínɩ̀ . . . 128
Wrome tãn . . . 168
Korɛ̃nti tãn . . . 184
Korɛ̃nti tãn . . . 201
Kalatɩ tãn . . . 211
Yefɛsɩ tãn . . . 218
Filipi . . . 223
Kolɔsɩ . . . 227
1 Tesaloniki tãn . . . 231
2 Tesaloniki tãn . . . 235
1 Timote . . . 237
2 Timote . . . 242
Titi . . . 245
Filemo . . . 247
Nsyakɩ . . . 248
1 Nsyɔ̃ . . . 253
2 Nsyɔ̃ . . . 257
3 Nsyɔ̃ . . . 258

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkɩ̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu
Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀: 2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ,
Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.* 3 Nsyudalɛ,
Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ, Wramɩ
sú ye. 4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yṹ mɛ Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ
yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye. 6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidilɛ,
Salomo sú ye, tɛ́ Salomo yṹnɛ, Yuri lékókè kyɩ ye lésõ. 7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye.
Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú ye. 8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ,
Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye. 9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ
sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú ye. 10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye.
Amolɛ, Nsyosyasɩ sú ye. 11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́
légbɩ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ Yisrayel no kyɩ̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.† 12 Képah náh,
Salatyɛlɩ dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya pɩ́dɩ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú ye. 13 Nsorobabɛlɩlɛ,
Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye. 14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ
sú ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye. 15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye.
Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. 16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á
Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Á tɔkɔ Abrahmɩ gbɩ̃ tyí, pópó à pɔ syɩ
Davidi gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyã́h ye wɛ sɔkɔ. Á tɔkɔ Davidi gbɩ̃ tyí, à pɔ syɩ Yisrayel
no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyã́h ye tõ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tõ
tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyã́h ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nólɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh
sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkɩ̀lɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ,
nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Á náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yɩ̃n yɩkɩ névye yɩ̃́ yah. Képah ye à kè
yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. 20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pɩ́dɩ̃́ Nsyosɛfu, káh tɩ́kɩ́ pɩ
á kyɩ Mari fúrnólɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ye à tɔkɔ kúrkɩ̀ mɛ̀nɛ. 21 Á kɩ pɩ́dɩ̃́
dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yɩ̃n sah Yesulɛ.»‡ 22 Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyo-ò kõ à tyi nónó yo sah, sépi wil yɩ̃n ye tyi nɔ́pi pól kõ
sè pɩ. Á lésõ nɛ ńkɛ̃: 23 «Yah, dɩ̃́ pɩ̃́-ńkɛ̃ sê kɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ. Á kɩ dɩ̃́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yɩ̃n kɩ
sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§ 24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. Á ǹ kyɩ Mari fur. 25 Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh wɛ yah pé wrɔ́,
fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pɩ́dɩ̃́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yɩ̃n sah Yesulɛ.

2

Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ
gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃, ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbɩ̃̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi
mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃ kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.» 3 Yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ. 4 Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ
sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ
ńkɛ̃, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yɩ̃nɛ à pɔ dubi nɩ? 5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ

---

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɩ̃́npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16. ‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ
ńkɛ̃: 6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo
ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yó kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel
tɛ̃nó plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂
tótó-á pè wɛ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀nɛ. 8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ
tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínó sah ǹ yõ. 9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nópi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃kì tɛ̃.
Pǎh wɛ̃kì tɛ̃, ńwɔ̃ kèpil nɛ̂-á sɔ̃̀ pè wɛ tɛ́ mɛ gbı̃̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tı̃̀nnɛ kè n
yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ. 10 Ǹwɔ̃ kèpil mɛ̀ tɔ̃nwɛnɔlɛ, kè
pé nɩ kah vɩ. 11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah tɛ̃nɛ, pè pé gbètukunɔ
di piri mɛ̀ yah à gbílkínó sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyó yey yɩkɩ mɔ à sã́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh
pãn pènɛ̀kì yó, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kì yó wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri tyí. 12 Képah
náh, Liyel gbáhdyâh yó di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tı̃̀nnɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃kì káhkí yó tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yó mɛ wil
Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú
ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana
sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó kɩ pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyí á tyí.» 14 Képah tɛ̃nɛ, Nsyosɛfu
mɛ yuku kénɛ lékẫhnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti yamana sɔkɔ. 15 Pè kyɩ tɛ̃
nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂
yo sah nɛ: «Mé ń Pídɩ̃́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃npì yrɔ̃ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh. Tɛ́ wǎh lésõ
ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ wil gbĩ́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ
Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃npì pól ko mɔ, nónó-á pè náh kah ye nínó nínólɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Yĩ́npɔ̃ yó mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónó ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínólɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃npì yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnó tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yó wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti
yamana, 20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah
ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.» 21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri
ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ. 22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude
mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínólɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§ 23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yó sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yĩn ye
tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ nɛynɛ.»

3

Wɛ̀lnwı̃̀lkì-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbı̃́nɛ, Wɛ̀lnwı̃̀lkì-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípɛ̂l pínó yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃: «Ǹnî yó yı̃́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah. Yé ǹ sókó-ńtẫn pɩ tómtóm.›» Nsyɔ̃ yı̃́npɔ̃ tyí ye
lésõ à n yo. 4 Yã̀hmíkì yè fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sɛ̂l kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂
syĩrɩ ye sɔ̃̀ ǹ yɔ̃kelɛ. 5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tãn, ànɛ̂ Nsyude mara pól névye,
ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí. 6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípɛ̂l pínólɛ

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1. † **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

n yo n pɔ no pól yı̃́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 7 Képah sɔkɔ,
Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃kì kópú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kópú náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ
n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kı fɛ̃
to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̀̂hnì yah, nɛ̂-á n pi nı? 8 Pè tyípéplɔlɛ n pı, nónó-á n wɛ̃kı n pi nɛ
pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. 9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kı n sõ pé fɔkɔnı sɔkɔ nɛ Abrahmı-á
pé súlɛ, képah-á kı yı̃nɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kı fɛ̃ sè vi mɔ
pı Abrahmı pyelɛ. 10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yı̃nnɛ sé sémîn sɔkɔ.
Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kı ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal
mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃nwɛnɔ-á kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ
kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kı pɔ pè wel wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.* 12 Ǹ
sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wǎh kı ǹ táh tɔ̃ sah, kı ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kı ké pɔ́rí
kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyî wɔlɛ, wǎh kı sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalı sɔkɔ, nɛ pé
pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ. 14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yı̃nɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃
à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyí nı? 15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè
pı sɛ̃́ ǎtrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pı.» Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyɔ̃
mɛ fɛ̃ syi. 16 Yesu wèlnwı̀lkı̀ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yı̃̂nyɔ̃ yıkı mɔ, tɛ́ à mɛ
Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃. 17 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃ yɔ́
núkú n wil yı̃̂nyɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ nìdɛ̀ Pídı̃́ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ.»

4

Sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à wɛ tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wǎh sèpı̃̀n tikininí ànɛ̂ lékɑ̃hlɔnɔ́ tikininí pı yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, kwɛkı à tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ,
sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel Pídı̃́nɛ,
à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pı yɔ̃kelɛ. 4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil Liyel
vyɑ̃h, sépi ye pyě n pu névilɛ.›»* 5 Képah náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı kwil, à
kyı à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah† 6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel Pídı̃́nɛ, à yɔkɔ n
tiki sétáh. Á kó wɛ nı, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yı̃nnɛ,
Liyel-á kı ǹ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npıbı kɔ̃ sè kı à swah syi sé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ǹ gbáhkì kɔ̃ kè náh n mı n
pi dáhkì tyí.‡ 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§ 8 Képah náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lı kèyy yɔ́ yɔ̃, à
kyı kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃rí póllɛ à wɛ̃kı ànɛ̂ ké tahrılɛ, 9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kı ǹ gbètukunɔ di péwɔ
yah à pé gbilki, páh kı sé póllɛ à kɔ̃. 10 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́
nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»* 11 Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npıbı mɛ pɔ ǹ
tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tɔ̃̀ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésɔ̃ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbı̃́ nɛ̂nɛ, à ǹ syı
sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ. 13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtı kwil sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ kyı tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulɔ̃ yı̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yı̀kì névye sétáh
yɔ̃. 14 Kè ye pı sɛ̃́, nɛ̂-á kı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè kı wil. Á lésɔ̃
nɛ ńkɛ̃: 15 «Nsabulɔ̃ yı̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yı̀kì névye nónó-á mɛ wɛ̃kì gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-
ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ, à tahlı pé Kalile mara tɑ̃n tyí nónó-á
pé túkù náh pı Nsyifunɔlɛ, 16 pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi
nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyí.»‡

---

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13. * **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbɑ̃mnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markı 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

17 Tɛ́ à tɔkɔ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ
nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rɩ́ mɛ yĩni tẽ tɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pĩ̂ nímí wɛ. Simo nɛ̂-á pè yĩn
dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndĩ́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́nkyɔ tẽ tẽ mnɔlɛ n min
yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̃̀ pélɛ. 19 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé ń sɔ̃̀ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye
tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyí.» 20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tẽ tẽ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 21 Wǎh tɔ̃
yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀, pépi nónó-á Nsebede
dĩ́npɩ̀lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tẽ tẽ mnɔlɛ n tɔ̃ n
sah. Yesu mɛ pè ye yah. 22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀
sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃rɩ́ tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n
mɔ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ
tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyɑ̃hrɩ duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ
nónó sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól dɛ mɔ. 25 Képah tɛ̃nɛ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli mara sɔkɔ, túkù
wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̃̂-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yɔ̃ n pi. 4 Nónó-á
mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi. 5 Gblɔ̃̌y tíkinmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyílɛ.* 6 Gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kóló dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á
kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̌ sɔ̃ tɛ̃ pélɛ, pépi tyí nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n
mɔ n pi. 7 Nónó-á névye yɑ̃mnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yɑ̃m yah n pi. 8 Nónó
nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yĩ́nɛ. 9 Nónó gbɔ̃̀ yɔ̃-á yèvɩnɩ
n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. 10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́
pínɔ́ yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yɔ̃ n pi. 11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fɔ̃h, tɛ́ yé tyílɛ n yo n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke póllɛ n sah yé yɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ,
yépi tyí nɔ. 12 Sɛ̃ ye lésɔ̃ pè fɔ̃h Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh tẽ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ
ké yɔ̃re ǹgbɛ̃ wɛ n pi yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yɔ̃

13 Yépi ye n nɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, sɔ̃-á pnɛ pɑ̃nnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dêndên-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè
kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye
kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yɔ̃. 14 Yépi ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yɔ̃, kè náh fɛ̃
n wɔ̃bɩ n pi dò. 15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀
sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí. 16 Sɛ̃ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ
névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yɔ̃

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ
mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah. 18 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀
mɛ, kwâh tyĩ̃́ yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrɩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́
kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí. 19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃́nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ tir kyĩrɩ́ fyé yɔ̃, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yɔ̃ yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃rɩ́
nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̃ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyíyɔ́nɔ́ yɔ̃, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ kɩ
yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ. 20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃́nɛ

* 5:5 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

gbı wɛ̃kì kópúlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, yé
náh Liyel tɔ̃rí nolı yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì tyí yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè
mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. 22 N̄tɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyɑ̃h ǹ ní-òlɛ,
tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tı̃̀nkì tyí. Tɛ́
nɛ̂-à à ye Vínpılɛ, tɛ̃ wɔ-á yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ. 23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃
kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pı de á ní-ò yɔ́ tyí, 24 á yĩ n
kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyı á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mènɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ Liyel
kɔ̃. 25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyı ǹ ye tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ ké
yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, à kı kyı álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à
ké yah wah, tukey tùkè-ò mè kı kyı álɛ sràsyíbí kɔ̃, tɛ́ pépi kı mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. 26 Kègbı yõ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lı mè pól dyah
tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkì tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkìlɛ n pı.»† 28 N̄tɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí
nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yĩ́ wil ǹ tyí, tɛ̃-á fɔ̀fíkì pı tɛ ǹnɛ ǹ nı sɔkɔ. 29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yĩ́-à kı
nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè gbahlı n wilki n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil
gbɛ̃́nsê fĩ́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ. 30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki álɛ fíí.
Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fĩ́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyíndenɔ yõ ní-ńkɛ̃
nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin n mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ à ǹ fínnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y
pı à kɔ̃.‡ 32 N̄tɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí yõ
náh, tɛ̃-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkì pínɔ́ wɛ̃kì yõ. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê fínnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á
tɛ̃ n pı.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃̌y wónɔ́ tyí yõ

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ. Wâh á
wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pı.» 34 N̄tɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh
yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yĩ̂nyõlɛ. Liyel tɔ̃rí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n
wo kélɛ. 35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̂h súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah ye yé
káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmınɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah
ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. 36 Káh álɛ n wo á yõlɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé piki,
képah náh pı à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ. 37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh
ɔ̃ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnı sépi yõ, pèkè pí-ò tɔ̃̀ vyɑ̃h ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yõ

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yĩ́ sɔ, á yĩ́ kı sɔ. Wâh yĩ́n dal, á yĩ́n kı
dal.»§ 39 N̄tɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyítúkù pı yé tyí, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n
dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mı, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. 40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye
tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃. 41 Névi-à ǹ kyĩ̀ mɔ nɛ
á kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃nɛ. 42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkı
syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á mó á sépɛ dyɔlɛ
n yɔ. 44 N̄tɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ n ni yé
fɔ̃́hpú tyí. 45 Yâh képahlɛ n pı, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kı nɛ ǹmɔ
wɛ̃npì-á yélɛ. N̄mɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ nɛ́pɛ̂l ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pũ̂nɛ n pı n mɔ nɛ́gbló ànɛ̂
nɛ́túkúnì tyí. 46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónɔ́ tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yõre nɛ̂ mɛ yé kı n wɛ n
pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pı di? 47 Yâh n wɛkı n mɔ
yé no ó tyí, gbɛ̃ndùnì tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃kì kó-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1. § **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

pɩ di? 48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kókólɛ n pɩ, sɔ̃-á yé Sú tyípéplɔ ó kókólɛ n pɩ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yɔ̃

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kì kólólɛ yɩ̃́nyáhkì sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ, yé náh ké yɔ̃re
wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃. 2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh
ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃-á névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ,
névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. 3 Ǹtɛ áwɔ-à
kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ. 4 Képah sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á
á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètɩ̃̂n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtɑ̂n vì ànɛ̂ wɛ̃tlo yey sɔkɔ
yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ
képahlɛ. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. 6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ
á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel
nɛ̂-á sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ. 7 Yâh nírîlɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n
yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃nyonɔ kwlɛ̌yy nírí ye Liyel
n tɛ̃. 8 Ǹtɛ yì nónó yétɔ̂-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbɩ̃́ ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah
ye, yé káh Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yɔ̃, sɔ̃-á kélɛ yɩ̂nyɔ̃.
11 Á kwɛy gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ yɔ̃kelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétɑ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sɔ̃ n wil.
[Yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃, à
kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. 15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, yé Sú
Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nîkì tɛ̃ dùkù tyí yɔ̃

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ pé yey yɔ̃re n
sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ níkì tɛ̃. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkì tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yɔ̃ pɩ n sah yákárá, 18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ
níkì tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yɔ̃ yɩ̂nyɔ̃

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí
kɩ fɛ̃ sélɛ n yɔ̃, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ sè yĩ tɔkɔ. 20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n
yah n koh n sah yɩ̂nyɔ̃, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí náh mɛ sé yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, yɩ̃́pú tɔ
náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ, képah náh pɩ kɩ yĩbe yĩ. 21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyãh,
á sɔ̃nɔ tɔ kɩ mɛ nénpɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yɩ̃́ ye. Á yɩ̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyòo sɔkɔ. 23 Ǹtɛ á yɩ̃́-à yɩkɩ, á
wil pól kɩ mɛ fɛ̃ntɩ̃̂ sɔkɔ. Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃ntɩ̃̂nɛ, á mɛ yɩ̃́ɩ̃́ fɛ̃ntɩ̃̂ pbèy sɔkɔ
dɛ́. 24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃tãm népĩ nímí tyí. À kɩ núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́
kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n tĩnki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃ ó ye, yé náh fɛ̃
tɔ̃ kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.
25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ yáh nɛ wɛ n yɔ̃ [tɛ́ wɛ
n wɔ] n pi sɔ̃, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃. Névi min tyí
náh tah kal yɔ̃kelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di? 26 Yé yah kèpyelɛ yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ kè; sè

náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah
díké sɔkɔ; tɛ́ yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃nfɔ̃ kal kèpye yɔ̃ náhnáh di? 27 Yépi
sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̌y min yɔ̃, ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ gbɔ̃̀ yɔ̃? 28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂
fɔkɔ sɔ̃nɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fílkì fi pɩ dùkùlɛ swɛ̃y sɔkɔ kè:
Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n tĩ. 29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ Salomo
tàh fyé yah yɔ̃, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fílfi nópi sɔkɔ yó ńtɛ̃nɛ. 30 Liyel yɔ̃
sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nópi. Fílkì nɛ̂-á swãh sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á képah
fi pɩ pallɛ sɛ̃ à, yépi wɔ se pyě à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ? 31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n
sɔ̃ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yɔ̃ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂
se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ? 32 Yé náh wɛ di, Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃
sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yĩ̂nyɔ̃, à pĩ nɛ yî nópi pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃rɩ́ ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyɩ́. Képah sɔkɔ, à kɩ yî télɔ́ tɔ pól dohnɩ
yé kɔ̃. 34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyɩ́ sɔkɔ. Yé ńsɔ̃̂ tyi sah ńsɔ̃̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé
yɔ̃́tyí ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke
1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi. 2 Yé náh wɛ di, yáh no
tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ
tyí kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ. 3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yɥ̃́npi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yɩ̃́
sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ? 4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yɥ̃́npi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à
kɔ̃ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ? 5 Fɔ̀kɔ̀pɩ̃̀l névi. Á yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò
wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ á yɥ̃́npi yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃
pè káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yî kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á
mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yɔ̃.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí
7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ
n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃. 8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n
wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pídɩ̃́-à búrn ni ǹ tyí à
kɩ dáhkìlɛ à kɔ̃? 10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 11 Yépi nónó-á
nɛ́pɛ̂llɛ, yé yé wɛ̃npì kɔ̃nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tò náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yîlɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ pé tyí. Sɛ̃ ye tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ dé-ńsah wɔ̌kè ànɛ̂ dé-ńsah fɩ̃́ĩ tyí yɔ̃
13 Yé nɛ n de dé-ńsah fɩ̃́ĩlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃kì nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́ tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́
mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò. 14 Ǹtɛ wɛ̃kì nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃
min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fɩ̃́ĩ. Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobe tyí yɔ̃
15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé gblɔ̌y pɩ mámm
képyɛ́nì tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃npãhlɔ sɔ̃. 16 Yé kɩ pè pĩ n pi
pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yèrɛsɛ̃ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n
gbɛ gbíyɛ̃kì sɔkɔ. 17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye
túkúǹìnɛ. 18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúǹìnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n syi pye
pèplɔlɛ. 19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kãm ǹ min n dah n mɔ nyàh sɔkɔ.
20 Sɛ̃ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ pé tyípínɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yɔ̃
21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃ kɩ Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ
yɔ̃ n pi dɛ́. Ǹ Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pípú ó ye kɩ yɔ̃ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn
yɔ̃ kó lésɔ̃ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ nɩ? Ǹmɔ yĩn yɔ̃ kó lésɔ̃ pè n nɛ n yĩni n wilki
sétɑ̃̀nnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ yĩn yɔ̃ kó lésɔ̃ pè n nɛ n pɩ gbìlnɔ́ náhnáhlɛ nɩ? 23 Ǹtɛ mé

kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pípú
nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, té mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m
névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbɩ̃́ yɔ̃. 25 Pṹ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ
wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ mɛ kɔ̃ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sɔ̏ sɔ̃ légbɩ̃́ yɔ̃ sɛ̃́, képah ye kè náh
syɩkɩ. 26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh té à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m
kɛ̃́ névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmɩ̏yɑ̃́hrí yɔ̃. 27 Pṹ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ
kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ mɛ kɔ̃ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̏n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̏ mɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́,
kè sɔ̏ mɛ yɔ̏tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yɔ̃ à tiki pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̏ tɛ̃. 2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ
di ǹ yah sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pɩ
yályál Liyel yah. 3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbɔ̏ nɔ à tũ ǹ tyí, té yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí,
á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ̃́ dú ńyân núkú tyɛ. 4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yɩ̃
mɛ̀ yɑ̃h nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̏ynɛ sárká syínwɩ̏lkɩ̏-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̏ sárká nɛ̂ tyí yo
sah tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ tɔ̏npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ té
à ni 6 nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pé tɔ̏npɩ ɗɩ̃́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ
n kwlɔ képékèyɔ̂. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ. 8 Ǹtɛ
kénɛ ɗɩ̃́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ǹkɛ̃́ à wɛy
núkú ó yo, té pé tɔ̏npɩ-á kɩ dɛ. 9 Á kó wɛ nɩ, yɔ̏tɑ̃m-á mɛ péwɔ tyí, té péwɔ tɔ mó mɛ
sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̏tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n
pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mɛ̀ pɩ! Á kè pɩ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, sè
ǹ gbɑ̏n kah du. Á mɛ yo ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀ dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ. 11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ,
ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ. 12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̏ yɩ̃nɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí
tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.» 13 Képah
tɛ̃́nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tɩ̏nnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yɔ̃
sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɔ̏npɩ ɗɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyɑ̃́hnɩ̀nɛ. 15 Yesu
mɛ tũ pi gbɔ̏ tyí, wílvyɑ̃́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah tɛ̃́nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n
mɔ Yesu tyí sɔkɔ.
16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétɑ̏n-á sɔ̏ mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. Á mɛ ǹ
vyɑ̃h wɛynɛ sétɑ̏n nɔ́pi yɩ̃ni wilki pé sɔkɔ, té yámpú téló pól dɛ mɔ. 17 Á képah pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Á lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á yèvyɑ̃hrɩnɔ pól
tɔkɔ to á yɔ̃, té á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sɔ̏ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbɩ̃ sɛ̃́, à nɛ pé tɔ̏ sɑ̃́hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ. 19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ té yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
ɗɩ̃́, páh kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ. 20 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí pɩ̏ mɛ. Kèpye tyí syè mɛ. Ǹtɛ Névi Píɗɩ̃́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh
mɛ.» 21 Képah tɛ̃́nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó
ǹgbò yɩ̃ tɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, ǹ té n yɛ nékyɩ̂ kɔ̃ pè pé lékyɩ̂lɛ n yɩ̃.»

Yesu yǻhpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè sɔkɔ. 24 Dǒ yǻhpékè yɔ́ núkú
kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yĩ́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sɔ̃̀ mɛ n dɔ.
25 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé
pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! 26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tíkí
yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃nɛ, à yuku à dírí kõ yǻhkí ànɛ̂ ni yõ, tyah
núkú pɩ sṹmm. 27 Képah tɛ̃nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ,
nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ tɛ́ yǻhkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pɩ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ Kadarɩ tɑ̃n sétáh yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, díbí
nɛ́pɩ̂ nímí mɛ wil léyâl wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétɑ̃̀nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí,
nɛy náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃kɩ̀lɛ. 29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel
Píɗɩ̃́, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ? Á se pɔ ásɔ̃̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ
nɩ? 30 Tɛ́ kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kõ fɩ́ɩ́ kwéy pélɛ. 31 Sétɑ̃̀n nɔ́pi
mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kõ sé kyɩ n de sel nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi
pól núkú wil yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ sɔkɔ à ku. 33 Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi
fɛ̃pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yɑ̃h no tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pɩ̂ nímí
nɔ́pi tyí sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ nónó sɔkɔ. 34 Képah sɔkɔ, kwil tɑ̃n pól wil kyɩ Yesu yohnɩ. Pǎh fyɔ̀ à
wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.* 2 Nósyɔ́
mɛ sèkùkù ɗɩ̃́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù
ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń píɗɩ̃́. Á tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kõ.» 3 Képah
tɛ̃nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, ɗɩ̃́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúnǹìnɛ yé sɔkɔ sɛ̃?
5 Mâh yo sèkùkù ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku
nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yónɔ́ sɔkɔ kal? 6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kõ yé kɩ pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á
mɛ Névi Píɗɩ̃́ tyí sétáh yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃
sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.» 7 Dɩ̃́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô. 8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́,
tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki wǎh sɔ̃́npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kõ.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à ɗɩ̃́ yɔ́ wɛ à mɛ kõ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syi-ńsah sɔkɔ, pè
n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Á mɛ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀
mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ pɔ n yõ
ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. 11 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí
nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé
tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̃̂lɛ di? 13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yâh wɛ̃ yɑ̃mnɛ n yah, képah
tyí nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kõ.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí
sɔkɔ, yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé
náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Ǹìvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyíɗìlɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃ tɛ́
pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú níkɩ̀lɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ níkɩ̀lɛ n tɛ̃ nɩ? 15 Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbĩ́nɛ
pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ́nɛ, pè kɩ
níkɩ̀lɛ n tɛ̃.

* 9:1 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

16 Ǹnî yɔ́ ńtẽ náh yĩnɛ à fwɔ̀sãn kãm à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sãn mɛ̀ kɪ
fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɪ tɔ, wãn ó kɔ̃ kè kɪ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yɔ̃. 17 Dǐvɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ
pley dǐ sɔkɔ. Wâh képah pɪ, dǐvɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɪ pley nɔ́pi sɔkɪ, dǐvɛ̃ kɪ kwɛ, pley tɔ tyí kɪ
yɪkɪ. Ǹtɛ kàh dǐvɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtẽ náh n yɪkɪ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbǐ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dǐ́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písɛ̂-á yah kwlɔ núkúnúkú sɛ̃́ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɪ ǹ
gbɔ̃̀ sah ǹ yɔ̃, wǎh kɪ min wɛ. 19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku dǐ́ sɔ̃̀ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ
ǹ náh tǐnnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɪ vyɑ̃h tyí. 21 Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ
páh kɪ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɪ ńtɛ̃ ó tyí, páh kɪ dɛ. 22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ:
«Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písɛ̂. Á Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dǐ́ gbô, à yiko fǐ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɪ
wrǒwrǒ. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: 24 «Yé wil ásɔ̃̂. Pípír náh ku, dɔy[†] sɔkɔ ye ǹnɛ.»
Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. 25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku. 26 Yǐ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yɑ̃h kénɛ mara ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yǐ́tũbi nɛ́pǐ̂ nîmî yîsyɔ́ yǐ́ yíkínmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbǐ́ nɛ̂nɛ, yǐ́tũbi nɛ́pǐ̂ nímí yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy
nɛ, Davidi Pídǐ́, à pé yɑ̃m yah. 28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yǐ́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.
À mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ péwɔ-á kɪ fɛ̃ pé yǐ́ yɪkɪ mɔ nɪ? Pè mɛ nɛ, àwe-á,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃. 29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yǐ́ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyí,
Liyel kè pɪ yé tyí sɛ̃.» 30 Képah tɛ̃nɛ, pé yǐ́ yɪkɪ mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè pé gblɔ̌y
tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pĩ ké sɔkɔ dɛ́! 31 Ǹtɛ pé wǐlntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɪ tyah Yesu yǐ́ngbílɛ n yo
n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Dǐ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyɑ̃h-á sɔ̃̀ mɛ gbínɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbǐ́ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ dǐ́ yɔ́lɛ Yesu tyí, nɛ̂-á sétɔ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à
kɔ̃ à pɪ kèdɔ̀kɪ̀lɛ. 33 Yesu-á núkú sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki dǐ́ mɛ̀ sɔkɔ, dǐ́ tyah n wɛkɪ. Kè pɪ
gbɛ̃ndùnǐnɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pépi náh ǹsɔ̃ntɛ̃ dùkù wɛ yah Yisrayel sɔkɔ
póllɛ. 34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n yĩni sétɑ̃̀nnɛ.

Tɔ́wû yɑ̃m mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésɔ̃ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlɔ́pî póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n
vɪ̀ sɔkɔ, mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃rí tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukuló póllɛ n dɛ
n mɔ. 36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kɪ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ fɛ̃-ò
kɛ̃nɛ sé tyí, pé yɑ̃m à tɛ̃. 37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃
mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɪbɪlɛ kwéy. 38 Kǎh pɪ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃nɛ, yé à ni à
tɔ̃̀npɪbɪ tɛkɪ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimînɛ

1 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè sétɑ̃̀nnɛ n
yĩni, pè mɔ́ yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukuló póllɛ. 2 Kénɛ nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à
pɪ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyí, nɛ̂-á pè yĩn dyɪ à kɔ̃ Pyɛrɪlɛ, ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃ndǐ́ Andrelɛ, à tahlɪ Nsyakɪ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndǐ́ Nsyɔ̃ tyí, pépi nónó-á Nsebede dǐ́npǐlɛ, 3 à
tahlɪ Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyí. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ́rí syí-òlɛ, à
tahlɪ Alfe pídǐ́ Nsyakɪ tyí ànɛ̂ Tadɪlɛ, 4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyɑ̃h syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à
tahlɪ Nsyudasɪ Yisikariyɔtɪ tyí nɛ̂-á pɔ pɪ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimî tɛ́kínmɔnɔlɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yɔ́-ńsah

5 Nɛ́pǐ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tɔ̃ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé káh kyɪ névye tǐnnɛ nónó
náh pɪ Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tɑ̃n kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. 6 Yé nɛ n yuku Yisrayel

[†] **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pípír sɔ̃̀ ku kègbɪ yɔ̃. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɪ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

no wɔ tı̏nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mónpunɔ tyí kɔ̃lɛ. [7] Yáh kı n yuku wɛ̌kı̀ yɔ̃, yé nɛ
n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃rí-á mɛ yı̃ni tɛ̃ tɛ. [8] Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyı̂lɛ n yilki n
mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétȁnnɛ n yı̃ni n wilki névye sɔkɔ.
Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃.
[9] Yé káh pó tɔkɔ dah mɔ yé yɔ̃. [10] Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂
lépló tɔkɔ kóló yı̃nnɛ. Yé náh wɛ di, tȍnpı yı̃nɛ ǹ tȍ pínɔ́ yɔ̃ke yɔ̋nɔ́lɛ.*
[11] Yâh kyı de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pı kwílpir nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyí.
Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ. [12] Tɛ́ yâh kyı n de kéte nɛ̂
sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvını nɛ mɛ pé yɔ̃. [13] Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvını
mɛ̀ kı mɛ pé yɔ̃. Ǹtɛ pàh yahle, yèvını mɛ̀ kı ké syı pı yé tyílɛ. [14] Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ
képah náh pı kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ,
yâh n yal, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. [15] Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel
tukey tuke sɔ̃lɛ, Sodɔmı kwil ànɛ̂ Gbomɔrı kwil fɔ̋hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ
kwil tyílɛ.»

Yèvyãhrı nɛ̂-á kı n pɔ n pi

[16] «Yé yah, yé mɛ á kı nɛ képyɛ́nı̀ sɔ̃ ńmɔ n tɛkı n mɔ gbɛ̃npãhlɔ nıyɔ̋. Yé nɛ mɛ lékɑ̃́m
névyelɛ áswɔ̃ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tı̃tí sɔ̃. [17] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı
névyelɛ dɛ́. Pè kı yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtȁn sɔkɔ, tɛ́ kı yélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ Liyel
ní-ńtȃn vı̀ sɔkɔ. [18] Pè kı yélɛ n tɛ̃ n kyı n pɔ kwíltãm yȍtãm ànɛ̂ yȍtãm tyí ńmɔ yı̃nnɛ.
Képah sɔkɔ, yé kı ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlı névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
[19] Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃,
ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sɔ̃nɔ kı de yé sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ. [20] Yé náh
wɛ di, yé yah yı̋̃ wɛlɔ náh yé kı n wɛkı dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kı tɛ̃ yé yahlɛ yé kı n wɛkı.
[21] Névye kı pè kɔ̃ pè kı pé yɯ̋npyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí tɔ kı sɛ̃ntɛ̃nɛ n pı pé wɛ̃npı̏
tyí. Wɛ̃npı̏ tɔ kı pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kı pè kɔ̃ pè kı pélɛ n ko n mɔ. [22] Névye pól kı yé
wɛ mɔ ńmɔ yı̃nnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kı pwáhnmɔnɔ wɛ. [23] Pàh
yélɛ n fɔ̃h kwil yó sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ nɛ̂-á Névi
Pídı̋nɛ, yé náh tɔ̃nı̀ Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé kı pɔ.
[24] Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tȍnpı tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yȍtɛ̃nɛ. [25] Tir sɑ̃́h-ò-à
pı ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kı yı̃nɛ. Tȍnpı tɔ-à pı ǹ yȍtɛ̃ tyí kɔ̃lɛ, kè kı yı̃nɛ. Névye-á fyò mɛ
kéte tɛ̃ dı̋ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á sétȁn yȍtɛ̃nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se pyě pè kı
yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ? [26] Kǎh pı sɛ̃, yé káh névye yah tíkílɛ n pı. Yé náh wɛ di, tyípı̌l yó ńtɛ̃
náh n wũ n pi wı̀lkı̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètı̏n sȍ tir yó ńtɛ̃ náh n wũ n pi pı̋-ńkɛ̃nɛ. [27] Máh tyi
nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃ntů̃ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi nónó-á n
plɔ n yo yé tyí yé níkíló yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃ntı̋n yɔ̃. [28] Yé káh névye yah tíkílɛ n
pı, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kı fɛ̃
névi wil gbɛ̃nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ
n pı. [29] Ǹtɛ̃npı̂nɔ́ nínó n yãm pópíki pó núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh n syıkı sétáh,
nɛ́ yé Sú Liyel náh ké wɛ̃kı̀ kɔ̃. [30] Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yȍyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pı̋nɔ́lɛ Liyel
tyí. [31] Kǎh pı sɛ̃, yé káh tíkílɛ n pı, yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npı̂ kwı̃nki tyílɛ di?
[32] Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yı̋ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yɔ̃, ńmɔ tɔ kı kè yo dal mɔ
ń Sú yı̋ yah nɛ̂-á mɛ yı̂nyɔ̃, nɛ tɛ̃-á mɛ ńmɔ tyí yɔ̃. [33] Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yı̋ yah nɛ pé
náh mɛ ńmɔ tyí yɔ̃, ńmɔ tɔ kı yahle ń Sú yı̋ yah nɛ̂-á mɛ yı̂nyɔ̃, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí
yɔ̃.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbı kèkɔ̃yɔ̋

[34] «Yé káh wɛ nɛ yèvını-á mé pɔ mó-ńsah sétáh yɔ̃ dɛ́. Yèvını náh mé pɔ mó-ńsah
sétáh yɔ̃, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě. [35] Mé pɔ dı̋ ànɛ̂ ǹ sú wró gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yɯ̋ wró
gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yɯ̋ wró gbɛ́kí-ńsah. [36] Névi gbô tãn ye kı pı ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yı̋̃ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

[37] Névi nɛ̂ sú, képah náh pı ǹ yɯ̋ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yı̃nɛ à nɛ n mɛ ńmɔ
tyí yɔ̃. Névi nɛ̂ pídı̋, képah náh pı ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yı̃nɛ à nɛ n
mɛ ńmɔ tyí yɔ̃. [38] Névi nɛ̂-à ǹ syı syı dahnı twah ń sȍ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yı̃nɛ à nɛ n mɛ

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

ńmɔ tyí yõ. 39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Tɛ́
nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. 41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkõ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃
plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah dyah kwâh kénkõ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. 42 Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kõ à wɔ ǹ
pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ n pi ké lédyáhnɩ́ sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí kõ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ té Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ té Krista tyípínɔ́ tyí yónɔ́ noh. À mɛ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú yísyɔ́ tõ pè kyɩ à piki yah nɛ, 3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n pɔ n
pi, tɩ̃̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ té
sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yɑ̃h Nsyɔ̃ tyí nɛ, 5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ
tómtóm, tótɑ̃m mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyɩ̃̂ mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
mɛ n yo n kõ yɑ̃m tɑ̃n tyí. 6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kõ à ń yõ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ
tyí nɔ.»

7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yɑ̃h tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃nnɩ sɔkɔ? Fílkɩ̃̀ yɔ́ se yɑ̃́hkí mɛ n fĩ n kõ? 8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂
mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tɑ̌hnɩ̀ mɔ? Tɛ́ nónó-á mɔ́ tõ fwɔ̀tɑ̌hnɩ̀nɛ n mɔ,
pépi mɛ yɔ̃̀tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ dò. 9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́
se? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 10 Yé náh wɛ
di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń
tɛ̃ntõ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃kɩ̀ tõ sah.›* 11 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ,
sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ kal ǹnɛ. 12 Tɛ́ à tɔkɔ Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à pɔ syɩ
núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ mɛ n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo, pópó à
pɔ syɩ Nsyɔ̃ gbĩ tyí. 14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyí-á sɔ̃̀
yɔ́nsàhnɔ́lɛ.† 15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.

16 Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sɑ̃h nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ wɛ̃npɩ̃̀ sõ kõ tɛ̃ tɔ́wû tùkè-
ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, té mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ, 17 pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, té pè náh yi. Pé tõ
kũ yɩ̀kɩ̀ gbɩ mɔ, pè náh se tõ gbo. 18 Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di,
Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n yõ, à náh mɛ dĩvɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ
sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. 19 Ǹtɛ Névi Pídĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ té n wɔ pallɛ. Pè mɛ tõ nɛ, pè
yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékɑ̃́m-á
n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tõ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yísyɔ́ yõ

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbĩ̀lnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah n wɛkɩ sé névye
yõ, pǎh sɔ̃npílɛ yahle pé tyípêl pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. À nɛ: 21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tɑ̃n.
Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida tɑ̃n. Ǹgbǒ gbĩ̀l tyi nónó-á pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri
ànɛ̂ Sidõ tɑ̃n tĩ̀nnɛ, pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, té náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl
pínɔ́ yal mɔ di mɔ́nɔ́lɛ. 22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂
Sidõ tɑ̃n‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ. 23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tɑ̃n, yé
se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yĩ̂nyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékɔ́kwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.
Yé yah, gbĩ̀l nónó-á pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃nknɔ-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Sodɔmɩ tɑ̃n tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ
mɛ sɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. 24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil
tɑ̃n fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

---

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23. ‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tɑ̃n-á
sɔ̃̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n mɔ n kõ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̃, áwɔ nɛ̂-á yɩ̃́nyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh
sɔ̃npílɛ tyi nópi wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ
wɛ̃npɩ̀ sɔ̃. 26 Bɔ̃, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃.» 27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ.
Ǹmɔ nɛ̂-á Pídɩ̃́nɛ, ǹnî yó ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ né Sú ó náh. Ǹnî yó ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n
pnɛ né Pídɩ̃́ ó náh, à tahlɩ Pídɩ̃́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé kɩ
n mɩ. 29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̃̀y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̃̀ nɛ̂ sɔkɔ,
yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ. 30 Yé yah, ńmɔ tɔ̃̀ náh
tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbɩ̃́ mè ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y
yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃lɩ̀ntahnɔ
sɔkɔ. 2 Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú-á képah wɛ sɛ̃, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ
kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ lɛ́. 3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ:
«Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di? 4 Búrn
nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah
ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu tyí sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.*
5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu-á ńkɛ̃nɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ pé tyí?† 6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo
yé tyí, névi mɛ ásɔ̃̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ. 7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Sárká súkénkɔ̃nɔ
náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yɑ̃m yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ,
yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃ névye kɔ̃ n pi. 8 Yé náh wɛ di, Névi Pídɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh
yɔ̃̀tɛ̃nɛ dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. 10 Gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́.
Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, yɔ́nwɔ́
dɛ́nmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ nɩ? 11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ
yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de pwɑ̃̀hsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ
kyínwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ lésõlɛ? 12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃nfɔ̃ kal náhnáh képɔ́ yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃, pèpɔrɩ
pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ.» 13 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ mè tyí nɛ: «Á gbɔ̃̀
tɔ̃.» Á mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mè sɔ̃. 14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú-á fyɔ̀ wil Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vɩ̃-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à yal nɛ́npɔ́.
Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Á mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ, 16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh
pé tyí yɑ̃h nɛy tyí. 17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyí,
kè wil. Á lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ǹ nɩ̀dè nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ tyí yo yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye tyí.
19 Á náh yékɑ̂b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃ noh n pi tówû tùkè-ǹtɑ̃̂n sɔkɔ.
20 Fílkɩ̃̀ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɑ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ tyí

---

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10. ‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

22 Képah náh, nósyɔ́ dɪ̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɪ yɪ̃́tũ̂ ànɛ̂ kèdɔ̀kɪ̀lɛ.
Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɪ, tɛ́ fɛ̃ n yah. 23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɪ gbɛ̃ndùǹɪ̀nɛ tɔ́wû
pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi Pídɪ̃́ náh yɔ̀ lɛ́?» 24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɪ̀ kópú-á
képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n yɪ̃ni sétɑ̃̀nnɛ. 25 Tɛ́ Yesu-á pé
fɔkɔ sɔ̃nɔ wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí
kɪ yɪkɪ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à
yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi. 26 Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yɪ̃ni, ǹ gblɔ̃̌y náh
à n fwo di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɪ wũ? 27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɑ̃̀nnɛ n yɪ̃ni Bɛlsebuli gbɔ̃̀ yɔ̃ yé yo à;
yépi tɪ̃̀nkɪ̀ névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ mɛ pépi n yɪ̃ni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɪ lékàhlɛ yé
kɔ̃. 28 Liyel Mirki gbɔ̃ yɔ̃-à mé n yɪ̃ni sélɛ, képah n wɛ̃kɪ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yɪ̃ni tɛ̃ yé
tyí. 29 Tǎhkɪ̀-á mɛ dɪ̃́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɪ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɪ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɪ ǹ gbɑ̃̀n
yɪ̂ kwel? Máhah wǎh kɪ à pukubi tɛ́ kɪ pyɛ̌ de ǹ wɔ̀kɔ̀ yɪ̂ kwel. 30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ
ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnɪ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ
kárkínɔ́lɛ n pɪ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kɪ fɛ̃ yɔ̃
mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé tyí póllɛ. 32 Névi nɛ̂-à yo
de Névi Pídɪ̃́ tyí, kè kɪ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh
yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi ńsɔ̂ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á
mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ kétúkùyɔ̂. 34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi,
tyípéplɔ se kɪ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɪ-á mɛ
yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃ vyɑ̃h sɔkɔ dò. 35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɪ sɔkɔ.
Nɛ́túkù tyítúkúnɪ̀ tɔ mó n wil ǹ nɪ sɔkɔ. 36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó
pól-á névye n wɛkɪ, sé ywɔ̃ kɪ piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ. 37 Tukey kɪ
tuke á yɔ̃ à yɪ̃nɛ á vyɑ̃h wɛynɛ kɪ gbɪlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɪ kɪ lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɪ̀ kópú yísyɔ́ mɛ Yesu syah nɛ,
pé kwɔ́-ò dɪ̃́, páh mɛ ké tyí nɛ à gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
39 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbɪ̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yɔ̃. Pè mɛ ké
tyí nɛ mé gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɪ pè wɛ̃kɪ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò Nsyonasɪ tyí sɔkɔ. 40 Yé yah, sɔ̃-á lésɔ̃ Nsyonasɪ sèpɪ̃̀n tɔ̃nɪ̀ pɪ yɛ̃nkɔ̂-ǹgbɛ̃kɪ̀ yɔ́ fɔkɔ
sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Pídɪ̃́ tɔ kɪ sèpɪ̃̀n tɔ̃nɪ̀ pɪ sétáh sɔ̃wɑ̃h. 41 Nsyonasɪ-á lésɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo
Ninivi kwil tɑ̃n tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂ nɛ̂-á kal Nsyonasɪlɛ.
Kǎh pɪ sɛ̃, Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, Ninivi kwil tɑ̃n kɪ yuku kwɛy gbɪ̃ névye yɔ̃, kɪ lékàhlɛ pè
kɔ̃. 42 Pi nɛ̂-á lésɔ̃ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yɔ̃, à lésɔ̃ wil fíí sétáh yɪ̃n tyí, à pɔ yɔ̃tɛ̃ dɪ̃ Salomo
lékɑ̃m wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɪ sɛ̃, Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ,
kénɛ pi kɪ yuku kwɛy gbɪ̃ névye yɔ̃, kɪ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɪ gbɛ̃nnɪ kɔ n kɔ̃, ǹ mɪ̀-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ, páh sɔ̃ wil ńyɑ̃h sɔkɔ, páh kɪ pé syɪ yuku nénpɔ́. Wàh ǹ syɪ,
tɛ́ kyɪ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kókɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, 45 à n kyɪ sé no sétɑ̃̀nnɔ́ kwǎrninɔ
syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɪ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɪ sɛ̃, tɛ̃ mè dùkù ké
syɪ n peke n kal ǹ gben tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbɪ̃ népêl tɔ tyí kɪ n pɪ n pi.

Nónó mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé pɔ yɪ̃n kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 47 Ǹnɪ̂ mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yɪ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ
kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ,
ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹnpyélɛ?» 49 Tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ nɔ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń
yṹnpyé wɛ yɔ̀. 50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yɪ̃̂nyɔ̃, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɪ, tɛ̃
wɔ ye ńmɔ yṹnpilɛ, képah náh pɪ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmɪ̀rkɪ̀ nɛ̂-á yɑ̃h sèmukɔ mîr-ò tyí yɔ̃

§ **12:29** 12.29 - Dɪ̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɪ 1.17. † **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃̀tɑ̃m 10.1-13.

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyı kõ tẽ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ
à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kõ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ
yɔ́ngbalı sɔkɔ. 3 À sɔ̃̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmı̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ
yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyı sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh sɔkɔ. 4 Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syıkılı
wɛ̃gbalı sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ. 5 Yísyɔ́ mɛ syıkılı yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ. Tɛ́ kăh
pı yen gbı náh sɔ̃̀ mɛ nénpɔ́ sɛ̃, sè núkú fi súú. 6 Tɛ́ sè náh tẽ wɛ yɛ̃̀hnı̀ gbı mɔ. Kăh
pı sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. 7 Yísyɔ́ mɛ syıkılı de pɛ̃̀n nıyɔ̃́, pɛ̃̀n mɛ yuku fyãh sé
yõ. 8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syıkılı sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywõ pı. Túkù pyenɔ lèkwɛ̃̆kwɛ pı, túkù
tikitõnítõnı pı, túkù yõgbãmgbãm pı. 9 Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèmı̀rn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ à n yãh no
nɔ́pi tyí sèmı̀rn sɔkɔ nı? 11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ,
sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kõ. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kõ. 12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnı̀nɔ́ kı n pı
ǹmɔ tyí yõ yrɔ̃̆yrɔ̃̆. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kı tɛ̃ syi ǹ
tyí. 13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n wɛ̃kı nɛ pè náh mɛ ké
tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n nohnı, képah n wɛ̃kı nɛ
pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kõ mé n yãh pé tyí sèmı̀rn sɔkɔ. 14 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kı yé nínɛ n kwɔ n nohnı, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kı n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kı nɛ yé náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kõ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mɔ́ vi mɔ Liyel wɛ̃̆kı̀ yõ
ń kõ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyí nɔ, yé yĩ́ mɛ n yah,
yé ní mɛ n nohnı. 17 Kégbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
ànɛ̂ névye nónó-á négblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè
wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèmı̀rkı̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèmı̀rkı̀ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh: 19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí
tyí yɔ́nɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔnı sɔkɔ. Pè mɛ
wɛ̃gbalı tyí kõlɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syıkılı. 20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kõlɛ, ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nénpɔ́ swɔ pĕ kè fɛ̃ n syi nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ. 21 Tɛ́ pè náh
n yɛ kè yɛ̃̀hnı̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pĕ kè fɛ̃ n syi nénpɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrı, képah
náh pı fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ, pĕ pé náh vi kè kõ súú. 22 Túkù mɛ pɛ̃̀n
tɛ̃-ǹsah tyí kõlɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ ànɛ̂ tahrı dékè n pɔ ké yah kõ,
kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkı pé tyí. 23 Túkù wɔ mɔ́ mɛ sétáh pèpɛy tyí kõlɛ, pépi-à wɛy
mɛ̀ noh, pĕ ké dùkù pĩ, yõre n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kõlɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̃̆kwɛ pı,
ànɛ̂ nónó-á tikitõnítõnı pı, ànɛ̂ nónó-á yõgbãmgbãm pı.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh filkı̀ tyí yõ

24 Yesu tõ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyı filpyé mir dah mɔ kõ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ.
26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ, filkı̀ tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy. 27 Sètɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npıbı-á kè
kyɔmı wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyı kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀
à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pı sɔ̃́ tɛ́ filkı̀ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nı? 28 À mɛ yo pé tyí
nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyı sè viki nı? 29 À mɛ nɛ
ɔ̃̃ɔ̃-á. Ǹkɛ̃ pàh kı nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kı syah n kwrɔ n mɔ n viki sélɛ. 30 Pè
yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-à
kı pɔ nɔ, páh kı yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè filkı̀ ǹgbò kõ, pè mɔ́ sè pukubi pbɔ pbɔlɛ
pè kyı n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèm̀irn nónó-á yãh mútárdì pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tõ sèm̀irk̀i yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ mútárdì pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 32 Képah yilɔ kal yípyé póllɛ.
Tɛ́ kàh fi, kè n pɪ gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pɪ séswɔ̂ sɔ̃, kèpye n pɔ syɛ̀ pɪ ké
yı̃̀ngbɛ̃̀n tyí.»

33 Képah náh Yesu tõ sèm̀irk̀i yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yĩ́ tɔ̃nɔ́ mífɛ̃́hkì sɔkɔ, ké pól kɔ̃
kè dɔkɔ.»

Yesu sèm̀irn yɛ̃́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyí sèm̀irn ó sɔkɔ. Ȁ náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
yo pé tyí nɛ́ sèm̀irn sɔkɔ náh. 35 Ȁ képah pɪ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tir yɔ́nsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil.
Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɪ tyilɛ n yo sèm̀irn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́
mɔ gbĩ́ dùkùlɛ, mé kɪ névye níkí yɪkɪ sélɛ.»[*]

Sèm̀irk̀i kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filk̀i tyí yõ

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, swãh sɔkɔ filk̀i sèm̀irk̀i nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé syah. 37 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ:
«Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Pídĩ́ ye. 38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku
pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ wɛ̃́npì ye. Fílk̀ilɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ náh névye ye. 39 Sépɛ nɛ̂-á mir
dah mɔ filpyélɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́púlɛ,
yı̃̀nyõ tɔ̃̀npɪbɪ ye. 40 Sɔ̃-á pě filk̀i viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɪ n pɪ n pi kèkõyɔ̃́
tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. 41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yɪkɪ n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á tyítúkúnì pípúlɛ, Névi Pídĩ́ kɪ ǹ yı̃̀nyõ tɔ̃̀npɪbɪ tɛkɪ n mɔ n pi, pè kɪ pɔ pè wilki ǹ
tɔ̃rí tyah sɔkɔ. 42 Tɛ́ kɪ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɪ mɛ. 43 Ntɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kɪ n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ,
gbĩ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kɪ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèm̀irn nónó-á yãh tahrɪ wɔ̃bìnsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rl̀i tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ kyɪ wil mɔ tahrɪ wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yõ swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tõ wɔ̃bɪ.
Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyɪ ǹ gbɛ̃̀n yî pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.

45 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɪ tõ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbò yĩ́-ò yɔ́ lésõ mɛ,
nɛ̂-á yî kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rl̀inɔ́lɛ. 46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyɪ
ǹ gbɛ̃̀n yî pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèm̀irk̀i nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irk̀i nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃
tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃. 48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɪ wilki pɔ
kènkwɛ̃̀h yõ, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki. 49 Sɛ̃ ye kɪ n pɪ n
pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yı̃̀nyõ tɔ̃̀npɪbɪ kɪ pɔ nɛ́túkúnì wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ, 50 kɪ kyɪ
pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɪ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɛ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi pól noh wah?» Pè mɛ nɛ
àwe-á.

52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ kwɔ́nɔ́ wɛ
sɔkɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tõ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel tɔ̃rí tyí yõ núkúnúkú, tɛ́
névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á yídî sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ à tõ pɔ
snɔ́ wɛ dohnɪ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɪ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèm̀irn nɔ́pi yãh tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ 54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh
kyɪ nɛ́npɔ́, à kyɪ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbɛ̃̀n du ǹ tyílɛ. Pè
sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékɛ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbı̃̀l nɔ́pilɛ n pɪ nɪ? 55 Ǹmɔ
kó sésár sɛ́-ò pídĩ́nɛ nɪ? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndĩ́pi mɛ Nsyakɪ, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂
Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɪ? 56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásɔ̃̂ yɔ̀ nɪ? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ
wɛ lékɛ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɪ? 57 Képah sõnɔ sɔ̃̀ mɛ pé yõ yɪkɪ pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ

[*] **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

Yesu yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó
ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.» 58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́, à náh
mó gbɩ̃̀lnɔ́ náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, Kalile mara yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ Yesu tyí yɔ́nɔ́ noh, 2 tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ,
Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tɔ́tɔ́. Ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyí à fɛ̃́ gbɩ̃̀lnɔ́lɛ n
pɩ. 3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè
yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yɩ̃̀nnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kõ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ
tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Å lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á
lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ sɛ̃́, pépi yah tíkí mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vɩ̃̀npɔnɔ syáh syah sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ.
Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí, 7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kõ, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃́ kwáhdúkú nɛ̂ yah
kõ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kõ. 8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kõ à yo Yerɔdɩ tyí
nɛ, à Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kõ ásɔ̃̂ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ. 9 Képah tɛ̃̀nɛ, kè yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yah
kwɔ. Ǹtɛ ǹ wɔ́nɔ́ mɛ̀ yɩ̃̀nnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yɩ̃́ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kõ. 10 Tɛ́ pè kõ pè kyɩ
Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́
sɔkɔ à pɔ pípír kõ, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kõ. 12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yɩ̃, tɛ́
kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yɩ̃ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku
gbɛ̃̀nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo
kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkɩ̀ yõ. 14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé
yãm à tɛ̃. Å mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃̀nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́
lékɑ̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fín n mɔ pè kyɩ yõ yõ yɩ̂lɛ n yah n dwe kwlo
sɔkɔ nɩ? 16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̃̌y pè
kõ pè yõ. 17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínɔ́ ó-á mɛ
pépi tyí ásɔ̃̂ dò. 18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kõ ásɔ̃̂. 19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kõ pè
kõ tɛ̃ fílkɩ̃̀ yõ, tɛ́ búrn pló kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ yɩ̃̂nyõ à wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ pè syi tɔ́wû kõ. 20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé
yɔ̃́nkwlɔnɔ télɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃̃́nɛ. 21 Tɛ́ nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí
nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̀ vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó tɔ́wû fín mɔ. 23 Wǎh pé fín mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ
tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékɑ̂h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̃̌y nɛ́npɔ́. 24 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, krótókè sɔ̃̀ mɛ
gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̃̀ mɛ krótókèlɛ
n kah n fwo. 25 Tyah dal gbɩ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ. 26 Pǎh à wɛ à n kɔ
n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n syi tíkí tɛ̃
tyí. 27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè káh tíkí pɩ.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ
pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ. 29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku
Yesu tnɔ̂ yɔ yõ. 30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yɑ̃́hkí-á mɛ n kah n pɩ, tíkí à tɛ̃. Képah
sɔkɔ, à tyah n tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! 31 Nɛ́npɔ́ swɔ
Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃̀ se pɩ tɛ́ à n sõ
tɔ̀tɔ̀ nɩ? 32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yɑ̃́hkí núkú yɩ̃n. 33 Nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ,
pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel Pídɩ̃́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ. 35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pɩ̃, tɛ́
núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tɩ̃̀n tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí. 36 Tɛ́ ǹnɛ
n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nɔ́nɔ́ pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ
à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, 2 sɔ̃ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wɑ̃̀ldɪ̃̀ yõ nɩ?
Ā nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh se mó tɔ̃ pé gbɑ̃̀n wu à yĩnɛ pé wɑ̃̀ldɪ̃̀lɛ lɛ́. 3 Ā mɛ yo
pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé wɑ̃̀ldɪ̃̀ yĩnnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l yõ? 4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tɔ̃ kè yo
nɛ ńkɛ̃: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃ yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 N̄tɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yṹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé
tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, páh képahlɛ Liyel kɔ̃ tɛ, 6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnìnmɔnɔ kɔ̃lɩ náh
tɔ̃ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃ à, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wɑ̃̀ldɪ̃̀ yĩnnɛ di? 7 Vyɑ̃́hsesyɪ̃́rí
névye nɔ́pi, Liyel-á lésɔ̃ Yesayi kɔ̃ à nɛ̂ yo sah, képah ye yépi n pɩ yò. Ā lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
8 «No nɔ́pilɛ, vyɑ̃h ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
N̄tɛ pé nnɔ mɛ fɪ́ɪ́ ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yɪ̃́ɪ̃́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nònɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè
wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ. 11 Yì nónó-á n de névi vyɑ̃h sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel
yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ vyɑ̃h sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.» 12 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sɔ̃̀ sé yey mɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú
ɪ̃̀nnɛ, sǎh pè kah yɔ nɩ? 13 Ā mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyò mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á
yɪ̃̂nyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ viki to. 14 Yé yɛ pé yõ. Yɪ̃́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no
yɪ̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yɪ̃́tũ̂-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yɪ̃́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwɑ̃̀h yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé
kɔ́r yo pé syah. 16 Ā mɛ pè syah nɛ: «Lékɑ̃́m kɛ̃ névye se yépi tɔlɛ? 17 Yé náh pĩ nɛ yì
nónó pól-á n de vyɑ̃h sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃nɛ n syɔ̃ kèkùrkɪ̃̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n wilki n kwɛ
kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di? 18 N̄tɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyɑ̃h sɔkɔ, sé sɔ̃ n wil sɔ̃nɔ sɔkɔ. Sépi
ye n silki névilɛ Liyel yah. 19 Névi lékɑ̃́m sɔkɔ ye sɔ̃nɔ túkúnɪ̃̀ n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ,
ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mìnì yɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ. 20 Kénɛ
tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. N̄tɛ névi-à ǹ gbɑ̃̀n wú-ńkɛ̃nɛ à yĩnɛ wɑ̃̀ldɪ̃̀-á kè yo sɔ̃ tɛ́
yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ sétáh yõ. 22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́
nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. N̄mɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídɪ̃́nɛ, à pé yãm yah. Nkɛ̃ sétɔ̃ yɔ́-á mɛ pé písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n
kwlɔ képékèyɔ̂. 23 N̄tɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. N̄ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃
ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syɩ pé náh, à káh pé sɔ̃̀ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃. 24 Yesu mɛ nɛ,
Liyel-á pé tɛkɩ mɔ Yisrayel no ó yĩnnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nì mɔ́npunɔ sɔ̃. 25 N̄tɛ pi
mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnɩ n mɔ. 26 Yesu mɛ à
syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃npɪ̃̀ yõke tɔkɔ n mɔ pɑ̃̀hnpye kɔ̃. 27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á à
yo pé yɔ̃̀tɛ̃. N̄tɛ pɑ̃̀hnpye wɔ-á n yõ sé nátãm yɛ̃nmɪ̃̂rn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ. 28 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yɪ̃́ɪ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kɩ kè pɩ á tyí.» Légbɪ̃́ mɛ̀
ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ
kɔ̃ tɛ̃. 30 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́kwɪ̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sɔ̃̀ mɛ
gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yɪ̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ, túkù mɛ kèdyɔ̀nìnɛ, à tahlɩ
yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ. 31 Kè pɩ gbɛ̃̀ndùnìnɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nì wɛ pè
mɛ fɛ̃ n wɛkɩ, nɛ́dónè dɔ́nɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yɪ̃́tũbi
mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃nɛ, pè gbílkínɔ́ sah Yisrayel Liyel yõ.

* 15:4 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † 15:4 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17. ‡ 15:9 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé sèpɪ̃̀n tɔ̃nɪ̀-á
péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh náh se pé tyí. Pé náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fin n
mɔ pè sɔkɔ kwɛkɪlɛ. Pé túkù-á kɪ kyɪ n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃kɪ̀ yah. 33 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kɪ wɛ ńyãh yɔ̃kelɛ gbɛ̃nnɪ mɛ̀ sɔkɔ, kɪ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kɪ
yɔ̃ tɔ̃ nɪ? 34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃ se mɛ pé tyí nɪ? Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à
tahlɪ yɛ̃nképɪ̀ yísyɔ́ tyí. 35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. 36 Tɛ́ búrn pló kwǎrninɔ
ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɪ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɪ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃. 37 Pé
pól mɛ yɔ̃ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yɪ̃́ kwǎrninɔlɛ. 38 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yɔ̃
yɔ̃ke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɪ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃npɪ̀ vyãh kɛ̃nɛ. 39 Képah
náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yɔ̃.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah.
Tɛ́ à syah nɛ à gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí. 2 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɪ̃́yɪ̃́ de gbɪ̃́nɛ, yɪ̃̂nyɔ̃-à mɛ gbɔ̃̀lɪ̀ɪ̀, yè n nɛ tyah yah-á kɪ yɪkɪ mɔ. 3 Tɛ́
séngbɔ̃̀lɛ, yɪ̃̂nyɔ̃-à mɛ fɪ̃́nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yɪkɪ n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃
tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pɪ kwɛy gbɪ̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ n
wɛ̃kɪ, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pɪ̃ kwlɔ kɛ̀? 4 Kwɛy gbɪ̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí
yɔ̃. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbɪ̃̀l yɔ́ pɪ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɪ pè wɛ̃kɪ n pi, à wil Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyonasɪ tyí sɔkɔ.» Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnɪnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ sɔ̃̀ fwɔ búrn
tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ. 6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mɪ̀nɔ́ pɪ. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɪ̀
kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.» 7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n sɔ̃ nɛ pépi-á pɔ
búrn kɛ̃nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃ yɔ̀. 8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sɔ̃nɔ pɪ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel
yɔ̃ sɛ̃nyɪ̃-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Sɔ̃ pɪ tɛ́ yé n sɔ̃ sɛ̃ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á? 9 Yé náh tɔ̃nɪ̀
mɛ sé dùkù pɪ̃ sɛ̃ nɪ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn pló kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pɪ̃̂ kèyɔ̃
nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ yɪ̃́ dan nɛ̂nɛ di? 10 Á tahlɪ
máh búrn pló kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pɪ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ
tɔkɔ yɪ̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di? 11 Tɛ́ sɔ̃ pɪ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pɪ̃ nɛ búrn
tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú ànɛ̂
Sadusi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?» 12 Képah sɔkɔ, pè pyě pɪ̃ nɛ mífɑ̃́hkɪ̀ sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́
tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɪ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɪ yɪ̃ni tɛ̃ Filipi-Sesarɪ gbɛ̃nyah tɪ̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃
tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídɪ̃́nɛ?» 14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwɪ̃̀lkɪ̃̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ.
Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mɔ́ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á,
képah náh pɪ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi
tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 16 Simo Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ, ǹmɔ Pídɪ̃́ ye álɛ.» 17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí nɔ,
Nsyonasɪ pídɪ̃́ Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kɪ álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yɪ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kɪ álɛ sélɛ. 18 Ǹtɛ ńmɔ kɪ yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrɪ ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á
légbɪ̃́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbɪ̃́ yɔ̃ sɔkɔ ye mé kɪ ń yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀ sah. Tɛ́ kũ tǎhkɪ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃
wɛ tir yɔ́ pɪ n pi pé sɔkɔ. 19 Mé kɪ Liyel tɔ̃́rí tyah yah gbɪ̃́ní kéníkɔ́pyélɛ ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂
yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɪ sah ké yɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kɪ̀
kɔ̃ sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɪ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.» Mé kɪ áwɔ kɔ̃ á kɪ
fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɪ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kɪ̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyɔ̃
sɔkɔ, ǹ tɔ kɪ sah ké yɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kɪ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ,
ǹ tɔ kɪ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.» 20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yãh névi
syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɪ̂lkɪ̂nmɔnɔ tyílɛ n yo

21 A tɔkɔ légbĩ́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú-á kɩ yèvyãhrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ,
pé lékó-á kɩ yilki mɔ. 22 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yõ nɛ ńkɛ̃, póllɛ
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah náh à yĩni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ. 23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah
vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń yah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ fɛ̃kì-ǹsah ye á n yah n kɔ̃. Yah, á sõnɔ
náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ yĩnɛ
à ǹ gblɔ̃̀y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. 25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n
pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yĩ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ
ké tyí? Képah náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kɔ̃, ǹ min sɔ̃nɛ? 27 Yé yah, Névi
Pídı̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yı̃́nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃́rílɛ ǹ sɔkɔ. Á kɩ pɔ nɛ́núkù
núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ. 28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á ásɔ̂,
pé túkù náh tɔ̃nì mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi Pídı̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vı̃̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpı̃̀n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃ndı̃́ Nsyɔ̃ tɛ̃
pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ. 2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yı̃́ yah. Ǹ yèpɔ tyah
n tɛ̃ gbĩ sɔ̃, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy. 3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yãh ànɛ̂
Yesulɛ. 4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̂ dɛ́! Wàh
kɩ mɛ ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ, núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ,
núkú mó pɩ Yeli tyílɛ. 5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyı̃́rkì yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃ɔ̃ à fob mɔ pé
yõ. Tɛ́ yı̃́npɔ̃ yɔ́ mɛ wil ńyı̃́rkì mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nìdɛ̀ Pídı̃́ ye. Ǹmɔ ye ń nìvìnì
yõlɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.» 6 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nópi-á képah tɛ̃ noh ńyãh sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé
yah di sétáh tíkí tɛ̃ tyí. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.» 8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̃̀y núkúnínɛ. 9 Pǎh
pé syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n
pɔ n nɔ Névi Pídı̃́ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
wɔ nɛ ńkɛ̃ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah nɩ? 11 A mɛ yo pé tyí nɛ:
«Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. 12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à
yah pĩ. Pè pé dyɔ pɩ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃ ye Névi Pídı̃́ tɔ kɩ fɔ̃̀hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.» 13 Képah sɔkɔ,
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú núkú pĩ nɛ Wèlnwı̃̀lkì-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyìkìnpɩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nópi-á pɔ yĩni tɛ̃ tówû sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, dı̃́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, 15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pídı̃́ yãm yah. Ǹdyìkìnpɩ-á ǹnɛ,
wǎh mɛ n kwlɔ kégbɩlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɩ ni sɔkɔ. 16 Páh
pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɩ pé yõ nɛ:
«Nɛ́pêl yisyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú nópi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂ tɛ̃
tyí? Mé kɩ yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂.» 18 Pǎh pɔ
ǹnɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ yõ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyìkìnìnɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
dípír núkú dɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃
se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀ tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɩ? 20 A mɛ yo pé tyí nɛ:
«Yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à
mɛ nɔ mútárdì pi[*] fyélɛ, yé náhkɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̂ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́
kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ. Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi dò. [21 Ǹtɛ sétɔ̃ mɛ̀ dùkùlɛ,
nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkì tɛ̃nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

---

[*] **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

22 Sõ yólɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. Á mɛ yo pé tyí
nɛ: «Pè kɩ Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ dahbɩ névye gbɔ̃̀, 23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ, ǹ lékó
kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nópi nóhnó ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de
Pyɛrɩlɛ té à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rílɛ n mɔ nɩ? 25 Á mɛ nɛ
àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kè. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-
Pyɛrɩ, áwɔ sõnɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyɔ̃́
yɔ̃̀tãmnɛ n kõ, kwil wɛ̃npɩ̃̀ se kɩ n mɔ kélɛ, tɩ̃̂, nɛ́pân se?» 26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu
mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃́, kwil wɛ̃npɩ̃̀ wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kè. 27 Ǹtɛ mé náh
mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
yɛ̃́nkô nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ
mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, té à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ? 2 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ wɛ̃npir tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyɔ̃́, té yo pé tyí
nɛ: 3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃npɩ̃̀ tyí kõlɛ, yé náh
Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi. 4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ pɩ tyɩ̃́ɩ̃ wɛ̃npir mè sɔ̃, tɛ̃ wɔ ye kɩ
pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. 5 Névi nɛ̂-à wɛ̃npir mè kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ
yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃npɩ̃̀* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ,
pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃̌kɩ̀ yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ té à tu dah mɔ pnɛ yɔ tɩ̃ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kõ kè à yõ,
képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ. 7 Pèkè mɛ kèkõyɔ̃́ névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yĩnnɛ tyípékè
pínɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ
tɛ̃ nɔ. 8 Á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkɩ̀-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm milki
fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkɩ̀ sɔkɔ té tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́
kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ gbɑ̃̂n nínɩ̃̀ ànɛ̂ gbyɛ̂h nínɩ̃̀nɛ á tyí.
9 Á yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yɩ̃́
sɔkɔ té tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ yɩ̃́ nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ wɛ̃npɩ̃̀† nópi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ǹgbǒ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á n yah pé
yõ, pè mɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yɩ̃̂nyõ dɛ́. [11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ
mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pídɩ̃́ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃ kénkɔ̃-á képyɛ́nɩ̀ lèkwɛ̃̌-à mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ, té núkú mɔ
pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nópi tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, té kyɩ mɔ́npunɔ
mè yah n kõ n pi di? 13 Té gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal
tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nópi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu. 14 Sɛ̃ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ wɛ̃npɩ̃̀ nópi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyîpékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ

15 Yesu tõ nɛ: «Á yɩ̃́npi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo yé nímí wrɔ́ ó
sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yɩ̃́npíkɩ̃̀ kɩ yuku yahlɛ. 16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh
pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̃̌y yõ ńtõ, yè kyɩ ké yah wah. Sɛ̃ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké
yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí yɩ̃́ yah. 17 Té wàh yahle sàhnɔ́lɛ
pépi tɔ tyí yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ tyí. Wàh se tõ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí
yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̂pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rí syípú sɔkɔ.

* 18:6 18.6 - Wɛ̃npɩ̃̀ nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye. † 18:10 18.10 - Yah n tɛ
Matye 18.6 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

18 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃kı̀ kõ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ,
ǹ tɔ kı sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pȋ nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pı núkúlɛ sétáh mɛ̀
yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kı kélɛ pè kõ. 20 Yé náh wɛ di, nɛ́pȋ nímí képah
náh pı tɔ̃mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ pé nıyő.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ nɔ de Yesu tnô tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé yű̃npi yɔ́-à n pı
n de pé tyí, gbáhyı̃́ sɔ̃ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kõ nı? Fɔ́ɔ́ gbáhyı̃́ kwǎrninɔ se nı? 22 Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̂ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyı̃́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyı̃́
kwǎrninɔ sàh-ǹtȁnnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yȍtɛ̃ dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ ké
tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tȍnpıbılɛ. 24 Pǎh tyah pɔ́ yã́hnɔ́lɛ, pè ǹ tȍnpı yɔ́ tɛ̃
pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lı ǹgbɛ̃-á sȍ mɛ nɛ̂ yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000). 25 Tɛ́ kwâh
náh sȍ mɛ dı̃́ mè tyí ké dyah dyah tɛ̃nɛ. Kǎh pı sɛ̃, yȍtɛ̃ dı̃́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyılɛ,
ànɛ̂ ǹ wɛ̃npȉlɛ, à tahlı ǹ gbȁn yȋ pól tyí, pè kɔ̃lı mɛ̀ dyah. 26 Képah tɛ̃nɛ, tȍnpı mɛ̀ mɛ
ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwĩnki sétáh yȍtɛ̃ dı̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé
syıkı n yah kwéy, páh kı pɔ ké pól dyah ǹ tyí. 27 Wǎh képah yo sɛ̃, ǹ yãm yȍtɛ̃ dı̃́ kah tɛ̃.
Ȁ mɛ à fin mɔ tɛ́ kɔ̃lı mɛ̀ yõ mɔ à kõ. 28 Kénɛ dı̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tȍnpı yɔ́ yohnı ǹmɔ
kɔ̃lı kwéy-á sȍ mɛ nɛ̂ yõ deniye§ pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̃lɛ. Ȁ mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbı tyí à ǹnɛ n fı̃
kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, pé kɔ̃lı nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé dyah kélɛ. 29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ
di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syıkı n yah kwéy, páh kı pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tõ à tɛ̃ kyı dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á à kı kɔ̃lı
mɛ̀ dyah. 31 Pé no tȍnpıbı-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃, kè pé yah kwɔ kègbılɛ. Pè mɛ kyı sé pól yo
pé yȍtɛ̃ dı̃́ syah. 32 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dı̃́ mɛ pè kõ pè à ye pɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tȍnpı nɛ́po.
Wáh lésõ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lı yõ mɔ ǹ kõ. 33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sȍ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm
yah, ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃ di?› 34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyȁhnı̀ képékè tɛ̃ tyí, yȍtɛ̃ dı̃́ à dahbı wɔ̀kɔ̀npèkè
névye fɔ̃́hpúpêl gbȍ, fɔ́ɔ́ kı syi pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á à kı yȍtɛ̃ dı̃́ pɔ́ póllɛ à dyah. 35 Sɛ̃ ye ń Sú
Liyel kı n pı n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n kõ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kõ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah yɔ́
sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sȍ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé yámpú
dɛ mɔ nɛ́npɔ́. 3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ tnô nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki
yah nɛ, ké wɛ̃kı̀ se mɛ dı̃́ tyí à kı ǹ kyı fin mɔ, kàh sɔ̃ mɛ tyídúkú nɛ̂ yõ nı? 4 Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, kèkõyő mɔ gbı̃́nɛ, Kèkõyő mɔ́-ò-á
pè mɔ dı̃́ ànɛ̂ sêlɛ di? 5 Wǎh nɛ, képah-á dı̃́-á kı yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű tnô, tɛ́ kı kwrɔ mɔ
ǹ kyılɛ, pé nímí kı pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ. 6 Kǎh pı sɛ̃, nímí náh tõ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ.
Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkı.» 7 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ
sɔ̃ se pı tɛ́ Moyisi kè kõ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin mɔ, tɛ̃ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y
pı à kõ à mó pyě à fin mɔ nı?* 8 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nɔ̀hnı̀-ǹkɛ̃ yĩn ye Moyisi kõ à
képah wɛ̃kı̀lɛ yé kõ kè. Ǹkɛ̃ sɛ̃ náh se lésõ kélɛ ké tyàh-ńsah sɔkɔ tɛ́. 9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo
yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkı̀ tɛ̃ tyí yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkı̀-á tɛ̃ n pı.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sã́hpú yo ǹ tyí nɛ, dı̃́ yı̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à yuku
ǹ kyı tyí tȉnnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃-á fɔ̃nfő dò. 11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kı n yo n
pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ lékã́mnɛ nónó
kõ, pépi wɔ kı fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ. 12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kõ pè náh
syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye
ye mı pélɛ pè kõ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kı̀ yahle Liyel yȍtɔ̃rí yah yúkúnɔ́
yĩnnɛ. Nɛ̂-à kı fɛ̃ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃ kı ké syíkí-ńsah wɛ.»

‡ **18:24** 18.24 - Légbı̃́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kı sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tȍ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbı̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kı sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbȉyȉkȉ núkú tȍ pínɔ́ dannɛ. * **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

Yesu sãm mónɔ́lɛ wɛ̃npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃npɩ̀ yrɔ̃lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ à Liyel ni pé tyí.
Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ tyah díŕlɛ n kõ pé yõ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃npɩ̀ kõ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kõ. Yé náh wɛ di, névye nónó
dùkù-á mɛ wɛ̃npɩ̀ nɔ́pi tyí kõlɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.» 15 Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ gbɛ̃̀n
sah tɛ pé yõ, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ té à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ pé
pɩ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 17 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ tɛ́ á ńnɛ n piki n
yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɛ̃̀llɛ n kɔ.» 18 Á mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ. 19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á
yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kõlɛ.» 20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tõ mɛ wũ pé tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ nɩ? 21 Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ, gbɛ̃̀n yĩ nónó-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́
dibi yãm tãn kõ. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, à sɔkɔ yahlɛ yíkínsàhnɔ́lɛ. Kwâh nétɛ̃ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, tàh Liyel
tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́. 24 Mé kélɛ n tõ n yo yé tyí, yɛ̃̀hmíkɩ̀ dénwɩ̀lnɔ́lɛ sèndi
pwɛ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ.» 25 Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á
képah noh sɛ̃, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ? 26 Yesu mɛ yõ
pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí
se kɩ n pɩ n pi sɔ̃ nɩ? 28 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Névi Pídɩ̃́-à pɔ
kõ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kɔ̌ yõ kèkõyɔ̃́ késɛ̃́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɩ kõ tɛ̃ tɔ̃́rí
klɔ̌ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi. 29 Ǹmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à
fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃npɩ̀
tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, tɛ́ kɩ se tõ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 30 Ǹtɛ nɛ́gbro
náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ lésõ wil séngbɔ̃
púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̀npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃ swãh sɔkɔ. 2 Wǎh nónó wɛ, à yo
sah núkú yõ pélɛ nɛ, nénúkú gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ sǎrlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah
sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 3 Pɔ̃y tõ gbɩ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ́wû
tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̀ kɛ̃nɛ pé tyí. 4 Á mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ
pè sar ké yah yõ. 5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, à tõ wil à sɛ̃ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm
gbɩ̃́-á nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pɩ. 6 Ǹvɩ̃́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtõ kénɛ tɔ́wû
tùkè-ǹsah sɔkɔ. Á mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂ gbɩ̀yɩ̀kɩ̀lɛ tótó tɔ̃̀ pí-ńkɛ̃nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. Á mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ.
8 Tɔ̃̀-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃ dɩ̃́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé
pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kõ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkúlɛ. 10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi
tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɩ̃́ sèyɔ̀kèlɛ n yo 12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ
tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̃̀lɛ. Ǹtɛ kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ,
pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̃̀ pɩ kwlɔ gbɩ̀yɩ̀kɩ̀lɛ tótó gbĩ syɔ̌kɩ̀ yah sɔkɔ nɩ? 13 Sètɛ̃ dɩ̃́ mɛ
yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ǹ kódɩ̃́, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̀ wɛkɩ sah
núkú yõ nɛ, á gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ sǎr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di? 14 Nɛ n yuku á
pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mè kõ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó. 15 Ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, wâh gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pólɛ di? Tȉ, ń nɩ nónó se n yɔ álɛ?» 16 Képah yə̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo
pé tyí nɛ: «Sɛ̃ ó ye, nétéló kɩ pɩ négbrolɛ, té négbro kɩ pɩ nétélólɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnó ànɛ̂ ǹ lékó yȉlkȋnmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, păh mɛ wɛ̃kì yɔ̃ sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú ye pé yahlɛ, té
yo pé tyí nɛ: 18 «Á wɛ wɛ̃kì yɔ̃ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Névi Píɗȋ kɩ tɛ̃ n
dahbɩ n pi sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó kwɔ́pú gbɔ̃̀ nénpɔ́. Pè kɩ kè
yah tɔkɔ nɛ wăh yȋnɛ kònmɔnɔlɛ, 19 té kɩ à dahbɩ névye gbɔ̃̀ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè
kɩ kɔ̃́lɛ à ko, té kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, té kɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, ǹ lékó kɩ yilki
mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ ɗȋnpȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, té kɔ kwȋnki ǹ yah nɛ pé
yáhnkɔ̃nɔ yó pɩ ǹ tyí. 21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí
nɛ, pé ɗȋnpȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí yɔ̃, pé sɔkɔ núkú
kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnè sɔ̃̀lɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃ sɔkɔ
ye yé n ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à
syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂
sɔkɔ, yé tɔ kɩ de képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnè sɔ̃̀ tɛ̃nó tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ
tyí náh képah wɛ̃kì kɔ̃nólɛ. Ń Sú Liyel-á kè yah sah nónó yȋnnɛ, pépi ye à kɩ kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tɔ̃̀ sə̃́hpú népȋ gbãm nópi téló-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh nímí nópilɛ. 25 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah té yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pȋ
ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, té né-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yɔ̃ pé
tɛ̃nwɛnɔ yȋnnɛ di? 26 Ǹtɛ kè náh yȋnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃ yépi wró. Gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, yépi sɔkɔ
nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yȋn-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yȋnɛ à pɩ tɔ̃̀npɩlɛ téló tyí. 27 Té nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yȋnɛ à pɩ yé yɔ̃lɛ. 28 Sɛ̃ ó ye, Névi Píɗȋ náh pɔ nɛ névye
tɔ̃̀lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pɩ yȋnnɛ névye tyí, té kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yɔ̃
dwe yȋnnɛ.

Nsyeriko kwil yȋ́tũbi népȋ nîmî yȋ́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, tówû ǹgbɛ̃ yó mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
30 Té yȋ́tũbi népȋ nímí yísyó sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nólɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Păh noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè
tyah n yo n mɔ yȋ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗȋ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah.
31 Képah tɛ̃nɛ, tówû dírí kɔ̃ pé yɔ̃ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ pé yónmɔnɔ yɔ̃
nɛ ńkɛ̃, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗȋ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah. 32 Yesu mɛ yȋn té pè ye
yah, té yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yé tyí?» 33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yȋ́ yɩkɩ mɔ. 34 Képah tɛ̃nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. Á mɛ tũ pé yȋ́ tyí. Nénpɔ́
swɔ, pé yȋ́ núkú yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

21

Yesu dénólɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú sɔ̃̀ mɛ fíí kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Bɛtifasyɩ
kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú népȋ nímí
tɔ̃ 2 nɛ ńkɛ̃: «Kwil nɛ̂-á yé yah tȋnnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé kɩ núkú ńkwɛ̃ndyíyṹkȉ yó
wɛ tóhnmɔnsàhnólɛ ńkwɛ̃ndyípíkȉ yólɛ ǹ tnɔ̃. Yé à dɛ, yè pɔ sélɛ ń kɔ̃. 3 Nɛ̂-à kɩ nɛ
pé yo, yè yo tɛ̃ tyí nɛ, sé yétɔ̃́-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ, tɛ̃ kɩ yɛ yé kɔ̃ yé kɩ sɔkɔ
sélɛ nénpɔ́ swɔ.» 4 Yesu képah yo sɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò wɛy yónsàhnó mè wil yȋnnɛ.
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃: 5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyí nɛ, pè yah, pé yɔ̃̀tɛ̃-á
mɛ n pi pé tȋnnɛ. Gblɔ̃y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wăh mɛ dókónkɔ̃ntɛ̃nólɛ ńkwɛ̃ndyíkì
yɔ̃, nɛ̂-á ńkwɛ̃ndyípíkȉlɛ.»† 6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ kyɩ tyi nópi pɩ ǹ yóré yɔ̃.
7 Pè ńkwɛ̃ndyíyṹkȉ ànɛ̂ ńkwɛ̃ndyípíkȉ mè tɛ̃ pɔ, té pé flɔ mɔ sé yɔ̃ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nékwȋnkí sɔ̃̀ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃kì yɔ̃, túkù mó mɛ pɛ̃mìlɛ n kwɔkɩ n mɔ n
yuku. 9 Tówû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ yah tȋnnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, pé pól sɔ̃̀
mɛ yo tũ yȋ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínó nɛ n sah Davidi Píɗȋ yɔ̃. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃

* 21:5 21.5 - Yerusalɛmɩ yȋn yó ye sɔ̃̀ Siyɔ̃nɛ. † 21:5 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ.» 10 Yesu-á
pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nénpɔ́ tãn pól yuku kwillɛ n yike wùù. Pè sɔ̃̀ mɛ piki yah
tũ nɛ, nɛ̂ se dɩ̃́ mènɛ nɩ? 11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á n wil
Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̃́nînwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̃̌m yɑ̃̀mpu ànɛ̂ yídwénè dwépú pól yĩni wilki
ké sɔkɔ. À pɔ́ sàhntũ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ yɑ̃̀mpu klǒlɛ. 13 Tɛ́ yo
pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ǹ gbô kɩ n ye níri pí-ńsah
gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ yɩ̃́pú wɔ̃bìntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§
14 Képah náh, yɩ̃́tũbi ànɛ̂ gbáhkì núkú névye mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
À mɛ pè dɛ mɔ. 15 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbɩ̃̀l nɔ́pi
pínɔ́ wɛ sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃́npɩ̃̀ tõ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Pídɩ̃́ yõ, pé fɔkɔ
vyɑ̃h. 16 Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃́npɩ̃̀ nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ kélɛ n
nohnɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnɩ. Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnɩ wɛ̃́npɩ̃̀ ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̃̀ yrɔ̃ vyɛ̃y
sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah? 17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil
sɔkɔ à kyɩ sõ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyɑ̃h yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dĩndal séngbɔ̃lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃. 19 Wǎh sènsóké
séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃̌kìlɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ
mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃́ yɔ̀, képah tɛ̃̀ náh tõ n syi n yah n
pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ. 20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n du. Pè
mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nénpɔ́ swɔ nɩ? 21 À mɛ yo
pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ
tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah
ó tyí dɛ́, yé kɩ tõ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku n yal ásɔ̃̂ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ kè kɩ mó tõ pɩ. 22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níri
sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɩ̃̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂
se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ? 24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir núkú
ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi
nɔ́pilɛ. 25 Pépi tɛ̃̀ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tɩ̃̂ névye se
nɩ?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ? 26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tõ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû tíki-á
mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 27 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á
pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂-á yɑ̃h dɩ̃́npɩ̃̀ népɩ̃̂ nîmî yísyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ yɔ́ yɑ̃h yé tyí, yè mó yé sõnɔ yo
ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dɩ̃́npɩ̃̀ népɩ̃̂ nímí lésõ mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, pé pídɩ̃́, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yɛ̀rɛsɛ̃̂ swɑ̃h sɔkɔ kwɛynɛ. 29 À mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ
dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dɔ̌ kwéy, à kè wɛ ké yah náh. À mɛ yuku sɔkɔ swɑ̃h sɔkɔ. 30 Sú
mɛ̀ mɛ tõ nɔ de ǹ pídɩ̃́ ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh
kɩ kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ. 31 Népɩ̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ pé sú nìvìnì pɩ?» Sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé
tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel
tɔ̃rí nɔlɩ yõ. 32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃̌kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yõ.
Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyɛ̌ sɛ̃ ǹ yõ. Yé mó tõ kè wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yõ,
yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃ ǹ yõ.»

---

‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̋pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèm̀ìrkì yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃ dɪ́ yó lésõ
yɛ̀rɛsɛ̃ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃kɪ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yó tũ tɛ́dáhkì yõ ké sɔkɔ, à pɪ yɛ̀rɛsɛ̃ pye
yíkí-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah náh, à yɛ̀rɛsɛ̃ swãh
tɔ̋pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 34 Sé pye gbɛ gbɪ̋-á pɔ n
nɔ, sètɛ̃ dɪ́ ǹ tɔ̏npɪbɪ tõ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̋pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ pè kõ pè pɔ pé
kõ. 35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̋pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́
kèyǎh minki ko dyêhlɛ. 36 Sètɛ̃ dɪ́ tõ ǹ tɔ̏npɪbɪ yísyɔ́ tɛkɪ mɔ, nónó-á dò kal gbro tãnnɛ.
Pè tõ pépi tɔ pɪ sɛ̃ntɛ̃ ólɛ. 37 Kǎh pɪ sɛ̃, à tõ ǹ pídɪ́ tõ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɪ
ǹmɔ wɔ yah sen ku. 38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̋pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɪ́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ,
ǹ gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɪ mó pɪ pépi tyílɛ. 39 Képah tɛ̃nɛ, pè núkú à fyãh
tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɪnɛ, tɛ́ à ko mɔ. 40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kè; sètɛ̃ dɪ́-à pɔ pɔ, sõ
mɛ à kɪ pɪ pélɛ?» 41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɪ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɪ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̋pú
yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mè yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɪ ǹ wɛ wɛ tɛ̃nɛ ǹnɛ n kõ ké
gbɪ̃ sɔkɔ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɪ nɛ yé náh wɛy mè kar yah póllɛ,
nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃ndùnì tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̋rí
sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kɪ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɪ yìkì yó névye kõ, nónó-á kɪ tyípéplɔlɛ n pɪ ké sɔkɔ
Liyel-á mɛ nónó tyí. [44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syɪkɪ képah yõ, tɛ̃
kɪ kwɔkɪ. Tɛ́ kàh se mó tõ syɪkɪ nɛ̂ yõ, kè kɪ tɛ̃ pyãhrɪ.]» 45 Sárká syínwìlkìpu yɔ̏tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ sèm̀ìrn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yõ-á Yesu mɪ sélɛ. 46 Képah tɛ̃nɛ,
pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíki pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̏ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pɪ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̋nɔ́ tyí yõ

1 Yesu tõ tyah sèm̀ìrkì yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ: 2 «Liyel tɔ̋rí-á kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Yɔ̏tɛ̃ dɪ́ yó lésõ ǹ pídɪ́ fúr fèn pɪ. 3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̏npɪbɪ wilki tõ nɛ, pè kyɪ nɛ́yénɔ́
ye n pɔ fúr yõke yɔ̋-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ. 4 Képah tɛ̃nɛ, à
tõ tɔ̏npɪbɪ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pɪ̋n-á pɪ tɛ. Páh nyéhpyɛ́nì ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ nɪrɪ-á mɛ
nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɪ tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ǹyɔ-à
yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yɪ̋-ńsah. 6 Pé túkù mɛ yuku mɪ yɔ̏tɛ̃
dɪ́ tɔ̏npɪbɪ sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ. 7 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃ dɪ́ fɔkɔ kah vyãh. Ā mɛ
ǹ sràsyíbí tɛkɪ mɔ pè kyɪ kénɛ nékókè mɔ́pú ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ. 8 Képah náh, tɛ́ yo
ǹ tɔ̏npɪbɪ tyí nɛ, fúr yõke-á pɪ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̏ yĩnɛ yõke mè yɔ̋nɔ́lɛ. 9 Ǹkɛ̃
pè kyɪ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɪ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̋-ńsah.
10 Tɔ̏npɪbɪ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wɛ̏l yey sɔkɔ. Pǎh kyɪ tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnì tɔkɔ dohnɪ
nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yɔ̋púlɛ. 11 Yɔ̏tɛ̃
dɪ́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɪ dɪ́ yó wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sɔ̏ mɛ fúr flɔ mɔ. 12 Ā mɛ
yo kénɛ dɪ́ tyí nɛ, pé kódɪ́, ǹmɔ se de sõ ásɔ̂ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃nɛ ǹ wil sɔkɔ nɪ? Ǹtɛ yó-ńsah
náh wɛ dɪ́ tyí. 13 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃ dɪ́ yo tɔ̏npɪbɪ tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɛ̏n pukubi,
pè mó à min mɔ kégbó fɛ̃ntû sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɪ mɛ. 14 Yé náh wɛ
di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwîltãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú kyɪ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sõ-á pè kɪ pɪ tɛ́ kɪ Yesu
wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ. 16 Tɛ́ mɛ pé tɔ̏ sãhpú yísyɔ́ ànɛ̂ yɔ̏tɛ̃ dɪ́ Yerɔdɪ náh névye
túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɪ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɪ́, páh pĩ nɛ gbɪ yó-ò-á ǹnɛ,
ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ gbɪ wɛ̃kì yõ. Ā náh névye yah tíkílɛ n pɪ. Ā náh
névyelɛ n wah. 17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃ ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ

---

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tȋ ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ? 18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ
sõnɔ túkúnì pĩ sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pȉl ànɛ̂ vyấhsesyȉrí névye nɔ́pi, sɔ̃ se pɩ tέ pè
pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ? 19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ
pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃. 20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se wấrkínmɔnɔlɛ
ké yõ yɔ̀ nɩ? 21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar
tyílɛ Sesarlɛ n kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃. 22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pé gbȁn du. Pè
mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyȋ yȋlkȋnmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ lékyȋ yílkínmɔnɔ náh mɛ,
pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tέ à piki yah nɛ, 24 kwɔ́-ò dɩ̋, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ
nɛ, dɩ̋ nɛ̂-à ku pi kɛ̃nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃ndɩ̋-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pέkúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á
kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nénkyí dɩ̋ lékókè náhnɛ.* 25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̋npì népȋ kwǎrnimi yísyɔ́-á
lésõ mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tέ pɔ ku pi wέ-ńkɛ̃nɛ tέ ǹ kyɩ sah ǹ sȍ syɩ
kɔ̃. 26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tɔ̃ pɔ pɩ sɛ̃, tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pɩ képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwǎrní-ò
tyí. 27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku. 28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃ à, lékyȋ yilki
n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé népȋ kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nɩ? 29 Képah sɔkɔ,
Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy sέbέy pɩ̃-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel tɛ̃nwɛnɔ pɩ̃-ńkɛ̃ ye mɔ sah yélɛ
pílkínɔ́ sɔkɔ. 30 Yé yah, lékyȋ-à pɔ yilki mɔ, pέdékè náh kɩ n mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kì tɔ náh kɩ
n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ yȋnyõ tȍnpɩbɩ tyí kɔ̃lɛ yȋnyõ. 31 Tέ à yuku lékyȋ yílkínmɔnɔ
wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? Á lésõ nɛ: 32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ
Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›† Liyellɛ, lékyȋ Liyel náh ǹnɛ dò, vye
Liyel ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn Abrahmɩpi lékyȋ-á yilki mɔ.» 33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû
nɛ̂-á sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbȁn du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kȍnsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Tέ pé Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ pȋpú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃ yĩnnɛ
nɛ, 36 kwɔ́-ò dɩ̋, Liyel tir kȍnsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé tέlɔ́lɛ nɩ? 37 Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yĩnɛ kɩ nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kȍnsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal. 39 Ké ní-ò nɛ̂-á tɔ̃ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ,
képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›§ 40 Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu sέbέynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kȍnsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tέ tɔ̃ pɩ ǹ Pȋdɩ̋nɛ

41 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyí nɛ: 42 «Yépi
tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pídɩ̋ mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo ǹ
tyí nɛ, Davidi Pídɩ̋-á. 43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tέ Liyel Mirki-á
Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃,

44 nɛ̂-á péwɔ TȄ ǸGBƐ̃NƐ

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃,

à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbȍyȍ sȍlɛ,

fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbȋ nɛ̂-á

pé kɩ ǹ sépέbí pɩ ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*

45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TȄ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃ tέ kɩ pɔ n pɩ ǹ Pídɩ̋nɛ?» 46 Yesu-á
sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Tέ à tɔkɔ lésõ tyí, ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ
nɩ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí tȉnnɛ

1 Yesu yo ǹ tȍ sấhpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ: 2 «Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ. 3 Yé nɛ n nohnɩ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé
yóré yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, pè náh mɛ n kɔ sé wȁl yõ. Képah ye, yé káh pé pɩ

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sȍ, pέkúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4.
† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.
* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

dùkù tɛ̃ wɔlɛ n yah n pɩ. 4 Pǎh ńkɛ̃nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɩ nɛ tókɔ́pêl
sɔ̃ pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ. 5 Pě
pé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ pé tyipínì pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ
yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, képah náh pɩ gbɛ̃̀n tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, pépi pé tyínɔ
pɩ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɩ flèyflèy. 6 Tɛ̃-ǹtɛ̂n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɛ̂n
sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ. 7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n
pɔ pé tyí tówû tùkè-ǹtɛ̂̀n sɔkɔ, pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó
ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́ló póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 9 Sú
núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyɔ̃. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh mè
yɔ̃ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃kì kóló yĩnnɛ. 10 Yah tɛ̃-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃púlɛ. 11 Yɩ́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ
névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃ wɔ yĩnɛ à pɩ yé tɔ̃̀npɩlɛ. 12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki
mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.

13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ yah kɔ̃ névye tyí. Yé náh mɛ ké tyí nɛ yé ké
nɔlɩ yɔ̃, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɩ yɔ̃, yě pé yah kɔ̃. [14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě pékúsyɔlɛ
n vi n tɛ̃ pé gbɛ̃̀n yɩ̂lɛ n syi pé tyí, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kìlɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃,
yé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́ló tyílɛ.] 15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yɔ̃ pól
kɔ n kɔ̃ nénúkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃kì tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃
ǹmɔ pɩ à kɔ̃ à n yĩnɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́. 16 Pèkè mɛ yé
yɔ̃, yépi nónó-á yah tɛ̃pú yɩ̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɛ̃́nnɛ,
képah-á kɩ mɔ kɔ̃. 17 Lékɛ̃́m kɛ̃ névye, yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sɛ̃́n wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎr yɔ̃ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á sɛ̃́n n mɔ n kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃? 18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ
ńkɛ̃, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká
kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃ sɔkɔ, képah-á kɩ mɔ kɔ̃. 19 Yɩ́tũbi nɔ́pi, sárká
wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á sárká n mɔ n
kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃? 20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yɔ̃ sárká
yɩ̂ tɔlɛ. 21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ. 22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yɩ̂nyɔ̃lɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃́rí kɔ̌ tɔlɛ ànɛ̂ ké
yɔ̃ kɔ̃́ntɛ̃-òlɛ. 23 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃.
Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̃nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbɩ
wɛ̃kì kóló, ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wɛ̃̀l yɔ̃, sépi nónó tyí-á tah kal Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle; sépi nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀
kɛ̃nɛ, à tahlɩ yáh mɛ nónónɛ n pɩ. 24 Névye yah tɛ̃pú yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, kè
mɛ á kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃ yé n syi à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yɛ̃̀hmínì wɔlɛ n wɔ
n mɔ n yɔ sɔ̃. 25 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃.
Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhló ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ náhló wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhló n
nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe yɩ̂lɛ ànɛ̂ yɩ̂ nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ. 26 Farisi wɛ̃kì kópú
yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhló ǹgbò tɔ̃ n sah. Képah sɔkɔ, sé náhló tɔ kɩ pɩ yályál. 27 Yépi
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye
yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyɛ̃̂l píkínsàhnɔ́ sɔ̃. Sé kégbó n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhló n nɛ n
mɛ lékyɩ̂ kègbèl ó ànɛ̂ yípyɛ̃́hnì duke duke póllɛ. 28 Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbó sɔkɔ, yè n pɩ n
tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhló mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pĩl tyi ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ. 29 Yépi Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ.
Yě Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyɛ̃̂llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah,
yě pépi tyínɔ́lɛ n koh n mɔ yípéplɔlɛ, 30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbí mɛ gbɩ̃́nɛ,
yé náh náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyí Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ. 31 Ǹtɛ yah, yé
mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔpu pye-á yélɛ. 32 Ɔ̃̀ɔ̃, yé súbí-á
nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kè. 33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmírɔ́ yísyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n
to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah sɔkɔ? 34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂
yĩ pɩ̃́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ

yõ, tɛ́ kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtə̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ pé náh pélɛ n yĩni n kõ kwlo
kwlo sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á
ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó à pɔ syɩ Barakɩ píɗ́
Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́.
36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ névye
yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tõ yo nɛ ńkɛ̃: «Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kõ, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ,
gbáhyĩ́ sõ pól mɛ mé kè yah kõ nɛ, mé yé tuke n mɔ sõ-á sĩ̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm
sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi? 38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kõ pnɛ́pnɛ́, kè kõ kè kɩ
pɩ kéntíkínìnɛ. 39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tõ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́
nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ à
Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí. 2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kǎh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbɩ
yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kɩ pɔ sɔ. Dáhkì núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ n wũ n pi ké ní-ò yõ.
3 Wǎh kyɩ kõ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yõlɩ yõ, ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à
piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Tir nɛ̂ pínɔ́ se kɩ ǹ syínpɔnɔ
ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kɩ n pi nɩ?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yĩ̃́nɛ, tɛ́
kɩ nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kɩ névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki. 6 Yé kɩ mâl pínɔ́ tyí yónɔ́
noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pɩ sɛ̃́. Ǹtɛ
képah náh tɔ̃̀nì n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kɩ pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n
fwo, tɔ̃̀rí yɔ́ kɩ pɔ yuku tɔ̃̀rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n wɛ n pi tə̃̀ntə̃̀n
náhnáh sɔkɔ. 8 Ǹtɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkì tɛ̃ gbĩ́ yónɔ́ sõ tyàhnɔ́ sõ.
9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kõ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ yé wɛ mɔ
ńmɔ yĩnnɛ. 10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃kì fin mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́
kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ névye náhnáh mɔ pílkínɔ́
sɔkɔ. 12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tõ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì
tir kɩ yo Liyel tɔ̃̀rí tyí yõ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, névye pól kõ pè kɩ noh. Képah náh, kèkõyɔ̃́
kɩ pyě tyɛ.»

Ỳevyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tõ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh
képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ
wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. — 16 Yesu tõ yõ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh
képah wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ. 17 Névi nɛ̂-à
kɩ mɛ gbɛ̃ntĩ̂n yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 18 Nɛ̂-à kɩ se mó
mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tókɔ́-ńsah. 19 Kénɛ
sèpĩ̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yõkɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ
pé tyí. 20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tólɔ́ mɛ̀ káh n pɩ vɩrɩ gbĩ́nɛ, képah náh pɩ
mɩ mɩ yòh sõlɛ. 21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkõ náh wɛ yah kèkõyɔ̃́ mɔ́mɔ́nì à
pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkõ náh tõ n wɛ n yah n pi póllɛ. 22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wĩ̀lkĩ̀nɔ́
pí-ńkɛ̃nɛ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó
yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wĩ̀lkĩ̀nɔ́ pɩ sé sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̂, képah náh pɩ wǎh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 24 Yé yah, mìnyobe
kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á pépilɛ. Pè kɩ gbĩ̀lgbĩ̀l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kõ Liyel névye

* 24:15 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

yáhnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɪ n pi. 25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah
yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Píɗ́ı̃-á mɛ gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ
n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wăh mɛ wɔ̃bı̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 27 Sɔ̃-á pũ̀ n yı̃̀kiri yã̀l yè n wɛ,
à tɔkɔ gbı̃̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɪ n dal n mɔ gbı̃̀nyiki tyí, sɛ̃́ ye Névi Píɗ́ı̃ syínpɔnɔ tɔ kɪ n
wɛ n pi. 28 Kwáhkókè se kɪ fɛ̃ wɔ̃bɪ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Píɗ́ı̃ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpı̃̀n nɔ́pi yèvyãhrɪ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbı̃ kɪ pɪ syı̃̀ı̃, ńwɔ̃ náh tõ n piki n pi,
ńwɔ̃ kèpye kɪ wil yı̃̂nyõ kɪ kwɛ, tɛ́ yı̃̂nyõ yíyı̃̀n pól kɪ yike. 30 Légbı̃́nɛ, Névi Píɗ́ı̃ syínpɔnɔ
kwní kɪ yõ mɔ yı̃̂nyõ. Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh yõ yı̃̀kı̃̀nı̃̀ pól névye kɪ n gbo kɪ yãm yãm tyilɛ n
pɪ. Tɛ́ pè kɪ Névi Píɗ́ı̃ wɛ à kɪ mɛ n pi ńyı̃̂rn sɔkɔ, tăhkı̀ ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃́rílɛ. 31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃
yó kɪ fı̃bɪ, tɛ́ à kɪ ǹ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɪbɪ tɛkɪ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkõyṍ yah mɛ̀ tyí,
à kyɪ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɪ kyɪ névye tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃̀kɪ. Yâh fyɔ̀ ké yı̃̀ngbã̀n wɛ sè n gboke n wil
à mı̀snɔlɛ n pɪ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yè n pı̃ nɛ ki de gbı̃́-á mɛ yúkɛy. 33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ
tyi wɛ sè tyah n pɪ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé pı̃ nɛ Névi Píɗ́ı̃ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wăh kɪ pɔ sɛ̃́ yɔ̀
sɛ̃́ yɔ̀. 34 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbı̃ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi
nɔ́pi kɪ mɛ n pɪ. 35 Yı̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɪ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi
póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbı̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnı̂ yó ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɪbɪ náh sélɛ
n pnɛ, Liyel Píɗ́ı̃ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnı̂ yó ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ.
Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ. 37 Nɛ̂-á pɪ sɔkɔ Nowe gbı̃ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɪ n pɪ n pi Névi Píɗ́ı̃
syínpɔnɔ sɔkɔ. 38 Yé náh wɛ di, gbı̃́ nɛ̂-á lésõ pṹnpã́hkı̀ náh tɔ̃́nı̀ mɛ pɪ à ninɛ kèkõyṍ
pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɪ mɛ pé pyelɛ
pɛbɪlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɪ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sõ tir yó
ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pṹnpã́hkı̀ pɪ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkɔ̃ ye kɪ n pɪ n pi
Névi Píɗ́ı̃ syínpɔnɔ sɔkɔ. 40 Díbi népı̃̂ nímí kɪ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɪ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɪ
wũ. 41 Syó népı̃̂ nímí kɪ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɪ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɪ wũ. 42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
ǹ syɪ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pı̃. Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. 43 Yépi
ńtɛ̃ pı̃ nɛ, gbóntɛ̃ ɗ́ı̃-à mɛ pı̃ gbı̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɪ n pɔ n pi lékã̂hnɛ, à kɪ yah sõ, à náh yɛ
à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ. 44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh
mɛ gbı̃́ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbı̃́ ye Névi Píɗ́ı̃ kɪ ǹ syɪ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npɪ-á yı̃nɛ à nɛ mɛ sɔ̃̀

45 «Tɔ̃npɪ nɛ́gbí ànɛ̂ lékã́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ı̃ kɪ tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npɪbɪ tɛ́ló yõ, à kɔ̃ à kɪ
yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbı̃́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɪ sɔkɔ kóló sɔkɔ? 46 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ı̃-à ǹ syɪ pɔ à wɛ à mɛ
kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɪ ké yah yõ, tɔ̃̀npɪ mɛ̀ tyí nɔ. 47 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ı̃ kɪ à pɪ
ǹ gbã̀n yı̃ pól kyɔ̀mı̀-òlɛ. 48 Ǹtɛ kàh pɪ tɔ̃̀npɪ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ı̃-á mɛ mo
ǹ syínpɔ-ńsah, 49 tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɪbɪ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̀nı̀ pípúlɛ wɛ̃ tyí,
50 ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ı̃ kɪ ǹ syɪ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wɔ̂ yó sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyílɛ n sõ. 51 À kɪ
tɔ̃̀npɪ mɛ̀ yı̃ni, tɛ́ kɪ à tɛkɪ mɔ yı̃́nvı̃̀npɪbɪ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɪ mɛ.»

25

Sèmı̃̀rkı̃̀ nɛ̂-á yãh syɔ́npı̃̀ népı̃̂ gbãm tyí yõ

1 Yesu tõ yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ: «Névi Píɗ́ı̃ syɪ n pɔ gbı̃́nɛ, Liyel tɔ̃́rí kɪ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npı̃̀
népı̃̂ gbãm yísyó sèmı̃̀rkı̃̀lɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ yòhnı̀-ǹsah. 2 Syɔ́npı̃̀ nɔ́pi
sɔkɔ, népı̃̂ kwâl sɔ̃̀ mɛ lékã́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwló mó mɛ lékã́mpulɛ. 3 Nónó-á lékã́m kɛ̃́púlɛ,
pépi-á sɔ̃̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɪrɪ wãn tɔkɔ. 4 Ǹtɛ lékã́mpu nɔ́pi wɔ mó pé
fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɪrɪ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ. 5 Pɛ-á mo pó-ńsah, dɔy mɪ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɪ wérrlɛ, yı̃́npɔ̃ yó n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pɛ-á oo, pè wil à yohnɪ. 7 Képah tɛ̃̀nɛ, syɔ́npı̃̀
nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ. 8 Nónó-á lékã́m kɛ̃́púlɛ, pépi mɛ
lékã́mpu nɔ́pi syah nɛ, pè yı̃ pé kɔ̃ nɪrɪlɛ, ńkɛ̃ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí. 9 Pè
mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yı̃nɛ n pi pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé tõ n yı̃ n kɔ̃ n pi. Ǹkɛ̃ pè kyɪ n

yah dwe yȁmpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ. 10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npȉ
nónó-á sȍ mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke yṍ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah
vike. 11 Syɔ́npȉ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́,
pé yȍtɛ̃, pé yȍtɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃. 12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí,
pé náh pélɛ n pnɛ. 13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂
ké gbȉ́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh tȍnpɩbɩ nɛ́pȋ̂ tɔ̃́mí yȋsyɔ́ tyí yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmȉrkȉ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɪ̃́ yɔ́ lésõ n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ tȍnpɩbɩ
ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah, 15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. Â talã* pɔ́ plɔ́
kwlɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbȍ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yȋsyɔ́ wɛ dohnɩ sé
yõ. 17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ. 18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ
talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ pɔ́ wɔ̃bɩ. 19 Ké di-á mo náhnáh,
pé yȍtɛ̃ dɪ̃́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù yo pé noh. 20 Képah tɛ̃nɛ,
nɛ̂-á sȍ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yȋsyɔ́ tɔ́lɛ à
wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́-á sȍ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yȋsyɔ́
wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. 21 Ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ.
Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Â pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃
tyí. / Ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wȁl yõ. Wǎh
fyɔ̀ tir tyɪ̃́ɪ̃ pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Â pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sȍ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé
yȍtɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sȍ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh nínɔ́ yȋsyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
23 Ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir
tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Â pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 24 Képah náh, nɛ̂-á
sȍ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ syah nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ
tɔ̃̏-á tah. Â náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. Â náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kɔ̃. 25 Képah-á tíkí
pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ. 26 Ǹ yȍtɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
tȍnpɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sȍ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè
tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè kɔ̃. 27 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh náhkɩ mó sȍ mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ
sah pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kè. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ
sé yõ kè. 28 Ǹkɛ̃ pè ǹ tyí mè tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃ kɔ̃. 29 Pè kó wɛ nɩ,
névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh
mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kǎh kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 30 Yõre kɛ̃́ tȍnpɩ mè tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à
wilki mɔ kégbó fɛ̃́ntȕ̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pîdɪ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pídɪ̃́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yȋnyõ tȍnpɩbɩ póllɛ gbȉ́ nɛ̂nɛ, à kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí
kǒ yõ. 32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki wɛ̃
sɔkɔ, sɔ̃́-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ. 33 Â kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbȍyȍ
sȍlɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̃yȉnè sȍlɛ. 34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, à kɩ yo
pé tyí nɛ: ‹Ǹ Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyṍ mɔ gbȉ́
dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ. 35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé yõ.
Níkȉ-à sȍ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sȍ mɛ nɛ́pôlɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé tyí. 36 Máh sȍ
mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sȍ mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh sȍ mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.› 37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
gbȉ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ânɛ̂ gbȉ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkȉ sɔkɔ, tɛ́ à
kɔ̃ à wɔ nɩ? 38 Gbȉ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pôlɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyí nɩ? Ânɛ̂ gbȉ́ nɛ̂ se pé wɛ
ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ? 39 Gbȉ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ? 40 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɪ̃́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kè, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyȋ̂tyȋ̂ nónó fyé
tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.› 41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃yȉnè sȍlɛ à kɩ
yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ,

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

képah nɛ̂-á mɛ mónsàhnólɛ sétɛ̃̀n ànɛ̂ sé yɔ̃̀tɛ̃ yĩnnɛ. 42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé
náh ń kɔ̃ mé yɔ̃. Níkɩ̃̀-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé wɔ. 43 Mé sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi
ń kɔ̃ mé twah yé tyí. Mé sɔ̃̀ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̃̀ mɛ n yɔ, tɛ́
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.› 44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂
se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkɩ̃̀ sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ
kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ
nɩ? 45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀
kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyĩ̂tyĩ̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n
yahle pínɔ́lɛ sélɛ.› 46 Tyɛ́-ńkɛ̃̂ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnɩ̃̀ nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́
nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékã́mkãm sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ: 2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃̂ sèpɩ̃̀n
nínɩ̃̀-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi Pídɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃.» 3 Légbɩ̃́nɛ,
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ wɛ̃ tuke mɔ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ. 4 Tɛ́ yo sah núkú yɔ̃ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékã́mkãm sɔkɔ, pé mó
à ko mɔ. 5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpɩ̃̀n sɔkɔ
dɛ́. Páh kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu lésɔ̃ mɛ tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ. 7 Wǎh mɛ yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwɛ̌l dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah
tɛ̃́nɛ, tɛ́ làsèkwɛ̌l mɛ̀ mɔ Yesu yɔ̃ yɔ̃. 8 Yesu tɔ̃̀ sã́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè
nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwɛ̌l mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? 9 Kǎh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm dántǎhlɛ, à ké
pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. 10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n
vyãh sɛ̃́? Tyípépɛ̌y ye à pɩ ńmɔ tyí. 11 Yé yah, yãm tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ
ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sɔ̃ yĩn
ye à pɩ sah kélɛ. 13 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-à n yo
fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkɩ̀ mɛ̀ tɔ kɩ yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃́kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ
wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm tyí, 15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ
pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãmnɛ à kɔ̃. 16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n
kɔ̃ wǎh nɛ pɩ sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakɩ syáh yɔ̃ke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kã́n búrn syáh tyah sɔ̃lɛ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ
ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yɔ̃ke pɩ ǹ tyí nɩ? 18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yã̀hnkɔ̃
tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á yo nɛ ńkɛ̃̂ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃̂ ǹmɔ tɩ̃̀n-á péwɔ ànɛ̂ pé
tɔ̃̀ sã́hpú kɩ pɔ n yɔ̃ n pi Pakɩ syáh yɔ̃kelɛ.» 19 Wǎh kè yo sɔ̃́ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ
ǹ yóré yɔ̃, à kyɩ yɔ̃ke mɛ̀ pɩ.

20 Lékã̂h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃ke sɔ̃̀. 21 Tɛ́ pǎh mɛ
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń
tɛ̃ n pi.» 22 Ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ. Képah tɛ̃́nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃́ à
piki n yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ? 23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú
núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi. 24 Névi Pídɩ̃́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kǎh
wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi,
pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃́nɛ, képah náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.» 25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, péwɔ se à n ye nɩ? À mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

26 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sã́hpúlɛ n
kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.» 27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ
dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ. 28 Yé
náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n

pi nɛ́kwȋnkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yõ mɔ. 29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé
náh tõ ɗìvɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tõ ɗìvɛ̃ sɑ̃̂n yó wɔ yélɛ ń Sú Liyel
tɔ̃rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú tyí nɛ: «Kwɛy lékɑ̃̂h mè ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé
pól kõ yé kɩ yal mɔ ń sɔ̃̀ tɛ̃nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̂rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ yípénfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»* 32 Yesu tõ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó
yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.» 33 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo
ǹ tyí nɛ, no tɛ́ló pól-à kɩ sõ yal mɔ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékɑ̃̂h mè ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à
kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» 35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kàh kɩ sõ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ.
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú tɛ́ló tɔ mɛ képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú kyɩ yĩni tɛ̃ fĩ́ yó sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. À mɛ
yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú tyí nɛ, pè kõ tɛ̃ ásɔ̃̂ pé kyɩ Liyel ni n pɔ yàhàh. 37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ
ànɛ̂ Nsebede ɗĩ́npì nɛ́pĩ̂ nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̃̀ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̃̂,
yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.» 39 Tɛ́ mɛ yuku
yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, kàh kɩ fɛ̃ n
pɩ n pi, yèvyãhrɩ mè gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, kè pɩ
áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃.» 40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú nɛ́pĩ̂ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ
n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yõ, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ
ńmɔlɛ kè? 41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.
Tyípéplɔ sõnɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃nwɛnpɩnɔ tǎhkì náh n wɛ ǹ sɔkɔ.» 42 Wǎh
képah yo, à tõ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yõ-à kɩ fɛ̃ n
wil n pi ńkɛ̃nɛ yèvyãhrɩ mè sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pɩ.» 43 Wǎh tõ ǹ syɩ pɔ, à pɔ
pè wɛ pè tõ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí. 44 À tõ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni
kɛ tɔ̃-òlɛ gbro tãn tyí kɔ̃lɛ. 45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy
sɔkɔ sɛ̃ mɛ yélɛ n mɩ kè? Névi Píɗĩ́ tɛ̃ n dahbɩ gbĩ́ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̃̀ yɔ̀. 46 Yé yuku
à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
yĩn nɛ́kwȋnkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkȋrn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí. Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
kwil yèwàhnì ye sɔ̃̀ tɛkɩ mɔ pélɛ. 48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀
mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃ pè
à tɛ̃. 49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃. 50 Yesu mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóɗĩ́, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ
à à tɛ̃. 51 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkȉ yɔrɩ dɛ à sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ níkí kõ kãm. 52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkȉ dyɩ ké
gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkȋrnnɛ, kèkȋrn ye kɩ ko mɔ pélɛ. 53 Á náh pĩ nɛ
ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ kèyɔ̃ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kõ nɛ́npɔ́ swɔ,
sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di? 54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃̂rkínsàhnɔ́ kɩ wil
dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tõ mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.» 55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwȋnkí
nɔ́pi tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃-ńsah kèkȋrn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyí, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ.
Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n
pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃. 56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wɑ̃̂rkínsàhnɔ́ wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kõ
sè pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̂hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tȉnnɛ, ńyãh sɔkɔ-á
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ. 58 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ n

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyı yĩni tẽ sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ ǹgbẽ gbô tyí. Tɛ́ de yuku à kyı kõ tẽ
tȍnpıbı tnô, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kı pɔ n syi n pi dùkù nênɛ. 59 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànê
pé no tukey tùkèpu tȉnkȉ pól sȍ mɛ n yah n kõ nɛ, tàrfyɔ̀nó yísyɔ́ wɛ, nónó-á kı mìnì wɛ
n yo n sah Yesu yõ, pé mó à wɛ n ko n mɔ. 60 Tàrfyɔ̀ mìnyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mìnì yo
sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nê yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ
nímí wil yĩn 61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃, ɗí mɛ̀-á yo nɛ páh kı fẽ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kı kè tɔ̃
mɔ sèpȉn tɔ̃nì wrɔ́. 62 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ ǹgbẽ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyí
nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí sɔkɔ nı? 63 Ǹtɛ
Yesu náh dahbı wilki. Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ ǹgbẽ mɛ yo ǹ tyí nɛ, min nɛ́tɛ̃
Liyel yĩn yõ, à yo pé syah ǹmɔ-à kı nê Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nê-á ǹ Píɗ́ínɛ. 64 Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yé kı
Névi Píɗ́í wɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól tyí tɛ̃nwɛ-ò Liyel gbȍyȍ sȍlɛ. Yé kı à wɛ tɔlɛ à kı mɛ n pi
ńyȋrn sɔkɔ.» 65 Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ ǹgbẽ ǹ gblɔ̌y flɔ yɔrı tɔkı tɛ́ nɛ, wǎh
yo de Liyel tyí. Tàrfyɔ̀ nê tẽ se tɔ̃ pé kı n yah n kõ nı? Pè kó ǹ Liyel tyí yóndenɔ noh
nı? 66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃ nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 67 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́
tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syıkı gbȍnkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lı
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nê Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé syah nê-á n
ko ǹnɛ.

Pyɛrı-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrı sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ gbô táh. Tȍnpı pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnô tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sȍ
mɛ Yesulɛ, nê-á Kalile nɛynɛ. 70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lı no pól yĩ́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
tyí yah wɛ yɔ̀ dɛ́. 71 Képah náh, Pyɛrı sɔkɔ gbô yah tȉnnɛ. Tȍnpı pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á
sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí nɛ, ɗí mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nê-á Nasarɛtı nɛynɛ. 72 Pyɛrı tɔ̃ kè
kɔ̃lı à ǹ wo nɛ, pé náh ɗí mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́. 73 Dǒ kwéy, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de
Pyɛrılɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbı yõ, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kı
dò. 74 Képah sɔkɔ Pyɛrı tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh ɗí mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ
sénpɛ yɔ́ núkú gbo. 75 Légbı́nɛ, Pyɛrı dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sȍ nê yo nɛ ńkɛ̃:
«Sénpɛ-à kı pópó n gbo, á kı mɛ á vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ,
Pyɛrı wil kégbɔ́ à kyı kah gbo.

27

Yesu tɛ̃nyukunɔlɛ Pilati tȉnnɛ

1 Séngbɔ̃ púpúlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm pól ànê kwil yèwàhnì pól yo sah núkú yõ
nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ. 2 Tɛ́ mɛ à tẽ pukubi, tɛ́ kyı ǹnɛ kwíltãm yȍtẽ Pilati gbȍ dahbı.

Nsyudası kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudası nê-á sȍ pı pè kõ pè Yesu wɛ tẽ, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè
yĩ tẽ, kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyı nɛ pé sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
ànê kwil yèwàhnì kɔ̃. 4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pı lékàh kɛ̃ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ.
Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nê se mɛ képah sɔkɔ nı? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah kè.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudası pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyı ǹ
gblɔ̌y gbel. 6 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ
Liyel ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kı n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ. 7 Képah tɛ̃nɛ, pè yo sah
núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò ɗí yɔ́ swãh dwe à pı nɛ́pân lékyî yĩ́-ńsahlɛ. 8 Képah ye,
fɔ́ɔ́ à pɔ syı kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ. 9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò
Nsyeremi-á lésõ nê yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel
no-á nɛ dan nê-á yĩnɛ kɔ̃nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ. 10 Tɛ́ kyı sélɛ pní mɔ́-ò ɗí swãh dwe, à yĩnɛ Tẽ
ǹgbẽ Liyel-á kè yo sɔ̃ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tẽ kyı kwíltãm yȍtẽ ɗí Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ
yȍtẽnɛ ɗínɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
ànê kwil yèwàhnì sȍ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh dahbı wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànê Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kó mɛ sélɛ n
nohnι nι? 14 Ǹtɛ Yesu náh dahbι wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pι sɛ̃́, kè ǹ gbɛ̃̀n kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kì kɔ̃

15 Yimɛyí Pakι syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ,
tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki. 16 Tɛ́ légbɛ̃́nɛ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́
náhnáh. Ǹ yɩ̃n ye sɔ̃̀ Barabasιlɛ. 17 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwíltãm
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nι? Barabasι
se, tɩ̃̂ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se? 18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̃̀ pɩ̃
nɛ Yesu yɩ̃́ngbí wɩ̃̀lnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbι péwɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyι tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ dɩ̃́ mè tyí dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy
lékɑ̃̂hnɛ. Á káh ǹ vyɑ̃h dahbι ǹ tyí sɔkɔ dɛ́. 20 Ǹtɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyí à Barabasι fin mɔ, à mó Yesu ko mɔ.
21 Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃
nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ nι? Pè mɛ nɛ Barabasι-á. 22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kι pι sɔ̃̀ ǹmɔlɛ nι? Pé pól mɛ nɛ wǎh yɩ̃nɛ à syι dahnι yõ. 23 Á
mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pι nι? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh nɛ, wǎh yɩ̃nɛ
à syι dahnι yõ. 24 Pilati-á pɔ kè pɩ̃ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkι ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó
tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃̀kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbɛ̃̀n wu tɔ́wû yɩ̃́ yah tɛ́ nɛ, péwɔ vyɑ̃h náh mɛ
dɩ̃́ mè kònmɔnɔ tyí sɔkɔ. Kǎh pé tyí kè. 25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pι pépi ànɛ̂ pé
wɛ̃́npɩ̃̀ tyílɛ wɛ́! 26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasι fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu
ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syι dahnι yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̃́lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃̀nɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃́rí gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no
sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbɩ̃. 28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsɑ̃h ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à
kɔ̃. 29 Tɛ́ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃ pι dyι à kɔ̃ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí swɔ, tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yɩ̃n ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ.
Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkι
ǹ tyí. 30 Tɛ́ n sɩ̃n n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mè syi à ǹnɛ n mιkι ǹ yõ sɔkɔ. 31 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ,
pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mè dɛ ǹ tyí tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku syí-ńsah dahnι yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnι yõ

32 Pǎh kyι n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnι kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnι pè n ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ ǹmɔ
kyɩ̃ mɔ à kɔ̃ à Yesu syι syι dahnι twah. 33 Pǎh kyι yɩ̃ni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ,
nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, 34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwɑ̂h yɔ́ fɛ̃̀kι mɔ dɩ̃̀vɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ.
Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle. 35 Képah náh, pè à syι dahnι yõ. Pǎh à syι tɛ, pè ǹdan mɔ à
ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́. 36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syιkι nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ. 37 Yõ
nɛ̂ yõ-á pè syι ǹnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kè wɑ̃rkι syι sah ǹ yɔ̃̀tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.» 38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú
sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ. 39 Wɛ̃̀kɔbι nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ
n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ 40 nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ páh kι Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́
kι fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃̀nì wrɔ́, ńkɛ̃́ Liyel Pídɩ̃́-à kι nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ. Á tiki n
to dahnι yõ kɛ̀. 41 Sɛ̃́ ye, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂
kwil yèwàhnì tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, 42 wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kι tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y
wɔ pwah mɔ kwlɔ nι? Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ tɛ̃-à kι nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to dahnι yõ núkúnúkú, pé
mó sɛ̃́ ǹ yõ kɛ̀. 43 Á kó ǹ sɔ̃nɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃̀nɛ nɛ ǹ Pídɩ̃́-á pélɛ nι? Ǹ tyí-à kι
mɛ nɔ Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́. 44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̃̀ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂,
pépi tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbɩ̃-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃̀nɔ́ tyí.
46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃̀nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakιtani?»
Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwɑ̂h nɛ̂ pι tɛ́ á ń fin mɔ? 47 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé
túkù-á ǹ yɔ́nmɔnɔ mè noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo! 48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ
yɔ́ to kyι sènsúkúrí tɔkɔ fɔ̃ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyι mɔ gbey yɔ́ vyɑ̃h tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à
wɔ. 49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yɩ̃n sɔ̃, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ǎtrɛ. 50 Ǹtɛ
Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ. 51 Képah tɛ̃̀nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel

ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, kè tɔ tóló nínó à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, à kyɪ dal mɔ ké sètàhkɪ̀ sɔ̃̀
tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃ gboke, 52 léyâl yɪkɪ mɔ, Liyel yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ ku sɔkɔ tɛ,
pé náhnáh lékyî mɛ yilki mɔ. 53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyâl sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ
náh, tɛ́ de Yerusalɛmɪ kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃ pé yõ.
54 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n syɪkɪ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɪ mɛ̀ wɛ à
tahlɪ tyi nónó tɔ-á pɪ, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃: «Kègbɪ yõ, dĩ́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídĩ́ ye
sɔ̃̀ ǹnɛ.» 55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́
Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 56 Makadala kwil Mari sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɪ
Nsyakɪ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede dĩ́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ǹvĩ́-á pɔ nɔ, tàh dĩ́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̃̀ n wil Arimatɪ kwil sɔkɔ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye
Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. 58 Ǹmɔ mɛ kyɪ wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ
tyí. Ȁ mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃. 59 Pǎh ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbró
snɔ́lɛ. 60 Nsyosɛfu-á sɔ̃̀ pè kɔ̃ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ tɛkɪ sɔkɔ, à kyɪ à dah
mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ. 61 Tɛ́ légbĩ́nɛ,
Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sɔ̃nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mɪ mɪ yòh sõ yĩnnɛ. Ké dĩ̀ndallɛ,
sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɪ wil Pilati tyí, 63 tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé dyɔ-á to kɔ̃ nɛ, kénɛ névye pílkí-ò-á lésõ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ
nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sõlɛ, pé lékó-á kɪ yilki mɔ. 64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à sràsyíbí
kɔ̃ pè diki syɪkɪ pɔ nɔ sèpĩ̀n tɔ̃nì tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á kɪ n syah n pɔ ǹ
lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɪ névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃-á kɪ tõ névye pilki
kal gben tɛ̃nɛ. 65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ǹkɛ̃ pè kyɪ diki mɛ̀nɛ n syɪkɪ
pǎh mɛ ké tyí sɔ̃. 66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɪ diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ, tɛ́ tyah syíkípú kɔ̃ pè
kélɛ n syɪkɪ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɪ mɪ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari
kyɪ diki yõ. 2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɪ ǹgbɛ̃ pɪ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɪ yɔ́ mɛ tiki pɔ
dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ. 3 Ȁ sɔ̃̀ mɛ n kɔ̃ kyòo pũ̀ sɔ̃ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ
píkínɔ́lɛ prɛ́yy. 4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɪ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɪ. 5 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɪ
mɛ yo syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí pɪ. Mé pĩ̀ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh nɛ̂ syɪ dahnɪ yõ. 6 Ȁ
náh mɛ ásɔ̃̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃. Yé pɔ n yah ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyɪ kè yo súú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile
mara sɔkɔ. Pǎh kɪ kyɪ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃kìnmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to
n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. 9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɪ tɛ́ nɛ: «Mé
n wɛkɪ yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂h tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ. 10 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pɪ. Yé kyɪ n yo ń yṹnpyé tyí nɛ, pè yuku Kalile
mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɪ wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃kì yõ gbĩ̂ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɪ, sràsyíbí nónó-á sɔ̃̀ n syɪkɪ diki
mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm syah. 12 Képah sɔkɔ,
sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-
ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃, 13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kɪ pɪ pè yo nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki
lékɑ̃̂hnɛ tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ. 14 Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-à kɪ sɔ̃ kè noh, pépi-á kɪ kè niri pè kɔ̃ pè
náh yɔ̃́tir wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ. 15 Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɪ pé yóré yõ. Képah
tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tõ mɔ Nsyifunɔ nɪyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ syɪ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɪ yõ, wǎh lésõ ńyɑ̃h tyí yo sah
pé tyí. 17 Pǎh kyɪ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɪ ǹ tyí sɔkɔ. 18 Yesu mɛ

nɔ de pé tnô tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yõ̃tɔ̃rí pól ye ńmɔ gbȍ dahbɩ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ. 19 Yé
kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tȍ sȁ́hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂
Píɗḯ, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ. 20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè
sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛsȍ́, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyȍ́ tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markı-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Ń yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̃̀y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pı, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kı fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kı píkínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kı Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kı. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkı kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markılɛ. Kè Yesu min pı dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínìnɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínì tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kı nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̀y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fɛ̃́ yɔ́ ye.

Yé kı fɛ̃ kyı wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kı mɛ tah. Tɛ́ pókɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kı nɛ, wáh kı fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kı yah tɛ sɛ́bɛ̃ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpìkì wɛy wãrkı dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékə̃́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vĩnmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kı fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pı nɛ, képah sɔ̃ á tɔkɔ kṹmm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékə̃́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékə̃́m se mɛ yé tyí, yé kı fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrı pı á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nìvìnì wɛy sɑ̃́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀. 2 Sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃ sɔkɔ nɛ:
«Yah, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkı mɔ á yahlɛ,
à kı pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah á tyí.»
3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah,
yé kè pı tómm!»*
4 Kǎh wãrkı sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ. À tyah n yo n kɔ̃
névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mɔ́ *wèlnwìlkìnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kı pé tyípêl
yõ mɔ pè kɔ̃.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmı névye pól sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí,
n pɔ pé tyípêl yo névye pól yĩ́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ
yɑ̃̀hmíkì yè fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ sɔ̃̀ sègblo ànɛ̂ syĩrı ye. 7 À sɔ̃̀ mɛ n
yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ. Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ
mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkì lékyêh sro dɛ. 8 Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kı pɔ
yé wel n wilki n pi *Liyel Mírkí sɔkɔ.»

Yesu wèlnwìlkìnɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃nmɔnɔlɛ

9 Légbĩ́nɛ, Yesu wil Nasarɛtı kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ. 10 Tɛ́, wǎh n wil ni sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yĩ̂nyõ wɛ kè n yıkı n mɔ, tɛ́ *Liyel Mírkí tiki
ǹ yõ, dàhyɔ̃̀kèpil sɔ̃. 11 Légbĩ́nɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nìdɛ̀ Pi
núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí kègbılɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnı sɔkɔ. 13 À sèpìn tíkíníní pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ *sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. À sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nkyɔ nıyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃be mɛ ǹ
tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ déntɛnɔ náh
wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyı tyah nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil Liyel

---
* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ. † **1:14** 1.14 - Képah yah kı n yo n pi Markı 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

tyí. 15 Á nɛ: «Gbĩ̀ nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ. Yé yé nnɔ vi
mɔ, yé mó sɛ̃ nìvìnì wɛy sɑ̃́n yõ!»
16 Wăh sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pĩ̂ nímí wɛ, Simo,
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndĩ́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɛ̃́nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ. 17 Á yo
pé tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kι yé pι névye tɛ̃́púlɛ Liyel tyí.» 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú
pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 19 Wăh tõ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyι Sebede wɛ̃́npì̃
wɛ, Nsyakι ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tõ n sah.
20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npιbι tnɔ̂ krótókè sɔkɔ, tɛ́
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yõ

21 Képah náh, wăh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mι mι yòh sɔ̃́lɛ, à
kyι de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. 22 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnι, pé
gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú tyílɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.
23 Ké légbĩ́nɛ, kè pɔ yĩnɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. Á mɛ yuku
gbo mɔ nɛ, 24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyí nι, Nasarɛti Yesu? Á se pɔ pépi yíkí-ńsah
nι? Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí. 25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yõ,
tɛ́ yo ǹ tyí: «Á vyɑ̃h vike, ǹ tɛ́ n wil dĩ́ mɛ̀ sɔkɔ!» 26 Képah sɔkɔ, sétɔ̃ dĩ́ mɛ̀ yike kègbιlɛ,
tɛ́ de syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ. 27 Képah névye gbɑ̃̀n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se sɛ̃ nι? Kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n yɔ́lɛ à n pι yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Á fɛ̃ n wɛkι sétɑ̃̀n tɔ yõ, tɛ́ sè n
sah ǹ tyí yõ. 28 Kénɛ ní yõ, Yesu yĩn gbílkínɔ́ tõ mɔ Kalile kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Păh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi gbô. Nsyakι ànɛ̂
Nsyɔ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ. 30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̃̀ mɛ sɛ̃nɔ́lɛ wílvyɑ̃́hnìnɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè
yo Yesu syah. 31 Wăh kè noh sɛ̃, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ wílvyɑ̃́hnì
núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pĩ́nnɛ n pι pé tyí.
32 Gbĩ́yĩ́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyí, ànɛ̂ *sétɑ̃̀n-á mɛ dénɔ́lɛ nónó
sɔkɔ. 33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ. 34 Á mɛ yámpú duke duke náhnáh
dɛ mɔ, tɛ́ sétɑ̃̀n náhnáh yĩni wilki, săh mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á
ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè káh nɛ n wɛkι.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syì̃ syì̃ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. Á yuku gbɛ̃nnι sɔkɔ, à kyι tyah
Liyellɛ n ni. 36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃. 37 Păh kyι à wɛ, pè à syah
nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃. 38 Á mɛ yo pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ.
Mé yĩnɛ mé nìvìnì wɛy sɑ̃́n yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ǹ pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.» 39 Képah sɔkɔ,
à kyι Kalile tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtɑ̃́n vì sɔkɔ, tɛ́ mɛ
*sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh mɛ ké tyí, wăh
kι fɛ̃ pé dɛ mɔ. 41 Wăh yo sɛ̃, ǹ yɑ̃m Yesu tɛ̃. Á mɛ ǹ gbɔ̃̀ tõ ǹ yõ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé
mɛ ké tyí, á kι dɛ!» 42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fín mɔ, à mɛ dɛ. 43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú
à tɛkι mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, 44 à noh yɔ̀, à káh kè yɑ̃h nɛ tyí dɛ́! Á kyι ǹ gblɔ̃́ynɛ
*sárká wì̃lkì̃pu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kι. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̃̀ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ,
à mó képah wilki, nɛ̂-á kι no pól wɛ̃kι n pi nɛ, wăh dɛ. 45 Ǹtɛ, dĩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pι
ǹ tyí, à kyι tyah kélɛ n yɑ̃h n kɔ̃ no pól tyí. Kăh pι sɛ̃, Yesu náh tõ sɔ̃̀ fɛ̃ ǹ gblɔ̃́y wɛ̃kι
n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, tɛ́ névye n wil tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól
sɔkɔ, à n pɔ n pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩ̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syι pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á kè noh nɛ, wăh
mɛ gbô, 2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyɑ̃h. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.

3 Légbı̃́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pı̃̂ ǹyêh sɔ̃̀ mɛ à twah. 4 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́
tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntı̃́n yɔ̃, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù
mɛ̀ tiki mɔ kénɛ pwɑ̃̀hlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ ǹ yah sɔkɔ. 5 Wǎh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, à yo
sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Ń pídı̃́, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»

6 Képah tɛ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah n sɔ̃
nɛ, 7 sɔ̃ se pɩ, tɛ́ dı̃́ mɛ̀ n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Liyel yı̃́n-á à n yɩkɩ. Ké névi se mɛ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃
mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nɩ? 8 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pé fɔkɔ sɔ̃nɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí
nɛ: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé fɔkɔ sɔ̃nɔlɛ sɛ̃́? 9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃
mɔ à kɔ̃, képah náh pɩ, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ? 10 Ǹtɛ, yé pı̃ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á
mɛ *Névi Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yɔ̃.» 11 Képah ye, à yo sèkùkù
mɛ̀ tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbɔ̂.»

12 Nɛ́npɔ́ swɔ, dı̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yı̃́ yah. Kè pé pól gbɑ̃̀n du.
Pè tyah Liyel yı̃nnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syɩ yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ
tyí, à pélɛ n kwɔ. 14 Wǎh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pídı̃́ Levi wɛ tɛ̃́nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. À
mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̃̀ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

15 Pǎh kyɩ tyah yɔ̃kelɛ n yɔ̃ Levi tı̃́nnɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kı̀ kɔ́-ńkɛ̃pú
náhnáh sɔ̃̀ mɛ n yɔ̃ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Kénɛ névye dùkù náhnáh ye sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃,
képah ye. 16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á à wɛ à
mɛ n yɔ̃ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ, pè yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à n yɔ̃ mɔ́rí syípú,
ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kı̀ kɔ́-ńkɛ̃púlɛ fı̃́ núkú nɩ? 17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Névye
nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃́ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di? Névye nónó-á
n sɔ̃ nɛ, névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yı̃nnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pı̃ nɛ, tyípêl pípú-á
pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nîkı̀ tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̃̀ mɛ níkı̀ tɛ̃. Névye mɛ kyɩ
Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ níkı̀ tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ nɩ? 19 Wǎh képah noh sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ,
fúr pí-ò-á nónó ye, pè se kɩ fɛ̃ fúr yɔ̃ke yahle, tɛ́ kɩ fúr pí-ò sah pé nɩyɔ̃́? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ
pé nɩyɔ̃́, pé náh fɛ̃ yɔ̃ke yahle n pi. 20 Ǹtɛ, gbı̃́ mɛ n pi, pè kɩ pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nɩyɔ̃́. Ké
lésɔ̃lɛ, pè kɩ pyě níkı̀ tɛ̃.

21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̃́n tɔkɔ, à kɩ fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ sɑ̃́n kɩ
fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrɩ yɩkɩ ńtɔ̃, ké pwɑ̃̀h kɩ gbɛ mɔ. 22 Ànɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ dı̀vɛ̃ sɑ̃́n
mɔ n pi pley di sɔkɔ. Dı̀vɛ̃ sɑ̃́n-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɛkɩ. Dı̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ kɩ yɩkɩ.
Képah ye, dı̀vɛ̃ sɑ̃́n ye yı̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

23 *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku wɛ̃̀kı̀ yah. 24 *Farisiyɛ̃nɔ-á
képah wɛ sɛ̃́, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû se pɩ, tɛ́ tir nɛ̂ náh yı̃nɛ pínɔ́lɛ
mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ nɩ? 25 À mɛ yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ *Davidi ànɛ̂
ǹ náh névye kah tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yɔ̃ke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar
yah di? 26 À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sɔ̃̀ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃, à náh
sè tɔkɔ tah, tɛ́ ǹ náhtɑ̃n tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbı̃́nɛ, Abyatar ye sɔ̃̀ *sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ yı̃nɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɑ̃m náh.»†
27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mɩ mɩ yòh ye sah névi yı̃nnɛ, ǹtɛ névi náh mɔ mɩ mɩ
yòh yı̃nnɛ. 28 Képah ye, *Névi Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu dı̃́ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

* **2:22** 2.22 - Pè sɔ̃̀ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yı̃lɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

1 Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗ́ɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
gbɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ. 2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ à dɛ mɔ n pi *mɩ mɩ
yòh sɔ̃́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̃̀nkù ɗ́ɩ mɛ̀ tyí nɛ, à yuku
n pɔ yĩn névye nɩyɔ̃́. 4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ: Pèpɔrɩ
se yĩnɛ pínɔ́lɛ, tɩ̃̂ pèkè se? À névi wilki kũ sɔkɔ, tɩ̃̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́ yo.
5 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyɛ̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkì tɛ̃ tyí.
À mɛ yo ɗ́ɩ mɛ̀ tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ. 6 Farisiyɛ̃nɔ-á képah
wɛ sɛ̃́, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à núkú kyɩ wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ɩ
*Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude, 8 ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume,
túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû
ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil ǹ tyí. Pè sɔ̃̀ ǹ tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye. 9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tyí nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyɑ̃h. 10 Wǎh sɔ̃̀ mɛ névye náhnáhlɛ n
dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ yɔ̃ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí. 11 Tɛ́ *sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó
sɔkɔ, pǎh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ yah, tɛ́ n yo ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel
pi-á ǹnɛ. 12 Képah sɔkɔ, à díri kɔ̃ pé yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimî yah wilki pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, tɛ́ wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ tyí. 14 Sɛ̃ ye
sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n
wɛ n tɔ̃ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ. 15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétɑ̃̀n yĩni n wilki
n pi. 16 Nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ. 17 Nsyakɩ ànɛ̂
ǹ gbɛ̃nɗ́ɩ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃npì ye sɔ̃̀. À pépi yĩn sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yɔ̃ ye
«nónó-á gbɛ̃nséntɑ̃́hkì sɔ̃́». 18 Andre tɔ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye, ànɛ̂
Toma, ànɛ̂ Nsyakɩ, nɛ̂-á Alfe píɗ́ɩnɛ. À tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ ǹ sú fɔ̃́ yɔ̃ yɔ̃pu
sɔkɔ yɔ́lɛ, 19 ànɛ̂ tɔ̃ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtɑ̃n pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tɔ̃ tuke ǹ yɔ̃. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀
sɑ̃́hpú tyí yɔ̃ke yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ. 21 Ǹ gbôtɑ̃n-á képah noh sɛ̃́, pè yuku wɛ̃kì tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à
tɛ̃, tɛ́ n yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á fɛ̃kɩ, wǎh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi nɛ ńkɛ̃, *sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tǎhkì-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ *sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye
sɔkɔ. 23 Képah tɛ̃nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkɩ pé tyí sèmìrn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɩ fɛ̃
ǹ gblɔ̌y yĩni wilki névi sɔkɔ? 24 Yɔ̃̀tɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí náh
n mo n pi. 25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi. 26 Sɛ̃ntɛ̃ ó
ye, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à yuku, à ǹ tǎhkì tɔkɩ, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yɩkɩ, kè náh n mo
n pi. 27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃npɛ tǎhkì wɔ̀kɔ̀, kɩ ǹ gbɑ̃̀n yĩ tɔkɔ, nɛ́ à náh à tɛ̃
pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yĩ kwel. 28 Mé kélɛ n yo yé tyí
kègbɩ yɔ̃: Névye-á tyípêl nónó póllɛ n pɩ, ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí póllɛ. À kɩ wũ ké sɔkɔ.»
30 À képah yo sɛ̃ pé tyí, pǎh sɔ̃́npí yo nɛ, sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pɩ ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ ńyɑ̃h, ǹ yṹpyé ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô yah, tɛ́ nɛ tɛkɩ
mɔ à kyɩ à ye. 32 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyí nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ
yṹpyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ. 33 À mɛ yo pé tyí: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yṹnɛ, ànɛ̂
nónó mɛ ń yṹpyélɛ?» 34 Képah náh, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore
vi, tɛ́ yo: «Yé yah, ńmɔ yṹ, ànɛ̂ ń yṹpyé mɛ ásɔ̃̂. 35 Névi nɛ̂-á Liyel nìvìlɛ n pɩ, ǹmɔ ye
ńmɔ yṹpi, ànɛ̂ ń yṹnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmi̋rki̋lɛ

1 Sɔ̃́ yólɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yó-ǹgbɛ̃ gbòpɔ sɔkɔ. Tówû ǹgbɛ̃ yó pɔ
à mɔ gbĩ. Pè tnónkàhnó tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yó sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ tówû pól mɛ tɛ̃nólɛ yóngbalɩ. 2 A sɔ̃̀ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmi̋rn sɔkɔ, mɛ n
yo pé tyí ǹ kwónó sɔkɔ nɛ: 3 «Yé noh! Sɔ̃́ yólɛ, di̋ yó sɔ̃̀ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wăh mɛ mírnó sɔkɔ, yísyó syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ. 5 Yísyó mɛ syɩkɩlɩ yen
kwéy tɛ̃-ǹsah légbi̋ yɔ̃, tɛ́ fi súú. Yen gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npó, képah ye. 6 Gbĩ-á pɔ vyãh sè
tɛ̃, sè kɔkɔ. Yã̀hnì gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ sé tyí, képah ye. 7 Yísyó mɛ kyɩ syɩkɩlɩ pã̀n nɩyɔ̃́. Pã̀n
nópi mɛ yuku fyãh sé yɔ̃, sè náh tɛ̃ wɛ pye pɩ. 8 Ǹtɛ, yísyó kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ.
Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù pyenɔ yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, sé túkù mó lèkwɛ̌ pɩ.»
9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Níki-á kɩ mɛ nê tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh.»

Yesu sèmi̋rn yã̋hnó yɔ̃lɛ

10 Yesu-á yal tówû tnô gbi̋ nênɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã̋hpú nɛ́pi̋
gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmi̋rki̋ mɛ̀ yɔ̃lɛ. 11 A mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃̋rí tyi nónó-á
wɔ̃bìnólɛ, sé pnɛ̀nó ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbó névye tyí, tyi pól n yo sèmi̋rn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yó wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yó pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ náhkɩ pé tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèmi̋rki̋ yɔ̃ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèmi̋rki̋ mɛ̀ yɔ̃ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ sèmi̋rn tɛ́ló yɔ̃
pĩ sɔ̃́? 14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir. 15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃gbalɩ
sɔ̃, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npó swɔ, *sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀
wilki pé fɔkɔ. 16 Túkù tɔ̃ mɛ légbi̋ tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nìvìnìnɛ.
17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yã̀hnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npó swɔ névye ye pélɛ. Képah ye,
kwlónó-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fɔ̃h Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel
wɛy kɔ̃. 18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pã̀n tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh, 19 kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ
sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n
wɛ pyelɛ n pɩ. 20 Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè
fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pɩ. Túkù pyenɔ yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèmi̋rki̋lɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah, képah
náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì sɔ̃̀? A náh kè dɔkɔ n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di?
22 Tir yó ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnólɛ, nê náh n wilki n mɔ n pi kégbó. Sèti̋n sɔ̃̀ tir yó ńtɛ̃ náh
n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃nɛ. 23 Níki-à mɛ nê tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh!»
24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yáh no tɛ́ló
tyílɛ n sãh dú nênɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ, tɛ́ dòhnìnó ńtɛ̃ kɩ wɛ
yépi tyí yɔ̃. 25 Kwâh-á mɛ névi nê tyí, dòhnìnó kɩ pɩ ǹ tyí yɔ̃ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nê tyí kwâh
náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèmi̋rki̋ nɛ̂-á yãh sèmukɔ finó tyí yɔ̃

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃̋rí kètòlɛ: Kè mɛ, á kɩ nɛ di̋
yó sɔ̃ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ. 27 A mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékɑ̂h ànɛ̂ ké gbi̋ntɔ̃,
sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ. 28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi
ké gblɔ̌y. Sè kètuke wil à pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ, à yĩ́ pɩ. 29 Săh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbi̋-á
nɔ, à yɛ̃nkwɛ̃kì tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n kɔ̃.»

Mútárdi̋ pi sèmi̋rki̋lɛ

30 A tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃̋rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah náh pɩ,
sèmi̋rki̋ nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárdi̋ pi sɔ̃ tyĩ̋ĩ. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ. 32 Tɛ́, pàh kè duku,
kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yĩ̀ngbã̀n
gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syè pɩ ké sɔkɔ.»

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

33 Sɛ̃ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèmɪ̀rkɪ̀ mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. A sɔ̃̀ mɛ sélɛ n yãh n yĩnɛ
sé nòhnɪ̀pu pĩ pĩ tɛ̃nɛ. 34 A náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèmɪ̀rn mí-ńkɛ̃nɛ. Té, pàh mɛ pé yahlɛ,
ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yɑ̃́hpékè yó yĩn mɔ yó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvĩ́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yó-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 36 Képah
sɔkɔ, pè mɛ yal tówû tnô. Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Té
krótónènó yísyó tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. 37 Dǒ, yɑ̃́hpékè yó kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ
pópó, kè pɔ n tyah yúkúnólɛ ninɛ. 38 Té légbĩ́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh
tɪ̃̀nnɛ, té mɛ ǹ yõ sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ à yilki mɔ, té yo ǹ tyí nɛ,
kwó-ò dɪ̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nólɛ, kè kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ? 39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ
yɑ̃́hkí yõ, té yo yɔ tyí: «Yĩn! Tɛ̃ syísyí!» Yɑ̃́hkí núkú yĩn, tyah pɩ sṹmm. 40 A mɛ yo pé
tyí: «Kû pɩ, té tíki yé tɛ̃ sɛ̃? Yé náh tɔ̃́nɪ̀ sɛ̃ ń yõ di?» 41 Képah tɛ̃nɛ, tíki mɛ pè kah tɛ̃. Pè
tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂ se dɪ̃́ mɛ̀nɛ, té yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétɑ̃̀n yĩni wilki dɪ̃́ yó sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyɩ yĩni tɛ̃ Kalile yó-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa tãn sétáh yõ. 2 Yesu-á fyɔ̀ n
tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npó swɔ, dɪ̃́ yó wil léyɑ̂l wró, à pɔ à yohnɩ. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ dɪ̃́ sɔkɔ.
3 A sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nólɛ léyɑ̂l wró. Névi náh sɔ̃̀ fɛ̃ à pukubi n sah n pi kɛ̃y fyélɛ póllɛ. 4 Kèyáhlɛ,
pè ńkɛ̃nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂h tyí, ǹ té kɛ̃ló mɔ ǹ gbɑ̃̀n tyí, té à kârn kwɔkɩ, ǹ té kɛ̃ló kɔ̃lɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃, ké tǎhkɪ̀ náh sɔ̃̀ mɛ ǹnî yó ńtɛ̃ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah. 5 Ké lékɑ̂h, ké gbɪ̃̀ntõ, à sɔ̃̀
ńkɛ̃nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyɑ̂l wró ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ n yɔ n kõ
dyêhlɛ.

6 Té, wǎh Yesu wɛ fɪ́ɪ́ sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah. 7 Té de syi yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ? Páh ǹnɛ n ni Liyel yĩn yõ, à
káh pé fõh. 8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ, à wil dɪ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah ye. 9 Té mɛ à piki
yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃? A mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ. Páh mɛ dò, képah-á. 10 Té mɛ
à gbah ni nɛ, à káh pé yĩni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.

11 Ké nɛ́npó sɔkɔ, sel kwĩnki yísyó sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ. 12 Sétɑ̃̀n nópi Yesu
ni nɛ, páh kɩ wil dɪ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ pé kõ, pé de sel nópi sɔkɔ. 13 A mɛ ké wɛ̃kɪ̀lɛ sè kõ.
Légbĩ́nɛ, sè mɛ wil dɪ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, té kyɩ de sel nópi sɔkɔ. Sel kwĩnki ye sɔ̃̀ sélɛ, sè kɩ fɛ̃ nɔ
sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, té mɛ téyõ. Sè núkú to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kõ kè
sè yõ.

14 Kǎh pɩ sɛ̃, sel nópi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké dùkù yo kõ no
tyí. Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ ké nɛ́npó, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃-á kè pɩ. 15 Pè kyɩ Yesu tnô, té
kyɩ dɪ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n kwĩnkilɛ déntɛ̃nólɛ ǹ sɔkɔ. A sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ kõ tɛ̃, té mɛ tírr
névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, tíki pè tɛ̃. 16 Tir nɛ̂-á pɩ sétɑ̃̀n nédéné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú
tyah sélɛ n yãh pé tyí. 17 Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.

18 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, sétɑ̃̀n-á wil dɪ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à tyah ǹnɛ
n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 19 Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃kɪ̀lɛ à kõ, té mɛ yo ǹ tyí: «Á syɩ n kyɩ
gbô! Tɛ̃-ǹgbɛ̃-á ǹ nɪ̀gbɛ̀kɪ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ pɩ á tyí, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyí!» 20 Dɪ̃́ mó
ńtyɪ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kõ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pɩ ǹ tyí. Nónó
pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé gbɑ̃̀n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yó-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ yóngbalɩ sɔkɔ,
té tówû ǹgbɛ̃ yó pɔ à mɔ gbĩ. 22 Légbĩ́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ yó yĩni tɛ̃ nɛ́npó, nɛ̂
yĩn-á Yayirusilɛ. Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah, 23 té à gbah ni nɛ, pé písê lépír-á
mɛ n tyah kúnólɛ. Páh ǹnɛ n ni, à pɔ kyɩ ǹ gbɑ̃̀n sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wǎh kɩ dɛ, té kɩ
min wɛ. 24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Té tówû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, mɛ à fyãh sah
ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.

25 Nɛ́npó sɔkɔ, sê yó sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninó. 26 A sɔ̃̀ kah kwlɔ kègbɩlɛ
ǹ gblɔ̃̌y mónó sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbɑ̃̀n yî pól sɔ̃̀ tyɛ, té kè náh kwâh wilki ǹ yam
sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ. 27 Pi mɛ̀-á Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tówû nɩyɔ̃́

ǹ náh tî̃nnɛ, à kyɩ tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí. 28 A sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ
fwɔ̀mɔn ó tyí, pé ńyân-á náhkɩ tyɛ. 29 Wăh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh
yɔ́nɔ́ tyɛ. A kè kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tăhkì yɔ́-á wil
pé sɔkɔ. A mɛ ǹ yah vi tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyí nɩ? 31 Ǹ *tɔ̃̀
sɑ̃́hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ à fyɑ̃h sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à
tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nɩ? 32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. A sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ. 33 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂-á
pɩ ǹ sɔkɔ. A yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbɩ yo dal mɔ à syah. 34 A mó yo pi
mɛ̀ tyí: «Ń písê, ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»
35 Wăh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, mɛ pɔ n
yo kénɛ dɩ̃́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku. Ǹkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ n kwlɔ nɩ? 36 Tɛ́
Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi tyí: «Káh tíkí pɩ, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!»
37 Képah tɛ̃nɛ, păh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́
Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ. 38 Păh kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, Yesu kyɩ névye wɛ, pé mɛ
n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi. 39 A mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ yé n gbo n
mir n kɔ̃ sɛ̃? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.» 40 Névye-á képah noh, pè tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n
kɔ. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pî̃ tɔ̃mí
ó de ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. 41 A mɛ piri gbɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita
kumi!», nɛ̂-á pè n ye: «Pípír, mé kélɛ n yo á tyí, yuku!» 42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah
n kɔ. Kăh pɩ sɛ̃, kè névye pól gbɑ̃̀n kah du. Légbî̃nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sɔ̃̀. 43 Tɛ́ Yesu mɛ
ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, wăh sɔ̃̀ kyɑ̃h kwil nɛ̂ sɔkɔ. 2 *Mɩ mɩ
yòh sɔ̃́-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. Nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ
ǹ tyí, pé náhnáh gbɑ̃̀n du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyɑ̃h se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ kénɛ
lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbĩ̀l mɛ̀ dùkùlɛ n pɩ nɩ? 3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari
pídɩ̃́nɛ nɩ? Ǹ yṹpyé kó Nsyakɩ, ànɛ̂ Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól
wrɔ́ sɔkɔ ásɔ̃̀ nɩ? Képah sɔ̃nɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yõ. 4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí:
«*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye pól tyí, à wil ǹ súfɔ̃́, ànɛ̂ ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetɑ̃n
tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.» 5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbĩ̀l yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí, nɛ́ yámpú
yísyɔ́ ó yõ náh. A ǹ gbɔ̃̀ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ. 6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃,
kè ǹ gbɑ̃̀n du.

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pî̃ gbɔ̃nimî tɔ̃

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃. 7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pî̃ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tɔ̃ nímí nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétɑ̃̀n yõ.
8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kólɔ́ sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil
pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé
yõ. 9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ. 10 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Yâh kyɩ
kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí. 11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ
yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé
gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 12 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ. 13 Pè sɔ̃̀ mɛ
sétɑ̃̀n náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ
tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbî̃nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ *Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ yĩn sɔ̃̀ mɛ n
gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ, wăh ǹ syɩ wil lékyî̃
wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbĩ̀lnɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ,
*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò sɔ̃. 16 Yerɔdi-á sépi pól yɔ́nɔ́ noh sɛ̃,
à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sɔ̃̀ pè kɔ̃ pè ǹ yõ kɑ̃m, tɛ́ wăh ǹ syɩ yuku gbáh!
17 Kègbɩ yõ, Yerɔdi sɔ̃̀ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Yerɔdyadi
yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi sɔ̃̀ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Filipe kyɩ ye lésɔ̃ ǹnɛ.

18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sȍ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ kyɩ tɔkɔ. 19 Kăh pɩ
sɛ̃́, Yerɔdyadi sȍ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké
syɔ̃-ǹsah wɛ. 20 Yerɔdi sȍ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye. Ȁ sȍ mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. Ȁ pĩ nɛ,
wăh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sȍ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kĕ ǹ fɔkɔ fɛ̃́kɩ. Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí
sȍ kah nɔ ǹ tyí.
21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah
sɔ̃́lɛ. Ȁ sȍ ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yȍtãmnɛ, à tahlɩ Kalile yȍtãm pól tyí,
tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí. 22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kăh
pɩ sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. Ȁ mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ mɛ kwáhdúkú nɛ̂
tyí, à kè yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. 23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ
à kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃ pɩ pé yȍtɔ̃rí tɔ́nínɛ. 24 Wăh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yṹ piki yah nɛ, pé
se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò
Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃́nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yȍtɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃
yõlɛ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 26 Wăh yo sɛ̃́, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yȍtɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ.
Tɛ́, à náh sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wónɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yɩ̃́ yah. 27 Nɛ́npɔ́
swɔ, yȍtɛ̃ dɩ̃́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm pɔ. Kénɛ dɩ̃́
mó kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, 28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ. Ȁ mó kyɩ kélɛ
ǹ yṹ kɔ̃. 29 Nsyɔ̃ *tȍ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ léyɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ́pȋ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yõkelɛ

30 Képah náh, Yesu tȍnpɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnô, à pɔ pé tyípínɩ̀ ànɛ̂ pé névye kwɔ dùkù pól
yo à wɛ̃́kɩ. 31 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pópú ànɛ̂ sókópú sȍ mɛ dò. Yõke yõ yõ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ Yesu
ànɛ̂ ǹ *tȍ sɑ̃́hpú tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ mɩ yah
kwéy.» 32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ. 33 Tɛ́ névye náhnáh-á
pè wɛ sókó-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fɩ̃́ nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ tólólɛ gbáhkɩ̀ yõ, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́. 34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́
tówû ǹgbɛ̃ mè wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sȍ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̃́ sɔ̃, fɛ̃́-ò kɛ̃́nɛ sé tyí.
Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnô, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvɩ̃́-á syi pɔ nɔ, tɛ́ tyah mɛ̀-á
gbɛ̀nmɔnɔlɛ. 36 Wăh náh ké wɛ̃́kɩ̀lɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂ kwlo
sɔkɔ. 37 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yõ. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se nɛ, pépi
yõke dwe pè kɔ̃ pɔ́ plɔ́ lègbãmnɛ nɩ? 38 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí
nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ. Păh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́-á mɛ pé tyí,
ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́lɛ. 39 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tȉn tȉnnɛ fȉlkȉ
yõ. 40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tȉn tȉnnɛ, lèkwɛ̌kwɛ ànɛ̂ tíkínínì pɔ́ gbãm gbãmnɛ. 41 Păh kɔ̃ tɛ̃ tɛ,
Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ yah yɔ̃ yȋnyɔ̃, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí,
tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól kɔ̃. 42 Képah
tɛ̃́nɛ, pé pól yõ tɔ̃, 43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́
gbɔ̃ninɔ́lɛ. 44 Tɛ́ nónó-á sȍ yõke mɛ̀ yõ, pè sȍ mɛ díbí nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tȍ sɑ̃́hpú kyĩ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku pé yahlɛ yɔ́-
ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ. 46 Wăh pè fin mɔ tɛ, à yuku
yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni. 47 Lékɑ̂h-á mɔ, krótókè sȍ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwȁh
yõ. 48 Dŏ, à ǹ tȍ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè vyɔ́nmɔnto-
ńsah. Tyah dal gbɩ̃́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yȍtah, à n yuku pé kàl-ǹsah. 49 Păh
à wɛ, à n kɔ sɛ̃́ yɔ yȍtah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n syi. 50 Pé pól-á à wɛ
sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ syãh, ńmɔ ye. Yé káh
tíkí pɩ.» 51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnô, yɑ̃́hkí mó yĩn. Kè pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ náhnáh pé tyí.
52 Wăh búrn pɩ dò gbȉl nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sȍ ké dùkù pĩ, képah ye. Pé lékɑ̃́m sȍ kah tɛkɩ
ké pɩ̃́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Păh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yĩni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé krótókè yĩn mɔ yɔ vyãh tyí.
54 Păh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pĩ. 55 Pàh noh nɛ, wăh mɛ ńyãh
sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yȋ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí.

56 Yesu-à de ńyãh dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye pé yámpúnɔlɛ
n twah n pɔ ǹ tyí pé tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ
tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh tyí, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɛ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmı, à tuke mɔ
pɔ Yesu tnɔ̂. 2 Pè pɔ kè kyɔmı wɛ nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃nsı̃̀llɛ. Pè náh
mɛ pé gbɛ̃̀nnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyí kɔ̃lɛ. 3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól
sɔ̃̀ ǹgbòtãn wɛ̃kì mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh sɔ̃̀ yõkelɛ n yõ, né pè náh pé gbɛ̃̀n kãm wu
pallɛ. 4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yõ pé kɛ̃̀mnwèl-ńkɛ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ pé ǹgbòtãn
pı dùkùnɔ́ náhnáh yísyɔ́ tɔ tɛ̃ yı̃́ı̃ kègbılɛ, sɔ̃-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃
yı̂nɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ. 5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ Yesu
piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú náh mɛ ǹgbòtãn tyi sàhnɔ́lɛ n pı, tɛ́ n yõ pé gbɛ̃̀n
kɛ̃̀mnwu-ńkɛ̃nɛ nı? 6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbı lésɔ̃ mɛ *Yesayi tyí, wǎh Liyel
wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à wãrkı sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nı mɛ fíí ńnɛ.
7 Nírí nɛ̂-á pè n nɛ n pı ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépı̌ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye tyí sàhnɔ́lɛ n
pı. 9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wɛ̃̀llɛ n kɔ! 10 Sɔ̃-á sɔ̃̀ *Moyisi
yo nɛ, névi-á yı̃nɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki. Képah náh pı, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ,
tɛ̃-á yı̃nɛ kònmɔnɔlɛ. 11 Ǹtɛ, yépı̌ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí, képah náh pı, ǹ
yṹ tyí nɛ, páh sɔ̃̀ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ. 12 Yě ké gbı syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à
náh tɔ̃ yı̃nɛ à tir yɔ́ pı ǹ sú tyí, képah náh pı ǹ yṹ tyí. 13 Kénɛ pı dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel
wɛy pı nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wɛ̃̀l kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Anɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃nknɔ náhnáhlɛ n pı.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syı tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyí: «Yé póllɛ, yé noh ń tyí, yé mó pı̃
nɛ, 15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kı fɛ̃ tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n
wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [16 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!]»
17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyı de gbô gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ǹnɛ n piki n yah sèmı̀rkı̃̀ mɛ̀
yõlɛ. 18 A mɛ pè syah nɛ, lékɛ̃́m kɛ̃ névye se pépi tɔlɛ nı? Pè kó pı̃ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ
n dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n pi nı? 19 Kè náh n de ǹ nı sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃nɛ
n de ǹ kèkùrkı̃̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyı n wilki n kwɛ, wàh de fílkı̃̀. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé
tyí nɛ, yõkenɔ pól-á kı fɛ̃ yõ. 20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ
n silki Liyel yah. 21 Fɔkɔ sɔ̃nɔ túkúnı̀ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n
pı fɔ̀fíkı̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yı̃be, ànɛ̂ kònmɔnɔ, 22 ànɛ̂ syɔ́ yõ yíkínɔ́, ànɛ̂ yı̃́ yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂
nɛ́pékè, ànɛ̂ yı̃́vı̀, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yı̃n yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̃̌y
gbílkínɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékɛ̃́m kɛ̃ sɔkɔ. 23 Kénɛ tyítúkúnı̀ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel
yah.»

Yesu sétõ yı̃ni wilki nɛ́pɔ̂ sɛ̂ yɔ́ pîsê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yõ. A kyı wɔ̃bı twah gbô yɔ́ sɔkɔ.
A náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pı̃ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ wɔ̃bı. 25 Nɛ́npɔ́ swɔ,
pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, *sétõlɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyí noh sɛ̃, à núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̀ ǹnɛ. A sɔ̃̀ dubi Siri sétáh yõ, Fenisi sɔkɔ. Wǎh pɔ, à sɔ̃̀
mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétõ yı̃ni wilki pé písê sɔkɔ. 27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à
yɛ wɛ̃npı̀ ǹgbò kɔ̃, pè yõ tɔ̃. Wɛ̃npı̀ yõke náh yı̃nɛ kè tɔkɔ mɔ pɛ̃̀hnpye kɔ̃. 28 Pi mɛ̀ mó
yo ǹ tyí nɛ, gbı-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃npı̀-á yõkelɛ n yõ, yɛ̃nmı̂r nónó-à n syıkılı sétáh,
pɛ̃̀hnpye kó ńkɛ̃nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yõ nı? 29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí: «Á wɛy mɛ̀ yı̃nnɛ,
á syı n to n yuku. Sétõ ye wil á písê sɔkɔ.» 30 Kǎh pı sɛ̃, à mɛ ǹ syı to yuku gbô, à kyı ǹ
písê wɛ sɛ̃nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ. Sétõ sɔ̃̀ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

* 7:7 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

Yesu nîkîtȗ̃ màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yõ, à kyɩ sɔkɔ Sidõ kwillɛ, tɛ́ pyě Kwlogbãm kwil
sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tȋ̃nnɛ. 32 Nósyó mɛ níkítȗ̃ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-òlɛ,
tɛ́ mɛ à ni nɛ, à ǹ gbȍ̃ sah ǹ yõ. 33 Képah sɔkɔ, à dɩ̃́ mè tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tówûlɛ, à kyɩ ǹ
kèngblɔ dah mɔ dɩ̃́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí. 34 Tɛ́ ǹ yah yõ yȋ̃nyõ, à mɩ
dɔkɔ, tɛ́ yo dɩ̃́ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.» 35 Nɛ́npɔ́ swɔ,
dɩ̃́ ní yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkɩ tírr. 36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ
n yo n kõ névye tyí. Tɛ́, wăh pélɛ n sni sɔ̃, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké yónkɔ̃nɔ yõ. 37 Pé
gbȁ̃n kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbɩ yõ, ǹ tyípínɔ́ pól-á mɛ kah plɛ! Wăh
níkítũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́ kèdyɔ̀nɩ̀ nɛ́npɔ́rílɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pȋ̃ kèyõ nînɔ́ kõ yõkelɛ

1 Kénɛ sèpȉ̃n sɔkɔ, tówû ǹgbɛ̃ yɔ́ tõ sȍ̃ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnô. Tɛ́ yõ yõ kwâh náh
sȍ̃ mɛ pé tyí sɛ̃́, à ǹ *tȍ̃ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, 2 tówû mè yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpȉ̃n
tɔ̃́nɩ̀-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyí. 3 Páh kɩ pè fin mɔ, pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ,
păh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̀kɩ̀ yah. Pé túkù-á n wil fíí sɔkɔ. 4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí
nɛ, pé se kɩ fɛ̃ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mè sɔkɔ, kɩ pè kõ, pè kɩ yõ tõ nɩ? 5 À mɛ pè piki
yah nɛ, búrn pló sɔ̃ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnínɔ́-á. 6 Képah sɔkɔ, à tówȗ̃ kõ pè
kõ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn pló kwǎrninɔ nópi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel kõ, tɛ́ sè kwɔkɩ ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú
kõ nɛ, pè syi dibi névye kõ. Pè mó sè syi dibi pè kõ. 7 Yɛ̃́nkyópȉ yísyó tɔ sȍ̃ mɛ pé tyí.
À wɛkɩ Liyel tyí sé tyí yõ, tɛ́ nɛ, pè sé tɔ tɔkɔ dibi pè kõ. 8 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yõ tõ, tɛ́
ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔ. 9 Tɛ́ nónó-á sȍ̃ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ
nɛ́pȋ̃ kèyõ nínó kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè fin mɔ, 10 tɛ́ mó núkú de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ̃
sɑ̃́hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbȉl yah kõ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékȃ̂blɛ n pɩ Yesulɛ, tɛ́ ǹ sȍ̃lɛ n mɔ n yah nɛ, à
gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kɩ n pi nɛ, wăh n wil Liyel tyí. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mɩ dɔkɔ
náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ kwɛy gbĩ névye gbȉlnɛ n yah n kõ? Kègbɩ yõ, mé kélɛ n
yo yé tyí, gbȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh pè wɛ̃kɩ n pi!» 13 Tɛ́ yal pé tnô, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ.

Yesu tȍ̃ sɑ̃́hpú lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbȋ̃nɛ, Yesu *tȍ̃ sɑ̃́hpú sȍ̃ pé dyɔ fwɔ yõke tókónɔ́lɛ. Búrn pó núkú ó sȍ̃ mɛ pé
tyí krótókè sɔkɔ. 15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ
*Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwȃ̂hlɛ.» 16 Wăh yo sɛ̃́, ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú yékȃ̂b mɔ
nɛ, búrn kɛ̃́ yĩn-á à kõ, à képah yo. 17 Wăh pè kyɔmɩ wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́
pè yékȃ̂blɛ n pɩ búrn kɛ̃́ yĩnnɛ nɩ? Pè kó tɔ̃́nɩ̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nɩ? Pè kó kè pĩ nɩ?
Pé lékɑ̃́m se mɛ víkéntũnɔlɛ nɩ? 18 Yɩ̃́-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nɩ? Ní mɛ pé tyí, pè
kó mɛ n nohnɩ nɩ? Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nɩ? 19 Páh lésõ búrn pló kwló kwɔkɩ dibi nɛ́pȋ̃
kèyõ nínó kyɛgbãm kõ, gbétɔ́ló yɩ̃́ sɔ̃ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á.
20 À tõ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn pló kwǎrninɔ kwɔkɩ dibi nɛ́pȋ̃ kèyõ nínó kõ, tɔkɔ
yɩ̃́ sɔ̃ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á. 21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ,
tɛ́, pè náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nɩ?

Yesu yɩ̃́tȗ̃ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ̃ sɑ̃́hpú-á kyɩ yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyó pɔ yɩ̃́tȗ̃ yólɛ ǹ tyí, tɛ́ à ni nɛ,
à tũ ǹ tyí. 23 Yesu mɛ yɩ̃́tȗ̃ mè gbȍ̃ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbòpɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́
ǹ gbȁ̃n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nɩ? 24 Yɩ̃́tȗ̃ dɩ̃́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ
névyelɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, sésân sɔ̃. Tɛ́, păh mɛ n kɔ. 25 Yesu tõ ǹ syɩ ǹ gbȁ̃n sah dɩ̃́ yɩ̃́ yah.
Kăh pɩ sɛ̃́, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ. À yíyȉn póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ,
Yesu yo dɩ̃́ mè tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ̃ sɑ̃́hpú yuku Filipe Sesarɩ gbòplɔ kwlo tȋ̃nnɛ. Păh mɛ wɛ̃̀kɩ̀
yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» 28 Ǹ tȍ̃ sɑ̃́hpú nɛ, túkù-á nɛ,

*Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á
ǹnɛ. 29 A mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí
nɛ: «*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.» 30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh
kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yĩnɛ à de yèvyãhrɩ sɔkɔ
náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ *sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-á kɩ à
yahle, tɛ́ kɩ à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, wăh kɩ yuku. 32 Wăh kénɛ wɛy yo dal mɔ
pè syah sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ, à kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃. 33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi
ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrɩ kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí: «To ń tnɔ̂, *sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃! Á fɔkɔ sõnɔ náh
mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye tyí kɔ̃ ye áwɔ n sõ.»

Yesu sɔ̏ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Névi nɛ̂-á mɛ ké tyí
nɛ, pé ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̏y dyɔ́yȉ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnɩ twah, à mó ńmɔ sɔ̏ tɛ̃.* 35 Sɛ̃
ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ. Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkɩ ǹ
min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɑ̋n yĩnnɛ, ǹmɔ min kɩ pwah. 36 Kè kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ névi
tyí, wàh kèkõyɔ̋ yȋ pól wɛ, tɛ́ kɩ n tɛkɩ n pi tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ? 37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ névi kɩ
fɛ̃ kɔ̃, kɩ ǹ min dwe syi sah? 38 Kwɛy gbȋ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ,
névi nɛ̂-á sen ku ńmɔ tyí, ànɛ̂ ń wɛy tyí yónɔ́lɛ pépi wró, *Névi Pi tɔ kɩ sen ku tɛ̃ yah,
wàh sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yȋnyõ tɛ̃ntõbelɛ.»

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbɩ yõ: Yépi nónó-á ásɔ̂, yé
túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel tɔ̃rí wɛ yȋnɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè kɩ n pi tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vȉnmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpȉn kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃, à yuku pélɛ
yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yõ. Pépi ó ye sɔ̏ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkõyɔ̋ kɩ fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃ntɛ̃nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ. 5 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ
yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dȉ, kăh yĩnɛ pé tɛ̃ ásɔ̂. Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ ásɔ̂, núkúlɛ ǹmɔ
tyílɛ, núkúlɛ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ Yeli tyílɛ. 6 Pyɛrɩ náh sɔ̏ pĩ, wăh nɛ̂ yo n pi, képah
ye. Tíkí sɔ̏ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kópú nɛ́pȋ nímí kah tɛ̃. 7 Păh mɛ képah sɔkɔ, ńyȉrkȉ yɔ́ pɔ fob mɔ
pé yõ. Kénɛ ńyȉrkȉ sɔkɔ, yȉnpɔ̃ yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yò, ńmɔ nìdè Pídȉ ye
ǹnɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!» 8 Kénɛ ní yõ, *tɔ̏ sɑ̋hpú-á yah kɔ̃ pé gbòplɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃
névi wɛ. Yesu núkúní ó sɔ̏ wũ ànɛ̂ pélɛ.

9 Păh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbȋ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, păh tir nɛ̂ wɛ, pè káh kè yãh névye
syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwȉlnɔ́ tyí lékyȋ wró. 10 Pè mɛ snínɔ́ mè tɛ̃ yȉn, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ
wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye lékyȋ wró yúkúnwȉlnɔ́lɛ nɩ?
11 Képah tɛ̃nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nɛ,
Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ? 12 A yo pé tyí: «Yeli ǹgbò ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pɩ
kè wãrkɩ sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ ǹnɛ
n yilɔ nɩ? 13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pɩ pé dyɔ
dyɔ tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye sɔ̏ kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ sɔkɔ ǹ tyí yõ.»

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, păh yĩni tɛ̃ *tɔ̏ sɑ̋hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ pè kore vi, tɛ́
*Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ́pilɛ. 15 Névye-á núkú Yesu wɛ gbȋ
nɛ̂nɛ, kè pɩ pé tyí gbɛ̃ndùnȉnɛ. Pè to kyɩ wɛkɩ ǹ tyí. 16 Yesu mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ yékɑ̂b se pè n pɩ pélɛ nɩ? 17 Ǹtɛ, dȉ yɔ́ sɔ̏ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
dȉ, páh pɔ pé pídȉnɛ ǹ tyí. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ kèdòkìlɛ. 18 Kĕ ǹnɛ n kwel n
min n kɔ̃ tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ sétáh. Gbèfòkòpíkínȉ n nɛ n wil ǹ vyãh, tɛ́ ǎ ǹ yȋnílɛ n tah, ànɛ̂
ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè sétõ mè yĩni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè
náh tɛ̃ wɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névye, pé se kɩ tɛ̃ pélɛ

* 8:34 8.34 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

pópó, kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Pé se kɩ pè so sah, kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tyí nɩ? Ńkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ
pé kɔ̃. 20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétɔ̃-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbɩlɛ, à syɩkɩ sétáh, à n
pil n kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkínɩ̀nɛ ǹ vyãh. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ se kè
tyah ǹ tyí nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir gbɩ̃́ dùkù-á. 22 Kèyahlɛ, sétɔ̃-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n
min n dah n mɔ nyàh, képah náh pɩ, ni sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kɩ fɛ̃ n
tɛ̃ n pi, à pé yãm yah, à mó pé yohnɩ mɔ. 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo dɩ̃́ mɛ̀ tyí: «Máh kɩ fɛ̃
n tɛ̃ n pi wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃ pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ò tyí.» 24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé
sɛ̃ ké yɔ̃, tɛ́ kè mɛ tah ń tyí. Ń yohnɩ mɔ ké sɔkɔ.» 25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè
n to n tuke pé yɔ̃ sɛ̃́, à dírí kɔ̃ *sétɔ̃ mɛ̀ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pɩ kèdɔ̀kɩ̀
ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tɔ̃ de yah ǹ sɔkɔ! 26 Wǎh yo sɛ̃́, sétɔ̃ mɛ gbo
mɔ, tɛ́ piri yike kègbɩlɛ, tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri núkú pɩ tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n
yo nɛ, wǎh ku. 27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, à yilki sah. Piri yuku yĩn.

28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ wũ pé yahlɛ, tɛ́ pè mɛ à piki yah
nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ nɩ? 29 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Nírí ó
sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̀n dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pè pé mɛ́-ńsah
pĩ. 31 Tir yɔ́ náh, à sɔ̃̀ mɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «*Névi Pi kɩ n dahbɩ n
pi névye gbɔ̃̀. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.» 32 Ǹtɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ
wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ, tɛ́ tíki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃́ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékɑ̂b se sɔ̃̀ pè n pɩ wɛ̃kɩ̀ yah nɩ? 34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo.
Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ wɛ̃kɩ̀ yah nɛ, pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃-á kal. 35 Képah sɔkɔ,
Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yah
yétɛ̃́nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tɔ̃̀npɩlɛ pé tyí.» 36 Képah tɛ̃́nɛ, à wɛ̃́npir
yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kɔ̃hlɩ ǹ nɩ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: 37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀
kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yɔ̃, ńmɔ ye tɛ̃́ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃́ tɛ̃
plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃́ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, pépi-á dɩ̃́ yɔ́ wɛ, à mɛ *sétɑ̃̀nnɛ
n yĩni n wilki ǹ yĩn yɔ̃. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké
pínɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbɩ̌l pɩ n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, tɛ́
kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ. 40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ.
41 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyɩ̃́nɛ yé kɔ̃ yé wɔ
képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃́npɩ̀ nónó-á sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yɔ̃ yɩkɩ dah mɔ tyípêl sɔkɔ, kè kɩ
sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntɩ̂ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 43 Á gbɔ̃̀-à
n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbɔ̃̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɑ̃̀n nínɩ̀ kyíndenɔlɛ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ. [44 Nɛ́npɔ́
sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.] 45 Á gbáhkɩ̀-à n
dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbáhkɩ̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̂h nínɩ̀ mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [46 Nɛ́npɔ́
sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.] 47 Á yɩ̃́-à n dah
n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de yɩ̃́ núkúlɛ *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.
Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yɔ̃ yɩ̃́ nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. 48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃
nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.
49 Képah ye, no pól kɩ tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃-á pnɛ n pɩ kélɛ. 50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ.
Tɛ́ ké syɩ̃́nsyɩ̃́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̃̌y
sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nέnpɔ́, à kyɩ Yude sétáh yõ, tέ yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû
ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. Á mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí kɔ̃lɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ
yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sɔ̃̀ mɔ yah. Tέ ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dɩ̃́ tyí
kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ? 3 Á mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé tyí nɩ? 4 Pè mɛ
nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃kì kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ fínnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sέbɛ̃ pɩ à kɔ̃.
Á mó à fin mɔ. 5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì yĩn ye, Moyisi mɛ ké
wɛ̃kìlɛ yé kɔ̃ sɛ̃. 6 Ǹtɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, dɩ̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ. 7 Képah ye, dɩ̃́ kɩ ǹ sú
ànɛ̂ ǹ yṹ sah, tέ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, 8 tέ pé nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah
sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ pɩ núkúlɛ. 9 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi
káh kè gbɛkɩ.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mɛ̀ yɔ̃lɛ. 11 Á mɛ yo pé tyí: «Dɩ̃-à ǹ kyɩ
fin mɔ, tέ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pɩ ǹ kyɩ gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkì sɔkɔ. 12 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, sê-à ǹ pɛ
yahle, tέ kyɩ de dɩ̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkì sɔkɔ ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃npìlɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ. Tέ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ
tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ. 14 Wǎh képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ nɛ: «Yé
yɛ wɛ̃npì kɔ̃, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Nónó dùkù-á mɛ kénɛ
wɛ̃npì sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ pépi tyí ye. 15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel
tɔ̃rí fɛ̃ syi ńkɛ̃́nɛ wɛ̃npir sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.» 16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃npì tɛ̃, tέ
ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kì yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah, tέ à piki yah
nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tέ kɩ tyέ-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, tέ
á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel ó ye pèpɛynɛ. 19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
pĩ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nέkókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ,
káh nɛ n syɩkɩ nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.»* 20 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́,
páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ pé wɛ̃npir gbɩ̃́ dùkùlɛ. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ
sɔkɔ, tέ yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah kwlɔ ǹ tyí: Á kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yĩ pól yɑ̃m, à mó sé pɔ́ dibi
yɑ̃mtɑ̃m kɔ̃. Képah sɔkɔ, wǎh kɩ yĩnyɔ̃ tahrɩ wɛ, à mó pɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃. 22 Tέ, dɩ̃́ mɛ̀-á képah
noh sɛ̃, ǹ yah yɩkɩ. Á sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tέ yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tahbɩ dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃rí
sɔkɔ, kè mɛ tah dέ!» 24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbɑ̃̀n du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yo pé
tyí: «Ǹ́ wɛ̃npì, Liyel tɔ̃rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh. 25 Yɑ̃̀hmíkì dénwìlnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h
sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.» 26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbɑ̃̀n kah du.
Pè wɛ̃nɛ n piki n yah pé tyí tyílɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ? 27 Yesu mɛ pè yah, tέ
yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pɩ n pi, tέ Liyel wɔ tyí, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól
tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃ yĩnnɛ. 29 Yesu mɛ nɛ:
«Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yṹpyé, ànɛ̂ ǹ
yṹ, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npì, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɑ̃́n yĩnnɛ, 30 tɛ̃
kɩ sɛ̃nknɔnɔ lèkwɛ̌kwɛ wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Á kɩ kétlo, ànɛ̂ yṹpyé, ànɛ̂ yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃npì,
ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. Á kɩ fɔ̃́hnɔ́ tɔ wɛ, tέ kɩ tyέ-ńkɛ̃ min wɛ ńsɔ̃̂ kèkõyɔ̃́ sɑ̃́n sɔkɔ. 31 Nónó-á mɛ
núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ tέlɔ́lɛ. Tέ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ
tέlɔ́lɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ n kɔ
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yahlɛ. Légbĩ́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ. Tέ nónó tɔ-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, tíkí sɔ̃̀ mɛ pè
tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nέpɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ pé yahlɛ, à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yĩni n tɛ̃
n pi, ké yah yo pè syah. 33 Á nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. *Névi
Pi kɩ dahbɩ *sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú gbɔ̃̀. Pè kɩ à mɔ
kũ kɔ̃, tέ kɩ à dahbɩ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú gbɔ̃̀. 34 Pépi kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tέ kɩ n sĩn n mɔ ǹ
yõ. Pè kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tέ kɩ à ko mɔ. Tέ, ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á nɛ̂ ni

35 Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃npȉlɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir
nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pı pé tyí. 36 À mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂
se pè nɛ, pé pı pé tyí nı? 37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyı yĩni tɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ
pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sɔ̃̀. 38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí:
«Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kı fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kı de wil yèvyãhrı
sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?» 39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kı tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbı ye, yé kı n wɔ
n pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kı n de n wil n pi yèvyãhrı sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ. 40 Ǹtɛ, névi
nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnɛ̀ sɔ̃̀, képah náh n wil n pi ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtɑ̃̂n kı
pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»
41 *Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɑ̃m tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyɑ̃h Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. 42 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mɛ̀ yɔ̃ kwlo yɔ̃̀tɑ̃m-á pé kwil tɑ̃nnɛ
n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ n mó pé tǎhkȉlɛ n sah névye yɔ̃. 43 Ǹtɛ, yépi
tyí náh n pı n pi sɛ̃. Gbɛ̃ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pı yɔ̃̀tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y
pı yé tɔ̃̀npılɛ. 44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kı tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pı yé pól
yɔ̃lɛ. 45 Tir yó náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tɔ̃̀lɛ n pı péwɔ tyí. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pı yĩnnɛ
névye tyí, tɛ́ kı ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yɔ̃ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yı̃́tũ̂ dɩ̃́ Bartime yı̃́ yıkı mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tówũ̂ ǹgbɛ̃-á n wil kwil
sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yı̃́tũ̂ dɩ̃́ yó sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nólɛ wɛ̃gbalı sɔkɔ, mɛ n ni n syi. Time pídɩ̃́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ,
pè n ye Bartimelɛ. 47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi nɛ, Yesu,
*Davidi pídɩ̃́, à pé yɑ̃m yah. 48 Képah sɔkɔ, náhnáh sɔ̃̀ mɛ ǹ vyɑ̃hlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n kah
n de n syi nɛ, Davidi pídɩ̃́, à pé yɑ̃m yah. 49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah. Pè
mɛ yı̃́tũ̂ dɩ̃́ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nı vı, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n ye. 50 Dɩ̃́-á képah
tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syıkı ǹ gbyɛ̂h yɔ̃, à yuku Yesulɛ n yĩkı. 51 Yesu
mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pı á tyí?» Yı̃́tũ̂ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à kè pı, pé
tɔ̃ nɛ n yah. 52 À mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yı̃́
yıkı mɔ, à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmı

1 Pǎh de n tɛ Yerusalɛmınɛ, pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ, Wólívyê sésân
yɔ̃lı tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pȋ nímí wilki tɔ̃, 2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyı
kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kı kyı yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pǎh kı ńkwɛ̃ndyípírí yó wɛ tóhnmɔnsàhnólɛ,
névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yɔ̃. Pè à dɛ pɔ. 3 Tɛ́, névi-à kı pè piki yah nɛ, sɔ̃ se, tɛ́ pè ǹnɛ n
dɛ nı, pè yo ǹ tyí nɛ, ǹ yétɔ̂-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dɩ̃́ tyí. Tɛ́ wǎh kı ǹ syı à tɛkı mɔ núkúnúkú
ásɔ̂. 4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyı ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀ wɛ tóhnmɔnsàhnólɛ kégbó, gbô
yó yah, wɛ̃kì gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ. 5 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pı,
tɛ́ pè ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀nɛ n dɛ nı? 6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ pè tɔ̃ sɔ̃, pè képah yo no tyí.
No yɛ pè kɔ̃, pè à dɛ sɔkɔ. 7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yɔ̃,
Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 8 Névye náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃kì yɔ̃. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nì kɔ̃lı kyɛ̃h sɔkɔ,
à n mɔ n yuku wɛ̃kì yɔ̃ sɔkɔ. 9 Pǎh n yuku, nónó-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pı glò!
Nɛ̂-á n pi ǹ yĩn yɔ̃, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ! 10 Á sútó *Davidi tɔ̃rí nɛ̂-á n pi, Liyel sɑ̃m mɔ
ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel yĩn pı glò yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ.» 11 Yesu-á de Yerusalɛmı sɔkɔ sɛ̃, à kyı
de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syı wil. Képah náh, tyah-á pɔ
n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yó yɔ̃

12 Ké dendallɛ, pǎh n wil Betani sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kwɛkı Yesu tɛ̃. 13 Képah sɔkɔ, à mɛ
sènsóké yó wɛ fíí mılɛ gbòp ké tyí. À mɛ nɔ de yah, pye-à kı n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wǎh
yĩni tɛ̃ ké tnɔ̂, à kyı kè wɛ mırı ólɛ. Ké pye pı gbı̃́ náh sɔ̃̀ nɔ, képah ye. 14 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tɔ̃ ké pye yɔ̃ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó kè
noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tẽ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à
tyah yî yȁmpu ànɛ̂ dwépúlɛ n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tȕpu tàbǎlnó tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká
kèpye yȁmpu klǒlɛ. 16 Tɛ́, à náh fẽ syi vyɔ́ nétɛ̃́ yɔ́ ńtẽ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. 17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wȁ́rkínsàhnólɛ nɛ,
‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkõyṍ kwlo kwlo pól névye níri pí-ńsahlɛ› di? Tɛ́, yépi mɛ pɔ
kè pɩ névye yõ vȉnsyɩkɩpu tẽ-ǹsahlɛ.»* 18 Képah tẽnɛ, *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂
*Liyel ǹgbò wẽ̀kɩ̀ kwɔ́pú-á kè noh sẽ́, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí
sȍ mɛ pè tẽ, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sȍ mɛ nɔ tɔ́wû tyí. 19 Képah sɔkɔ, gbȋ́yȋ́-á de, Yesu
ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃̀lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ syɩ ké yȁhnɩ̀
tyí. 21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kɔ̃ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dȋ́, wǎh sȍ léplɔ ye mɔ sènsóké nɛ̂
yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ. 22 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé sẽ Liyel yõ. 23 Kègbɩ yõ,
mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fẽ yo yɔ̃lɩ ǹgbẽ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku yal ásȍ, kè kyɩ n syɩkɩ n
de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tẽ-à mɛ n sõ ńkẽ̀nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sẽ yȋ̃́ ké yõ nɛ, páh nɛ̂nɛ n yo,
kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyȋ̃́nɔ pɩ sẽ́ ǹ tyí. 24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh kwáhdúkú
nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé sẽ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè kɩ ńtyȋ̃́nɔ yé kɔ̃.
25 Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yĩn n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɩ de á tyí, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yȋ̂nyõ, à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. [26 Ǹtɛ, yépi-à névye
tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkẽ̀nɛ, yé sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wẽ̀kɩ̀lɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wẽ̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
yèwàhnɩ̀ pɔ ǹ tyí. 28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yĩn yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃
ké wẽ̀kɩ̀lɛ nɩ? 29 À mɛ yo pé tyí: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń tyí,
nɛ̂ yĩn yõ-á mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah. 30 Yépi tẽ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à
pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel se, tȋ̂ névye se? Yé yo ń syah.» 31 Képah sɔkɔ, pè tyah
n yo wẽ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ, wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû se pɩ, tɛ́ pé náh sẽ ǹ yõ
nɩ? 32 Pé náh se mó tɔ̃ fẽ n yo n pi nɛ, névye-á tɔ̃ ǹnɛ... Pè sȍ mɛ tɔ́wû tíkílɛ n pɩ, képah
ye. No pól sȍ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tẽntȍ syínyo-ò kègbɩ-á sȍ ǹnɛ. 33 Képah sɔkɔ,
pè Yesu syah nɛ, pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, nɛ̂ yĩn yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ
náh mó kè yo pè syah n pi.

12

Dȉvẽ sésân swãh tɔ̃pú nɛ́pêl sèmȉrkȉlɛ

1 Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyí sèmȉrn sɔkɔ nɛ ńkẽ: «Dĩ yɔ́ ye lésõ dȉvẽ sésân sõ,
tɛ́ kẽkɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ tédáhkɩ̀ yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dȉvẽ sésân pye yȋ́ki-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ
duke syíkípú tẽ-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh tɔ̃pú tɔkɔ, à pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbȍ, tɛ́
pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́. 2 Sé pye gbɛ gbȋ́-á pɔ nɔ, à ǹ tȍnpɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dȉvẽ sésân swãh tɔ̃pú nɔ́pi
tyí nɛ, pè pé tyí dȉvẽ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃. 3 Képah tẽnɛ, dȉvẽ sésân swãh tɔ̃pú
nɔ́pi tẽntȍ dȋ́ tẽ ko, tɛ́ à fin mɔ, à sɔkɔ ǹ gbȍ kɔ́kɔ́lɛ. 4 Swãh nétẽ̂ tɔ̃ tȍnpɩ yɔ́ tɔ̃. Pé tɔ̃ kyɩ
ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. 5 Swãh nétẽ̂ tɔ̃ ǹ syɩ ǹnȋ yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃.
Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sẽ̀nkɔ̃ pɩ pé náhnáh tyí: Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ. 6 Nɛ
núkú nɛ̂-á sȍ wũ sètẽ dȋ́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídȋ́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ mɔ pé tyí téynɛ, tɛ́ mɛ n
sõ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ yah sen ku. 7 Ǹtɛ, swãh tɔ̃pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wẽ tyí nɛ,
pè yah, ǹ gbẽyȍpi-á n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbẽkɩ mó pɩ pépi tyílɛ. 8 Tɛ́ dȋ́ pídȋ́ tẽ ko
mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki dȉvẽ sésân swãh kahnɩnɛ.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ dȉvẽ sésân swãh nétẽ̂ kɩ pɔ n pɩ n pi? À náh
pɔ dȉvẽ sésân swãh tɔ̃pú nɔ́pi pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nósyɔ́ gbȍ di? 10 Yé náh kè kar
yah *Liyel wɛy sébẽ̂ sɔkɔ di? Kè mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
11 Képah n wil Tẽ-ǹgbẽ tyí.

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̃ndùǹì tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ pĩ
nɛ, pépi yõ-á à mı sèm̀ìrkì mɛ̀nɛ. Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Pè mɛ yɛ ǹ yõ, té sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkı mɔ Yesu tyí nɛ,
pè kyı à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ. 14 Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗ́í, páh pĩ nɛ, gbı ó
kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n yo. Á náh tíkílɛ n pı névi yah. Á náh névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wǎh
gbılɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃̀kì yõ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yĩnɛ pé
mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃, ɗ̂ì kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n mɔ, ɗ̂ì pé káh sè mɔ?
15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n yo. Kǎh pı sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, sɔ̃́ se pı,
té pè pélɛ n mɔ n yah nı? Pè pɔ pó mɛ̀ núkúlɛ, pé yah. 16 Pè mɛ pó núkúlɛ à kɔ̃. Á mɛ
pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nı? Pè à syah nɛ, Wromɛnɔ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. 17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè mó
Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɑ̃̀n du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí yõ

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù pɔ Yesu tnô,
té à piki yah nɛ ńkɛ̃, 19 kwɔ́-ò ɗ́í, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ wãrkı sah pé kɔ̃ nɛ, ɗ́í
nɛ̂ tyí gbɛ̃ndí-à mɛ, té tɛ̃ ku, té ǹ kyı sah pi kɛ̃nɛ, ǹ gbɛ̃ndí mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ.
Á wɛ̃npì dubi à kɔ̃, nónó-á kı pɔ n pı n pi ǹ nɛ́nkyíɗ́í náhnɛ.† 20 Tɛ́, ɗ́ínpì yísyɔ́-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́pî kwǎrnimi pé yṹ tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ, té ku, té ǹ kyı sah pi kɛ̃nɛ. 21 Ǹ sɔ̃̀ syı mɛ
pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, té à sah pi kɛ̃nɛ. Tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pı sɛ̃. 22 Sɛ̃ntɛ̃ ó-á pı pé no
téló pól tyí. Tɛ́ nɛ́pî kwǎrnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃nɛ. Pé kúntɛnɔ náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
23 Kàh pı sɛ̃́, lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kı pı nɛ̂ tyílɛ nı? Tir yɔ́ náh, pé
nɛ́pî kwǎrnimi pól-á à pĩ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pĩ́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃nwɛnɔ pĩ́-ńkɛ̃ yĩn náh
yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di? 25 Lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃́lɛ, sê tókɔ́kì náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye
kı mɛ, á kı nɛ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntõbe sɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah. 26 Á yuku lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé
náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃ sɔkɔ, ɗ́í nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ
di? Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ,
ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbı Liyellɛ.›‡ 27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃ ye yélɛ
kàhnpilkintɛ̃nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò ɗ́í yɔ́ kénɛ yékâb noh. Á kè wɛ, Yesu tɛ̃ wɛ kè
yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Á mɛ nɔ de ǹ tnô, té à piki yah nɛ, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se
kal sé póllɛ nı? 29 Á mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á
níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ. 30 Ǹ tyí yĩnɛ
kè nɔ á tyí á nı póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ.›* 31 Ké
ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.» 32 Wǎh yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò ɗ́í mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, pé
kwɔ́-ò ɗ́í! Tyi nónó-á à yo, gbı-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh
tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh. 33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nı póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tǎhkì
póllɛ. Ánɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kı plɛ kal á yípɛ̃̂ ko sukɛ Liyel
kɔ̃ *sárkálɛ, ànɛ̂ sárká duke téló póllɛ. 34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à ké
yah wɛ tɔ̃ sah yo. Á yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíí *Liyel tɔ̃rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi
à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pı Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

---

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yìgbìnì 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ. † **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmı 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ. § **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmı 6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

35 Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃ se pɩ,
tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á
kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ? 36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̃̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkɩ̀lɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ à kɩ pɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ?
Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀nɛ n nohnɩ Yesu tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ,
névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ. 39 Pĕ tɛ̃-ǹtɛ̃̂n ǹgbnɔlɛ n yah n
kɔ̃ *Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ né-ǹgbnɔ tɛ̃-ǹtɛ̃̂nnɛ n yah n kɔ̃ yõke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ.
40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yõ, pé gbɛ̃̂n yɩ̂lɛ n syi yɩ̃́nvɩ̃̀ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kɩ̀lɛ nɛ,
névye pé wɛ. Sɛ̃ ye pé tukey kɩ tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̌ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh gbɔ̀pɔ, tɛ́
névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
42 Dŏ, pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ pló nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê
yãm nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwâh sɔkɔ, kè kal névye pól tyílɛ. 44 Tir yɔ́ náh, no pól pɔ́
yõ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yãm tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pól ye à dah mɔ, wǎh nɛ
pɔ nɛ̂ tɔ yõ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à
syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à vɩ̀ ǹgbnɔ nópi mɔ dùkù tɛ̃nɛ n yah, dyêh pèplɔlɛ dɛ́! 2 Yesu mɛ yo
ǹ tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nópi mɔ́nɔ́ wɛ kè! Sé pól kɩ pɔ sɛkɩ. Dáhkɩ̀ núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi
ké ní-ò yõ.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yõ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yèsreynɛ. Wǎh mɛ
nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, 4 gbɩ̃́ nɛ̂
se tyi nópi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nónó se kɩ sé pɩ gbɩ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yɛ̀vyãhrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki. 6 Névye
náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yɩ̃n tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh pilki.
7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fɩ́í sɔkɔ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye yɩ̃nɛ
sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃̌nɩ̀ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. 8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ
yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ
mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkɩ̃̀ tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sɔ̃. 9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ. Tir
yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɛ̃̂n
vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yɩ̃nnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ
tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. 10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́n ǹgbò yɩ̃nɛ ké nɛ mɛ yo
kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo kwlo pól névye tyí. 11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh
tɔ̃̌nɩ̀ yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ légbɩ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo.
Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi, sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel Mírkí
tyí. 12 Névye kɩ pé yɩ̃́pyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ kɩ n pɩ sɛ̃ntɛ̃nɛ pé
wɛ̃npɩ̀ tyí. Wɛ̃npɩ̀ tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃nɛ.
13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yɩ̃nnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbɩ̃́ tyí, tɛ̃
kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yìgbɩ̀nɩ̀ 110.1 sɔkɔ.

14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀ kàrpu yĩnɛ pè ké dùkù pĩ. Á
nɛ: «Yé kʋ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fĩ́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbĩ́nɛ, nónó-à
mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ. 15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yɔ̃, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ,
páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀. 16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syʋ n yuku
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tĩ̂nnɛ. 17 Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n kʋ pʋ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂
yɔ̃kʋ nɛ́tãn tyí. 18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pʋ ki sɔkɔ. 19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpĩ̀n
kʋ pʋ yèvyãhrʋ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ sɔ̃, à pɔ syʋ núkúnúkú
tyí. Ànɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi. 20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh
kʋ wĩ̀lkĩ̀nɔ́ pʋ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wăh
nónó yah tɔkɔ pʋ ǹ tyílɛ, pépi yĩn ye à wĩ̀lkĩ̀nɔ́ pʋ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ. 21 Képah ye, névi-à
yo yé tyí nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pʋ, wăh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yɔ̃.
22 Tir yɔ́ náh, mʋ̀nyobe túkù kʋ n wil n pi, tɛ́ kʋ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kʋ mó tɔ̃ wil nɛ,
pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ. Pè kʋ gbĩ̀l duke dukelɛ n pʋ, kʋ n yah n kɔ̃ Liyel névye
yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi. 23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̌ynɛ
n kyɔmʋ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépĩ́n sɔkɔ, yèvyãhrʋ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kʋ pʋ fɛ̃́ntũ̂nɛ, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki n
pi, 25 ńwɔ̃ képye kʋ wil yĩ̂nyɔ̃ kʋ syʋkʋlʋ, yĩ̂nyɔ̃ tăhkʋ̀nɔ́ kʋ yike. 26 Ké légbĩ́nɛ, yé kʋ *Névi
Pi wɛ, à kʋ n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ tăhkʋ̀ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 27 Á kʋ *yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be tɛkʋ mɔ
kèkɔ̃yɔ̃́ yey yey pól sɔkɔ, pè kʋ ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yɔ̃ mɛ̀ tyí, á pɔ syʋ
yɔ̃ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yɔ̃

28 Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké yĩ̀ngbã̀n sɔkɔ, kě mʋ pʋ, yé n pĩ
nɛ, ki de gbĩ́-á nɔ. 29 Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pʋ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de
tɛ, wăh mɛ yúkɛy. 30 Kègbʋ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ́ névye pól náh n ku n tɛ n
pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pʋ. 31 Yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kʋ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi
póllɛ.

Liyel ó ye kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ sɔ̃́lɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésɔ̃lɛ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be náh kè pĩ, Liyel Pi
ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ. 33 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmʋ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́
náh, yé náh ké pɔ gbĩ́ pĩ. 34 Kè mɛ, á kʋ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃́ dahbʋ ǹ tɛ̃ntɔ̃be
gbɔ̃̀. Á pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃kʋ pé tã̀nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ
n yah. 35 Képah ye pʋ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbɔ́ntɛ̃ pɔ sɔ̃́ pĩ: Kè kʋ pʋ ńvĩ́nɛ
nʋ? Kè kʋ pʋ lénʋlɛ nʋ? Kè kʋ pʋ snĩ̌ gbo gbĩ́nɛ nʋ? Kè kʋ pʋ séngbɔ̃lɛ nʋ? 36 Wàh n pi, à
káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ. 37 Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo no pól tyí: Yé nɛ mɛ
n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

1 *Pakʋ syáh-á n tyah yĩ́níntɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̃̀ wũ sèpĩ̀n nínĩ̀, tɛ́ Pakʋ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn
syáh kʋ n syah n pi. Légbĩ́nɛ, *sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kʋ̀ kwɔ́pú
sɔ̃̀ mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃nɛ. 2 Pè sɔ̃̀ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ,
pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pʋ n pi syáh syáhnɔ́ sèpĩ̀n sɔkɔ, kăh kʋ fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyã̀hnʋ̀ yilki
mɔ kègbʋlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwĕl mɔ Yesu yɔ̃

3 Ké lésɔ̃lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô sɔkɔ. Wăh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nʋrʋ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwĕl dan tahlɛ ké yĩ́ĩnɛ. Á ké yah
yʋkʋ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yɔ̃. 4 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̃̀ nɔ túkù tyí. Pè yuku
n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pʋ, tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀ yʋkʋ sɛ̃́ nʋ? 5 Kăh kʋ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm, kʋ kah pɔ́ plɔ́
kyɛtɔ̃ní yɔ̃, tɛ́ kʋ sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyãh pi mɛ̀nɛ kègbʋlɛ. 6 Ǹtɛ, Yesu mɛ
yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yɔ̃! Kû pʋ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi pèpɛy ye à pʋ ńmɔ tyí sɛ̃ yɔ̀.
7 Ǹtɛ, yãmtãm kʋ mɛ ànɛ̂ yélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́. Yé kʋ fɛ̃ pèpɔrʋlɛ n pʋ pé tyí, kàh nɔ yé tyí gbĩ́
nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́. 8 Pi mɛ̀ pʋ pʋ tɛ̃ ye à pʋ. Á kwãh tɛ̃

làsèkwěl mɔ ńmɔ wil yõ. À kè tõ sah tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yĩnnɛ. [9] Mé kɩ kè yo yé syah
kègbɩ yõ nɛ, kèkõyṍ pól sɔkɔ, ǹvìnì wɛy sa̋n-à n yo ńyãh, pi mè-á nê pɩ, képah tɔ kɩ n
yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vìnɔ́lɛ Yesu náh

[10] Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ. Ǹmɔ sɔkɔ à
kyɩ yo *sárká wìlkìpu yȍtãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ pé gbȍ. [11] Kăh pɩ sɛ̃, ǹ
wɛy mè nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah
sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃, tɛ́ à dahbɩ n pi pé gbȍ, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

[12] Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sȍlɛ, Yesu *tȍ sa̋hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí
nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ Pakɩ képyênnɛ n ko lésõlɛ, képah ye.
[13] Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ nímí wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil sɔkɔ. Pàh kɩ
de n tɛ, păh kɩ dɩ̋ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̋n twah. Pè ǹ sȍ tɛ̃. [14] Wàh kɩ kyɩ de gbô nê, pè
yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̋-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nê sɔkɔ se pé kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ yõkelɛ
ànê pé tȍ sa̋hpúlɛ nɩ? [15] Wăh kɩ pè wɛ̃kɩ yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyìn pól-á kɩ
mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yõke pɩ pé tyí. [16] Wăh yo sɛ̃, ǹ tȍ
sa̋hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyɩ̋nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh sȍ kè yo sɔ̃ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke
pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.

[17] Képah sɔkɔ, ńvɩ̋-á pɔ nɔ, à pɔ de ànê ǹ tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ. [18] Păh sȍ mɛ yɔ̋nɔ́
sɔkɔ gbɩ̋ nênɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ n vi n pi péwɔ náh, nê-á
mɛ n yõ pélɛ fɩ̋ núkú. [19] Ǹ tȍ sa̋hpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n
piki yah núkú núkúlɛ. Ǹyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ? [20] À yo pé tyí: «Yépi
nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nê-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃ngbil núkú sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye. [21] Kègbɩ yõ, *Névi
Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃-á sȍ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ
ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye náhkɩ fɔ̋nfɔ̋ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

[22] Képah sɔkɔ, yõke yõ gbɩ̋nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́
yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.» [23] Képah náh, à mɛ dìvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dìvɛ̃nɛ
ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tȍ sa̋hpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ, [24] tɛ́ yo pé tyí:
«Képahlɛ, ńmɔ tɔ̋ ye, nê-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànê Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ tɔ́wû yĩnnɛ.
[25] Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Mé náh tõ dìvɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó dìvɛ̃nɛ n wɔ tõ
ńtõ, dìvɛ̃ sa̋n yɔ́ ye *Liyel yȍtɔ̃rí tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pé tyí sɔkɔ

[26] Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbɩ. Păh gbɩ tɛ, pè yuku Wɔ́lívyê sésân yɔ̃lɩ yõ.
[27] Păh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí: «Yé pól kɩ ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ kè yo
sah nɛ, yípɛ́nfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́ yípêy pól-á kɩ to karkɩ gbɔ̀plɔlɛ.»* [28] Képah náh, à tõ yɔ̃
sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń kṹntɛnɔ náh gbɩ̋ nênɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ Kalile
sɔkɔ.» [29] Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ náh à
yahle n pi. [30] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbɩ yõ, kwɛy lékâh mè sɔkɔ,
sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wăh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ.
[31] Ǹtɛ, Pyɛrɩ tõ kè tõ yo yɩ̋ĩ ǹ tyí nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kɩ ku ǹnɛ. Pé náh n yo n yah n pi
póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

[32] Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyãh-á pè n ye Yesemaninɛ. Păh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
à yo ǹ *tȍ sa̋hpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásȍ, pé mó kyɩ Liyel ni pɔ. [33] Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànê
Nsyakɩ, ànê Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̋nɛ, ǹ fɔkɔ sȍ mɛ fɛ̃kɩ, tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃. [34] Képah
sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃ ásȍ, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!»
[35] Tɛ́ yuku yah tȋnnɛ kwéy, à kyɩ gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kɩ fɛ̃ pɩ n pi, à pé
wilki kwlɔ́nɔ́ mè sɔkɔ. [36] À tõ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbȍ. Ǹmɔ
wilki yèvyãhrɩ mè sɔkɔ. Ǹtɛ, nê-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yɩ̋ĩ tɛ̃ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyí mó pɩ.»
[37] Wăh nírí pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À yo
Simo Pyɛrɩ tyí: «Á mɛ n dɔ kè? Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kè. [38] Yé

---

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétõ tõnmɔnɔ fɛ̃ syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy
mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkɩ̀ náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyí sɛ̃, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tõ kyɩ níri pɩ gben tɛ̃ tyí kõlɛ. 40 Képah náh, à
ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtõ. À pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí. Yo yo tir náh tõ wɛ pé
tyí. 41 Wǎh tõ kyɩ pɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mɩ kè? Kè tyɛ! Ké gbĩ́ nɔ.
Núkúnúkú, *Névi Pi kɩ dahbɩ nɛ́pêl gbɔ̃̀. 42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n
dahbɩ pé gbɔ̃̀, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, à náh tɔ̃nɩ̀ yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn mɛ́fwóbé nɛ́kwĩ́nkí yisyɔ́ yah, à pɔ kèkĩ̂rn ànɛ̂ léplɔ́lɛ pé
gbɑ̃̀n. *Sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ ye sɔ̃̀ tɛkɩ
mɔ pélɛ. 44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ,
páh kɩ pɔ wɛkɩ nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmɩ n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkɩ ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, tɛ́ núkú à
pɔrɩ tɛ̃. 46 Kǎh pɩ sɛ̃, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yõ, à à tɛ̃. 47 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ núkú
ǹ kèkírkɩ̀ yɔrɩ dɛ, à sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ níkí kõ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃-ńsah kèkĩ̂rn ànɛ̂ léplɔ́lɛ yé gbɑ̃̀n, á kɩ
nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. 49 Swɔ̃ swɔ̃ pɔ́llɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̂nɔ́ sɔkɔ,
sépi píntũnɔ yĩn ye.» 50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pól to karkɩ, tɛ́ à sah. 51 Tɛ́ kètɛ̃npĩ̀kĩ̀ yɔ́
sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, fwɔ̀pĩ̀n núkú ó ye sɔ̃̀ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pĩ̀n tyí, 52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́
to sɔkɔ ǹ sènpũ̀nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sárká
wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. 54 Tɛ́
Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ wil fíí sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyɩ nyàhlɛ
n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
55 Sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kõ nɛ,
pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vĩ̀-ǹsah wɛ ké tyí. 56 Tir yɔ́ náh,
mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ. Pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil mɩ̀nɩ̀nɛ n yo n sah ǹ yõ. Tɛ́
pépi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sah wɛ̃ tyí yõ. 57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kõ nɛ, 58 páh noh à
mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mè sɔ, nɛ̂-á névi mɔ, tɛ́ kɩ kè tõ mɔ sèpĩ̀n tɔ̃́nɩ̀
wrɔ́, nɛ̂ náh n pɩ n pi névi gbɔ̃̀ mɔnɩnɛ. 59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mɩ̀nyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh
mɛ sah tírr wɛ̃ tyí yõ.
60 Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól yah, tɛ́ Yesu piki yah nɛ, tir
kó mɛ ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nɩ, pǎh mɛ tyi nónó pɔ́llɛ n yo n sah ǹ yõ? 61 Ǹtɛ, Yesu náh vi
mɔ ǹ tyí, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyí. Sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ ǹ syɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se
*Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ nɩ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rí pi se ǹnɛ
nɩ? 62 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kɩ *Névi Pi wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól Tɛ̃ Liyel
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, kɩ mɛ n tiki n pi ńyĩ̂rn sɔkɔ.»[†] 63 Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ
kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ tɛ̃ tyí, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɩ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se noh nɩ? Tàrfyɔ̀
yah yah tɛ̃ náh tõ mɛ ké sɔkɔ. 64 Pè kó Liyel tyí wɛ́kíndenɔ noh ǹ tyí nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ
sɔ̃ ǹnɛ nɩ? Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 65 Pé túkù yuku n sĩn n mɔ n pɔ
ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ n pɔ gbɛ̃nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à yo pé syah,
nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. À kè sãh n pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɔ̃̀npɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kõlɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ gbyɛ̂̃h sɔ̃̀, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ
pi yɔ́ pɔ. 67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̃̀
mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ! 68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kõlɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃ náh
mɛ ǹ wɛy mè syíkí-ńsah wɛ dé. Wǎh yo sɛ̃, à wil kyɩ yĩn kélé yah.
69 Képah tɛ̃nɛ, pi mè-á tõ kyɩ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à tõ képah núkú ó yo pé tyí nɛ,
dĩ́ mènɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á! 70 Pyɛrɩ mɛ tõ ǹ vyãh kõlɩ. Dǒ, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́,

[†] **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃y tyí-á pé n yo.

pépi tõ tyah n yo Pyɛrɩ tyí nɛ, yékɑ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wăh n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi
sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. 71 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃ynɛ n wo pélpèl nɛ, dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á pè
n yo pé tyí, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó. 72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ ní-òlɛ. Képah sɔkɔ,
Pyɛrɩ dyɔ to kõ Yesu wɛy tyílɛ, wăh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́,
wăh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, wăh képah sõ, à
tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyí

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃ púpúlɛ, *sárká wɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnìnɛ, pépi pól ye sɔ̃̀ pɩ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu yɔ̃̀tãmnɛ. Pépi wɛ̃
tuke mɔ Yesu tyí sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ pukubi, té kyɩ ǹnɛ *Pilati gbɔ̃̀ dahbɩ. 2 Pilati
mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ? Á mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

3 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kõ tyi náhnáh sɔkɔ. 4 Képah
náh, Pilati mɛ tõ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nɩ? Tyi nónó pól-á n yo n sah ǹ yõ, à
kó sè noh nɩ? 5 Ǹtɛ, à náh tõ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakɩ syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú yɔ́ fin mɔ,
nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí. 7 Păh Yesu tɛ̃ kyɩ Pilati tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̃́nɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀ nɛ́kókè mɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ
*Wromɛnɔ tyí yõ. 8 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû yuku kyɩ de Pilati tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tyah ǹnɛ n ni nɛ,
wăh dar, té tir nɛ̂nɛ n pɩ pé tyí Pakɩ syáhnɔ́ sɔkɔ, wăh náh kè pɩ pé tyí. 9 Pilati mó yo
pé tyí nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nɩ? 10 Á sɔ̃̀ kè pĩ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á
*sárká wɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ kõ pè Yesu dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀. 11 Tɛ́ sárká wɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à Barabasi wilki fin mɔ pé kõ.
12 Pilati pè piki yah tõ ńtõ nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ?
13 Pè tõ gbo mɔ, té mɛ yo: «Yé à syɩ *dahnɩ yõ!» 14 Pilati yo pé tyí nɛ, tyípékè nɛ̂ se à pɩ
nɩ? Pè tõ tõ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syɩ dahnɩ yõ. 15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ.
Á sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû nìvìlɛ n yah n kõ, képah ye. Á pè kõ pè Yesu ko yèfõhlɛ, té ǹnɛ sràhsyíbí
kõ nɛ, pè kyɩ à syɩ dahnɩ yõ.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nɩyɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɛ̃-ǹsah, té pé no pól ye tuke mɔ.
17 Păh kɩ pɩ sɔ̃, té kɩ kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syɑ̂h pèpɛy yɔ́ mɔ à kõ té, yɔ̃̀kõ pɩ
pɑ̃̀n yîlɛ, à dyɩ à kõ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí swɔ. 18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyí nɛ, páh n wɛkɩ ǹ tyí, *Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, 19 té ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ gbè-ńsĩnnɛ, té n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè gbètukunɔ
di, à kɔ kwĩnki sétáh ǹ yah sɔkɔ. 20 Păh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syɑ̂h mè dɛ ǹ wil. Tɛ́ tõ
ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kõ. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syɩ yĩnnɛ *dahnɩ yõ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yõ

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbɩ̃́nɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ
wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyíbí à kyĩ mɔ, à Yesu syɩ syɩ *dahnɩ mè twah. 22 Pè yuku
Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ. 23 Tɛ́ pè mɛ syɩbɩ yɔ́
fɛ̃kɩ mɔ dɩ̃̀vɛ̃ sɔkɔ à kõ nɛ, à wɔ, té à yahle. 24 Képah náh, sràhsyíbí à syɩ dahnɩ yõ, té
mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyí. 25 Păh à syɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, gbĩ mɛ pɔ̃̀ntɔ̃kɩ sɔkɔ. 26 Păh à syɩ
yõ nɛ̂ yõ, pè kè wãrkɩ syɩ ǹ yɔ̃̀tah sésár sɛ́nɔ́ yõ nɛ: «*Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃». 27 Tɛ́ mɛ
tõ kèlékɛ̃ névye nɛ́pɩ̂ nímí syɩ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃yɩ̃̀nè sɔ̃̀. [28 Képah
sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kõ tyípêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyɩ̃́nɔ
pɩ sɛ̃́.]

29 Képah tɛ̃nɛ, wɛ̃kɔbɩ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, té mɛ pé yõlɛ n kal, mɛ yo tũ ǹ tyí
nɛ, ɔ̃ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, té kɩ kè tõ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃nì wró, 30 à ǹ
gblɔ̃y pwah n mɔ, à mó tiki dahnɩ yõ! 31 Képah núkú-ó ye, *sárká wɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ
ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, té mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wăh névye túkù
pwah mɔ, té à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃y pwah n mɔ! 32 Ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ tɛkɩ mɔ

* 15:28 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

Yisrayɛl yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à tiki dahnɩ mɛ̀ yõ! Páh kɩ képah wɛ, páh kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbĩ̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, lékẫh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbĩ́ tyí. 34 Gbèkãm
gbĩ́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Képah
n yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pɩ, tɛ́ á ń fĩn mɔ?» 35 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh,
pé túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh, wǎh mɛ *Yelilɛ n ye. 36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́
mɛ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ dahbɩ wilki yɔ̃̀yɔ̃̀kì ni sɔkɔ, à dyɩ gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ
tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah ǹkàh Yeli-á kɩ ńtyĩ́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnɩ
mɛ̀ yõ nɩ? 37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyě ku. 38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah, à pɔ syɩ sétáh tyí. 39 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃
dĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃, à nɛ: «Gbɩ yõ, dĩ́ mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyĩ́nɔ
sɔ̃̀ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́í, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Mari
nɛ̂-á Nsyakɩ pir ànɛ̂ Yose yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̃̀ mɛ. 41 Pépi ye sɔ̃̀ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ
Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwĩnki yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

Yesu yĩ́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Pǎh Yesu ko mɔ sɔ̃́ nɛ̂ ńvĩ́nɛ, ké dèndal ye sɔ̃̀ pɩ *Nsyifunɔ *mɩ mɩ yòhlɛ. 43 Arimatɩ
kwil nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́ ye
sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sɔ̃̀ mɛ *Liyel tɔ̃́rí pónɔ́lɛ n syɩkɩ. Ǹmɔ ǹ nɩ syãh, à kyɩ Yesu lékó ni *Pilati
tyí nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyɩ à yĩ. 44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ.
À sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nɩ? 45 Wǎh ké gbɩ noh tɛ sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí, à mó wɛ̃̀kìlɛ Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyɩ Yesu lékó tɔkɔ. 46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyɩ
fwɔ̀pĩn dwe. À kyɩ Yesu lékó dɛ *dahnɩ yõ, tɛ́ à plo fwɔ̀pĩn mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ,
nɛ̂-á tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ vike ké yah. 47 Légbĩ́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose
yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari, ànɛ̂ Salome kyɩ làsèkwɛ̌l
dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃nɛ. 2 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, gbĩ gbo gbĩ́nɛ, pè yuku diki yõ. 3 Syɔ́
nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kɩ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yɩkɩ mɔ pé kɔ̃ nɩ? 4 Tɛ́ pǎh nɛ, pé yah, pè
dáhkì mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah sɔkɔ. 5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyɩ kètɛ̃npǐkì yɔ́ wɛ, à
mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃ tɛ̃ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃. 6 Tɛ́ kètɛ̃npǐkì mɛ̀ mɛ yo pé tyí: «Yé
káh tíkí pɩ! Nasarɛti Yesu ye yé n yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syɩ *dahnɩ yõ. À yuku wil diki sɔkɔ.
À náh mɛ ásɔ̃̂. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃-ńsahlɛ. 7 Yé kyɩ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́ tyí ńkɛ̃, wǎh mɛ
pélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ, sɔ̃-á lésɔ̃ à kè yo sah pé tyí.» 8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃, pè wil
diki, à to sɔkɔ wil syahrɩ sɔkɔ tíkí tɛ̃ tyí. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃
tyí.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kɩ

[9 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala Mari ǹgbò
wɛ̃kɩ, wǎh lésɔ̃ *sétã̀n kwǎrninɔ yĩni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ. 10 Makadala Mari kyɩ kè yo Yesu
*tɔ̃̀ sã́hpú tyí. À kyɩ pé wɛ kũ yèkwɔrɩ gbní sɔkɔ. 11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyí nɛ: «Yesu
mɛ ǹ vilɛ! Ǹmɔ ye à wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ nĩmĩ̂ wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ nímí sɔ̃̀ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃kì tɛ̃. Pǎh mɛ kénɛ wɛ̃kì
yõ, Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù yɔ́lɛ.* 13 Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí, tɛ́ pépi
tɔ náh tɔ̃ sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ pé yõke yõ
gbĩ́nɛ. À pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ sɛ̃-ńkɛ̃ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃npɩ yahle pé vi

---

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

wɛ́pú yõ sɛ̃́nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh. 15 Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ
n yah n yo n kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye pól tyɩ́. 16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ
pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃̄nɛ ké yõ, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ. 17 Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé
tyɩ́pɩ́nɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ wɛlɔ snɔ́lɛ n
wɛkɩ, 18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè náh tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ.
Ànɛ̂ pàh pé gbɑ̃̀n sah yámpú yõ, pè kɩ dɛ.»
19 Tɛ̃̆-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃́, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀. 20 Képah
náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃̆-ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ n yohnɩ mɔ kénɛ tɔ̃̀ sɔkɔ, mɛ gbɩ̃̆l tyilɛ n pɩ, tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ǹ dɩ̃́ Tewofil, tyi nónó-á pı á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkı. 2 Pè sè wãrkı,
sɔ̃-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ wɛ sélɛ sé tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛy
yópúlɛ. 3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pı, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ tyí. Tɛ́
mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ kɔ̃ sé wɛ̃kı̀ yõ, săh pı syı wɛ̃ tyí sɔ̃, ń dɩ̃́ Tewofil. 4 Képah
sɔkɔ, á kı pɩ̃ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n
ye Nsakarılɛ. Sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tı̃̀nkı̀lɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
Ǹ kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ. 6 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n pı, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól tɛ̃ yɩ̃́ı̃́.
7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí.
8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tı̃̀nkı̀ tɔ̃̀ pı gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pı Liyel yah pélɛ. 9 Păh dar
tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pı sɔ̃, kè sɔ̃̀ pɔ yı̃nɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̃̀ yı̃nɛ à de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à
sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ. 10 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni
kégbɔ́ sɔkɔ, wăh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. 11 Wăh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah,
tɛ́ mɛ yı̃n tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. 12 Nsakarı-á à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m
fɛ̃kı. 13 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ̀ yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pı, á Liyel nínɔ́ ye tɛ̃. Á kyı
Yelisabɛtı kı dɩ̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kı ǹ yı̃n sah Nsyɔ̃nɛ. 14 Ǹ dúbínɔ́ kı pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ
áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí, 15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npınɔ yı̃nnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. À náh dı̀vɛ̃
wɔ n pi, à náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kı mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí tăhkı̀lɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃
gbɩ̃́ dùkùlɛ. 16 À kı pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kı pé syı pɔ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
17 À kı n kɔ Liyel yah Yeli pı dùkù ànɛ̂ ǹ tăhkı̀lɛ ǹ sɔkɔ. À kı pɔ súbí ànɛ̂ pé wɛ̃npı̀ wrɔ́
tɔ̃ sah, tɛ́ kı nòhnì-ǹkɛ̃pú vi mɔ pı nòhnìpulɛ. À kı névye tɔ̃ sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wăh yo sɛ̃, Nsakarı yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyılɛ, pé nímí-á dye tɛ. Kăh pı sɛ̃, sɔ̃
se pé kı fɛ̃ pɩ̃ nɛ, gbı-á à yo nı? 19 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Kabrɛlı ye ńmɔlɛ,
nɛ̂-á n yı̃n Liyel yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ n pı. À ń tɛkı mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mɛ̀ yo á tyí. 20 Ǹtɛ
yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kı mɔ́ tɔ̃ pɔ n pı n tũ n pi sé gbɩ̃́ sɔkɔ. Képah ye, á vyɑ̃h
kı gbı tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃ n wɛkı n pi fɔ́ɔ́, kı pɔ nɔ tyi nɔ́pi píntũ sɔ̃́ tyí.»
21 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarılɛ n syıkı. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n du. 22 Ǹtɛ, Nsakarı-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyí.
Kăh pı sɛ̃, no pɩ̃ nɛ, gbı̃̀l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɑ̃̀n ɔ́lɛ n
pı n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkı kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sèpı̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syı yuku ǹ gbô. 24 Kénɛ sèpı̃̀n
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyı Yelisabɛtı kúrkı̀ tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bı ńwɔ̃lɔ́ kwlɔ́. À sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrı nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pı ń tyí yɔ̀. À ye ńtyɩ̃́nɔ yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ
núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyí yɔ́nsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlı tɔ̃ kwil yɔ́
sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtılɛ, Kalile sétáh yõ. 27 À à tɔ̃ yɛ̃ndyíkı̀ yɔ́ tyí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ
Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí. Yɛ̃ndyíkı̀ mɛ̀ yı̃n ye sɔ̃̀ Marilɛ. 28 Wăh kyı, à de yuku Mari
tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkı á tyí Mari. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrı yɔ́ tɔ̃ sah pı á tyí, à mɛ
álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, ǹ gbɑ̃̀n du. À sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ fɔkɔ nɛ, yõ nɛ̂ yõ se à pɔ wɛkı
mɔ pé tyí sɛ̃ nı? 30 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrı ye Liyel n pı á tyí
ǹ nìgbɛ̀kı̀ sɔkɔ. Káh n yɛ kè pı tíkí tirlɛ á tyí. 31 Yah, á kı kúrkı̀ tɔkɔ, kı dɩ̃́npir yɔ́ dubi,
tɛ́ kı ǹ yı̃n sah Yesulɛ. 32 À kı pı nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. À kı n ye yɔ̃̀tah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kı à kɔ̃, à kı tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃. 33 À kı n wũ n pi Yisrayel kwil
pól yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí náh tyɛ yah n pi póllɛ.» 34 Wăh yo sɛ̃, Mari à piki yah nɛ,

ǹtɛ, pé náh se dɩ̃́ tyí pɩ̃. Sɔ̃ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkɩ̃ tɔkɔ nɩ? 35 Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ tõ yo ǹ
tyí: «Liyel Mírkɩ̃́ kɩ tiki á yõ, tɛ́ yɔ̃̀tah Liyel tǎhkɩ̀ kɩ fɔkɔ tũ á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye,
pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel pilɛ. 36 Yah, á wɔ̀kɔ̀
nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo tũ nɛ, píkã́n sê-á ǹnɛ, à mɛ kúrkɩ̃ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké
ńwɔ̃̀lɔ́ kénúkò-ò ye yɔ̀. Ȧ kɩ n dubi n pi dɩ̃́npirlɛ. 37 Ȧ́ náh wɛ di, Liyel tɛ̃́ wɛ tyi pól tyí.»
38 Wǎh yo tɛ, Mari tõ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yõ. Wáh yo sɔ̃́, Liyel kè
pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ. 40 Ȧ kyɩ de Nsakarɩ
gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí. 41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kínmɔnɔ noh, piri núkú kah werke
ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mírkí tǎhkɩ̀lɛ, 42 tɛ́ yo ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mónólɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ. Ȧnɛ̂ sãm mɛ mónólɛ á fɔkɔ táh
piri tɔ sɔkɔ. 43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n yah ń tyí? 44 Ȧ́ náh
wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, piri núkú kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ.
45 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, kǎh kɩ pɩ tũ.»

Liyel yɩ̃n gbîlkînɔ́lɛ Mari tyí yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ṅ Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ ǹ yɩ̃nnɛ.
Ṅmɔ nɛ̃̂-á mɛ ǹ tyí yõ, mɛ ń gblɔ̆ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyí,
ǹ yɩ̃n ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ṅ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ kɩ mɛ tõnmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n pɩ.
51 Ȧ ǹ gbɔ̃̀ tǎhkɩ̀lɛ tɔ̃̀ pɩ:
Gblɔ̆y gbílkínɔ́ sõnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 Ȧ yɔ̃̀tãm tiki mɔ pé tɔ̃́rí klɔ̆ yõ,
tɛ́ gblɔ̆y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 Ȧ yõ yõ yɩ̂lɛ kwɛ́ndébé kõ yɩ̃́ɩ̃́,
tɛ́ tahbɩ fɩ̃n mɔ pè sɔkɔ pé gbã̀n kúkɔ́lɛ.
54 Ȧ Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
Ṅ dyɔ náh fwɔ ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pínɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn tɩ̃̀nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wǎh sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tãn tyí.»

56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃̀lɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkõ pɩ. Képah náh, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ
tɩ̃̀nnɛ.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyõ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à dubi dɩ̃́npirlɛ. 58 Ṅ tnɔ̂ tɛ̃pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀
tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ ǹ tyí, pè à tahlɩ pè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ. 59 Ṅ dúbínɔ́
sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̀-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kõ ǹ sú yɩ̃n dyí-ńsahlɛ ǹ tyí, nɛ̂-á
Nsakarɩlɛ. 60 Ṅtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ɔ̃̀õ, à kɩ n ye Nsyõnɛ.» 61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
ǹgbǒ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃n náh mɛ sɛ̃ dɛ́. 62 Tɛ́ mɛ kwásí pɩ piri sú tyí nɛ, yɩ̃n nɛ̂ se à
kɩ sah à kõ nɩ? 63 Képah sɔkɔ, à pè kõ, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kõ, à wãrkɩ mɔ ké yõ
nɛ: «Nsyõ ye ǹ yɩ̃nnɛ.» Képah pé pól gbã̀n du. 64 Nénpɔ́ swɔ, Nsakarɩ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ,
ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ, à Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki. 65 Kǎh pɩ sɛ̃, tíkí de pé tnɔ̂ tɛ̃pu
pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi nópi póllɛ n yãh n kõ Yude ymɔ yõ kwlo pól sɔkɔ. 66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à sɔ̃̀ tyi nópi noh, pě sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́
nɛ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, piri mè se kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

Liyel yɩ̃n gbîlkînɔ́lɛ Nsakarɩ tyí yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mírkí tǎhkɩ̀ wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n
yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̃̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yɩ̃n nɛ n gbilki,

ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésõ à ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃, pè yo sah di mónólɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyí,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̀.
72 À á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yɩ̃̋.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyílɛ pélɛ.
73 À sɔ̃̀ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyí nɛ,
74 páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̃̀,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí tíki kɛ̃nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wɛ̃̀l tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̃̀tah Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pɩ̃,
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃.
78 Ápi Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀, ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nsàhnpɩnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃,
à kɩ kyòo mɔ á yɔ̃ kɩ wil yɩ̃̂nyɔ̃ gbɩ̃́ sɔ̃ gbo,
79 kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fɛ̃ntũ̂ tíki sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wɛ̃kì yɔ̃.»

80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékɛ̃́m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. À sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kínɔ́ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ tyí Yisrayel névye yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pɩ gbɩ̃́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ Wokusti kwní kɔ̃ nɛ, pè pé tɔ̃́rí mɛ́-ńtɛ̃̂n névye pól
yãh pé dan pɩ̃. 2 Kénɛ névye yɛ̃́hnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétɛ̃nɛ. 3 Képah
tɛ̃nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pé yninɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ. 4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi
náh nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ mó wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yɔ̃, à yuku Yude
kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi dúbí-ńsah. 5 Tɛ́ Yosɛfu kyɩ Mari sɔ̃̀ mɛ
kúrkɩ̃̀lɛ, pǎh n yuku pé yni wɛ̃́rkí-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. 6 Pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃, pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ nénpɔ́,
tɛ́ Mari dubi sɔ̃́ nɔ. 7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-ńsah, tɛ́ kyɩ tɛ̃ yípɛ̂y
sɛ̃-ńsah. À ǹ pígben dubi dɩ̃́npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ, à snɛkɩ mɔ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú yɔ́
sɔkɔ.

Yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè wɩ̃̀lnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bɩ yɔ̃

8 Légbɩ̃́nɛ, Betlɛmɩ kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bɩ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ gbãn sɔkɔ, à pé
képyɛ́nɩ̀nɛ n syɩkɩ. 9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ,
Liyel tɔ̃́rí núkú tyah pól piki pěrr pé yɔ̃. Tíki mɛ pè kah tɛ̃. 10 Yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ yo pé tyí:
«Yé káh tíki pɩ! Kwil pól nɩ̀vɩ̀ tir pèpɛy yɔ́ ye mé pɔ yɔ́-ńsah yé tyí. 11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé
tyí kwɛy lékɛ̂hnɛ Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh
kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yé pwáhnmɔ-òlɛ. 12 Tɛ́ yáh nɛ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à yah n pɩ̃ n pi, kè wɛ
yɔ̀: Yáh kɩ kyɩ píyɩ̃́rí nɛ̂ wɛ plónólɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú sɔkɔ, ǹmɔ
ye.»

13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè yísyɔ́ wil kwɩ̃nkilɛ yɩ̃̂nyɔ̃, à pɔ gben tɛ̃ nɔ, pè tyah Liyel
yɩ̃nnɛ n gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
14 «Liyel yɩ̃n pɩ gblò yɩ̃̂nyɔ̃.
Ǹmɔ ye ǹ yèvɩnɩnɛ ǹ nɩ̀vɩ̀ névye kɔ̃ sétáh yɔ̃.»

Képyɛ́nfɛ̃bɩ kyínyahnɔlɛ Yesu pɩ̂yɩ̃́rɩ̂ tyí

15 Képah náh, yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè-á pé syɩ sɔkɔ yɩ̃̂nyɔ̃, képyɛ́nfɛ̃bɩ nɔ́pi mó n yo wɛ̃ tyí nɛ,
pé no, pè yâwɔ pé kyɩ yah Betlɛmɩ. Tir nɛ̂-á pɩ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ tɔ̃ pé tyí, páh
yɩ̃nɛ pé kè wɛ. 16 Pǎh wɛkɩ wɛ̃ kɔ̃ sɛ̃́, pè pé kyãh yuku Betlɛmɩ. Pè píyɩ̃́rí mɛ̀ soh kyɩ

wɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 17 Păh à wɛ sɛ̃́, yȉnyõ
tɛ̃ntȍ-á tyi nónó pól yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yãh pè syah. 18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bɩ
wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbȁn du. 19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ. 20 Képah
náh, képyɛ́nfɛ̃bɩ pé syɩ. Yȉnyõ tɛ̃ntȍ-á sȍ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó ńtyȉnɔ pɩ sɛ̃́. Képah ye, păh
tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n gbilki, ǹ pal tyílɛ n yãh
n yuku wɛ̃kì yah.

21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwărtɔ̃-ò sȍ̃lɛ, ǹ kõ gbȉ nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ,
sɔ̃-á sȍ yȉnyõ tɛ̃ntȍ yo sah kélɛ ǹ kúrkȉ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbȉnɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbȍ

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kì kȗnɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́-á kè yo sɔ̃, ké
sèpȉn-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ Liyel gbȍ dahbɩ. 23 Kè ye
mɛ wȁrkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pye gbro dȉnpȉ pól-á yĩnɛ pè
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍ dahbɩ. 24 Ànɛ̂ tõ ǹkànpȉnnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kì ànɛ̂ yȕkȉlɛ Liyel kõ sárkálɛ,
képah náh pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃-á kélɛ wȁrkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
sɔkɔ.

25 Tɛ́ légbȉnɛ, dȉ yɔ́ sȍ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. À sȍ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel
yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ. À sȍ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel Mírkí
sȍ mɛ ǹ sɔkɔ, 26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi, né à náh Krista wɛ yȉnɛ, nɛ̂-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi. 27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. Tɛ́ Yesu dúbípú sȍ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kȍnsàhnɔ́ píntũ yĩnnɛ ǹ tyí, kăh yo sah
sɔ̃. 28 Képah tɛ̃nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mɛ̀ tɛ̃ ǹ gbȍ, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yȉnɛ,
wáh nɛ̂ kõ kèkõyȍ névye pól yȉ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tȍnpɩ min syi núkúnúkú
à kõ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»

33 Kăh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃ndùnȉnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yȗ tyí. 34 Képah
sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yȗ Mari tyí nɛ: «Yah, piri mɛ̀ mɛ Yisrayel névye
náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́ yĩnnɛ, ànɛ̂ yékȃb dénɔ́ yõlɛ. 35 Kăh pɩ
sɛ̃́, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, á kɩ yèvyȃhrɩ pɩ, á kɩ nɛ
pè sɔ̃ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntȍ syînyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò pi yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel písê ye sȍ, nɛ̂-á Asɛrɩ
yȉkȉ nɛynɛ. Ǹ yah sȍ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbȉnɛ, wăh de pɛ tyí, ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye
kwărní-ò sɔkɔ. 37 À mɛ tɛ̃ pɛ́kúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyȇh pɔ́ ńyȃh tyí. À náh sȍ mɛ n gbɛ n
mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki gbȉmɛgbȉ, ké lékȃh ké gbȉntɔ̃, níkȉ tɛ̃nɔ́
ànɛ̂ níri sɔkɔ. 38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ. À tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sȍ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ syɩkɩ tɛ̃, à
mɛ piri tyílɛ n yãh pé pól tyí.

39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile sétáh yõ, pé
kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ. 40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tăhkìlɛ n wɛ. Lékȃm ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ
sɔkɔ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wȗnɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ, Pakɩ syáh sɔkɔ. 42 Tɛ́
Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbȉ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-á sȍ
kélɛ n pɩ sɔ̃. 43 Syáh-á pɔ tyɛ sȍ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé pídȉ Yesu mɛ wũ Yerusalɛmɩ,
ǹ dúbípú pȉ-ńkɛ̃ sɔkɔ. 44 Pè sȍ mɛ n sõ nɛ, wăh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ yísyɔ́lɛ. Kăh pɩ
sɛ̃́, pè gbȉyȉkȉ núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kõ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé nɛ́pȉnɔ́ wrɔ́.
45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Păh à yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ à yah kõ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 46 Ké
sèpȉn tɔ̃-ò sȍ̃lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ n piki n yah tyilɛ.

[47] Nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékɑ̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónó dùkù pé gbɑ̃̀n du. [48] Ǹ
dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ gbɑ̃̀n kah du. Ǹ yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé pídɩ̃́, sɔ̃̀ se pɩ, tɛ́ à pɩ
sɛ̃́ pé tyí nɩ? Ȁ yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. [49] Ǹtɛ, à mɛ
yo pé tyí: «Sɔ̃̀ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kɔ̃? Yé náh pĩ nɛ, máh yĩnɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah
sɔkɔ di?» [50] Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ.
[51] Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̀ynɛ n tiki n mɔ pé tyí.
Ǹ yṹ wɔ mó tyi nópi pól syi sah ǹ fɔkɔ. [52] Tɛ́ Yesu sɔ̃̀ mɛ n kyɑ̃h ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékɑ̃́m
mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Tɛ́ wɑ̃n tɔ mɛ mɔ ǹ nìgbɛ̀kì yɔ̃ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wɛ̀lnwìlkì-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

[1] Tibɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí ye gbɔ̃nkwló-ò pɔ Pɔ̃se Pilatɩ wɛ
Yude kwil yah yétɛ̃nɛ. Tɛ́ Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Ǹ gbɛ̃ dɩ̃́ Filipi mɛ Yitiri
ànɛ̂ Trakoniti yɔ̃. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ Abilɛnɩ yɔ̃. [2] Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sɔ̃̀ sárká wìlkìpu
yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔlɛ. Légbĩ́nɛ, Nsakarɩ pídɩ̃́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. [3] Kǎh pɩ
sɛ̃́, à kyɩ Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyí nɛ, pè Liyel wɛ̃kì tɛ̃, pè mó
wɛ̀lnwìlkìnó wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. [4] Kǎh pɩ sɔ̃, sɛ̃ ye ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi wɑ̃rkɩ sah kélɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹnî yó yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̃̂n pɩ tómtóm.
[5] Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtɑ̃̂n knɛ̃nì kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnì kɩ tɔrɩ.
[6] Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yĩ́nɛ.›»
[7] Nɛ́kwĩ́nki nónó-á sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki, à sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí
nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nópi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì yah,
nɛ̂-á n pi nɩ? [8] Ǹkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ, pǎh Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Tɛ́, pè
káh pé gbɔ̃̀ sah Abrahmɩ yɔ̃ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ fɛ̃ dyêh nópi vi
mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ. [9] Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémĩ̂n sɔkɔ.
Séswô nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.
[10] Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? [11] Ȁ mó yo
pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínó-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkɑ̃̂n nɛy kɔ̃. Tɛ́ yɔ̃ke-à mɛ nɛ̂ tyí,
tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.
[12] Mɔ́rí syípú yísyó tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, ńkɛ̃
sɔ̃ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ? [13] Ȁ mó yo pé tyí nɛ, pǎh yĩ̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n dohnɩ
n syi ké yɔ̃.
[14] Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Ȁ mɛ
yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkì sɔkɔ. Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh
syi yĩ́nvì sɔkɔ. Ǹkɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínó wɛ́nó pé yĩ́nɛ n yuku.
[15] Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínó sɔkɔ sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̀ynɛ n piki
n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂ Kristalɛ dɛ́? [16] Képah tɛ̃nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ
ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yĩnɛ ǹ
lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ. [17] Ǹ
sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kɩ kwel mɔ ǹ dúkúrí
sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.» [18] Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ
vìnmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ no tyí.
[19] Ȁ wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃́nsyinɔ,
ànɛ̂ ǹ tyítúkúnì náhnáh pínó tyí sɔkɔ. [20] Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wɛ̀lnwìlkìnɔ́lɛ

[21] Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh névye pól wel wilki tɛ, Yesu
tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ, à mɛ yĩ̂nyɔ̃ wɛ kè yɩkɩ mɔ.

22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yõ wil gbɛ̃nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yɔ́
n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ń nìdɛ̀ Pi núkúnínɛ. Ɑ́ tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tãnnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbĩ́ nênɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yõgbãm kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃ wɔ sɔ̃̀
mɛ n sõ nɛ, Yosɛfu pídĩ́-á ǹnɛ, Yosɛfu nê-á sɔ̃̀ Yeli pídĩ́nɛ. 24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata pídĩ́ ye.
Matatalɛ, Levi pídĩ́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Yanayi pídĩ́ ye. Yanayilɛ, Yosɛfu
pídĩ́ ye. 25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ pídĩ́ ye. Amɔsɩlɛ, Nawumi
pídĩ́ ye. Nawuminɛ, Yesli pídĩ́ ye. Yeslilɛ, Nakayi pídĩ́ ye. 26 Nakayilɛ, Matɩ pídĩ́ ye.
Matɩlɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Semeyin pídĩ́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ pídĩ́ ye.
Yosɛsyɩlɛ, Yoda pídĩ́ ye. 27 Yodalɛ, Nswana pídĩ́ ye. Nswanalɛ, Yresa pídĩ́ ye. Yresalɛ,
Yorobabɛlɩ pídĩ́ ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ pídĩ́ ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri pídĩ́ ye. 28 Nerilɛ,
Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Adi pídĩ́ ye. Adilɛ, Kosamɩ pídĩ́ ye. Kosamɩnɛ, Yelemadamɩ
pídĩ́ ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ pídĩ́ ye. 29 Yɛrɩlɛ, Yesu pídĩ́ ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ pídĩ́ ye.
Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi pídĩ́ ye. Yoriminɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ, Levi pídĩ́ ye. 30 Levilɛ,
Simeyɔ̃ pídĩ́ ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda pídĩ́ ye. Yudalɛ, Yosɛfu pídĩ́ ye. Yosɛfulɛ, Yonamɩ pídĩ́ ye.
Yonamɩnɛ, Yelyakimi pídĩ́ ye. 31 Yelyakiminɛ, Meleya pídĩ́ ye. Meleyalɛ, Mɛna pídĩ́ ye.
Mɛnalɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ, Natãn pídĩ́ ye. Natãnnɛ, Davidi pídĩ́ ye. 32 Davidilɛ,
Yese pídĩ́ ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ pídĩ́ ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ pídĩ́ ye. Bowasɩlɛ, Sala pídĩ́ ye.
Salalɛ, Nasɔnɩ pídĩ́ ye. 33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab pídĩ́ ye. Aminadablɛ, Adimini pídĩ́ ye.
Adimininɛ, Arnɩ pídĩ́ ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ pídĩ́ ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ pídĩ́ ye. Farɛsɩlɛ,
Yuda pídĩ́ ye. 34 Yudalɛ Yakɔbɩ pídĩ́ ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ pídĩ́ ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ
pídĩ́ ye. Abrahmɩnɛ, Tara pídĩ́ ye. Taralɛ, Nakɔrɩ pídĩ́ ye. 35 Nakɔrɩlɛ, Seruki pídĩ́ ye.
Serukilɛ, Wrako pídĩ́ ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ pídĩ́ ye. Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ pídĩ́ ye. Yebɛrɩlɛ,
Sala pídĩ́ ye. 36 Salalɛ, Kayinamɩ pídĩ́ ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ pídĩ́ ye. Arfasadɩlɛ,
Sɛmɩ pídĩ́ ye. Sɛmɩnɛ, Nowe pídĩ́ ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ pídĩ́ ye. 37 Lamɛkɩlɛ, Matisala
pídĩ́ ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ pídĩ́ ye. Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ pídĩ́ ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel pídĩ́
ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ pídĩ́ ye. 38 Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ pídĩ́ ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ pídĩ́ ye.
Sɛtɩlɛ, Adama pídĩ́ ye. Adama wɔlɛ, Liyel pídĩ́ ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mírkí tǎhkìlɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnô. Tɛ́ Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku
gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. 2 À sèpȉn tikiníní pɩ nɛ́npɔ́ níkȉ tɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ à mɔ
yah. Tɛ́ sèpȉn nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃. 3 Kǎh pɩ sɛ̃, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à
kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkì mɛ̀ tyí, kè vi n mɔ n pɩ yõkelɛ. 4 Yesu mɔ́ yo ǹ tyí nɛ: «Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Névi náh ǹ min pɩ n pi yõke ólɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkõyɔ̃́ tɔ̃rí póllɛ sɛ́yy ǹsɔ̃, 6 tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yɔ̃̀tɔ̃rí, ànê sé tahrɩlɛ. Sépi pól-á péwɔ gbɔ̃̀
dahbɩ. Képah-á, nê-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃. 7 Ǹkɛ̃, wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé
yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. 8 Képah sɔkɔ, à mɔ́ yo sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Ɑ́ kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki, tɛ́ kɩ n
sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»†
9 Képah náh, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tõ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah,
tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh. 10 Kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á kɩ ǹ yĩ̂nyõ tɛ̃ntõnè kɔ̃, sè kɩ ǹnɛ n kyɔmɩ, 11 ànê tõ, sǎh
kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ. Dáhkì náh ǹ gbáhkì pɩ yɔ n pi.‡ 12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo
sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n
yah!›»§
13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ à syɩkɩ
tɛ̃ náh tȉnnɛ.

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ.

14 Képah náh, Yesu ǹ syɪ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mírkí tǎhkɪ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ yĩn sȍ
mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ. 15 Á sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ pé Liyel ní-ńtɑ̂n vɪ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól
mɛ ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɪ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sȍ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɪ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ à kyãh. Mɪ mɪ yòh sȍlɛ, à mɛ
de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh dar tɛ́ kélɛ n pɪ sȍ, tɛ́ mɛ yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.
17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kõ, à syi yɪkɪ mɔ fȉ yɔ́ sɔkɔ,
ńyãh-á kè mɛ wȁrkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɪ̀vɪ̀nɪ̀ wɛy sȁn yo yãm tãn tyí.
Á ń tɛkɪ mɔ yɔ̃bɪ yɔ̃rɪ sɔkɔ wȉlnɔ́ tyí yo yĩnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yȉtũbi yȉ yíkínmɔnɔ tyí yo yĩnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɪ tɛ̃ yõ yĩnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fȍhnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɪ pɔ yi tyí yo yĩnnɛ.»*
20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mɪ̀-ò kõ, tɛ́ kõ tɛ̃. Tɛ́ nónó-á
sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sȍ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí. 21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n
yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fȉ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè pɪ tũ kwɛynɛ yé tyí.»
22 Kǎh pɪ sɛ̃, no pól sȍ mɛ Yesu yȉngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́ sȍ mɛ pé gbȁn
du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu pídȉnɛ nɪ? 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ
nɛ, pǎh kɪ sèmȉrkȉ mɪ n pi, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃, sènpɪ̀tɛ̃, à ǹ gblȍy dɛ mɔ kɛ̀! Pǎh kɪ tõ n yo
n pi pé tyí nɛ, páh tyi nónó pól pɪ Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tõ sé dùkù pɪ
pé sú kwil sɔkɔ kɛ̀.
24 Á tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́
ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 25 Kègbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò
Yeli mɛ gbȉnɛ, pȕ-á lésõ to pópó, à pɔ syɪ ye tȍnɔ́ ànɛ̂ ńwȍlɔ́ kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́
mɛ de kwil pól sɔkɔ gbȉ nɛ̂nɛ, pɛ́kúsyɔ náhnáh sȍ mɛ Yisrayel sɔkɔ. 26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli
tɛkɪ mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí ye à tɛkɪ mɔ ǹnɛ, Sarɛpɪta kwil, Sidõ
sétáh yõ.† 27 Ánɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yelise mɛ gbȉnɛ, tótãm náhnáh tɔ sȍ mɛ Yisrayel
sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh tótɛ̃ dȉ Nama tyí sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh wɛlɔ nópi
nóhnɔ́ tɛ̃ tyí. 29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɪ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lɪ yȍtah, pé
kwil-á sȍ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yõ, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ. 30 Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃nwɛnɔlɛ sétȁn yõ

31 Képah náh, Yesu kyɪ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ, tɛ́ mɛ névyelɛ n kwɔ
Nsyifunɔ mɪ mɪ yòh sȍlɛ. 32 Ǹ wɛy sȍ mɛ yȍtɔ̃rí wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù kõ,
kè no pól gbȁn du. 33 Tɛ́ lésõlɛ, kè pɔ yĩnɛ, dȉ yɔ́ sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétõlɛ ǹ
sɔkɔ. Dǒ, à de syi firr yȉnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, 34 wéèè, Nasarɛtɪ Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ
pé tyí nɪ? Á se pɔ pépi tyí yíkí-ńsah nɪ? Páh ǹnɛ n pnɛ, nédúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel
tɛkɪ mɔ yályál. 35 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kõ sétõ mɛ̀ yõ nɛ: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n wil dȉ
mɛ̀ sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétõ núkú dȉ mɛ̀ tɔkɔ min névye nɪyȍ, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́
ńtɛ̃nɛ à nɔ. 36 Kǎh pɪ sɛ̃, kè pɪ gbɛ̃ndùnȉ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ,
wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kɪ sɛ̃ nɪ? Á tɛ̃ wɛ sétȁnnɛ n kyĩ n mɔ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ yȍtɔ̃rí sɔkɔ, sè
n wil névye sɔkɔ. 37 Sépinɔ́-á pɪ sɛ̃, Yesu yȉngbí tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sȍ mɛ n kwlɔ
wílvyȁhnɪ̀nɛ képékèyô. Pè mɛ kè yah kõ Yesu tyí nɛ, à à dɛ mɔ. 39 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ kɔ yĩn ǹ yõ, tɛ́ dírí kõ wílvyȁhnɪ̀ yõ, ké núkú pi fin mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku
tyah yõke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyí.

* **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ. † **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sȍ ǹnɛ. Á sȍ n wil Sarɛpɪta kwil, Sidõ sétáh yõ. Yah n tɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ dȉ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sȍ ǹnɛ. Á sȍ n wil Siri sétáh yõ. Yah n tɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

40 Gbĩ́yĩ́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tãm pɔ pélɛ Yesu tyí.
À mó ǹ gbɛ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n dɛ n mɔ. 41 Tɛ́ sétɛ̃̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ
n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé wil gbĩ́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ,
sǎh pĩ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á ǹnɛ, à mɛ dírí kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kínɔ́lɛ.
42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ́wû yuku tyah
ǹnɛ n soh n kõ. Pǎh kyɩ à wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé à syi n sah, à káh tõ yal
pé tnɔ̂. 43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè nìvìnì wɛy sɛ̃́n yo n kõ kwlo tɛ́lɔ́ tɔ tyí
Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ǹ tɛ́kínmɔnɔ yõ ye képahlɛ.» 44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n
yo n kõ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah pílpíl, Liyel
wɛy noh yĩnnɛ. 2 Yesu mɛ krótónè nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ,
mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu. 3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ.
Tɛ́ kè yah kõ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ yɔ vyãh tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kõ
tɛ̃ krótókè sɔkɔ, à yõ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.
4 Wǎh wɛkɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah. Pè mó pé mnɔ
min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃. 5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sõ, tɛ́ pé
náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yõ, páh kɩ mnɔ min dah mɔ. 6 Képah sɔkɔ, pè
mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kõlɩ. 7 Pè
mɛ pɩ mɔ pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnɩ mɔ. Pè mɛ pɔ pè
yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì nɔ́pi yĩ́ĩnɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ.
8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, tyípékè pí-ò-á
pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ. 9 Pǎh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂
pé no pól kah tɛ̃, 10 à tahlɩ Sebede dĩ́npì tyí, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀
pɩ mûnɛ. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyí: «Káh tíkí pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú tyí, á kɩ pɩ
névye yénpɔ-òlɛ Liyel tyí.» 11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwɛ̃̀h yõ ànɛ̂ pé vyɔ́
póllɛ, tɛ́ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyânnɛ ǹ wil pól sɔkɔ.
Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩnki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à ni nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, wàh mɛ ké tyí,
wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ. 13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí,
á kɩ dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú dɛ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mè
yãh nɛy tyí póllɛ. Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí
yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè wɛ̃kɩ.
15 Képah fyé yõ, wãn sɔ̃̀ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wìlnɔ́ yõ, tɛ́ nɛ́kwĩ́nkí sɔ̃̀ mɛ n tuke n mɔ
ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ. 16 Tɛ́ Yesu wɔ sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ n gbɛ n mɔ n
tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtõ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tɔ sɔ̃̀
mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Tɛ́
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkì sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye à kõ, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 18 Légbĩ́nɛ,
nósyɔ́ sèkùkù dĩ́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ, mɛ n yah n kõ nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ
à tiki sah Yesu yah. 19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ kye, à sèkùkù mè tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyɔ̃́ Yesu yah.
20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mè tyí: «Dĩ, á tyípêl ye yõ mɔ ǹ kõ.» 21 Képah
tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se dĩ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel
yĩnnɛ n yɩkɩ sɛ̃ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ tyípêl yõ mɔ névi kõ, nɛ́ Liyel ó náh nɩ? 22 Ǹtɛ, Yesu-á pé
fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n sõ sɛ̃? 23 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù
mè tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yõ mɔ à kõ, képah náh pɩ, à yo ǹ tyí nɛ, à yuku nɛ n kɔ? 24 Ǹtɛ, mé
mɛ ké tyí nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyí sétáh yõ, kɩ fɛ̃ névi tyípêl yõ mɔ à kõ»,
tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí: yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku
á gbô!» 25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku no pól yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ

Liyel yĩnnɛ n gbilki n yuku. 26 Képah tẽ sɔkɔ, no pól gbȁn du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki
tíkí tẽ tyí, mɛ yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snó wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rí syí-ò Levi wɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. Á yo ǹ tyí nɛ: «Ń sȍ tɛ̃!» 28 Levi núkú ǹ tȍ sah, tɛ́ yuku ǹ sȍ tɛ̃. 29 Képah tɛ̃nɛ,
Levi yõke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbí kwȉnkí sȍ mɛ
pélɛ kénɛ yõke yȍ-ńsah. 30 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sȍ mɛ
lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tȍ sȁhpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yõ tɛ́ n wɔ mɔ́rí syípú
ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ? 31 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á
mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétȍ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétȍlɛ di? 32 Névye nónó-á n
sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ, tyípêl pípú-á
pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃.»

33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃ tȍ sȁhpú ànɛ̂ pépi tȍ sȁhpú-á ńkɛ̃nɛ níkȉlɛ
n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ tyínɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ n yõ kɛ̀. 34 Wǎh képah
noh sɛ̃, à mɛ yo pé tyí: «Fúr pí-ò-á nónó ye ǹ fúr yõke yõ yĩnnɛ, yépi se kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè
kɩ níkȉ tɛ̃ pé yé-ò yȉ yah? 35 Ǹtɛ, sȍ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbȉnɛ,
pè kɩ pyě níkȉlɛ n tɛ̃.»

36 Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fwɔ̀sȁn kãm,
à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ̀sȁn kɩ yɩkɩ, ké gbó mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh syi
n pi. 37 Ànɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dȉvɛ̃ sȁn mɔ n pi pley dȉ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dȉvɛ̃ sȁn
mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nópi tɔkɩ, dȉvɛ̃ kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ. 38 Kàh pɩ dȉvɛ̃ sȁnnɛ, kè yĩnɛ kè
mɔ pley snó. 39 Névi nɛ̂-á dar dȉvɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃ n syi ké kò-ǹkɛ̃nɛ n wɔ.
Tɛ̃ n nɛ n yo nɛ, dȉvɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sȍ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sȍ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y
yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tȍ sȁhpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ pé gbȁn sɔkɔ, à n tah.*
2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pé túkù mɛ nɛ, tȍ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sȍlɛ.
Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ nɩ? 3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ yȍtɛ̃ Davidi
ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃ sȍ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah kɛ̀? 4 Á náh sȍ de Liyel wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́
nɛy náh sȍ yĩnɛ búrn nópi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wȉlkȉpu yȍtãm ó náh.»† 5 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí:
«Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yȍtɛ̃ ye ǹnɛ.»

Gbȍnkù dȉ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sȍlɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sȍ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ tyah névyelɛ
n kwɔ. Tɛ́ dȉ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbȍyȍlɛ kúnɔ́lɛ. 7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú,
ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyȉnɔ nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh
sȍlɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ sȍ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ
yo gbȍnkù dȉ mɛ̀ tyí: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyȍ ásȍ.» Dȉ mɛ yuku yĩn. 9 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sȍlɛ?
Pèpɔrɩ se, tȉ pèkè se? Á nɛy min pwah mɔ, tȉ à tɛ̃ ko mɔ?» 10 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah
kore vi, à yo dȉ tyí: «Á gbȍ tɔ̃!» Á mɛ ǹ gbȍ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ. 11 Képah tɛ̃nɛ, pé fɔkɔ
kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃-á pè kɩ n pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃ntõbe nɛ́pȉ gbɔ̃nimî yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

12 Sȍ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ nírílɛ n pɩ. Á lékȃh pól pɩ Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tȍ sȁhpú ye, tɛ́ nɛ́pȉ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́ pépi yĩn sah ǹ
tɛ̃ntõbelɛ. 14 Wǎh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ,
tɛ́ ǹ gbɛ̃ndȉ Andre sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi, 15 ànɛ̂ Matye,
ànɛ̂ Toma. Á tahlɩ Alfe pídȉ Nsyakɩ tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sȍ pè n ye «Sú fȍ vyãh syí-òlɛ»,
16 ànɛ̂ Nsyakɩ pídȉ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

* 6:1 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † 6:4 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

[17] Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yɔ̃ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkì támm yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀
sɛ̃́hpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ, à tahlɩ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, ànɛ̂
Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂ Sidõnɛ. [18] Pè sɔ̃̀ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-
ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ sɔkɔ. Sétɛ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ,
pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ. [19] Tɛ́ tǎhkì yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ. Képah ye
tɔ́wû pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntɛ̃̀-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yèvɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyílɛ

[20] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃́rí mɛ yépi tyí yɔ̃.
[21] Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yì syɔ n pi.
[22] Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé yĩnnɛ n yɩkɩ
Névi Pi yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ. [23] Ǹtɛ, ké yõre ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel fɔ̃́. Képah ye, yé nɛ n mɛ
nìvì sɔkɔ lésõlɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nìvì tɛ̃ tyí. Sɛ̃ ye lésõ pé náh tãn tɔ n fõh Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ.
[24] Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
[25] Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yìsyɔ̀nì sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.
[26] Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃. Sɛ̃ ye lésõ pé náh tãn tɔ n gbilki Liyel
yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃nɔ́ pèpɛynɛ

[27] «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ.
Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí. [28] Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yɔ̃, yé sãmnɛ n mɔ pé
sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí. [29] Névi-à á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃ kɔ̃ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ. [30] Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí,
kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ànɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃ n syɩ n pɔ kélɛ. [31] Ànɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké
tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ pé tyí.
[32] Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah
sɔkɔ? Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di? [33] Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ
yé tyí, yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ pépi ó tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel
wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ di? [34] Ànɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yɔ̃
nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ sé lédyáhnínɛ yé kɔ̃ n pi, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ?
Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n kɔ̃, sé lédyáhní pɔ́nwɛ yĩnnɛ di?
[35] Pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nìgbɛ̀kì mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ yé sépɛ́bílɛ n
tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhní tyí sɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ,
yé kɩ kyɩ ké lédyáhní ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̃́, tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃̀tah Liyel wɛ̃npìlɛ. [36] Yé pɩ nìgbɛ̀kì
névyelɛ, sɔ̃-á yé sú Liyellɛ nìgbɛ̀kì pí-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɛ̃̂n ólɛ n yo

[37] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke
n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n
yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. [38] Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh
dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé tɔ tyí sãh n pi. Képah ye, yé nɛ n yĩ n kɔ̃. Képah sɔkɔ,
Liyel kɩ yĩ yé tɔ kɔ̃. À kɩ dú tɔkɔ, kɩ sɛ̃́hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ yike yike, kè kɩ yuku
kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»
[39] Tɛ́ tɔ̃ sèmìrkì yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yĩ́tɛ̃̀ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ ní-ò yĩ́tɛ̃̀ yah tɛ̃-òlɛ? Pé nímí
náh n syɩkɩ n de n pi pwɛ̃̀h yɔ́ sɔkɔ di? [40] Tir sɛ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sɛ̃́h-ò
nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yĩ̃́, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ.

41 Á pɩ sɔ̃, té ǹdan kyɔmɩ wɛ á yɔ̃́npi yɔ̃́ sɔkɔ, té dàhnpɛlɛ áwɔ yɔ̃́ sɔkɔ, á náh mɛképah
wɔ wɛ? 42 Á kɩ pɩ sɔ̃, té kɩ yo á yɔ̃́npi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yɔ̃́ sɔkɔ, áwɔ nɛ̂-á
dàhnpɛlɛ á yɔ̃́ sɔkɔ, té á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vɩ̃́nnínɩ̀ wɛ́kɩ́-ò! Á yɔ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò
wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yɔ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó n syi pye
pèplɔlɛ. 44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃ náh
mó tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbɩ́yɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 45 Népépɛ̌y yípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh
sah. Sɛ̃́ ó ye, nɛ́túkù tɔ tyítúkúnɩ̀ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir
nɛ̂nɛ, képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vɩ̀ duke nînɔ́ tyí yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Sɔ̃ pɩ, té yɛ̌ ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ›, té mâh
se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ? 47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, té ń wɛlɔ noh, té mɛ sélɛ n pɩ,
tɛ̃-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyí yo yé syah: 48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á swɔ tɔ̃
tiki náhnáh, té wɔ̀kɔ̀ sõ légbɩ̃́ yõ. Té ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, té
kwɔ, kè fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, té kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃. 49 Té, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, té
à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh kókó yõ
swɔ tɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ké pól pirki kwɛ,
à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi. 2 Té nɛ́npɔ́
sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tyí. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ.
Té ǹ tyí sɔ̃̀ tah yɩ̃́ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí. 3 Wǎh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀ yísyɔ́ tɛkɩ
mɔ nɛ, pè kyɩ à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npɩ dɛ mɔ. 4-5 Pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah
n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mè tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tɔ̃ yɩ̃n pé
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wǎh yɩ̃nɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ mè pínɔ́lɛ ǹ tyí. 6 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wǎh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mè kételɛ, kénɛ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ kódíbí yísyɔ́
tɔ̃ nɛ ńkɛ̃, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh yɩ̃nɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á,
à káh ǹ gblɔ̃̀y kwlɔ pɔ. 7 Ǹkɛ̃, képah tɔ-á pé kɔ̃ pé kè yah nɛ, pé náh yɩ̃nɛ pɔ́nwɩ̃̀lnɔ́lɛ
ǹ tyí pé gblɔ̃̀y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ. 8 Ǹkɛ̃, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á
mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yõ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí:
«Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tɔ̃̀npɩ tyí: «Tir mè pɩ!», ǎ kè pɩ. 9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ
wɛlɔ noh sɛ̃, à dɩ̃́ mè sõ kègbɩlɛ. Té ǹ yah vi yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃pú tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃́nkɔ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ névi wɛ yah.» 10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̃̀
névye-á pé syɩ kyɩ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ kéte, pè kyɩ nɛ n yah, ǹ tɔ̃̀npɩ mè dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdɩ̃́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Té ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú, ànɛ̂
tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 12 Wǎh yɩ̃ni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó
yɔ́ twah n yuku yɩ̃́-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídɩ̃́ ye sɔ̃̀, ǹ gblɔ̃̀y núkúnínɛ ǹ yɔ̃́ tyí. Té, kénɛ kwil
névye sɔ̃̀ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mè sɔ̃̀ tɛ̃. 13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mè wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah
tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tɔ̃ nɛ n gbo!» 14 Té mɛ nɔ de, à tɔ̃ lékó twáhkɩ̀ tyí, ké twáhpú
núkú yɩ̃n. Yesu mɛ yo nɛ: «Dɩ̃npir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!» 15 Wǎh yo sɛ̃, à núkú yuku
kɔ̃ tɛ̃, té tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yɔ̃́ gbɔ̃̀ dahbɩ. 16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah
Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tɔ̃ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á
yah dah mɔ ǹ no tyí sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yónɔ́ tɔ̃ mɔ Yude tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól
sɔkɔ, à kyɩ sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ nɛ́pɩ̂ ními ye,
19 à tɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ǹkɛ̃, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kɩ sɔ̃̀ n pɔ n pi, tɩ̃ pé se yɩ̃nɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 20 Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí
nɛ, Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n pɔ n pi, tɩ̃ pé se yɩ̃nɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 21 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mɛ

yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé yèvyãhrɪnɔ sɔkɔ. Á sétɛ̏n yĩni wilki pé
sɔkɔ, tɛ́ yĩ́tũbi náhnáh yĩ́ yɪkɪ mɔ. 22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye tyɪ́: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂
noh, yé kyɪ kè yãh Nsyɔ̃ tyɪ́: Yĩ́tũbi yĩ́ mɛ n yɪkɪ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm
mɛ n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnɪ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɛ̋n mɛ n yo n kɔ̃
yãm tãn tyɪ́.* 23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvɪnɪ mɛ tɛ̃ tyɪ́.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyɪ́lɛ n yãh tɔ́wû tyɪ́ mɛ n yo:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɪ yah gbɛ̃nnɪ sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɛ̋hkí mɛ n fĩ n kɔ̃? 25 Tɪ̂ kwâh nɛ̂
mɛ yé kyɪ yah wɛ? Dɪ̃́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tăhnìnɛ n mɔ,
tɛ́ tɔ̃rí yélɛ n yɔ̃, pépi náh mɛ yɔ̏tãm fnɛ́ sɔkɔ di? 26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɪ yah wɛ?
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́lɛ nɪ? Mé kélɛ n yo yé tyɪ́ nɛ: sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-òlɛ. 27 Ǹkɛ̃, ǹmɔ tyɪ́ sɔkɔ-á kè wãrkɪ sah nɛ ńkɛ̃:
‹Yáh, ńmɔ Liyel kɪ ń tɛ̃ntɔ̏ yó-ò tɛkɪ mɔ á yahlɛ,
à kɪ pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah.›†
28 Mé kélɛ n yo yé tyɪ́ nɛ: sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ, nɛ̂-á tyɪ̃́ɪ̃
kal Liyel yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ. 29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̏ mɛ n nohnɪ ǹ
tyɪ́, à tahlɪ mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki. 30 Ǹtɛ,
Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tyɪ́, pè pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle
pé wèlnwìlkìnɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyɪ́.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kɪ tɔkɔ sãh kwɛy gbĩ névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ pè tɔ? 32 Pè
mɛ, á kɪ nɛ wɛ̃npì sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyɪ́ nɛ, pépi-á yɪkɪ
fĩbɪ pé tyɪ́, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɪ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. 33 Ǹtɛ, Wèlnwìlkì-ò
Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yɔ̃, à náh mɛ dìvɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̏gbèkè náh mɛ. 34 Névi Pi-á
se pɔ, à n yɔ̃ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɪ, ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl
pípú kɔ́dɪ̃́-á. 35 Ǹtɛ, Liyel lékɛ̋m tyilɛ, gbɪ ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyɪ́.»

Yesu pi yɔ́ tyípêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ dɪ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̋ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yõke yɔ̃ pé tyɪ́. Á
mɛ kyɪ de kénɛ dɪ̃́ gbô, à tɛ̃ yõke yah.‡ 37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̏ mɛ. Wăh
noh nɛ, Yesu-á mɛ yõkelɛ n yɔ̃ Farisiyɛ̃ dɪ̃́ gbô, à pɔ nɪrɪ pãn pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́
sɔkɔ. 38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tɪ̃̀nnɛ, à n gbo ǹ yétɪ̃nɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂h yɔ̃, tɛ́ sélɛ n kele ǹ
yɔ̏yénnɛ, tɛ́ sè pɔrɪ tɛ̃, tɛ́ nɪrɪ mènɛ n mɔ sé yɔ̃.
39 Farisiyɛ̃ dɪ̃́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃, à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, dɪ̃́ mè-à
sɔ̏ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyɪ́ yɔ̀, wăh náhkɪ ǹ dùkù pĩ nɛ ńkɛ̃, tyípêl
pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ. 40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyɪ́ nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyɪ́ yo yo tɛ̃nɛ ǹ
tyɪ́. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò dɪ̃́. 41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyɪ́: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̏
mɛ nɛ́pɪ̂ nímí yísyɔ́ yɔ̃. Núkú sɔ̏ yĩnɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yĩnɛ à à dyah
plɔ́ tikiníní pɔ́ gbãmnɛ. 42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ ǹ tyɪ́ dyah n pi sɛ̃, dɪ̃́ pé
nímí tyɪ́ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kăh pɪ sɛ̃, ǹ tyɪ́ kɪ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃ tyɪ́ pépi nímí sɔkɔ?» 43 Simɔ mɛ à
syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɪ-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ, gbɪ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tɪ̃̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyɪ́: «Á pi mè wɛ kè? Ǹmɔ-á de á gbô, á
náh gbyɛ̂h wu wu ninɛ ń kɔ̃. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétɪ̃ kwɛ ń gbyɛ̂h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̏yénnɛ.
45 Áwɔ náh ń pɔrɪ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃nɛ, wăh de pɔ sɔ̃, à náh mɛ yal mɔ ǹ gbyɛ̂h pɔ́rɪ́ntɛ̃nɔlɛ.
46 Á náh mó tɔ̃ nɪrɪ mɔ ń yɔ̃, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɪrɪ pãn pènɛ̀kì mɔ ń gbyɛ̂h yɔ̃. 47 Mé kélɛ
n yo á tyɪ́ nɛ: pi mè tyípêl náhnáh nɔ́pi pól-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah ye, à tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir
mè pɪ. Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pɪ nɛ̂ tyɪ́ kwéyy, ǹmɔ tyínɔnɔ n mó nɛ kwéyy.» 48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɪ yo
pi mè tyɪ́: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wăh sɔ̏ mɛ n yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sɔ̃ pé fɔkɔnɪ sɔkɔ nɛ, nédúkú
nɛ̂ se dɪ̃́ mènɛ, tɛ́ à kɪ pɔ tyípêl tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɪ? 50 Kăh pɪ sɛ̃, Yesu mɛ yo pi tyɪ́: «Ńmɔ
yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku yèvɪnɪ sɔkɔ.»

8

Tɔ̏ sɛ̋hpú ànɛ̂ syɔ́ yîsyɔ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃̏

---

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɪ sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ. ‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbɪ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̏ ńkɛ̃nɛ pé gbalɪ kɛ̃kɪ n tɛ̃ yõke ǹgbnɔlɛ n yɔ̃.

1 Kénɛ tyi sókóntɛnɔ náh, Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpî, mɛ nìvìnì wɛy
sɑ̃́nnɛ n yo Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, 2 ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́
tɔlɛ, wăh sétɑ̃̀n yĩni wilki nónó sɔkɔ, té pé yamnɔ tyɛ. Makadala kwil Mari sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂
sɔkɔ-á sétɑ̃̀n kwărninɔ wil, 3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò ɗĩ́ Kusa kyɩlɛ, ànɛ̂
Susanɩnɛ, ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nónó-á sɔ̃̀ pé gbɑ̃̀n yîlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n yohnɩ
n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmı̀rkı̀lɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sɔ̃̀ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí. Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á
pɔ tuke mɔ sɛ̃, à mɛ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: 5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètɔ̃ yɔ́ lésɔ̃ wil ǹ sèmukɔlɛ n
mir. Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Wɛ̃̌kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé yɔ̃, kèpye mɛ pɔ
sè yɔ. 6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbĩ́ yɔ̃, à fi, té núkú tɔ̃ kɔkɔ vínɔ́ kɛ̃́ tɛ̃̀ tyí. 7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ
de pɑ̃̀n nɩyɔ̃́. Săh fi wɛ̃ tyí pɑ̃̀nnɛ, pɑ̃̀n mɛ fyãh sé yɔ̃. 8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy
sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyãh, à pɔ pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ.» Sèmı̀rkı̀ mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo
pé tyí yĩ́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃̀nɛ, tɛ̃̀ ǹ níkí sah noh.» 9 Képah
sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah sèmı̀rkı̀ mè yɔ̃lɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmı̀rkı̀ yɔ̃ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bı̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃̀ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ,
tɛ́ló tɛ̃̀ tyí, sèmı̀rn ó sɔkɔ ye sè kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
té pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
té pè náh ké yɔ̃ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Sèmı̀rkı̀ mè yɔ̃-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ mɛ̀nɛ, Liyel wɛy
ye. 12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétɔ̃ n pɔ kè wilki pé nnɔ
sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yɔ̃, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ. 13 Túkù mɛ légbĩ́ yɔ̃ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à
Liyel wɛy noh, pě kè fɛ̃ n syi nı̀vı̀lɛ. Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnı̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃
n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, té mónyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃, pě pé náh vi kè kɔ̃. 14 Túkù mɛ
pɑ̃̀n mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ nı̀vı̀
tyi n pɔ kè fyãh. Kàh pɩ sɛ̃, pè n wũ nɩyɔ̃́, kè náh tirlɛ n pɛkɩ pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè syi n sah pallɛ nɩ
pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ. Ǹ té ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yɔ̃re n wɛ ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí
kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmı̀rkı̀ nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, té kɩ dú kwĩ̀nki mɔ ké yah, képah náh pɩ, kɩ
kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkı̀ sɔ̃̀? Tɛ̃ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyɔ̀ɔlɛ
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bı̀nɔ́lɛ, té kɩ n wũ n pi wı̀lkı̀nmɔ-ńkɛ̃̀nɛ
kégbó. Sètı̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ wı̀lkı̀nmɔ-ńkɛ̃̀nɛ kwèyy. 18 Névi
nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnı̀nɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂
ńtɛ̃-á à mɛ n sɔ̃ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. Kăh pɩ sɛ̃, yé kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ n pɩ yé
nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yũ̃́npyé ànɛ̂ ǹ yũ̃́nɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yũ̃́npyé, ànɛ̂ ǹ yũ̃́ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû
tɛ̃̀ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ. 20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yũ̃́, ànɛ̂ ǹ yũ̃́npyé-á mɛ yĩ́nnɔ́lɛ
kégbó. Păh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ. 21 Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ
n nohnɩ té ké tyilɛ n pɩ, pépi ye ńmɔ yũ̃́ ànɛ̂ ń yũ̃́npyélɛ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, té yo pé tyí nɛ, pè yɛ pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 23 Tɛ́ păh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dɔ̌, yɑ̃́hpékè yɔ́
kɔ̃ pé yɔ̃ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo n tyah pé
nónɔ́lɛ. 24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃! Yɔ-á mɛ n
tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yuku, té dírí kɔ̃ yɑ̃́hkí, ànɛ̂ ni yɔ̃. Yɑ̃́hkí mɛ yĩn,
yɔ tiki tɛ̃, tyah pɩ sũ̃́mm. 25 Kăh pɩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ńyãh?» Tíkí tɛ̃ tyí,
pé gbɑ̃̀n du, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗĩ́ mɛ̀nɛ, té à fɛ̃ n yo yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni ńtɛ̃
tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yɔ̃ nɩ?

Yesu sétȁn kwĩnki yĩni wilki dɪ́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yõ, Kalile yèsreynɛ.
27 Wăh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, dɪ́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ, sétȁnnɛ ǹ sɔkɔ.
Kwil mɛ̀ nɛy ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mónɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sȍ mɛ flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n
tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sȍ léyɑ̂l wrɔ́. 28-29 Tɛ́, sétõ mɛ̀ sȍ n yuku dɪ́ mɛ̀ yõ gbáhyɪ̃́ náhnáhlɛ.
Pè sȍ ńkɛ̃́nɛ à pukubi kɛ̃́lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbi-ńtɑ̂n nɔ́pi kɔ̃lɩ, tɛ́
sétõ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃́nnɩ tȁntȁn sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wăh Yesu wɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
à wil dɪ́ mɛ̀ sɔkɔ. Wăh yo sɛ̃, dɪ́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́ de syi yɪ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂
se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ, yȍtah Liyel pi Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh. 30 Yesu mɛ à
piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃ nɩ? Tɛ́ kăh pɩ, sétȁn náhnáh sȍ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé
yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ. 31 Képah sɔkɔ, sétȁn nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki
tɛkɩ mɔ yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.

32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sȍ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ yɔ̃lɩ yõ. Sétȁn nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni
nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Ȁ mɛ ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ sè kɔ̃. 33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétȁn nɔ́pi
wil dɪ́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à
kyɩ de yɔ́npɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yõ.

34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃, pè to kyɩ kè yɑ̃h kwil, ànɛ̂ yèpɩ̀yey sɔkɔ. 35 Képah tɛ̃nɛ,
tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ dɪ́ nɛ̂-á sȍ
sétȁn wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃̀ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂. Ȁ sȍ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr. Kăh pɩ sɛ̃, tíkí
pè tɛ̃. 36 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yɑ̃h tɛ́lɔ́ syah.

37 Kăh pɩ sɛ̃, tíkí tɛ̃ tyí, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à yal gbɛ
mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.

38 Tɛ́ dɪ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ sétȁn wil, kénɛ dɪ́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ, Yesu náh
kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí: 39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyí, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè yɑ̃h.»
Wăh yo sɛ̃, dɪ́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tȉnnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyí, à sélɛ n yɑ̃h n kɔ̃
kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyí

40 Tɔ́wû sȍ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃, képah ye, wăh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ yĩni n tɛ̃ pé
tnɔ̂ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ. 41 Légbɪ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɪ́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye
Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sȍ nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃nɛ. Wăh yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃́, kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô, 42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé
tyí ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, wăh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃
sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyɑ̃h kɑ̃́mm yey yey póllɛ.

43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sȍ mɛ nɛ́npɔ́. Ȁ sȍ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ pópó, ye gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbȍ
pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ tyí, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 44 Ȁ mɛ nɔ
de Yesulɛ ǹ náh tȉnnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ ńyân núkú tyɛ. 45 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyí nɩ? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pépi náh
sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yȍtɛ̃, névye-á fyɑ̃h sah ǹnɛ kɑ̃́mm. 46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnî yɔ́-á tũ
pé tyí. Páh kè pĩ nɛ, tăhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. 47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh
tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah wílsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyí, tɛ́ kè
yɑ̃h no pól yɪ̃́ yah, ànɛ̂ sɔ̃-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́ swɔ. 48 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ
tyí: «Pi, á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

49 Gbɪ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yónɔ́ sɔkɔ, dɪ́ yɔ́ wil yȍtɛ̃ dɪ́ Yayirusi gbô, à pɔ yo Yayirusi
tyí nɛ, ǹ pîsê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃́, à káh fwɔ̃tɛ̃ kwɔ́-ò dɪ́ kwlɔ. 50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à
mɛ yo Yayirusi tyí nɛ ńkɛ̃́: «Káh tíkí pɩ! Sɛ̃ ó sɛ̃ ké yõ, tɛ́ á pîsê kɩ ǹ min wɛ.» 51 Tɛ́ pè
mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Păh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂
Nsyakɩ, ànɛ̂ pípír sú, ànɛ̂ ǹ yɯ̃́ tyí sɔkɔ. 52 Légbɪ̃́nɛ, no pól sȍ mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ
yɑ̃m yɑ̃m tyilɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! Ȁ náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
53 Ǹtɛ, névye-á sȍ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃, pè tyah kõlɛ Yesulɛ n ko. 54 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu
mɛ à tɛ̃ ǹ gbȍ tyí, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!» 55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ
à kɔ̃ à yuku. Wăh yuku, Yesu mɛ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yɑ̃rlɛ à kɔ̃ à yõ. 56 Kăh pɩ sɛ̃, ǹ
dúbípú gbȁn du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè káh tir mɛ̀ yɑ̃h nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimî tɔ̃

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́ tǎhkì ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ,
pè sétɑ̏n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 3 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè káh kwɑ̂h
yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃kì kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yɔ̃ke tɔkɔ, pè káh
pɔ́ tɔkɔ. Ȁnɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ: 4 «Yɑ̂h kyɩ wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé
tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal gbĩ́ tyí nɛ́npɔ́. 5 Tɛ́, nónó-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah
pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ
gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 6 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyɩ n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ,
à nìvìnì wɛy sɑ̋nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ

7-8 Légbĩ́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̏. Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́ nópi pól
noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil lékyȋ sɔkɔ. Túkù mó nɛ,
ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù mó tɔ̃ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á
yuku wil lékyȋ sɔkɔ. Pǎh yo sɛ̃ Yerɔdɩ tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. 9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃
yɔ̃ kɑ̃m.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó tyípínɔ́ se tɔ̃ pé n nohnɩ yɔ̀ nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃, à tyah Yesulɛ n yah n
kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntɔ̃be-á pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yɑ̃h à syah. Ȁ mɛ pè tɛ̃ yal pé yahlɛ,
à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ. 11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃, pè pé
nyáh sɔ̃ kyɩ nɛ́kwĩ́nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yɑ̃h pé tyí, tɛ́
mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.

12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnɩ tyah sɔkɔ-á
pélɛ ásɔ̏ dɛ́! Ǹkɛ̃, wǎh náhkɩ tɔ́wû fin mɔ, pè kyɩ sɛ̃-ńtɑ̂n ànɛ̂ yɔ̃ke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo
ànɛ̂ yèpȉyey sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yɔ̃ke yah pè kɔ̃ pè yɔ̃ yé gblɔ̌y
kɛ̀!» Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlo, ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tȋ, à se mɛ
ké tyí nɛ, pépi kyɩ yɔ̃ke dwe pɔ nɛ́kwĩ́nkí nópi pu nɩ? 14 Tɛ́ díbí sɔ̏ nɔ nɛ́pȋ kèyɔ̃ nínɔ́
kyɛgbɑ̃m kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.

Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tȋnkȉnɔ́lɛ nɛ́pȋ tikiníní pɔ́
gbɑ̃m gbɑ̃mnɛ. 15 Pè kè pɩ, wǎh yo sɔ̃, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃. 16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ búrn
plɔ́ kwlo, ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nópi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yȋnyɔ̃, à Liyel ni sé yɔ̃, tɛ́ sè kwɔkɩ,
à ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ nɛ, pè syi tɔ́wû kɔ̃. 17 Képah-á pɩ, no pól yɔ̃ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke
mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yĩ̋nɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ nírílɛ n pɩ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, à mɛ pè
piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò
Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbĩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò lékó
yílkínmɔnɔ-á. 20 Pǎh yo sɛ̃, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃nɛ,
Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.» 21 Wǎh yo sɛ̃, Yesu pè
kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah, 22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yĩnɛ à yèvyɑ̃hrɩ
pɩ náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú kɩ à
yahle n pi. Ȁ kɩ ko mɔ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̏ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ
yĩ̋ tyi yɛ, sɔ̃mɛsɔ̋ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̏ tɛ̃.† 24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃,
páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi. Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ min
kɩ pwah. 25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ sen ku
nɛ, mé náh tɛ̃ pĩ, mɑ̂h sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè tyí sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, yɔ̃ se mɛ ké tyí, névi-à kèkɔ̃yɔ̋ tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, kɩ ǹ

---

* 9:9 9.9 - Yah n tɛ Markɩ sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ. † 9:23 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ
Yesu tyí kɔ̃lɛ.

gblɔ̃y tyí yıkı? 27 Gbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̂, pé túkù kı Liyel
tɔ̃rí wɛ yı̃nɛ, tɛ́ kı mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vı̀nmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpı̀n kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrı, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂
Nsyakı tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lı yɔ́ yõ nɛ, pé kyı nírí pı. 29 Wǎh mɛ nírí sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù
vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki prɛ́yy. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pı̂ nímí núkú wil, mɛ yã́hkı̀lɛ n yãh ànɛ̂
Yesulɛ. 31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̃̀ pɔ wil mɔ yı̃̂nyõ tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yãh Yesulɛ, wǎh kı ǹ
tɔ̃̀ pı n tũ n pi sɔ̃, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmı. 32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, dɔy sɔ̃̀ mɛ Pyɛrı ànɛ̂ pé no tyí
fɛ̃. Pǎh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃rí dùkù wɛ ànɛ̂ díbí nɛ́pı̂ nímí nɔ́pilɛ yı̃́nnɔ́lɛ ǹnɛ. 33 Képah
náh, nɛ́pı̂ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á
kı plɛ ásɔ̂ dɛ́! Páh kı yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pı. Ǹkɛ̃ ǹmɔ tyí-á núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ núkúlɛ, Yeli
tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ pı̃, tir nɛ̂-á à mɛ n yo.
34 Wǎh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyı̃́rkı̀ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yõ. Légbı̃́nɛ, tíkí de Yesu tɔ̃̀
sã́hpú sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyí ńyı̃́rkı̀ mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ
nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń pı́dı̃́nɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnı ǹ tyí!» 36 Pǎh wɛy mɛ̀ noh
ńyãh sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́ Yesu ó náh. Kǎh pı sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃
syísyí. Tɛ́ légbı̃́nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yãh nɛy tyí.

Yesu sétõ yı̃ni wilki wɛ̃npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lı yõ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnı. 38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, dı̃́ yɔ́
sɔ̃̀ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, páh ǹnɛ n ni, à yah dah mɔ pé pídı̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ
núkúní-á pé tyí, 39 tɛ́ sétõ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yõ. Kàh yuku ǹ yõ, à n de n syi nɛ́npɔ́
swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínı̀ n nɛ n wil ǹ vyãh. Ànɛ̂ kè náh ǹnɛ n
fin n mɔ súú. Kàh pópó ǹnɛ n fin mɔ, kě à fõh n kah n mɔ. 40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú
ni nɛ, pè sétõ mɛ̀ yı̃ni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. 41 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pɛ̂l, ànɛ̂
Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névye nɔ́pi! Pé se yı̃nɛ, pé pé nı tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé pɔ syı gbı̃́ nɛ̂ tyí nı?
Ǹkɛ̃, à pɔ ǹ pídı̃́nɛ ásɔ̂. 42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh, tɛ́ à
yike kègbılɛ. Ǹtɛ, Yesu mɛ dírí kõ sétõ yõ, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbɔ̃̀ dahbı. 43 Képah
tɛ̃nɛ, no pól gbã̀n du Liyel tɛ̃npnɛ̀nɔ́ tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃ndùnı̀ sɔkɔ sɛ̃ ǹ tyípínɔ́ nɔ́pi pól yı̃nnɛ, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí:
44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kı n dahbı n pi névye gbɔ̃̀.»
45 Ǹtɛ, pè náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sɔ̃̀ wɛkı wɛ́npı̀llɛ pé tyí nɛ, pè káh ké yõ pı̃.
Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

46 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sã́hpú tyah yékã̂blɛ n pı nɛ, pé pı̃ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ. 47 Tɛ́ Yesu-á
pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pı̃ sɛ̃, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂, 48 tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyı̃́ı̃ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ
kal télɔ́lɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yı̃nnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂
névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃nɔ́ plɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á ǹnı̂ wɛ, à mɛ sétã̀nnɛ n yı̃ni ǹ yı̃n
yõ, tɛ́ à náh se sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á, pé nɛ, pé ǹnɛ n yı̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.
50 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ yélɛ. Képah ye,
yé káh à yı̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarı kwil yɔ́ tãn tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbı̃́-á pɔ nɔ yı̃̂nyõ, à kè yah tɔkɔ yı̃n núkú yõ nɛ ńkɛ̃,
páh kı kyı Yerusalɛmı. 52 Kǎh pı sɛ̃, à tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkı mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃kı̀ tɛ̃, à
kyı de Samarı kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyı twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmı tı̃nnɛ, kǎh pı sɛ̃, nɛ́npɔ́ tãn mɛ yahle
nɛ, à káh twah pé tyí. 54 Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ Nsyakı, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃, pè nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyí nɛ, pé yı̃̂nyõ nyàh ye mɔ no nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n mukuli
nı? 55 Pǎh yo sɛ̃, Yesu ǹ yah vi pé tı̃nnɛ, à dírí kõ pé yõ. 56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃kı̀ tɛ̃, à
sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

A tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃kì yõ gbɪ̃́ nênɛ, dɪ̃́ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃, páh kɪ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ
n kõ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̂n pól sɔkɔ. 58 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃npãhlɔ tyí, pɪ̃̀ mɛ.
Kèpye tyí, syè mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmì-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyí: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Kénɛ dɪ̃́ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò
yĩ tɛ. 60 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyî kõ, pè pé lékyîlɛ n yĩ, tɛ́ áwɔ mó kyɪ
Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n kõ.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh kɪ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Tɛ́ à yɛ pé kõ, pé
kyɪ ké wɛ̃kì ni pé gbɔ̂ tãn tyí. 62 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɪ
tɛ̃ swãhlɛ n wɔ, tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃rí tɔ̃̀ pɪ n pi.»

10

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɪ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntɔ̃̀ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɪ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ yísyɔ́ yah wah,
tɛ́ pè tɛkɪ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tɪ̃̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ, pé kyɪ pé gblɔ̃̌y nónó sɔkɔ, 2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké
tɔ̃̀npɪbɪlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃ ni, à tɔ̃̀npɪbɪ náhnáh tɛkɪ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ. 3 Yé nɛ n
yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɪ nɛ, képɔ́pî sɔ̃, mé n tɛkɪ n mɔ gbɛ̃npãhlɔ nɪyɔ̃́. 4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́,
ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yĩn wɛkɪ nɛy tyí wɛ̃kì yah. 5 Ànɛ̂, yâh kyɪ n de kéte
nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yèvɪnɪ nɛ n mɛ kéte mè sɔkɔ.› 6 Kàh pɔ yĩnɛ
nɛy mɛ yèvɪnɪnɛ n yah n kõ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɪnɪ yénmɔnɔ mè kɪ pɪ tɛ̃ wɔ tyílɛ, yé
mó tɛ̃ nɛ́npɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃nɛ, yé yèvɪnɪ yénmɔnɔ kɪ ké syɪ pɔ yé tyí. 7 Tɔ̃̀npɪ ye
yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh yé kõ yõke nɛ̂nɛ, yé
kè yõ, ànɛ̂ pàh yé kõ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ n twah n kõ
gbéngbèn sɔkɔ. 8 Yâh kyɪ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃nɔ́ plɛ, pàh kwâh nɛ̂nɛ yé kõ, yé kè
yõ. 9 Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ n yo kénɛ kwil tãn tyí nɛ
ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ tɛ pé tyí. 10 Ǹtɛ, yâh kyɪ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah
pé tyí, yé wil kyɪ pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̂n sɔkɔ, yé mó yo nɛ, 11 pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɪ
yé gbyɛ̂h tyí, yáh kɪ sè kwer kwɛ pè kõ. Ǹtɛ, pè pĩ nɛ, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ tɛ.
12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɪ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ kɪ fàhfàh kal
kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

13 Yesu tõ yõ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɪ mɛ yé yõ, Korasini ànɛ̂ Betisayida
tãn! Gbɪ̃̀l tyi nónó-á pɪ yé tyí, sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɪ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tyí, pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́
di náhkɪ mɛ mo. Pè náhkɪ mɛ yèkwɔrɪ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɪ mɛ pé piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ
gbónɔ́ sɔkɔ. 14 Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ fɔ̃́hnɔ́ kɪ pɪ fàhfàh kal yépi tyílɛ. 15 Tɛ́,
áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɪ yõ dɔkɔ yɪ̃̂nyõ? Póllɛ! Á kɪ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwîl
nyàh tɛ̃-ǹsah.» 16 Tɛ́ tõ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɪ yé tyí, ńmɔ tyí ye tɛ̃ n
nohnɪ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń tɛkɪ mɔ́-ò tɔlɛ.»
17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɪ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɪ pɔ de nìvìnì sɔkɔ,
mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ yĩn yõ, sétɑ̂n ńtɛ̃-á mɛ n sah pépi yóré yõ! 18 Képah
tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ, à wil yɪ̃̂nyõ, à tiki kɛ núkú, à pɔ syɪkɪ pũ̀ sɔ̃
yikiri yɑ̃̌l. 19 Ǹtɛ, yé yah, mé tɛ̃nwɛnɔlɛ yé kõ: Yé kɪ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mɪ̃̀ntyĩ yõ. Ànɛ̂ yé kɪ
fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yɪkɪ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi. 20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nɪ vɪ sétɑ̂n sàhnɔ́
ó tyílɛ yé yóré yõ. Ǹtɛ, yé yé nɪ vɪ nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yɪ̃̂nyõ.»

Yesu nɪ vínɔ́lɛ

21 Légbɪ̃́-ó sɔkɔ, Yesu nɪ kah vɪ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ: «Bɔ̃̌, áwɔ nɛ̂-á
yɪ̃̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɔ̃bɪ yĩ pɪ̃́pú, ànɛ̂ lékɑ̃́mpu
yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃npì wɔ wɛ̃kɪ. Awe, bɔ̃̌, áwɔ dyɔ yɪ̃́ɪ̃́ tɛ̃ ye nɛ kè pɪ sɛ̃. 22 Ǹ sú ye sé póllɛ ń
gbɔ̃̀ dahbɪ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh Liyel pilɛ n pnɛ, né sú ó náh. Sɛ̃ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n
pnɛ, né pidɪ̃́ ó náh, ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɪ.»

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɪ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sébɛ́y 19 sɔkɔ.

23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sấhpú tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi
nónó-á tyi nópi wɛ. 24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃nè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náhnáh
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé sè noh, tɛ́
pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèm̀ìrk̀ìlɛ

25 Légbɩ̃́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn, à yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dɩ̃́, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂
se wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ? 27 Dɩ̃́
mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á
nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkɩ̀ póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí mó nɔ á tyí á
gblɔ̃̌y tyí kõlɛ.† 28 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ.»

29 Ǹtɛ, dɩ̃́ mè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à Yesu syah nɛ, nɛ̂ se péwɔ ní-òlɛ
nɩ? 30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dɩ̃ yɔ́ ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku Yeriko sɔkɔ,
tɛ́ kyɩ wil mɔ yɩ̃́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɛ̃̀n yɩ̂ pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ. 31 Tɛ́,
kè pɔ yĩnɛ, sárká wɩ̃̀lk̀ìpu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃kɩ̀lɛ. Wǎh pɔ dɩ̃́ mè wɛ, à
gbɔ sɔkɔ fíí. 32 Képah náh, Levi yɩ̃̀kɩ̃̀ nɛy yɔ́ tɔ tõ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡ Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sɛ̃, à
gbɔ sɔkɔ fíí. 33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yuku kólɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ dɩ̃́ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ wɔ-á
à wɛ sɛ̃, ǹ yãm à tɛ̃. 34 Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy yah, tɛ́ sè pukubi.
Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ ńkwɛ̃ndyíkɩ̀ yõ, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ, à kyɩ
yah dah mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 35 Ké dendallɛ, à mɛ pó pló nínɔ́§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ kõ, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ dɩ̃́ mè tyí sɔkɔ. Ńkɛ̃, wàh kɩ sɔ̃ gbɔ̃̀ wilki à kah mɔ
képah yõ, pâh pé syɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»

36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu dɩ̃́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, yɩ̃́pú-á dɩ̃́ nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ
ní-ò se nɛ̂ tɛ̃nɛ nɛ́pɩ̂ tɔ̃mí nópi sɔkɔ nɩ? 37 Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ
yãm yah, ǹmɔ-á. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á tɔ kyɩ sɛ̃nkõlɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sấhpú-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ sɛ̃, à kyɩ de kwílpír yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ kwil
sɛ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbɔ̂. 39 Tɛ́ gbɛ̃ sɛ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè
n ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tnɔ̂, à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ. 40 Légbɩ̃́nɛ, Martɩ
yah mɛ n vyãh Yesu fèn pínɔ́ sɔkɔ. Á mɛ pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pé gbɛ̃ sɛ̂-á tɔ̃̀ pól
sah péwɔ ó kõ, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? Á kó n yo ǹ tyí, à pélɛ n yohnɩ n
mɔ nɩ? 41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̃̌ynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ n sõ tyi
náhnáh tyílɛ. 42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh n
tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kõ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ. Wǎh ni tɛ, ǹ tɔ̃̀ sấhpú sɔkɔ yɔ́ à syah nɛ, pé
Yɔ̃̀tɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sɔ̃-á Wèlnwɩ̃̀lk̀ì-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kwɔ. 2 Képah
sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kõ pè ǹ pĩ Liyellɛ.
Á tɔ̃rí kõ kè pɔ.
3 Á sõmɛsɔ̃́ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ yõkelɛ álɛ n kõ, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yõ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ tyípɛ̂l yõ mɔ
á kõ.
Ànɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»

5-6 Képah náh, Yesu tõ yõ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́ tyí kódɩ̃́-à mɛ, tɛ́ à pɔ wil ǹ
tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kódɩ̃́ yɔ́-á mɛ wil kólɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyí
kɩ à kõ. Ńkɛ̃, à dɛkɩ pé kõ búrn pló tɔ̃́nɔ́lɛ. 7 Ǹtɛ, ní-ò mè-à ńtyɩ̃́nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́
yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̃̀-á

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ye sɔ̃̀ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbɩ̃́ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sɔ̃̀ nɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

sɛ̃, pé náh fɛ̃ yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi. 8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃ yuku sélɛ à
kɔ̃-ńkɛ̃nɛ pé kódírí yĩnnɛ, à kɩ yuku ǹ yétɔ̂̃ yì póllɛ à kɔ̃ ǹ nínó gblóvyã́hrí tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kɔ̃. Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ
n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. 10 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n
wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 11 Sú nɛ̂ tɛ̃
mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkô ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 12 Képah náh pɩ, wàh séngbɩ̃́ ni ǹ
tyí, à kɩ mìnkɔ̃nɛ à kɔ̃? 13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé wɛ̃npì kɔ̃nó yah wɛ yípéplɔlɛ,
sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̃́ yólɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sétõ yólɛ n yĩni n wilki dɩ̃́ yó sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ kwlɔ. Sétõ-á
fyɔ̀ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̃́ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ tówû tyí. 15 Té túkù mó sɔ̃̀ mɛ n yo
nɛ ńkɛ̃, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétã̀nnɛ. 16 Túkù mó ǹ mónyah yĩnnɛ, mɛ
n yo ǹ tyí nɛ, à gbɩ̃̀l yó pɩ pé yah, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fókósõnɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah wɛ̃nɛ n fwo,
kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vì kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yõ. 18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀
yõ-á ńmɔ sétã̀nnɛ n yĩni-à; sétõ-à tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ n wũ n pi? 19 Ǹtɛ,
ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbɔ̃̀ yõ, té yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ
wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̃̀ yõ-à mé n yĩni sétã̀nnɛ, képah n wɛ̃kɩ
nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí.
21 Tǎhkì-á mɛ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyìlɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir yó ńtɛ̃ náh fɛ̃
ǹ gbã̀n yì nɔ n pi. 22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkì-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, té tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ mɛ́fwó yì
tɛ̃ syi, wǎh sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀ sah nónó yõ, té kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yì kwel dibi. 23 Képah ye, névi nɛ̂ náh
mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ,
tɛ̃ mɛ kárkínólɛ n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah yah n kɔ̃. Wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
à n yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ, páh sɔ̃̀ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npó. 25 Wàh ǹ syɩ, à
n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnólɛ, plɛ́ntnɔɔ. 26 Képah tɛ̃nɛ, sétõ mɛ̀ n kyɩ sé no
sétã̀nnó kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃
mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃nɛ.»

Yèvɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á mɛ képah yónó sɔkɔ, pi yó tɛ̃ tówû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, té yo mɔ ǹ tyí
yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, té ǹ yĩ́nó yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ ǹ tyí. 28 Ǹtɛ, Yesu mɛ
yo pi tyí: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyí, nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ, té ké tyilɛ n pɩ ké
wɛ̃kì yõ.»

No gbɩ̃̀l yó yah kɔ̃ Yesu tyí

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnô, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy gbĩ névyelɛ,
nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbɩ̃̀l yólɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yonasɩ tyí sɔkɔ. 30 Sɔ̃-á Yonasɩ lésõ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn
tyí, sɛ̃ ó ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyí.
31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh yĩ̀n tyí, à pɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Salomo
lékã́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel fɔ̃́ tukey
tuke sɔ̃́lɛ, kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ́ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.* 32 Ànɛ̂ tõ, Ninivi
kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃kì tɛ̃, Yonasɩ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo pé tyí. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á
kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye
tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃nó kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah? À náh kè sah
n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 34 Sɛ̃ ó ye, á yĩ́ ye á wil
kyòolɛ. Á yĩ́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo sɔkɔ. Té, á yĩ́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃nɛ, á wil pól

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̃tãm sébɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyílɛ, yah n tɛ Yonasɩ sébɛ́y 3 sɔkɔ.

n nɛ mɛ fɛ̃ntṹ sɔkɔ. 35 Á gblɔ̃y kyɔmɩ yɩ̃́ɩ̃́, kyɔ̀ɔ nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃ntṹnɛ. 36 Tɛ́
á wil pól-à mɛ kyɔ̀ɔlɛ, fɛ̃ntṹ tyah kɛ̃nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyɔ̀ɔlɛ, sɔ̃-á fɔ̀tnɔ̀lɛ kyɔ̀ɔ á tyí.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ à ye yɔ̃ke yɔ̃ yɩ̃nnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃nɛ, pè de à tɛ̃ yɔ̃ke
yah. 38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yɔ̃ tɛ́ à náh ǹ gbɛ̃̀n wu Nsyifunɔ wu dùkùlɛ, kè
ǹ gbɛ̃̀n du.
39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃́ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yɛ̌ wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ
náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè, ànɛ̂ yɩ̃be dékè tyilɛ.
40 Lékɑ̃́m kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di? 41 Yé sé sɔkɔ
táhlɔ́ yɩ̂ yɩ̃ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃́! Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃! Yɛ̌ yímɩ̂ ànɛ̂ swɑ̃h sɔkɔ pɛ̃nfɛ̃nè pól gbɑ̃m-ònɔ́lɛ
Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ, yɛ̌ n yahle tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel tyí náh nɔ yé tyí. Képah
nɛ̂ tɔ-á sɔ̃̀ yé yɩ̃nɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ. 43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃! Yɛ̌
tɛ̃-ǹtɑ̃̀n gbrolɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah
n wɛkɩ n pɔ yé tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. 44 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɑ̃̂l
nírînɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n kɔ sé yɔ̃, pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh mɛ n wɛkɩ sɔ̃, pépi
tɔ-á à n gbyɔ dɛ́! 46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃!
Yépi nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ
núkú fyélɛ. 47 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyɑ̃̂llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ,
tɛ́ yépi náh tɑ̃n ye mɔ́ tɔ̃ ko mɔ pélɛ. 48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi.
Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɑ̃̂llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ. 49 Képah ye
sɔ̃̀ Liyel yo lékɑ̃́m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɛkɩ mɔ pè kɔ̃, ànɛ̂ tɛ̃ntɔ̃belɛ. Pè kɩ
pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fɔ̃h.› 50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbɩ̃ névye fɔ̃h n pi Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu nɔ́pi yɩ̃nnɛ, nónó-á ko mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dukulɛ, 51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí,
à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká wɩ̃lkɩ̃̀-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
wrɔ́. Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbɩ̃ névye kɩ n fɔ̃h n pi képah yɩ̃nnɛ. 52 Pèkè
mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú yɔ̃, yépi nónó-á Liyel wɛ̃kɩ̀ wɛ́npɩ̃nɔ yah kɔ̃ névye tyí.
Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yɩ̃ni mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wɩ̃lntɛnɔ náh nénpɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ pé
fɔkɔ vyɑ̃h ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke duke pól yɔ̃. 54 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n
mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyɑ̃h wɛlɔ sɔkɔ pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̃y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ vyɛ̃nnînɩ̀ wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nékwɩ̃́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̃̂hnɛ n suki, Yesu
tyah n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̃y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ vyɛ̃nnínɩ̀ wɛ́kínɔ́lɛ, képah
nɛ̂-á n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ. 2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃ntṹ sɔkɔ, sè
kɩ pɔ noh gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ kyɔ̀ɔ yah. Ànɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
táh, sé pól kwní kɩ pɔ kɔ̃ gbɛ̃ntɩ̃̂n yɔ̃. Képah ye, tyípɩ̃̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi
wɩ̃lkɩ̃̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»

Nɛ̂ tîkî-á yɩ̃nɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kɔ́díbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á
wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tɔ̃ tir yɔ́lɛ n pɩ n kah n mɔ n pnɛ képah yɔ̃. 5 Nɛ̂
yah tíkí-á yɩ̃nɛ pínɔ́lɛ, mé kɩ ǹnɛ yé wɛ̃kɩ: Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil kɔ̀ kònmɔntɛnɔ náh,
kɩ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n pɩ. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃: yé
tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pɩ. 6 Ǹtɛ̃npɩ̂nɔ́ kwlɔ náh n yɑ̃m pɔ́píkí plɔ́ nínɔ́lɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n
fwɔ sépi núkú yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. 7 À wil képah sɔkɔ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ Liyel tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh tíkí pɩ. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npɩ̂ kwɩ̃nkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɩ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah
nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyí yɔ̃, Névi Pi tɔ kɩ kè yo Liyel yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃, wǎh
mɛ pé tyí yɔ̃. 9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɩ̃́ yah, Névi Pi tɔ kɩ à yahle Liyel yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kɩ̀ yɔ̃ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

yĩ́ yah. 10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yĩ́npo yo, kè kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel Mírkí gbyɔ,
kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.
11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɩ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, képah náh pɩ, yah tɑ̃m tyí, képah
náh pɩ, yɔ̃̀tɑ̃m tyí, Liyel Mírkí kɩ yé kwɔ nɛ́npɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Képah ye, yé káh
yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékɑ̃́m kɛ̃ tàh dĩ́ sèmìrkìlɛ

13 Tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, à yo pé nɛ́nkyí dĩ́ tyí nɛ, à yɛ pé pé
sú gbɛ̃kɩ dibi. 14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dĩ́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tĩ̂ nɛ,
mé yé gbɑ̃̀n yîlɛ n dibi?» 15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmɩ tahrɩ dékè képékèlɛ!
Tahrɩ-à sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»
16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèmìrkì yɔ́ yɑ̃h pé tyí nɛ: «Tàh dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ, ǹ swɑ̃h pɛkɩ yĩ́ĩ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-ńsah náh se mɛ fwɔ́ɔ pé tyí,
sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? 18 Dɔ̌, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n pi, képah á yò: Páh kɩ pé díké sɔkɩ, tɛ́ kɩ sè
tɔ̃ mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɑ̃̀n yî pól mɔ sé sɔkɔ, 19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̃̌y tyí nɛ, páh yò, yɔ̃ke
dò-á mɛ pé tyí pé gbɔ̃̀ sɔ̃̀ ye náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n mɩ, tɛ́ kɩ n yɔ̃, tɛ́ kɩ n
wɔ, tɛ́ kɩ nìvìlɛ n pɩ pé dyɔlɛ. 20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɑ̃́m kɛ̃ névi! Kwɛy lékɑ̃̂h ńtɛ̃
sɔkɔ á min kɩ n syi n pi á tyí. Tɛ́ yî nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ?› 21 Képah
sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̃̌y tyílɛ, tɛ́ Liyel fɔ̃́ tyí yáhnó
yahle, sɛ̃ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃nɛ!»

Sɔ̃nɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yɔ̃

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yɔ̃kelɛ, wil tyí mɛ
tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé fɔkɔlɛ n sɔ̃, yáh nɛ wɛ n yɔ̃
n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃. 24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kè: Sè náh sèmukɔlɛ n
duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ. Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɑ̃̀n tɔ náh mɛ sé tyí, tɛ́ Liyel
sélɛ n pu. Ǹtɛ, yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ di? 25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé
dohnɩ ǹ min wɛ́nɔ́ yɔ̃ ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ gbɔ̃̀ yɔ̃? 26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mé-ńkɛ̃nɛ yé tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir
tyĩ́ĩ ńtɛ̃ fyé pɩ n pi, sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ n sɔ̃ yî tɛ́ló tyí sɔkɔ?
27 Yé fílfĩ pɩ dùkùlɛ n yah kè: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ Salomo ńtɛ̃nɛ ǹ tahrɩ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ mɔ yah fílfĩ nɔ́pi sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ kètɔ̀lɛ. 28 Fílkì nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á
képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel
yɔ̃ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃̂pú nɔ́pi? 29 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n kwlɔ yé yɔ̃ke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ yî
yáhnkɔ̃nɔ tyí sɔkɔ. 30 Kèkɔ̃yɔ̃́ mè sɔkɔ, Liyel pĩ́-ńkɛ̃̂ névye ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi
póllɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pĩ nɛ, sé yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃. 31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé
Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́ló dohnɩ yé kɔ̃. 32 Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ
tɔ̃́rílɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh tíkí pɩ, tũ̀npir yípɛ̂y!
33 Yé yé gbɑ̃̀n yî yɑ̃m, yé mó sé yĩ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃. Yé tahrɩlɛ n yah n sah Liyel fɔ̃́, képah
nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ, kè náh se n tyɛ. Yĩ́pú náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yɔ̃. 34 Sɛ̃
ó ye, á tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sɔ̃nɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̃̌y vìnsàhnɔ́ tyí sèmìrkìlɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃nɛ, yé mó yé knɔ fĩ mɔ, yé fɔtnɔ̀nɔ́ mó nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃nɔ́lɛ.
36 Yé nɛ mɛ á kɩ nɛ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̃, nónó-á ńkɛ̃nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ, wàh kɩ wil
fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kɩ fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, pé núkú kè yɩkɩ mɔ à kɔ̃. 37 Yèvɩnɩ mɛ pé
yɔ̃, tɔ̃̀npɩbɩ nónó yɔ̃̀tɛ̃-à ǹ syɩ pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnó sɔkɔ. Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ mè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ pɩ flɔ mɔ, tɛ́ kɩ yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè kɩ yɔ̃. 38 Tɛ́ wàh se mɛ n syɩ pɔ
lénɩlɛ, képah náh pɩ, tyah dal gbĩ́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ mɛ pé yɔ̃! 39 Yépi
ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dĩ́-à pĩ gbĩ́ nɛ̂-á yɛ̃nwó kɩ n pɔ n pi ǹ tyí, à náh n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de
n pi ǹ gbô. 40 Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbĩ́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sɔ̃. Képah ye, yépi
tɔ yé gblɔ̃̌y vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yĩ́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yĩn se à n yɑ̃h sèmìrkì mènɛ, tĩ̂ no
pól yĩn se nɩ? 42 Á mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mì-ò nɛ́gbí lékɑ̃́m névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ pɩ
névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mì-òlɛ. Tɛ́ à kɩ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́ló yɔ̃kelɛ pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃

gbĩ́nɛ. 43 Yèvını mɛ ǹ tɔ̃̀npı mɛ̀ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-à ǹ syı pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pı. 44 Kègbı
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kı à pı ǹ gbɛ̃̀n yî pól kyɔ̀mı̀-òlɛ.

45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npı mɛ̀-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-á kı mo pɔ́-ńsah, tɛ́ tyah
pé no tɔ̃̀npıbılɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ yîlɛ n wɔ, à sètɛ̃̀nı̀nɛ n pı,
46 yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kı pɔ ǹ yõ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sõ sah, ànɛ̂ gbĩ́ yɔ́ sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n
pnɛ. À kı pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kı à dyah Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ. 47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yĩ́ĩnɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌y vi à képahlɛ n pı, à kı ko náhnáh wɛ. 48 Ǹtɛ, névi
nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pı ǹpĩ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ yĩnɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kı ko kwéyy wɛ. Pàh névi nɛ̂ kõ
náhnáh, náhnáh kı yah kõ tɛ̃ tyí. Ànɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbı, náhnáh tyí kı piki
yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kı pı Yesu yĩnnɛ

49 Képah náh, Yesu tõ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yõ. Tɛ́ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kè nɛ mɛ
kõ tɛ! 50 Ǹmɔ yĩnɛ mè n de n wil yèvyãhrı yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!

51 Yé se mɛ n sõ nɛ, yèvını-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyě. 52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pɨ̂ kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ,
pè kı gbɛkı: Tɔ̃mí kı tyah nímínɛ n fwo, nímí kı tyah tɔ̃mínɛ n fwo. 53 Sú yɔ́ kı tyah ǹ
pídĩ́nɛ n fwo, pídĩ́ yɔ́ kı tyah ǹ súlɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kı tyah ǹ písêlɛ n fwo, písê yɔ́ kı tyah
ǹ yṹnɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kı tyah ǹ pídĩ́ kyılɛ n fwo, pídĩ́ kyı yɔ́ kı tyah ǹ pɛ yṹnɛ n fwo.»

Tyi yáhnpĩnɔlɛ, tɛ́ kı á pı dùkù pĩ

54 Yesu tõ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yĩ́nyõ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyĩ́rkı̀ wɛ ké nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo
nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pɯ̃̀-á kı pı. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pı sɛ̃. 55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yấhkí
wɛ kè kõ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah vyấhnɔ́ képékè-á kı tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pı sɛ̃.
56 Yĩ́nvı̃̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yĩ̂nyõ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃ pı, tyi nɔ́nɔ́-á n pı
kwɛy gbĩnɛ, yé náh fɛ̃ sépi pĩ?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tõ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé náh pı dùkù pèpɛynɛ n sõ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̌y? 58 Sɔ̃-á, tir-à mɛ
yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ tir mè yah
wah wɛ̃kı̀ yah. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ à kyı álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̃̀ dahbı, tukey tùkè-ò mɛ
kyı álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 59 Mé kı kè yo dal mɔ á tyí
nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lı mè pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, képah náh pı, á tyí kı yıkı

1 Légbĩ́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatı-á lésõ Kalile tãn yísyɔ́ ko mɔ, tɛ́
pè sah sárká wı̃̀lkı̃̀nɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kı sárká tɔ̃́ sɔkɔ. 2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ:
«Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃, Kalile tãn nɔ́pi-á tyípêl pı kal pé kwil tãn póllɛ, tɛ́ yĩ mè pè nɔ?
3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyí kı n yıkı n pi sɛ̃.

4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syıkı tũ nɛ́pɨ̂ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mı nónó yõ, à pè ko, yé se mɛ n
sõ nɛ ńkɛ̃, pépi pèkè pínɔ́-á kal Yerusalɛmı kwil tãn pól tyílɛ? 5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyí kı n yıkı n pi sɛ̃.»

Syî-ńkɛ̃ sènsóké séswɔ̂ sèmı̃̀rkı̃̀lɛ

6 Képah náh, Yesu tõ sèmı̃̀rkı̃̀ yɔ́ yãh nɛ: «Dĩ yɔ́ tyí sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ dı̃̀vɛ̃ sésân
swãh sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkõ-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. 7 À mɛ yo ǹ swãh
tɔ̃-ò dĩ́ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n yah n kõ n pɔ sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé
náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ. Ǹkɛ̃, à kè kɔ̃́ fɛ̃! Yõ se tõ mɛ ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ
n wal nı? 8 Wǎh yo sɛ̃, dĩ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè kwɛtyí pı. Páh kı
swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kı tɯ̃̀ mɔ ké sɔ̃̀. 9 Kàh pı sɛ̃, gbɔ̀kénpı gbĩ́ yɔ́lɛ, kǎh kı syi. Képah-à
pí-ńkɛ̃nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ

10 Mı mı yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 11 Tɛ́, pi yɔ́
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pı nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ. À sɔ̃̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́
à náh fɛ̃ ǹ tɔrı n tɛ n pi. 12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃, à à ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ

á dónó yam sɔkɔ.» 13 Tɛ́ mɛ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́ tyah
Liyellɛ n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ
vyãh. Á mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ, sèpɩ̃̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pɩ pɩ sèpɩ̃̀nnɛ. Păh sɔ̃̀ yĩnɛ pè pɔ à kɔ̃ à
pè dɛ mɔ kénɛ sèpɩ̃̀n ó sɔkɔ. Ǹkɛ̃, pè náh yĩnɛ pè pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tɔlɛ. 15 Wăh yo sɛ̃,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩnvɩ̃ névye nɔ́pi! Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé nɛ́núkù núkú pól náh ńkɛ̃nɛ yé
nyeh, képah náh pɩ, yé ńkwɛ̃ndyínɩ̀ dɛ sé yɔ̃ke krótónè tnɔ̂, ǹ kyɩ sè kɔ̃ sě ni wɔ di? 16 Tɛ́
pi mɛ̀nɛ, nɛ̂-á Abrahmɩ náh nɛynɛ, sétɔ̃ pukubi sah pópó, ye gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh sɔ̃̀
yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ kè!» 17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛy mɛ̀
sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ Yesu tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kɩ kè tɔkɔ sãh kwâh
nɛ̂nɛ? 19 Kè mɛ tyĩ́ĩ, á kɩ nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye mútárdɩ̀lɛ: Dĩ́ yɔ́ tɔkɔ, à duku
ǹ swãh. Kè fi pɩ séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syɛ̀ pɩ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n tyí.»
20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 21 Kè mɛ á kɩ nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃, sê yɔ́
tɔkɔ mɔ fãh dú yĩ́ tɔ̃nɔ́ mi sɔkɔ ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fĩ́ĩlɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tɛ́ névyelɛ n kwɔ n yuku, wăh n
kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ. 23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃,
névye kwéy ó se kɩ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ nɩ? Á mɛ pè syah nɛ: 24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
névye náhnáh kɩ syɔ̃-ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ
fĩ́ĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ! 25 Gbóntɛ̃ dĩ́-à pópó pɔ
yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo tũ nɛ,
yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. 26 Képah sɔkɔ, yé kɩ
tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yáh yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á
à kwɔ́nɔ́ pɩ. 27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃, yé gbɛ mɔ pélɛ,
yépi nónó pól-á tyípɛ̂llɛ n pɩ. 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbĩ́nɛ,
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé tyílɛ. 29 Tɛ́ névye kɩ wil kèkɔ̃yɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ
yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. 30 Kăh pɩ sɛ̃, nɛ́tɛ́lɔ́ túkù kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kɩ
pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbĩ́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdɩ-á mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̃̂. 32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ
áswɔ̃ plɛ́y mɛ̀ tyí nɛ, máh kɩ sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̃̂
náhlɛ, kăh kɩ tyɛ. 33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ náh. Képah ye, mé yĩnɛ mɛ̀ n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kɩ̀ kólɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̃̂, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̃̂
náhlɛ.
34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́
Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ. Gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah
kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sɩ̃̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi. 35 Kăh
pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n
pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, sãm mɛ ǹ
sɔkɔ.›»

14

Wɩ̂lsɛ̃nɩ̀ yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ gbô. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ. 2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃nɩ̀ yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂. 3 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ
mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ, tĩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?» 4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ
tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mɛ̀ tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ, 5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi
sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à
wilki n pi súú?» 6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɑ̃n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃, à
vǐnmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ: 8 «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̃-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
Wâh képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ, 9 yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃, á yuku,
á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, á kɩ yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. 10 Ǹtɛ, pàh
ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃, à kɩ yo á tyí nɛ, pé kódɩ̃́, á nɔ pɔ
tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ á tyí yɔ̃ke yɔ̃pú pól yɩ̃́ yah. 11 Ǹkɛ̃,
névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ mɔ.»

12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò dɩ̃́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, képah náh pɩ, lékɑ̂hnɛ,
káh á kódíbí ye, káh á yɩ̃́npyé ye, káh á tyí névye ye, káh á tnɔ̂ tɛ̃pu tahbɩ ye. Pépi tɔ kɩ
fɛ̃ pɔ ǹ ye yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ á yénɔ́ mɛ̀ lédyáhnínɛ. 13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ
n ye yɔ̃kelɛ, yɑ̃m tɑ̃n, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi ye. 14 Pépi náh tɛ̃
wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃nɛ. Kàh pɩ sɛ̃, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel tyí, tyípéplɔ pípú lékyɩ̂-à yilki n
mɔ sɔ̃ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèm̀ìrkìlɛ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yɔ̃ke yɔ̃pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à mɛ Yesu syah
nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yɔ̃ke yɔ̃ n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí dɛ́! 16 Yesu mó yo ǹ tyí:
«Dɩ̃ yɔ́ lésɔ̃ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye. 17 Yɔ̃ke yɔ̃ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ tɛkɩ
mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè pɔ, páh tyɛ núkúnúkú. 18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃y yɛlɛ n
yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah nɛ, páh swɑ̃h yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃ páh yɩ̃nɛ pé
kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃y yɛ pé tyí. 19 Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbɑ̃m dwe
núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé pínyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃y yɛ pé tyí. 20 Ǹnî mɛ
nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kɔ̃ pé náh n wɛ n pɔ n pi.

21 Tɔ̃̀npɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yɑ̃h ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ syah. Képah sɔkɔ, kététɛ̃ dɩ̃́ fɔkɔ
vyɑ̃h, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩ tyí nɛ, à kyɩ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃n ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ. Á kyɩ
yɑ̃m tɑ̃n, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye tɛ̃ pɔ ásɔ̂. 22 Képah náh, tɔ̃̀npɩ
ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh nɛ̂ yo, páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtɑ̃̀n túkù-á tɔ̃ mɛ. 23 Kǎh pɩ sɛ̃,
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye fwɔ́rínkɔ̃-ńtɑ̂n sɔkɔ, à kyɩ névye
kɑ̃hlɩ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kɔ̃ kè yuku. 24 Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yɔ̃ke dɔ n yah n pi.»

Á tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Á mɛ ǹ yah vi, tɛ́ yo pé tyí:
26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ
wɛ̃npìlɛ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́npyelɛ, à tahlɩ ǹ gblɔ̃y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. 27 Névi
nɛ̂ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. *

28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃, à ké gbɔ̃̀ wilki
kɔ̃ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ n yɩ̃nɛ n pi ké mɔ́nsyɩ̃̀nɔ́lɛ? 29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pɩ, tɛ́
wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyɩ̃̀nɔ́ tyí, no-à kè wɛ, pè kɩ tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, 30 tɛ́
kɩ n yo nɛ, pè yah dɩ̃́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.

31 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yuku mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ
n yah n pi, wàh kɩ fɛ̃ kyɩ mɛ́fwóbé nɛ́pɩ̂ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ n
yohnɩ mɛ́fwóbé kèyɔ̃ gbɑ̃mnɛ? 32 Wàh pɩ̃ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kɩ ǹ ní-ò sah fíí, tɛ́ kɩ
nírí pí-ò tɛkɩ mɔ kɩ mɛ́kɩ̀ yálnmɔnɔ yah kɔ̃ ǹ tyí.

33 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbɑ̃̀n yɩ̂ pól wɛ́nyè-ǹkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ.»

Káh n pɩ yɔ̃re kɛ̃nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dêndên?
35 Kàh pɩ sɛ̃, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkɩ, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pɩ pilɛ. Képah ye, kè n milki
kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrkìlɛ

---

* **14:27** 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

1 Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́pú pól sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yĩ̀nnɛ.
2 Képah tɛ̃̀nɛ, Farisiyɛ̃̀nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú Yesu tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, dĩ́ mɛ̀-á
mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, té mɛ n yõ pélɛ ńtɛ̃̀nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmi̋rki̋ yɔ́ yãh pé tyí: 4 «Képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyí,
té núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tíkiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi sah n pi gbãn sɔkɔ,
té kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyɩ à wɛ n pi di? 5 Té, wàh à wɛ, nìvì tɛ̃ tyí, ǎ à twah ǹ
gbɛ̃̀nkȁl yõ ǹ syɩ. 6 Wàh ǹ syɩ pɔ gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃̀pu ye n tuke, ǹ té n yo pé
tyí nɛ ńkɛ̃́, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pɩ.»
7 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃́ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, nìvì kɩ pɩ Liyel fɔ̃́ kɩ kal nɛ́pȉ tíkiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ yétɔ̃̂ náh tɔ̃
mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmi̋rki̋lɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, té sé sɔkɔ núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀
soh, té wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyɩ kè wɛ n pi di? 9 Té wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂
ǹ tnɔ̂ tɛ̃̀pu ye n tuke, ǹ té n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á,
pè pɔ pé nìvì pɩ.»
10 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃́ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kɩ nìvìlɛ n pɩ.»

Pîdĩ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmi̋rki̋lɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dĩ̀npȉ nɛ́pȉ nímí lésɔ̃ mɛ dĩ́ yɔ́ tyí. 12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, gbɛ̃ tɛ̃
yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃̀kɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ, à kélɛ pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃́, ǹ sú mɛ
ǹ tahrɩ dibi pè kɔ̃. 13 Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, té ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil
fíí yɔ́ sɔkɔ. À kyɩ sè pɩ karkɩ tyíwȁn yõ. 14 Wǎh ǹ pɔ́ pól pɩ karkɩ tɛ gbȉ nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè
yɔ́ de kénɛ kwil. Képah sɔkɔ, yãm à tɛ̃. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́, à kyɩ tɔ̃̀ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́
tyí. Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkɩ mɔ ǹ swãh, ǹ sel syɩkɩ yĩ̀nnɛ. 16 Á sel yõkelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy
náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yĩ́-á pɔ yɩkɩ, à tyah n sɔ̃ nɛ, pé bɔ̌ tyí yõke-á mɛ dò, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pól mɛ
n yõ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásɔ̃̂ kwɛkɩ n ko. 18 Ǹkɛ̃́, páh kɩ sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, té kɩ yo ǹ
tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, té pɩ de ǹ tɔ tyí. 19 Pé náh tɔ̃ yĩ̀nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ǹkɛ̃́,
à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃̀npɩ sɔ̃. 20 Képah tɛ̃̀nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fíí ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ.
Wǎh à wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyɩ à yohnɩ pɔrɩ tɛ̃. 21 Ǹ pídĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé
bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, té pɩ de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yĩ̀nɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. 22 Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo
ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyɩ ké tɔkɔ súú, yé pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃̀ngbɔ
tȁhní dyɩ à kɔ̃, yé mɔ́ lékyêh dyɩ à kɔ̃. 23-24 Ǹ pídĩ́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ, à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, té tɔ̃ ǹ syɩ
min wɛ. À lésɔ̃ mɔ pu, té à ye wɛ. Képah ye, nɩrɩ-á mɛ náhpíki̋ nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ
n ko á nɛ n yõ, á mɔ́ nɛ n syah nìvìlɛ.› Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì sɔkɔ.
25 Légbȉnɛ, ǹ pídĩ́ lékɔ̃ní sɔ̃̀ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syɩ n pi, té nɔ de gbôlɛ, à yímɔ́nì,
ànɛ̂ yínɔ́ yĩ́npɔ̃ noh. 26 À tɔ̃̀npɩ yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pɩ. 27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ
gbɛ̃̀ndĩ́-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nɩrɩ-á mɛ náhpíki̋ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko. 28 Képah
tɛ̃̀nɛ, nɛ́nkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de. 29 Képah
sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, té pé mɛ ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. Pé náh ǹ yóré yahle
yah. Ǹtɛ, à náh pȕképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ. 30 Té ǹ
pídĩ́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrɩ pɩ karkɩ syɔ́ fɔ̀fínì yõ, à náhpíki̋ ko ǹmɔ kɔ̃. 31 Képah
sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ǹ pídĩ́, áwɔ mɛ kȕmm ń tnɔ̂, ń gbȁn yȋ póllɛ, áwɔ tyí ye. 32 Á gbɛ̃̀ndĩ́
nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, té tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésɔ̃ mɔ pu, té à ye wɛ. Képah ye, mé
yĩ̀nɛ mɛ̀ syáh syah, mé nìvì pɩ.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sȁhpú tyí: «Tàh dĩ́ yɔ́ ye lésɔ̃, à ǹnî tɔkɔ sah ǹ tahrɩ yõ, té
pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n pɩ n karkɩ. 2 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ à ye, té yo ǹ tyí nɛ, pé náh
mɛ tyípéplɔlɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɩ yõ. Képah-á,
à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù yah yo pé syah. 3 Képah sɔkɔ, tahrɩ yõ tɛ̃-ò dĩ́ mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ,

pé yȍtɛ̃ dɩ̋-á kɩ pé yal n pi ǹ tahrɩ yõ. Sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Swãh tõ tõ tǎhkì náh se mɛ pé
sɔkɔ. Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃nɛ, ké sen-á mɛ pé sɔkɔ. [4] Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɩ n pi, tɛ́ névye kɩ
pé tɛ̃nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fin mɔ pé tȍ. [5] Képah tɛ̃nɛ, à ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ kmɔ nɛ́tãnnɛ
n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ nɛ́gben piki yah nɛ, dan nɛ̂ se pé yȍtɛ̃ dɩ̋ kɔ̃lɩlɛ ǹ yõ nɩ? [6] À mɛ
nɛ, nɩrɩ pní yɩ̋ lèkwɛ̌-á. Tahrɩ yõ tɛ̃-ò dɩ̋ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃lɩ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à
wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, nɩrɩ pní tikiníní pɔ́ gbãm-á. [7] Képah náh, à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́
ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nɩ? Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yɩ̋ lèkwɛ̌-á. À
mɛ yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yɩ̋ tíkíyɛ̋h-á.
[8] Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ à sõ ké yah wɛ́npɩnɔ yĩnnɛ. Kègbɩ yõ, kèkõyȍ névye tyi yahlɛ
n wɛ n pɩ pé wɛ̃ wrɔ́ lékɑ̋mkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ névyelɛ.»
[9] Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: pɔ́lɛ, gbɛ̃ntɛ̃náh kwâh
tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kõ. Kàh pópó pɔ n knɛ, yé kɩ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃ tyah
sɔkɔ.
[10] Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̋ĩ sɔkɔ, à kɩ pɩ nɛ́gbílɛ tir gblò tɔ sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-à yɩ̋nvǐ
pɩ tir tyɩ̋ĩ sɔkɔ, à kɩ yɩ̋nvǐ pɩ tir gblò tɔ sɔkɔ. [11] Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃ntɛ̃náh kwâhlɛ,
yâh pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ dahbɩ yé gbȍ yɩ̂nyõ tahrɩ kègbɩlɛ? [12] Tɛ́, yâh
pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbí gbɑ̏n yì tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ yé yɛ̃ngbɛ̃ tyínɔlɛ yé kõ?
[13] Tȍnpɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tȍ kwrɔ n pɩ yȍtãm nɛ́pɩ̂ nímí tyí. À kɩ núkú dyɔ yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ
ní-òlɛ, képah náh pɩ, à kɩ mɔ núkúlɛ, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃ ó ye, yé náh fɛ̃ tȍ kwrɔ n
mɔ n pɩ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Ǹvìnì wɛy sɑ̋n ànɛ̂ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ

[14] Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pól noh, pè tyah kɔ̋lɛ
Yesulɛ n ko. [15] Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ nɛ́gblɔ́lɛ névye
yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ǹgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki, Liyel dɛ̂l ye képahlɛ
dɛ́.
[16] Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sȍ mɛ n mɔ n kõ n yɩ̋ĩ fɔ́ɔ́, à
pɔ syɩ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ mɛ gbɩ̋ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbɩ̋ tyí, nìvìnì wɛy sɑ̋n mɛ n yo Liyel
tɔ̃rí tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɩ n de n pi ké sɔkɔ. [17] Ǹtɛ, yɩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh
kɩ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrí wȉlkȉnɔ́lɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ. [18] Sɔ̃-á kè yo nɛ,
dɩ̋ nɛ̂-à ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á ǹnɛ. Ànɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂
à tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á tɛ̃nɛ.»

Tàh dɩ̋ ànɛ̂ Lasarɩ tyîpínìnɛ

[19] «Tàh dɩ̋ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnì dɛ́nkɔ́kɔ́nìnɛ n mɔ, tɛ́ kwɑ̋nkwɑ̋n yélɛ n yõ sõmɛsȍ,
mɛ nìvìlɛ n pɩ. [20] Tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ sȍ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sȍ mɛ sɛ̃ntɛ̃nɔ́lɛ tàh dɩ̋ mɛ̀
gbô yah. Ǹ wil pól sȍ mɛ níynɛ. [21] À sȍ ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃nmîrnnɛ n tõ n yõ,
tàh dɩ̋-á nónónɛ n yõ n kwɛ. Ǹtɛ, pãhlɔ ye sȍ n dɔ ǹ níynɛ.
[22] Sȍ yɔ́lɛ, yãm nɛy mɛ̀ ku, yɩ̂nyõ tɛ̃ntõnè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɩ tnô. Tàh dɩ̋ tɔ mɛ ku,
pè kõ pè yĩ. [23] Ǹtɛ, wǎh kyɩ lékókwíl sɔkɔ, à kyɩ fɔ̋hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yõ yah, à
Abrahmɩ wɛ fíí sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ. [24] Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ,
ńkɛ̃ páh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂ nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yãm yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ
mɔ, à pɔ ǹ kèngbɔ vyɑ̃h dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yõ kè kõ kè vɩ. [25] Ǹtɛ,
Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ǹmɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ, wáh sȍ mɛ min
sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyãhrɩ wɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ, tɛ́ áwɔ
mɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ. [26] À wil képah sɔkɔ, pwɑ̏h ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yĩnnɛ,
ásȍ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye nónó-á mɛ
ké tyí nɛ, pé pɔ ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›
[27-28] Képah sɔkɔ, tàh dɩ̋ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃, yɩ̋npyé nɛ́pɩ̂ kwâl-á
mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ
káh pɔ de yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ. [29] Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ mɛ pé tyí. Pè sépi tyíyɔ́nɔ́lɛ n pɩ!› [30] Wǎh yo sɛ̃, dɩ̋ mɛ̀ tõ à
syah nɛ, képah náh n yĩnɛ n pi, pé sú Abrahmɩ. Ǹtɛ, névi-à kɩ wil lékyî sɔkɔ, à kyɩ yo
pé tyí, pǎh kɩ Liyel wɛ̃kì tɛ̃. [31] Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tõ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sõ wil lékókwíl à pɔ kèkõyȍ, à kyɩ yo pé
tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tõ ńtõ.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, sépi
náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. N̄tɛ, névi nɛ̂ tyí-á ké yɔ̃ wil, yèvyɑ̃hrı mɛ tɛ̃ yɔ̃. 2 Kè kı sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ kal,
pàh yínónan toh tɛ̃ yègbı, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ yɔ̃ sɛ̃́-ò tyı̃́ı̃
yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyípékè sɔkɔ. 3 Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ dɛ́!
Á yṹnpi-à pı de á tyí, wɛkı ǹ yɔ̃! Wàh ké nàhnpı̃ gbo, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 4 Anɛ̂ wàh pı de á
tyí gbáhyı̃́ kwărninɔ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syı n yo n pɔ á tyí fɔ́ɔ́ gbáhyı̃́ kwărninɔ
nɛ, páh mɛ ké nàhnpı̃nɛ n gbo, sélɛ n yɔ̃ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃̀ntɔ̃be à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à wɑ̃n mɔ pépi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yɔ̃. 6 Tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbı tɛ̃ yɔ̃, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyı̃́ı̃ ǹsɔ̃, mútárdì pi fyé sɔ̃, yé
náhkı sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mè tyí nɛ ńkɛ̃, kè ké gblɔ̃̌y viki kyı sɔ̃ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkı kè
pı yé yóré yɔ̃.»

Tɔ̃̀npı tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tɔ̃npı yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swɑ̃hlɛ n wɔ, képah náh pı, á
yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swɑ̃h, à pɔ n de á wɛ, á se kı yo ǹ tyí nɛ, à sal n pɔ yɔ̃ke yɔ̃? 8 Á
náh pyě tɔ̃ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yɔ̃ke ǹgbò pı, képah náh, à mó flɔ yísyɔ́ mɔ pɔ, á
ǹnɛ n tɔ̃ á yɔ̃ke yɔ̃ gbı̃́nɛ, tɛ́ képah náh, à mó pyě pɔ yɔ̃, à mó wɔ di? 9 Tɛ́ tɔ̃̀npı mè-á ǹ
tɔ̃̀ pı ké wɛ̃̀kì yɔ̃, á se kı ǹ yı̃́ngbí yo? N̄ pı pı tɔ̃̀ ó náh à pı di? 10 Képah núkú ó ye yépi
tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí, yâh sè pı tɛ, yé yo nɛ, tɔ̃̀npıbı ó-á yélɛ. Yáh sɔ̃̀ yı̃nɛ yè
nɛ̂ pı, képah ó-á yé pı.»

Yesu tótɑ̃m nɛ́pı̃̂ gbɑ̃m dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmı, à syɔ̃ sɔkɔ Samarı ànɛ̂ Kalile gbàh yɔ̃. 12 Wăh kyı
n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótɑ̃m nɛ́pı̃̂ gbɑ̃m yísyɔ́ pɔ à yohnı. Pè sɔ̃̀ mɛ yı̃n fíí, 13 tɛ́ tyah
n yo n mɔ ǹ tyí yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃ Yesu, à pé yɑ̃m yah. 14 Wăh pè wɛ sɛ̃́, à yo
pé tyí nɛ, pè kyı pé gblɔ̃̌ynɛ sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m wɛ̃̀kı. Păh képah noh sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃̀kì tɛ̃ n
yuku, pè dɛ. 15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syı Liyel yı̃n gbilki pɔ Yesu tnɔ̂
yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 16 À pɔ kɔ kwı̃nki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkı ǹ tyí. Tɛ́ kénɛ dı̃́nɛ,
Samarı nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 17 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pı̃̂ gbɑ̃m nɔ́pi pól náh dɛ di? N̄tɛ,
kwăryɑ̃h nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyɑ̃h? 18 Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syı pɔ wɛkı Liyel tyí, à
wil nɛ́kɑ̃̂h mè tyí sɔkɔ kè?» 19 Tɛ́ mɛ ǹ syı yo kénɛ dı̃́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Á Liyel yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbı̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kı n pɔ n pi nı? À mɛ
yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwɑ̂h yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yı̃́nɛ. 21 Anɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n
pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pı, kè wɛ yàhàh. N̄tɛ, yé pı̃ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»
22 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè kı mɛ yé tɛ̃,
tɛ́ yé náh à wɛ n pi. 23 Pè kı yé syah nɛ, wăh yɔ̀, képah náh pı, wăh yàhàh. N̄tɛ, yé káh
n kyı, yé káh nɛ n sal. 24 Sɔ̃-á pṹ n yı̃kiri yɑ̃̌l, à tɔkɔ yı̃̂nyɔ̃ yah yɔ́ tyí, à kyı syı ké yah
yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kı pı. 25 N̄tɛ, Névi Pi ǹgbò yı̃nɛ à yèvyɑ̃hrı pı náhnáh, ànɛ̂
kwɛy gbı̃ névye mó à yahle.
26 Kăh pı sɔ̃̀ ǹgbòlɛ Nowe gbı̃ sɔkɔ, sɛ̃ tɔ ye kı pı Névi Pi syínpɔ gbı̃́nɛ. 27 Névye lésɔ̃
mɛ n yɔ̃, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbı tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syı sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe
de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpɑ̃́hkì pı, ni pé pól yɔ̃.* 28 Anɛ̂, kè kı pı, kăh pı sɔ̃
ǹgbòlɛ Lɔtı gbı̃ tɔ sɔkɔ: Névye lésɔ̃ mɛ n yɔ̃, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ
yíyɑ̃̌mnɛ n yɑ̃m, tɛ́ mɛ swɑ̃hlɛ n tɔ̃, tɛ́ mɛ vı̀lɛ n mɔ. 29 N̄tɛ, Lɔtı-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmı
sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃ ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yɔ̃ pṹ sɔ̃ n pı, à pé sukɛ ko. 30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó
ye kè kı pı n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.
31 Ké lésɔ̃-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntı̃́n yɔ̃, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kò sɔkɔ, à káh nɛ, páh n tiki
n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swɑ̃h sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh pélɛ n syı n yuku gbô.

---

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ.

32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kè!† 33 Sɛ̃ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ
tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékɑ̂hnɛ, nɛ́pɩ̂ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú yõ, núkú kɩ
tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 35 Syɔ́ nɛ́pɩ̂ nímí kɩ mɛ yɩ̂lɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ
ní-ò kɩ wũ. [36 Díbí nɛ́pɩ̂ nímí kɩ mɛ swɑ̃h núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.]»
37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyɑ̃h sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n pi
nɩ? Á mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyɑ̃h, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ wɛ̃ tuke n mɔ di?»

18

Nɩ̂rɩ̂ sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yɑ̃h ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, pǎh yĩnɛ pè nírílɛ n pɩ
kṹmm wílkúnɩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. 2 Á nɛ: «Tukey tùkè-ò dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh
Liyel yah tíkílɛ n pɩ, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 3 Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil
sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃
sah pé kõ. 4 Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dɩ̃́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo n glɔ̃̌y
tyí nɛ, gbɩ tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 5 Ǹtɛ,
pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé glɔ́lɛ n vyɑ̃h n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à kõ, pé yah mó vɩ.»
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yɑ̃h tɛ, à tõ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dɩ̃́ mɛ̀ wɛy noh kè, ǹmɔ
nɛ̂-á fɩ̃̀n yɔ̃́-òlɛ. 7 Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékɑ̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃,
à náh pé tyi yah wah pè kõ n pi di? Á se kɩ mo pé yòhnɩ̀nmɔ-ńsah? 8 Mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kõ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yõ, à se kɩ pɔ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yɑ̃h Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé glɔ̃̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ
n yilɔ, Yesu sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yɑ̃h pépi tyí sɔkɔ nɛ: 10 «Díbí nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.
11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩ̀n, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè Liyel,
páh n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npí péwɔ pɩ pé glɔ̃̌y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yɩ̃́púlɛ,
ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀ pɩ́púlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀ pɩ́púlɛ. Páh n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̃npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò
mɛ̀ sɔ̃. 12 Péwɔ-á níkɩ̀lɛ n tɛ̃ sèpɩ̃̀n nínɩ̀ yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɑ̃̀n yɩ̂ wɛ́nɔ́ gbɑ̃m-ònɔ́lɛ
ǹnɛ n kõ. 13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̃̀ mɛ yĩ̀n tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yõ yɩ̃̂nyõ. Tɛ́
mɛ ǹ gbɔ̃̀lɛ n sah ǹ nɩ̀vɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yɑ̃m yah, ńmɔ nɛ̂-á tyípékè pí-òlɛ.›»
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̃́ mɛ̀ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah, wǎh ǹ
syɩ n yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ glɔ̃̌ynɛ
n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ glɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ sɔkɔ

15 Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah
wɛ, pè tyah dírílɛ n kõ pé yõ. 16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npɩ̀ kõ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó
dùkù-á mɛ wɛ̃́npɩ̀ nópi sɔ̃, Liyel tɔ̃́rílɛ, pépi tyí ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃́npɩ̀ kõ pè nɛ n pɔ
n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kõ. 17 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: névi
nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí fɛ̃̀nsyi-ńkɛ̃́nɛ wɛ̃npir tyí kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yɩ̃̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yĩnɛ pé pɩ sɔ̃,
pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›?
Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh. 20 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃:
‹Káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, káh nɛ́kókè mɔ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃
plɛ.›» 21 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃́npir gbɩ̃́ dùkùlɛ.
22 Yesu-á képah noh sɛ̃, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tõ yah kwlɔ á tyí: Gbɑ̃̀n yɩ̂ nónó pól-á mɛ
á tyí, kyɩ sè yɑ̃m, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yɑ̃m tɑ̃n kõ, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ Liyel
fɔ̃́ tahrɩ wɛ.» 23 Tɛ́ dɩ̃́ tahrɩ-á sɔ̃̀ kah tnɔ sɛ̃, képah ye, wǎh wɛy mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ yɩkɩ.

† **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

[24] Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ
dɛ́! [25] Ǹkɛ̃, yằhmíkì dénwìlnɔ́lɛ sèndi pwằh sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. [26] Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̀̃ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ
mó fɛ̃ pwah nɩ? [27] À mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»

[28] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃ wɔlɛ, páh pé yɛ̃́ngbɛ̃ yì sah, tɛ́ ǹmɔ sɔ̀̃ tɛ̃. [29] Yesu
mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rɩ́ yĩnnɛ ǹ kéte
sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ, képah
náh pɩ, ǹ wɛ̃npìlɛ, [30] tɛ̃ kɩ pé lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fɔ̃́
sɔkɔ ńsɔ̃̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

[31] Képah náh, Yesu ǹ tɔ̀̃ sɛ̃́hpú nɛ́pɛ̂̃ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Á wɛ n yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyopu-á lésõ tyi nónó pól wãrkɩ sah Névi Pi tyí
sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi. [32] Pè kɩ à dahbɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú gbɔ̀̃. Pè kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, kɩ
ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ. [33] Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpìn tɔ̃-ò
sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min sãn wɛ.» [34] Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sɔ̀̃ mɛ wɛ́npìllɛ pé tyí. Képah ye pè
náh ké syíkí-ńsah pĩ.

Yesu yĩ́tṹ yɔ́ yĩ́ yɩkɩ mɔ

[35] Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yĩ́tṹ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ
sɔkɔ, mɛ n ni n syi. [36] Wăh tɔ́wû sókɔ́nɔ́ yĩ́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nɩ? [37] Pè mɛ à
syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ. [38] Képah tɛ̃nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi
Píɗĩ́, à pé yãm yah. [39] Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tìnnɛ, pépi sɔ̀̃ mɛ dírílɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ
vyãh vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ sɔ̀̃ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃, Davidi Píɗĩ́, à pé yãm yah.
[40] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yĩn, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de, Yesu mɛ à piki yah: [41] «Tir nɛ̂
mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ á tyí?» Ɗĩ́ mɛ à syah nɛ, pé Yɔ̀̃tɛ̃, à kè pɩ, pé fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.
[42] Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yĩ́ ye yɩkɩ mɔ! Á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» [43] Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yĩ́
núkú yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sɔ̀̃ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki. No pól-á képah wɛ sɛ̃, pé tɔ tyah
Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyɩlɛ

[1] Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̀̃ mɛ n kah ké sɔkɔ, [2] tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ kénɛ kwil, pè n ye
Nsasyɩlɛ. Mɔ́rɩ́ syípú yɔ̀̃tãm sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̀̃ ǹnɛ, tɛ́ à pɩ tàhlɛ. [3] À sɔ̀̃ mɛ n yah n kõ nɛ, pé
Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pɩ nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sɔ̀̃
fɛ̃ à wɛ n pi. [4] Kăh pɩ sɛ̃, à to yuku yah tìnnɛ, à kyɩ dɔkɔ séswô yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yĩnnɛ.
Tɛ́ à kɩ sɔ̀̃ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́. [5] Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yõ tɛ́ yo Nsasyɩ tyí nɛ
ńkɛ̃, à tiki súú Nsasyɩ, páh yĩnɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ. [6] Képah tɛ̃nɛ, Nsasyɩ núkú
tiki súú, à kyɩ Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tìnnɛ nìvì sɔkɔ. [7] Névye-á képah wɛ sɛ̃, pé pól tyah ǹ
tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á à kyɩ twah yɔ̀ dɛ́! [8] Ǹtɛ, Nsasyɩ mɛ nɔ de Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yɔ̀̃tɛ̃. Páh kɩ pé gbằn yì tɔ́ní núkú yĩ yãm tãn kõ.
Ànɛ̂, pâh mɛ syɩkɩ nɛ̂ yõ, páh kɩ sɛ̃nknɔnɔ ńyãhlɛ tɛ̃ dyah. [9] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ
tyí: «Áwɔ tɔ-á pɩ Abrahmɩ náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ.
[10] Yah, nónó-á sɔ̀̃ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kɩ pè pwah mɔ.»

Yɔ̀̃tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̀̃npɩbɩ gbɔ̀̃

[11] Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̀̃ mɛ n sõ nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á
kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: [12] «Yɔ̃tɛ̃ yɔ́ píɗĩ́
ye lésõ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ yɔ̀̃tɔ̃rí yah n kõ, képah náh, pé
mó pé syɩ pɔ. [13] Wăh n sɔkɔ, à ǹ tɔ̀̃npɩbɩ nɛ́pɛ̂̃ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù
núkú pól kõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syɩ pé syínpɔnɔ tyí. [14] Tɛ́, ǹ
kwil névye sɔ̀̃ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̀̃ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ yo nɛ ńkɛ̃, pépi náh mɛ
ké tyí nɛ, ɗĩ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̀̃tɛ̃nɛ. [15] Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̀̃tɔ̃rí mɛ̀ wɛ, tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wăh pɔ, à
ǹ tɔ̀̃npɩbɩ nɔ́pi ye, wăh sɔ̀̃ pɔ́ dibi nónó kõ. Păh gbɔ̀ yĩ, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̀̃ mɛ ké tyí
nɛ, pé kè pĩ. [16] Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̀̃tɛ̃, wăh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kõ,

páh ké kénknɔnɔ gbãm yah dohnɩ. 17 Yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy-á ǹnɛ.
Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, wăh kɩ pɩ kwlonɔ gbãm yah tɛ̃́-òlɛ. 18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ
tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, wăh pó dan nɛ̂nɛ pé kõ, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ. 19 Yȍtɛ̃ dɩ̃́
mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃́-òlɛ. 20 Kèyăh mɛ pɔ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sȍ mɛ kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ. 21 Ǹkɛ̃́, ǹ tȍ-á
kah tah. Képah-á, ǹ tíkí mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ kè tɔkɔ. Ǎ náh sèmukɔ nɛ̂
duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ. 22 Képah tɛ̃nɛ, yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tȍnpɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀
sɔkɔ-á pé kɩ tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sȍ pɩ̃ nɛ ńkɛ̃́, pé tȍ-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ,
ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kɩ tɔkɔ. 23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pó dah mɔ
sah pó dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé
yõ. 24 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pó mɛ̀ syi ǹ tyí, pè kélɛ
ké kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃́ kõ. 25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí dò!
26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, pè kɩ tõ ǹmɔ
kõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbȍ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 27 Ǹtɛ, ń
sépɛ́bí tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sȍ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ pé yȍtɛ̃nɛ, yé pɔ pélɛ ásȍ, yé pɔ pé
yɛ̀sȍ kõ ń yɩ̃́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ. 29 Tɛ́ wăh yĩni
tɛ̃ n tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnô, pè n ye Wólívȉ yèh yɔ̃lɩlɛ, à ǹ tȍ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̃̂ nímí tõ nɛ: 30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ ńkwɛ̃́ndyípȉkȉ
yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ yõ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásȍ. 31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki
yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃ tyí nɛ, ǹ yétȍ-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.
32 Wăh yo sɛ̃́, tɛ̃ntȍ névye nópi sɔkɔ. Pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi nópi wɛ, sɔ̃-á sȍ à yo kélɛ pé tyí.
33 Păh mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ, sɔ̃ se, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyípȉkȉ mɛ̀nɛ
n dɛ nɩ? 34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétȍ-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á. 35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ
Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yõ, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 36 Képah tɛ̃nɛ, wăh mɛ n yuku sɔ̃, névye
mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃kɩ̀ yõ. 37 Păh n tyah Wólívȉ yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nɩ̀vɩ̀ de
ǹ tȍ sɑ̃́hpú kwĩnki pól sɔkɔ. Păh gbȉl tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n
gbilki yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ, 38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
«Yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yɩ̃̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*

39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, à ǹ tȍ sɑ̃́hpú
vyɛ̃y tũ kɛ̀! 40 Képah tɛ̃nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: pàh kɩ sɔ̃ pé vyɛ̃y
vike ò, dyêh ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ: 42 «É, Yerusalɛmɩ,
wáh náhkɩ sȍ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pɩ̃ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ wéèè, kè ye wɔ̃bɩ á yah!
43 Yah, sèpȉn yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kɩ wɔ̃bɩ̀-ǹtȁn pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, tɛ́ kɩ ǹ fyãh sah yey
yey póllɛ. 44 Liyel-á pɔ á yòhnɩ̀nmɔ-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pɩ̃. Képah ye, pè kɩ á
sɔkɔ névye pól ko mɔ, tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Ǻ dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀, tɛ́ yíyɑ̃̏m yɑ̃̏mpu wɛ ké sɔkɔ, à tyah pélɛ
n yĩni n wilki. 46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹ
wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syíkípú tɛ̃-ǹsahlɛ.»
47 Tɛ́ à sȍ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, sárká
wȉlkȉpu yȍtãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sȍ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kõ, kwil yah
tãm tɔlɛ pélɛ. 48 Tɛ́ no pól-á sȍ mɛ pé ní kwɔ n tõ n sah n nohnɩ n yɩ̃́ɩ̃ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye,
pè náh pɩ̃ păh kɩ n pɩ n pi sɔ̃.

---

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́nnɛ n
yo sɛ̃́, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ pɔ wil ǹ
tyí, 2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ
mɛ̀nɛ nɩ? 3 À mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ tɔ kɩ píkínyahnɔ núkú pɩ yé tyí: Yé yo ń syah, 4 nɛ̂-á
tɔ̃ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tɩ̂̃ névye se?» 5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, páh
kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á tɔ̃ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ?
6 Ǹtɛ, névye sɛ̃̀nyɩ̃̀nɔ-á mɛ tɛ ké yɔ̃ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh kɩ mó tɔ̃ nɛ
ńkɛ̃, névye-á tɔ̃ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki ko. 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh
pɩ̃ nɛ̂-á tɔ̃ ǹnɛ. 8 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi
nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ: «Dɩ̃ yɔ́ ye lésɔ̃ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh
kɔ̃, tɛ́ kélɛ tɛ̃ntɔ̃be gbɔ̃̀ dahbɩ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyɩ mo. 10 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à
tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swah tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dɩ̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃.
Ǹtɛ, tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi mɛ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ ko, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃
dɩ̃́ tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à gbyɔ, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
12 À tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̃̀npɩ tɔ̃-ò tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ pɩ yɔ, tɛ́ à yɩ̃ni. 13 Kǎh pɩ sɛ̃́, sètɛ̃ dɩ̃́ nɛ, sɔ̃
se pé kɩ pɩ nɩ? Páh kɩ pé nɩ̀dɛ̀ pídɩ̃́ wɔ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ, pǎh kɩ yɔ̃̀yén sah
ǹ yɔ̃. 14 Ǹtɛ, dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɩ̃́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃,
ǹ gbɛ̃̌yɔ̃-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ. 15 Képah tɛ̃nɛ, pè à yɔrɩ wilki mɔ
dɩ̀vɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ. Núkúnúkú tɛ̃nɛ, sɔ̃ mɛ sètɛ̃ dɩ̃́ kɩ pɔ pɩ pélɛ wɛ́?
16 À náh pɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́ gbɔ̃̀ di?» No-á
kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n pi!
17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyɩ̃ yɔ̃ dáhgbílɛ›,
képah yɔ̃ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkɩ̀ yɔ̃, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́, kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂ yɔ̃, kè kɩ tɛ̃
pyãhrɩ.»
19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ nɛ,
pépi yɔ̃-á Yesu mɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sɔ̃̀ mɛ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ,
tɛ́ névye tíki pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yɩ̃nɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yɩ̃nɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ. Pè yɩ̃́nvínpɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ tyí. Pè pɔ pé
gblɔ̌y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ
dahbɩ kwil yah tɛ̃-ò gbɔ̃̀, tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí. 21 Képah tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́
pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pɩ̃ nɛ, wǎh tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ
kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃̀kɩ̀lɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yɔ̃. 22 Ǹtɛ,
à yo pé syah, ńkɛ̃, ké wɛ̃̀kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ
tyí, tɩ̂̃ ké wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ? 23 Tɛ́ Yesu-á pé yɩ̃́nvɩ̀ pɩ̃ sɛ̃́, à yo pé tyí: 24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́
núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yɩ̃n mɛ wɛ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yɔ̃ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ
tyí nɛ, Sesarɩ tyí-á. 25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ sɛ̃́, yé Sesarɩ tyílɛ Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó
Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.» 26 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yɩ̃́ yah.
Tɛ́ ǹ tyi yah yónɔ́ pyɛ̌ mɛ pé gbɛ̃̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sɛ̃́n wɛ n pi. Pé nɔ de Yesulɛ, tɛ́ à
piki yah nɛ, 28 pé kwɔ́-ò dɩ̃́, Moyisi-á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃́ nɛ̂-à ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
tɛ́ gbɛ̃ mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃ mɛ̀-á yɩ̃nɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃́npɩ̀ dubi à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyí náhnɛ.
29 Ǹtɛ, kèkùrkɩ̀ núkú dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésɔ̃ mɛ. Nɛ́nkyí tɛ̃ mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku,
tɛ́ à sah píkɛ̃́nnɛ. 30 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ. 31 Képah náh, tɔ̃-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n
yuku sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnímí pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkɛ̃́nnɛ. 32 Képah
náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku. 33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnímí nɔ́pi tyí-à, lékyî min sɛ̃́n
pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, à kɩ n pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?

34 Păh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyɩ́: «Kèkõyṍ mè tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kɩ̀ mɛ, ànɛ̂, pɛ́dékè mɛ.
35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ wɛ nɛ, păh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyṍ sɛ̃́n sɔkɔ, tɛ́ kɩ min sɛ̃́nnɛ pè
kõ n pi lékyî min sɛ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè náh n de n pi pɛbɩ tyɩ́ pɔ́llɛ.
36 Á kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min sɛ̃́nnɛ pè kõ. Pè kɩ pɩ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè tyɩ́ kɔ̃lɛ: Pè náh tõ
n ku n yah n pi. Pè ye pɩ Liyel pyelɛ. 37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yɩ̃́ɩ̃ nɛ ńkɛ̃, lékyî-á kɩ pɔ
pé syɩ min sɛ̃́n wɛ. Ǹ sɛ́bɛ́y fɩ̃́ nɛ̂-á dukuni tyɩ́lɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ, képah
sɔkɔ ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ tõ Yakɔbɩ Liyellɛ›.
38 Liyel tyɩ́, no pɔ́l mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyî Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel ye.»* 39-40 Wăh yo
sɛ̃, nɩ̀sãh náh tõ sɔ̃̀ mɛ pé tyɩ́, kɩ à piki yah. Képah ye, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú yɩ́syɔ́ yo
ǹ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wăh wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̀tɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Á kɩ yo sɔ̃ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ nɛ̂-á Liyel
nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ? 42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tõ kè yo ǹ yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃:
«Pɔ n kõ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bɩ́ pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tõ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ náh nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̃̀ sɛ̃́hpú pé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyɩ́ ǹ wɛy nóhpú pɔ́l yɩ̃́ yah nɛ: 46 «Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀
kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyɩ́ nɔ pé tyɩ́. Pè n nɛ n mɛ ké tyɩ́ nɛ, no nɛ n tõ n
sah n wɛkɩ pé tyɩ́ tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ. Tɛ̃-ǹtɛ̃̂n gbro tyɩ́ nɔ pé tyɩ́ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ,
ànɛ̂ yé yɔ̃́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ. Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ pélɛ! 47 Tɛ́ pépi ó ye tõ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ,
à pé gbɛ̃̂n yɩ̂lɛ n syi, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kɩ̀lɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tɔ́mm. Ǹtɛ,
pé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ.»

21

Yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pɩ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ wăh ǹ yah yɔ̃, à tahbɩ wɛ, pè
mɛ pé yɩ̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh sɔkɔ. 2 Á pɛ́kúsè yãm nɛy
yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. 3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No pɔ́llɛ, pɔ́ nónó yétɔ̂ náh
mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fɔ̃h, tɛ́
ǹ yɔ̃ yɔ̃ pɔ́ pɔ́l tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ kègbɩ yɔ̃ nɛ:
ǹmɔ-á dah mɔ kal no pɔ́llɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyɩ́lɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ǹkɛ̃, ké mɔ mɔ
dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ Liyel kɔ̃, săh mɛ kè syi yɩ̃́ɩ̃. Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpɩ̃̀n yɩ́syɔ́ mɛ n pi, dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃. Sé
pɔ́l kɩ pirki.»

Yèvyãhrɩ tyi nónó-á kɩ n pɩ n pi, kèkõyɔ̃́-à pɔ́pɔ́ n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dɩ̃́, gbɩ̃́ nɛ̂ se képah kɩ pɩ nɩ? Ánɛ̂,
kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kɩ wɛ̃kɩ kélɛ nɛ, kăh kɩ n pɩ n pi nɩ? 8 Á mɛ yo pé tyɩ́: «Névye
náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yɩ̃́ɩ̃nɛ, tɛ́ kɩ n yo nɛ ńkɛ̃, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃, ké
gbɩ̃́-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̃̀ tɛ̃! Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki. 9 Yâh
pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyɩ́ yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃! Képah ǹgbò
ye yĩnɛ kè pɩ. Ǹtɛ, képah náh núkú n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ mè tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tõ ǹ syɩ yo pé tyɩ́: «Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃́rí yɔ́ kɩ yuku
tɔ̃rí yɔ́lɛ n fwo. 11 Sétáh syahrɩ ǹgbnɔ kɩ mɛ n pɩ, tɛ́ tɛ̃̂ntɛ̃̂n náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂
kwɛkɩ kɩ mɛ de. Tíkítìkì tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ ǹgbnɔ kɩ n wɛ yɩ̃̂nyɔ̃. 12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à
pɔ́pɔ́ n pɩ, pè kɩ yé tɛ̃ fɔ̃h, tɛ́ kɩ yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kɩ tuke Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ. Pè
kɩ yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kɩ yé tɛ̃ kyɩ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo yah tɛ̃pú tyɩ́ ńmɔ yĩnnɛ.

---

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, păh mɛ min sɔkɔ.

13 Képah gbɔ̏ yõ yé kɩ ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí. 14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ,
ńmɔ-á kɩ wɛy wɛkɩ dùkù ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ,
ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyí náh yé gblɔ̃̌y vɩ̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yĩnnɛ. 16 Ǹtɛ,
nónó ńtɛ̃-á kɩ yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yṹnpyelɛ, ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à
tahlɩ yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko mɔ. 17 No pól kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ
yĩnnɛ. 18 Ǹtɛ, yé yɔ̏yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi. 19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mégbɑ̏n wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ, ké sɔ gbĩ́-á nɔ. 21-22 Kénɛ
sèpɩ̏n kɩ pɩ pèkè wɔ dénɔ́lɛ, Liyel sébɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah
ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh
sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ, pépi káh de kwil táh. 23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpɩ̏n
sɔkɔ yèvyɑ̃hrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ yuku kwil mɛ̀ névye yõ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnɩ̀nɛ. Pè
kɩ ko mɔ kèkĩ̀rnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku yɔ̃bɩlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye kɩ
Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyénɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ sèpɩ̏n sɔkɔ, kè kɩ
pɩ yĩ́ĩ yèvyɑ̃hrɩlɛ syɔ́ kûrn nétɑ̃n, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nétɑ̃n tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yɔ̃́nmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ. Tɛ́
kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yáh-ńsah kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ gbní képékè ànɛ̂ ké fṹndɔkɔnɔ
tíki kɩ mɛ pè kah tɛ̃. 26 Yĩ̂nyɔ̃ tɑ̌hkɩ̀nɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi kèkɔ̃yɔ̃́,
sépi tyí sɔ̃nɔ tíki kɩ névye ko. 27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyĩ́rkì sɔkɔ
ǹ tɑ̌hkɩ̀ póllɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ
nɔ n tɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé mó sɔ̃́ré mɔ yé gblɔ̃̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmĩ̀rkì yɔ́ yɑ̃h pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂, ànɛ̂ sésân télɔ́
póllɛ kɛ̀: 30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mɩ̀snɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á mɛ yúkɛy. 31 Sɛ̃ ó ye,
yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ: Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yúkɛy. 32 Kègbɩ
yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, té kénɛ tyi
pól kɩ yĩni tɛ̃. 33 Yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃nɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́
mɛ̀ tyi sɔ̃nɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékɑ̃́m pɩ tĩ́ntĩ́. Képah-à pɩ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ sɔ̃́ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.
35 Sɛ̃ tɔ ye, ké lésɔ̃ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yɔ̃ névye póllɛ, sɔ̃-á yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ n tɛ̃ yɛ̃nkyɔlɛ.
36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé nírílɛ n pɩ gbĩ́mɛgbĩ́. Képah sɔkɔ, tyi nónó pól-á n pi
yɔ̀, yé kɩ tɛ̃nwɛnɔ wɛ sé yõ, té kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpɩ̏n télɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

37 Ké légbĩ́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́ pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ, ǹ té n kyɩ lékɑ̂h pɩ yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívì yèh yɔ̃lɩlɛ. 38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃
púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yɔ̏tɑ̃m Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ, 2 sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m
ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̏ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pɑ̌h kɩ pɩ sɔ̃, té Yesu ko
mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíki sɔ̏ mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vɩ̀nɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbĩ́nɛ, sétɑ̏n yɔ̃tɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú népĩ̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. 4 A mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu yɔ̏tɑ̃m tyí, wɑ̌h nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ. 5 Képah sɔkɔ,
kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ pɔ́lɛ à kɔ̃. 6 Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, té tyah
ké wénpɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wɑ̌h pɩ sɔ̃, té Yesu dahbɩ n pi pé gbɔ̏, névye pĩ́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yɔ̃ke tɛ̃-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakı képyɛ́nı̀ kı n ko n pi, 8 Yesu mɛ Pyɛrı
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkı mɔ nɛ, pè kyı Pakı syáh yɔ̃ke tɛ̃-ǹsah yah sah yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃́nɛ. 9 Pè mɛ à piki
yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyı kè pı nı? 10 À mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kı
n de kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé kı dı̃́ yɔ́ yohnı, à kı mɛ ni pı̃́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Wàh kı kyı
de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de nɛ́npɔ́. 11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ ńkɛ̃, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ
se pé kı pɔ yɔ̃ke yɔ̃ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nı? 12 Képah sɔkɔ, à kı yı̃̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh
ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kı, gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kı sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kı pı Pakı syáh yɔ̃kelɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó ńtyı̃́nɔ kyı ké pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ
Pakı syáh yɔ̃ke pı nɛ́npɔ́.

Yesu yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yɔ̃ke yɔ̃ gbı̃́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃ntɔ̃be-á pɔ tɛ̃ yɔ̃ke yah sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, 15 à mɛ yo
pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakı yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃ yélɛ, mé mó pyě de yèvyãhrı
sɔkɔ. 16 Nkɛ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃ Pakı yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃ n yah n pi fɔ́ɔ́, kı kyı
syı ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.» 17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dı̃̀vɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ
dı̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkı Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ núkúnúkú
tyí, mé náh tɔ̃ dı̃̀vɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kı pɔ syı Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé syi kélɛ,
yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.» 19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkı dibi pè
kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kı kɔ̃ yépi yı̃nnɛ. Yé sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pı, sɔ̃-á mé n
pı kélɛ. Képah sɔkɔ, yé dyɔ kı n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.» 20 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dı̃̀vɛ̃ tɔkɔ,
à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kı kwɛ yépi yı̃nnɛ, kı pı yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. 21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kı n vi n pi ńmɔ náh,
ǹmɔ tɔ mɛ n yɔ̃ ńnɛ fı̃́ núkú. 22 Névi Pi kı ku, sɔ̃-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kı
n vi n pi ǹ náh, pèkè kı pı ǹmɔ tyílɛ.» 23 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kı n pı n pi képahlɛ nı?

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékɑ̃̂blɛ n pı. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pı̃ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi
sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tãm ńkɛ̃nɛ pé tɔ̃rílɛ n sah sé
yɔ̃, ànɛ̂ tɔ̃rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yı̃́ngbílɛ n yo. 26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃
tyí náh yı̃nɛ kè pı sɛ̃. Nɛ̂-á yah tɛ̃nɛ yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyě yı̃nɛ à pı yé pól gbɛ̃ sɔ̃. Yɔ̃̀tɔ̃rí-á
mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀, ǹmɔ pı yé pól tɔ̃̀npı sɔ̃. 27 Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yɔ̃ke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ
n kɔ̃ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yɔ̃ke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé yɔ̃, ńmɔ mɛ
yépi wrɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀npı sɔ̃. 28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrı pí-ńtɑ̃̂n sɔkɔ.
29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃rílɛ ń kɔ̃ sɔ̃, ńmɔ tɔ kı kélɛ yé kɔ̃ sɛ̃. 30 Képah sɔkɔ, yé kı pɔ n
yɔ̃, tɛ́ kı n wɔ ńmɔlɛ fı̃́ núkú ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Ànɛ̂ yé kı pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí klǒ yɔ̃, kı tukey
tuke Yisrayel névye tı̃̀nnɔ gbɔ̃ninɔ́ yɔ̃.»

Yesu nɛ, Pyɛrı-á kı pɔ ǹ vyãh kɔ̃lı nɛ, pé náh pé pı̃

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrı tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétɑ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ ye ké wɛ̃kı̀ yah kɔ̃ nɛ,
pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbɛ́y sɔkɔ. 32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
káh tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á syı pɔ ńmɔ tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.» 33 Wǎh yo
sɛ̃, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔlɛ, kàh kı sɔ̃ n pı wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh
pı, kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kı de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ. 34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrı,
mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékɑ̂h sɔkɔ, sénpɛ náh tɔ̃nı̀ mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kı mɛ á vyãh
kɔ̃lı tɛ gbáhyı̃́ tɔ̃nɔ́ nɛ ńkɛ̃, á náh ńmɔ pı̃.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sɔ̃̀ yé tɔ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí nɛ, yé sɔkɔ pɔ́,
ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃nɛ, kwâh yɔ́ se kyı tɛkı yé tyí?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh yɔ́ náh
tɛkı. 36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkı ńmɔ tyí
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pè à mɔ kɔ̃ tyípêl pípú wrɔ́, képah kı n pı n tũ n pi. Tyi nónó-á yo sah ńmɔ
tyí sɔkɔ, sé pı gbı̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kı mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ.
Ànɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kı mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkı̀-à kı n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyǎh dwe.» 38 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ, à yah, kèkı̂rnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. À
mɛ nɛ, kǎh yı̃nɛ.

Yesu nı̂rı̂ pínɔ́lɛ Wɔ́lı̂vı̂ yèh yɔ̃lı yɔ̃

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívî yèh yɔ̃lɩ yɔ̃, wǎh dar tɛ n kyɩ n pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ
tɔ̀̃ sɑ̂̃hpú mɛ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃. 40 Wǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni,
mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí. 41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkì mínnɔ́ kɛ
núkú yɩ̃́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pɩ, 42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh kɩ
mɛ ké tyí, yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pɩ ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Áwɔ dyɔ
dyɔ tɛ̃ ó pɩ.» [43 Légbɩ̃́nɛ, yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̀̃ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkìlɛ à kɔ̃. 44 Tɛ́ Yesu min sɔ̀̃
mɛ yèvyɑ̃̀hnpèkè sɔkɔ. Á tɔ̃ wɑ̃n mɔ Liyel nínɔ́ yɔ̃. Ǹ wil myèh pɔ pɩ tɔ̃́kwîl sɔ̃, à n kwɛ
sétáh.] 45 Wǎh nírí pɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ ǹ tɔ̀̃ sɑ̂̃hpú tnɔ̂. Á kyɩ nɛ yah, pè mɛ n dɔ
yèkwɔrɩ kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyí. 46 Á yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃? Yé yuku Liyellɛ n ni,
mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̀̃ sɑ̂̃hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yɔ̃. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃, pé wɛkɩ ǹ tyí. 48 Ǹtɛ, Yesu
mɛ yo ǹ tyí: «Yudasɩ, pɔ́rɩ́ntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ dɛ mɔ Névi Pi gbàhlɛ?» 49 Nɔ́nɔ́-á sɔ̀̃ mɛ
Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmɩ à pɩ̃ tir nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi, pè yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé
se kèkîrnnɛ n dɛ no tyí nɩ? 50 Tɛ́ sárká wìlkìpu yɔ̀̃tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́nɔ́-á sɔ̀̃ mɛ, Yesu tɔ̀̃ sɑ̂̃hpú
sɔkɔ nɛy yɔ́ núkú ǹ kèkírkìlɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̀̃yɔ̀̃ sɔ̀̃ níkí wɛ kɔ̃ kɑ̃m. 51 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃.» Tɛ́ tũ dɩ̃́ mɛ̀ níkí tyí, kè mɛ tyɛ.

52 Képah sɔkɔ, sárká wìlkìpu yɔ̀̃tɑ̃m, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mìpu yɔ̀̃tɑ̃m, ànɛ̂ yèwàhnì
nɔ́nɔ́-á sɔ̀̃ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tyí kèkîrn ànɛ̂ léplɔ́lɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃
ńnɛ nɩ? 53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ pɔ́llɛ, mé sɔ̀̃ ńkɛ̃nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétɔ̃ tǎhkì pɩ gbɩ̃́nɛ fɛ̃ntû̃ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pɩ̃

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wìlkìpu yɔ̀̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ sɔ̀̃ mɛ pé
sɔ̀̃ tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí. 55 Pè sɔ̀̃ mɛ nyàh mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ sɔ̀̃ mɛ
pélɛ nyàh yah sɔkɔ. 56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah yah
díkídíkí, tɛ́ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̀̃ mɛ Yesulɛ. 57 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ pi tyí nɛ,
pé náh à pɩ̃ dɛ́. 58 Dɔ̌ kwéy, dɩ̃́ yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy yɔ́-á ǹnɛ.
Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ. 59 Képah náh, lɛ́rí núkú
kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dɩ̃́ yɔ́ tɔ̃ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃, yékɑ̂̃b náh mɛ ké sɔkɔ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̀̃
mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò. 60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ syɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, péwɔ náh
mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́ dɩ̃́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ sénpɛ
gbo. 61 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah díkídíkí. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ núkú to kɔ̃
ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̀̃ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pɔ́pɔ́ n gbo kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyɑ̃h
kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃, pé náh péwɔ pɩ̃. 62 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɩ nàhnpɩ̃ gbní
kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̀̃ mɛ díbí nɔ́nɔ́ gbɔ̀̃, pè sɔ̀̃ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ
gbɔ̀̃nkukelɛ. 64 Pè sɔ̀̃ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sɑ̃h pɩ̃, névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ.
65 Tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnì náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wìlkìpu yɔ̀̃tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò
wɛ̃kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ, 67 tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé syah. Á mɛ yo pé tyí: «Máh
kɩ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n pi ké yɔ̃. 68 Ánɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi
mɔ n pi ń tyí. 69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kɔ̃ tɛ̃ tyi pɔ́l Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̀̃yɔ̀̃
sɔ̀̃lɛ.» 70 Képah sɔkɔ, pé pɔ́l núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ kɛ̀? Yesu mɛ yo pé
tyí: «Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃, ńmɔ-á dò.» 71 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé
kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh, à kè yo ǹ vyɑ̃hlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pɔ́l mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí. 2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ
ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh dɩ̃́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé kwil névye yɔ̃lɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ

mɔrí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀
Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ
nɩ? À mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 4 Pilatɩ mɛ yo sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí
nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ, nɛ̂-á yɩ̃nɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ, pè tɔ̃ mɛ kè
gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃, wăh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃nɛ, Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Kalile
kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásɔ̂̃.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se ɗɩ̃́ mènɛ nɩ? 7 Wăh
fyɔ̀ ǹ wɩ̃̀l-ǹsah tyí noh, tɛ́ pɩ̃ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à núkú à tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ kè
mó pɔ yɩ̃nɛ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ. 8 Kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ
Yesu tyí yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ à nɛ n mɛ gbɩ̃̀l yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye,
wăh à wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. 9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ
wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀
mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂. 11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́
mɛ à yilɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ Pilatɩ kɔ̃. 12 Pilatɩ
ànɛ̂ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésɔ̃lɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂ névye ye tuke,
14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé ɗɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wăh mɛ névye yɔ̃lɛ n yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi tɔ yɩ̃́ yah
ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí, yáh nónónɛ n yo n sah ǹ yɔ̃, nɛ̂-á yɩ̃nɛ
lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 15 Yerɔdɩ ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wăh sɔ̃́npí ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ ápi
kɔ̃. Kăh pɩ sɛ̃, ɗɩ̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yɩ̃nɛ kũnɛ. 16 Képah ye, mé kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́
kɩ à fin mɔ.»
[17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin mɔ pè kɔ̃.]
18 Képah tɛ̃nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à ɗɩ̃́ mɛ̀ ko mɔ, à mó Barabasɩ fin mɔ.
19 Tɛ́ Barabasɩ sɔ̃̀ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pɩ kwil sɔkɔ,
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ. 20 Tɛ́ Yesu fɩ̃́nnmɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo pé tyí.
21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yɔ̃! À syɩ dahnɩ yɔ̃!» 22 Pilatɩ mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ
kɛ tɔ̃̀-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pɩ nɩ? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yɩ̃nɛ
kũnɛ. Képah-á, páh kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ. 23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n kah n
yo náhnáh nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yɔ̃.» Képah tɛ̃nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyí.
24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kɩ pɩ pé tyí. 25 Ɗɩ̃́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yɩ̃nnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah
n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pɩ pépi dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃

26 Képah sɔkɔ, păh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnɩ kwil ɗɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, pè n
ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah mɔ
nɛ, à ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 27 Tɛ́ tówũ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlɩ syɔ́ tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ n gbo
pé gbɛ̃̀nnɛ n kɔ̃hlɩ pé nɩ yɔ̃ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí Yesu yɩ̃nnɛ. 28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah
vi pé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, névye kɩ pɔ tyah n yo nɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ-á mɛ
píkɛ̃́n syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yɛ̃́nnɛ piri kɔ̃ yah. Képah ye
Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yɩ̃nnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̃̌y, ànɛ̂ yé wɛ̃́npɩ̃̀ yɩ̃nnɛ.
30 Ké légbɩ̃́nɛ, névye kɩ pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syɩkɩlɩ pé yɔ̃. Tɛ́ kɩ yo ymɔ tyí nɛ, sè
vike tũ pé yah. 31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̃̀lɛ n pɩ sɛ̃, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kɩ pɔ n pɩ n pi sɔ̃?»
32 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ tyípêl pípú nɛ́pɩ̃̂ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ
wɛ̃ tyí.
33 Păh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ», pè à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɛ́npɔ́ ànɛ̂
tyípêl pípú nɛ́pɩ̃̂ nímí nópilɛ pé tyí tyí dahlɔ yɔ̃. Núkú sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀, ní-ò mɛ
syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃yɩ̃̀nè sɔ̃̀. 34 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̃̌, păh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pɩ̃. Képah
ye, á gblɔ̃̌y yɛ pé tyí.» Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́. 35 Névye sɔ̃̀
mɛ yɩ̃́nntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm wɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ
nɛ, wăh névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ mó kè, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Kristalɛ, Liyel
yáhntɔkɔnɔlɛ. 36 Sràsyíbí tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à ɗìvɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́

nɛ, 37 ǹmɔ-à kı nɛ̂ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kè! 38 Tɛ́ kè sɔ̃̀ mɛ wǻrkínsyınɔlɛ
Yesu yɔ̃̀tah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ye.»
39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syı dahlɔ yõ, pé sɔkɔ núkú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n gbyɔ nɛ,
ǹmɔ kó Kristalɛ nı? Á ǹ gblɔ̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ! 40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkı
ǹ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pı nı, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrı núkú mè
sɔkɔ? 41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrı pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lı-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ,
ǹmɔ tɛ̃ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı pèkèlɛ. 42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kɔ̃ ńmɔ
tyílɛ, wâh pɔ á yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ.» 43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbı yõ, mé kélɛ n yo n dal
n mɔ á tyí nɛ: kwɛy mè ńtɛ̃ sɔkɔ, á kı mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal tɛ̃-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbı̃̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, gbı̃ yah kwlɔ, fɛ̃ntũ̂ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syı gbèkãm gbı̃́
tyí. 45 Nɛ́npó swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kɔ̃ kah, kè tɔ ké nıyɔ̃́. *
46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̃, mé ń minnɛ n dahbı á gbɔ̃̀.» Képah yóntɛnɔ náh,
à ku. 47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-á képah wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yı̃nnɛ n gbilki mɛ n
yo nɛ, kègbı yõ, nɛ́gbí-á sɔ̃̀ dı̃́ mɛ̀nɛ. 48 Tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ pɔ yı̃n tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh
kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n kɔ̃hlı pé nı yõ mɛ n sɔkɔ. 49 Ánɛ̂ nónó pól-á
sɔ̃̀ Yesulɛ n pnɛ, à tahlı syɔ́ nónó pól-á sɔ̃̀ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé pól sɔ̃̀
mɛ yı̃n tɛ̃ fíí, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yı̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Á sɔ̃̀ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yı̃n-á
Arimatılɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀. Tɛ́ pèpɔrı pí-ò nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Á
náh sɔ̃̀ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́ sɔkɔ. Ánɛ̂, à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ
n syıkı. 52 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilatı tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. 53 Tɛ́ mɛ kyı à tiki mɔ dahnı
yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyı dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ. Kénɛ diki sɔ̃̀ tũ tɛkı sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɔ̃̀nì sɔ̃̀ dah mɔ yah ké sɔkɔ. 54 Tɛ́ lésɔ̃lɛ, gblɔ̌y vı̃̀nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̃̀ Nsyifunɔ tyí, dendal
mı mı yòh yı̃nnɛ. 55 Syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè Yosɛfu sɔ̃̀ tɛ̃ kyı diki
yõ. Pè kyı diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ. 56 Képah náh, pè pé syı to
yuku kwil sɔkɔ, à kyı nırınɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pèplɔ yah sah lékó yı̃nnɛ.
Tɛ́ mɛ mı, pé mı mı yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwı̃̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mı mı yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku sɔkɔ diki yõ,
pé nırı pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̃̀ nónó pı sah. 2 Pè kyı nɛ n yah diki yah dáhkı̀ mɛ pílntonɔlɛ.
3 Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ. 4 Kǎh pı sɛ̃́, pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ
képah sɔkɔ, díbí nɛ́pı̃̂ nímí yisyɔ́ wil pé yah, nónó wil flɔ-á sɔ̃̀ mɛ n tɛ̃ pěrr. 5 Tíki tɛ̃ tyí,
syɔ́ nɔ́pi pé yey sı̃nki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ nɛ̂-á min sɔkɔ, yé
pɔ ǹnɛ n yah n kɔ̃ diki sɔkɔ? 6 Á náh mɛ ásɔ̃̀. Á ye ǹ syı min wɛ. Wǎh lésɔ̃ mɛ Kalile
sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé tyí, yé yé dyɔ to kɔ̃ képahlɛ. 7 Á náh lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃, Névi Pi-á yı̃nɛ
à dahbı tyípêl pípú gbɔ̃̀, wǎh yı̃nɛ à syı dahnı yõ, tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpı̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syı
min sɑ̃́n wɛ di?» 8 Légbı̃́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kɔ̃ Yesu wɛynɛ. 9 Pè mɛ yal diki yõ,
à kyı tyi nɔ́pi pól yãh tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃núkú syah ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ. 10 Makadala kwil
Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakı yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ
Yesu tɛ̃̀ntɔ̃be tyí. 11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̃̀ mɛ pı tɛ̃ pé tyí sèmı̃̀rn sɔ̃. Pé náh sɛ̃ sé yõ. 12 Kǎh
pı sɛ̃́, Pyɛrı wɔ mó yuku to kyı diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ ó wɛ. Ǹ gbɑ̃̀n du tir mè
pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syı to yuku ǹ tı̃̀nnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃̀kı̀ yõ

13 Ké lésɔ̃ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí sɔ̃̀ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmı wrɔ́ sɔ̃̀ mɛ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ. 14 Tyi nónó-á
pı, pè sɔ̃̀ mɛ sépi yɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 15 Pǎh mɛ yɑ̃́hkı̀ ànɛ̂ wɛ̃ vı̃̀nmɔnɔ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃̀kı̀ pı núkúlɛ pélɛ.

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

16 Ǹtɛ, kè sȍ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃ mɛ syȉi, pè náh sȍ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pĩ yȋnɛ. 17 Képah
sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ yĩn, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ
sɛ̃́. 18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, ǹmɔ
gblɔ̌y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi nɔ́pi pĩ́-ńkɛ̃nɛ, nónó-á pɩ ké sɔkɔ sèpȉn nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
19 À mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ
Yesu tyí sɔkɔ kɛ̀: Ǹmɔ nɛ̂-á sȍ pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò nɛ́tǎhkɩ̀lɛ ǹ tyípínɩ̀ ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ,
Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ. 20 Ǹtɛ, pé sárká wȉlkȉpu yȍtãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm
pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ yõ. 21 Tɛ́ pépi tɛ̃ wɔ-á sȍ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ
pɔ Yisrayel tãn wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpȉn tɔ̃nɩ̀-á
kwɛynɛ yɔ̀. 22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sȍ yuku
sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ, 23 pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ pɔ yo pé tyí nɛ, yȋnyõ
tɛ̃ntɔ̃nè yísyɔ́ ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ. 24 Pépi sɔkɔ névye
túkù mɛ kyɩ diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyȋnɔ kyɩ tyi nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃-á sȍ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh
Yesu wɔ wɛ.
25 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékȁ́m kɛ̃́ névye, yépi náh n kwãh n sɛ̃ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ! 26 Krista náh sȍ yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ sɛ̃́, à mó pyě de ǹ tɔ̃rí
sɔkɔ di?» 27 Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ
tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnɩ tyí pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu tyínɔ́ tyí.
28 Képah tɛ̃nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɩ á kɩ nɛ à sɔ̃ yõ n sɔkɔ
yahlɛ. 29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃́ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékȃ́h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ.
Pǎh yo sɛ̃́, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ. 30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́
nɛ̂nɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ pè kɔ̃. 31 Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyɔ̀o,
pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé tnô. 32 Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sȍ n yãh
pélɛ wɛ̃kɩ̀ yah gbĩ́ nɛ̂nɛ, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé
nɩ kó sȍ mɛ kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, à kyɩ tȍ sȃ́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú
ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ. 34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̌ynɛ Simɔ wɛ̃kɩ.» 35 Pǎh yo sɛ̃́, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pȋ nímí
nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kɩ̀ yah, ànɛ̂ pǎh Yesu yah pĩ sɔ̃, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè
syah.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ sȃ́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, Yesu núkú wil mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí:
«Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.» 37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékȁ́m vye fɛ̃kɩ. Pè sȍ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á
pé wɛ. 38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé lékȁ́m vye fɛ̃kɩ? Kwâh nɛ̂
pɩ, tɛ́ yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́? 39 Yé yah ń gbȁnnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂hnɛ: Ǹmɔ ye gbɩ yõ! Yé tũ yah
ń tyí, yé kɩ wil gbɛ̃nsɛ̂ ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?» 40 À mɛ képah
yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbȁn ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂hnɛ pè wɛ̃kɩ. 41 Ǹtɛ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ànɛ̂ gbɛ̃ndùnɩ̀ tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃
sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃́, à mɛ pè piki yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásȏ nɩ? 42 Pè mɛ yɛ̃nkô
fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃. 43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yȋ yah.
44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ
nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wãrkɩ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɩ pɩ tũ.» 45 Képah sɔkɔ, à
pé lékȁ́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ, 46 tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɩ, sɔ̃-á
sȍ kélɛ wȃ́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ ku, tɛ́ kɩ ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpȉn
tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ. 47 Ǹmɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ syɩ kèkɔ̃yɔ̃́
kwlo kwlo pól tyí nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, pè mó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ. 48 Yépi ye pɩ
kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ. 49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ, páh kɩ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé
kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkɩ̀ wɛ nɛ̂-á kɩ wil yȋnyõ.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnɔlɛ yȋnyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil tȉnnɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à
ǹ gbȁn yõ yȋnyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ. 51 Tɛ́, wǎh mɛ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à gbɛ
wil pé sɔkɔ, à yõ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ. 52 Tȍ sȃ́hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ
Yerusalɛmɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ. 53 Tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ́, pè náh sȍ mɛ n yah n kwlɔ Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ

1 Tyi pól tyah gbı̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. A̋ lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel ye ǹnɛ. 2 Ǹmɔ
ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbı̃́nɛ. 3 Yíyı̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yì nónó pól-á mɔ, sé
kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ né ǹmɔ náh. 4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyí.
5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃́ntũ̂ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.
6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dı̃́ yó tõ, nɛ̂ yı̃n-á Nsyɔ̃nɛ.† 7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyí yo wah
névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyí
yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbı ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ
pı kyòolɛ no pól tyí. 10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pı̃. 11 Ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyah sɔkɔ ye à
pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ. 12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃nwɛnɔlɛ pépi kõ pè
pı Liyel wɛ̃npı̀lɛ. 13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pı wil gbɛ̃nsê dékè, képah náh pı
névi dyɔ yı̃̋ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pı Liyel wɛ̃npı̀lɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè wɛ.
14 Wɛy ye vi mɔ pı névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wró. Yɔ̃̀bènɔrı pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à mɛ gbı ó ǹ
tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, á ye ǹ tɔ̃rí wɛ, tɔ̃rí nɛ̂-á à wɛ syi ǹ Sú tyí. 15 Ǹmɔ tyí
ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kı n pɔ n
pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» 16 A̋pi mɛ yɔ̃̀bènɔrılɛ n
tɔ̃ n wɛ n yuku ǹ nı̀gbɛ̀kı̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye
Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
ye yɔ̃̀bènɔrı ànɛ̂ gbı wɔ wɛ. 18 Ǹnî yó ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂
tyí-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kı.

Wɛ̀lnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃̀y tyí dùkù yo wah sɔ̃̀

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmı kwil sárká syínwı̀lkı̀pu, ànɛ̂ Levi yı̀kı̀ névye yísyɔ́
tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyı à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á péwɔlɛ nı? Nsyɔ̃ náh yahle ké yónɔ́lɛ
pé tyí dɛ́! A̋ kè yo dal mɔ pé tyí pnɛ́yy pé pól yı̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı? Ǹkɛ̃ ńmɔ se Yelilɛ‡ nı? Nsyɔ̃ mɛ pè syah
nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò§ nɛ̂-á kı n pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nı?
A̋ mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. 22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nı? A̋ kè yo pé syah pé
kõ pé kyı wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kè. Ǹkɛ̃ sɔ̃ se à kı yo ǹ gblɔ̃̀y tyí sɔkɔ nı? 23 Képah sɔkɔ,
Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yı̃́npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé wɛ̃kı̀ tõ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃nnɛ!›»*
24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̃̀ pè tõ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kı̀ kópú ye sɔ̃̀ pélɛ. 25 Pè tõ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à
ńkɛ̃nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pı Yelilɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ,
ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ à névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ nı? 26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ:
«Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wró, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.
27 Ǹmɔ kı n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»
28 Kénɛ tyi pól sɔ̃̀ pı Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ n
wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃nyɔ̃̀-òlɛ

29 Ké dı̃ndallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel-á képɔ́píkı̀†
nɛ̂ tɛkı mɔ kèkõyɔ̃́ névye tyípêl tɛ̃ yõ yı̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀. 30 Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè
yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kı n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídı̃́ Yesu ye. Légbı̃́nɛ à náh tɔ̃nı̀ sɔ̃̀ mɛ pı névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14.
† **1:6** 1.6 - A̋ wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yı̃n wɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wɛ̀lnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.
‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̀nyɔ̃. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kı ǹ syı pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tɔ̃ sah. Képah ye Nsyifunɔ kõ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nı?
§ **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kı ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛkı mɔ n pi Moyisi tyí kõlɛ.
* **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3.
† **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3.

31 Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwı̀lkı̀nólɛ n pı ni sɔkɔ, ǹ dùkù
ye mé Yisrayel tãnnɛ n wɛ̃kı.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mɛ̀ yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ nɛ mé
wèlnwı̀lkı̀nólɛ n pı ni sɔkɔ, à lésõ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Wáh kı Liyel Mirki wɛ kè tiki pɔ tɛ̃
nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kı névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.› Ǹmɔ ńtɛ̃ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ.
Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yı̃̂nyõ à n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yõ. 34 Mé
ye kè wɛ yı̃́nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Píɗı̃́-á ɗı̃́ mènɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ ɗı̃ndallɛ, Nsyɔ̃ tõ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́lɛ. 36 Wăh
Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah képɔ́píkı̀lɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkı mɔ.» 37 Képah tɛ̃nɛ,
Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mɛ̀ noh sɛ̃, pè kõ Yesu náh. 38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé
wɛ pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pè n yah n kõ nı? Pè mɛ à ye Wrabilɛ,
nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗı̃́nɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nı? 39 Á mɛ yo
pé tyí nɛ, pè pɔ, pǎh kı kyı kè wɛ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyı ǹ twáhntɛ̃-ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbɑ̃m-ò
kénkɔ̃ sɔkɔ.‡ Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésõ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y pı.
40 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí nónó-á sɔ̃̀ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yı̃n
ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrı yṹnpi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrı tyí ye à
kyı wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nénkyíɗı̃́nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃: «Ápi Krista wɛ.» Krista kɔ́r
ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ, à à
yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃§ píɗı̃́ Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kı yı̃n yɔ́ dyı à kõ Sefasılɛ. Wâh noh
nɛ Sefası-á, ké kɔ́r ye légbı̃́lɛ. Kénɛ yı̃n ye tõ pè n ye Pyɛrılɛ.
43 Ké ɗı̃ndallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Wăh Filipi wɛ,
à yo ǹ tyí nɛ, à pé sɔ̃̀ tɛ̃. 44 Betisayida kwil nɛy ye sɔ̃̀ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sɔ̃̀ Andre
ànɛ̂ Pyɛrı tɔlɛ. 45 Képah náh, Filipi kyı wil Natanayɛlı tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃: «Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu píɗı̃́ Yesu ye. Á
n wil Nasarɛtı kwil.» 46 Wăh yo sɛ̃, Natanayɛlı à syah nɛ, kwáhgbí se kı fɛ̃ wil Nasarɛtı
kwil sɔkɔ nı? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah. 47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlı wɛ à n
pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yı̃́nvı̃̀ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ. 48 Natanayɛlı
mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pı̃ pélɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbı̃́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ sɔkɔ, páh sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ yah. 49 Képah sɔkɔ, Natanayɛlı mɛ nɛ:
«Kwɔ́-ò ɗı̃́, Liyel Píɗı̃́ ye álɛ. Áwɔ ye Yisrayel tãn yɔ̃̀tɛ̃nɛ.» 50 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ à syah
nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n yah, gbı̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah
kó à kõ à sɛ̃ pé yõ nı? Ǹtɛ ǹ yı̃́-á kı tõ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yõ kı kal nɔ́pilɛ. 51 Tɛ́ tõ ǹ syı
yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kı yı̃̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yı̃̂nyõ
tɔ̃̀npıbı kı mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kı n tiki Névi Píɗı̃́* yɔ̃̀tah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ké sèpı̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ, fúr syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah
sɔkɔ. Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ ké sɔkɔ. 2 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. 3 Pǎh mɛ
fúr syáh mɛ̀ sɔkɔ, ɗı̀vɛ̃ pɔ tɛkı. Kǎh pı sɛ̃, Yesu yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ɗı̀vɛ̃-á mɛ tɛkı no tyí
dɛ́! 4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nı? Pé gbı̃ náh tɔ̃nı̀ sɛ. 5 Képah
sɔkɔ, ǹ yṹ mɛ yo ɗı̀vɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kı fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo pé tyí, pè sé pól pı. 6 Tɛ́
dyêh yɑ̃̀hnpní kénúkò sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̃y tɔ̃nsàhnɔ́* yı̃nnɛ à yı̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
Sé núkú núkú pól sɔ̃̀ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̃kwɛ kénkɔ̃lɛ. 7 Dǒ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ
pní nɔ́pi yı̃́yı̃lɛ. Pè mɛ ni mɔ sé yı̃́yı̃lɛ. 8 Á mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyı tyi yah wàh-ò ɗı̃́
kõ. Pè mɛ tãh kyı à kõ. 9 Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò ɗı̃́-á kè wɔ yah, kè sɔ̃̀ mɛ vi mɔ pı
ɗı̀vɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sɔ̃̀ mɛ kénɛ ɗı̀vɛ̃ wı̀l-ǹsah pı̃. Ǹtɛ ɗı̀vɛ̃ díbípú nónó-á sɔ̃̀ di mɔ yɔlɛ, pépi

‡ **1:39** 1.39 - Gbı̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbı̃́ (16 h) kénkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃y tõ gbı̃́ tyí ye pè n yo. § **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasılɛ. * **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píɗı̃́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̃y ye à n ye. * **2:6** 2.6 - Dyêh yɑ̃̀hnpní ànɛ̂ gblɔ̃y tɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ ni mɔ n sah kénɛ yɑ̃̀hnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kóló sɔkɔ, képah náh pı, pàh n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̃y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̃y tõ n sah Liyel yah.

wɔ sɔ̃̀ ké wı̃̀l-ǹsah pı̃. Képah sɔkɔ, ɗı̃́ mɛ fúr pí-ò ɗı̃́ ye, 10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃̌nɛ
ɗı̃̀vɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè syɔ̃ pé sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyı̃́-ńkɛ̃̌nɛ, pè n
pyɛ̌ képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ pyɛ̌ ɗı̃̀vɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃̌ wɔ koh sah à pɔ nɔ yı̃̌nkɔ̃ gbı̃́ tyí nı?
11 Képah ye pı Yesu gbı̃̌l tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃́rí wɛ̃kı. Kǎh pı sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ gbah
sɛ̃ ǹ yɔ̃. À gbı̃̌l mɛ̀ pı Kana kwil, Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 12 Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂
ǹ yṹnpyé, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tiki yuku Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpı̃̀n kwéy ó ye pè pı
nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yı̃bı yı̃́nı̂nwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Liyel nı̂-ńsah gbô sɔkɔ

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil
sɔkɔ. 14 Wǎh kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyı nɛ n yah gbɔ̀yı̃bı mɛ gbɔ̀lɛ n yı̃ ké sɔkɔ.
Túkù mɛ nyehlɛ n yɑ̃m, túkù mɛ képyɛ́nı̀nɛ n yɑ̃m, túkù mɛ kèpíkípíkínɔlɛ n yɑ̃m, tɛ́
túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke dukenɔ mɔ sah tàbǎlnɔ́ yɔ̃, mɛ sélɛ n sah n tũ. 15 Képah
tɛ̃̌nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pı yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ gbɔ̀yı̃bı nɔ́pi pól yı̃ni wilki kélɛ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, à tahlı pé képyɛ́nı̀ ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́ sàhntṹ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, pé pɔ́nɔ́
kɔ̃ sè kwɛ. 16 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yɑ̃̀mpu tyí nɛ, pè sè pól tɔkɔ n yal ásɔ̃̂. Pè
káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pı gbɔ̀ yı̃́-ńsah gbôlɛ. 17 Wǎh fyɔ̀ képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ núkú
to kɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fı̃́ yɔ́ tyílɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yı̃́ı̃́ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sɔ̃nɔ n pı ń ko ko tɛ̃̌nɛ.»†
18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m Yesu syah nɛ, gbı̃̌l tir nɛ̂ se à kı fɛ̃ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ,
yı̃ mɛ̀ pínɔ́ wɛ̃̌kı̀-á mɛ ǹ tyí nı? 19 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, pè Liyel ní-ńsah
gbô mɛ̀ sɔ, páh kı kè tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ sɔkɔ. 20 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m à syah
nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kı pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ ó sɔkɔ
nı? 21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ Yesu n yo, képah ye kı sɔ̃̀ n pı n pi ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ to kɔ̃ nɛ wǎh lésɔ̃ kè yo
sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yɔ̃.

Yesu névye pól fɔkɔ sɔ̃nɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh mɛ̀ syáh-ńsah, à sɔ̃̀ mɛ
gbı̃̌l tyilɛ n pı névye mɛ n yah. Kǎh pı sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yɔ̃. 24 Ǹtɛ Yesu sɔ̃̀ mɛ pé
pól fɔkɔ sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃̌ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ pé yɔ̃. 25 À névi nı kèdùkùlɛ
n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃̌ yo ǹ tyí, ké yétɔ̃̂ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmı wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

1 Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Nikodɛmınɛ. À sɔ̃̀ mɛ Farisi wɛ̃̌kı̀ kɔ́pú sɔkɔ.
2 Sɔ̃ yɔ́ lékɑ̃̂hnɛ, à kyı wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò ɗı̃́, gbı̃̌l tyi nónó-á ǹmɔ n pı yɔ̀,
ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pı n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃̌nɛ. Képah-á, páh pı̃ nɛ ǹmɔ-á
kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkı mɔ. 3 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃̌ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí,
ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃̌ náh tɔ̃ dubi késɑ̃́nnɛ.» 4 Képah sɔkɔ, Nikodɛmı
nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃́ se képah kı fɛ̃ pı nı? À se kı fɛ̃ ǹ syı de ǹ yṹ fɔkɔ
sɔkɔ, kı tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nı? 5 Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃̌ yɔ̃, mé kélɛ n yo á
tyí, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃̌ náh tɔ̃ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀
yɔ̃. 6 Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃̌nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, Liyel
Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃̌ sɔkɔ. 7 Káh n yɛ kè á gbɑ̃̀n du, máh sɔ̃́npılɛ yo á tyí nɛ, yáh yı̃nɛ yé
tɔ̃ n dubi késɑ̃́nnɛ. 8 Ńyɑ̃h-à yɑ̃́hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pı n yuku. Á kı ké pínɔ́ yı̃́nɛ
n nohnı, tɛ́ á náh n pı̃ n pi ńyɑ̃h sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kǎh n yuku ńyɑ̃h. Névi nɛ̂-à dubi
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ̃̌ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ.»
9 Wǎh yo sɛ̃́, Nikodɛmı tɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se képah kı fɛ̃ pı nı? 10 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃̌nɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nı? 11 Kègbıgbı tɛ̃̌ yɔ̃,
mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à n nɛ n yo. Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pı
képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi. 12 Mâh sétáh yɔ̃ tyilɛ n yo yé tyí
tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yɔ̃, mâh pɔ yı̃̂nyɔ̃ tyilɛ n yo yé tyí, yé kı pyɛ̌ fɛ̃ sɛ̃ sépi yɔ̃ sɔ̃́? 13 Ǹnı̂
yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyı yah yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, à wil Névi Píɗı̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yı̃̂nyɔ̃ à tiki

† **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

pɔ. [14] Sɔ̃-á lésõ Moyisi wahy kètò pι yésãhrιlɛ gbɛ̃nnι sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ sah dahnι yõ,
Névi Píɗĩ́ tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ. [15] Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kι tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ. [16] Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkι mɔ, nɛ
névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yιkι, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. [17] Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Píɗĩ́ tɛkι
mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kõ pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! À ye à tɛkι mɔ nɛ, kèkõyɔ̃́
névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. [18] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ n tuke n pi. Ǹtɛ
nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹmɔ yõ, tukey syιkι tɛ tɛ̃ yõ, wăh sɔ̃npí yahle sɛ̃nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní
yõ. [19] Tukey mɛ̀ wɛ yò: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, té névye tyípínɔ́-á pι tyítúkúnǹɛ sɛ̃, fɛ̃ntû
tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ. [20] Névi nɛ̂-à tyítúkúnǹɛ n pι, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó.
Tɛ̃ n pĩ nɛ páh kι pɔ kyòo yah, pé tyítúkúnì pínɔ́-á kι wil mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n
pɔ kyòo yah sɔkɔ. [21] Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbι wɛ̃kìlɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ. À n nɛ n
mɛ ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á mɛ n pι Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

[22] Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ névyelɛ
n wel n wilki ni sɔkɔ. [23] Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ
wèlwìlkìnɔ́lɛ n pι nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à kõ à pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi kwillɛ. [24] Légbĩ́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃nì Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.

[25] Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékɑ̂b yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé gblɔ̃̀y tõ n sah
dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. [26] Kăh pι sɛ̃, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyι
yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, ɗĩ́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnιnɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé
tyí kɛ̀; à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah mɔ
ǹmɔ tĩ̀nnɛ. [27] Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́ Liyel náh yĩ́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kõ, tɛ̃ se
kι fɛ̃ kè wɛ? [28] Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ náh
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.† [29] Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ
pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kóɗĩ́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀ tnô. Kóɗĩ́ mɛ̀-à pɛ mɛ̀ wɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pι
nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃nkõ nìvìnì ye ńmɔ sɔkɔ. Ǹ nι mɛ vι syι ké yĩ̀n tyí. [30] Wãn yĩnɛ
kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wìlnɔ́ yõ, kwɑ̂h mó nɛ n wilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

[31] Névi nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ, sétáh mɛ̀
névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye ǹmɔ kι fɛ̃ n yãh dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ mɛ no
pól yõ. [32] Wăh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n wah, tɛ́ nɛy náh mɛ ǹ
wɛy fɛ̃ syi. [33] Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kι tɔ́tɔ́ nɛ gbι-á Liyel wɛynɛ. [34] Ǹmɔ
nɛ̂-á Liyel tɛkι mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kõ yĩ̃́. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo. [35] Sú Liyellɛ, ǹ Píɗĩ́ tyí
nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbι ǹmɔ gbɔ̃̀. [36] Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, tɛ̃ kι tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel pèkè kι mɛ tɛ̃ yõ
gbĩ́mɛgbĩ́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

[1-3] Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kópú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ, mɛ pélɛ n wel
n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̃̀y
dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pι ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu-á pɔ képah yónɔ́ noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal
Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syι n yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. [4] Tɛ́ képah
wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yĩnɛ à Samari gbɛ̃nyah kɔ kah. [5] Wăh n yuku, à kyι yĩni tɛ̃ Samari kwil
yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ kwil mɛ Nsyosɛfu swãh tnô, nɛ̂-á lésõ ǹ sú Nsyakɔbι à kõ.
[6] Tɛ́ Nsyakɔbι kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ, à sɔ̃̀ mɛ kyι kõ tɛ̃ kénɛ
kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkõ sɔkɔ.

[7] Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ pé kõ pé wɔ. [8] Tɛ́
légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah kwil nιyɔ̃́. [9] Képah sɔkɔ, Samari
pi mɛ à syah nɛ, kè se pι sɔ̃ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à kι pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari
nɛy tyí nι? Kègbι tɛ̃ yõ Nsyifunɔ náh ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀ n pι n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari tãnnɛ.
[10] Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kõ, wɑ̂h sɔ̃̀ mɛ kélɛ n pnɛ, tɛ́
pĩ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkι sɔ̃̀ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkι ninɛ

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-9. † **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

ǹ kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.» 11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, kwlɛ̀ndi̍ki̍ náh mɛ ǹmɔ tyí,
té kwlɛ̀y-á mó tɔ̃ mɛ súkúlínólɛ, à se náhkɩ sɔ̃̀ wɛ ńyãh kénɛ ninɛ nɩ? 12 Ǹkɛ̃ pépi náh
nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, té ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃npi̍lɛ, à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí,
ǹmɔ se kal Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ? 13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níki̍ kɩ tɔ̃ pɔ
tɛ̃ tɛ̃. 14 Ǹtɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níki̍ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi póllɛ. Kè kɩ n
pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃.»* 15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé
yɔ̃̀tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níki̍ kɔ̃ kè káh tɔ̃ pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̃̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.

16 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̃̂. 17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé
tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. 18 Pɛbɩ népi̍̂ kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, té
nɛ̂ tyí-á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí
nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ. 20 Ǹkɛ̃ pépi náh tãn-á Liyellɛ
n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ yàhàh.† Ǹtɛ pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n
yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yɔ̃. Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃ pɔ Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀
yɔ̃, képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ. 22 Yépi Samari tãnnɛ, yě Liyellɛ n gbilki té yé náh
ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ápi Nsyifunɔ tyí ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ,
té ǹnɛ gbilki. 23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú
Liyel gbílkípú kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃. Gbílkínɔ́ mɛ̀
dùkù pípú névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃. 24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á
ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.» 25 Képah sɔkɔ, pi
à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à
pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyí. 26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹ̀mɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á
n yo n mɔ á tyí yɔ̀.»

27 Wǎh mɛ képah yónó sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de. Té pǎh pɔ à wɛ à mɛ n yãh
ànɛ̂ pilɛ sɛ̃, kè pé gbɑ̃̀n du.‡ Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n
yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n yo ǹ tyí nɩ? 28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah
nɛ́npɔ́, té to kyɩ kwil nɩyɔ̃́, à kyɩ tyah n yo no tyí nɛ, 29 pè pɔ nɛ n yah dĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ
tyípínì pól yo pé tyí lɛ́! Ǹmɔ káh kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́? 30 Képah sɔkɔ, névye
mɛ wil kwil nɩyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.

31 Té légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yɔ̃ke yɔ̃ kɛ̀! 32 Ǹtɛ Yesu
mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi náh kélɛ n pnɛ. 33 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se kɩ mɛ pɔ yɔ̃kelɛ à kɔ̃ nɩ? 34 Á mɛ yo
pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, képah pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ píntɛnɔ ye pɩ
ńmɔ yɔ̃kelɛ. 35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃̀lɔ́ ńyɑ̃́h-á tɔ̃ wũ té sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ kɩ nɔ
di? Ǹtɛ ńmɔ wɔ kɩ yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃nɔ́lɛ swãh sɔkɔ, tɔkɔ
tɔkɔ tɛ̃nɛ. 36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ tyí; sèmukɔ pórí
nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ
sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ wɛ̃ tyí. 37 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, gbɩ-á sèmi̍rki̍
mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kɩ sèmukɔ mɔ, té ǹnî kɩ sè tɔkɔ.› 38 Yépi náh swãh nɛ̂ tɔ̃,
ńmɔ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ képah sèmukɔ tɔkɔ. Nósyɔ́ ye tɔ̃̀ pɩ ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ
de pé tɔ̃̀ pínɔ́ yén sɔ̃̀.»

39 Té pi mɛ̀-á sɔ̃̀ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dĩ́ mɛ̀-á péwɔ tyípínì pól yo pé tyí, képah yĩnnɛ Samari
tãn náhnáh sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yɔ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ. 40 Képah ye Samari tãn nɔ́pi-á kyɩ Yesu tyí, pè à
ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpi̍n nínì pɩ. 41 Képah tɛ̃nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃
Yesu yɔ̃ wǎh wɛlɔ nónó yo pè noh sépi yĩnnɛ. 42 Té mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré
ó yĩn náh tɔ̃ pépi sɛ̃ Yesu yɔ̃ dɛ́! Ǹkɛ̃ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh níkílɛ, té pĩ nɛ kègbɩ tɛ̃
yɔ̃, ǹmɔ-á ńtyĩ́nɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîdĩ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpi̍n nínì nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. 44 Té à mó tɔ̃
lésɔ̃ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 45 Ǹtɛ Kalile tãn tɔ-á lésɔ̃
kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyénɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, té Yesu tyípínɔ́ wɛ sɛ̃, képah ye wǎh
pɔ pɔ pé gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ à tɔ̃ sah tɛ̃.

---

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tãnnɛ, képah ye Samari tãn kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃́y; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ
ye lésõ à ni vi mɔ pɩ dı̃̀vɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ yɔ́ tyí Kapɛrnayumi kwil
sɔkɔ. Ǹ pídı̃́ náh lésõ mɛ lènɔlɛ. 47 Wăh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ
à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sõ kyɩ à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé pídı̃́
dɛ mɔ pé kɔ̃; wăh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. 48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ
yõ; nɛ́ gbı̃̀l ànɛ̂ gbɛ̃ndùnı̃̀ tyi náh pɩ pè wɛ nɩ? 49 Ǹtɛ dı̃́ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, à tiki
pɔ súú péwɔ tı̃̀nnɛ pé dípír káh pɔ ku. 50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ
ǹ tı̃̀nnɛ, ǹ pídı̃́-á dɛ. Dı̃́ mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ. 51 Wăh mɛ wɛ̃kı̀ yõ, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pɔ à
yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ pídı̃́-á dɛ. 52 Á mɛ pè piki yah nɛ, gbı̃́ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí nɩ?
Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gbı̃̀ntɔ̃ pɔ̃ sɔkɔ-á wílvyɑ̃́hnı̀ à fin mɔ. 53 Képah sɔkɔ, dípír sú
kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbı̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n yuku, pé pídı̃́-á dɛ. Á tɔkɔ
légbı̃́ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ. 54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, à pɔ
Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gbı̃̀l ní-òlɛ.

5

Sèkùkù dı̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu
dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kı̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ ké
kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nı̀ dé-ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kı̀lɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre
wɛy sɔkɔ. Kènkɑ̃̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̃̀ mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 3 Yámpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ
kènkɑ̃̀l nɔ́pi sɔ̃̀. Yı̃́tũbi sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkı̀ núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyí. [Pè sɔ̃̀
ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ni dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃. 4 Yé náh wɛ di, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ nɛ n
de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à
sɔ̃ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.] 5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́
kwărtɔ̃nɔ. 6 Yesu-á à wɛ sɛ̃, tɛ́ pı̃ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se mɛ
ké tyí nɛ pé dɛ nɩ? 7 Sèkùkù dı̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nɛy
náh n wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃-à pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnı̂
pé dyàh tɛ̃ n de. 8 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, dı̃́ núkú dɛ. Á mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n kɔ.

Tɛ́ lésõ pɔ yı̃nɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ. 10 Képah sɔkɔ, dı̃́ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃, mɩ mɩ yòh-á kwɛynɛ. Á náh yı̃nɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ dı̃́ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n
kɔ. 12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ? 13 Légbı̃́nɛ,
Yesu mó tɔ̃ sɔ̃̀ yal tɛ dı̃́ mɛ̀ tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ dı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dɛ mɔ, kénɛ dı̃́
náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ. 14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ, à yah, wăh
dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ dé! 15 Képah
tɛ̃nɛ, dı̃́ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah nɛ, Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ pélɛ. 16 Képah sɔkɔ,
Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, wăh sɔ̃̀npílɛ dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.*
17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kṹmm, péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ. 18 Yesu-á
képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃,
tɛ́ nɛ wăh mɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ. Á wil képah sɔkɔ, wăh tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, pé Sú
tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

Tyi nɔ́nɔ́-á yo Liyel Pídı̃́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Pídı̃́
náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah yı̃́ı̃nɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á
nɛ̂nɛ n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Pídı̃́ tɔ n nɛ n pɩ. 20 Pídı̃́ tyí nɔ Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh tyi nɔ́nɔ́
póllɛ n pɩ, ǎ sé pínɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́ wăh tyi nɔ́nɔ́nɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé lékan pínɔ́lɛ à
wɛ̃kɩ n pi, nɔ́nɔ́-á kɩ yé gbɑ̃̀n du. 21 Sɔ̃-á Sú Liyel lékyı̂lɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃,
sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi nɛ̂-à Pídı̃́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃. 22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól gbílkínɔ́lɛ
n sah Pídı̃́ yõ, sɔ̃-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yõ. Képah ye, à náh ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tuke. Á ye
no pól tukey tyí dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Tɛ́ névi nɛ̂-à gbílkínɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃nɛ ǹmɔ yõ, ǹ tɛ́kínmɔ-ò
Liyel ye tɛ̃ yahle gbílkínɔ́lɛ. 24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy

* 5:16 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

noh, tɛ́ sɛ̃ ń tɛ́kínmɔ-ò yõ, tɛ̃-á kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. À náh n tuke n pi. Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ,
tɛ́ min wɛ.[†] 25 Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú
ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tı̃̀nnɛ, pè kı ńmɔ yı̃́npɔ̃ noh,
ńmɔ nɛ̂-á Liyel Pídı̃́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kı min wɛ. 26 Sɔ̃-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃nɛ,
sɛ̃ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Pídı̃́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé pı min nɛ́tɛ̃nɛ. 27 Tɛ́ máh pı Névi Pídı̃́nɛ sɛ̃,
à tukey tùkènɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃. 28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbȁn du. Gbĩ yɔ́ mɛ n
pi, lékyı̂ pól kı ń yı̃́npɔ̃ noh, 29 tɛ́ kı yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pı, pépi kı yuku
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ yı̃nnɛ. Tɛ́ nónó-á mó tyípêl pı, pépi wɔ kı yuku fõh yı̃nnɛ. 30 Ǹmɔ náh
fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pı n pi ń yah yı̃́ı̃nɛ. Ǹ Sú Liyel-à yo sɔ̃ ń tyí, sɛ̃ ye mè n nɛ n kãm wɛynɛ
tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̃y nìvìnì tyi pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ
ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ n pı. Képah ye, ń wɛy kȁmnɔ́ n pı gbı wɛ̃kì yõ.
31 Ǹmɔ-à kı nɛ̂ n yo ń gblɔ̃y tyílɛ, nɛ̂ kı sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yõ? 32 Ǹtɛ nɛ́káhkí ye n yo n wah
ń tyílɛ, tɛ́ mé pĩ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 33 Yáh névye nónó tõ
Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ. 34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ,
névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé pwáhnmɔnɔ wɛ yı̃n ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí. 35 Nsyɔ̃
lésõ pı kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tȕnsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nìvìnì pı ǹ kyòo sɔkɔ wrɔ́ kwéy
yɔ́ ó sɔkɔ. 36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tȁn nónó dahbı ń gbȍ ń kɔ̃ mé n pı, sépi ńtɛ̃ mɛ
ń dùkùlɛ n wɛ̃kı n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tȁn nɔ́pi pínɔ́ ye n wɛ̃kı nɛ,
Sú Liyel-á tɛkı mɔ ńnɛ. 37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí
yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tõ à wɛ yah yı̃́nɛ. 38 Ǹ wɛy náh mɛ
n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wǎh ńmɔ tɛkı mɔ, yé yahle sɛ̃nɔ́lɛ ń yõ di? 39 Yè n nɛ mɛ
n sõ nɛ, yáh kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel wɛy sébɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n kar firfir. Ǹtɛ
képah ye mó tõ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyílɛ. 40 Tɛ́ yé náh mó tõ mɛ ké tyí nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí,
yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki. 42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyí náh
nɔ yé tyí. 43 Ǹ Sú Liyel yı̃n yõ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnı̂ yɔ́-à núkú pɔ ǹ yah
yı̃́ı̃nɛ yɔ̀, yé kı ǹmɔ tɛ̃ plɛ. 44 Yé kı fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃, yépi nónó-á mɛ ké tyí nɛ yé wɛ̃nɛ n
gbilki, tɛ́ yahle gbílkínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúní ó tyí? 45 Yé káh nɛ mɛ n
sõ nɛ, ńmɔ-á kı kyı yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbȍ sàhnɔ́-á mɛ Moyisi
nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kı kyı lékàhlɛ yé kɔ̃. 46 Ǹmɔ tyí mɛ Moyisi wãrkı sah ǹ sébɛ́ynɔ́ sɔkɔ.
Gbı-à yé sȍ mɛ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé náhkı mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ. 47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi
wȁ́rkínsàhnɔ́ yõ, sɔ̃ mɛ yé kı fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ. Pè tõ sȍ kélɛ n ye Tiberiyadı yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ.
2 Tɛ́ Yesu-á gbı̏l nónó pı sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yı̃nnɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ
mɛ ǹ sȍ tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyı kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lı yɔ́ yõ ànɛ̂ ǹ tȍ sȁ́hpúlɛ. 4 Légbı̃́nɛ,
Nsyifunɔ yɔ̃rı tyénɔ́ syáh sȍ mɛ de n tɛ. 5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè
mɛ n pi ǹ tnɔ̂. Képah tɛ̃nɛ, à Filipi piki yah nɛ, pé se kı wɛ ńyãh yɔ̃ke dwe dwe tɛ̃nɛ kı
tɔ́wû mè kɔ̃ pè kı yõ nı? 6 Ǹtɛ fyȁhnyahnɔ́ ye sȍ Yesu n fyãh n yah Filipi fɔkɔlɛ. Ǹkɛ̃,
wǎh sȍ nɛ̂ pı n pi, à sȍ kè pĩ tɛ. 7 Wǎh yo sɛ̃, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pɔ́ plɔ́* lègbãm
(200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yı̃ki tyı̃́ı̃ tyı̃́ı̃, kè náh n yı̃nɛ n pi pélɛ. 8 Képah sɔkɔ, Yesu
tȍ sȁ́hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrı gbɛ̃ndı̃́ Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, 9 búrn[†] plɔ́ kwlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́-á mɛ dı̃́npir yɔ́ tyí ásȍ. Ǹtɛ sépi se kı tir nɛ̂ pɛkı nɛ́kwı̃́nkí nɔ́pi
dùkù tyí nı? 10 Légbı̃́nɛ fílkì sȍ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ pè no pól
kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pı̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ ye sȍ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́.
11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ sè dibi névye tyí, nónó-á sȍ
mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃ntɛ̃ ó ye tõ à pı, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sȍ mɛ
ké tyí sɔ̃. 12 Pǎh yõ tõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tȍ sȁ́hpú tyí nɛ, pè sé tɛ́lɔ́ tuke n mɔ, pè

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kı nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pı Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tı̃̀nnɛ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tı̃̀nnɛ.
* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sȍ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kı sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbı̏yı̏kì núkú tȍ pínɔ́ dannɛ.
† **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sȍ mɛ dɛ́npéfàhkìlɛ pè n ye wɔrsılɛ, képah mi ye sȍ pè mı búrn mènɛ.

káh n yɛ kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ. 13 Búrn pló kwló táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̏ mɛ wũ tɛ̃,
pè mɛ sè kwel mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃̋nɛ. 14 Névye-á Yesu gbɩ̏l pínɔ́ wɛ sɛ̃́, pè nɛ: «Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̏ yɩ̃nɛ à pɔ kèkõyɔ̃́, ǹmɔ ye ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.» 15 Képah sɔkɔ, Yesu pɩ̃
nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n kãhlɩ n pɩ yɔ̏tɛ̃nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ
yɔ̃lɩ yɔ̃ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̏tah

16 Tɛ́ ńvɩ̃́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyɑ̃h yah, 17 à kyɩ de krótókè yɔ́
sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi kwil tɩ̏nnɛ. Lékɑ̃̂h sɔ̏ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu
náh tɔ̃nì sɔ̏ mɛ pɔ pé tnɔ̂. 18 Ǹtɛ yɑ̃́hpékè yɔ́ sɔ̏ mɛ kɔ̃ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ. 19 Képah
sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ kílónɔ́ kwló kénkɔ̃ tyí, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ
yɔ̏tah pé krótókè tɩ̏nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye,
yé káh tíkí pɩ.» 21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú
yɩ̃ni tɛ̃ yɔ́ngbalɩ tyí, ńyɑ̃h-á sɔ̏ pè n yuku.

Yesu ye yɔ̃kelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ɗɩ̃ndallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ wũ pé ńnɩ́nɩ́ mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmɩ wɛ nɛ krótókè
núkú ó-á ńnɩ́nɩ́nɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̏ de ké sɔkɔ à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
23 Tɛ́ krótónè yisyɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɩ kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̏ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yɔ̃ke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè yɔ̃. 24 Ǹtɛ tɔ́wû-á pɔ pɩ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ
nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tɔ náh mɛ nénpɔ́ sɔkɔ, pè núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu
yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, pǎh kyɩ à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè
à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, gbɩ̃́ nɛ̂ se à pɔ ásɔ̂ nɩ? 26 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃,
mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh gbɩ̏l tyi nónó wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah yɩ̃n náh yé n yah
n kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yɔ̃ke nɛ̂-á yé wɛ yɔ̃ tɔ̃, képah yɩ̃n ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ. 27 Yé káh tɔ̏lɛ
n pɩ yɔ̃ke yɩ̃nnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi. Yé tɔ̏lɛ n pɩ yɔ̃ke yɩ̃nnɛ nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kṹmm, tɛ́
tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ n kɔ̃. Névi Píɗɩ̃́ ye kɩ yé kɔ̃ n pi kénɛ yɔ̃kelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú Liyel kè wɛ̃kɩ
nɛ páh pé tɔ̃́rílɛ à kɔ̃.» 28 Képah tɛ̃nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yɩ̃nɛ pé pɩ, pé mó
Liyel tɔ̏ wɛ pɩ nɩ? 29 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, képah
ye Liyel tɔ̏lɛ.»

30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ̏l tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ? Tir nɛ̂ se
à kɩ pɩ nɩ? 31 Pépi náh tɑ̃n-á yɔ̃ke yɔ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yɩ̃nɛ sɔ̃-á kè
wɑ̃rkɩ sah nɛ:

«À ye yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè yɔ̃ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyɔ̃.»*

32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, Moyisi náh kɔ̃ yélɛ yɔ̃ke mɛ̀nɛ
nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyɔ̃ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yɔ̃ke gbɩlɛ, nɛ̂-á n wil yɩ̃̂nyɔ̃. 33 Kénɛ yɔ̃ke nɛ̂-á
Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkõyɔ̃́ névyelɛ n kɔ̃.»

34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̏tɛ̃, à yɔ̃ke† mɛ̀nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kè. 35 Képah tɛ̃nɛ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye yɔ̃ke mɛ̀nɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃ ń yɔ̃,
kwɛkɩ ànɛ̂ níkȉ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi. 36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé
náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃. 37-38 Ǹmɔ náh wil yɩ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ ń dyɔ yɩ̃̋ tyi pɩ yɩ̃nnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ
ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à nónó póllɛ ń kɔ̃, pè
kɩ pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ. 39 Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á
mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé káh n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.
Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyɩ̂ yilki mɔ gbɩ̏yɩ̏kȉ tɛ́y sɔ̃lɛ.‡ 40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ tɩ̏nnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Píɗɩ̃́nɛ, tɛ́ sɛ̃ ń yɔ̃, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ,
tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbɩ̏yɩ̏kȉ tɛ́y sɔ̃lɛ.»

41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ sɔ̏ yo nɛ péwɔ-á
yɔ̃kelɛ, nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ. 42 Pè sɔ̃ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu píɗɩ̃ Yesu kó ǹnɛ nɩ? Ǹmɔ
nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yṹnɛ n pnɛ, à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pɔ n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yɩ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ
nɩ? 43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́. 44 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípɔ́rí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésɔ̃ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tɑ̃nnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yɔ̃kelɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ pè mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yɔ̃ke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, min yɔ̃ke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̏ mɛ n sɔ̃ nɛ kèkùrkȉ yɩ̃̋ yɔ̃ke tyí-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbɩ̏yɩ̏kȉ tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sɔ̃ tyí ye kè n yo.

náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh tɛ̃ yah tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó
tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ. 45 Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sébɛ́ynɔ́
sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɩ pé pól kwɔ.›§ N̄tɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n
pɔ ńmɔ tyí. 46 N̄tɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̋ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á
wil ǹ tnɔ̂. N̄mɔ ó wɛ ǹnɛ. 47 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 48 N̄mɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. 49 Yé náh tɑ̃n ye yõke yõ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye mɑ̂nnɛ.* N̄tɛ képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di? 50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃
wɔ-á n wil yɩ̂nyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ ku n yah n pi. 51 N̄mɔ ye yõkelɛ,
nɛ̂-á wil yɩ̂nyõ à tiki pɔ, tɛ́ minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ yõke yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
Yõke nɛ̂-á mé kɩ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃nsɛ̂ ye. Mé ye kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̋ névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̏ mɛ n yo nɛ, dɩ̋ mè se kɩ fɛ̃ ǹ wil
gbɛ̃nsɛ̂lɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɩ? 53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé
kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ Névi Pídɩ̋ wil gbɛ̃nsɛ̂ pí-ńkɛ̃nɛ yé yõkelɛ, tɛ́ ǹ tɔ̋ pí-ńkɛ̃nɛ yé wɔ
wɔ kwɑ̂hlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!† 54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃nsɛ̂lɛ, wɔ wɔ kwɑ̂h
kègbɩ mɛ ń tɔ̋nɛ. Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsɛ̂ pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̋ pɩ ǹ wɔ wɔ
kwɑ̂hlɛ, tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ. 56 Névi
nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsɛ̂ pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̋ pɩ ǹ wɔ wɔ kwɑ̂hlɛ, tɛ̃ kɩ mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tɔ
kɩ mɛ tɛ̃nɛ. 57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nɛ́tɛ̃nɛ. N̄mɔ mɛ min sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̏ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃nsɛ̂ pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ gbɔ̏ yõ. 58 Kénɛ
yõke nɛ̂-á wil yɩ̂nyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh tɑ̃n-á nɛ̂ yõ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ,
pépi nónó-á ku sɔkɔ. N̄tɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.» 59 Yesu kénɛ tyi yo
gbɩ̋ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil, Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃, ǹ tyi yónó
nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɩ? 61 N̄tɛ Yesu-á pĩ nɛ pé tɔ̏ sɑ̋hpú-á mɛ pé
sèyɔ̀kèlɛ n yo wɛy mè tyí sɔkɔ, à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɩ yépi tɔlɛ? 62 Tɛ́ yâh pyě pɔ
Névi Pídɩ̋ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil ńyɑ̃h sɔkɔ wɛ́? 63 Liyel Mirki ye min nɛ́tɛ̃nɛ, nòtɛ
tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ ǹ gblɔ̌y? N̄mɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyí, sè n wil Liyel Mirki tyí, tɛ́
minnɛ n kɔ̃. 64 N̄tɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̋ dùkù
tyí, Yesu sɔ̏ ǹ yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlɩ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ. 65 Képah
sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí,
né Sú Liyel náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃.»
66 A tɔkɔ légbɩ̋ tyí, ǹ sɔ̏ tɛ̃pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ sɔ̏lɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú népɩ̂ gbɔ̃nimí‡ tyí nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á dò, pé tɔ kó pé
syɩ n pi nɩ? 68 N̄tɛ Simo-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛlɔ nɛ́tɛ̃ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyí mɛ
ápi kɩ tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? 69 Ápi tɛ̃ wɔ sɛ̃nó mɛ á yõ, ànɛ̂ á pĩ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah
ǹ tyí yõ.» 70 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ népɩ̂ gbɔ̃nimínɛ
nɩ? N̄tɛ sétõ-á pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́lɛ. 71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sɔ̏ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simo
Yisikariyɔtɩ pídɩ̋nɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú népɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ ye kɩ sɔ̏ pɔ
Yesu dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ.

7

Yesu yɩ̋npyé náh sɛ̃ ǹ yõ

1 Képah náh, Yesu sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tɑ̃m-á
sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ sɛ̃, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ ké
tyí nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkɑ̏l sɔ̏ syáh* sɔ̏ mɛ de n tɛ. 3 Yesu yɩ̋npyé† mɛ
yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yal ásɔ̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, ǹ sɔ̏ tɛ̃pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínó
wɛ. 4 N̄kɛ̃ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pĩ, tɛ̃ náh ǹ tyilɛ n pɩ sètɩ̏n sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́
ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wǎh yĩnɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃ pè à wɛ. 5 N̄tɛ Yesu

§ **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Pídɩ̋ wil gbɛ̃nsɛ̂ ànɛ̂ ǹ tɔ̋ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwɑ̂hlɛ, sèmȉrkȉ ye Yesu mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkȉlɛ. ‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkɑ̏l sɔ̏ syáh mɛ̀nɛ, pè sɔ̏ ńkɛ̃nɛ kè syah sèpɩ̏n kwǎrtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkɑ̏l sɔ̏. Képah sɔ̏ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyɑ̃hrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yɩ̋npyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkȉ núkú gbɑ̃m ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkȉ núkú gbɑ̃m náh à n ye.

yɯ̃́npyé ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ náh tɔ̃́nì sɛ péwɔ tyí.
Gbĩ́mɛgbĩ́-á se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí tɛ́. 7 Kèkõyɔ̃́ névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. N̄tɛ pǎh
mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃́npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínì náh mɛ plɛ. 8 Pépi
dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃́nì sɛ. Képah-á, pé náh n kyı
n pi. 9 Wǎh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkɑ̃̀l sɔ̃̀ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmı kwil

10 Tɛ́ ǹ yɯ̃́npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Tɛ́ à náh sɔ̃̀ yɛ
névye kɔ̃ pè à wɛ. À kè pı wɔ̃bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ. 11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mó mɛ ǹnɛ n
yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nı? 12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀
névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo
nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ ńkɛ̃́. 13 N̄tɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Kǎh
pı sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yɔ̃ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.
14 Syáh mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ ké nıyɔ̃́ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ
n pı. 15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pı, kè Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm gbɑ̃̀n du. Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, dɪ̃́ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nı? Tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kǎrn ǹgbɛ̃ pı. 16 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pı tyi nɔ́nɔ́ yɔ̃ yɔ̀, ńmɔ náh sɔ̃ tɛ̃ sélɛ
dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kı sélɛ. 17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ
dyɔ tɛ̃́nɛ n pı, tɛ̃ wɔ ye kı fɛ̃ ké gbı pĩ, Liyel-à kı nɛ̂ wɛ̃kı ńnɛ sélɛ, képah náh pı, ń yah
yĩ́ĩ kwɔ́nɔ́-à kı nɛ mé n pı. 18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yĩ́ĩ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̃̀y yĩn gbílkí-ńsah ye à
n yah n kɔ̃. N̄tɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pı, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye tɛ̃́nɛ.
Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ. 19 Moyisi náh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? N̄tɛ yé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃ nı? Sɔ̃ pı tɛ́ yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§
20 Képah tɛ̃́nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh
ǹnɛ n kɔ n mɔ nı? 21 Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pı, tɛ́ yé pól gbɑ̃̀n
du yɔ̀ di? 22 Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ di? N̄tɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ
dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyĩ́lɛ n kɔ̃ mı mı yòh sɔ̃lɛ di?† 23 N̄tɛ yépi-à
kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃ mı mı yòh sɔ̃lɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pı, sɔ̃ pı tɛ́ ńmɔ-á névi
yɔ̃̀tàhsyi pól dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̃lɛ, yé ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́? 24 Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yĩ́
yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbı wɛ̃̀kì yɔ̃.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dɪ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ nɛ pé
kɔ mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nı? 26 N̄tɛ pè yah à n wɛkı tɔ́wû nıyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyí
lɛ́! Yɔ̃̀tãm se kı pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nı? 27 Tɛ́ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-à sɔ̃ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wɪ̃̀l-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á dɪ̃́ mɛ̀ wɪ̃̀l-ǹsah pĩ dò.
28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃́nɛ
nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wɪ̃̀l-ǹsah pĩ yé yo kɛ̀? N̄tɛ ńmɔ náh pɔ ń gblɔ̃̀y yɔ̃ sɛ̃́ dɛ́! Liyel
nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbı ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ. 29 N̄tɛ ńmɔ wɔ wil ǹ
tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkı mɔ ńnɛ.» 30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n
yah n kɔ̃. Tɛ́ kǎh pı ǹ gbĩ náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ sɛ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí. 31 N̄tɛ
tɔ́wû mɛ̀ sɔkɔ névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sɔ̃
nɛ̂nɛ pɔ, à se kı pɔ gbɪ̃̀l tyi pı kı kal dɪ̃́ mɛ̀ tyílɛ yɔ̀ nı?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyı Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́nɔ́nɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú
níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwɪ̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
tɛkı mɔ nɛ, pè kyı Yesu tɛ̃. 33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kı mɛ yélɛ kı wró kwéy ó pı
ńtɔ̃,‡ tɛ́ kı sɔkɔ ń tɛ́kínmɔ-ò tnɔ̂. 34 N̄mɔ-á kı n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyı
nɛ́npɔ́. Képah ye, yé kı ń yah kɔ̃ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» 35 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ núkú tyah
n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kı n yuku n pi, tɛ́ pépi kı à yah kwlɔ nı? N̄kɛ̃́ pé no Nsyifunɔ

‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, sèpɪ̃̀n kwǎrtɔ̃́nɔ ye sɔ̃̀ kè n syah. § **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yɔ́nɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18.
* **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésɔ̃ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmınɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè dɪ̃́npɪ̀ póllɛ n kɔ̃ pé dúbínɔ́ sèpɪ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃nɔ́lɛ. Képah-á kı pı yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mɛ̀ pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésɔ̃-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mı mı yòh sɔ̃lɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pı. Yah n tɛ Yenɛsı 17.10-12. ‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃́ló kénúkò kénkɔ̃ pı, tɛ́ pè à syı dahnı yɔ̃, à à kɔ mɔ.

nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se pyě à kɩ yuku, kɩ kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ
nɩ? 36 Ǹkɛ̃ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n
kyɩ nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi kór se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

37 Syáh gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbȉyȉkȉ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû sɔkɔ, tɛ́ yo yɩ̃́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkȉ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§ 38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, min yrɛy
kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo kélɛ.» 39 Liyel Mirki nɛ̂-á sɔ̏ Yesu yõ sɛ̃pú
kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyí ye sɔ̏ Yesu n yo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu náh tɔ̃nì sɔ̏ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí
yõ, képah ye Liyel náh tɔ̃nì sɔ̏ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò* nɛ̂-á pé
syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́. 41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ
mó nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kɩ fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ nɩ? 42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, wǎh kɩ pɩ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n dubi n pi
Betlɛmɩ kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di? 43 Képah sɔkɔ, névye sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ
Yesu tyí sɔkɔ. 44 Túkù sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̏ tũ ǹ
tyí.

45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syɩ sɔkɔ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ? 46 Pè mɛ
pè syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ. 47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nɛ, è, pè se
pyě yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yõ yɩkɩ nɩ? 48 Pè se yɔ̏tɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃kì kɔ́-ò yɔ́ wɛ
yah à sɛ̃ Yesu yõ nɩ? 49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ
n pnɛ dò. Pé pól tyí-á yɩkɩ.

50 Tɛ́ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nópi sɔkɔ yɔ́ sɔ̏ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ wil yah Yesu
tyí sõ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ yo pé no tyí nɛ: 51 «À yĩnɛ ápi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à lékàhlɛ
névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi nónó-á à pɩ?» 52 Képah sɔkɔ, pé no à syah
nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Ǹkɛ̃, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlɩ
n yah, wǎh kɩ kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yõ.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃́npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ dȉndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tõ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ pɔ ǹ
tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ. 3 Wǎh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nɩyɔ̋ Yesu yah, 4 tɛ́
Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́. 5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃-á
nɩ? 6 Pè sɔ̏ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yõ
sȉnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, pè tõ mɛ yõ sɔkɔ ǹnɛ n gbah
n piki n yah. Képah tɛ̃nɛ, à mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ mɛ à náh
tyípékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃ wɔ dáhkìlɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.» 8 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à tõ ǹ yõ
sȉnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ. 9 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à
tɔkɔ lékɔ̃lɔ́ ǹgbò tyí, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyí nɛ́npɔ́. 10 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ
kũ kɔ̃ nɩ? 11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ tɔ
náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n tõ tyípékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkɔ̃yɔ̋ kyòolɛ

§ **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̏ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níkȉ-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tõ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pɩ.

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̋ kyòolɛ. Névi nɛ̂-à ńmɔ sɔ̏ tɛ̃,
tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃ntṹ sɔkɔ. A kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ à kɔ̃.
13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ tyíyónó yɔ̃ nɩ? Ǹmɔ ó kó
ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡ 14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y
tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń wɩ̃l-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó
yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wɩ̃l-ǹsah pĩ, yé náh se mó tɔ̃ ń
yúkú-ńsah pĩ. 15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̏tàhsyi sɔ̃nɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ
wɔ náh lékàhlɛ ǹnî yó ńtɛ̃nɛ n kɔ̃. 16 Tɛ́ kàh se pɔ pɩ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh
kélɛ à kɔ̃ n pi ń gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, á kɩ kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye,
ń lékàh kɔ̃nó kɩ pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃. 17 Kè náh mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ,
népı̂ nímí-à pɩ tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbɩ-á kélɛ di?§ 18 N̄mɔ mɛ ń gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú
Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń tyílɛ n yo.» 19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se
ǹ súlɛ nɩ? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̏ mɛ ńnɛ pnɛ,
yé náhkɩ ń Sú tɔ pĩ.» 20 Yesu sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô fɩ̋ yó sɔkɔ, ńyãh-á ké
pó kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nópi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃nɩ̀ sɔ̏ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yó ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ
à tɛ̃.

Gbáhdyâh dînɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi, ǹtɛ
yé kɩ ku yé tyípékè sɔkɔ. N̄mɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi nɛ́npɔ́.» 22 Képah
sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kɩ pyě mɛ à tɛ̃ nɩ? A kɔ̃ à n yo nɛ, pépi
náh fɛ̃ n kyɩ n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yɔ̃ névye
ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ wil yı̂̃nyɔ̃. Kèkɔ̃yɔ̋ mè névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ
wɔlɛ. 24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ,
N̄mɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ.»† 25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah
nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé sɔ̏ kè yo tɛ yé tyí ké tyah gbı̋ dùkùlɛ.
26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ máh nɛ̂ noh ń
tékínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. N̄mɔ ye gbɩ nétɛ̃nɛ.» 27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̏ mɛ pĩ
nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé tyí. 28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Píɗı̋
yɔ̃ dɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, yé kɩ pĩ nɛ N̄mɔ-á. Tɛ́ kɩ tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir yó ńtɛ̃nɛ n pɩ ń yah yı̋̃nɛ.
Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo. 29 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ
dyɔ yı̋̃ tyilɛ n pɩ gbı̋mɛgbı̋, képah ye à mɛ ńnɛ, à náh ń sah n pi ń gblɔ̌y.» 30 Yesu-á mɛ
képah yónó sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Nónó mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̏ sɛ̃ Yesu yɔ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh kɩ mɛ ńmɔ
tyíyónó wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, ń tɔ̏ sa̋hpú kègblɔ ye yélɛ. 32 Yé kɩ gbɩlɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbɩ kɩ yé
wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ.» 33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmɩ pétóbé-á pépilɛ. Pépi
náh pɩ yah ǹnî yó ńtɛ̃ yɔ̃bɩlɛ póllɛ. Ǹtɛ à se sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɩ?
34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ,
tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃nɛ. 35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̏tɛ̃ ɗı̋ gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̏tɛ̃ ɗı̋ piɗı̋ tɛ̃
wɔlɛ, ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm ye ǹmɔlɛ. 36 Képah ye, Liyel Piɗı̋-à yé wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé
kɩ mɛ yé gblɔ̌y yɔ̃ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmɩ pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye yé kɔ̃ yé n yah
n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ. 38 N̄mɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi
nónó noh yé sú tyí, sépi ye yé n pɩ.» 39 Pǎh Yesu wɛy noh sɛ̃, pè à syah nɛ, Abrahmɩ-á
pépi súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yâh sɔ̏ mɛ Abrahmɩ pétóbélɛ, yé náhkɩ mɛ Abrahmɩ
tyípínɩ̀nɛ n pɩ. 40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbɩ noh ń Sú Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah
n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɩ náh sɛ̃nkɔ̃ pɩ dò. 41 Yépilɛ, yé sú tyípínó ye yé n pɩ.»
Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkɩ̀‡ pínó sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́! Ńkɛ̃ Sú núkú ó-á pépi tyí,
nɛ̂-á Liyellɛ. 42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. N̄mɔ náh pɔ ń gblɔ̌y
yĩn yɔ̃ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̏ mɛ pɩ yé Súlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ, ńmɔ tyí

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - N̄mɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésɔ̃ ǹ gblɔ̌y ye N̄mɔ ye N̄mɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye N̄mɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnó 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí ı̏̃n kũ tyí ye à n yo. ‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃kɩ̀ kó-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sãh fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ.

náhkɩ mɛ nɔ yé tyí. [43] Yé yahle ń wɛlɔ nóhnólɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtɛ̂n pĩ.
[44] Yépi súlɛ, sétɛ̂n yɔ̂tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yĩ́ tyi ye yé mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n pɩ. Nέkókè
mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pɩ gbɩ náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh mó gbɩ wɛ̃kìlɛ n kɔ póllɛ.
Wǎh pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yĩnɛ ǹ gblɔ̌y kèdùkùlɛ. Mìnì yónó
yõ wil ǹmɔ tyí. [45] Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ. [46] Yépi
sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh tyípékè pɩ? Ǹtɛ máh gbɩlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɩ té yé náh
sɛ̃ ń yõ? [47] Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí
névye náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnólɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

[48] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ,
ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ? [49] Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ǹ Sú Liyel ye
mé n gbilki, té yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ. [50] Ǹmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ
dɛ́. Ǹ gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§ [51] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ yóré yõ, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»* [52] Képah sɔkɔ,
Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ́ núkúnúkú tɛ̃nɛ nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á
ku, Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyopu tɔ mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré yõ,
tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ? [53] Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ se mɛ n sɔ̃ nɛ páh kal
Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyopu tɔ mɛ ku. Té ǹmɔ tɛ̃ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nédúkú
nɛ̂nɛ nɩ? [54] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̂ mɛ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki, yõ
náh mɛ gbílkínó mè tyí. Ǹtɛ ń Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ,
[55] té yé náh se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̂ mɛ yo nɛ, mé náh
ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, té mɛ n sah ǹ yóré yõ.
[56] Yé sú Abrahmɩ sɔ̂ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ wɛ. Ǎ mɛ pɔ kè wɛ, kè
pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.» [57] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃nì ye tikininí pó
gbãm wɛ, té nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ? [58] Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n
yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n dubi, Ǹmɔ mɛ.» [59] Wǎh képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ
tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.† Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tũ̂ dĩ́ yó yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

[1] Sõ yólɛ, Yesu sɔ̂ mɛ n kɔ n sɔkɔ té dĩ́ yó wɛ, nɛ̂-á sɔ̂ mɛ yĩ́tũ̂nɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ.
[2] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̂ sãhpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, sɔ̃ se pɩ té dĩ́ mè dubi yĩ́tũ̂nɛ
nɩ? Ǹmɔ tyípékè pínó se, tĩ̂ ǹ dúbípú tyí se? [3] Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ
ǹ dúbípú tyípékè pínó náh à kɔ̃ à dubi yĩ́tũ̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ yĩnnɛ ǹ
sɔkɔ. [4] Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̂lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃ lékâh mɛ n
pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̂ pɩ n pi. [5] Máh fyɔ̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ* ń
mɛ gbĩ́ pól sɔkɔ.» [6] Wǎh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh té kè fãh à kele yĩ́tũ̂ dĩ́ yĩ́ yah. [7] Tɛ́
mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tũ̂nsàhnó yó ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Silowelɛ. Silowe
kór ye Tɛ̃ntɔ̂ névilɛ. Yĩ́tũ̂ dĩ́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu nɛ́npó. Wǎh ǹ syɩ n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, à
sɔ̂ mɛ n yah.

[8] Képah sɔkɔ, ǹ tnô tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n syi, pǎh à wɛ pè
mɛ yo tũ nɛ, dĩ́ mè kó ńkɛ̃nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ? [9] Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ
ǹmɔ náh, yǎhnkɔ̃-á à tɔ. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, dĩ́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tótó. [10] Wǎh yo
sɛ̃, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩ́ se pɩ sɔ̃ té yɩkɩ mɔ nɩ? [11] Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ, dĩ́ nɛ̂-á pè n ye
Yesulɛ, ǹmɔ-á fãhkì pɩ, té kè kele pé yĩ́ yah, té nɛ pé kyɩ pé yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé
mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu nɛ́npó, pé mɛ fɛ̃ n yah. [12] Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ dĩ́ se mɛ ńyãh
nɩ? Ǎ mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃kì kópú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yĩ́tũ̂ dĩ́ yĩ́ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

[13] Képah sɔkɔ, yĩ́tũ̂ dĩ́ nɛ̂ yĩ́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kópú tyí. [14] Tɛ́ mɩ mɩ yòh
sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fãhkì pɩ à dĩ́ yĩ́ yɩkɩ mɔ. [15] Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kópú dĩ́ piki
yah nɛ, sɔ̃ se kè pɩ té à fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ? Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ, fãhkì-á à pɩ kele pé

§ **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̂nsàhnó wɛ̃kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ. * **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12.

yɩ́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah. 16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú túkù sɔ̃̀
mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, dɩ́ mɛ̀ náh fyɔ̀ mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dêllɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil
Liyel tyí.† Ǹtɛ pé túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípêl pí-ò se kɩ fɛ̃ gbɩ̌l nɔ́pi dùkù pɩ sɔ̃ nɩ? Kǎh
pɩ sɛ̃, pé sɔ̃nɔ pɩ sé tyí tyílɛ. 17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dɩ́ mɛ̀ syah nɛ, nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ, ǹmɔ
se kɩ yo sɔ̃ tɛ̃ tyí sɔkɔ nɩ? Dɩ́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.

18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, yɩ́tũ̂-á sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ núkúnúkú
à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃, pè ǹ dúbípú ye pɔ, 19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi pídɩ́ se dɩ́ mɛ̀nɛ
nɩ? Á se dubi yɩ́tũ̂nɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ? 20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé
tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi pídɩ́-á ǹnɛ; wǎh dubi yɩ́tũ̂nɛ. 21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah
núkúnúkú, pépi náh képah wɔ pĩ, pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ. Ǹkɛ̃ pè à piki
yah, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̃̌y. 22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀ mɛ pè
tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃. Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi nɛ̂-à kɩ nɛ
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃-á kɩ yĩni wilki pépi wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 23 Képah ye, ǹ dúbípú
kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɔ̃ dɩ́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ nɛ̂-á lésɔ̃ yɩ́tũ̂nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, ké Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ yɔ̃, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ́ yíkínmɔ-ò dɩ́ mɛ̀nɛ, tyípêl
pí-ò-á ǹnɛ. 25 Dɩ́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú ó-á péwɔ n pnɛ:
Yɩ́tũ̂-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah. 26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ
tyí nɩ? Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ nɩ? 27 Dɩ́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyí, tɛ́ pè náh pé
níkí sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃ se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi tó se
pyě mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ? 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́
nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á kénɛ dɩ́ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pépilɛ. 29 Páh pĩ nɛ
Liyel-á yo mɔ Moyisi tyí.‡ Ǹtɛ dɩ́ mɛ̀nɛ, pé se ǹ wɩ̃̀l-ǹsah ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ? 30 Pǎh yo sɛ̃,
dɩ́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě pɩ gbɛ̃ndùǹǹɛ yɔ̀ sɔ̃. Pépi náh ǹ wɩ̃̀l-ǹsah pĩ pè
yo. Ǹtɛ wǎh péwɔ yɩ́ yɩkɩ mɔ dɛ́!§ 31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyípêl pí-ò nírílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ
névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃ wɔ nírílɛ n tɛ̃.* 32 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́-á mɛ
sɔ̃, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yɩ́tũ̂ yó yɩ́ yɩkɩ mɔ, nɛ̂-á dubi yɩ́tũ̂nɛ dɛ́! 33 Dɩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀
mɛ wɩ̃̀l-ǹkɛ̃nɛ Liyel tyí, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yó ńtɛ̃ pɩ n pi dò! 34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ,
ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yĩni
wilki kégbɔ́.

Nónó-á yɩ́tũbilɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dɩ́ yĩni, à kyɩ à yohnɩ tɛ́ à piki yah nɛ: «Á se sɛ̃
Névi Pídɩ́ yɔ̃?» 36 Dɩ́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídɩ́ mɛ̀nɛ nɩ? Á ǹ tyí yo pé syah, pé kɔ̃
pé wɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 37 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yãh álɛ
núkúnúkú yɔ̀.» 38 Dɩ́-á képah noh sɛ̃, à nɛ páh sɛ̃ ké yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di
Yesu yah, à à gbilki.

39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ; nɛ yɩ́tũbi yɩ́ yɩkɩ
mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ yɩ́tũbilɛ.» 40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀
mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yɩ́tũbi se pyě pépi tɔlɛ nɩ?
41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ yɩ́tũbilɛ, tyípékè náh náhkɩ n mɛ n pi yé yɔ̃. Ǹtɛ
núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yɔ̃.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n
dé-ńkɛ̃nɛ képyɛ́nɩ̀ tũ̂ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yólɛ, yɛ̃nwó ye tɛ̃nɛ, névi yɔ̃
syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ. 2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛnfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ. 3 Tũ̂ syíkí-ò dɩ́ ké yah yɩkɩ

† **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ. ‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɑ̃́hkɩ̀ yãh Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yɑ̃́hnɔ́ 12.8. § **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ́tũbi yɩ̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yĩnɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɩ̃̀rn 15.29.

n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nɪ̀ ǹ yɪ̃́nɛ n pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nɪ̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil
sé yninɛ kégbɔ́. [4] Ǹ képyɛ́nɪ̀-á ǹ yɪ̃́nɛ n pnɛ sɛ̃, képah ye wàh sé pól wilki mɔ tɛ, à n yɪ̃n
sé yah, té sě ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. [5] Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yɪ̃́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃ póllɛ. Sè n
to n gbɛ n mɔ fɪ́ɪ́ ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.» [6] Yesu kénɛ sèmɪ̀rkɪ̀ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pɪ̃.
[7] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye képyɛ́nɪ̀
tɯ̃̀ yahlɛ. [8] Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃nwóbé ànɛ̂ névye yɔ̃ syíkípú ye pélɛ.† Ǹtɛ,
képyɛ́nɪ̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí. [9] Ǹmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃ kɪ pwah.
Tɛ̃ kɪ fɛ̃ n de, té kɪ ǹnɛ n syɪ n wil kɪ ǹ yɔ̃kelɛ n wɛ. [10] Té yɛ̃nwó wɔ-à n pi, yɪ̃be, ànɛ̂
nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pɪ yɪ̃n ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yɪ̃́ɪ̃.
[11] Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min kɔ̃
ǹ képyɛ́nɪ̀ yɪ̃nnɛ. [12] Ǹtɛ pó yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbɪ náh ǹmɔlɛ dɛ́!
Ǹmɔ yɛ̃ngbɛ̃ tyí náh képyɛ́nɪ̀ nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃npâh wɛ à n pi, à n to ǹ té
képyɛ́nɪ̀ milki, à kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé télɔ́ n mó n to n karkɪ. [13] Pɔ́ ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ
n yah n kɔ̃ dò. Yɪ́kínɔ́-à sɔ̃ n pɪ képyɛ́nɪ̀ sɔkɔ, kè náh n pɪ tirlɛ ǹmɔ yah. [14-15] Képyɛ́nfɛ̃
pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, té ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃ ó ye, mé ń képyɛ́nɪ̀nɛ n
pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kɪ ń min kɔ̃ ń képyɛ́nɪ̀ yɪ̃nnɛ. [16] Képyɛ́nɪ̀ túkù mɛ ń tyí,
nónó-á sè náh mɛ tɯ̃̀ mè sɔkɔ. Sè kɪ n noh n pi ń tyí. Mé yɪ̃nɛ mè n kyɪ sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n
pɔ n kwrɔ n mɔ sè pɪ tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó sélɛ n fɛ̃. [17] Ǹmɔ kɪ ń min kɔ̃ kũ
sɔkɔ, té kɪ tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah ye, ń tyí nɔ Sú Liyel tyí. [18] Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n
pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń gblɔ̃y. Tɛ̃nwɛnɔ mɛ ń tyí kɪ fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí
kɪ fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃ ye ń Sú Liyel nɛ mé pɪ.»
[19] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé sɔ̃nɔ tɔ̃ kah pɪ sé tyí tyílɛ. [20] Pé náhnáh
tyah n yo nɛ ńkɛ̃, sétɔ̃ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè yuku. Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké tyí, pè ǹ
wɛlɔlɛ n nohnɪ nɪ? [21] Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́!
Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se kɪ fɛ̃ yɪ̃́tɯ̃̂ yɪ̃́ yɪkɪ mɔ nɪ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

[22] Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Yerusalɛmɪ sɔkɔ, nɛ̂-á Nsyifunɔ
dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ. [23] Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n
kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. [24] Nsyifunɔ yísyɔ́ mɛ pɔ à
mɔ gbɪ̃ té yo ǹ tyí nɛ, à se kɪ pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kɪ pɔ nɔ gbɪ̃́ nɛ̂ tyí nɪ? Ǹmɔ-à
kɪ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé syah kè! [25] À mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé
kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á mé mɛ n pɪ ń Sú Liyel yɪ̃n yɔ̃, sépi ye mɛ
ń tyílɛ n yo n wah. [26] Ǹtɛ yé náh pɪ ńmɔ képyɛ́nɪ̀nɛ sɛ̃, képah ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃.
[27] Ǹmɔ képyɛ́nɪ̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnɪ, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sě ń sɔ̃̀ tɛ̃. [28] Mé kɪ tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yɪkɪ n yah n pi, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀. [29] Ǹmɔ
Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀ dahbɪ, ǹmɔ kal yíyɪ̃̀n póllɛ. Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi
ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. [30] Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
[31] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko. [32] Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí
nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, páh tyípéplɔ náhnáh pɪ pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ yɪ̃n se pè n yah n kɔ̃
pé mínnkò-ǹsahlɛ nɪ? [33] Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̌y pínɔ́ yɪ̃n náh pé nɛ páh ǹnɛ
n min n ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyí képah yɪ̃n-á. Ǹmɔ névi gbɔy kɪ pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
pɪ Liyellɛ nɪ? [34] Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á yélɛ di?§ [35] Liyel-á yo mɔ névye nónó tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ.
Ǹtɛ yé se pɪ̃ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́! [36] Té Sú Liyel-á ńmɔ
nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yɔ̃, té ń tɛkɪ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ máh yo de Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ yo nɛ
Liyel Pɪ́dɪ̃́-á ńnɛ nɪ? [37] Máh kɪ mɛ ń Sú Liyel tyípínɪ̀nɛ n pí-ńkɛ̃nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃. [38] Ǹtɛ
máh kɪ mɛ sélɛ n pɪ, yáh kɪ sɔ̃ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃ sépi tɛ̃ wɔ yɔ̃; képah
sɔkɔ yé kɪ pɪ̃ yɪ̃́ɪ̃ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.» [39] Képah
tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah pé tyí.
[40] Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɪ yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɪnɛ, à kyɪ tɛ̃ ńyãh sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò
tyah névye wèlnwɪ́lkɪ̀nɔ́lɛ.* [41] Névye náhnáh mɛ kyɪ ǹ tnɔ̂, té mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbɪ̌l

* **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, képyɛ́nfɛ̃bɪ náhnáh sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé képyɛ́nɪ̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tɯ̃̀ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syɪkɪ lékɑ̃̂hnɛ yɪ̃́pú ànɛ̂ gbɛ̃nképèl yɪ̃nnɛ. Pé pól ńkɛ̃nɛ yni sah pé képyɛ́nɪ̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nɪ̀ pé yɪ̃́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nɪ̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlɪ 34.2-10. ‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̃y ye à n ye. § **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6. * **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28.

tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ. Ǹtɛ wǎh tyi nónó pól yo ɗí mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 42 Képah sɔkɔ, névye
náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

1 Ɗí yɔ́ lésɔ̃ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̂ mɛ Betani kwil sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sɔ̂ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ. 2 Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésɔ̃ làsèkwěl yɔ́ kwɛ mɔ
Yesu gbyɛ̂h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̂yénnɛ.* Ǹmɔ dóɗí Lasarɩ ye sɔ̂ n yɔ. 3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́
mɛ tɛ̃ntɔ̂ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yɔ̂tɛ̃, ǹ kóɗí Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ. 4 Yesu-á képah noh, à nɛ
ńkɛ̃, Lasarɩ ńyân mɛ̀ náh pɩ ǹ ko ko ńyânnɛ. Ǹtɛ kǎh kɩ Liyel yɔ̂tɔ̃rí wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Píɗí
yɔ̂tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dóɗí Lasarɩ tyí sɔ̂ nɔ yɩ̃́ Yesu tyí. 6 Ǹtɛ ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̂
Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̂n nínɩ̀ pɩ. 7 Képah náh, à
yo ǹ tɔ̂ sɑ̂hpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. 8 Wǎh yo sɛ̃, pè mɛ
nɛ, kwɔ́-ò ɗí, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésɔ̃ pè n yah n kɔ̃ ǹ mínkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, tɛ́ à
tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ? 9 À mɛ yo pé tyí nɛ, lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó
gbɩ̂yɩ̂kɩ̀ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ, kèkɔ̃yɔ̂ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃
gbáhkɩ̀ mínɔ́ náh nɔ. 10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̂hnɛ kyòo kɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gbáhkɩ̀lɛ n mɩ.
11 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kóɗí-á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ kyɩ
à yilki mɔ. 12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̂ sɑ̂hpú mó nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wǎh kɩ
dɛ. 13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tɔ̂ sɑ̂hpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy
tyí-á à yo. 14 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku. 15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃nɛ
sɔ̂ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɩ̃́ péwɔ tyí pépi yɩ̃nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pǎh kɩ sɛ̃ yɩ̃́ péwɔ yɔ̃. Tɛ́
núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂. 16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,† ǹmɔ pé no
syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí.
17 Yesu-á yɩ̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sɔ̂ sèpɩ̂n ǹyɛ̂h pɩ tɛ diki
sɔkɔ. 18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wró náh sɔ̂ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sɔ̂ mɛ kílónɔ́ tɔ̃nɔ́
kénkɔ̃lɛ. 19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tɑ̃n náhnáh sɔ̂ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétɩ̃ kélé-ńsah pé
dóɗí yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ. 20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ. Tɛ́ Mari wɔ
sɔ̂ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ gbô sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̂tɛ̃, wàh sɔ̂ mɛ
ásɔ̂ sɔkɔ, pé dóɗí náh náhkɩ n ku n pi. 22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pɩ̃ nɛ wàh kɩ
sɔ̃ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí, wǎh kɩ kè pɩ ǹ tyí. 23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Á dóɗí lékó kɩ yilki mɔ.» 24 Wǎh yo sɛ̃, Martɩ nɛ, páh pɩ̃ nɛ lékyî-à kɩ pɔ n yilki n mɔ
gbɩ̂yɩ̂kɩ̀ téy sɔ̃lɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ. 25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye lékyî
yílkínmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃-à sɔ̃ ku, à kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ; 26 ànɛ̂ névi
nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah n pi Liyel tyí tɩ̃nnɛ. Á se sɛ̃ képah yɔ̃,
Martɩ?» 27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ,
nɛ̂-á ǹ Píɗínɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̂ yɩ̃nɛ à pɔ kèkɔ̃yɔ̂.
28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃nsê Mari tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗí-á mɛ de n tɛ.
Tɛ́ wǎh mɛ ǹnɛ n ye. 29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂. 30 Yesu náh
tɔ̃nɩ̀ sɔ̂ mɛ de kwil sɔkɔ. À sɔ̂ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̂ Martɩ pɔ à yohnɩ. 31 Tɛ́ Yerusalɛmɩ
tɑ̃n nónó-á sɔ̂ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétɩ̃nɛ n kele, pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃,
pè ǹ sɔ̂ tɛ̃. Pè sɔ̂ mɛ n sɔ̃ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yɔ̃. 32 Ǹtɛ Mari-á kyɩ yɩ̃ni tɛ̃
Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̂tɛ̃, wàh
sɔ̂ mɛ ásɔ̂ sɔkɔ, pé dóɗí náh náhkɩ n ku n pi. 33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à
tahlɩ ǹ tɛ́kínmɔpu tyí, kè ǹ nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ. 34 À mɛ nɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ se pè
yɩ̃ ǹ lékólɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̂tɛ̃, à pɔ kyɩ yah. 35 Képah sɔkɔ, Yesu yétɩ̃ kwɛ.
36 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɛ́kínmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyí-á sɔ̂ mɛ nɔ yɩ̃́ ǹ tyí dɛ́! 37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃́tû ɗí yɩ̃́ yɩkɩ, à kó sɔ̂ fɛ̃ kũ yah kɔ̃ n pi Lasarɩ tyí nɩ?
38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yɔ̃. Tɛkɩ diki ye sɔ̂ kélɛ,
tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo no tyí nɛ, pè dáhkɩ̀ mɛ̀ tɔkɔ tɛ̃ yɔ̃.
Lékókè dósê Martɩ mɛ à syah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹ yɩ̃́nɔ́ sèpɩ̂n ǹyɛ̂h-á yɔ̀. Wǎh kɩ mɛ n pɔ̃ dò.

* **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3. † **11:16** 11.16 - Didimi kór ye kènɩ̀nɩ̀nɛ.

40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh kè yo á tyí nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ, á yɩ̃́-á kɩ tɛ̃
Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yõ di?» 41 Képah tɛ̃nɛ, no mɛ dáhkɩ̀ tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ́ nɛ:
«Bɔ̃̀, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃̀npí ń nírí tɛ̃. 42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀ yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ, áwɔ-á tɛkɩ mɔ
ńnɛ.» 43 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃́: «Lasarɩ, wil nɛ́npɔ́!» 44 Képah sɔkɔ,
Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀nnɛ púkúbínɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ
mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípíní mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé náhnáh sɛ̃ Yesu
yõ. 46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyɩ ǹ tyípíní mɛ̀ sèsahrɩ yah sah Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú tyí. 47 Kǎh
mó pɩ sɛ̃́, Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú ànɛ̂ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm mɛ pé no tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̃̀ ye,
pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ gbɩ̃̀l tyilɛ n kah n pɩ dɛ́, sɔ̃̀ se pé kɩ pɩ
nɩ? 48 Páh kɩ à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pɩ sɛ̃́ yɔ̀, no pól-á kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ képah-à pɩ, Wrome
tãn-á‡ kɩ yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tɛ́ kɩ pépi yɩ̃̀kɩ̃̀ tyí yɩkɩ. 49 Ǹtɛ pé sɔkɔ yó lésɔ̃
mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésɔ̃ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no
syah nɛ: «Yé náh kwâh yólɛ n pnɛ dɛ́! 50 Yé náh pĩ nɛ, dɩ̃́ nɛ́núkù-à kɩ ko mɔ ápi yɩ̃̀kɩ̃̀
swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah, képah-á kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́ á yɩ̃̀kɩ̃̀ pól tyí mó
pɔ yɩkɩ di?» 51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yɩ̃̃́ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̃̀ mɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á yĩnɛ à ku ǹ
yɩ̃̀kɩ̃̀ névye yĩnnɛ. 52 Tɛ́ ǹ yɩ̃̀kɩ̃̀ névye ó yĩn náh à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃́npɩ̃̀
pól tɔ tuke mɔ pɩ núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔko lésɔ̃ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah gbáhkɩ̀ yõ. 54 Kǎh
pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̀ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ yah. À yal ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil gbnɔ
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ
pé gblɔ̃̀y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ. 56 Pǎh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, kè se mɛ sɔ̃ nɩ? À
se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ? 57 Tɛ́ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀
kópú lésɔ̃ mɛ ké gbah yo sah tɛ névye tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃ pɔ kè yo pé
syah, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

12

Mari làsèkwɛ̌l mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂̃h yõ

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpɩ̃̀n kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ Betani kwil sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃nɔ́lɛ, wǎh nɛ̂ lékó yilki mɔ. 2 Pè mɛ yɔ̃ke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́.
Martɩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃kelɛ n dibi, tɛ́ yɔ̃ke mɛ̀ yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ. 3 Képah sɔkɔ, Mari
mɛ làsèkwɛ̌l dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́ní tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ
Yesu gbɛ̃́náhló yõ, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̃̀yɛ́nnɛ.* Làsèkwɛ̌l mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól tɔkɔ. 4 Képah
tɛ̃nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi Yesu náh,
ǹmɔ nɛ, 5 kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwɛ̌l mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ pló† kyɛtɔ̃nínɛ, à ké pɔ́ dibi
yãm tãn kɔ̃ nɩ? 6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃nwɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à
képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ pǎh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ n yĩ. 7 Képah
sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénɔ̀h! À ye képah pɩ sah ńmɔ lékó yĩ sɔ̃ yĩnnɛ. 8 Yãm
tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yõ sɔ̃mɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n mɛ n pi yélɛ sétáh yõ
sɔ̃mɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ
Yesu ó yĩn náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ, ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̃̀ pè kyɩ.
10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ pélɛ n syɩ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃pu yɔ̃̀tãm náh

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃̀tãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yõ. * **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃ ńkɛ̃nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yɔ̃kelɛ n yõ. † **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ Lasarɩ tyɩ́ yo
syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ɗindallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sȍ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ, pè kè noh nɛ
Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 13 Pè mɛ sãm yȉngbȁn kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à
kyɩ à yohnɩ. Pè sȍ mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, Liyel
sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel yȍtɛ̃ ɗínɛ.» 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃ndyɩ́píkȉ yɔ́
wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yõ, à yĩnɛ sɔ̃-á kélɛ wấrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíkí pɩ.
Yé yah, yé yȍtɛ̃ mɛ n pi.
À mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyɩ́píkȉ yɔ́ yõ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tȍ sấhpú náh sȍ mɛ tyi nɔ́pi pínɔ́ yõ pĩ. Ǹtɛ wǎh pɔ dɔkɔ ǹ tɔ̃́rí yõ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kɔ̃ nɛ, kǎh lésõ wãrkɩ sah sɔ̃ ǹ tyɩ́ sɔkɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃́-á kè
pɩ ǹ tyɩ́.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ nónó yĩ́ yah,
pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh n kɔ̃. 18 Névye-á kénɛ gbȉl tir pínɔ́ noh sɛ̃, pè wil pɔ Yesu
yohnɩ. 19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kȉ kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pè kó kè wɛ nɩ, pépi náh tɔ̃
fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃́rí ànɛ̂ ǹ kũ tyɩ́lɛ n yo

20 Névye nónó-á sȍ mɛ pɔ syáh mè sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɛ pé pɔ Liyel yĩn gbilki, Nsyifunɔ
náh sȍ pé túkùlɛ. 21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ
nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyɩ́ nɛ, pé yȍtɛ̃, páh mɛ
ké tyɩ́ nɛ pé Yesu wɛ. 22 Kǎh pɩ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyɩ́. Andre mɛ tahlɩ ǹ tyɩ́ pè
kyɩ kè yo Yesu tyɩ́. 23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Píɗĩ́§ kɩ n
dɔkɔ n pi ǹ tɔ̃́rí yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀. 24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́, nɛ́
sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n tɛ̃ ké gblɔ̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ
à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel. 25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y ó minnɛ n mɔ n kɔ̃, tɛ̃ min tyɩ́ kɩ yɩkɩ.
Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n mɔ́nkȍ-ǹkɛ̃nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mè sɔkɔ Liyel tɔ̃́rí yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ. 26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé tȍlɛ n pɩ ńmɔ tyɩ́, tɛ̃ ń sȍ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyãh
sɔkɔ, nɛ̂-á tȍlɛ n pɩ ń tyɩ́, ǹ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tȍlɛ n pɩ ńmɔ tyɩ́, ń Sú Liyel kɩ ǹ
yõ yɔ̃.
27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃́? Mé se n yo Sú Liyel tyɩ́ nɛ, à káh n yɛ
yèvyãhrɩ mè ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, yèvyãhrɩ mè yĩn ye mé pɔ tótɔ́.» 28 Képah tɛ̃nɛ, à nɛ: «Bɔ̌,
gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃, yĩ́npɔ̃ yɔ́ wil yĩ́nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé ń yĩn gbilki tɛ,
tɛ́ mé kɩ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»
29 Tɔ́wû nɛ̂-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yĩ́npɔ̃ mè noh, pè nɛ gbɛ̃nséntấhkȉ-á gboke. Túkù mó
nɛ, yĩ́nyõ tȍnpɩ yɔ́-á yo mɔ Yesu tyɩ́. 30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé
noh yɔ̀, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ. 31 Liyel kɩ lékàhlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɔ̃ n pi
núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú, à kɩ kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò* yĩni yal. 32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyɩ́.» 33 Yesu-á sȍ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah
ye à wɛ̃kɩ ǹ wɛy mè sɔkɔ yɔ̀. 34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mè névye mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pépi-á kè
wɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se
sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Píɗĩ́-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se mó Névi Píɗĩ́ mɛ̀nɛ nɩ?
35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃ yé wrɔ́ kɩ wrɔ́ kwéy yɔ́ pɩ n
pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃ntȗ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ
yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃ntȗ káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃. 36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé
wrɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ kyòolɛ képah tyɩ́ kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fɩ́ɩ́ pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

‡ **12:13** 12.13 - Sãm yȉngbȁn kɔ̃lȉntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásȍ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sȍ, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásȍ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sȍ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sȍ Siyɔ̃nɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. § **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Píɗĩ́ tyɩ́lɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyɩ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, sétȁn yȍtɛ̃ ye.

37 Yesu sɔ̏ gbı̌l tyi náhnáh pı pé yı̋ yah, ǹtɛ képah fyé yɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃. 38 Liyel tɛ̃ntɔ̏
syı́nyo-ò Yesayi tyı́yónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀. Á lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyı́yónɔ́ yɔ̃?
Á á tɛ̃npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kı?»†
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yı̃n-á pè náh sɔ̏ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yɔ̃, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃:
40 «Liyel pé yı̋ wɔ,
tɛ́ pé lékɑ̋m yah vike,
nɛ pé yı̋ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyı́ yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃kı̀ yɔ̃,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡
41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syı́nyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésɔ̃ kwɑ̃h tɛ̃ Yesu tɔ̃rı́ wɛ, képah
ye à kɔ̃ à ǹ tyı́lɛ n yo.§
42 Tɛ́ képah fyé yɔ̃, yɔ̏tɑ̃m náhnáh sɔ̏ mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú tı́kı́ sɔ̏ mɛ
pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yı̃ni wilki pé wɛ̃kı̀ sɔkɔ. Képah ye, pè náh kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃
ǹ yɔ̃. 43 Yáh wɛ pè képah pı, névye-á mɛ gbı̂lkinɔ́ nɛ̂nɛ n sah pé yɔ̃, képah tyı́ sɔ̏ mɛ pé
tyı́ kal Liyel tyı́lɛ.
44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkı yı̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, ńmɔ ó yɔ̃ náh
tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yɔ̃ ye tɛ̃ sɛ̃. 45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kı́nmɔ-ò
ye tɛ̃ wɛ. 46 Ǹmɔ pɔ kèkɔ̃yɔ̋ à pɔ pı kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, tɛ̃ káh tɛ̃ fɛ̃ntɔ̂
sɔkɔ. 47 Ǹmɔ náh pɔ kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkɔ̃yɔ̋ névye
pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé wɑ̏l yɔ̃, ńmɔ náh
kı n kɔ̃ n pi tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́. 48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kı lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi
gbı̏yı̏kı̏ tɛ́y sɔ̃lɛ. Ǹ gblɔ̌y yah yı̋ı̃ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ,
máh yı̃nɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yı̃nɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pı, ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyı́ nɛ mé pı. Képah
ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kɔ̃, nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kı lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃
n pi. 50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pı̃ nɛ Liyel-á nɛ̂ kɔ̃ sah, képah gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ-á névye kı fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ. Sú Liyel-á wɛy mè yo sɔ̃ ń tyı́, sɛ̃ ye mé n yo kélɛ yé tyı́.»

13

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú gbyɛ̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh kı sɔ̏ n pı n pi dı̃ndallɛ. Yesu sɔ̏ pı̃ nɛ pé yálnɔ́ gbı̃-á sɛ
kèkɔ̃yɔ̋, páh kı n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyı́. Ǹ sɔ̏ tɛ̃pú nónó-á sɔ̏ mɛ kèkɔ̃yɔ̋, pé tyı́ sɔ̏ mɛ
nɔ́nɔ́lɛ ǹ tyı́. Pé tyı́ nɔ kah mɔ ǹ tyı́.
2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃. Tɛ́ sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ sɔ̏ mɛ kè dahbı tɛ Simo
Yisikariyɔtı pı́dı́ Nsyudası nı sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh. 3 Yesu sɔ̏ pı̃ nɛ Sú Liyel-á tyi pól
dahbı péwɔ gbɔ̏. Ǹmɔ tyı́-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kı pé syı sɔkɔ ǹmɔ tyı́. 4 Képah sɔkɔ,
pǎh mɛ yɔ̃ke yɔ̋nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, à yuku yı̃n, tɛ́ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syı̃
sɔkɔ. 5 Képah náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú gbyɛ̂hnɛ n wu kélɛ, tɛ́ sélɛ
n tuke fwɔ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syı̃ sɔkɔ.
6 Kǎh pɔ syı Simo-Pyɛrı tyı́, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á TƐ̏ ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ kı n yah
n kɔ̃ péwɔ gbyɛ̂h wú-ńsahlɛ nı? 7 Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pı yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃
ké tyı́ yah wɛ n pi núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kı pɔ ké tyı́ yah wɛ n pi. 8 Pyɛrı tɔ̃ yuku à
syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂h wu n pi. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Wáh kı yɛ ń
kɔ̃ mé á gbyɛ̂h wú-ńkɛ̃nɛ, á vyɑ̃h kı dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.» 9 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrı yo ǹ tyı́
nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pı sɛ̃ kè káh yı̃n pé gbyɛ̂h ó tyı́, ńkɛ̃ à pé gbɑ̏n ànɛ̂ pé yɔ̃ tɔ wu. 10 Á mɛ
yo ǹ tyı́ nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah ye, à wil ǹ gbyɛ̂h tyı́ sɔkɔ,
yɔ̃ náh tɔ̃ ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃nwunɔ tyı́. Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃ wɔ náh mé
n ye dɛ́!» 11 Névi nɛ̂-á kı sɔ̏ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̏ mɛ à pı̃ tɛ. Képah ye à kɔ̃ à
nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pǎh mɛ yályál dɛ́!
12 Wǎh pé gbyɛ̂h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃ke yɔ̋-ńsah ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé
tyı́ nɛ: «Máh nɛ̂ pı yé tyı́ sɛ̃ yɔ̀, yé se ké yɔ̃ pı̃? 13 Yâh pı yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò dı̃nɛ, képah
náh pı, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ǹmɔ ye ńtyı̋nɔ ǹnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃

† **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1. ‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂h wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂hnɛ n wu. [15]Képah dùkù
ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. [16] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ
n yo yé tyí, tɔ̃npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ó ye tɛ̃ntɔ̃ névi tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃-òlɛ. [17] Ǹtɛ
núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ té! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé wǎl yɔ̃, yé kɩ nìvìnì wɛ.
[18] Ǹ wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki, mé pélɛ n pnɛ.
Ǹtɛ tir nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil ó wil. Kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ
ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Máh lésɔ̃ ń yɔ̃kelɛ n yɔ̃ ànɛ̂ nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ yuku ń yɔ̃.›* [19] Ké pí-ńkɛ̃ sɔkɔ
ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pɩ, yé kɩ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ,
Ǹmɔ-á. [20] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃
plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á tɔ̃ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

[21] Képah tɛ̃nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ. À mɛ kè yo dal mɔ nɛ:
«Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi n pi ń náh.» [22] Wǎh képah yo
sɛ̃, ǹ tɔ̃ sãhpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè náh sɔ̃ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo. [23] Té
Yesu tɔ̃ sãhpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩĩ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃ mɛ tɛ̃ntelnɔlɛ Yesu tyí. [24] Képah sɔkɔ,
Simo-Pyɛrɩ pɩ mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n yo. [25] Ǹmɔ mó ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ
Yesu tĩnnɛ, té à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se à n ye nɩ? [26] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ búrn
yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃ wɔ-á. Té núkú búrn yĩnɔ́ tɔkɔ, té kè di à Simo Yisikariyɔtɩ pídĩ Nsyudasɩ
kɔ̃. [27] Nsyudasɩ-á búrn mɛ̀ syi, sétãn yɔ̃tɛ̃ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí
pɩ pɩ tɛ̃nɛ, à kè pɩ súú. [28] Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃ pĩ tir nɛ̂
yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí. [29] Té pɔ́ dú-á sɔ̃ mɛ Nsyudasɩ tyí sɛ̃, túkù sɔ̃ mɛ n sɔ̃ nɛ,
Yesu-á yo ǹ tyí nɛ à kyɩ syáh yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à pɔ́ yĩ yãm tãn kɔ̃. [30] Ǹtɛ
Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yĩnɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil. Légbĩnɛ lékãh sɔ̃ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃nsàhnɔ́ késãnnɛ

[31] Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi Pídĩ yɔ̃, ànɛ̂
Sú Liyel yĩn kɩ se tɔ̃ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ. [32] [Gbílkínɔ́-à kɩ sah Liyel yɔ̃ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel
tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̃y yĩnnɛ. Dɔ̌ kwéy ńtɛ̃nɛ, à kɩ kè pɩ n pi. [33] Ǹ wɛ̃npì, mé kɩ tɔ̃ n mɛ
n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésɔ̃ mé yo Nsyifunɔ tyí,
képah núkú ye tɔ̃ mé kɩ yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n kyɩ n pi ńmɔ yúkú-ńsah
sɔkɔ. [34] Mé kɩ tir sãn yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí, yépi tɔ
tyí yĩnɛ kè nɔ sɛ̃ wɛ̃ tyí. [35] Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ tɔ̃
sãhpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

[36] Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyãh se à n yuku nɩ? À mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ńyãh-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. Ǹtɛ náh tĩnnɛ, wǎh
kɩ pɔ pé sɔ̃ tɛ̃ n pi. [37] Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ té pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃ tɛ̃ n pi núkúnúkú
nɩ? Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ dò. [38] À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n
pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ
á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃ sãhpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃ Liyel yɔ̃, yè mó
sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃. [2] Tɛ̃-ǹtãn náhnáh mɛ ń Sú Liyel tĩnnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃.
Kàh sɔ̃ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n pi yé tyí. [3] Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ
yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnɔ̂. Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi tɔ kɩ mɛ
nɛ́npɔ́. [4] Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃kìlɛ n pnɛ té.» [5] Wǎh yo sɛ̃, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi
náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, té pé se kɩ pĩ sɔ̃ ké wɛ̃kìlɛ nɩ? [6] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye
wɛ̃kìlɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nétɛ̃nɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú Liyel tyí, né tɛ̃ náh syɔ̃
ńmɔ tyí. [7] Yâh sɔ̃ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé
ye ǹnɛ n pnɛ, té à wɛ.» [8] Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kè!
Képah-á kɩ yĩnɛ pépi tyí. [9] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, té áwɔ
náh mɛ ńmɔ pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃ té tɔ̃ n yo nɛ, mé
Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ? [10] Á náh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

mé n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye n
pɩ ǹ tɛ̏nnɛ. 11 Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yõ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃nɛ
ké yõ ńmɔ wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yõ tɛ̏n nɔ́pi tɛ̃ wɔ yĩnnɛ. 12 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, máh mɛ tɛ̏n nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃ kɩ tɛ̏n
yísyɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí, képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃
sè pɩ. 13 Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ yé tyí, gbílkínɔ́ kɔ̃
kè kɩ sah Sú Liyel yõ ǹ Pídĩ́ gbɔ̏ yõ. 14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩn. 16 Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ
yòhnìnmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n tɛ̃ n pi yélɛ kũ̋mm. 17 Yòhnìnmɔ-ò mɛ̀nɛ,
Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Kèkõyɔ̃̋ névye náh ǹnɛ n
wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye, pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ yé
sɔkɔ sɛ̃, képah ye yépi wɔ ǹnɛ n pnɛ. 18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n pɔ n
pi yé tnɔ̂. 19 Dɔ̌ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̃̋ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ kɩ ń wɛ. Tɛ́
ńmɔ-á fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ. 20 Lésɔ̃-à pɔ nɔ, yé kɩ
pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ. 21 Névi nɛ̂-à
ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí
kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kɩ.» 22 Képah sɔkɔ,
Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ
tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ kèkõyɔ̃̋ névye wɛ̃kɩ n pi nɩ? 23 À mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ
ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí. 24 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh
ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á yé n nohnɩ yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̋ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil
Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 25 Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbĩ̋ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀.
26 Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi ńmɔ yĩn yõ, à kɩ pɔ
tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ to kɔ̃ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh nónó yo sɔkɔ yé tyí.

27 Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̃̋
névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. 28 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí
yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́ máh kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnɔ̂. Ǹ tyí-à sɔ̏ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè
noh nɛ máh n yuku Sú Liyel tĩ̏nnɛ, kè sɔ̏ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nìvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃npílɛ
kal ńmɔlɛ. 29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃ sɔkɔ yɔ̀, képah sɔkɔ
sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. 30 Kèkõyɔ̃̋ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃ n
kah n yãh n mo n pi yélɛ. À náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ. 31 Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí,
sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃̋ névye kɩ pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Á ye
yal ásɔ̏.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké nɛ́tɛ̃nɛ. 2 Yĩ̏ngbɛ̏n
nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃lɩ tɛ̃ yõ. Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à
kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi. 3 Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̏ yõ, yé pɩ tɛ
yályál. 4 Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yĩ̏ngbɔ̏ náh fɛ̃ n syi n pi ké gblɔ̌y nɛ́
kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi nɛ́ yé náh mɛ ńmɔlɛ. 5 Ǹmɔ
ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yĩ̏ngbɛ̏nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ńmɔ kɛ̃nɛ. Képah
ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ tyíplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí. 6 Névi nɛ̂-à
mɛ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yĩ̏ngbɔ̏ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n
pi. Tɛ́ yĩ̏ngbɛ̏n kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh sɔkɔ. 7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ,
tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ yé tyí, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ. 8 Yâh
tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh pɩ ńmɔ tɔ̏ sɛ̏hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ
Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.

9 Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃. Yé yɛ yé tyí nɛ mɛ nɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ
ń tyí sɛ̃. 10 Yâh ń tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pɩ, yé tyí kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ń tyí, sɔ̃-á ńmɔ ń Sú tyi

---

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tyí. 11 Mé mɛ ké tyí nɛ nìvìnì nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ,
kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé nìvìnì mɛ̀ mó syɩ ké yɩ̃̀n tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.
12 Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí.
13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ n pi képah yõ.
14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye yélɛ. 15 Mé náh tɔ̃ yé ye n pi
tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyípínɔ́ pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel
tyí, mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ. 16 Yépi náh yah tɔkɔ
ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ tyípéplɔlɛ n pɩ Liyel tyí, nónó-á
sé yõre náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ,
à kɩ kélɛ yé kɔ̃. 17 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

18 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pĩ nɛ ńmɔ ǹgbò dyɔ-á
pè tyah n yɔ. 19 Yâh sɔ̃̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí yõ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyílɛ sɛ̃, yé tyí náhkɩ
nɔ pé tyí. Ǹtɛ kǎh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ pépi tyí yõ,
képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ. 20 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyílɛ, máh nɛ̂ yo yé
tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fõh, pè kɩ yé tɔ fõh. Pàh kɩ mɛ ń
wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyí fɛ̃ syi. 21 Ǹtɛ pè náh sɔ̃npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè
kɩ tyi nɔ́pi pól pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ. 22 Mâh sɔ̃̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, ànɛ̂ mâh sɔ̃̀ mɛ tir
yɔ́ yɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú,
gbɩ wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyí pé tyítúkúnì pínɔ́ tyí sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à ńmɔ
dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ. 24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃nknɔ pɩ yah, mâh
sɔ̃̀ mɛ sépi pí-ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yõ.
Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínì wɛ. Tɛ́ képah fyé yõ, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú dyɔlɛ n yɔ.
25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɑ̃̌rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yõ kɛ̃nɛ.›* képah wil
yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnìnmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyí, Liyel Mirki ye.
Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú Liyel tyí à pɔ, kè kɩ pɔ
ńmɔ tyí yo wah yé tyí. 27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃, képah ye yé tɔ kɩ
ń tyílɛ n yo n wah névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal n mɔ.
Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí. 2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kì sɔkɔ.
Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sɔ̃ nɛ tɔ̃̀-á pé n
pɩ Liyel tyí. 3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pɩ̃́-ńkɛ̃ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀. 4 Mé mɛ ké tyí nɛ
tyi nɔ́pi gbĩ-à pɔ́pɔ́ pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yõlɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésõ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃, képah ye mé náh kwɑ̃h tɛ̃
tyi nɔ́pi yo yé tyí. 5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se
mɛ ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyɑ̃h se mé n yuku nɩ? 6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ
ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kè. 7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh
kɩ sɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ kyɩ, mé kɩ à
tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. 8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂ Liyel tukey tyí yo
wah kèkɔ̃yɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi pól sɔkɔ. 9 À kɩ kélɛ pè
wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yõ sɛ̃-ńkɛ̃-á. 10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kì
tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi. 11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ
nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.*
12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí núkúnúkú, sè kɩ kǎn
pɩ yélɛ. 13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ
pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah yɩ̃́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo
dɛ́! Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé tyí ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ n pi. 14 À kɩ tyilɛ
n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah ye, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ńmɔ yĩn kɩ n gbilki. 15 Kwâh
nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ
tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4. * **16:11** 16.11 - Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

Yèkwɔrɩ vìnmɔnpɩnɔlɛ nìvìnìnɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ kwéy képah
náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.» 17 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo
pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃ pé wɛ, képah
yõ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ánɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂ nɩ? 18 Dǒ
kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah
wɛ dɛ́! 19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí nɛ: «Máh
yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah
tyí yõ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀? 20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n
gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n yo, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ,
ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nìvìnìnɛ. 21 Sɛ̂-à pilɛ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbĩ́-á
yĩni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃, kè n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkɔ̃yɔ̃́
ǹ tyí, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ. 22 Sɛ̃ yé yépi
tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ
nìvìnìnɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃nɛ, nìvìnì nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí. 23 Lésõ gbĩ̀yĩ̀kĩ-à
pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kélɛ yé kɔ̃. 24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú
tyí, yé náh tɔ̃nì mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yõ. Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ,
yé nìvìnì kɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ. Tɛ́ sõ yɔ́ mɛ n
pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésõ gbĩ̀yĩ̀kĩ-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yõ. Tɛ́ mé náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á kɩ n ni
ǹnɛ yé tyí dɛ́. 27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yõ
nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí. 28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkɔ̃yɔ̃́. Ǹtɛ
núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkɔ̃yɔ̃́ kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»

29 Yesu-á yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n yo n wah pallɛ
sèmĩ̀rn mí-ńkɛ̃nɛ. 30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah n
pi tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh wil Liyel tyí. 31 Képah
sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yõ núkúnúkú yé yo kɛ̀? 32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ
núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wĩ̀l-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ
sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̌y. 33 Ǹmɔ mɛ
ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé tyí. Yé kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi
kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíkí pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃, à ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbĩ́ ye nɔ núkúnúkú. Gbílkínɔ́
sah ńmɔ yõ, ńmɔ tɔ mɔ́ gbílkínɔ́ sah á yõ. 2 Áwɔ ye tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yõ, nɛ mé
tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pé pól kɔ̃, nónó-á á dahbɩ ń gbɔ̃̀. 3 Áwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yõ,
pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ, ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. 4 Wáh
tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah á yõ sétáh yõ sɔkɔ.
5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ńmɔ yõ á gbɔ̀pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ,
képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.

6 Wáh nónó wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ. Áwɔ tyí ye
sɔ̃̀ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi. 7-8 Wáh wɛlɔ nónó yo ń tyí, mé
ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yĩ̋ nɛ, máh wil áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yõ nɛ áwɔ-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃nɛ, pè pĩ nɛ wáh yĩ nónó póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyí.
9 Pǎh pɩ áwɔ tyílɛ sɛ̃, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé náh mɛ álɛ n ni kèkɔ̃yɔ̃́ névye
tɛ̃ wɔ tyí dɛ́! Wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi tyí ye mé n ni álɛ. 10 Nónó pól-á áwɔ tyílɛ,
ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nónó pól-á ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ tyí ye pélɛ. Tɛ́ pépi gbɔ̃̀ yõ, gbílkínɔ́
mɛ n sah ńmɔ yõ. 11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi áwɔ tyí. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi
kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɩ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃nɛ, pè tɛ̃ n sah á tǎhkì
gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
12 Máh sɔ̃̀ mɛ pélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkì gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé yõ

syɩkɩ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nénúkù mɛ̀ tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á sɔ̏ yĩnɛ
kè yɩkɩ, á wɛy sébɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè wɛ n wil. 13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n
pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń sah kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yèsyɩ̀kɩ̀ sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. 14 Mé á wɛy yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkõyɔ̃́ tyílɛ, sɔ̃-á
ńmɔ náh pɩ kèkõyɔ̃́ tyílɛ. Képah ye, kèkõyɔ̃́ névye pé dyɔlɛ n yɔ. 15 Mé náh mɛ álɛ n
ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̃́ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah pé yõ, pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí. 16 Sɔ̃-á
kèkõyɔ̃́ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃́ ye kèkõyɔ̃́ tyí náh pépi tɔlɛ. 17 Pè wilki n sah á tyí yõ á gbɩ gbɔ̏
yõ. Á wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ. 18 Wáh ńmɔ tɔ̃ sɔ̃ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɛ̃́ ye mé pé tɔlɛ n tɔ̃ kèkõyɔ̃́
sɔkɔ. 19 Ǹmɔ ń gblɔ̃ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tôɔ́ pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yõ gbɩ tɛ̃ yõ.
20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yõ pépi
tyíyónɔ́ gbɔ̏ yõ, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ. 21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á
Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ sɛ̃́, kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ pè pĩ
nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 22 Wáh gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé yõ sɛ̃́,
nɛ pè pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 23 Ǹmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pè kɩ pɩ yĩ́ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tɔ̃ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nɔ́pi
tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí. 24 Bɔ̃, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, mé mɛ ké tyí nɛ
pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃rí wɛ. Ǹmɔ tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ
á tyí kèkõyɔ̃́ mó-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye á tɔ̃rí mɛ̀nɛ ń kɔ̃. 25 Bɔ̃, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm,
kèkõyɔ̃́ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pĩ. Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃ wɔ pĩ nɛ, áwɔ-á tɔ̃ ńnɛ. 26 Mé ye
á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ
dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wil sɔkɔ à kyɩ de sésân swãh yɔ́ sɔkɔ
Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ. 2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́. Képah
ye, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ vĩnɔ́ sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̏ nɛ́npɔ́ pĩ. 3 Képah sɔkɔ, sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̏pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú mɛ sràsyíbí tĩ̏nkɩ̏ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
tɔ̃. Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mɛ̀ sɔkɔ. Ǹ sɔ̏ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ
pé gbɑ̏n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ, à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí. 4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̏ nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̏
mɛ kè pĩ sɛ̃́, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? 5 Pè mɛ à syah
nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye.» Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ à dahbɩ
n pi pé gbɔ̏, ǹmɔ sɔ̏ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ. 6 Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ
náhsékǔrnnɛ à kyɩ syɩkɩlɩ sétáh. 7 Á mɛ tɔ̃ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ?
Pè mɛ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á. 8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ
ńmɔ-á. Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃ pè nɛ n yuku.» 9 Képah-á pɩ sɛ̃́, wǎh
lésõ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. Á lésõ nɛ: «Bɔ̃, wáh nónónɛ ń gbɔ̏ dahbɩ, mé náh yɛ pé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.»
10 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npɩ ye
ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí kèkírkɩ̏ yɔ́ sɔ̏ mɛ. Á mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ dĩ́ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ níkí kɔ̃ kãm.
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkɩ̏ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sõ nɛ, Sú Liyel-á
yèvyãhrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɩ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tĩ̏nnɛ

12 Képah náh, sràsyíbí tĩ̏nkɩ̏ ànɛ̂ pé yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi, 13 à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̏ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pú yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndĩ́ ye sɔ̏ An mɛ̀nɛ. 14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ pé no
Nsyifunɔ yɔ̏tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́: «Dĩ nénúkù-à kɩ ku no pól yĩnnɛ, képah kɩ nɛkɩ kal álɛ.»
15 Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃
ǹgbɛ̃-á sɔ̏ mɛ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pu
yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ. 16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò
nɛ̂-à sɔ̏ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ népĩ́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̏npɩ pi tyí nɛ̂-á
gbô syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrɩ kɔ̃ à de. 17 Tɛ́ Pyɛrɩ-á n de, kénɛ tɔ̏npɩ pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ
tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̏ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nɩ? Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́! 18 Ǹtɛ

vιrι sɔ̃̀ mɛ n pι. Kăh pι sɛ̃́, tɔ̃̀npιbι ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ sah n
wnɛ, tɛ́ Pyɛrι tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.
19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ. 20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̃̀ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ
no pól yɩ̃́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pι gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ kwɑ̂h nɛ̂ pι á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki yah nɛ̂-á mé yo.
Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pɩ̃.» 22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu létáh mι tɛ́ nɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí se à n wɛkι sɛ̃́
yɔ̀ nι? 23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kι mɛ wèntùkù wɛkι, kélɛ ń wɛ̃kι. Ǹtɛ máh kι mɛ
wɛkι plɛ, kwɑ̂h nɛ̂ pι tɛ́ á ń mι?» 24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkι mɔ sárká syínwìlkìpu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃́ púkúbínɔ́lɛ.
25 Légbɩ̃́nɛ, Simo-Pyɛrι sɔ̃̀ mɛ yɩ̃n tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃́. Pè mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dɩ̃́
mɛ̀ tɔ̃̀ sáh-ò kó ńnɛ nι? À mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lι nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́. 26 Pyɛrι-á lésɔ̃ dɩ̃́
nɛ̂ níkí kɔ̃ kɑ̃m, ǹ tyí névi yɔ́ lésɔ̃ mɛ sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npιlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npι-á
Pyɛrι wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésɔ̃ pé kyι wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swɑ̃h sɔkɔ. 27 Pyɛrι tɔ̃ ǹ vyɑ̃h
kɔ̃lι. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kì kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò tɩ̃̀nnɛ.
Séngbɔ̃ púpú ye sɔ̃̀ pè pι képahlɛ. Păh yɩ̃ni tɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m náh fɛ̃ syi de ǹ gbô sɔkɔ.
Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̆y silki, pé vyɑ̃h mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rι tyɛ́nɔ́ syáh yɔ̃ke
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.* 29 Kăh pι sɛ̃́, Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ
pè piki yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀ pι pè yo nι? 30 Pè mɛ à syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ tyítúkù
pí-òlɛ ńkɛ̃nɛ, pépi se náhkι pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí nι? 31 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah
nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyι à tuke pé gblɔ̃̆y à yɩ̃nɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à
syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh dɛ mɔ pépi tyí. 32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah à
ǹ gblɔ̃̆y ku dùkù tyí yo wah, kè wil.†
33 Kăh pι sɛ̃́, Pilati mɛ ǹ syι de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nι? 34 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sɔ̃ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̃̆y, tɩ̃̂ ǹnî se yo ǹ
syah kélɛ?» 35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nι? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ yɩ̃̀kì névye ànɛ̂
pé sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɑ̃m-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pι nι? 36 À mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃rí n wil. Kàh sɔ̃̀ mɛ n wil kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̃̀npιbι náhkι sɔ̃̀
ń fwo syi, mé náh náhkι n de n pi Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m gbɔ̃̀. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃rí náh wil ásɔ̃̂.»
37 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃-á ǹnɛ kè? À mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃ vyɑ̃h sɔkɔ ye kè
wil nɛ yɔ̃̀tɛ̃-á ńnɛ! Ǹmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ à pɔ dubi, gbι tyí yo n wah yɩ̃n ye. Nónó-á mɛ
gblɔ névyelɛ, pépi kι ń tyíyɔ́nɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yɩ̃n.» 38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwɑ̂h nɛ̂ se
gbιlɛ nι?
Kénɛ wɛlɔ yɔ́ntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syι wil à kyι yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ náh
pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí. 39 Tɛ́ à yɩ̃nɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pι sɔ̃ yé tyí, yimɛyí mé
ńkɛ̃nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rι tyɛ́nɔ́ syáh syah gbɩ̃́nɛ. Kăh
pι sɛ̃́, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ fin n mɔ?» 40 Képah tɛ̃nɛ, pè gbo mɔ
tũ nɛ ńkɛ̃́, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasι wɔ fin mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃ sɔ̃̀ Barabasι
mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyι ko yèfɔ̃hlɛ. 2 Sràsyíbí mɛ pɑ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃ pι dyι
à kɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsɑ̃h* ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃. 3 Képah tɛ̃nɛ, pè nɔ de ǹnɛ
tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkι ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lι. 4 Képah
sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syι wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kι Yesu wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ,
képah sɔkɔ păh kι pɩ̃ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. 5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pɑ̃̀n
yɔ̃̀kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsɑ̃h ǹgbɛ̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí

---

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̃̀ pι soh névyelɛ nónó náh pι Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rι tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyɑ̃h n dɛ kénɛ syáh yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésɔ̃ kè yo sah nɛ păh kι pé dɔkɔ mɔ dahnι yɔ̃. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃́ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pι. Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tɑ̃n wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syι dahnι yɔ̃. * **19:2** 19.2 - Yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̃̀ fwɔ̀sɑ̃hlɛ.

nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kè. 6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀
à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ, à à syɪ dahnɪ yɔ̃! À à syɪ dahnɪ yɔ̃! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ
tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɪ à syɪ dahnɪ yɔ̃ sɔkɔ pé gblɔ̌y. 7 Wǎh yo
sɛ̃, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃ à yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, dĩ́
mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɪ Liyel Pídĩ́nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃. 9 À mɛ ǹ syɪ de ǹ gbô sɔkɔ à kyɪ Yesu piki
yah nɛ, ńyãh se à n wil nɪ? Ǹtɛ Yesu náh dahbɪ wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à
syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vȉnmɔnɔlɛ nɪ? À kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kɪ fɛ̃ à
fin mɔ, képah náh pɪ kɪ fɛ̃ à syɪ dahnɪ yɔ̃ nɪ? 11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́
ńtɛ̃ náh n wɛ n pi á tyí ńmɔ yɔ̃ sɔkɔ, né Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á dahbɪ ńmɔlɛ
á gbɔ̃̀, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wǎh képah yo, Pilati sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ
kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɪ à fin mɔ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar kɔ́dĩ́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dé!
Ǹkɛ̃ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɪ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, Sesar sépɛ-á tɛ̃̀nɛ dò. 13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi
noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke kɔ̌ yɔ̃ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á
mɛ mɔ́nɔ́lɛ dyêhlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ. 14 Ké dĩndal kɪ sɔ̃̀ n pɪ n
pi Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ
tyí nɛ, pè yah pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ kè. 15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à à ko mɔ! À à
syɪ dahnɪ yɔ̃! Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ pè nɛ pé syɪ dahnɪ yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm
mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ. 16 Képah sɔkɔ, Pilati
mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syɪ dahnɪ yɔ̃.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɪ yɔ̃

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ. 17 Pǎh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syɪ syɪ dahnɪ twah ǹ gblɔ̌y pè wil
kwil sɔkɔ, à yuku fĩ́ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̃̌gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ
Yebre wɛy sɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syɪ ǹnɛ dahnɪ yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ syɪ dahlɔ
yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nɪyɔ̃́. 19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkɪ à syɪ Yesu syɪ syɪ dahnɪ tyí ǹ
yɔ̃̀tah, nɛ̂ yɔ̃-á kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Nasarɛtɪ kwil Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.» 20 Pǎh
Yesu syɪ dahnɪ yɔ̃, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkɪ syɪ kénɛ dahnɪ tyí, ǹ yɔ̃̀tah, kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ,
ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkɪ wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ pè syɪ ǹnɛ dahnɪ yɔ̃, nɛ́npɔ́ sɔ̃̀
mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pɪ sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar. 21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh yɛ wã́rkínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á. Ǹkɛ̃
à kè wãrkɪ mɔ nɛ, dĩ́ mɛ̀-á yo nɛ ńkɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á péwɔlɛ. 22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí
nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɪ tɛ, kǎh kɪ tɛ̃ sɛ̃.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syɪ tɛ dahnɪ yɔ̃, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tɛ̃̀ntɛ̃̀n ǹyɛ̃̂h à pɔ
gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃́nɛ ké tyí. Kè sɔ̃̀ mɛ fwɔ núkúlɛ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ
syɪ ké sètàhkì sɔ̃̀ tyí. 24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɪ n tɔkɪ. Pé ye ǹdan
mɔ n yah, kàh kɪ pɪ nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésɔ̃ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil yĩn ye kè kɔ̃ kè
pɪ sɛ̃ yɔ̀. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ sràsyíbí pɪ.
25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syɪ syɪ dahnɪ tnô, ànɛ̂ ǹ yṹ gbɛ̃̀nsêlɛ, ànɛ̂ Klopasɪ
kyɪ Marilɛ, à tahlɪ Makadala kwil Mari tyí. 26 Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ
sɔ̃̀ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ Yesu yṹ tnô sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyí nɛ: «Á pídĩ́ wɛ yɔ̀.» 27 Képah
náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sã́h-ò mɛ̀ tyí nɛ: «Á nô wɛ yɔ̀.» À tɔkɔ légbĩ́ tyí, tɔ̃̀ sã́h-ò mɛ̀ mɛ Yesu yṹ
tɛ̃ à kyɪ sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pɪ dal mɔ sɛ̃, à nɛ: «Níkȉ mɛ ń tɛ̃.» Képah sɔkɔ,
nɛ̂-á wãrkɪ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.* 29 Tɛ́ pĩ́n yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̌yɔ̃̀kè ninɛ ké
yĩ́ĩ́nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí tɔkɔ à dahbɪ wilki kénɛ yɔ̃̌yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyɪ yisɔpɪ ǹdan
tyí, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah. 30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɪ dal mɔ.» Wǎh
fyɔ̀ képah yo, à ǹ yɔ̃ sĩ̂nki tɛ́ ku.

† **19:13** 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ. ‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̃̀ névilɛ n syɪ dahnɪ yɔ̃, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syɪ tɛ, nɔ́nɔ́-á syɪ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22.

31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékẫh mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɩ mɩ yòh mɛ̀ sɔ̃̀ kal sé
no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ
yõ, pé lékyî pɔ mɩ mɩ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡ Kăh pɩ sɛ̃, pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à kénɛ no
nɔ́pi gbyɛ̂̃h kwɔkɩ pè kɔ̃ pè ku súú, pé lékyî mó tiki n mɔ n to dahlɔ yõ. 32 Képah sɔkɔ,
nɛ́pî̃ nímí nónó-á sɔ̃̀ pè syɩ dahlɔ yõ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí mɛ pɔ nɛ́gben gbyɛ̂̃h kwɔkɩ
tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ. 33 Tɛ́ pǎh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kăh pɩ sɛ̃, pè
náh fwɔ̃̀tɛ̃ ǹmɔ gbyɛ̂̃h kwɔkɩ. 34 N̄tɛ képah fyé yõ, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ Yesu gbɔ̀pɔ tũ
mɛ̀mɛ̀kɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré mɛ̀ sɔkɔ. 35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ,
ǹ tɔ yĩ́ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ ye ǹ tyíyónɔ́lɛ. N̄mɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. Ā
tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu yõ. 36 N̄tɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir
wã̋rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Kè lésõ mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n
kwɔ n pi.»§ 37 Tɛ́ kè tõ mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pǎh névi
nɛ̂ tũ, pé yĩ́plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. Ā sɔ̃̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Yesu tɔ̃̀ sã̋h-ò yɔ́
ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíkí-á sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃, képah ye à kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi
pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yõ pé kyɩ à
yĩ. Ā mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ. 39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ kyɩ wil
Yesu tyí sõ yɔ́ lékẫhnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pãn pènàl dukenɔ nínɔ́ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
Núkú yĩn ye mirlɛ, ní-ò yĩn mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sɔ̃̀ nɔ kílɔ́nɔ́ yõgbãm kénkɔ̃lɛ. 40 Pé
nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl yî nɔ́pi mɔ ǹ yõ, à yĩnɛ Nsyifunɔ
lékó yĩ dùkùlɛ. 41 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yõ ńyãh sɔkɔ, swãh yɔ́ lésõ mɛ nénpɔ́ tnô diki sã̋n
yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah ké sɔkɔ póllɛ. 42 Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̃̀ n
tyah n pi lékẫh mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, képah ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̃̀
mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki yõ tósõ yɔ̃ gbĩ́nɛ. Ā kyɩ nɛ
n yah diki yah dáhkɩ̀ náh tõ mɛ ké yah. 2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂
ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sã̋h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̋ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki
diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pĩ pǎh à sah ńyãh sɔkɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀
sã̋h-ò mɛ̀ mɛ yuku à diki yõ nyáh sõ. 4 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ n to súú kal
Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yĩni tɛ̃ gbennɛ diki yõ. 5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ
ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de. 6 N̄tɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yĩni tɛ̃,
à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ, 7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sɔ̃̀
nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ. Képah náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fĩ́ núkú. 8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã̋h-ò
nɛ̂-á sɔ̃̀ pɔ de diki yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ. Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ. 9 Tɛ́ à pɔ nɔ
légbĩ́ tyí, wɛy nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á yĩnɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tɔ̃̀
sã̋hpú náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ képah dùkù pĩ. 10 Képah náh, Yesu tɔ̃̀ sã̋hpú nɛ́pî̃ nímí nɔ́pi pé syɩ
to yuku pé tĩ̀nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃̀ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbĩ́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ kégbó sɔkɔ diki tnô mɛ n gbo. Wǎh mɛ gbní sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ, 12 à yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pî̃ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ.
Pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah tĩ̀nnɛ,
tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂̃h mɔ́-ńsah tĩ̀nnɛ. 13 Pè mɛ nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Ā mɛ
nɛ pǎh pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. N̄tɛ́ pé náh pĩ pǎh à sah ńyãh sɔkɔ, képah-á pé kɔ̃ pé n
gbo. 14 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yĩ́nnɔ́lɛ nénpɔ́. N̄tɛ à náh sɔ̃̀ mɛ
pĩ nɛ ǹmɔ-á. 15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n
kɔ̃ nɩ? N̄tɛ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ ɗĩ́-á, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ,
à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ. 16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ

† 19:31 19.31 - Nsyifunɔ gbĩ̀yĩ̀kĩ sɔ̃̀ n tyah tyah piri gbĩ́nɛ. ‡ 19:31 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. § 19:36 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * 19:37 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

yah vi ǹ tȉnnɛ tɛ́ yo ǹ tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò dȉnɛ. 17 Ñtɛ Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃̀nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́
kyɪ n yo ńmɔ yű̃npyé tyí nɛ,* máh kɪ dɔkɔ yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ñmɔ nɛ̂-á ń
Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɪ dɔkɔ yuku ǹ tyí.» 18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari
mɛ kyɪ kè yo Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyí, à mɛ sè
yɑ̃h pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú wɛ̃kɪ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sɔ̃ ńvȉ̃nɛ, Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú sɔ̃̏ mɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m yah tíkí tɛ̃ tyí, pè sɔ̃̏ mɛ ké vì yey tɛ̃ n mɔ sah. Ñtɛ dǒ, Yesu núkú
pɔ n yĩn pé nɪyɔ̃̋, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɪnɪ sɔkɔ.» 20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ
gbɑ̃̏n táhló ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɪ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, kè pɪ yȉ̃ nìvìnìnɛ pé tyí. 21 À mɛ
tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɪnɪ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tɔ̃ sɔ̃, sɛ̃ ye ńmɔ tɔ yélɛ n tɔ̃.»
22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fȉbɪ mɔ pé yɔ̃ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kɔ̃. 23 Yâh
nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɪ yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃̋nɛ, sè náh n yɔ̃
n mɔ n pi pé tyí.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ

24 Ñtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú tnɔ̂ sɔ̃ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn dyɪ à kɔ̃ kènìnìnɛ, ǹmɔ wɔ
náh sɔ̃̏ mɛ. Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̏ ǹ tɔlɛ. 25 Kǎh pɪ sɛ̃, pé no téló mɛ
pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ñtɛ à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh
kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̃̏n táhló sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyɪ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̃̏
dyɪ yah ǹ gbɔ̀pɔ tű̃-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yɔ̃ póllɛ.

26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú sɔ̃̏ mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ ké vì yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̃̏ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn
pé nɪyɔ̃̋, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɪnɪ sɔkɔ.» 27 Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí
nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń gbɑ̃̏n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̃̏ nɔ n dyɪ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yɔ̃.» 28 Képah tɛ̃nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃
ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ. 29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yɔ̃ kè.
Ñtɛ nónó-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃̋nɛ, pè kɪ mɛ nìvìnì sɔkɔ.»

30 À wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbȉl tyi náhnáh pɪ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú yȉ yah, nónó-á sè náh wɑ̃rkɪ
sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ. 31 Ñtɛ nónó-á wɑ̃rkɪ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɪ nɛ sépi gbɔ̃̏ yɔ̃, yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ
Yesu-á Liyel Pídȉnɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɪ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃̋
min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú nɛ́pȋ kwǎrnimi wɛ̃kɪ

1 Képah náh, sɔ̃ yólɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú wɛ̃kɪ Tiberiyadɪ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Kǎh pɪ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: 2 Simo-Pyɛrɪ sɔ̃̏ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yĩn dyɪ à
kɔ̃ kènìnìnɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɪ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Nsebede
dȉnpȉlɛ, à tahlɪ pé no Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ tyí. 3 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrɪ mɛ yo
pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃nkyɔ tɛ̃-ńsah. Pé no téló mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɪ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ
wil sɔkɔ à kyɪ de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ tɛ̃ lésɔ̃ lékɑ̂hnɛ. 4 Tyah syɪkɪ gbȉnɛ,
Yesu sɔ̃̏ mɛ yȉnnɔ́lɛ yɔ vyɑ̃h yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú náh sɔ̃̏ mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á. 5 À mɛ yo mɔ pé
tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nɪ? Pè mɛ nɛ, ɔ̃ɔ̃-á. 6 À mɛ nɛ, pè pé yɛ̃nkyɔ
tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̏yɔ̃̏ sɔ̃̏lɛ, pǎh kɪ wɛ tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́
yɛ̃nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè yɔrɪ wilki kwlɔ. 7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̏ sɑ̃̋h-ò nɛ̂ tyí-á
nɔ yȉ̃ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɪ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɪ sɔ̃̏ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɪ dɛ sah. Wǎh
noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyɑ̃h sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ. 8 Tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú téló wɔ mó n
pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrɪ n pi, yɛ̃nkyɔlɛ sé yȉ̃nɛ. Pè náh sɔ̃̏
mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyɑ̃hlɛ. Kè sɔ̃̏ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̌ kénkɔ̃lɛ. 9 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ kènkwɑ̃̏h
yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃nkyɔlɛ sé yɔ̃, tɛ́ búrn tɔ mɛ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃nkyɔ nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé yísyɔ́lɛ. 11 Wǎh yo sɛ̃, Simo-Pyɛrɪ
mɛ yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nópi yɔrɪ wilki kènkwɑ̃̏h yɔ̃. Sè sɔ̃̏ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃nkyɔ ǹgbɑ̃̏l pló
lèkwɛ̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃̌nɔ́lɛ (153). Ñtɛ yɛ̃nkyɔ́pèl nópi wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yɔ̃, pé yɛ̃nkyɔ

---

* **20:17** 20.17 - Yesu yű̃npyé nónó tyí-á à n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yɔ̃ sɛ̃pú ye à n ye.

tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lı. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yɔ̃ke yɔ̃. Té ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú-á
sɔ̏ pĩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɛ̃, képah ye ǹ píkínyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nı? 13 Ȧ mɛ nɔ de
pélɛ, té búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, té yɛ̃nkyɔ tɔ dibi pé tyí sɛ̃ntɛ̃ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃-ò ye à ǹ gblɔ̃ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú wɛ̃kı yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrı wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̋ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrı piki yah nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃* píɗɨ̃ Simo, ń tyí-á
nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Ȧ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képɔ́pî tɛ̃nɔ́ plɛ.» 16 Té tɔ̃ à
piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ píɗɨ̃ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Ȧ mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pı ń képyɛ́nı̀ fɛ̃-òlɛ.»
17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syı à piki yah kɛ tɔ̃-òlɛ nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ píɗɨ̃ Simo, ń tyí se mɛ nɔ
á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrı yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃npílɛ à piki yah kɛ tɔ̃nɔ́ póllɛ nɛ, pé tyí
se mɛ nɔ ǹ tyí nı? Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wǎh
kè pĩ yɨ̃̋ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nı̀ tɛ̃nɔ́ plɛ. 18 Kègbıgbı
tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃npı̀kı̀ gbɨ̃nɛ sɔ̏, ńyɑ̃h-à á dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
yɔ̃ ǹ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kı á gbɑ̏n yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃ à kı á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃, té kı sɔkɔ
álɛ fɨ̃ yɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h tyí náh mɛ á tyí.» 19 Té Pyɛrı-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, té kè kı
Liyel yĩn gbilki n pi, képah tyí ye Yesu n yo sɛ̃ yɔ̀. Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrı tyí
nɛ: «Ń sɔ̏ tɛ̃.»
20 Képah sɔkɔ, Pyɛrı-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɨ̃̋ Yesu tyí, à à wɛ pé náhlɛ.
Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalı kɛ̃kı Yesu tɨ̏nnɛ, té à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃ ó se kı n vi n pi ǹ
náh nı? 21 Pyɛrı-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, té ǹmɔ-á dò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, tir nɛ̂
se kı ǹmɔ nɔ n pi nı? 22 Ȧ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kı mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè
pɔ n nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nı? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pé sɔ̏ tɛ̃ sɔ̃! 23 Képah
tɛ̃nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò mè náh n ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh se
mó tɔ̃ sɔ̏ ǹ kú-ńkɛ̃ tyí yo Pyɛrı tyí. Ȧ sɔ̏ nɛ ńkɛ̃, páh kı mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nı?
24 Yesu tɔ̏ sɑ̋h-ò mè ye n yo tyi nɔ́pilɛ, té sè wɑ̃rkı. Té ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ tyíyónɔlɛ.
25 Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pı ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̏ mɛ n wɑ̃rkı núkú núkúlɛ, ńmɔ sɔ̃nɔ
sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkı n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ.

* 21:15 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasılɛ.

Tyípínì

Ǹ yũ̋npyé, yépi nónó-á sέbέy mὲ kàrpulε, mé wεkι yé tyí.

Tyípínì sέbέy mὲnε, Likyi sέbέy wã̋rkínɔ́ ní-ò ye kélε.

Wăh nε̂ wãrkι gbennε, té ǹ yĩnnε ké yõ pè n ye Likyi sέbέynε, képah Yesu min pι dùkù tyí ólε n yo á tyí, gbĩ́ nε̂-á sȍ à mε sétáh yõ. Ǹtε ǹ sέbέy ní-ò mὲ wɔlε, nε̂-á pè n ye Tyípínì sέbέynε, kè Yesu yȋnyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílε n yo á tyí; ànε̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tȍ sã̋hpú tɔkɔ, té Yesu yõ sε̃pú tȉnkȉnɔ́ tyah dùkù nε̂nε.

Yesu yõ sε̃pú tȉnkȉ nɔ́pi sȍ tyah Pyεrι ànε̂ Nsyɔ̃ gbȍ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalεmι kwil ànε̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tέ tȉnkȉ nɔ́pi túkù mε wε Pole gbȍ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pι Nsyifunɔ kwlolε, sɔ̃-á Antyɔsyι kwil, ànε̂ Korε̃nti kwil, ànε̂ Filipi kwillε. Képah náh, Likyi mε Pole Liyel tȍ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànε̂ yő̃tyí nónó-á à wε ké sɔkɔ. Pole-á tε̃ wε yő̃tyí nɔ́pi yah wah dùkù nε̂nε, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sέbέy mὲ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sε̃pú tȉnkȉ tyàhnɔ́lε Yerusalεmι kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wεy yónkɔ̃nɔlε Yerusalεmι kwil, ànε̂ Nsyude, ànε̂ Samari gbε̆nyah (8.4 - 12.25),
- ànε̂ kèkõyő̃ tȁntȁn pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tε̃ntȍ névye Liyel wεy yo dùkùlε n yah, ǹ n núkú fε̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nε̂-á sȍ pè Yesu yõ sε̃púlε n kɔ̃. Kénε Liyel wεy yónɔ́ mὲ ye Nìvìnì tirlε. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlε álε n wε̃kι, ǹmɔ nε̂-á Liyel nεy yáhntɔkɔnɔlε. Ǹmɔ ye pɔ tε̃ kèkõyő̃ mὲ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlε névye kɔ̃, nónó pól-á fε̃ syi sε̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tε̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lε ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ǹ dĩ́ Tewofil, máh lésõ sέbέy gben nε̂ tεkι mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé wãrkι Yesu
tyípínì ànε̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllε. Mé sè wãrkι à tɔkɔ ǹ tȍ tyàhnɔ́ tyí,* 2 pópó à pɔ
nɔ sõ nε̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ. Tέ Yesu-á pópó n yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ, à tȁn kwãh
sah ǹ tε̃ntȍ syínyopu kɔ̃ Liyel Mirki gbȍ yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah. 3 Yesu-á
yèvyãhrι pι à ku, képah náh tε̃ntȍ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̆y wε̃kι duke duke náhnáhlε
nε, páh mε vilε. Sèpȉn tikininí sɔkɔ ye sȍ à ǹ gblɔ̆ynε pélε n wε̃kι, té pélε n kwɔ Liyel
tɔ̃́rí tyí yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, ső yɔ́lε pè mε yõke yő̃nɔ́ sɔkɔ, té Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí nε: «Yé káh
n gbε n mɔ Yerusalεmι kwillε. Ǹgbòlε, Nsyɔ̃ lésõ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtε núkúnúkú,
kàh pópó n nɔ sèpȉn yísyɔ́ tyí, Liyel kι yé tõ sah ǹ Mirkilε kι yé pι yályál. Képah ye,
yé káh gbε mɔ Yerusalεmιnε. Yé Liyel Mirki syιkι n tε̃ nénpɔ́, képah nε̂-á Sú Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́lε, nε̂ tyí-á mé yo sah yé tyí.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔnɔlε yȋnyõ

6 Tέ Yesu tε̃ntȍ névye-á sȍ mε tùkènmɔnɔlε ǹ tnɔ̂, pè píkínyahnɔ yɔ́ pι ǹ tyí nε, pé Tε̃
ǹgbε̃, núkúnúkú se à kι tɔ̃́rí tõ dahbι Yisrayel gbε̆nyah tãn gbȍ sɔkɔ nι? 7 Ȁ mε yo pé
tyí nε: «Yépi tyí náh ké lésõ ànε̂ ké gbĩ́ pĩ́nɔ́lε. Sú Liyel nε̂ ó-á tɔ̃́rí nétε̃nε, ǹmɔ ye wilki
sah légbĩ́nε. 8 Ǹtε yé kι pɔ tε̃nwεnɔ yɔ́ wε, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbĩ́ nε̂nε. Képah
sɔkɔ, yé kι pι ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlε à tɔkɔ Yerusalεmι kwil, ànε̂ Nsyude gbε̆nyah
pól sɔkɔ, à tahlι Samari gbε̆nyah tyí, fɔ́ɔ́ à kι kyι syι kèkõyő̃ pól yȉn tyí.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénε wεlɔ yo tε, à núkú yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ yȋnyõ pé pól yĩ́ yah. Tέ ńyĩ́rkȉ yɔ́ pɔ
à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wε. 10 Tέ păh mε kénε yȋnyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sε̃, pè núkú díbí
népȋ nímí yísyɔ́ wε pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ, 11 pè mε n yo pé tyí nε ńkε̃: «Kalile gbε̆nyah
tãn, kwâh nε̂ mε, té yé yĩn tε̃ ásȍ, à yȋnyõlε n yah sε̃? Sɔ̃-á yé wε Yesu mὲnε, à yɔ̃ dɔkɔ
sɔkɔ yȋnyõ yɔ̀, sε̃ntε̃ ó ye à kι tɔ̃ ǹ syι n pɔ n pi.»

Yesu tε̃ntȍ névye syínpɔnɔlε Yerusalεmι kwil

* **1:1** 1.1 - Liyel wεy sέbέy fĩ́ nε̂-á pè n ye Likyilε, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nε pé sέbέy gben-á.

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lɩ yɔ̃, à pé syɩ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
Kénɛ yɔ̃lɩ náh sɔ̏ mɛ fɩ́ɩ́ kah Yerusalɛmɩnɛ, kè mɛ lɛ́rí tóní kénkɔ̃ kó-ńsahlɛ. 13 Pǎh pɔ de,
pè dɔkɔ yuku yȋnyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂ Bartelemínɛ,
ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídɩ̋ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̏ pè n ye sú fɔ̋ vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂
Nsyakɩ pídɩ̋ Nsyudelɛ. 14 Pé pól sɔ̏ mɛ pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbɩ̋mɛgbɩ̋,
à nírílɛ n pɩ. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ, à tahlɩ Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyasɩ sàhnɔ́lɛ Nsyudasɩ swɔ

15 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú sɔ̏ mɛ tuke mɔ nɛ́pȋ tikinúkò (120) kénkɔ̃lɛ.
Tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̋, tɛ́ yo pé tyí nɛ, 16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á
lésɔ̃ Davidi kɔ̃, à nɛ̂ yo sah Nsyudasɩ tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̏ yĩnɛ kè pɩ ó pɩ. Kénɛ Nsyudasɩ-á
lésɔ̃ Yesulɛ ǹ tɛ̃pú wɛ̃kɩ. 17 Tɛ́ pépi tȉnkȉ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tɔ̃ sɔ̏ ǹnɛ, tɔ̏lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ
gbɔ̏ pépi tyí kɔ̃lɛ. 18 Ǹtɛ wǎh pó nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yɔ̃relɛ, képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́
à mɛ pɔ syɩkɩ ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkɩ. 19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn pól mɛ kè
noh, pè kɔ̃ pè kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kór-á tɔ̋ swãhlɛ. 20 Képah
tyí-á sɔ̏ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹ kéte kɩ pɩ kéntíkìnȉnɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tɔ̃ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡
Tɛ́ tɔ̃ yo ké fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹnɩ̂ kɩ ǹ pɩ pɩ tɔ̏ tɔkɔ n pɩ.»§
21 Képah-á, névye nónó-á sɔ̏ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbɩ̋ dùkùlɛ, 22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni
sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ syɩ ǹ yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ sɔ̃ tyí yȋnyɔ̃. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ
à tahlɩ pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.
23 Wǎh yo sɛ̃, pè mɛ nɛ́pȋ nímí wɛ̃kɩ. Núkú yĩn ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ,
tɛ́ tɔ̃ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasɩlɛ. 24 Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ, wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pȋ nímí nópi sɔkɔ,
à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kɩ. 25 Tɛ̃ wɔ-á kɩ Nsyudasɩ swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɔ̏ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂
milki tɛ́ yuku fɩ̋ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.* 26 Képah tɛ̃nɛ, pè sa̋hntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sa̋hntɔkɔnɔ
mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ. Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pȋ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sɔ̃-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
fɩ̋ núkú sɔkɔ. 2 Dɔ̌, yɩ̋npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ ya̋hpékè yɔ́ sɔ̃ kɔ̃, à pé mɛ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀ pól yuku. 3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ pé nɛ́núkù
núkú pól yɔ̃. 4 Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel Mirki-á nónó
dahbɩ pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbɩ̋nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kȉ tɛ̃nɔ́ plɛ, pè sɔ̏ mɛ wil kèkɔ̃yɔ̋ kwlo kwlo
pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ kwil. 6 Yɩ̋npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé
pól yáh-ńsah sɔ̏ mɛ tyɛ, pé nɛ́núkù núkú pól-á sɔ̃npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, pé gbȁn du, pé lékɑ̋m fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ:
«Nónó pól-á n wɛkɩ yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di? 8 Ǹtɛ kè pɩ sɔ̃ tɛ́ ápi nɛ́núkù
núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí, 9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃nyah nópi sɔkɔ,
nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂
Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Pɔ̃telɛ, ànɛ̂ Asilɛ, 10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ
Sirɛnɩ kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̏, 11 ànɛ̂ Krɛtɩ
tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sɔ̏ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kȉ sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi
mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí á kwlo
wɛlɔ sɔkɔ.» 12 Képah sɔ̏ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̃ndùnȉ tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8. * **1:25** 1.25 - Fɩ̋ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ yɔ̀, yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pɩ nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudasɩ ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? 13 Tɛ́ pé túkù mó sɔ̏ mɛ kɔ̋lɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n ko nɛ,
dìvɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yĩn pé no tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pî gbɔ̃núkú tɛ́ló nɩyɔ̋, tɛ́ tyah n
yo yĩnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ
kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy syíkí-ńsah pĩ. 15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n sõ
nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃ náh dɛ́! Pɔ̃y tõ gbĩ́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?* 16 Ǹtɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.† 17 Á lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Kèkõyɔ̋-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé dĩ́npì ànɛ̂ yé syɔ́npì kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kɩ wɛ̃kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tɔ̏npɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbìl tyi pɩ yĩ̂nyõ,
tɛ́ kɩ gbìl tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tɔ̋, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbìsyikilɛ,
20 gbĩ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃ntũ̂nɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kɩ syãh tɔ̋ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tõ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel tãn, yé noh
ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ, nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ
gblɔ̃y tɔ̃rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbìl ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndùnì tyi pínɔ́ sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye kè pĩ ó!
23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pɩ sɛ̃. Á kénɛ dĩ́ gbàh dɛ mɔ yé kõ, yé mɛ ǹnɛ Liyel
dɛ̂l pípú kõ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 24 Ǹtɛ kũ náh sɔ̏ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye,
Liyel mɛ tõ ǹ lékó yilki mɔ, à à wilki kũ yèvyãhrɩ sɔkɔ. 25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yɔ̏tɛ̃ dĩ́ Davidi
yo nɛ ńkɛ̃:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbĩ́mɛgbĩ́ pé yohnɩ mɔ yĩnnɛ.
26 Páh tõ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 Á náh pé lékó sah kũ kõ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kõ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̏npɩ pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wȁllɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kõ,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kũ̋mm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tõ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy Davidi tyi yo n
wah yé syah. Á lésõ ku pè yĩ. Tɛ́ kwɛy mè sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃ mɛ ápi kwil. 30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-ò ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹ gbɔ̏ sàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ mè yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ,
ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ yɔ̏tɛ̃nɛ ǹ swɔ. 31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ,
à kõ à nɛ ńkɛ̃: ‹Á náh n wũ n pi lékókwȉl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.› 32 Núkúnúkú
Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yĩnɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 33 Á yõ dɔkɔ sɔkɔ
yĩ̂nyõ, mɛ kyɩ tɛ̃ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á ǹ vyãh kõ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ
Yesu kõ à tiki mɔ á yõ. Képah ye á n yah, tɛ́ n nohnɩ yɔ̀.
34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̏tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ,
pɔ n kõ n tɛ̃ ń gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbĩ́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sɔ̏ tõlɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbĩ́ nírí sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30. ‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10. § **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tõ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ gbɩ yõ nɛ,
Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel pɩ Tɛ̏ ŇGBƐNƐ té tõ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pɩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú yõ

37 Pyɛrɩ-á wɛy mɛ̀ yo pɔ tyɛ sɛ̃, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? 38 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé
yé nnɔ vi mɔ, yé nénúkù núkú pól mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ, yé
tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ yé kɔ̃. 39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí
sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃npìlɛ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fĩ́fĩ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye n pi.» 40 Té Pyɛrɩ tõ sɔ̏ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí,
à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. Á sɔ̏ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil
kwɛy gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.» 41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwìlkìnɔ́ wɛ
ni sɔkɔ. Ké lésõlɛ, nɛ́pɩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnɩ Yesu yõ sɛ̃pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́gbro tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sɔ̏ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃, mɛ
n nohnɩ pé tyí, té mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè sɔ̏ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃
tyí, té mɛ nírílɛ n pɩ pélɛ. 43 Liyel sɔ̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí, à gbìl tyi náhnáhlɛ n
pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, kè tíkílɛ no pól tɛ̃. 44 Nónó pól-á sɔ̏ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè sɔ̏ mɛ kwrɔ
mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, té mɛ pé gbɛ̏n yì póllɛ n sah wɛ̃ yõ. 45 Pè sɔ̏ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbɛ̏n yìlɛ
n yãm. Té mɛ sé yɛ̏mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nénúkù núkú pól fyɛ̏hnɔ́nɔlɛ.
46 Té pè sɔ̏ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
Pè sɔ̏ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yõkenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ nìvìnìnɛ, pé gbéngbèn sɔkɔ. 47 Pè sɔ̏ mɛ
Liyellɛ n gbilki, té no pól mɛ pélɛ n sõ. Té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ
pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkì núkú dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̏ mɛ n yuku gbèkãm gbɩ̃́ Liyel ní-ńsah, Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ. 2 Té dɩ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbɩ̃́ dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́, pè sɔ̏ ńkɛ̃nɛ
à twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ, à kɔ̃
ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí. 3 Wǎh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à
pɔ́ ni pé tyí. 4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, té Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yɩ̃́ɩ̃́. 5 Wǎh yo
sɛ̃́, dɩ̃́ sɔ̏ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, té tyah pélɛ n gbah n yah. 6 Képah
tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ
kélɛ à kɔ̃. Té nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ, yuku nɛ n kɔ!» 7 Té mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔkɔ tɛ̃,
à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù dɩ̃́ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ létɔ̃́hnì sũ. 8 Á núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h
yõ, à tyah n kɔ, té de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n kɔ, té n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n
gbilki. 9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki. 10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃nɛ
n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Té tir
nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̏ mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ ànɛ̂ gbɛ̃ndùnìnɛ no pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù dɩ̃́ náh tõ sɔ̏ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Té gbɛ̃ndùnì
kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á pè n ye
Salomo párnnɛ. 12 Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh nɛ̂ pɩ, té
tir mɛ̀ pínɔ́ yé gbɛ̏n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ té yé álɛ n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh wɛ nɛ ápi
yɛ̃ngbɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ, képah náh pɩ, á Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ pèpɛy-á pɩ dɩ̃́ mènɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́? 13 Á
náh tãn nónó-á pɩ Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ, ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel ye
gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̏npɩ Yesu yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yɔ̏tãm gbɔ̏, té à yahle gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò
dɩ̃́ Pilati yɩ̃́ yah. Té Pilati mó tõ sɔ̏ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fin mɔ. 14 Ňtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel
tyí yõ, té mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle, té pyɛ̌ nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fĩ́nmɔnɔ yah kɔ̃.
15 Té min nétɛ̃̂ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yɩ̃́nɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 16 Dɩ̃́
nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yĩn yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂h mɛ sũ. Yé pól
yɩ̃́ yah ye Yesu yõ sɛ̃nɔ́ dɩ̃́ mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!

17 Ŋtɛ núkúnúkú, á no, mé pĩ nɛ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̃̀tãm ko mɔ Yesulɛ. 18 Tɛ́
Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ nɛ, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ,
képah ye à pɩ yɔ̀. 19 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃
mɔ yé kɔ̃. 20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yèvɩnɩ gbɩ̃́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ Yesu Krista tɛkɩ mɔ
yé kɔ̃, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi yĩnnɛ.
21 Ŋtɛ núkúnúkú, à yĩnɛ à tɛ̃ yɩ̃̂nyɔ̃, fɔ́ɔ́ kè kyɩ syɩ tyi pól tɔ̃nsàhnɔ́ tyí, sépi nónó-á
Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yɔ̃. 22 Moyisi
kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kɩ
pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ. 23 Tɛ́ nɛ̂-à
yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ, à kɩ ku to Liyel wɛ̃npĩ̀ wrɔ́.›* 24 Ŋtɛ gbĩ nɛ̂-á yé
n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlɩ yo sah ǹ mɛ gbɩ̃́ dùkùlɛ, à tahlɩ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu téló tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh. 25 Yé yah, Liyel-á tyi nónó pól
yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi yĩn ye à yo sélɛ, à tahlɩ wǎh lésõ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂
pɩ yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmɩ tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Áwɔ pétóbé gbɔ̃̀ yɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól
kɩ ń pèpɔrɩ wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pɩ yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ
ké sɔkɔ dò! 26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀npɩ Yesulɛ pèpɔrɩ pɩ yĩnnɛ yé tyí nɛ, à
yé pól nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnì pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃́

1 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ wil mɔ pé
yɔ̃. Sárká syínwì̃lkì̃pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃
névye yísyɔ́ tyí. 2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ kah vyãh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pǎh sɔ̃npílɛ névyelɛ
n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi. 3 Képah sɔkɔ, pè
pè tɛ̃. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á sɔ̃̀ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ
syɩ ɗĩndal tyí. 4 Ŋtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nɔ nɛ́pĩ̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.
5 Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 6 Sárká syínwì̃lkì̃pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tãn
póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̃̀ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. 7 Képah tɛ̃nɛ, pè Pyɛrɩ
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́, à pɔ pè piki yah nɛ, tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ se, képah náh pɩ, nɛ̂
yĩn yɔ̃ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ? 8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, Pyɛrɩ pè syah nɛ:
9 «Kwil yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ tyí, képah yɔ̃ sɔkɔ náh yé n
piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃́ se á pɩ, tɛ́ à dɛ mɔ di? 10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tãn pól
yĩnɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yɔ̃-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ
yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ yɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 11 Ŋmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ
Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle dáhkì nɛ̂ mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀
dáhgbílɛ.›»* 12 Képah náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó yĩn
náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah mɔ.»
13 Tukey tùkèpu sɔ̃̀ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂ pè náh mɛ
n mɔ n kɔ̃ nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɩ nìsãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃́, képah mɛ pé gbɑ̃̀n du.
Ŋtɛ pè mó tɔ̃ sɔ̃̀ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ. 14 Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ɗĩ́ mɛ̀ yɔ̃ nɛ̂-á
dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu
tĩ̀nkì̃ wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃ wɛ pé yahlɛ 16 tɛ́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ńkɛ̃, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ
tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ tɛ́. Yerusalɛmɩ tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbĩ̀l mɛ̀nɛ. 17 Kàh pɩ sɛ̃́,
pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ,
yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
18 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu yĩn noh n yah
pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yɔ̃. 19 Ŋtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè
sɔ̃ n yah kɛ: Kè se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi? 20 Ápi tɛ̃
wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yɑ̃́hnɔ́lɛ.» 21 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu

---

* 3:23 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † 3:24 3.24 - Gbĩ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbɩ̃́ tyí ye kè n yo.
‡ 3:25 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 22.18. * 4:11 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fín mɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ vì̃-ǹsah wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃̀nɛ, no
pól-á sɔ̃́npílɛ Liyel yĩ̀nnɛ n gbilki Pyɛrɩpi tyípíkì mɛ̀ yĩ̀nnɛ. 22 Tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̃̀ pɩ
gbɩ̀llɛ, à kah ye tikinininɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fín mɔ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì-á nɛ̂ yo pé
tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí. 24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ,
à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yɩ̃̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé
sɔkɔ yíyìn pól tyí. 25 Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tɔ̃̀npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbɔ̃̀
yõ nɛ ńkɛ̃:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyṍ yɔ̃̀tãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbɩ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Põse Pilati ye wɛ̃
tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́ló tyí, pè á tɔ̃̀npɩ Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á
á nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ
tɛ̃̀nɛ, sépi ye pè pɩ. 29 Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ̀ n kɔ̃ kɛ̀! Ǹsãh ǹgbɛ̃̀nɛ á kɔ̃, à
á wɛynɛ n yah n yo, ápi nónó-á á tɔ̃̀npɩbɩlɛ. 30 Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ,
à mó gbɩ̀l tyilɛ n pɩ, á tɔ̃̀npɩ Yesu yĩn yõ.» 31 Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, nírí-á
fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah Liyel wɛynɛ n
yah n yo n kɔ̃ ǹsãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃pú pól sɔ̃̀ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pɩ dùkù núkúlɛ.
Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pé gbɛ̃̀n yɩ̂lɛ, pé gblɔ̃̌y núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃
wrɔ́, pé pól gbɛ̃̀n yɩ̂ sɔ̃̀ pɩ tɔ́wû tyílɛ. 33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye pɩ ǹ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel
pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pé pól yõ. 34-35 Swɛ̃y, képah náh pɩ, gbên-à sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n
yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ n kɔ̃. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú
pól fyɛ̃̀hnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃̀nyah. Levi yìkì nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ yĩn dyɩ à kɔ̃ Barnabasɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré mɔ́-òlɛ. 37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh
yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɔ̃̀ dahbɩ.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyɩ Safiralɛ

1 Ǹtɛ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Safira mɛ pé sétáh yɔ́ yãm, tɛ́
yo sah núkú yõ, 2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyɩ ké pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ se pɩ sɔ̃ tɛ́ wɛ
de yɩ̃̃́ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃, fɔ́ɔ́ à pɔ mìnì yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́ túkù kãm sah
nɩ? 4 Sétáh mɛ̀ yɛ̃̀m-ǹkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí kó sɔ̃̀ kélɛ nɩ? Wǎh tɔ̃ pɔ kè yãm, ké pɔ́ kó
pɩ ǹmɔ tyílɛ nɩ? Ǹtɛ yĩ mɛ̀ dùkù pínɔ́ sõnɔ se pɩ sɔ̃, tɛ́ de ǹ nɩ sɔkɔ nɩ? Ǹkɛ̃, névye ó
tyí náh à yo mìnìnɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á. 5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à núkú syɩkɩ ku.
Kǎh pɩ sɛ̃, nónó pól-á yĩ mɛ̀ noh, tíkí pè kah tɛ̃. 6 Wǎh ku sɛ̃, kètɛ̃̀npì mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ,
tɛ́ à tɔkɔ kyɩ yĩ.
7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ sɔkɔ,
à náh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ. 8 Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyɩ̃́nɔ pè yãm pé sétáh
mɛ̀nɛ nɩ? Á mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á. 9 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pɩ sɔ̃, tɛ́
yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sɔ̃̀lɛ n noh nɩ? Á yah, nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ
lékólɛ, pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi. 10 Pyɛrɩ-á yo sɛ̃, nɛ́npɔ́
swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tɩ̃̀nnɛ, à ku. Kètɛ̃̀npì-á de kyɩ, pè kyɩ à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ
kyɩ yĩ ǹ pɛ tnô. 11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì pól kah tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú
pól tyí.

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye gbɪ̃̀l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̀̃ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye tyí, à gbɪ̃̀l tyi náhnáhlɛ n pɪ névye nɪyɔ̃́. Pè sɔ̀̃
mɛ pé sɔ̃nɔ pɪ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ Liyel ní-ńsah gbô
párn yɔ́ sɔ̀̃, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. 13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̀̃ mɛ ǹ nɪlɛ
n syãh n kwrɔ n mɔ pé sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sɔ̃. 14 Képah sɔkɔ, díbí
ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̀̃ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃, dòhnìnɔ́ kɔ̃ kè n pɪ n yuku ǹ yɔ̃ sɛ̃pú yɔ̃.
15 Kăh pɪ sɛ̃, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yɔ̃, képah náh pɪ, sɛ̃ sɛ̃
yî yɔ̃ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɪ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ yɔ̃, tɛ̃ wɛ dɛ.
16 Yerusalɛmɪ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̀̃ mɛ pé yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à tahlɪ
névye tyí, sétɑ̃̀n-á sɔ̀̃ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̀̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃
névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɪ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névyelɛ, 18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɪ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. 19 Ǹtɛ lékɑ̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɪ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɪ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɪkɪ mɔ ànɛ̂
ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ: 20 «Yé kyɪ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, yè kyɪ min sɑ̃́n tyi nɔ́pi pól yo névye tyí.» 21 Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃, séngbɔ̃
púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɪ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɪ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ.
Légbɪ̃́nɛ, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɪ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ ye
ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃nyah yèwàhnì póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tɔ̃ nɛ, pè kyɪ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye wilki
n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 22 Ǹtɛ păh kyɪ yɪ̃ni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé
syɪ pɔ ké yah yo pé yɔ̃̀tãm tyí nɛ ńkɛ̃, 23 páh kyɪ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃́nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂
ké sɔkɔ táh vì yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Ǹtɛ páh se mó tɔ̃ sè yɪkɪ mɔ
de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ. 24 Păh yo sɛ̃, yɪ̃ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́
ànɛ̂ sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye tyí-á
pɪ dùkù nɛ̂nɛ. 25 Păh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, păh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
26 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sɔ̃. Păh kyɪ, tíkí pè
tɛ̃ nɛ páh kɪ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kăh pɪ sɛ̃, pè pè ye
yárr, à sɔkɔ. 27 Păh kyɪ yɪ̃ni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ tyí, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
mɛ pè syah nɛ, 28 pé kó lésɔ̃ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɪ n yah dɪ̃́ mɛ̀ yɪ̃n yɔ̃ nɪ?
Tɛ́ pè yah, păh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɪ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ plɔlɛ n twah
pépi yɔ̃ kɛ̀! 29 Ǹtɛ Pyɛrɪ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kɪ Liyel dyɔ yɪ̃́ tɛ̃
yɛ sɔ̃, tɛ́ kɪ névye tyílɛ n pɪ? 30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɪ yɔ̃, á náh tɑ̃n Liyel ye ǹ lékó
yilki mɔ, 31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɪ à sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ à pɪ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ
nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yisrayel tɑ̃n fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ wɛ. 32 Kénɛ
tyi nónó-á Liyel pɪ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu kègblɔlɛ, wăh képah nɛ̂nɛ névye
kɔ̃, nónó-á sah ǹ tyí yɔ̃.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyãh, fɔ́ɔ́ pè sɔ̀̃ mɛ
ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye ko mɔ. 34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̀̃ mɛ pé sɔkɔ pè n ye
Kamalyɛlɪlɛ. Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̀̃ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah ǹ
yɔ̃. Ǹmɔ mɛ yuku yɪ̃n tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ nɪyɔ̃́ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye wilki mɔ kégbɔ́
kwéy átrɛ. 35 Păh wil, à ǹ syɪ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tɑ̃n, yé yé gblɔ̃̌y kyɔmɪ
yɪ̃́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɪ̃̀nnɛ dɛ́! 36 Ké náh tɔ̃̌nì pɪ di mónɔ́lɛ kah, gbɪ̃́ nɛ̂-á
Tedasɪ mɛ yuku ǹ gblɔ̃̌y pɪ nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pɪ̃̂ kyɛyɛ̃́h (400) sɔ̃nɔ vi mɔ pè
kɔ̃ pè ǹ sɔ̀̃ tɛ̃. Ǹtɛ wăh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̀̃ tɛ̃́pú pól náh karkɪ di? Nɛy se tɔ̃ wũ? 37 Ǹmɔ tyí
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃nyah dɪ̃́ Nsyudasɪ mɛ tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̃nyah névye yãh gbɪ̃́nɛ,
à pé náhnáh yɔ̃ yɪkɪ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̀̃ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃́pú mɛ karkɪ di?
38 Képah ye núkúnúkú tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè mó pè
fin mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pɪ, pé tyípíní mɛ̀-à kɪ mɛ wil névye
tɛ̃ tyí, kè kɪ tyɛ ké gblɔ̃̌y. 39 Ǹtɛ kàh kɪ mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tɔ́tɔ́, yépi náh fɛ̃ kè yɪkɪ n
pi. Yé kyɔ̀mìnɔ́ pɪ, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo dɛ́!»
Kamalyɛlɪ-á yo sɛ̃, pé no sah ǹ tyí yɔ̃. 40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye ye de, à pɔ pè ko
yèfɔ̃hlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fin mɔ. 41 Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃
névye sɔ̀̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbɪlɛ, păh n yal tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ wrɔ́ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, păh sɔ̃̌npílɛ

kè kyɔmɩ wɛ nɛ, páh yĩnɛ fő̃hnɔ́lɛ Yesu yĩnnɛ. 42 Képah sɔkɔ, sõmɛső̃ pè n nɛ n mɛ Liyel
ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista tyí
yõ.

6

Yõke tɔ̃́nsàhndibipu yáhnwɩ̀̃lkɩ̀ínɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, wãn sɔ̃̀ mɛ n mɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ. Képah sɔkɔ, Krɛkɩ wɛy wɛ́kípú
tyah n wɛkɩ nɛ, sõmɛső̃ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syɩkɩ pépi pɛ́kúsyɔ yõ yõke dibi
gbɩ̃́nɛ. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ́wû pól ye tuke, tɛ́
yo pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó de tɛ̃ yõke díbínɔ́ sɔkɔ.
3 Képah-á, pé yű̃npyé, pè díbí nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó yɩ̃́ngbí-á mɛ n
yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékɑ̃́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kɩ tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ pépi gbɔ̃̀. 4 Kàh
kɩ pɩ sɛ̃́, pépi-á kɩ mó yõ sɔkɔ níri pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́ tɔ̃̀lɛ. 5 Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂
yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nɩ yah wilki, ǹmɔ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ gblò, tɛ́
Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. Á tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Prokorɩlɛ, ànɛ̂ Nikanorɩlɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂
Parmenasɩlɛ, ànɛ̂ Antyɔsyɩ kwil Nikolasɩlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. 6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wɛ̃̀kɩ. Pépi mɛ pé gbɑ̃̀n sah pé yõ níri pínɔ́
sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n yuku náhnáh Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmɩ kwil. Sárká syínwɩ̀̃lkɩ̀ípu tɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu
yõ.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. Á sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ à gbɩ̌l tyilɛ n pɩ
névye nɩyɔ̃́. 9 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ tyah yékɑ̃̂blɛ n pɩ Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̃̀lpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil Sirɛnɩ kwil ànɛ̂
Alɛkisãdri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 10 Tɛ́ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ lékɑ̃́mnɛ. Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lɩ.
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pólɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ Moyisi ànɛ̂ Liyel
tyílɛ n yo n yɩkɩ. 12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ
Yetyɛ̃nɩ yõ, pè kɔ̃ pè à fyãh tɛ̃ yuku ǹnɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. 13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mɩ̀nyobe
yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyɩ yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh mɛ n yal n mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ. 14 Páh kè noh ǹ vyãh yah à mɛ n yo ńtɛ̃̀nɛ nɛ, kénɛ
Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ wɑ̃̀l nónónɛ, wǎh
kɩ sé tɔ vi mɔ. 15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ pól tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n yah díkídíkí, tɛ́ ǹ
yah wɛ kè mɛ yɩ̃̀nyõ tɔ̃̀npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̀̃lkɩ̀ípu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki yah nɛ, no-á nɛ̂nɛ n yo ǹ
tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ? 2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yű̃npyé, yé noh ń tyí.
Gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃nɩ̀ mɛ yal yuku Yarã kwil sɔkɔ, tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃́ Liyel
ye lésõ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃̌nyah, 3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ á kéte
tãn wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃̀kɩ n pi.›* 4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal
Kalde tãn gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarã kwil.† Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kɔ̃
à yal Yarã kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃̌nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú yɔ̀. 5 Tɛ́ Liyel náh
sɔ̃̀ sétáh yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̃̂. Gbáhsúkí kénkɔ̃ fyé tyahlɛ, à náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ
vyãhlɛ à kɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃̌nyah mɛ̀ póllɛ à kɔ̃. Tɛ́ kǎh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé tɔ tyílɛ, ǹmɔ
kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ tyí. 6 Liyel mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á
pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n pi gbɛ̃̌nyah káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ,
tɛ́ kɩ fő̃hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃́h (400). 7 Ǹtɛ gbɛ̃̌nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ,
ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ gbɛ̃̌nyah tãn yõ. Tɛ́ képah náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ
nɛ́npɔ́, kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásɔ̃̂.› 8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ
mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n wɛ̃̀kɩ n pi kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ

* 7:3 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † 7:4 7.4 - Abrahmɩ lésõ mɛ Kalde gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yõ.

Yisakɩ dubi, à mɛ à kõ ǹ dúbínɔ́ sèpǐn kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃lɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídɩ̃́ Nsyakɔbɩ kõ.
Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kõ, pépi nónó-á ápi yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.
9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃ yãm yɔ̃lɛ, pè kõ
pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nsyosɛfulɛ. 10 Á ǹ yõ wilki yènvyã̀hnpèl
nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékã́mnɛ à kõ yɩ̃́ɩ̃́, tɛ́ Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Farawɔ̃ yɩ̃́ kõ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ,
à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃nyah ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí kéte pól yah tɛ̃-òlɛ. 11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ
tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n yõ.‡ 12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh
nɛ, yɔ̃ke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ mɔ nɛ́npɔ́, pè kyɩ yɔ̃ke yah pɔ,
pépi nónó-á ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ.§ 13 Pǎh tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃̌y tyí yo
wah ǹ nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku wɩ̀l-ǹsah pɩ̃. 14 Képah sɔkɔ,
Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól tɛ̃ n pɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̂ tikitɔ̃ní
pɔ́ gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ. 15 Sɛ̃ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á syi pɔ ku
nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ. 16 Pé lékyɩ̂ mɛ twah kyɩ yɩ̃ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
lésɔ̃ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ wɛ̃npɩ̀ tyí.
17 Liyel-á lésɔ̃ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ̂ yɩ̃nnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, ápi no kwel náhnáh
Yesyipti sɔkɔ. 18 Tɛ́ yɔ̃̀tɛ̃ késã́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ.
19 Á mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á náh tãn kyɩ̃ mɔ, pè kõ pè pé
wɛ̃npɩ̀ yrɔ̃ milki sah kégbɔ́ pé ku yɩ̃nnɛ. 20 Légbɩ̃́ mè ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. Á kah plɛ yɩ̃́ɩ̃́,
ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí. Pè à pu ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ ǹ sú gbô. 21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.*
Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. Á pɔ à pu ǹ yɛ̃ngbɛ̃ pídɩ̃́ sɔ̃. 22 Kǎh pɩ sɛ̃, lékã́m tyi nónó pól-á
sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yõ. Képah ye, à pɩ wèntǎhnì wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂
tyítǎhnì pí-òlɛ.
23 Tɛ́ wǎh pɔ nɔ ye tikinininɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé yṹnpyé Yisrayel
tãn tyí. 24 Wǎh kyɩ, à kyɩ yɩ̃nɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fɔ̃h. Moyisi tyí névi
fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mè ko mɔ. 25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no
Yisrayel tãn-á kɩ n pɩ̃ n pi nɛ, Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ
pè náh tɛ̃ wɛ kè pɩ̃ ǹ tyí. 26 Ké dɩ̃ndallɛ, à tɔ̃ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ
n fwo. Á nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se pè
wɛ̃nɛ n fɔ̃h nɩ? 27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fɔ̃h ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi
yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ? 28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kõ, wǎh ńnínínɛ
Yesyipti nɛy mè ko mɔ sɔ̃ dɛ́? 29 Wǎh fyɔ̀ képah yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̃nyah
sɔkɔ, à syi pɔ dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ nɛ́npɔ́.†
30 Á tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, Syinayi
yɔ̃lɩ gbòpɔ, tɛ́ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n kõ dukuni yɔ́ sɔkɔ.
31 Yɩ̃ mè wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wǎh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè wɛ yah yɩ̃́ɩ̃́, à
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃: 32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂
Nsyakɔbɩpi Liyellɛ.› Képah tɛ̃nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Á náh tɔ̃ ǹ nɩ syãh ǹ
yah yɔ̃ yah. 33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ
ńmɔ tyí yõ. Képah ye, á lékyɛ̂h dɛ. 34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yɩ̃́nɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ,
tɛ́ pé gbɩ̃̀nɔ́ yɩ̃́npɔ̃ noh. Mé pɔ pé wɩ̀lkɩ̀-ǹsah pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ
mɔ ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésɔ̃ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi
yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ ó ye tɔ̃ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yɩ̃̂nyõ
tɔ̃̀npɩ gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á lésɔ̃ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ. 36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti
gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yɔ́nsyã̂h kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel
gbɔ̃̀ yõ ye à pɩ sépi póllɛ gbɩ̃̀l sɔkɔ. 37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé
sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ n pi. Á kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›§ 38 Gbɩ̃́ nɛ̂-á
sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̀ wɛ syi yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ
Syinayi yɔ̃lɩ yõ, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃ ye à wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á tyí.*

‡ **7:11** 7.11 - Kanah gbɛ̃nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃nyahlɛ núkúnúkú. § **7:12** 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yɔ̃ke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésɔ̃ lékã́mnɛ Nsyosɛfu kõ à yɔ̃kelɛ n koh n sah, yɔ̃ke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yɔ̃ke kõ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́. * **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10. † **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22. ‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17.

[39] Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yõ. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé pé syɩ yuku
Yesyipti sɔkɔ, [40] tɛ́ mɛ yo Arõ† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tɔ̃
mɛ pĩ, kénɛ Moyisi tyí-á mɛ pɩ sɔ̃ dɛ́! Képah ye, yì yisyɔ́ pɩ á kɔ̃ líyelnɔ́lɛ, sè á yahlɛ
n tɛ̃.›‡ [41] Kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̀ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká wilki ké yõ, à nìvìnì
syáh syah, à pé gbɛ̃̀npɩnɩ gbilki.§ [42] Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kõ, tɛ́ pè fín mɔ sah
ńwɔ̃̀ kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kõ pè kè wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
[43] Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̀ nɛ̂ yı̃́n-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃̀ kèpil tɔ̃̀ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tɛ̃̀n ye yé pɩ sah yé gblɔ̃̌y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
[44] Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á mɛ pélɛ. Liyel sɔ̃̀ kè yah kõ
Moyisi tyí nɛ, à yèpir mè pɩ sɔ̃́-á pé à wɛ̃kɩ ké pínɔ́lɛ gbrámgbrám. [45] Képah náh, á náh
tãn pɔ yèpir mènɛ pé wɛ̃́npı̃̀ kõ. Nsyosye ye sɔ̃̀ pɩ pé yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à
kyɩ nɛ́káhbí gbɛ̃nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó yı̃ni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mè mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́,
pópó à pɔ syɩ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Davidi gbı̃ tyí. [46] Tɛ́ Davidi tyí sɔ̃̀ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ,
ǹ tɔ mó Liyel ni nɛ, à yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ Liyellɛ. [47] Tɛ́ ǹ pídı̃́
Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí. [48] Ǹtɛ Yɔ̃̀tah Liyel náh mó tõ n tɛ̃ névi gbɔ̃̀
wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
[49] Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: ‹Yı̃̂nyõ ye pɩ ń tɔ̃́rí kɔ̃̌lɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kõ wɛ́?
Ǹmɔ se kɩ fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
[50] Ǹmɔ gbɛ̃npɩnɔ náh yíyı̀n póllɛ di?›»‡
[51] Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tõ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekókó névye nópi, yé yé nnɔ
ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé mɛ
yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ. [52] Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh à fõh yah?
Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkõyɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko mɔ di? Ǹtɛ
núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di? [53] Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye Liyel tõ, pè
pɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wã̀l yõ.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kǎh yı̃nɛ Sole tyí sɔ̃

[54] Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nópi yo sɛ̃, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé ynínɛ n tah
yrɔ tɛ̃ tyí. [55] Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃, à tyah yı̃̂nyõlɛ n yah díkídíkí, tɛ́
Liyel tɔ̃́rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyı̃nntɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃ sɔ̃̀lɛ. [56] Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé
yah, mé mɛ yı̃̂nyõlɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ Névi Pídı̃́ mɛ yúkúnyı̃nnɔlɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃ sɔ̃̀lɛ.»
[57] Névye-á képah noh sɛ̃, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé póllɛ ǹ yõ. [58] Tɛ́
à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ, pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-
ǹgbnɔ dɛ sah kètɛ̃npı̃̀kì yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́ pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n minki dyɛ̂hlɛ,
ǹ ku ku tɛ̃ yõ. [59] Ǹtɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́ sɔkɔ dyɛ̂hlɛ sɛ̃, à sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu, ń min yohnɩ n syi.» [60] Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yı̃́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃
ǹgbɛ̃, káh pé tyípékè mè mɔ n kõ.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

[1] Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃́pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkì kàhnfõhnɔ núkú tyah Yerusalɛmɩ sɔkɔ lésõlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól to karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á
mɛ Nsyude gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ. [2] Ǹtɛ névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kì

† **7:40** 7.40 - Arõ mènɛ, Moyisi nɛ́nkyí dı̃́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃pu tɛ̃̀n yísyɔ́ ye sɔ̃̀ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27. ‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

tɛ̃nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó tɔkɔ yĩ, té ǹ kũ pò kah gbo. 3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n
yah n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ duku tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. À sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ, à Yesu
yõ sɛ̃pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̃̆nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ karkɩ kɔ̃, pépi mó mɛ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo n kɔ̃
tã̀ntã̀n pól sɔkɔ. 5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́, Samari
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́. 6-7 Képah tɛ̃nɛ, sétã̀n kwı̃́nki nónó-á sɔ̃̀
mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, sè sɔ̃̀ mɛ n kah n de n syi, té n wil pé sɔkɔ, té
wil kúnɔ́ névye ànɛ̂ gbáhkì núkú névye náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ,
tɔ́wû-á Filipi gbı̃̀l pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, té kyɩ sè wɛ sɛ̃́, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à ǹ wɛlɔlɛ
n tɔ̃ n sah n nohnɩ. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, nı̀vı̀nı̀ ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.
9 Tɛ́ légbı̃́nɛ, dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. À sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ kénɛ kwil mɛ̀ ó sɔkɔ di
mónɔ́lɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pɩ, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̆nyah tãn gbã̀n du kègbɩlɛ, té
mɛ ǹ gblɔ̃̆y pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ. 10 No pól sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃́npı̃̀ tyí, à kyɩ sah yèwàhnì
tyí. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pè n ye Ǹgbɛ̃nɛ, képah-á dı̃́ mɛ̀nɛ. 11 Tɛ́ dı̃́
mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ n pɩ pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah ye pè kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ.
12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃́rí Nı̀vı̀nı̀ tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃́, pè sɛ̃ ké yõ. Tɛ́ díbí
ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu yõ, té Filipi
kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ. À náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi tnɔ̂. Tɛ́ gbı̃̀l tyi ǹgbnɔ
nónó-á sɔ̃̀ mɛ n pɩ à n yah, sè sɔ̃̀ mɛ pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ ǹ tyí.
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, té noh nɛ Samari gbɛ̃̆nyah tãn-á
Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃́, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ pè kɔ̃. 15-16 Pǎh kyɩ de Samari sɔkɔ, té
Yesu yõ sɛ̃pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃nì sɔ̃̀ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè sɔ̃̀
mɛ wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yı̃n yõ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah
nírílɛ n pɩ pé tyí, nɛ pè Liyel Mirki wɛ. 17 Pè sɔ̃̀ mɛ pé gbã̀n sah no nópi yõ à nírílɛ n pɩ
pé tyí. Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki wɛ.
18 Képah tɛ̃nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pé gbã̀nnɛ n sah pé yõ, pè kɔ̃ pè Liyel
Mirkilɛ n wɛ sɛ̃́, à pɔ pólɛ Pyɛrɩpi tyí, 19 té nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tǎhkı̀lɛ. Képah sɔkɔ,
pâh fyɔ̀ pé gbã̀n sah nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ. 20 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, ǹ tyí
yɩkɩ n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ n sõ nɛ, páh kɩ fɛ̃ Liyel yı̃́nkɔ̃nɔ kwâh dwe pólɛ. 21 Ǹ
nɩ-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yĩ mɛ̀ sɔkɔ. À náh yı̃nɛ kélɛ
póllɛ. 22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nɩlɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ tyípékè yɔ̃rɩ
sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nɩ vi mɔ, à mó Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à
kɔ̃, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel ni pé tyí pé gblɔ̃̆y. Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n
pi.
25 Képah náh, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh sè yãh tɛ névye tyí, té
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ n yuku Yerusalɛmɩ kwil, té mɛ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ
n yo n yuku kwílpı̃ náhnáh sɔkɔ wɛ̃̆kì yah, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̆nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃́nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̃̆y vi, à mó ǹ yah mɔ
gbı̃̀ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃̆kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmɩ, à n tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ
wɛ̃̆kì mɛ̀ yõ kópú náh mɛ fwɔ́ɔ. 27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃̆kì tɛ̃. Wǎh n
yuku, dǒ, à Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Yetyopi yɔ̃̀tɛ̃ pi Kãndasɩ tɔkɔ
sah ǹ tahrɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. À sɔ̃̀ kyɩ Liyel ni Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 28 Tɛ́ wǎh ǹ syɩ n yuku ǹ tı̃̀nnɛ, à
sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar. 29 Képah
sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí. 30 Filipi mɛ to tel ké tyí,
té dı̃́ kàrnɔ́ noh. À sɔ̃̀ mɛ fı̃́ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ
à piki yah nɛ, fı̃́ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nɩ? 31 Dı̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃ se
pé kɩ pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé syah nɩ? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ
n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ. 32 Tɛ́ fı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ dı̃́ mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«À sɔ̃̀ pɩ képɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̃̀ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yı̃́ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ wɔ̃́nɔ́lɛ.

képah náh pɩ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kõ,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kõ,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkõyṍ.
Nɛ̂ kɩ tõ n yãh ǹ no tyílɛ?»†

34 Dɩ̃́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Yesayi n yo sɛ̃ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̃y tyí se à n yo, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ tyí se à n yo? 35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃
kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo à syah Yesu tyí sɔkɔ. 36 Pǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ, pè kyɩ
syɩ yɔ yó tyí. Dɩ̃́ mɛ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ-á yɔ̀, tir yó tɛ̃-à kɩ mɛ́-ńkɛ̃nɛ, páh mɛ ké tyí
nɛ, à pé wel wilki ni sɔkɔ. [37 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yõ ǹ nɩ póllɛ, páh
kɩ fɛ̃ à wel wilki ni sɔkɔ. Dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yõ nɛ, Liyel Pídɩ̃́-á Yesu Kristalɛ.]
38 Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yĩn mɔ. Kǎh yĩn, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyɩ de yɔ, tɛ́ Filipi mɛ à wel
wilki ni sɔkɔ. 39 Pǎh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi
gbɛ̃nyah né-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tõ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kólólɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ
mó kyɩ ǹ gblɔ̃y wɛ Asɔtɩ kwil. Á mɛ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól
sɔkɔ, wǎh n kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

1 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Sole mó sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, mɛ n yah n kõ
pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 2 Tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, à sɛ́bɛ́ynólɛ pé kõ, pé kyɩ Damasɩ kwil Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ yɔ̃̀tãm kõ. Képah
sɔkɔ, páh kɩ kyɩ díbí ànɛ̂ syó nónó wɛ nɛ́npó, tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, pé pè
tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ, kyòo yó núkú wil
yĩ̂nyõ à kwɛ ǹ yõ pěrr, à à mɔ gbɩ̃. 4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yĩ́npɔ̃ yó noh, nɛ̂-á
mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh?» 5 Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se
ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yĩ́npɔ̃ tõ yo ǹ tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh. 6 Ǹtɛ
yuku n de kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.» 7 Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ
ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩ́npɔ̃ mɛ̀nɛ n nohnɩ, tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé gbɑ̃̀n
du, pè yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo. 8 Képah sɔkɔ, Sole-á yuku yĩn, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ
mɔ, tɛ́ à náh tõ mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil. 9 Á sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀
pɩ nɛ́npó yɩ̃́tũri sɔkɔ, yõke yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ ànɛ̂ ni wó-ńkɛ̃nɛ.
10 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yó sɔ̃̀ mɛ nɛ́npó pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wil ǹ
yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃! 11 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á pè n ye wɛ̃kɩ̀ Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ,
ǹ dɩ̃́ yó tyí piki n yah. Kénɛ dɩ̃́ n wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. Á mɛ Liyel nínó sɔkɔ
núkúnúkú. 12 Tɛ́ ǹ níri pínó sɔkɔ, à dɩ̃́ yó wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* Á mɛ de pɔ ǹ gbɑ̃̀n
sah ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtõ.»
13 Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ṹ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dɩ̃́ mɛ̀ tyí yãh pé noh, ànɛ̂
wǎh mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ noh. 14 Tɛ́ wǎh tõ sɛ́bɛ́y wɛ
syi sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm tyí, à pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ nɛ, pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n
sɔkɔ. 15 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tõ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ ń tɔ̃̀npɩlɛ
nɛ, à ń tyílɛ n yo n kõ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂
Yisrayel tãn tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí! 16 Wǎh kɩ kwlɔ́nó nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ
kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̃y.» 17 Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ de Nsyudasɩ gbô
sɔkɔ, à ǹ gbɑ̃̀n sah Sole yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yṹnpi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah
wɛ̃kɩ̀ yõ wǎh n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tõ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtõ, ànɛ̂ Liyel Mirki mó
à tɔkɔ. 18 Nɛ́npó swɔ, yĩ yísyó núkú wil Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃nkô gbró sɔ̃, tɛ́ ǹ yɩ̃́ mɛ
yɩkɩ. Á mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. 19 Képah náh, à yõke yõ, tɛ́ ǹ syɩ tǎhkɩ̀
wɛ.

Sole Liyel wɛy yónólɛ Damasɩ kwil

---

† **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8. * **9:12** 9.12 - Ananiyasi sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Damasɩ kwil, Sole tɛ̃ à sèpı̃̀n yísyɔ́ pɩ pépilɛ.
20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtã̂n vì sɔkɔ nɛ, Liyel Pídı̃́-á ǹnɛ.
21 Képah tɛ̃nɛ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kè pé gbã̀n du. Pè tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ
kó lésɔ̃ n kah n fɔ̃h Yesu yı̃n yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃npukubinsɔkɔ-
ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm tyí dɛ́! 22 Ǹtɛ wãn sɔ̃̀
mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkì yɔ̃. À sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ
pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Damasɩ kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
23 Képah sɔkɔ, sèpı̃̀n náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yɔ̃ nɛ, páh kɩ
Sole ko mɔ. 24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yı̃́nvı̃̀ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̃̀ mɛ kwil dé-ńtã̂nnɛ n syɩkɩ, ké
lékã̂h ké gbı̃̀ntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ. 25 Ǹtɛ sɔ̃ yɔ́ lékã̂hnɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ
pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnɩnɛ, nɛ̂-á
kwil kore vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wǎh kyɩ yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé
kwrɔ mɔ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wǎh pɩ Yesu tɔ̃̀ sã́h-òlɛ
kègbɩsɩ tɛ̃ yɔ̃; képah ye tíkí pè tɛ̃. 27 Ǹtɛ Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃̌kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yo mɔ
ǹ tyí sɔ̃, Barnabasɩ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí yo nɩ̀sãhlɛ dùkù
nɛ̂nɛ Damasɩ sɔkɔ. 28 À tɔkɔ légbı̃́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n
kɔ̃ nɩ̀sãhlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃n yɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 29 À sɔ̃̀ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á
Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ yékã̂blɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n
kɔ̃. 30 Yesu yɔ̃ sɛ̃pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ Tarsɩ kwil.
31 Légbı̃́nɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ nónó-á sɔ̃̀ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah pól
sɔkɔ, pé pól sɔ̃̀ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́
sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, wãn mɛ n mɔ n yuku pé nɛ́dán yɔ̃.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ tã̀ntã̀n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ, à tiki yuku Lida
kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɔ tyí. 33 Tɛ́ kyɩ dı̃́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ǹyân sɔ̃̀ mɛ ǹ wil ko;
képah ye à sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ pópó ye kwǎrtɔ̃nɔ. 34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ tɔ̃ n sah á
gblɔ̃̌y.» Wǎh yo sɛ̃, dı̃́ núkú yuku yı̃n. 35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarɔ̃ gbɛ̃nyah tãn-á
képah wɛ sɛ̃, pé pól vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yɔ̃.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésɔ̃ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̃̀ sã́h-òlɛ. Ǹ yı̃n ye sɔ̃̀ Tabitalɛ, pè n ye Dɔrkasɩlɛ
Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. À sɔ̃̀ pèpɔrɩlɛ n pɩ gbı̃́mɛgbı̃́, mɛ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ. 37 Tɛ́ kénɛ
sèpı̃̀n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ sah yı̃̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
38 Tɛ́ kǎh pɩ Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sɔ̃̀ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú nónó-á sɔ̃̀
mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sɔ̃̀ noh nɛ, Pyɛrɩ-á mɛ Lida kwil. Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pı̂ nímí
tɔ̃ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó pɔ pépi tı̃̀nnɛ súú. 39 Pǎh kyɩ kè
yo sɛ̃, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyɩ yı̃ni tɛ̃, pè à tɛ̃ dɔkɔ yuku yı̃̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sɔ̃̀ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npîlɛ ǹnɛ n
wɛ̃kɩ, nónó-á Tabita tı̃ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ vilɛ. 40 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ névye pól kɔ̃ pè wil
kégbó, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tı̃̀nnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.»
Pi núkú ǹ yı̃́ yɩkɩ mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrɩ wɛ, à yuku kɔ̃ tɛ̃. 41 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à à
yilki sah. Képah náh, à Yesu yɔ̃ sɛ̃pú ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kɩ vilɛ. 42 Kǎh pɩ sɛ̃,
yı̃ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ.
43 Képah náh, Pyɛrɩ tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ sénpɩ dı̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ yı̃n-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Dı̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ Sesarɩ kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, Wrome tãn
sràsyíbí tı̃̀nkı̃̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalɩ gbɛ̃nyah sràsyíbí tı̃̀nkı̃̀lɛ. 2 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́
plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbɔ̂ tãn pól mɛ ǹnɛ n ni. À sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ yãm

tãnnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh, té mɛ Liyellɛ n ni gbı̃́mɛgbı̃́. 3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkãm
gbı̃́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tı̃̀nnɛ, à
pɔ à ye ǹ yı̃nnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!» 4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sɔ̃̀ mɛ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩlɛ n yah díkídíkí tíkítı̃̀kì
sɔkɔ, té à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yɔ̃̀tɛ̃? Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh nírí
nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ n pɩ yãm tãn tyí, Liyel yı̃́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ
mɛ n kwnɛ á tyílɛ. 5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo
yɔ́ tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. 6 À mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ dı̃́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yı̃n-á Simolɛ. Ǹ
gbô mɛ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.» 7 Képah sɔkɔ, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, té yal ǹ
tnô, Kɔrnɛy núkú ǹ tɔ̃̀npɩbɩ díbí nɛ́pı̃̂ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ǹ tnô di
mɔ́nɔ́lɛ, té mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ. 8 Té mɛ tyi nɔ́pi pól yãh pé tyí, té pè tɛkɩ mɔ Nsyope
kwil.

9 Ké dı̃ndallɛ, pè sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃́, té pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, gbı̃
sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, té Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntı̃̂n yõ, mɛ nírílɛ n pɩ. 10 Képah sɔkɔ,
kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Té pǎh mɛ yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, Liyel
wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. 11 À yı̃̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, té kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pı̃̀n-ǹgbɛ̃
yɔ́ sõ, ké vyɛ̃ynɔ ńyáhlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, té mɛ n tiki n pi sétáh. 12 Té gbyɛ̂h ǹyɛ̂h yı̃ duke pól sɔ̃̀
mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yı̃ nónó-à n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí. 13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yı̃́npɔ̃
yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.» 14 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
syah nɛ, páh pɩ sɔ̃ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ yah, képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ,
nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé náh kè pɩ n pi pɔ́llɛ. 15 Képah tɛ̃nɛ, yı̃́npɔ̃ mè tɔ̃
ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké
wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»* 16 Képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃́nɔ́, té Liyel núkú
kénɛ kwâh yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ.

17 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ lékám sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki n yah wɛ̃kínɔ́ nɛ̂-á à wɛ,
ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. À mɛ képah sɔkɔ, té Kɔrnɛy tɛ̃ntɔ̃̀ névye mó mɛ sénpɩ
dı̃́ Simo gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yı̃n tɛ̃ ké yah, 18 té mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á
pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ nɩ? 19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ yõ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ
n sõ wɛ̃kínɔ́ mè tyí sɔkɔ sɛ̃́, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pı̃̂ tɔ̃mí-á mɛ ǹnɛ
n yah n kɔ̃. 20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh tòtò
pɩ. 21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnô, té yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, ǹmɔ-á
péwɔlɛ. Ǹkɛ̃́, pè kèyǎh kɔ̃. 22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí.
Nɛ́gbí-á ǹnɛ, wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yı̃́ngbílɛ n yo. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ
yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yı̃nɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á tyí yo yo tɛ̃nɛ,
á sè yo à syah. 23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí à lékâh pɩ.

Té ké dı̃ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Té Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ, nónó-á n
wil Nsyope kwil. 24 Pé sɔkɔ sõ dı̃ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; té kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ
ǹ gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɩkɩ tɛ̃. 25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbı̃́ nɛ̂nɛ,
Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, té kɔ kwı̃nki ǹ yah, à à gbilki. 26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, té
à yilki sah, té nɛ névi ó-á péwɔ tɔlɛ dò. 27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, té de yuku gbô
à kyɩ no nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃nɔ́lɛ pípí. 28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pı̃ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ
tyí, pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ
Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yı̃nɛ pé ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wǎh mɛ sı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ
Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yı̃nɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí. 29 Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye
pé pɔ yékâb pí-ńkɛ̃nɛ. Ǹkɛ̃́, pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yõ yo pé syah nɩ? 30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy
mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpı̃̀n ǹyɛ̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbı̃́ mè ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésõ mɛ nírílɛ n pɩ
pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Té dǒ, pé núkú dı̃́ yɔ́ wɛ yı̃́nntɛ̃nɔ́lɛ pé yah tı̃̀nnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí, 31 té
mɛ pé ye pé yı̃nnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírí tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ.
32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n pɔ ásɔ̃̂, nɛ̂-á pè n
ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ dı̃́ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ. 33 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé
núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó tɔ̃ pɩ plɛ té fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú,
pé pól-á ásɔ̃̂ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yı̃nnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀, nɛ à yo
pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

---

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pĩ kègbɩ yõ nɛ, Liyel náh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah. 35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ, tɛ̃-à sɔ̃
mɛ yĩkì nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí. 36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn tyí,
à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ, yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á no pól
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 37 Nsyɔ̃-á kwní kõ tɛ ni sɔkɔ wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ Kalile
gbɛ̃nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pĩ tɛ́! 38 Tɛ́ Liyel sɔ̃̀ mɛ
Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. Ȁ ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔlɛ à kõ. Képah ye, à mɛ n kɔ n kõ tã̀ntã̀n
pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ pélɛ n wilki
ké sɔkɔ. 39 Tɛ́ wăh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól
ye sè wɛ yĩ́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 40 Tɛ́ ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sõlɛ, Liyel mɛ
ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kõ à ǹ gblɔ̃ynɛ no wɛ̃kɩ, 41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃ynɛ no pól wɛ̃kɩ. Ȁ ǹ
gblɔ̃ynɛ ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú ànɛ̂
sé yã́hpúlɛ. Ápi lésõ yõke yõ, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh.
42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tõ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo n kõ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ,
ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.› 43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól
yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyípêl-á kɩ yõ mɔ à kõ ǹmɔ yĩn yõ.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Liyel Mirki tiki ǹ wɛy nòhnìpu pól
yõ. 45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kõ, kăh tõ mɔ névye yõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè
wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n gbilki sɛ̃, képah pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ
Yesu yõ sɛ̃pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ. 47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ:
«Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kõlɛ, á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki
ni sɔkɔ?» 48 Tɛ́ mɛ pè kõ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ. Képah sɔkɔ,
pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè kè
noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ-á
pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃pú Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kõ,
3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃npí kyɩ de, à yõke tɔlɛ n yõ névye tĩ̀nnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ nɩ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár nɛ, 5 páh
sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ. Páh kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ
wil yĩ̂nyõ fwɔ̀pĩ̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyã́hlɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yĩni tɛ̃ pé
tnɔ̂. 6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí, pé yípêy wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃nkyɔlɛ, ànɛ̂ yĩ nónó-á
n til, à tahlɩ kèpye tyí. 7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yĩ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ: «Pyɛrɩ,
yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.» 8 Ǹtɛ pé mɛ yo yĩ́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah pɩ
n pi, ńkɛ̃ páh pɩ sɔ̃ pilɛ, dɛ̂l kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyãh ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á
névilɛ n silki Liyel yah. 9 Képah tɛ̃nɛ, yĩ́npɔ̃ mɛ̀ tõ wil yĩ̂nyõ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á
kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kăh mɛ névilɛ n silki Liyel
yah.» 10 Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tõ kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yĩ̂nyõ.
11 Tɛ́ légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí nɛ́pĩ̂ tɔ̃mí mó mɛ pɔ yĩn tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô yah sɔkɔ.
Ǹnî-á tõ pélɛ Sesarɩ kwil, pè pɔ péwɔ tyí. 12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ
pélɛ, pé káh tòtò pɩ. Pé yṹnpyé nɛ́pĩ̂ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarɩ
kwil. Pé pól kyɩ de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̃̀
mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé nɛy tɛkɩ n mɔ
Nsyope kwil. Tɛ̃ kyɩ Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. 14 Wăh kɩ pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé
tyí, nónó-á kɩ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tãn póllɛ. 15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃ péwɔ Pyɛrɩ
tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ yõ, sɔ̃-á lésõ kè tiki
pépi yõ ké tyah gbĩ́nɛ. 16 Kăh pɩ sɛ̃, péwɔ dyɔ to kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ, wăh nɛ̂
yo nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kɩ yé tõ sah ǹ Mirkilɛ
kɩ yé pɩ yályál.» 17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi
kõ, wăh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kõ tɛ pépi tyí kõlɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kɩ fɛ̃ Liyel tir yah kõ nɩ?
18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé pól vɩ, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ,
Liyel-á ńtyĩ́nɔ ké wɛ̃kìlɛ névye tɔ kõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyı kwil Yesu yõ sɛ̃pú t̃inkìlɛ

19 Yetyɛ̃nı ko mɔ gbĩnɛ, pè sɔ̃ mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh. Képah ye, pè to karkı. Pé túkù
sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyı kwil. Tɛ́ pè náh
sɔ̃ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh. 20 Ǹtɛ túkù sɔ̃ mɛ pé sɔkɔ,
nónó-á n wil Syipri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnı kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyı sɔkɔ, pè sɔ̃ mɛ
Nìvìnì tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ. 21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃ mɛ tɛ̃nwɛnɔlɛ pélɛ
n kõ. Kǎh pı sɛ̃, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì yõ, à pı ǹ yõ sɛ̃púlɛ. 22 Képah
tɛ̃nɛ, Yerusalɛmı Yesu yõ sɛ̃pú t̃inkì-á képah noh sɛ̃, pè Barnabası tɛkı mɔ Antyɔsyı sɔkɔ.
23-24 Barnabasılɛ, nɛ́pépɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ mɛ
ǹ sɔkɔ kègbılɛ. Képah ye, wǎh kyı yĩni tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrı pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú
tyí sɛ̃, ǹ nı vı. À mɛ sɔ̃ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ
póllɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. 25 Képah náh, Barnabası sɔkɔ
Tarsı kwil, Sole yáhnkõ-ńsah. 26 Wǎh kyı à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyı sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi
pól pı nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú t̃inkìlɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃kìlɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò
sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃ sɑ̃hpú ye Kretyɛ̃bılɛ.

27 Tɛ́ kénɛ sèpı̃n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmı kwil, à pɔ Antyɔsyı
sɔkɔ. 28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̃ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃ yõ, ǹmɔ yuku kè
yo nɛ ńkɛ̃, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kı n de n pi kèkõyɔ̃ pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ,
Wrome kwíltãm yɔ̃tɛ̃nɛ. 29 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ sɑ̃hpú kè yah tɔkɔ, à yĩnɛ pé nénúkù
núkú pól gbɑ̃n yî wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kı pé gbɑ̃n yî yísyɔ́ tuke mɔ, kı tɛkı mɔ Yesu yõ sɛ̃pú
kõ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. 30 Pǎh kè yah tɔkɔ sõ, pè kè pı sɛ̃, tɛ́ mɛ yî nɔ́pilɛ Barnabası
ànɛ̂ Sole gbɔ̃ dahbı, pépi mɛ kyı sélɛ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm kõ.

12

Nsyakı kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrı dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbĩ mɛ̀ sɔkɔ, yɔ̃tɛ̃ d̃í Yerɔdı tyah Yesu yõ sɛ̃pú t̃inkì névye túkù fɔ̃hnɔ́lɛ
Yerusalɛmı kwil. 2 À Nsyõ nɛ́nkyí d̃í Nsyakı ko mɔ kèkírkìlɛ. 3 Tɛ́ wǎh kè wɛ yĩ mɛ̀
nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃, à tõ Pyɛrı tɔ tɛ̃. Légbĩ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnɔ́lɛ.
4 Wǎh Pyɛrı tɛ̃ sɛ̃, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pı̂ ǹyɛ̂h t̃inkìnɔ́ ńyɑ̃h
névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syıkı. À sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh-à kı sɔkɔ tɛ,
pé à tuke no pól yĩ yah. 5 Pyɛrı yah sɔ̃ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú
t̃inkì mɔ́ mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̃l nɛ̂ pı, à Pyɛrı wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ d̃indal-á Yerɔdı kı Pyɛrı tuke n pi, ké lékɑ̂hnɛ, Pyɛrı sɔ̃ mɛ púkúbínsàhnɔ́lɛ
kɛ̃lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbi nɛ́pı̂ nímí wrɔ́. Tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sɔ̃ mɛ ké
yah, mɛ kélɛ n syıkı. 7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃nyõ tɔ̃npı yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki pɛ̌rr. Yı̃nyõ tɔ̃npı mɛ̀ mɛ Pyɛrı mı mı ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki mɔ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃lɔ́ nɔ́pi núkú kõlı to Pyɛrı gbɑ̃n tyí, à kwɛ
sétáh. 8 Képah tɛ̃nɛ, yı̃nyõ tɔ̃npı tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyı ànɛ̂ ǹ lékyêhlɛ. À mɛ kè pı
sɛ̃. Yı̃nyõ tɔ̃npı mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mɔ́ pé sɔ̃ tɛ̃. 9 Pyɛrı mɛ ǹ sɔ̃
tɛ̃, à wil. Tɛ́ yı̃nyõ tɔ̃npı-á tyi nónónɛ n pı, Pyɛrı náh sɔ̃ mɛ sɛ̃ sé yõ nɛ gblɔ-á sélɛ. À sɔ̃
wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ. 10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ,
tɛ́ kyı syı vyɔrı wùkah gbĩní tyí. Képah yah sɔ̃ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil nıyɔ̃ t̃innɛ. Ké tɔ núkú
yıkı mɔ ké gblɔ̃y. Pè mɛ wil à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrı núkú yı̃nyõ tɔ̃npı mɛ̀ yah kwlɔ.
11 Képah sɔkɔ, Pyɛrı yah pyɛ̌ pı kyòo yĩ mɛ̀nɛ. À mɛ nɛ núkúnúkú, páh pyɛ̌ kè pĩ yĩĩ nɛ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yı̃nyõ tɔ̃npılɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdı gbɔ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sɔ̃ mɛ
pèl nónónɛ n syıkı nɛ, sè péwɔ nɔ. 12 Tɛ́ Nsyõ nɛ̂-á pè n ye Markılɛ, Pyɛrı-á ǹ fɔkɔ sõ
yah, à sɔkɔ ǹmɔ yũ Mari gbô. Níri pípú náhnáh sɔ̃ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n
ni. 13 Tɛ́ Pyɛrı-á pɔ gbô yah mı, tɔ̃npı pípír yɔ́ mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de kélɛ,
tɛ́ píkínyahnɔ pı nɛ, nɛ̂ se nı? 14 Képah sɔkɔ, Pyɛrı-á yo mɔ, à ǹ yĩ pĩ. Ké nìvìnì tɛ̃ tyí,
à pyɛ̌ gbô yah sah yíkínmɔ-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ syı to kyı kè yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrı-á mɛ
yĩnntɛ̃nɔ́lɛ gbô yah. 15 Ǹtɛ pè pyɛ̌ nɛ, pípír yɔ̃gbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n gbah n yo

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á Krɛkı tyílɛ n yo.

nɛ gbɩ-á pé n yo, pè tõ nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ mírkí-á kɩ nê à wɛ. 16 Ŋtɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ
n tõ n mɩ sɛ̃. Képah sɔkɔ, pǎh pópó pɔ wùkah yɩkɩ mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyĩ́nɔ. Kè
pɩ pé tyí gbɛ̃ndùǹìnɛ. 17 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à
yohnɩ mɔ dùkù nênɛ à kõ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí. Tɛ́ yo pé
tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɩ kè yãh Nsyakɩ ànɛ̂ pé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́ló tyí. Képah náh, à pyě
wil sɔkɔ fĩ́ yɔ́.
18 Ŋtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
ǹ tyí se pɩ sɔ̃ nɩ? 19 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kõ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. Ŋtɛ pè náh
à wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ. Képah náh,
Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ Sesarɩ kwil.

Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

20 Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah nê sɔkɔ, ké yõke lésõ mɛ n wil yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́
Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékẫb-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ, Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ kyɩ wil Yerɔdɩ tyí. Képah yĩnnɛ, pè kyɩ
pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ yah kõ Yerɔdɩ tyí. 21 Pǎh gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɩ
ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kõ tɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí kǒ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí. 22 Képah tɛ̃nɛ,
névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á! 23 Képah sɔkɔ, Yerɔdɩ-á
sɔ̃npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ núkú à
mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ ko.
24 Ŋtɛ Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n gbah n tõ mɔ n yuku ólɛ. 25 Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé
tɔ̃̀ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ

1 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ sɔkɔ:
Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye Dĩ́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil
Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃nyah yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩlɛ.
2 Sõ yɔ́lɛ, pǎh mɛ níkɩ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbĩ́ nênɛ, ǹ Mirki yo pé tyí nɛ: «Yé
Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tɔ̃̀ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n ye pélɛ.» 3 Képah sɔkɔ, pè
níkɩ̃̀ tɛ̃,* à nírí pɩ pé tyí à pé gbɛ̃̀n sah pé yõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃, pè mɛ tiki yuku à kyɩ de Selesi
kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ,
pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. 5 Pǎh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yo
Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pé yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan ko kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ. Pè kyɩ
Nsyifunɔ sènpɩ dĩ́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ŋmɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 7 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò dĩ́ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
lésõ lékã́m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sɔ̃̀ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye, à pè kõ
pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole ye. 8 Ŋtɛ sènpɩ dĩ́ Bar-Yesulɛ, pè tõ sɔ̃̀ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ
Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ŋmɔ sɔ̃̀ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Á sɔ̃̀ mɛ n yah n kõ Syipri yah
tɛ̃́-ò dĩ́ yĩ́nínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh sɛ̃ Yesu yõ. 9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tõ pè n ye Polelɛ,†
Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ dĩ́ yah díkídíkí, 10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékã́mkãm
ànɛ̂ yĩ́nvɩ̃̀ ó á tɔ̂ɔ́, sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ névi mɛ̀; gblɔ wɛ̃̀l pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀l tómtóm
fɛ̃kɩ̀nɔ́ yal mɔ dɛ́! 11 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, Liyel gbɔ̃̀ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yĩ́tṹnɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ,
á náh tõ gbĩ kyòo wɛ n pi.» Képah yɔ́ntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yĩ́ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̌y wɛ fɛ̃ntṹ sɔkɔ,
tɛ́ tyah n ko n kore n vi n kõ, à nɛynɛ n yah n kõ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ tɛ̃ tɛ̃nɛ. 12 Képah sɔkɔ,
Syipri yah tɛ̃́-ò dĩ́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh, sè ǹ nɩ tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, à sɛ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

---

* 12:25 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * 13:3 13.3 - Níkɩ̃̀ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkɩ̃̀ tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ. † 13:9 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃, tɛ́ Wrome tãn mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kómû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil, tɛ́ yuku
Pɛrsyɩ kwil, Pãnfili gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Păh mɛ nɛ́npó, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku
Yerusalɛmɩ kwil. 14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kólólɛ, pópó à kyɩ
de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, pè kyɩ de
kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 15 Képah tɛ̃̌nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɔ́ yísyɔ́ kar. Wăh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tãm mɛ
pè kɔ̃ pè yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̃́ré mɔ mɔ tɛ̃̌nɛ tɔ́wû sɔkɔ,
ké wɛ̃̌kɩ̀-á mɛ pé tyí. 16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩ̀n, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí nɛ, pè noh
pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlɩ nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ Liyel
yah tíkilɛ n pɩ, yé nóhnɔ́ pɩ ń tyí. 17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. Á
tɔ̃ Yisrayel tãn pɩ dò, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ; tɛ́ tɔ̃ ǹ tɛ̃̌nwɛnɔlɛ pè wilki
ké sɔkɔ. 18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ. 19 Képah náh, à yìkìǹìnɔ́
kwărninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kɔ̃
gbɛ̃̌kɩlɛ. 20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̃́h tikininí pɔ́ gbãm (450) kénkɔ̃lɛ.
Képah náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Samuyɛlɩ gbĩ tyí. 21 Tɛ́ sɔ̃ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́
tyí. Képah sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi píɗĩ́ Sawuli pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ,
Bɛ̃nsyamɛ yìkì nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pɩ pé
yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésɔ̃ Liyel yo nɛ ńkɛ̃: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yĩ́ĩ́ nɛy yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
Nsyese píɗĩ́ Davidilɛ. Á kɩ ń dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pól pɩ dal mɔ pallɛ.› 23 Liyel ye lésɔ̃ ǹ vyãhlɛ
Davidi kɔ̃ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á kɩ dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ
pɩ Yesulɛ. 24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè pé
nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ. 25 Ǹtɛ Nsyɔ̃ tɔ̃̀-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí
nɛ ńkɛ̃: ‹Yépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syɩkɩ
tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à mɛ n knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh fyé
dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂h sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmɩ pétóbélɛ, à tahlɩ Liyel yah tíkí
pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mè ye tɛkɩ mɔ ápi pól yĩ̀nnɛ. 27 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ tãn ànɛ̂ pé
yɔ̃̀tãm náh lésɔ̃ pĩ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar
pé tyí Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃nɔ́ póllɛ, pè náh sé yɔ̃ pĩ. Kénɛ wɛlɔ tyi yɔ́nɔ́ ye lésɔ̃ pè pɩ
dal mɔ, păh lékàhlɛ Yesu kɔ̃. 28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yĩ̀nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ.
Ǹtɛ pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ. 29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí
sɔkɔ, păh pɔ sè pɩ dal mɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnɩ yɔ̃, tɛ́ kyɩ à yĩ diki yɔ́
sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 31 Képah náh, névye nónó-á lésɔ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yal Kalile
gbɛ̃̌nyah, à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à ǹ gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃̌kɩ sèpìn náhnáh sɔkɔ.
Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 Ǹtɛ ápilɛ, Nìvìnì tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: Liyel-á ǹ vyãhlɛ á náh tãn kɔ̃
nɛ̂ tyí yɔ̃, 33 képah-á à pɩ dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé wɛ̃̌npìlɛ. Wăh Yesulɛ á kɔ̃, à
yĩ̀nɛ kăh wãrkɩ sah sɔ̃ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yìkì ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Ǹmɔ Píɗĩ́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n pi. Páh kɩ ǹ
lékó yilki mɔ. Á tɔ̃ lésɔ̃ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Máh lésɔ̃ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
35 Képah ye Davidi yo fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Á náh n yɛ á tɔ̃̀npɩ pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
36 Ǹtɛ Davidi tɛ̃ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃̌kì yɔ̃. Képah náh, à mɛ ku pè kɔ̃ pè yĩ
ǹ náh tãn lékyî tnɔ̂, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh. 37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó tɛ̃

‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̃̀ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̃̀ mɛ Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃̌nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̃̀ pé kóló mè tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4. § **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃ke ó náh sɔ̃̀ Liyel pélɛ n kɔ̃. Á sɔ̃̀ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pɩ pé tyí. * **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. ‡ **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10.

wɔ náh pyãh dɛ́! [38] Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ-á tyípêl yɔ̃nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí
dɛ́! Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh tɛ̃ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ, [39] névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ,
tɛ̃ yõ kɪ wil sé pól sɔkɔ, à kɪ fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.
[40] Képah ye, yé kyɔ̀mɪ̀nɔ́ pɪ, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kɪ pɔ yé yĩni tɛ̃. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃:
[41] ‹Yé yah, wɛ̀nyɪ̀kɪ̀ wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃ndùnɪ̀ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kɪ pɔ nɛ̂ pɪ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɪ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§
[42] Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, no
tyah pélɛ n ni nɛ, mɪ mɪ yòh kèyǎhlɛ, pè tõ pɔ pé syɪ pé wɛy mɛ̀ ó yõ. [43] Képah náh,
tɔ́wû-á pɔ karkɪ gbĩ́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂ Barnabasɪ sɔ̃̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye sɔ̃̀, à
tahlɪ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kɪ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ
sɔ̃̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɪ nɛ̂ pɪ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ

[44] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɪ mɪ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ tuke mɔ Liyel
wɛy noh yĩnnɛ. [45] Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kɪ̀ de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah
Pole wɛynɛ n kɔ̃lɪ, à ké tyílɛ n yo n yɪkɪ. [46] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ kè yo nɪ̀sãhlɛ
pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̃̀ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɪ
nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɪ sɛ̃́, ápi kɪ á yah mɔ névye tĩ̀nnɛ núkúnúkú,
nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ. [47] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɪ dò. Á kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɪ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɪ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*
[48] Képah sɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé nɪ vɪ, pè tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̃̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõ.
[49] Liyel wɛy núkú tõ mɔ kénɛ gbɛ̃nyah tɐ̃̀ntɐ̃̀n pól sɔkɔ. [50] Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ,
nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kɪ̀lɛ n kɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ
yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh
yõ. [51] Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi
kwil. [52] Ǹtɛ Antyɔsyɪ kwil Yesu tɔ̃̀ sɐ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki
mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

[1] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tõ de yuku Nsyifunɔ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɪ
Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɪ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. [2] Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̃̀ yahle
sɛ̃nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbí kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃pú yõ. [3] Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole
ànɛ̂ Barnabasɪ tõ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃ pè
n wɛkɪ nɪ̀sãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ pé yah tɛ̃ pè kɔ̃ pè gbɪ̃̀l tyilɛ n pɪ, gbɪ̃̀l nónó-á n wɛ̃kɪ nɛ, pǎh
wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɪ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. [4] Ǹtɛ kwil névye gbɛkɪ. Pé túkù
sɔ̃̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. [5] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂
nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, à tahlɪ pé yɔ̃̀tãmnɔ́ tyí, pè wɛ̃ tyí mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɪ
fõh, pé mó pè minki ko dyɛ̂hlɛ. [6] Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɪ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ
Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɪbɪ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃nyah. [7] Tɛ́ yõ sɔkɔ,
à Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

[8] Tɛ́ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̂̃hnɛ kúnɔ́lɛ. Á sɔ̃̀ dubi sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃ wɛ kɔ
yah. [9] Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɪ, kénɛ dĩ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɪ. Képah tɛ̃nɛ, Pole tyah
dĩ́nɛ n yah díkídíkí. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ dĩ́ mɛ̀ tyí kɪ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ

§ **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5. * **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

Liyel tyí, 10 à yo ǹ tyí yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyɛ̂h yõ!» Képah sɔkɔ, dĩ́
núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à tyah n kɔ.
11 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pínɔ́ wɛ sɛ̃ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni tãn wɛy sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃, tɛ̃̀n-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́! 12 Képah sɔkɔ, pè tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye
Nsewusilɛ, pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ kõ. Tɛ́ wɛy-á sɔ̃̀ mɛ Pole wɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃, pè kèyǎh
yĩn dyɩ ǹmɔ kõ, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ. 13 Tɛ́ tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sɔ̃̀
mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ. Ké lékwén nɛ́tɛ̃́ dĩ́ mɛ nyéhpyɛ́nì tɛ̃ pɔ kénɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂
yî finɛ.* Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole yõ. 14 Ŋ̀tɛ
Barnabasɩ ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, pè pé fwɔ̀mɔlɔ
yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyɔ̃́ mɛ yo tũ yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: 15 «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́
yé képahlɛ n pɩ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí kɔ̃lɛ dò! Nìvìnì tir ye á pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ,
yé yõ kɛ̃ fal fal tɛ̃̀n nɔ́pi milki, yé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ. Ŋ̀mɔ ye
mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyìn pól tyí. 16 Ŋ̀gbòlɛ, Liyel mɛ̀
ye sɔ̃̀ yɛ kwlo kwlo névye pól kõ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ wɛ̃̀l yõ. 17 Ŋ̀tɛ à mɛ ǹ gblɔ̌y dùkùlɛ
n wɛ̃kɩ sɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ. Á mɛ pũ̀nɛ n pɩ n mɔ yélɛ n kõ à n wil yĩ̂nyõ, tɛ́
yé sèmukɔ kõ sè n pɛkɩ, tɛ́ yõke náhnáhlɛ yélɛ n kõ ànɛ̂ nìvìnìnɛ.» 18 Ŋ̀tɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé
yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yah vyãh tɔ́wû yĩ́nínmɔ-ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
19 Ké légbĩ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Yikonyumi kwil,
à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kõ pè yuku Polelɛ n minki dyêhlɛ nɛ
páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ wilki sah kwil náh tĩ̀nnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh
ku. 20 Ŋ̀tɛ Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ yuku tɛ́ de kwil
sɔkɔ. Tɛ́ ké dĩndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Dɛrɩbɩ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

21 Képah tɛ̃nɛ, pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí. Pé náhnáh mɛ
sɛ̃ Yesu yõ, à pɩ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃ Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi
kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ. 22 Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sɔ̃́ré ye sɔ̃̀ pè n mɔ
n kõ Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ pé sõnɔ sah yĩ́ Yesu yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Pè sɔ̃̀ mɛ
n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, yèvyãhrɩ náhnáh dénwĩ̀lnɔ́ sɔkɔ-á pé kɩ de Liyel tɔ̃́rí mɛ́-ńsah sɔkɔ.
23 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sɔ̃̀ yah tãm yísyɔ́ yah
wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkì tɛ̃ à nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu gbɔ̃̀, pǎh
sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
24 Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili gbɛ̃nyah sɔkɔ. 25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil. 26 Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de
krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè pè
dahbɩ Liyel gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀. 27 Pǎh yĩni tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè
Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé yah tɛ̃, à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí;
à tahlɩ wǎh ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì yɩkɩ mɔ névye tɔ kõ sɔ̃, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 28 Képah
náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyɩ sɔkɔ, à mo.

15

Yékɑ̂b dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ. Tɛ́ pɔ tyah Yesu
yõ sɛ̃́púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, nɛ́ pè náh kɔ̃̀kè kõ sɔ̃-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh fɛ̃
pwáhnmɔnɔ wɛ n pi. 2 Ŋ̀tɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ náh fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de pépi
ànɛ̂ díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi túkù-á kɩ
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. Pǎh kɩ kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm
tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah. 3 Tɛ́ mɛ yòhnìnmɔnɔ pɩ Polepi tyí kénɛ kólɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á
n sɔkɔ, pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n yãh pé
tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú
pól tyí. 4 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃́pú, ànɛ̂ pé yah tãm, ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè
yãh pé tyí.

* 14:13 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nì nɔ́pi sɔ̃̀ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yî fi nɔ́pilɛ.

5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi túkù yuku tyah n yo nɛ ńkɛ̃,
nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kɔ̃̀kè kõ; ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyɩ̃̀nmɔnɔlɛ
pè Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ nɛ n pɩ. 6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú
yah tãm wɛ̃ wɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, à kè yah wɛ̃ tyí.
7 Kè sɔ̃̀ pɩ yɩ̃́ yékâb ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrɩ pɔ yuku yĩn, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Ń
yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di mónɔ́lɛ tɛ́! Á nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yo névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè kè wɛ noh, pè mó sɛ̃ Yesu yõ. 8 Ǹtɛ
Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kõ, sɔ̃-á lésõ à kélɛ ápi tɔ kõ, à
kè wɛ̃kɩ nɛ páh pépi tɔ fɛ̃ syi. 9 Á náh wǎhkɩ̀ pɩ ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah
ye à pé nnɔ tõ sah. 10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̃̀lɛ n noh, à tókɔ́pêllɛ n sah
Yesu yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah yah? 11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké
yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, no nɔ́pi tyí kõlɛ.»
12 Kǎh pɩ sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel-á
syɔ̃ Polepi tyí, à gbɩ̃̀l tyi nónó pɩ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé
tyí. 13 Pǎh sè yãh tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyakɩ wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń yṹnpyé Nsyifunɔ,* yé noh
ń tyí yɔ̀. 14 Á pól yɩ̃́ yah ye Simo-Pyɛrɩ kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah tɔkɔ, à
nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à pɩ ǹ nolɛ. 15 Tɛ́ wɛy mɛ̀ mó tõ
mɛ yɩ̃́nénɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kɩ ń syɩ pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tõ mɔ.
Mé kɩ ǹ kéntíkînì tõ mɔ kɩ kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye téló pól kɩ yuku ńnɛ n yah n kõ.
Gbɩ yõ, kwlo kwlo névye pól ye kɩ n yah n kõ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pɩ ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kɩ
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí yõ, tɛ́ Nsyifunɔ
náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí. 20 Ǹtɛ á ye sébéy wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ pé tyí
nɛ, pè pé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ sãh fálnó yĩlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂
tɔ̃́nɛ, sè kõ sè káh pɔ pè silki. 21 Yé yah kè, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃nɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ.»

Sébéy tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀
pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ ǹmɔ
ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ. 23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀
sébéy yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Á yṹnpyé yépi nónó-á
Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyɩ, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃nyah kwlo téló tyí,
ànɛ̂ Silisi gbɛ̃nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm ye n
wɛkɩ yé tyí. 24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ, à yé
mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tõ tõ pélɛ. 25 Képah ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ,
áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí. Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névye Barnabasɩ
ànɛ̂ Polelɛ, 26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ. 27 Nsyudasɩ
ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tõ yo yé
tyí vyãhlɛ. 28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tõ tyi yísyɔ́ kɔ̃ sah yé kõ, à
wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh: 29 Yé yé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ sãh fálnó
kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̃̀ynɛ n tɛ̃ n
yɩ̃́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé tɛ̃nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃kɩ̀lɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névye kõ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil. Pè kyɩ Yesu
yõ sɛ̃pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ sébéy mɛ̀nɛ pè kõ. 31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̃́ré
mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí. 32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̃̀ pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ sɛ̃, pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n

* **15:13** 15.13 - Yṹnpyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pɩ Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ. † **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsɩ 9.11-12.

mɔ pé sɔkɔ. 33 Pǎh sèpȉn yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fin mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí nɛ,
pè de lènɔlɛ pé tố̃pú tȉnnɛ. [34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.] 35 Ǹtɛ Pole
ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́ sɔ̏ mɛ nolɛ n
kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpȉn yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo kɔ̃ kwlo nónó
pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yű̃npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kɩ
mɛ dùkù nɛ̂nɛ. 37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé
ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ. 38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ ǹ gbɛ wil
pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃̌nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̏ sɔkɔ. 39 Kǎh
pɩ sɛ̃, yékẫb ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè mɛ gbɛkɩ. Barnabasɩ mɛ Nsyɔ̃-Markɩ
tɛ̃ tahlɩ ǹ gblɔ̃̌y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah. 40 Ǹtɛ Pole wɔ
mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú-á nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ sɔkɔ gbí̃
nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 41 Pè Siri gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah pól kɔ kɔ̃, à Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
sɔ̋rélɛ n mɔ n yuku Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlìnɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ kwil. Pǎh
wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyɩ Yesu tɔ̏ sá̃h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Timotelɛ. Ǹ
yű̃nɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃̌kìlɛ n kɔ, tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkɩ nɛynɛ. 2 Tɛ́ Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sɔ̏ mɛ Timote yí̃ngbílɛ n yo.
3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ nónó-á sɔ̏ mɛ
kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sɔ̏ pĩ nɛ, Krɛkɩ nɛy-á Timote súlɛ.[*] Pépi yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kɔ̃.
4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ànɛ̂ Yerusalɛmɩ kwil
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tãm-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yãh kénɛ kwlo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí nɛ,
pè nɛ n kɔ sé wȁl yɔ̃. 5 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ sɔ̏ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́
wãn tɔ̃ mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̋.

Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ Turasɩ kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ǹtɛ Liyel
Mirki kè yahle pé tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̌nyahlɛ.
7 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̌nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Bitini gbɛ̃̌nyah.
Ǹtɛ Yesu Mirki[†] kè yahle pé tyí. 8 Kǎh pɩ sɛ̃, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turasɩ kwil. 9 Tɛ́
lékẫhnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonɩ gbɛ̃̌nyah dí̃ yɔ́ wɛ yí̃nntɛ̃̌nɔ́lɛ,
tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃, à pɔ Masedonɩ sɔkɔ, à pɔ pépi yohnɩ n mɔ. 10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃́kínɔ́
mɛ̀ wɛ sɛ̃, á mɛ kè pĩ yí̃í̃ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyɩ pé Nìvìnì tir yo Masedonɩ tãn tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃, á núkú á vi nɛ áyáh kɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́.

Lidi-á pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turasɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
mɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̋ pè n ye Samotrasɩlɛ, á náh kwɔ dah fí̃ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ ké dȉndallɛ, á yuku
Neyapolisi kwil. 12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonɩ
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yɔ̏tɔ̃rí sɔ̏ mɛ Wrome tãn gbɔ̏. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sèpȉn yísyɔ́ pɩ.
13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, á kè sɔ̃ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kɩ wɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, á wil kwil nɩyɔ̋, à nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́ wɛ tùkènmɔntɛ̃̌nɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
Á mɛ kɔ̃ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yáhkì yãh pélɛ Liyel wɛy tyí yɔ̃. 14 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̏ mɛ syɔ́ nópi sɔkɔ
pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sãhlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nì gbɔ̀ yí̃-ò ye sɔ̏ ǹnɛ. Â n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̏ mɛ
Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̌kìlɛ n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀ nɩ sɔkɔ à kɔ̃ à ǹ níkí kwɔ, à Pole
wɛlɔ noh pallɛ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tãn pól mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, pi mɛ kè yah kɔ̃ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ péwɔ-á pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ,
á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbɔ̂. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pópó, á pɔ sah ǹ tyí yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

[*] **16:3** 16.3 - Krɛkɩ névye náh sɔ̏ kɔ̏kèlɛ n kɔ̃. Képah ye, Timote sú kɔ̃ à náh sɔ̏ à kɔ̃. Ǹtɛ kɔ̏kè kɔ̏-ǹkɛ̃ névye tyí náh sɔ̏ nɔ Nsyifunɔ tyí. [†] **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

16 Képah sɔkɔ, sõ yólɛ á mɛ n yuku níri pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ pípír yó pɔ á yohnɩ. Sétõ sɔ̃̀
mɛ kénɛ pípír gbil à kõ à tyísnólɛ n wɛ n yo. À sɔ̃̀ mɛ pó náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tãmnɛ n kõ
kénɛ tyísnó wɛ́nyonɔ sɔkɔ. 17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃́, tɛ́ mɛ yo tũ léyy
no tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nópilɛ, yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kì tyí-á pè pɔ n yo
pé tyí. 18 À sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̀nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpĩ̀n náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ Pole gblólɛ n vyãh, à
ǹ yah vi yo sétõ mè tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu Krista yĩ̀n yõ, à pípír mè fĩ̀n mɔ. Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npó
swɔ sétõ núkú pípír fĩ̀n mɔ. 19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tãm-á kè wɛ nɛ, pé sõnɔ-á sɔ̃̀ mɛ pó
nɛ̂ wɛ́nó yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ kǎh kɩ yĩ̀n mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃́, tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tãm tyí, tɔ́wû
tùkè-ǹsah sɔkɔ. 20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tãn yísyó tyí nónó-á pé yɔ̃̀tãmnɛ,
tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nópi-á mɛ fɛ̃̀kìnólɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ, 21 tɛ́ pǎh
mɛ pɔ wɔ̃̀l yísyólɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wɔ̃̀l náh mɛ pépi Wrome tãn ńtɛ̃́ tyí kɩ sè fɛ̃́
syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi. 22 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yɔ̃̀tãm nópi
mɛ pè kõ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè ko yèfõhlɛ. 23 Képah sɔkɔ, pǎh yèfõh yĩ́ náhnáhlɛ
pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dĩ́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
24 Dĩ́-á fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃́ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sésár kârn
mɔ pé gbyɛ̂̃h tyí.

25 Ǹtɛ lénɩ mónó wró sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yìlɛ n gbɩ à Liyel
yĩ̀nnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́ló mó mɛ n nohnɩ pé tyí. 26 Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh
syahrɩ ǹgbɛ̃́ núkú pɩ nɛ́npó swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah yike. Ké vì yey pól núkú yɩkɩ mɔ,
ké sɔkɔ névye pól gbyɛ̂̃h sɔkɔ kârnnó pól kõlɩ kwɛ. 27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dĩ́-á pópó dɔ
yuku, tɛ́ ké vì yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃̀nɛ, à
núkú ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̌y ko mɔ. 28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃̀nɛ
nɛ, à káh dlo yó ńtɛ̃̀nɛ ǹ gblɔ̌y nɔ, pé pól-á mɛ ásɔ̂̃. 29 Képah sɔkɔ, wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò
dĩ́ pè kõ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kõ, à de yuku súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ
di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ. 30 Tɛ́ mɛ pè tɛ̃́ wil kégbó, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé
nɛ́nkyíbí, sɔ̃́ se pé yĩ̀nɛ pé pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ? 31 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃́ Tɛ̃́
ǹgbɛ̃́ Yesu yõ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.» 32 Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃́ ǹgbɛ̃́ Yesu
wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí. 33 Dĩ́ mɛ Polepi tɛ̃́ légbĩ́ mè ó sɔkɔ lékẫhnɛ, à kyɩ pé
níy wu; tɛ́ nɛ́npó swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwĩ̀lkĩ̀nó wɛ ni sɔkɔ. 34 Képah náh,
à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃́ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè kõ pè yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ
sɔ̃̀ mɛ vɩ yĩ́ĩ pé wɛ́nsɛ̃̀nɔ yĩ̀nnɛ Liyel yõ sɔkɔ.

35 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̃̀tãm nópi tɛ̃̀ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ yo wɔ̀kɔ̀npèkè
syíkí-ò dĩ́ tyí nɛ, à díbí nópi fĩ̀n mɔ. 36 Dĩ́ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀tãm-á tɛ̃̀ntɔ̃̀
mɔ pé tyí nɛ, pé pè fĩ̀n mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ fɛ̃́ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.
37 Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbɔ̃̀ mɔ yõ Wrome tãn tyí, pépi kó pè tɛ̃́ ko tɔ́wû
yĩ́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃̀nɛ; tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ? Tɛ́ núkúnúkú, pè tõ mɛ n yah
n kõ pé wĩ̀lkĩ̀nfinnmɔ-ńsahlɛ sètĩ̀n sɔ̃̀ sɔkɔ nɩ? Képah náh fɛ̃́ n pɩ n pi dɛ́! Ǹkɛ̃́, fɔ́ɔ́ pé
dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fĩ̀n mɔ pé gblɔ̌y. 38 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ̃̀ntɔ̃̀ névye nópi mɛ pé syɩ kyɩ
wɛlɔ nópi yo yɔ̃̀tãm nópi tyí. Pépi-á képah tɛ̃́ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn
gbɔ̃̀nmɔ̀nyõbe-á pélɛ, tíkí pè tɛ̃́. 39 Pè pɔ gblɔ̌y yɛ yah kõ Polepi tyí, tɛ́ pè fĩ̀n mɔ, tɛ́ mɛ
pè ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ. 40 Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tĩ̀nnɛ. Pǎh kyɩ
Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ, pè sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónólɛ Tesaloniki kwil

1 Képah náh, Polepi syõ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de Tesaloniki kwil sɔkɔ.
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yó sɔ̃̀ mɛ nɛ́npó. 2 Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ ńkɛ̃̀nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃́,
à tõ kyɩ yã́hkì yãh Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À
képah tɛ̃́ pɩ syɩ sɛ̃́ wɛ̃́ tyí kɛ tɔ̃́nó, pé mɩ mɩ yòh sõnólɛ. 3 À sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí,
à pélɛ n wɛ̃̀kɩ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̃̀ yĩ̀nɛ à pɔ yèvyãhrɩ pɩ ku sɛ̃́, Liyel mó à yilki mɔ.
Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé tyí yò, ǹmɔ ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.» 4 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ
túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwĩ́nkílɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kìlɛ n
kɔ, à tahlɩ syó nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí. Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.

[5] Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à kyı nɛ́túkúnǐ ǹkɔ̌nkɔ̌nì yísyɔ́ tɛ̃
wȁl yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃kìnɔ́lɛ n pı kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyı
kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasılɛ n yah n kõ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí. [6] Pǎh kyı pè
yah kwlɔ sɛ̃, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yȍtãm tyí. Tɛ́ kyı
tyah n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃kı kèkõyő póllɛ, pépi-á pɔ de ásȍ tɔ sɔkɔ yɔ̀. [7] Tɛ́ Nsyasõ
mɛ fɛ̃ syi pè kõ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pı,
sépi-á no nɔ́pi pól mɛ n pı. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á tõ mɛ, nɛ̂-á pè n ye
Yesulɛ. [8] Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil yȍtãm fɔkɔ fil. [9] Kǎh pı sɛ̃, kwil
yȍtãm mɛ Nsyasõpi kõ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silası Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

[10] Képah sɔkɔ, lékȃh-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂ Silası kõ pè sɔkɔ Bere kwil.
Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyı Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. [11] Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̏ nɛ́gblɔ́lɛ
kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nìvìnì tir nɛ̂-á sɔ̏ Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ
dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlı n yah sõmɛső nɛ, pé pĩ gblɔ-à
kı nɛ̂ Polepi wɛlɔlɛ. [12] Kǎh pı sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkı syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂
díbí nɛ́kwĩnki pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
[13] Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n yo Bere kwil tɔ
sɔkɔ, pè tõ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kõ pè fɛ̃kìnɔ́ pı. [14] Képah sɔkɔ,
Yesu yõ sɛ̃pú núkú Pole tɛkı mɔ pnɛ yɔ tȉnnɛ. Tɛ́ Silası ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́.
[15] Nónó-á kyı tɛkı mɔ Polelɛ, pè kyı de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnı kwil. Tɛ́ pǎh pé syı n pi, Pole mɛ
pè tõ nɛ, pàh kı kyı, pè kyı yo Silası ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ tnô súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnı kwil

[16] Tɛ́ Pole-á sɔ̏ mɛ Silası ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɛ̃ Atɛnı kwil, à fal fal tȁn kyɔmı
wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ. [17] Képah sɔkɔ, à kyı yȃhkì yãh
Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlı nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ
n kɔ. Tɛ́ sõmɛső, wàh kyı tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yȃhkì yãh pé
tɔlɛ. [18] Tɛ́ lékȃm ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ. Pè túkù sɔ̏ mɛ Yepikur wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, tɛ́
túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃kì kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékȃb mɔ Polelɛ. Pé túkù sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ,
wɛ̀nkwĩnki nɛy mɛ̀ tɔ se nɛ sɔ̃-á nı? Túkù mó nɛ, kǎh pı tɛ̃ nɛ fal fal tȁn káhkí yísyɔ́
tyí sɔ̃ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nìvìnì tir ye sɔ̏ Pole n yo pé tyí Yesu tyí
yõ, ànɛ̂ lékyȋ yílkínmɔnɔ tyílɛ. [19] Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fĩ yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Arewopasılɛ.* Pǎh kyı de, pè mɛ à piki yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késȃn nɛ̂nɛ névyelɛ n
kwɔ, à se kı fɛ̃ ké yah yo pé syah nı? [20] Ǹkɛ̃, gbɛ̃ndùnǐ tyi ó-á à n yo pé n nohnı yɔ̀.
Képah-á, à sé yah yo n wah pé syah. [21] Ǹtɛ gbı yõ, Atɛnı kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á
sɔ̏ mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pı tyísnɔ́ yȃhnɔ́lɛ, képah
náh pı, sé nóhnɔ́lɛ.
[22] Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nıyő, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnı tãn, mé pĩ nɛ ńkɛ̃,
Liyel yáhnkõpu yèsyìkìnì-á yélɛ. [23] Máh yé kwil kɔ kõ, mé kè kyɔmı wɛ, líyelnɔ́ náhnáh
mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wȃrkínmɔnɔlɛ ké yõ nɛ: ‹Dùkù pĩ́-ńkɛ̃ líyel
tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù pĩ́-ńkɛ̃nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah yé tyí.
[24] Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkõyőlɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyȉn póllɛ. Ǹmɔ ye tõ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ.
Ȁ náh n tɛ̃ névi gbȍ wɔ̀kɔ̀nmɔnı sɔkɔ. [25] Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kõ
à n mı, à tahlı yíyȉn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃npını yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kõ, ǹ
gblɔ̌y yohnı n mɔ yĩnnɛ. [26] Yah, nɛ́núkù ó sɔkɔ ye kèkõyő yȉkȉnǐ pól wil Liyel-á nónó
mɔ, tɛ́ pè kõ pè tɛ̃ tɛ̃ kõ kèkõyő tȁntȁn pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kì gbĩ́nɛ pè kõ, tɛ́ tõ gbàhnì
gboke pé tɛ̃-ǹtȁn tyí. [27] Liyel sépi pól pı nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kõ. Gbɔ̀kénpı,
pǎh kı wnɛ yah kõ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbı yõ, à náh mó tõ mɛ fĩ́ á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
[28] Ǹmɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tõ yé yì gbípú yísyɔ́
yo nɛ ńkɛ̃,
Liyel wɛ̃npȉ-á ápilɛ.
[29] Ǹtɛ Liyel wɛ̃npȉ-á ápilɛ sɛ̃, á se tõ yĩnɛ à nɛ n sõ nɛ, Liyel-á mɛ á kı nɛ tȁn nɔ́pi sɔ̃;
sépi nónó-á névye sè mɔ sȃnnɛ, képah náh pı wárn vyɔrılɛ, képah náh pı dyêhlɛ, à yĩnɛ

* **17:19** 17.19 - Arewopasılɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̏ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̏ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah.

pé yɛ̃ngbɛ̃ lékʌ̂mnɛ? 30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ sɔkɔ ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel
náh tõ mɛ sépilɛ n mɔ n kõ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tʌ̃̀ntʌ̃̀n pól sɔkɔ
nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ. 31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ yɔ́ yah wilki sah, sõ nɛ̂-á
tukey kɩ n tuke n pi kèkõyɔ̃́ névye pól yõ, à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ. Á mɛ dɩ̃́ yɔ́ yah wilki sah,
nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mɛ̀ tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à kélɛ á wɛ̃kɩ nɛ,
wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»
32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ n ko. Túkù
mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, sõ yɔ́lɛ, à tõ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mɛ̀ yõ pé tyí. 33 Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ
yal pé tnɔ̃. 34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ
nónó-á ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ pè n ye
Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil. 2 Légbɩ̃́ pɔ yĩnɛ Wrome kwíltãm
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́
pè n ye Akilasɩlɛ. Á dubi Põte kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ yal Wrome kwil, Yitalɩ
sétáh yõ, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késʌ̂nnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ
mɔ pé sɔkɔ. 3 Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole
mɛ tɛ̃ pé tyí pè tɔ̃̀lɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̃̀ mɛ yʌ̂hkɩ̀lɛ n yãh n
pɔ Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye
sõnɔ vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃nyah à pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ de, Pole náh
tõ mɛ tɔ̃̀ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ nɛ́ Liyel wɛy yónkõnɔ ó náh. Á sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí
nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. 6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n
gbyɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃ngbɛ̃
tyílɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Á tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɩ pé yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye
Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹ gbô sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékʌ̂hnɛ, Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí nɛ:
«Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye, káh á vyãh vike n sah,
yõ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíki pɩ. Ǹmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.» 11 Képah
tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃ló kénúkò pɩ Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.
12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyí mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye
lésõ Akayi gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyí tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, 13 tɛ́ nɛ dɩ̃́
mɛ̀-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃ntɛ̃náh yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ
pépi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyí
nɛ, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ tyíkɛ̃kɩ̀, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dɩ̃́ mɛ̀ pɩ, páh náhkɩ tɛ̃ noh pé
tyí pallɛ. 15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékʌ̂blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃ngbɛ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõ
tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃nkɔ̃ tukey tuke n pi lɔ́! 16 Tɛ́ mɛ pè yal
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah
yètɛ̃nɛ, pé pól tuke ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbɩ wilki
pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tõ wũ à sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil. Képah náh, à wɛ̃kɩ̀ ni Yesu
yõ sɛ̃pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé syɩ yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́
à lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, wǎh pópó n sɔkɔ, à kyɩ Sãnkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yõ
kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ.* 19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ kómû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à kyɩ yʌ̂hkɩ̀ yãh pélɛ. 20 Képah sɔkɔ, pè kè yah kõ ǹ

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̀ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tõ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yʌ̂hnɔ́ 6.1-21.

tyí nɛ ńkɛ̃, à tɔ̃ sèpı̀n yísyɔ́ pı pépilɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Pole náh fɛ̃ syi. 21 Tɛ́ mɛ wɛ̃kì ni pé tyí,
tɛ́ nɛ ńkɛ̃, Liyel-à kı fɛ̃ syi, sɔ̃ yɔ́lɛ, páh kı tɔ̃ pé syı pɔ yah pé tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃
sɔkɔ Yefɛsı kwil, à sɔkɔ.
22 Wăh kyı tiki Sesarı kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil, à kyı wɛkı Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̀nkì
tyí. Wăh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syı tiki yuku Antyɔsyı kwil, 23 à kyı tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh,
à tɔ̃ yal à kyı Kalasi gbɛ̃nyah kwlo kɔ kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃nyah kwlolɛ, à nìsãh mɔ kɔ̃ Yesu
tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsılɛ Yefɛsı ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbı̃́nɛ, Nsyifu dı̃́ yɔ́ pɔ Yefɛsı kwil. Ǹ yı̃n ye sɔ̏ Apɔlɔsılɛ, à dubi Alɛkisãdri kwil.
À sɔ̏ wɛy tyí yah wɛ yı̃́ı̃́, tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi pı̃ yı̃́ı̃́. 25 À lésɔ̃ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo, à kwɔ́nɔ́lɛ n pı ké wɛ̃kì yɔ̃, dékè sɔkɔ ǹ
nı póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ wèlnwı̀lkı̀nɔ́ ó ye sɔ̏ à n pnɛ. 26 Tɛ́ sɔ̃ yɔ́lɛ, wăh tyah n wɛkı
nìsãhlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃, Prisili ànɛ̂ Akilası mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ.
Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ à ye yah kyı Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yı̃́ı̃́ à syah, wăh sɔ̏ mɛ nónó yı̃́tũri sɔkɔ.
27 Képah náh, Akayi gbɛ̃nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃nɔ de Apɔlɔsı sɔkɔ. Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ mɛ
nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkı tɛkı mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí Akayi
gbɛ̃nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsı-à kı yı̃ni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃ plɛ. Wăh kyı yı̃ni tɛ̃, Liyel gbɔ̏ yɔ̃, ǹ
kyínɔ́ sɔ̏ pı yı̃́ı̃ yɔ̃re ǹgbɛ̃nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ. 28 À sɔ̏ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à kélɛ n wɛ̃kı nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pı pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól yı̃́ yah, ǹ wɛy
sɔ̏ mɛ gbılɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yı̃́nîntɛ̃nɔlɛ Yefɛsı kwil

1 Gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̏ Apɔlɔsı mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̏ mɛ Asi gbɛ̃nyah tlɛy tɑ̏ntɑ̏n kɔ kah, à
kyı de Yefɛsı kwil sɔkɔ. À kyı Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́, 2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃,
păh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh
Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɔ́nɔ́ noh yah póllɛ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni
sɔkɔ wèlnwı̀lkı̀nɔ́ dùkù nɛ̂ se pè wɛ nı? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á. 4 Képah sɔkɔ, Pole
tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni
sɔkɔ. Ǹtɛ wăh sɔ̏ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kı n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃; ǹmɔ
nɛ̂-á Yesulɛ. 5 No-á wɛlɔ nópi noh sɛ̃, pè mɛ wèlnwı̀lkı̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n
yɔ̃. 6 Pole mɛ ǹ gbɑ̏n sah pé yɔ̃ tɛ́ nírí pı pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yɔ̃. Képah tɛ̃nɛ,
pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkı nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n wɛ n syi
n yo névye tyí. 7 Pé pól sɔ̏ mɛ nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̏ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À sɔ̏ mɛ n yãh
n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃rí tyí yɔ̃, pópó ńwɔ̃ló tɔ̃nɔ́. À sɔ̏ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé
pé wɛy nóhpú sɔ̃nɔ vi mɔ. 9 Ǹtɛ túkù sɔ̏ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ n pı, à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ké yɔ̃,
tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n ko tɔ́wû yı̃́ yah. Kăh pı sɛ̃, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu tɔ̏
sɑ̃́hpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyı yɑ̃́hkìlɛ n yãh pélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́ kărn pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á
Tiranusi tyílɛ. 10 À képah tɛ̃ pı sɛ̃ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, tɛ́
mɛ Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dı̃́npı̀ tyîpínìnɛ

11 Liyel sɔ̏ mɛ Pole tɔkɔ à gbı̀l tyísnɔ́lɛ n pı, 12 fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ
myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé yámpú tyí, pè kɔ̃ pè n dɛ; ànɛ̂ sétɑ̏n-à mɛ nónó
sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.
13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ nónó tɔ̏-á sɔ̏ sétɑ̏n yı̃́nínwı̀lkı̀nkɔ̃nɔlɛ névye sɔkɔ. Pépi tɔ
mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n tɔkɔ kélɛ n pı. Pè sɔ̏ mɛ n yo sétɑ̏n tyí nɛ, Yesu
nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yı̃n yɔ̃, ńkɛ̃ sè wil. 14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̏tɛ̃
nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ dı̃́npı̀ nɛ́pı̂ kwărnimi ye sɔ̏ n pı képahlɛ. 15 Ǹtɛ păh képah
yo sɛ̃, sétɔ̃ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tɔ̃ pı̃ névi dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò,
nónó se pépilɛ nı? 16 Képah tɛ̃nɛ, sétɔ̃-á sɔ̏ dı̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mı pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé
tyí képékèyɔ̂. À pè pı yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mè sɔkɔ à sɔkɔ wil tìtílɛ. 17 Képah sɔkɔ,

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ mɛ Yefɛsı kwil, à tahlı nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pǎh yĩ mè noh, kè pı tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki. 18 Té nónó-á sȍ pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnì pínɔ́lɛ n yo n dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yĩ́ yah. 19 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ snɛ̀ynɛ n pı, pé náhnáh mɛ pé snɛ̀y pı pı sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yĩ́ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kõ yah, sè pı pó pló kèyõ túkúrí pó kwlɔ́lɛ.† 20 Sɛ̃ ye sȍ Liyel wɛy mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, à n tõ n mɔ n yuku yahlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbȍ yõ.

Fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pı Yefɛsı kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkontɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı kyı Masedonı gbɛ̃nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ, té kı pyě yuku Yerusalɛmı kwil. Á sȍ mɛ kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, páh kı yĩni tɛ̃ nénpɔ́, páh yĩnɛ pé kyı Wrome kwil tɔ sɔkɔ. 22 Kǎh pı sɛ̃, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasıtı tɛkı mɔ Masedonı gbɛ̃nyah sɔkɔ, pépi nónó-á sȍ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Té ǹmɔ wɔ wũ à sèpȉn yísyɔ́ pı Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ.

23 Légbı̃́nɛ, fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pı Yefɛsı kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyí sɔkɔ. 24 Sɛ̃́n ywɔ́-ò kètɔ̃ndɛ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dɛ̃́ ńkɛ̃nɛ tȁn vì yǎ̃ryǎ̃r yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrı pérpérlɛ. Yefɛsı tãn tȍ yũ̌kì nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Té ǹ tȍnpıbı sȍ mɛ pɔ́lɛ n wɛ yĩ̌́ ǹ tyí, tȍ mè pínɔ́ sɔkɔ. 25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tȍnpıbı pól ye tuke, à tahlı ǹ tȍ dùkù pípú pól tyí. Képah tɛ̃nɛ, té yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pé pól-á kè pĩ yĩ̌́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n wɛ n yĩ̌́ pé tȍ mè pínɔ́ sɔkɔ. 26 Ǹtɛ dɛ̃́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wǎh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pı, pǎh se mɛ kélɛ n nohnı, té mɛ kélɛ n yah té. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal tȁnnɛ, névye gbɛ̃npınɔ yĩ-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mè ńtɛ̃-á mɛ névye náhnáh yõ yıkı Yefɛsı kwil. Té kè náh se tõ mɛ yĩn képah ó tyí, ńkɛ̃ kǎh mɛ Asi gbɛ̃nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yıkı. 27 Kàh yõ sɔkɔ sɛ̃, yĩ mè-á kı n syah pépi pı pı tȍlɛ n yıkı dɛ́! Kè náh se tõ n yĩn n pi képah ó tyí, pé fal fal tȍ yũ̌kì Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tõ n mɔ n kõ n pi póllɛ. Gbílkínɔ́ nɛ̂-á sȍ mɛ n sah tȍ mè yõ, kǎh kı yĩn mɔ. Té képah-á mó tõ Asi gbɛ̃nyah névye pól ànɛ̂ kèkõyő névye pól mɛ n gbilki.

28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyãh. Pè mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsı tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ. 29 Píntũnɔ mè yĩ́npɔ̃ kwil pól tõ. Té Masedonı gbɛ̃nyah tãn népȉ nímí yísyɔ́ tɔ sȍ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsı kwil. Pé sɔkɔ núkú yĩn ye Kayusilɛ, ní-ò yĩn mɛ Arisitarkılɛ. Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to tuke népȉ nímí nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrı sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. 30 Képah sɔkɔ, Pole sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé kyı pé yõ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu tȍ sɛ̃́hpú mɛ kè yahle ǹ tyí. 31 Asi gbɛ̃nyah né-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ, nónó-á sȍ Pole kódíbílɛ. Pépi tɔ mɛ tɛ̃ntȍ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyı tɔ́wû tùkè-ǹsah mè sɔkɔ.

32 Té légbı̃́nɛ, tɔ́wû mè névye pól sȍ mɛ wɛkı fɛ̃kı tũ wòhòh, té pé pól tyíyónɔ́nɔ mó tõ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pı sɛ̃, kè pı fɛ̃kìnɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃ náh sȍ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ. 33 Nsyifu dɛ̃́ yɔ́ tɔ sȍ mɛ pè n ye Alɛkisãdrelɛ. Pé no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyı sah tɔ́wû yah tȉnnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisãdre mɛ ǹ gbȍ pı mɔ tɔ́wû tyí. Á sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyãh syi. 34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tõ tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsı tãn Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.

35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wǎ̃rkí-ò dɛ̃́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩn mɔ. Képah sɔkɔ, té mɛ nɛ ńkɛ̃, Yefɛsı tãn, névye pól-á pĩ nɛ, Yefɛsı kwil-á n syıkı pépi fal fal tȍ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yȉnyõ à pɔ syıkı. 36 Ké kɔ̃lì-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vı. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı sȍnyah-ńkɛ̃nɛ. 37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásȍ, pè náh tir yɔ́ pı de pépi tȍ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh se mó tõ yo de pé fal fal tȍ yũ̌kì mè tyí. 38 Ǹtɛ kàh kı mɛ pı ǹnî mɛ pı de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tȍ pímû tyí, tukey tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ, tukey tùkèpu mó tõ mɛ. Pè kyı n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyí kè. 39 Té tyi yísyɔ́ tɔ-à kı se tõ mɛ pé tyí wah wah tɛ̃nɛ, pǎh kı fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye tuke mɔ sõlɛ. 40 Páh yékȃb nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀,

† **19:19** 19.19 - Légbı̃́nɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kı sȍ fɛ̃ népȉ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ. ‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wǎ̃rkí-ò dɛ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, né-ǹgbɛ̃ ye sȍ ǹnɛ kwil mè sɔkɔ.

tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo yékɑ̂b mɛ̀ yɔ̃lɛ nɩ? Képah-á, páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀,
pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§ 41 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye tuke, à sɔ̃́ré mɔ pé
sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃kì ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. 2 À kénɛ gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃, à
sɔ̃́ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yɔ̃ sɛ̃pú sɔkɔ. Wǎh yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃nyah,* 3 à
kyɩ ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n
yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à
kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃ Masedonɩ gbɛ̃nyahlɛ. 4 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ Pole wɛ̃kì kómûnɛ,
pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ, à tahlɩ
Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil
Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ
Timote tyí. 5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyɩ álɛ n syɩkɩ Turasɩ kwil. 6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh
syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh sɔ̃. Á
sèpȉn kwâl pɩ tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpȉn kwǎrninɔ
pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbȉyȉkȉ gben sɔ̃lɛ,† á lésɔ̃ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ, tɛ́ Pole mɛ
yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tówûlɛ. À kɩ sɔ̃̀ n yal n pi ďĩndallɛ Turasɩ kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, à Liyel wɛy yo
mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tónɔ́ tyí. 8 Tɛ́ á pól sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yɔ̃ wɔ̀kɔ̀
tɔ̃-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ pípi ké sɔkɔ. 9 Kètɛ̃npȉkȉ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ álɛ pè n ye
Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ fnètír vyɑ̃h yɔ̃. Dǒ, dɔy pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel wɛy yɔ̃-á
sɔ̃̀ mɛ ko sɛ̃, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yĩ̀nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, fɔ́ó à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ
pé à yilki sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ. 10 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́
yo pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.» 11 Képah náh, à ǹ syɩ dɔkɔ
yuku ńtɔ̃, pè kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ
tyah dal gbɩ̃́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ. 12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ
gbô. Yĩ mɛ̀ pɩ yĩ̃́ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí.

Pole wȉlnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yɔ̃. À sɔ̃̀ nɛ ápi pé yah yohnɩ
nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n
syɩkɩ nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ. 14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn
Mitilɛnɩ kwil. 15 Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpȉn ní-ò sɔ̃lɛ, á kyɩ yĩni tɛ̃ gbɛ̃nyah yɔ́
yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè
n ye Samoselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpȉn ńyɑ̃́h-ò sɔ̃lɛ, á pyě yĩni tɛ̃ Milɛti kwil. 16 Tɛ́ Pole
sɔ̃̀ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pɑ̃tekɔtɩ syáh syah
sɔ̃lɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ kwillɛ. À sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ de nɛ́npɔ́, pé
náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m tyí
nɛ pè pɔ. 18 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sɔ̃ tyí Asi gbɛ̃nyah
sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́. 19 Mé tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̌y
tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ kwɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyɩ̃́ náhnáh sɔkɔ, à
yèvyɑ̃hrɩ náhnáhlɛ ń yĩni tɛ̃. 20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃
yé tyí pɛkɩ n pi tɛ́. Mé sɔ̃̀ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tówû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ
ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ. 21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè pé nnɔ vi
mɔ, pè mó sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.

§ **19:40** 19.40 - Yɔ̃̀tɑ̃m nónó-á Wrome tɑ̃nnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃. * **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbȉyȉkȉ gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sɔ̃ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sɔ̃ nɛ dimansyi-á.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀. Mé náh pĩ
tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́. 23 Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ,
Liyel Mirki ńkɛ̃nɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tɛ̃.
24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̌y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh mɛ kélɛ n mɔ
n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tɔ̃̀ píntɛnɔlɛ; tɔ̃̀ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
dahbɩ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ nɛ mé Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃rí tyí yo kɔ̃, yé náh
tɔ̃ ń wɛ n yah n pi. 26-27 Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yĩ́ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól yo
sɔkɔ yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ se
tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ.
28 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípɛ̂y‡ tɛ̃nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah sépi nónó yɔ̃
nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɪ̀lɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ tyílɛ ǹ píɗɩ̃́ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́
gbɔ̃̀ yɔ̃.
29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃nképèl tyí kɔ̃lɛ, kɩ
yényêh pɩ yípɛ̂y sɔkɔ. 30 Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mɪ̀nɪ̀ wɛlɔlɛ n yo,
kɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɔ̃ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sɔ̃̀ tɛ̃. 31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yè
mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ, máh lésɔ̃ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékɑ̃̂h ké gbɪ̃̀ntɔ̃, à vɪ̀nmɔnɔlɛ
yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yétĩ ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.
32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy gbɔ̃̀ sɔkɔ. Tǎhkɪ̀ mɛ ǹmɔ
sɔkɔ kɩ fɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ nɛ̂
tyí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.
33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sɑ̃́n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 34 Yé pól pĩ nɛ, máh tɔ̃̀ pɩ ń gbɑ̃̀nnɛ
à yĩn ń gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kɔ́mû tɔ yĩ́nnɔ́lɛ kè.
35 Mé kélɛ yé wɛ̃kɩ tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ, à kwâhlɛ n wɛ à yãm
tãnnɛ n yohnɩ n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mè tyílɛ wǎh nɛ̂ yo
nɛ ńkɛ̃́, sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»
36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni. 37-38 Tɛ́ Pole sɔ̃̀ yo
pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrɩ n
tɛ̃ n pɔ à n wɛkɩ ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí. Képah náh, pè kyɩ à tɛkɩ mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè
tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃nyah yɔ́
sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké ɗĩndallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ
gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil
sɔkɔ. 2 Á kyɩ yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á mɛ de ké
sɔkɔ, à sɔkɔ. 3 Á kyɩ syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃
ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃yɪ̃̀nè sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃nyahlɛ, à kyɩ tiki ké
kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mè vyɔ́ kɩ sɔ̃̀ n tiki n mɔ n pi nɛ́npɔ́. 4 Képah sɔkɔ,
áyáh kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á tɛ̃ pélɛ à sèpɪ̃̀n kwǎrninɔ pɩ. Tɛ́ kénɛ sèpɪ̃̀n
sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ
kwil.* 5 Ǹtɛ sèpɪ̃̀n kwǎrninɔ nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyɩ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí,
ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃npɪ̀ pól kyɩ á gbáhkɪ̀ wilki mɔ kwil náh tɩ̃̀nnɛ, yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Á pól mɛ
á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí. 6 Képah náh, á wɛkɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ wɛ̃ fin mɔ.
Á tɛ́kínmɔpu nɔ́pi mɛ pé syɩ sɔkɔ pé tɩ̃̀nnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de krótókè mè sɔkɔ 7 à yal Tiri
kwil sɔkɔ, pópó à kyɩ de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pitolemayisilɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè
sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil krótókè sɔkɔ, à kyɩ yah wɛkɩ kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí kwil nɩyɔ̃́,
tɛ́ gbɪ̃̀yɪ̃̀kɪ̃̀ núkú pɩ pélɛ.
8 Ké ɗĩndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil. Áyáh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, á kyɩ twah
Filipi tyí, nɛ̂-á Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yɔ́-ɔ̀lɛ. Nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi† nónó-á lésɔ̃ pè yah wilki Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnɪ̀nmɔpulɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 9 Tɛ́ syɔ́npɪ̀ nɛ́pɩ̃̂
ǹyɛ̃̂h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npɪ̀ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo. 10 Képah
sɔkɔ, á mɛ sèpɪ̃̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípɛ̂y nónó tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú ye pè n ye. * **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24.
† **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

gbɛ̃nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ. 11 Wăh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̆y
gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̂n pukubi kélɛ, tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃, sɔ̃-á pé pukubi pé gblɔ̆ynɛ,
sɛ̃ntɛ̃-á Nsyifunɔ kɩ n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃nɛ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ
névye kɔ̃, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 12 Képah tɛ̃nɛ, áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, à tahlɩ Yesu yɔ̃
sɛ̃pú nónó-á sɔ̃ mɛ Sesarɩ kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
13 Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃ se pɩ, tɛ́ á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrɩ mɔ́-ńsahlɛ pé sɔkɔ
nɩ? Ńkɛ̃, kàh kɩ sɔ̃ yɩ̃n-ńkɛ̃nɛ pé púkúbínɔ́ ó tyí, tɛ́ pé ku ńtɛ̃nɛ Yesu yĩnnɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi. 14 Tɛ́ áyáh ǹ sɔ̃nɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, tɛ́ nɛ, Liyel
dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ!

15 Áyáh sèpȉn nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃kì tɛ̃, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
16 Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃ sɑ̃hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̃ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku dɩ̃ yɔ́ tȉnnɛ pè n ye
Mnasɔ̃nɛ. Á sɔ̃ n wil gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃. Á sɔ̃ yĩnɛ à twah
ǹmɔ tyí. Kénɛ dɩ̃nɛ, Yesu tɔ̃ sɑ̃h-ò ye sɔ̃ ǹnɛ di mónɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ nìvìnì
sɔkɔ. 18 Ké dɩ̃ndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tȉnnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉ yah
tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̃ɔ́. 19 Wăh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó
pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́. 20 Păh képah
noh sɛ̃, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yɩ̃npi Pole, à kó mɛ n yah Nsyifunɔ
nɛ́kwɩ̃nkí sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ? Ńkɛ̃, păh mɛ Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ n yɩ̃ pé póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; păh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ nónó pól-á mɛ
karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wăh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, pè pé syɩ Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́
náh. Wăh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃npȉlɛ n kɔ̃, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ Nsyifunɔ wɑ̃llɛ
n kɔ. 22 Tɛ́ păh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? 23 Ńkɛ̃, páh
kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pɩ. Díbí nɛ́pȋ ǹyɛ̂h-á mɛ ásɔ̃, nónó-á pé vyɑ̃hlɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
kɩ ké tyi pɩ n pi. 24 Ńkɛ̃, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̆y tɔ̃ sah Liyel
yah, ǹmɔ mó yĩn pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃nwȉlkȉlɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ nɛ, páh
tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́
wɛ̃kì yɔ̃. 25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, páh nɛ̂ yah
tɔkɔ, páh kè wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ: Pè pé gblɔ̆ynɛ n tɛ̃ sɑ̃h fálnɔ́ yȉlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ,
ànɛ̂ tɔ̃ kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃nɛ. 26 Képah sɔkɔ, dɩ̃ndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè
sɔkɔ wɛ̃ tyí, à kyɩ pé gblɔ̆y tɔ̃ sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sɔ̃ nɛ̂-á pé
gblɔ̆y tɔ̃nsàhnɔ́ sèpȉn kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yɔ̃, à mɛ ké
gbȉyȉkȉ yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpȉn kwărninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè
Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yɔ̃, tɛ́ à tɛ̃. 28 Pè sɔ̃ mɛ
gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, Yisrayel tɑ̃n, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè yah dɩ̃ mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n
yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi kɔ̃nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô
tyílɛ. Á wil képah sɔkɔ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, wăh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃ dêl kó à pɩ yɔ̀ nɩ? 29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye
lésɔ̃ pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyí kwil nɩyɔ̃ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á à tɛ̃ de
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 30 Kăh pɩ sɛ̃, kwil fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè
mɛ Pole tɛ̃ yɔrɩ wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike. 31 Gbɩ̃ nɛ̂-á sɔ̃ pè mɛ n
yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tɑ̃n sràsyíbí yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ
kwil pól-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ. 32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí yɔ̃tɑ̃mnɛ, tɛ́
to sɔkɔ pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à n pi
ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ. 33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de
Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂
tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 34 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yɔ̃ pé tyíyɔ́nɔ́nɔlɛ sé tyí
tyílɛ. Kăh pɩ sɛ̃, sràsyíbí yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yɔ̃ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole
tɛ̃ kyɩ dah mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 35-36 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah
n dɔkɔ ké súndɔkɔ-ńtɑ̂n yɔ̃, no pól ǹ sɔ̃ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ!
No-á Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃ sɛ̃, sràsyíbí kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃

37 Té gbĩ́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah nɛ, pé se
kı fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nı? Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ, è, té wǎh Krɛkı wɛynɛ n nohnı kɛ̀! 38 Ǹkɛ̃́, Yesyipti
kwil dĩ́ nɛ̂-á fɛ̃kı̀nɔ́ pı sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, à tyínyêh pípú nɛ́pĩ̂ kèyɔ̃ nínɔ́ (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nnı
sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀. 39 Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah
tɔ́tɔ́-á Tarsı kwillɛ, Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩ̀n-á mɛ wĩ̀lnɔ́lɛ. Ǹkɛ̃́, à ǹ
gblɔ̃̌y yɛ, à mɔ́ yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí. 40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃kı̀lɛ à kɔ̃. Képah
tɛ̃̌nɛ, Pole yuku yĩ̀n súndɔkɔ-ńtɑ̃̂n yɔ̃, té ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ no tyí, pè mɛ yĩ̀n sṹmm. À mɛ tyah
n wɛkı pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, yè mɔ́ noh ń tyí, nɛ̂-á mé kı yo kı ń vyãh
kɔ̃lı n pi yé tyí.» 2 Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkı pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃, tyah tɔ̃
gbah pı sṹmm. 3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsı kwil, Silisi
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmı kwil mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyɑ̃h yɔ̀. Té Kamalyɛlı ye sɔ̃̀ kwɔ
ńnɛ. À ń kwɔ yĩ̃́ á náh tɑ̃n tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ yĩ̃́ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ,
sɔ̃́-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀. 4 Mé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú fɔ̃h, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí
ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Sárká syínwĩ̀lkı̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnı̀ pól kı fɛ̃ pı ń tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésɔ̃ mé
wɛ syi sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ mé kyı á no Nsyifunɔ kɔ̃ Daması kwil, mé mɔ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú wɛ n tɛ̃
n pukubi nɔ́nɔ́-á mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, mé pɔ pè fɔ̃h.
6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃kı̀ yɔ̃, té mɛ de n tɛ Daması kwillɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yĩ̂nyɔ̃
sɔkɔ gbĩ̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yɔ̃ pěrr à ń mɔ gbĩ. 7 Kǎh pı sɛ̃, mé yɔ̃ syıkı sétáh, té yĩ́npɔ̃ yɔ́
noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pı té á ńnɛ n fɔ̃h sɛ̃?› 8 Mé mɛ piki yah
nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yĩ́npɔ̃ tɔ̃ ké syı yo ń tyí nɛ: ‹Nasarɛtı kwil Yesu ye
ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.› 9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kı̀ yɔ̃ ànɛ̂ nɔ́nɔ́nɛ, pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀
wɛ; té nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh. 10 Mé mɛ piki yah nɛ, tir nɛ̂ se mé
yĩ̃nɛ mé pı nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n de Daması kwil. Té wáh yĩ̃nɛ ǹ tyi
nɔ́nɔ́ pól pı, pè kı sè yo ǹ syah.› 11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̃̀ mɛ ń yĩ́ wɔ. Kǎh pı sɛ̃, áyáh
mɛ wɛ̃kı̀ yɔ̃ ànɛ̂ nɔ́nɔ́nɛ, pépi mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Daması kwil.
12 Té dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dĩ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pı sé wɑ̃̀l yɔ̃. Nsyifunɔ nɔ́nɔ́ pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ
n yo. 13 Nmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, té yo ń tyí nɛ: ‹Ń yṹnpi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.› Wǎh yo
sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ ń yĩ́ yıkı, mé mɛ à wɛ. 14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh
tɑ̃n n gbilki, ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yĩ̃́nɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̃̀npı nɛ́gbí* wɛ yĩ́nɛ,
á mɔ́ ǹ vyãh wɛy noh. 15 Képah ye, wáh tyi nɔ́nɔ́ wɛ, té tyi nɔ́nɔ́ noh Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí
tyí sɔkɔ, á kı n pı n pi sé yɔ́nwàh-òlɛ no pól yĩ́ yah. 16 Kǎh pı sɛ̃, núkúnúkú káh n tɔ̃ n
tɛ̃ n mo. Yuku, á yĩ̃nɛ wèlnwĩ̀lkı̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ, á tyípêl mɔ́ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩ̀n
yéngbonɔ sɔkɔ.›
17 Képah náh, mé ń syı sɔkɔ Yerusalɛmı kwil. Té sɔ̃ yɔ́lɛ, máh mɛ nírílɛ n pı Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ ń wɛ̃kı. 18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́,
Yerusalɛmı kwil tɑ̃n náh ń tyíyɔ́nɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal n wil súú
Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. 19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pĩ yĩ̃́ nɛ, máh lésɔ̃
mɛ n kyı n pɔ á Liyel ní-ńtɑ̃̂n vı̀ sɔkɔ, à ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, té pélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ; 20 à tahlı pǎh ǹ tyí yɔ́nwàh-ò Yetyɛ̃nı ko mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ńmɔ
tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò. Máh sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, té pı pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò. 21 Képah
sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkı n mɔ álɛ kwlɔ́káhkí névye tyí. Nɛ
n yuku!›»
22 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnı, ǹtɛ wǎh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nɔ́pi yo nɛ,
kwlɔ́káhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkı n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ wòhòh nɛ, ǹsɔ̃̀ntɛ̃
névi-á yĩ̃nɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yɔ̃. À náh yĩ̃nɛ à tɛ̃ min sɔkɔ. 23 Pè sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ
tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, té mɛ nèngbɔ̃nɛ n yilki n mɔ. 24 Kǎh pı sɛ̃, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mɔ́ à ko yèfɔ̃hlɛ. Képah sɔkɔ, tir nɛ̂ yĩ̀n-á
tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, páh kı ké yɔ̃ pĩ. 25 Ntɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ. * **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

n ko gbĩ́ nênɛ, sràsyíbí yȍtẽ̀ dĩ́ nê-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké wẽ̀kì se mɛ yépi
tyí kɩ fẽ̀ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ ko ǹ tùkè-ǹkẽ̀ ńtẽ̀nɛ?» 26 Dĩ́-á képah noh sẽ̀, à kyɩ kè yo
sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ tyí nɛ, tyítúkù nê se à n tyah pínɔ́lɛ sẽ̀ nɩ? Ǹgbǒ Wrome tãn gbȍ mɔ
yõ-á dĩ́ mɛ̀nɛ dɛ́! 27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah,
Wrome tãn gbȍ mɔ yõ se ńtyĩ́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á. 28 Pole-á yo sẽ̀, dĩ́ à syah nɛ,
tɛ́ pɔ́ ǹgbẽ̀-á péwɔ tẽ̀ wɔ wilki, tɛ́ pɩ Wrome tãn gbȍ mɔ yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ
tẽ̀ wɔ-á dubi kélɛ. 29 Képah tẽ̀nɛ, nónó-á kɩ sȍ yĩ̀nɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ
ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀-á kè wɛ pĩ̀ nɛ, Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á Polelɛ, tɛ́ pé mɛ pè kõ
pè à pukubi, ké tíkí de ǹ sɔkɔ.

Pole tẽ̀nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké dĩ̀ndallɛ sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pĩ̀ tɔ́tɔ́, tir nê yõ-á
Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kõ. Képah tẽ̀nɛ, à pè kõ pè kyɩ Pole wah mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ
névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká syínwȉlkȉpu yȍtãmnɛ, tɛ́ pè kõ pè Pole tẽ̀ pɔ
pé nɩyȍ́.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tȉnkȉlɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ń yṹnpyé,
mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wẽ̀kì yõ, pópó à pɔ nɔ kwɛy tyí.» 2 Pole-á yo sẽ̀, nónó-á
sȍ mɛ ǹ tnô, sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ Ananiyasi yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh mɩ. 3 Képah
sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, sékṹ sȍ wahy nê-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ. Wǎh mɛ kõ tẽ̀
ásȍ̂, à péwɔlɛ n tuke à yĩ̀nɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́ mɔ́ tõ mɛ sé dêllɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kè.
4 Képah tẽ̀nɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀nɛ à
n gbyɔ lɛ́? 5 À mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ̀ nɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀-á ǹnɛ lɔ́,
pé yṹnpyé. Ǹkẽ̀, kǎh mɛ wȃ́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yȍtẽ̀nɛ n gbyɔ.»
6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ̀ sah nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ tɔ́ní núkúlɛ Sadusẽ̀ névye-
á, tɛ́ pé tɔ́ní mɛ̀ mɛ Farisiyẽ̀ névyelɛ sẽ̀, à tyah n kah n wɛkɩ pé nɩyȍ́ nɛ: «Ń yṹnpyé,
Farisiyẽ̀ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyẽ̀ nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõ̀nɔ-á mɛ ké yõ nɛ,
lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩ̀n ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásȍ̂ yɔ̀.» 7 Pole-á fyɔ̀ képah yo
n tɛ ǹsõ̀, yékȃ̂b ǹgbẽ̀ núkú de Farisiyẽ̀ névye ànê Sadusẽ̀ névye wrɔ́, à pé tɔ́wû gbɛkɩ.
8 Sadusẽ̀ névye wɔ sȍ mɛ nɛ, lékɔ́ yílkínmɔnɔ náh mɛ, yȋ̂nyõ tȍnpɩ yɔ́ ńtẽ̀ náh mɛ, mírkí
yɔ́ ńtẽ̀ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyẽ̀ névye wɔ mɔ́ nɛ, sé pól-á mɛ. 9 Kǎh pɩ sẽ̀, wãn tõ mɔ névye
gbónmɔnɔ yõ. Képah tẽ̀nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sȍ n wil Farisiyẽ̀ névye
tȉnkȉ sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyô nɛ, pépi náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtẽ̀ pínɔ́ wɛ dĩ́
mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yȋ̂nyõ tȍnpɩ yɔ́-á kɩ nê yo mɔ ǹ tyí
tɛ́? 10 Tɛ́ yékȃ̂b-á pɔ kah pɩ sǒhsǒh sẽ̀, tíkí mɛ sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ tẽ̀ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole
yɔrɩ n kõ̀lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki kyɩ Pole tẽ̀ n yal pé wrɔ́, pè
yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ̀ sɔkɔ.
11 Ké lékȃ̂h-á pɔ mɔ, Tẽ̀ ǹgbẽ̀ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sȍ́ré mɔ á gblɔ̌y sɔkɔ. Ǹgbǒ,
wáh ń tyí yo sȍ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩ̀nɛ ǹ tõ ń tyí yo sẽ̀ Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yĩ̀nvȉ nê dahbɩ Pole gbáhkì sȍ

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɩ wẽ̀ tyí, tɛ́ pé wo Liyellɛ
nɛ, pé náh tõ̀nì yõ yõ kwȃh yɔ́ ńtẽ̀ yõ n pi, ànê pé náh wɔ wɔ kwȃh yɔ́ ńtẽ̀ wɔ n pi, Pole
kònmɔ-ńkẽ̀ sɔkɔ. 13 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ yĩ̀nvȉ mɛ̀nɛ, pè kah népȋ̂ tikinininɛ. 14 Képah tẽ̀ sɔkɔ,
pè kyɩ wil sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànê yèwàhnì tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ
képékèyô nɛ, pé náh tõ̀nì kwȃh yɔ́ ńtẽ̀ dah n mɔ n pi pé vyẽ̌y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkẽ̀ sɔkɔ.
15 Képah-á, ńkẽ̀ pépi tɔ pé vyẽ̌y pɩ núkúlɛ ànê tukey tùkèpu tȉnkȉlɛ, pè mɔ́ kyɩ kè yah kõ
sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kõ. Ǹkẽ̀, pè kè pɩ á kɩ nɛ, pè sõ mɛ ké tyí nɛ,
pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tẽ̀ wɔ-á kɩ pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tẽ̀ wẽ̀kì yah sɔkɔ, kɩ à
wɛ ko mɔ, ǹ yĩ̀níntẽ̀-ńkẽ̀ sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yĩ̀nvȉ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ̀ sɔkɔ, à kyɩ
kè yo à syah. 17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yȍtẽ̀ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ dípír
mɛ̀ tyí yo yo tẽ̀nɛ sràsyíbí yȍtẽ̀ ǹgbẽ̀ tyí. Ǹkẽ̀, à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí. 18 Wǎh yo sẽ̀, dĩ́ mɛ kyɩ
dípírlɛ, tɛ́ yo pé yȍtẽ̀ tyí nɛ, Pole nê yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbẽ̀ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ,

tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah.
19 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se
ǹ tyí yo yo tɛ̃̀nɛ nɩ? 20 A mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ
pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̃̂nɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé
ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. 21 Tɛ́ à yah, nɛ́pɩ̃̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ
pèkè yɔ́lɛ. Pǎh kè yah tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃nɩ̀ yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé
náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃̂ sɔkɔ. Pǎh kè sah tɛ gbáhkɩ̀ núkú yõ, tɛ́
mɛ ǹmɔ ó fɛ̃nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki. 22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃
mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél
kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pɩ̃̂ nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ, pè
sràsyíbí nɛ́pɩ̃̂ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂
màmàl nátãm nɛ́pɩ̃̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi sah Sesarɩ kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̀nɛ yɛ̃́pní sɔ̃̀.
24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́ Felikisi
tɩ̃̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ. 25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè kyɩ Felikisi kɔ̃,
nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃́: 26 «Ńmɔ Klode Lisyasɩ ye n tɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí, gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò
ɗɩ̃́ pèpɛy Felikisi. Ǹ wɛy mɛ á tyí. 27 Ɗɩ̃́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à
tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ-á ǹnɛ, ńmɔ
ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí. 28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ̃ tir nɛ̂ yɩ̃n-á pè
tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé à tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. 29 Képah sɔkɔ ye mé pɩ̃ nɛ,
pǎh mɛ yékâblɛ n pɩ Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ, tɛ́ képah tyí yõ-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́
sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ yɔ́lɛ n dahbɩ ǹ gbáhkɩ̀ sɔ̃̀.
Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́ nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé
tyí nɛ, pè kyɩ ké yah yo áwɔ tyí.»

31 Képah sɔkɔ, kǎh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃́. Pè kyɩ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ lékɑ̃̂hnɛ,
fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil. 32 Dɩ̃ndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ
pé syɩ sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ŋ̀gbɛ̃ sɔkɔ. 33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ de Polelɛ Sesarɩ
kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbɩ. 34 Gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò
ɗɩ̃́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃̀nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ nɩ? Wǎh noh nɛ Silisi
gbɛ̃̀nyah nɛy-á ǹnɛ, 35 à yo ǹ tyí nɛ, nɔ́nɔ́-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pyɛ̌
nɔ́hnɔ́ pɩ ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdɩ tɔ̃́rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɩ̃̀n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarɩ
kwil, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ yísyɔ́lɛ, à tahlɩ wɛy pɩ̃́-ò ŋ̀gbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè
sɔ̃̀ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́ Felikisi tyí. 2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́
Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvɩnɩ
ŋ̀gbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á kè wɛ. Wǎh ǹ gbɛ̃̀nyah yah tɛ̃ pallɛ
sɔ̃, képah-á vɩ̃̀nmɔnɔ náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ. 3 Wǎh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkɩ ǹ tyí képah yɩ̃nnɛ. 4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ
noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yõ ko n pi, kè kɔ̃ kè n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyɑ̃́hrílɛ. 5 Ǹkɛ̃́,
ɗɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí kɔ̃lɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ
yõlɛ n yɩkɩ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nɔ́nɔ́-á n kɔ Nasarɛtɩ kwil Yesu
wɛ̃kɩ̀ yõ, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ. 6 Wǎh sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ,
képah-á pé kɔ̃ pé à tɛ̃. [Páh sɔ̃̀ nɛ pé à tuke à yɩ̃nɛ pépi Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù, 8 tɛ́ nɛ: «Nɔ́nɔ́-á nɛ Pole
tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú
ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̃̌y, képah sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ̃ nɛ, tyi nɔ́nɔ́ yɩ̃n-á pépi pɔ tɔkɔ à
kɔ̃, gblɔ-á sélɛ. 9 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ mɛ ɗɩ̃́ wɛy sɔ̃̀ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbẽnyah yah tẽ-ò dĩ́ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ,
Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nɩ
mɛ yĩ́nnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ á yah sɔkɔ. 11 Ǹmɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ mé pɔ
Liyel gbilki, kè náh tɔ̃nì kah sèpȉn gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtẽ kɩ fẽ ké níy tẽ, kɩ ké gbɩ pĩ. 12 Pè
náh ń wɛ mé mɛ yékȃblɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtẽnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, képah náh pɩ Liyel
ní-ńtȃn vì sɔkɔ, képah náh pɩ kwil fĩ́ yɔ́ ńtẽ sɔkɔ. Mé náh se mó tɔ̃ tɔ́wû kurki mɔ tir
yɔ́ ńtẽ sɔkɔ. 13 Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nȇ mɛ pè kɩ fẽ yo nȇ-á n wẽkɩ nɛ gblɔ-á
pé tyíyɔ́nɔ́ nɔ́pilɛ? 14 Ǹtɛ nȇ tẽ-á mé kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tȍlɛ n pɩ ń náh
tãn Liyel tyí wẽkì mè yõ, wẽkì nȇ-á pépi nɛ gbɩ náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á wãrkɩ tyi
kȍnsàhnɔ́ ànȇ Liyel tẽntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sẽnɔ́ mɛ sé pól yõ. 15 Ǹmɔ sõnɔ-á
mɛ Liyel yõ nȇ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sõnɔ mɛ képah ó yõ nɛ, nɛ́péplɔ ànȇ nétúkúnì pól lékyî-á
kɩ yilki mɔ. 16 Képah ye, mé mɛ gbah tẽ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànȇ névye yah
sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́, wɛ́nyo-ńsah kẽnɛ. 17 Ǹ pɔ́nɔ́ nȇ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh
ye mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye yohnɩ mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí.
18 Képah sɔkɔ ye sȍ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃ sah gbĩ́ nȇnɛ.
Tɔ́wû náh sȍ mɛ ńnɛ, ànȇ gbrǒgbrǒ yɔ́ ńtẽ náh sȍ mɛ n pɩ. 19 Tɛ́ Asi gbẽnyah Nsyifunɔ
yísyɔ́ wɔ sȍ mɛ. Mâh sȍ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè wɛ, pépi ye náhkɩ pɔ ásȍ, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ
tyí dò. 20 Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásȍ yɔ̀, pǎh lésõ ń tẽ kyɩ pé tukey tùkèpu tȉnkȉ
tyí, lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kɛ̀! 21 Tyínúkú yɔ́ ó ye lésõ mé yo gbǎp pé tyí tukey
tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkẽ, máh sẽ ké yõ nɛ lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn-á ńnɛ
tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»

22 Tɛ́ kwil yah tẽ-ò dĩ́ Felikisi sȍ mɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu wẽkì dùkù pĩ yĩ́ĩ. Kǎh pɩ sẽ, à tukey
mè kur mɔ sah náh tȉn yõ, tɛ́ nɛ sràsyíbí yȍtẽ ǹgbẽ Lisyasɩ-à kɩ pɔ gbĩ́ nȇnɛ, páh kɩ pé tir
mè yah wah. 23 Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yȍtẽ dĩ́ ǹ syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Á
mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y yõ kwéy. Á káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Felikisi ànȇ Drusili tyí

24 Sèpȉn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànȇ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́ Drusililɛ, Nsyifu
nɛy ye sȍ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah, à pɔ Yesu Krista yõ sẽ dùkù
tyílɛ n yãh ǹ tyí. 25 Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wẽkì kɔ dùkù pèpɛy tyí yõ gbĩ́ nȇnɛ,
ànȇ gblɔ̌y tẽ́nɔ́ tyí yõ, ànȇ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi tẽ,
à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tẽnɛ, wǎh kɩ fẽ n yuku, tɛ́ pâh pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo
mɔ ǹ tyí. 26 Tɛ́ ǹ sõnɔ sȍ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sȍ mɛ
ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yȃ́hkìlɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.

27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tẽ sɔkɔ sẽ. Képah náh, yȍtẽ késȃ́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ tɔkɔ pè n
ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sȍ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ dyɔ yĩ́ĩ pɩ sẽ, képah ye
à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwȋltãm yȍtẽ Sesar gbȍ

1 Képah náh, gbẽnyah yah tẽ-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ Sesarɩ kwil sɔkɔ, à dɔkɔ
yuku Yerusalɛmɩ kwil. 2 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànȇ Nsyifunɔ né-ǹgbnɔ
kyɩ ǹ tyí nɛ ńkẽ, Pole-á tyítúkúnì pɩ. 3 Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à
mó Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmɩ kwil, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tẽ yõ, yĩ́nvȉ ye sȍ
pè n pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wẽkì yah. 4 Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Sesarɩ kwil. Tɛ́ péwɔ ńtẽ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́.
5 Ǹkẽ, pé yah tãm nónó-à kɩ fẽ n tẽ n pi, pè péwɔ sȍ tẽ pé tiki yuku Sesarɩ kwil. Pole-à
kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ nɛ́npɔ́, pè kɩ n tɔkɔ à kɔ̃.

6 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tẽ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ, képah náh pɩ, gbãm
yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ké dĩndallɛ, à mɛ kɔ̃ tẽ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tẽntȍ
mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ. 7 Pole-á pɔ gbĩ́ nȇnɛ, Nsyifunɔ nónó-á sȍ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ
à mɔ gbĩ, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyȏ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtẽ náh mɛ pé
tyíyɔ́nɔ́ nɔ́pi sɔkɔ, nȇ-á wẽkɩ nɛ gblɔ-á sélɛ. 8 Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyãhlɛ
n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtẽ pɩ à de Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ tyí, képah náh pɩ Liyel

* 25:1 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sȍ Wrome kwȋltãm yȍtẽ Sesar sah Nsyude gbẽnyah yah tẽ-òlɛ.

ní-ńsah gbô tyí, képah náh pɩ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar tyí. [9] Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sȍ mɛ ké
tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yı̋ngbílɛ n yo. Kǎh pɩ sɛ̃, à Pole syah nɛ, à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ yı̋ yah nɩ? [10] Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey
tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yĩnɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh
tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí. Yȍtɛ̃ dı̋, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pı̋nyĩnɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó. [11] Ǹkɛ̃, pé tyí-à kɩ
mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ, pé náh mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh
tɔkɔ péwɔlɛ n kõ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃nɛ sélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè
kõ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyɩ n tuke Sesar tyí. [12] Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂
ǹ tukey tùkèpu tı̏nkı̀ mɛ wɛ̃ wɛ. Pǎh tyɛ, à mɛ yo Pole tyí nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yĩn yo tɛ,
wǎh kɩ kyɩ ǹmɔ tyí Wrome kwil sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

[13] Sèpı̏n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yȍtɛ̃ dı̋ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah gbɛ̃nyah
yah tɛ̃-ò dı̋ Fɛsitusi tyí, Sesarɩ kwil. [14] Pè kɩ sȍ sèpı̏n yísyɔ́ pɩ n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃,
Fɛsitusi mó núkú Pole tyí wɛ kõ mɔ yãh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, Felikisi-á dı̋ yɔ́ dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásȍ. [15] Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, sárká syínwı̏lkı̏pu yȍtãm ànɛ̂
Nsyifunɔ yèwàhnı̀-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kõ pé tyí, té mɛ kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ, pé à
mɔ kũ kõ. [16] Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pɩ sɛ̃ pépi Wrome tãn wɛ̃kı̀ sɔkɔ. Pé náh
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kõ, né pé náh wɛ̃kı̀lɛ à kõ, à ǹ yo yo tɛ̃ yo névye yı̋ı̋
yah, nónó-á tɔkɔ à kõ. [17] Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásȍ sɔkɔ. Péwɔ náh sȍ
mɛ ké tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké dĩndal ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku tukey tùkè-ǹsah
sɔkɔ, té nɛ pè pɔ kénɛ dı̋nɛ. [18] Péwɔ tɛ̃-á sȍ mɛ n sõ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kõ, pǎh kɩ
pɔ tyítúkúnı̏ ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pɩ. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pɩ sɛ̃. [19] Pǎh
mɛ pɔ yékȃb yísyɔ́ ólɛ n pɩ ǹnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ Liyel wɛ̃kı̀ tyí sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́ tyí sɔkɔ nɛ̂-á
lésõ ku, tɛ́ Pole tõ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ. [20] Kǎh pɩ sɛ̃, péwɔ náh sȍ pĩ, páh nɛ yĩ
mɛ̀ dùkù wah n pi sõ. Képah sɔkɔ, pé mɛ Pole piki yah nɛ, à se kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ kwil,
ǹ tukey kyɩ tuke nɛ́npɔ́ nɩ? [21] Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásȍ, pé tyi yah
mó pɔ kyɩ wah Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí. [22] Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo
Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyí nɛ dı̋ mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé noh. Képah tɛ̃nɛ, Fɛsitusi
mɛ nɛ ńkɛ̃, ńsȍ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wǎh kɩ pɔ ǹ tyi yãh à kɩ noh.

[23] Dĩndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yȍtõrí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂
kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sȍ tɛ̃, pè yuku tukey tùkè-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè
kõ pè pɔ Polelɛ. [24] Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yȍtɛ̃ dı̋ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó
pól-á mɛ pélɛ ásȍ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ dı̋ mɛ̀nɛ n yah kè. Nsyifunɔ tɔ́wû pól-á pɔ wil pé
tyí ǹ tyí sɔkɔ Yerusalɛmɩ, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásȍ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo mɔ tũ nɛ, à náh yĩnɛ sàhnɔ́lɛ
min sɔkɔ póllɛ. [25] Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínı̀ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ.
Tɛ́ wǎh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ, képah-á pé nɛ, páh kɩ à
tɛkɩ mɔ à kõ. [26] Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kɩ wãrkɩ, kɩ à tɛkɩ mɔ n pi Wrome kwíltãm yȍtɛ̃
Sesar tyí, pé náh mɛ képah pĩ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ tyí ǹ wahlɛ yȍtɛ̃
dı̋ Akripa. Páh nɛ, pàh kɩ à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ n wãrkɩ ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkɩ n
mɔ Sesar tyí. [27] Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkɩ mɔ Wrome kwíltãm
yȍtɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tõ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkɩ mɔ ǹ tyí, nónó yĩn-á pè tɔkɔ à kõ.

26

Pole-á ǹ tyîpínı̀ yãh sõ yȍtɛ̃ dı̋ Akripa tyí

[1] Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dı̋ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wǎh kɩ fɛ̃ ǹ vyãh kõlɩ.
Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ ǹ gbȍ yõ, tɛ́ tyah ǹ vyãh kõlı̀nɔ́lɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, [2-3] yȍtɛ̃ dı̋ Akripa,
ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyídı̏ póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó yõ-á pě yékȃblɛ n pɩ. Képah-á, nı̀vı̀nı̀
ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kɩ pé vyãh kõlɩ tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ
n kõ tyi nónó sɔkɔ. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyí.

[4] A tɔkɔ pé kètɛ̃npı̏kı̏ gbı̋ dùkù tyí, páh sȍ mɛ pé minnɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ pé kwil tãn
wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ. [5] Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ.
Pàh kɩ mɛ ké tyí, pǎh kɩ fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tı̏nkı̀ sɔkɔ nɛy-á pélɛ,
tı̏nkı̀ nɛ̂ Liyel wɛ̃kı̀ tyí-á kah tah. [6] Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ,

péwɔ gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 7 Tɛ́ pépi yi̋ki̋nì
gbɔ̃ninɔ́ gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, kăh kɩ n pɩ n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ
n gbilki ké lékẫh, ké gbȉntɔ̃. Képah yõ gbȍ sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kõ yɔ̀, yȍtɛ̃
ɗí̃ Akripa. 8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tõ kah tah pé no Nsyifunɔ tyí nɛ, Liyel-á
lékyî̀lɛ n yilki n mɔ nɩ?
9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sȍ mɛ n sõ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé Nasarɛtɩ kwil Yesu yĩn yõ
sɛ̃nɔ́ yah kõ. 10 Sárká syínwȉlki̋pu yȍtãm-á ké wɛ̃kìlɛ pé kõ tɛ gbí̃ nɛ̂nɛ, páh Yesu yõ sɛ̃pú
náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃ sȍ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi.
Képah-á pé pɩ Yerusalɛmɩ kwil. 11 Páh sȍ mɛ n de n kõ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì
sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fõh, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ, pè Yesu yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́
pé fɔkɔ vyá̃hnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sõ ǹ kyɩ pélɛ n fõh kwlókáhkínɔ
tɔ sɔkɔ.
12 Sɛ̃-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwȉlki̋pu yȍtãm mɛ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kìlɛ pé kõ, pé yuku à n
yuku Damasɩ kwil. 13 Ǹkɛ̃, yȍtɛ̃ ɗí̃ Akripa, páh sȍ mɛ wɛ̃kì yõ gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyòo yɔ́
wɛ kè wil yȋnyõ, nɛ̂-á piki kal gbĩnɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kómû yõ pěrr, à pé mɔ
gbĩ. 14 Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yí̃npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí Yebre
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃? Ǹgbǒ gbȍ nɛ̂-à yahle náh
vȉnɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!» 15 Kăh pɩ sɛ̃, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃?
À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh. 16 Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyɛ̂h yõ. Máh
ń gblɔ̌ynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir nɛ̂ yĩnnɛ, képah wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tȍnpɩlɛ. Sɔ̃-á á wɛ ńnɛ yɔ̀,
á kɩ kélɛ n yah n yo n kõ, à tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ. 17 Mé kɩ ǹ
pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ névye gbȍ, pépi nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ
álɛ. 18 Mé álɛ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yí̃ yɩkɩ, pè kõ pè wil fɛ̃ntȗ sɔkɔ pè pɔ kyòo
yah. Pè mó wil sétẫn yȍtɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípêl kõ sè yõ mɔ pè kõ, pè mó
kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃npȉ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.»
19 Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃ ɗí̃, páh tyi
nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.
20 Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànɛ̂
Nsyude gbɛ̃nyah tãn póllɛ, à tahlɩ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ
vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ǹkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yõ, pé nnɔ-á
vi mɔ. 21 Tɛ́ képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbí̃ nɛ̂-á sȍ pé mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
Păh sȍ mɛ n yah n kõ pé kònmɔ-ńsahlɛ. 22 Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbȍ yõ, páh mɛ min
sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí. Tɛ́ páh tõ ásȍ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ tahbɩ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, săh kɩ pɔ n pɩ n pi, pé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo
kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃: 23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku.
Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ n pi négbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyî sɔkɔ. Wăh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo
wah kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye tɛ́lɔ́ tyí.
24 Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃ mɛ ǹ vyãhlɛ n kõlɩ, Fɛsitusi wɛkɩ páhpáh ǹ yõ
nɛ ńkɛ̃, ǹ yȍgbèkè náh mɛ, ǹ kărn pínɔ́ képékè-á ǹ yȍgbèkè yuku. 25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃ pèpɛy, pé yȍgbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kókɔ́-á pé n wɛkɩ.
26 Ǹkɛ̃, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pɩ sèti̋n sȍ sɔkɔ, pé sɛ̃nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, yȍtɛ̃ ɗí̃ Akripa
ńtɛ̃ pí̃nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kõ pé kélɛ n yo n dal n mɔ ǹ yah sɔkɔ nɩsãhlɛ.
27 Ǹtɛ yȍtɛ̃ ɗí̃ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ yõ nɩ? Péwɔ tɛ̃-á pĩ nɛ wăh sɛ̃
sé yõ. 28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé mo kwéy, wăh náhkɩ
núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.* 29 Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ se pɩ núkúnúkú ò,
kàh kɩ se mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyí, ńkɛ̃ nónó pól
tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ yɔ̀, pé pól pɩ péwɔ tyí kõlɛ, Yesu yõ sɛ̃púlɛ, tɛ́ kârn
wɔ káh mɔ pépi tyí.
30 Képah náh, yȍtɛ̃ ɗí̃ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò ɗí̃ Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ,
à tahlɩ nónó pól-á sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ pélɛ. 31 Ǹtɛ păh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ɗí̃ mɛ̀
náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, ɗí̃ mɛ̀ à sȍ mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-ńkɛ̃nɛ
Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ sɔkɔ, wăh yĩnɛ fí̃nmɔnɔlɛ.

---

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sõnɔ sɔkɔ, kɔ̃ ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sõnɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

[1] Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi Wrome kwi̋ltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
Sesar tyí Yitalɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yísyɔ́ dahbɩ sràsyíbí
yȍtɛ̃ yɔ́ gbȍ, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dɩ̃́ mɛ̀ yĩn ye sȍ Nsyulyusilɛ. Ǹmɔ ye sȍ Wrome tãn sràsyíbí
tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ́ yȍtɛ̃nɛ nɛ̂-á pè n ye Wokustilɛ. [2] Képah tɛ̃̌nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́
sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ kɩ sȍ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃̌nyah krótónè yɩ̃́n-ńtɑ̂̃n sɔkɔ. Arisitarkɩ
sȍ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonɩ gbɛ̃̌nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ. [3] Ké ɗĩndallɛ,
á kyɩ de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sȍ mɛ Pole tɛ̃́nɔ́ plɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à wɛ̃̌kɩ̀lɛ Pole kɔ̃ nɛ, à
kyɩ yah ǹ kódíbí tyí, pè kɔ̃ pè à wɛ n yohnɩ n mɔ. [4] Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yɑ̃́hkí
sȍ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pɩ sɛ̃́, á syɔ̃ gbɛ̃̌nyah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Képah
sȍ mɛ yɑ̃́hkí yah kɔ̃ sah á tyí kwéy. [5] Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂
Pɑ̃nfili gbɛ̃̌nyah gbɔ̀pɔ, à kyɩ tiki Mira kwil, Lisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. [6] Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome
tãn sràsyíbí yȍtɛ̃ mɛ Alɛkisɑ̃dri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kɩ sȍ n yuku n pi Yitalɩ*
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Á mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ. [7] Á sèpȉn náhnáh pɩ, tɛ́ á náh sȍ mɛ fɛ̃ n to
súú. Á yèvyɑ̃hrɩ kah pɩ, tɛ́ pyɛ̌ yĩni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yɑ̃́hkí-á sȍ mɛ
álɛ n fwo nɛ́npɔ́ tɩ̃̀n yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̃̌nyah nɛ̂-á pè n ye Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̋, á syɔ̃ képah
dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ yɑ̃́hkí yah kɔ̃ sah á tyí kwéy.
[8] Á yèvyɑ̃hrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sókɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yĩni tɛ̃ Krɛtɩ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè
yɩ̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

[9] Légbɩ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sȍ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fi̋lsɑ̏hkɩ̀ sȍ níkɩ̀ tɛ̃ gbɩ̃́-á sȍ mɛ sɔkɔ
tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sȍ mɛ kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sȍ mɛ pɩ dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ ké
gbáhdyâh di pé tyí nɛ, [10] pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n yɔ̃ n
sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́ yíkínɔ́
képékè ó tyí dɛ́, pépi tɔ min-á kɩ n syah n wũ ké sɔkɔ. [11] Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗɩ̃́ sȍ mɛ sɛ̃
krótókè tó-ò ɗɩ̃́ ànɛ̂ ké yȍtɛ̃ wɛy yɔ̃ sɔkɔ, à kal Pole tyílɛ. [12] Tɛ́ Krɛtɩ gbɛ̃̌nyah krótónè
yɩ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sȍ mɛ plɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye, névye kan sȍ mɛ ké tyí nɛ, kàh kɩ
fɛ̃ n pɩ n pi, pé yĩni tɛ̃ ké krótónè yɩ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Fenikisilɛ, pé kyɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́
pɩ nɛ́npɔ́. Nɛ́npɔ́ sȍ mɛ Krɛtɩ gbȉyiki tɩ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kȍnɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

[13] Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kɔ̃ n wil fálfál yɔ nɩyɔ̋ tɩ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃̌nɛ, pè sȍ mɛ
n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ pɩ, tɛ́ mɛ krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbi̋lkɩ̀ dɔkɔ mɔ,
krótókè kɔ̃ kè tyah n sɔkɔ, à kyɩ tɔrɩ sɔkɔ Krɛtɩ gbɛ̃̌nyah gbɔ̀pɔlɛ. [14] Dɔ̌ kwéy, yɑ̃́hpékè
yɔ́ kɔ̃ wil ymɔ yɔ̃ à tiki pɔ mɩ á sɔkɔ. Yɑ̃́hkí mɛ̀ yĩn ye sȍ Yerakilɔ̃nɛ. [15] Kè pɔ á krótókè
tɔkɔ n yuku gbɛ̃̌ntɛ̃̌náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kɔ̃. Á mɛ á gblɔ̌y fi̋n mɔ kè kɔ̃. [16] Kè kyɩ
sɔkɔ álɛ gbɛ̃̌nyahpi̋r yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Kénɛ gbɛ̃̌nyah sȍ mɛ yɑ̃́hkí yah
kɔ̃ sah á tyí kwéy. Kǎh pɩ sɛ̃́, krótópi̋r nɛ̂-á sȍ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè ǹgbɛ̃ tyí, á
gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɩ dah mɔ ké sɔkɔ yèvyɑ̃hrɩlɛ. [17] Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ
krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh kwɔkɩ. Tɛ́ tíki-á sȍ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyɩ n nir Libi
gbɛ̃̌nyah sèmȉyɑ̃́hrí sɔkɔ sɛ̃́, képah ye á krótókè yȍtah flɔ kũ, sépi nónó gbȍ yɔ̃-á ńkɛ̃̌nɛ
yɑ̃́hkí kélɛ n tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̌y fi̋n mɔ yɑ̃́hkí kɔ̃ kè n yuku álɛ. [18] Dĩndallɛ, yɑ̃́hkí
sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kǎh pɩ sɛ̃́, pè krótókè tókóbí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ
sɔkɔ. [19] Sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tȍnpɩ̀vyɔ́ túkù wilki ké sɔkɔ, à min dah
mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̌y. [20] Kè sȍ mɛ pɩ sèpȉn náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbĩ wɛ yah yɩ̃́nɛ, képah
náh pɩ, ńwɔ̃ kèpyelɛ. Yɑ̃́hkí sȍ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh tɔ̃ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kɩ pwah.

[21] Kǎh pɩ sɛ̃́, á sȍ mɛ sèpȉn náhnáh pɩ yõke yɔ̋-ńkɛ̃̌nɛ. Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn
no pól nɩyɔ̋, tɛ́ nɛ ńkɛ̃̌, pé kódíbí, pǎh sȍ yĩnɛ pè sah péwɔ yóré yɔ̃, pé mó wũ Krɛtɩ
gbɛ̃̌nyah. Képah-à sȍ mɛ pɩ, páh dlo nónó gbal, ànɛ̂ yíkínɔ́ nónó-á pɩ pé tyí yɔ̀, sè náh
náhkɩ pé yĩni n tɛ̃ n pi dò! [22] Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syɑ̃h,
ńkɛ̃̌ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ. [23] Ǹkɛ̃̌, Liyel nɛ̂ tyí yɔ̃-á péwɔlɛ pé
tȍlɛ n pɩ ǹ tyí, ǹmɔ yɩ̃̂nyɔ̃ tȍnpɩ yɔ́-á wil pé yah lékɑ̂̃h mɛ̀ sɔkɔ, [24] tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh

---

* **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

tíkí pɩ, Pole! Á kɩ n yĩn n pi Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar yah sɔkɔ, kɩ á yȍtyí yo ǹ tyí. Tɛ́
névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbȍ yõ, pé sɔkɔ yó ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n
pi.» 25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kăh kɩ n pɩ n pi sɔ̃-á ǹ yȋnyõ tȍnpɩ yo
kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nɩ syãh pé kódíbí. 26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ n yɩkɩ n pi
pé tyí yɔ nɩyȍ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!
27 Légbȋnɛ, yȃhkí sȍ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè n ye
Mediteranɩnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sèpȉn gbɔ̃nyȃh-ò sõ lékȃh tyí. Tɛ́ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ,
krótókè tópú sȍ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwȁh yõlɛ, 28 tɛ́ yɔ́ntȋ sãh sãh kwâh min
dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwărninɔlɛ. Áyáh yuku
yahlɛ kwéy, pè tɔ̃ kè min dah mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúri pɔ́ kwărtɔ̃nɔlɛ.
29 Pè sȍ mɛ tíkílɛ n pɩ nɛ, krótókè káh pɔ kyɩ syɩ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɩkɩ. Képah ye, pè
krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl ǹyȇh dah mɔ krótókè náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́ ólɛ n
dɛkɩ. 30 Ǹtɛ krótókè tópú sȍ mɛ n yah n kõ tó-ńsahlɛ. Kăh pɩ sɛ̃, pè krótópír tiki mɔ yɔ
yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dah mɔ krótókè yah tȉnnɛ. 31 Képah
sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yȍtɛ̃ dȉ tyí nɛ ńkɛ̃, díbí nɔ́pi-à kɩ wȕ-ńkɛ̃nɛ krótókè
sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́! 32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sȍ tɛ̃ sah krótópírlɛ,
sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ mɔ kè kõ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kõ no pól tyí nɛ ńkɛ̃, pè yõke yõ. Á nɛ
ńkɛ̃, ké sèpȉn gbɔ̃nyȃh-ò-á kwɛynɛ yò, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ
n yõ. 34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ n yah n
kõ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ǹkɛ̃, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yȍyén pɔ́ núkú fyé náh n mɔ n pu n pi.
35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no pól yȋ yah, tɛ́ kè kwɔ à tyah
n tah. 36 Képah sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ. 37 Névye nónó-á sȍ mɛ krótókè mè
sɔkɔ, á pól sȍ mɛ népȋ lègbãm tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276). 38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbȋ
nɛ̂nɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kõ kè pɩ fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sȍ mɛ kènkwȁh yõ yah pĩ. Păh pɔ
yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nénpɔ́ mɛ wényȋn-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ yuku yah nénpɔ́
krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dɛ mɔ sè
kõ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yȋ tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ.
Tɛ́ mɛ fwɔ toh yȋnyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yȃhkí kõ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah mɔ à yɔ
kéngbárkì mènɛ n yĩkɩ. 41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyȃhrí fȉì yɔ́ tyí, à nir ké sɔkɔ.
Krótókè yah tȉn sȍ mɛ kyɩ di sèmȉyȃhrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́ níkwȋl mɛ ké
náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ n pɔ. 42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sȍ mɛ n yah n kõ wòkònpèkè sɔkɔ
névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ n yɔ̃ n wil n to n pwah. 43 Ǹtɛ
sràsyíbí yȍtɛ̃ dȉ-á sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ sɛ̃, à pè yĩni mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́
nɛ, yɔ yɔ̃npnèpu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh yõlɛ n yĩkɩ. 44 Tɛ́ mɛ nɛ, no télɔ́
sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yõ n yuku. Sɛ̃
ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyȍ

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyȍ gbɛ̃nyah mè yĩn-á Maltɩlɛ. 2 Kénɛ
kwil tãn mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ yȋĩ pallɛ. Tɛ́ pȕ-á sȍ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n pɩ sɛ̃, pè mɛ nyàh mɔ
tȉi á pól kõ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ. 3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pȋ kwel nɛ pé pɔ mɔ
nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɩ sé tyí, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbȍ
tyí. 4 Kwil mè tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbȍ tyí sɛ̃, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tòtò náh
mɛ ké sɔkɔ póllɛ, dȉ mè-á nékókè mɔ yah. Wăh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbȍ sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi
sétõ nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́! 5 Képah sɔkɔ, Pole wahy
mè mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syȇhȇh kwéy ńtɛ̃ náh kyɩ Pole wil tyí. 6 Tɛ́ kwil tãn sȍ mɛ
syíkíntɛ̃nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dŏ páh kɩ à wɛ à kɩ mɛ tyah n sɛ̃, képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi
nénpɔ́ swɔ. Ǹtɛ păh képah syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kăh
pɩ sɛ̃, pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ, tȍ yɔ́-á ǹnɛ.

[7] Té ńyãh sɔkɔ-á sȍ álɛ, fı̋ yó sȍ mɛ nɛ́npɔ́ tnô, nɛ̂-á pnɛ yɔ nıyő gbɛ̃nyah mɛ̀ yȍtɛ̃ ɗı́
tyílɛ. Kénɛ ɗı́ yĩn ye sȍ Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃, té á kɔ̃ á twah
ǹ tyí à sèpı̏n tɔ̃nì pı. [8] Té kénɛ ɗı́ sú sȍ mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sȍ mɛ vyãh, té ǹ fɔkɔ tɔ
mɛ kye. Képah tɛ̃nɛ, Pole mɛ kyı yah ǹ tyí, té ǹ gbȁn sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí, à à dɛ
mɔ. [9] Képah náh, kénɛ kwil yámpú télɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyí, té pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ. [10] Kăh pı
sɛ̃, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbılɛ. Té áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yı̂ nónó yétȏ-á sȍ mɛ á tɛ̃,
pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yı̋nîntɛ̃nɔlɛ Wrome kwil

[11] Képah náh, ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kènı̀nı̀nɛ. Képah sȍ mɛ kwɔ̀vırı gbı̋ tyɛ́nɔ́ syıkı tɛ̃ Maltı gbɛ̃nyah sɔkɔ.
[12] Áyáh kyı yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpı̏n tɔ̃nì pı. [13] Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah
n tɔrı n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí, pópó à kyı de Wregbyo kwil. Ké ɗı̃ndallɛ, yấhkí
kɔ̃ wil á náh tı̏nnɛ à pɔ. Kăh pı sɛ̃, sèpı̏n nínì wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlı kwil, té wil krótókè
sɔkɔ. [14] Áyáh kyı nɛ́npɔ́, á kyı Yesu yõ sɛ̃pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kɔ̃ á wũ à sèpı̏n
kwărninɔ pı pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil. [15] Té Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃pú-á
fyɔ̀ á pı̏nɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnı, fɔ́ɔ́ Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á yohnı
fı̋ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtân tɔ̃nìnɛ. Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃, à wɛkı Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ
nı sũ.
[16] Képah tɛ̃nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃kılɛ Pole kɔ̃ à kyı tɛ̃ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
té sràsyí yɔ́ kɔ̃ à ǹnɛ n kyɔmı.

Pole Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Wrome kwil

[17] Képah sɔkɔ, sèpı̏n tɔ̃nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tı̏nnɛ. Păh pɔ tuke mɔ, à
yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sɛ́nsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pı de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn
wȁl dêl pı, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmı sɔkɔ, té pé dahbı Wrome tãn gbȍ sɔkɔ. [18] Ǹtɛ Wrome
tãn-á pé piki yah tɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ.
Kăh pı sɛ̃, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ. [19] Té Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé
gbȍ yı̋ı̋ náh, pé mɛ pé gblɔ̆y tyí dahbı Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ. Ǹkɛ̃, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ
tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kɔ̃ dɛ́! [20] Képah yĩn-á pé kɔ̃ pé kè yah kɔ̃ nɛ,
pé pè wɛ, pé mó yấhkì yãh pélɛ. Yisrayel tãn gbȍ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ
yĩn-á kârn nɔ́pilɛ mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbȁn sɔkɔ yɔ̀. [21] Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y
yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pı, à ǹ yı̋po yo
pépi tyí. [22] Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃kì nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, păh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.
Képah-á, ǹmɔ sɔ̃nɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ. [23] Képah tɛ̃nɛ, pè
mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésɔ̃-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wı̀lnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Á mɛ tyah à
Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃ tyí, pópó à pɔ nɔ ńvı̋ tyí. Á sȍ mɛ de
Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè
kè fɛ̃ syi. [24] Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle. [25] Ǹtɛ păh tɛ̃ wɛkı
sah kwlɔ núkú yõ, té n karkı gbı̋ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbı-á Liyel Mirki
wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á lésɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃:
[26-27] «Kùkùtăhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
té pé yı̋ vike sah;
nɛ ńkɛ̃ pé yı̋ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtăhkì pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyı n yo pé tyí nɛ,
păh kı n nohnı tɛ̃ wɔlɛ, té pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Păh kı n yah dyěh sɛ̃ yɔ̀, té pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ nɛ, Liyel-á pwáhnmɔnɔ wɛy
tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃ wɔ kɩ kè noh n pi.» [29 Wăh képah
yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékẫblɛ n pɩ n yuku képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wăh sɔ̃̀ nɛ̂ tɔkɔ de tɛ̃. Nónó pól-á sɔ̃̀ n wil
n pɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ. 31 Ȁ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo névye tyí, tɛ́ mɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ nìsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ yahlɛ n kõ ké
pínɔ́lɛ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé tɩ̃̀nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kólólɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

Ǹ nɛ ńkɛ̃ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínólɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yɩ̃nnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ pǎh kɩ pɩ nɛ́gblólɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̃̀bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

Ǹ tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yɩ̃nɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayɩ̃ yamana sɔkɔ. Ǹ nɛ páh n wɛkɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pɩ̃́nólɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yé tyí.
Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Ǹ ń wilki sah nɛ mé pé Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo. 2 Liyel-á
ǹ vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à lésɔ̃ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí à ké tyí yo sah
ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ. 3 Ǹ Pídɩ̃́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ. 4 Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ
lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ nɛ Liyel Pídɩ̃́-á ǹnɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ ǹ
tyí. 5 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, kɩ yìkìnì pól yohnɩ mɔ pè kɩ
pɩ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃púlɛ kɩ n sah ǹ tyí yɔ̃, ǹ yɩ̃n kɔ̃ kè kɩ n gbilki. 6 Kénɛ yìkìnì sɔkɔ névye ye
yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ tyílɛ. 7 Yépi nónó pól tyí-á nɔ Liyel tyí Wrome
kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye nɛ yé yé minnɛ n pɩ péwɔ tyí yɔ̃, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
tyí-á sɔ̃npílɛ mɛ n yo kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ. 9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Pídɩ̃́ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀
tir yónó sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mâh nírílɛ n pɩ, máh ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ
yé tyílɛ n yo pé tyí. 10 Máh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, péwɔ dyɔ
yɩ̃́ tɛ̃-à kɩ nɛ̂, pé wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí. 11 Yé náh wɛ di, pɔ n yah
dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɩ pɔ kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á
kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃. 12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku ápi Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
tyí tɩ̃̀nnɛ. 13 Ǹ yɔ̃́npyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ̃ nɛ máh kè yah kɔ̃ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ
mé pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɩ yɔ̃re-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃-á mé pɩ kélɛ yìkìnì tɛ́ló tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ
ké wɛ̃kì náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀. 14 Mé yɩ̃nɛ mè Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo
yɩ̃ pɩ̃́pú ànɛ̂ yɩ̃ pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kǎrn pípú ànɛ̂ kǎrn pɩ́-ńkɛ̃pú tyí. 15 Képah ye, ké dékè
mɛ yɩ̃́ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yo yépi tɔ tyí, yépi nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkɩ̀ nɛ̂-á mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir sɔkɔ

16 Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yónó sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkɩ̀ ye kélɛ nɛ̂-á névye póllɛ n pwah
n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yɔ̃. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ pyě yɩ̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ

Nsyifunɔlɛ. [17] Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kı kélɛ nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pı nɛ́gblólɛ
ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nó gbȍ yõ. Ǹ yõ sɛ̃nó ó gbȍ yõ ye kè n pı, sõ-á kélɛ wấrkínsàhnólɛ
Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pı nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃nó gbȍ yõ, tɛ̃ kı min yèsyìkì
wɛ képah gbȍ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

[18] Yé yah, névye Liyel yah tíkí pí-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyítúkúnì pínó pól yĩnnɛ, Liyel tɛ̃ yȋnyõ
té ǹ fɔ́kɔ̀vyȁhnì pè wɛ̃kı, pǎh sɔ̃npílɛ pé tyítúkúnì tɔkɔ à gbı yah vike. [19] Yé náh wɛ di,
névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndì náh pépilɛ dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kı. [20] Liyel
tyi nónó-á sè náh n wɛ yɩ̃́nɛ, sépi nónó-á pı ǹ tɛ̃npnɛ̀nólɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ
dùkù nɛ̂nɛ tótó; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínó gbȍ yõ à tɔkɔ kèkõyő mɔ gbɩ̃́ dùkù tyí. Kǎh pı
sɛ̃, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye tyí póllɛ. [21] Pè ye Liyel pĩ, té pè náh fɛ̃ syi gbílkínó sah ǹ
yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrı pɩ̃́nó wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃nólɛ, pè náh kélɛ à kɔ̃. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ
wɑ̂nnɛ pé gblɔ̌y pilki, à pı lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ à de fɛ̃ntȗ sɔkɔ. [22] Pé gblɔ̌y tɛ̃ pínó sɔkɔ
lékɑ̃́m névyelɛ, pè pyě pı nɛ́wɑ̂nnɛ yɔ̀ sõ. [23] Gbílkínó nɛ̂-á yĩnɛ sàhnólɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ,
pè képah vi mɔ n sah névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̂hnyɛ̂h yî, ànɛ̂ til til yî kètò pínsàhnónɔ
yõ. Tɛ́ névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃nkyɔ nópi pól kı mó tõ pɔ n ku n pi.

[24] Képah ye Liyel yɛ pè kɔ̃ pè pé pȍpȍlɛ n pı, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé sɔkɔ, fóó à pɔ
sennɛ n pı pé gblɔ̌y tyí. [25] Gbı nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pı mìnìnɛ. Pè mɔ
mɔ Liyel sah té ǹ yî mónó wɔlɛ n gbilki, té tȍlɛ n pı sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tõ yĩnɛ
gbílkínólɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Amiina! [26] Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kɔ̃ pè sen tyi ólɛ n pı nónó
dékè-á mɛ pé sɔkɔ. Pé syó mɛ pɛ̀kì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ. [27] Sɛ̃ ó
ye, díbí tɔ mɛ pɛ̀kì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ. Pè náh tõ mɛ n sɛ̃ syólɛ. Sɛ̃nólɛ wɛ̃nɛ,
képah lédórí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ tir ye pè mɛ n pı wɛ̃ tyí, té mó pé mónpunɔ
lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ. [28] Pǎh yahle Liyel pɩ̃́nólɛ sɛ̃, à mɛ yɛ pè kɔ̃ pè pé sõnɔ
túkúnì sȍ tɛ̃ à pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pı. [29] Tyíknɛ̌nì duke pól ye pè mɛ n pı, ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ, ànɛ̂
yɩ̃́sesúkúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékèlɛ. Dyóyókè ó ye pé tȍlɛ, à tahlı nɛ́kókè mónó tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ,
ànɛ̂ yɩ̃́nvì pínólɛ, ànɛ̂ nɛ́túkùnì tyi pínólɛ, ànɛ̂ mìnì sàhnólɛ névye yõ, [30] ànɛ̂ névye tyí
yónkònólɛ. Pè pı Liyel sépɛ́bílɛ, ànɛ̂ vyɑ̃́hsenóhkìpúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wèngbìl
wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npıpulɛ, ànɛ̂ dúbípú tyí yáhlepulɛ. [31] Pè pı lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ.
Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pı. Kùkùtǎhkì névye ànɛ̂ nɛ́pɩ̃́kobı ye pélɛ. [32] Tɛ́ pè mó tõ pĩ nɛ
Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃nknɔ tyi pípú-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè mɛ yõ
sɔkɔ tyi nópi póllɛ n pı. Té pè náh mɛ yĩn sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃nknɔ tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kı tukey nɛ̂ tuke n pi

[1] Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no télólɛ n kɔ̃, wáh kı sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-ńsah náh mɛ á
tyí. Á náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no télólɛ n kɔ̃, lékàh ye á á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, áwɔ tɔ-á sɔ̃npílɛ
mɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ n kɔ̃. [2] Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n
pı, Liyel-á kı pè tuke n pi à yĩnɛ gbı wɛ̃kìlɛ. [3] Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pípúlɛ n kɔ̃, té
mó tõ mɛ sɛ̃nknɔlɛ n pı, á se mɛ n sõ nɛ wáh kı n pwah n pi Liyel tukey sɔkɔ? [4] Képah
náh pı, Liyel pèpɔrı ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrı, ànɛ̂ ǹ sɔ̋mnó se á yahle mónkȍnólɛ? Á
náh pĩ nɛ Liyel pèpɔrı mɛ̀-á kı ǹ kɔ̃ á kı á nı vi mɔ kı tyípɛ̂l pínó yal mɔ di? [5] Ǹtɛ á
níkísekókó ànɛ̂ á nı táhntũnɔ yĩnnɛ, á mɛ Liyel plɔlɛ n gbah n yɔrı n mɔ á gblɔ̌y yõ,
nɛ̂-á kı n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kı névye tuke n pi à yĩnɛ gbı wɛ̃kìlɛ. [6] Á
kı nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ. [7] Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pı, nɛ
pé kyı yõ yɔ̃nó wɛ, gbílkínó mó nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, à kı tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ pépi kɔ̃. [8] Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnólɛ ǹ tyí yõ, té gbı wɛ̃kì kóló yahle té pèkè
pínó sȍ tɛ̃, à kı ǹ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì pépi wɛ̃kı, té kı fɔ̃̋hnó sah pé yõ. [9] Yèvyãhrı ànɛ̂ tíkí képékè
kı pı tyítúkúnì pípú pól tyílɛ. Kè kı tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, té kı pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí
nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. [10] Ǹtɛ gbílkínó, ànɛ̂ yõ yɔ̃nó, ànɛ̂ yèvını kı pı tyípéplɔ pípú
nɛ́núkù núkú pól tyílɛ. Kè kı tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, té kı pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh
pı Nsyifunɔlɛ. [11] Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.

[12] Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kȍnsàhnólɛ n pnɛ té tyípɛ̂l pı, kénɛ tyi kȍnsàhnó
vyãh náh n wɛ n pi pépi tyí yíkínó sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípɛ̂l pı té mɛ Moyisi tyi

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yĩnɛ képahlɛ. 13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́
nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké tyíyónɔ́ pípú ye. 14 Névye nónó-á pè náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tɔ̃ pɔ yĩnɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yórélɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, képah n wɛ̃kɩ nɛ pǎh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé tyí. 15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á nɛ̂
yo nɛ kè nɛ n pɩ, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sɔ̃nɔ sɔkɔ, kèyǎhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ pé
gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, kèyǎhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃. 16 Nìvìnì tir nɛ̂-á ńmɔ n yo,
à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí kɩ névye tuke n pi pé sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyi pól tyí sɔkɔ.
Lésɔ̃lɛ, tyi nɔ́pi kɩ wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̃̀ sah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃, tɛ́ yé
gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ. 18 Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ̃́-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh
kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yɔ̃, yé pèpɛynɛ n pnɛ dò. 19-20 Kénɛ
kwɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yĩ̀n tyí, ànɛ̂ yáh gbɩ pĩ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku
yĩ́tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ névye tyí yé yo kɛ̀? Yé mɛ vìnmɔnɔlɛ
lékɑ̃́m kɛ̃́ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npĩ̀ yrɔ̃́lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀? 21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́
yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n yĩ, tɛ́ yépi wɔ
n yĩ kɛ̀? 22 Yé nɛ fɔ̀fíkì káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tɑ̃̀n tyí náh nɔ
yé tyí póllɛ, tɛ́ mó tɔ̃ tɑ̃̀n vì yĩ̀lɛ n yĩ n tɔkɔlɩ kɛ̀? 23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di? 24 Yé
náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́
kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*

25 Gbɩ tɛ̃̀ wɔ ye, yɔ̃re mɛ kɔ̃̀kè tyí yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yɔ̃. Ǹtɛ yâh mɛ
sé dɛ̂llɛ n pɩ, yé kɔ̃̀nɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ. 26 Kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l
yɔ̃, Liyel kɩ tɛ̃̀ mɔ kɔ̃ kènkɔ̃be sɔkɔ. 27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃́rkínsàhnɔ́
mɛ yé tyí, ànɛ̂ yé se mó tɔ̃ kɔ̃̀kè tɔ kɔ̃. Tɛ́ képah fyé yɔ̃, yé mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ
n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ
lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi. 28 Yé náh wɛ di, névi kɔ̃̀nɔ́ náh n pɩ tɛ̃̀nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nótɔ́lí tɔ
náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ. 29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃̀ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyìkìlɛ. Kɔ̃̀kè
yèsyìkì tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyìkìlɛ,
Liyel ye n sɔ̃ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pîlkînɔ́ sɔkɔ

1 Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̃̀kè kɔ̃, yɔ̃re se mɛ ké tyí? 2 Ké yɔ̃re mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi
ǹgbò gbɔ̃̀ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ wɛynɛ. 3 Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kì
yɔ̃, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sɔ̃̀? 4 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃
mɛ mìnyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè nɛ mɛ píkínɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, sɔ̃-á kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Á tyíyónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*
5 Ǹtɛ ápi kɛ̃̀kìnɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃ wɛ́? Képah
se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ fɔ̃́hnɔ́lɛ n sah á yɔ̃?
— Névi yɔ̃̀tàhsyi sɔ̃ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. — 6 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃́, tɛ́ Liyel kɩ tuke
sɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ wɛ́? 7 Ǹtɛ ńmɔ mìnì yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á
ǹnɛ ǹ yĩ̀n kɔ̃ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ nɛ tyípékè pí-ò sɔ̃ ńnɛ?
8 Tɛ́ névye yĩ̀n yíkípú yísyɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n
pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃̀nɔ́lɛ.
9 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ yɔ̃? Póllɛ! Yé náh wɛ di, mé ye
kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ,
10 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.

* **2:24** 2.24 Yah n tɛ Nsyeremi 52.5. * **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6.

Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
11 Lékã́m névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kõ.
12 Pé pól ye wɛ̃kì pèpɛy fĩn mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
13 Pé yı̀ ̃ngbãhlɔ mɛ léyã̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃.§
14 Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wɛ̀npèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*
15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkì n nɛ n sal képah sɔ̃̀.
16 Pépi syɔ̃-ǹtã̂n pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
17 Yèvɩnɩ wɛ̃kì tɛ̃́nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
18 Pè náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ póllɛ.»‡
19 Ǹtɛ á mó tõ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ n yo, sǎh mɛ sé yey mɔ sé
wã̀l kópú tı̀ ̃nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ névye pól tyí Liyel yah
sɔkɔ. 20 Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
gbɔ̃̀ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyípékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
ńtɛ̃ kè yo ó. 22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Nɛ̂
tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di, wǎhkì náh mɛ
ké sɔkɔ dò. 23 No pól ye tyípêl pɩ, pè kõ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. 24 Ǹtɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
pé tyí, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ
tyípékè sɔkɔ. 25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kõ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ
yõ, pé tyípêl yõ n mɔ pè kõ. Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ, à náh lésõ
mɛ névye tyípêllɛ n mɔ n kõ, 26 à lésõ mɛ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ
n kõ, tɛ́ mó tõ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 27 Gblɔ̌y gbílkí-ńsah se
tõ mɛ névi tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ pé tyípínì sɔ̃ mɛ n
mɔ n kõ, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n mɔ n kõ képah ye. 28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè
yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ n pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃. 29 Tɔ̀dı̀ Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ
Liyel náh ǹnɛ di? Àwe, no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ, 30 ǹmɔ ó-á sɔ̃npílɛ pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye
kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ tõ no tɛ́lɔ́ tɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 31 Ǹtɛ kǎh pɩ sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kõ á mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre ye pyě á kélɛ n kõ yɔ̀ ńkɛ̃.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbílɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ à fɛ̃ wɛ ǹ
yɛ̃́ngbɛ̃ tǎhkìlɛ? 2 Abrahmɩ tyípínì yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃
ǹ gblɔ̌ynɛ n yõ n sah kè. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ dɛ́. 3 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ.»* 4 Ǹtɛ kàh
mɛ tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃kì yõ, tɔ̃̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́ náh à wɛ kélɛ dɛ́. À yĩnɛ
ké wɛ́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ sɛ̃ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ sɛ̃
ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̃̀ yõ ǎ tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ.
6 Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínì mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̀ ̃ Davidi
pé nı̀vı̀nı̀ wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃:
7 «Névye nónó pílkí-ńtã̂n-á yõ mɔ pè kõ, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,

† **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2. § **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2. * **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6.

pépi tyí nɔ.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃nɛ,
pépi tyí nɔ.»†
9 Kénɛ nìvìnì mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pépi tɔ tyí
ye. Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmı Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á à pı nɛ́gbílɛ Liyel yah. 10 Ǹtɛ gbí̃ nɛ̂ mɛ
Liyel pı ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kɔ̏-ǹkɛ̃ gbí̃ sɔkɔ se, tı̂̃ ǹ kɔ̏ntɛnɔ náh sɔkɔ se? Ɔ́õ, ǹ kɔ̏ntɛnɔ náh
sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̏-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye. 11 Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kõ à kɔ̏kè kõ. Kénɛ kɔ̏kè
kélɛ n wɛ̃kı nɛ wǎh à pı nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ ǹ kɔ̏-ǹkɛ̃ gbí̃ sɔkɔ. Kǎh pı
sɛ̃, kɔ̏-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, té pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmı pı pépi súlɛ Liyel
yah. 12 Tɛ́ pı kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̏nɔ́ ó tyí, pè mɛ sɛ̃ Liyel yõ
Abrahmı tyí kõlɛ gbí̃ nɛ̂-á à náh tɔ̃nì sɔ̏ mɛ kõ.

Abrahmı Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ ye Liyel ǹ vyãhlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ
13 Yé yah, Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ nɛ páh kı kèkõyɔ̃́lɛ pè kõ, kè náh
pı á kı nɛ Abrahmı-á n kɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wǎ̏l yõ képah yı̃n sɔ̃ dɛ́, ǹ pínɔ́ yı̃n ye nɛ́gbílɛ
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ. 14 Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sɔ̏ mɛ pı nɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wǎ̏l kɔ́nɔ́ gbɔ̏ yõ sɔ̃ képah n wɛ, yõ se náhkı tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃nɔ́ mɛ̀ tyí?
15 Yé náh wɛ di, tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyǎ̏hnìnɛ. Tyi kɔ̏nsàhnɔ́-à n knɛ
ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pı nɛ́npɔ́. 16 Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ
ye képah n wɛ. Képah kı pı yɔ̏bènɔrılɛ Abrahmı náh tãn pól tyí. Tɛ́ kè náh pı nɛ tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wǎ̏l kɔ́pú ó tyí sɔ̃ à pı kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmı tyí kõlɛ, pépi
pól tyí ye à pı kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmı ye á pól súlɛ, 17 sɔ̃-á kélɛ wǎ́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pı kwlo kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel
yah sɔkɔ, wǎh sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ lékyîlɛ, té yîlɛ n mɔ ǹ vyãh wɛynɛ
nónó náh sɔ̏ mɛ. 18 Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̏ mɛ gbɔ̏ sah sah tɛ̃nɛ ké yõ, Abrahmı ǹ gbɔ̏ sah
képah yõ. Á sɛ̃ Liyel yõ, képah yı̃nnɛ Liyel mɛ à pı kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ, sɔ̃-á
lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kı pı dò.§ 19 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Abrahmı sɔ̏ kè wɛ nɛ páh
wah mɔ náhnáh. Á sɔ̏ mɛ ye lèkwɛ̌ vyãh yah sɔkɔ. Ǹ kyı Sara tɔ pìkì sɔ̏ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, wı̏lkı̏nɔ́ náh pı ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 20 Á náh tòtò pı sɛ̃nɔ́lɛ Liyel vyãh
kɔ̃nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkì wɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, à Liyellɛ n gbilki. 21 Ǹ sɛ̃nyı̃nɔ sɔ̏ mɛ
ké yõ nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kı fɛ̃ kè pı. 22 Képah ye,
Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.
23 Tɛ́ kǎh wãrkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kõ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pı nɛ
Abrahmı ó yı̃n sɔ̃ dɛ́; 24 ápi tɔ yı̃n ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á kı n mɔ n kõ n pi, áyáh
sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ. 25 Á lésõ ko mɔ ápi tyípêl yı̃nnɛ, té
Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pı yı̃nnɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ
1 Ápi-á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvını wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbɔ̏ yõ. 2 Yɔ̏bènɔrı nɛ̂ wɛ̃kì-á yıkı mɔ á tyí té álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ
ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ. Tɛ́ á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ áyáh kı Liyel tɔ̃rí wɛ n pi,
kè mɛ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí. 3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrı ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ápi tyí. Yé
náh wɛ di, á pı̃ nɛ ńkɛ̃ yèvyãhrı pínɔ́-á névilɛ n pı gbáhntɛ̃-òlɛ, 4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ
n pı tɛ̃nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbı̃́nɛ. Névi-à pı tɛ̃nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ n
nɛ n mɛ Liyel yõ. 5 Ǹtɛ ápi nìgbɛ̀kì-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á wɛ̃kı ǹ Mirki
gbɔ̏ yõ wǎh képah nɛ̂nɛ á kõ. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̏ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.
6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbí̃ nɛ̂ yah tɔko sah, kǎh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl pípú pwah n
mɔ yı̃nnɛ. Tɛ́ légbı̃́nɛ, ápi lésõ mɛ tǎhkì kɛ̃nɛ á sɔkɔ. 7 Névi nɛ̂-á kı fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí
yı̃nnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kı tah. Gbɔ̀kénpı ǹnî kı fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrı pí-ò wɔ yı̃nnɛ. 8 Ǹtɛ Liyel-á
kélɛ á wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ápi lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ sɛ̃ té
Krista ku á pwah n mɔ yı̃nnɛ. 9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pı té nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ
Krista kúnɔ́ gbɔ̏ yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyǎ̏hnì wɔ yah se pyɛ̌ à kı n yɛ n pi kɔ̏nɔ́lɛ á tyí? 10 Áyáh
lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tɔ̃ sah ǹnɛ ǹ Pídí̃ kúnɔ́ gbɔ̏ yõ. Tɛ́ ǹ Pídí̃ tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min

† 4:8 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2. ‡ 4:17 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsı 17.5. § 4:18 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsı 15.5.

sɔkɔ, à se kɩ pyě n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ? 11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, kè tõ mɛ yõ
yɔ̃nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́ tõ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrɩ mɔ kũnɛ. Tɛ́ névye
pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃npílɛ tyípékè pɩ... 13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ
kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃́nɛ, tyípékè mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kõ. 14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ
Adama gbĩ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi gbĩ tyí, névye pól sɔ̃̀ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃
tyípékè pɩ Adama tyí kõlɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̃̀
yĩnɛ à pɔ, Adama pɩ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.
15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pɩ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ. Gbɩ
ye, nɛ́núkù tɛ̃̀ wɔ tyípékè yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí,
ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̃y núkúní tyí à pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ nɛ́kwɩ̃́nkí tyí, sépi ye kal.
16 Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mɛ̀ tyílɛ. Yé náh wɛ di,
nɛ́núkù tyípékè yĩn ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh píntɛnɔ náh ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ
pɩ pé tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 17 Gbɩ tɛ̃̀ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye mɔ névyelɛ
kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ nónó tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, pépi
kɩ mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̃y núkúní gbɔ̃̀ yõ, kɩ tɔ̃rɩ́lɛ n pɩ. 18 Sɔ̃-á nɛ́núkù tyípékè
pínɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù tyípépɛ̌y pínɔ́ yĩn ye no pól kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ,
nɛ̂-á kɩ pè kõ pè kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 19 Sɔ̃-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye
náhnáh kõ pè pɩ tyípêl pípúlɛ, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃nsyinɔ yĩn ye névye náhnáh
kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. 20 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃̀ wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl kõ sè kwel. Tɛ́
tyípêl-à kwel ńyãh sɔkɔ, Liyel n mó yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ. 21 Kǎh pɩ sɛ̃́,
sɔ̃-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye, yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à
pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pé pól kõ ápi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃̀ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kõ à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ
n gbah n pɩ á tyí? 2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kõ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ
tõ pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ? 3 Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à
kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, á wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí di?
4 Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ
Sú Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃, sɛ̃́ ye ápi tɔ min pɩ dùkù vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ. 5 Yé náh wɛ
di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyî kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi ǹmɔ
tyí kõlɛ. 6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̃̀ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh képah kwrɔ mɔ syɩ
Kristalɛ dahnɩ yõ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. 7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku,
tɛ̃̀ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. 8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ
áyáh kɩ á min pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tõ n ku n yah n pi,
kũ náh tõ tɛ̃̀ wɛ n pi ǹ tyí. 10 Wǎh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ
núkúnúkú wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyí yõ. 11 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè
pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kõ á kɩ nɛ yé sɔ̃ ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
12 Gbɩ̃́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tõ yɛ tyípékè pɔ fyãh yé yõ, kè
pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. 13 Yé káh tõ yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ tyípêllɛ
n pɩ á kɩ nɛ tyípékè sɔ̃ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃ynɛ Liyel kõ. Yé mɛ á kɩ nɛ yé
sɔ̃ ku tɛ́ yé lékyî mɛ yilki mɔ. Yé yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól fĩn mɔ Liyel kõ sè pɩ tyígbló
pɩ pɩ tɔ̃̀npìyîlɛ. 14 Tyípékè náh tõ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ. Yé náh tõ mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, képah gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ á náh tõ mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyípêl pínɔ́ wɛ̃kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́ yâh tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí yõ, yè n pɩ tɛ̃̀ yɔ̃lɛ
kègbɩ yõ di? Sɛ̃́ ó ye, yâh n sah tyípékè tyí yõ, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ. Tɛ́
yâh n sah Liyel tyí yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ. 17 Yé lésɔ̃ mɛ tyípékè

yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̏ yõ, núkúnúkú yé mɛ n sah Liyel yóré yõ yé
nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, á ye wɛkɩ Liyel tyí. 18 Yé wil tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́
sɔkɔ. 19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kõ mé tyi nɔ́pilɛ n yo à yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀.
Ǹgbɔ̀lɛ lésõ, yáh yé wil gbɛ̃̂nsê tɛ̏ntɛ̏n póllɛ pɔ̏pɔ̏ ànɛ̂ tyítúkúnı̀nɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n pɩ
sɔ̃; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, yè n nɛ n mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ.

20 Yáh lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ nɛ yé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ
n kɔ. 21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen tyí sɔkɔ,
nɛ̂-á mɛ yé yõ kwɛy mè sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé
wilki tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̏lɛ n pɩ ǹmɔ tyí, nɛ̂-á kɩ yé kõ yé kɩ mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ
ǹ tyí yõ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah. 23 Yé náh wɛ di, tyípékè lédyáhnínɛ, kũ
ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ névyelɛ n kõ, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye. Ā képahlɛ névyelɛ n kõ pé
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃pú wı̏lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyí, ké sèndı̀ náh
yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ. 2 Sɛ̃ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ
tyí, ǹ pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyí yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah
kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 3 Tɛ́ wàh de dı̃́ káhkí tyí tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ,
à kɩ n ye fɔ̀fínpɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Wàh
de dı̃́ káhkí tyí, fɔ̀fíkɩ̀ náh képahlɛ. 4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ
Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃ ku ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé náh tõ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ tyí yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kõ á kɩ Liyel
dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbı̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyípékè dékè kõ kè á tɛ̃, á kõ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃
n pi. 6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh vi kè kõ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku,
á ye wil Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ tɔ̏lɛ n pɩ Liyel tyí pɩ dùkù késã́nnɛ
ǹ Mirki gbɔ̏ yõ. Kè náh tõ n pɩ n pi ǹgbò tyí kõlɛ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̏ á mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wã́rkínsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyípékè se Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̏ yõ ye
ńmɔ pĩ tyípékèlɛ. Sépi-à sɔ̏ mɛ yó-ńkɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Káh yı̃́wílkı̀lɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ
nɛ tyípékè-á yı̃́wílkı̀ pínɔ́lɛ? 8 Kǎh pɩ sɛ̃, tir kɔ̏nsàhnɔ́ mè ye wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyípékè kõ kè
wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yı̃́wílkı̀ duke pól pínɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-à sɔ̏
mɛ n knɛ, tǎhkɩ̀ náh n wɛ n pi tyípékè sɔkɔ. 9 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃ gbı̃́nɛ, ńmɔ sɔ̏
mɛ min sɔkɔ. Ǹtɛ tir kɔ̏nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyípékè tǎhkɩ̀ wɛ 10 à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir
kɔ̏nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̏ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kõ mè min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀
sɔ̃. 11 Tyípékè ye syɔ̃ tir kɔ̏nsàhnɔ́ tyí à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃.

12 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tõ mɛ plɛ.
13 Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Tyípékè ye. Sɛ̃ ye kè wɛ̃kɩ dal
mɔ ké gblɔ̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃ ye tyípékè pil pèpɛy náh tɛ́
gbah peke tir kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ.

Névye mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

14 Ā pól pĩ yı̃́ı̃́ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á wil Liyel tyí. Ǹtɛ ńmɔ gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́
sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃ sɔ̃ ńnɛ pè tɛ̃ yãm tyípékè tyí. 15 Kègbɩ yõ, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé náh ké
dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ n pɩ. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂
wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pɩ. 16 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́-á mɛ plɛ. 17 Kǎh pɩ sɛ̃, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye
n pɩ kélɛ. 18 Yé náh wɛ di, tyípépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ. Tyípépɛ̌y
pínɔ́ sɔ̃nɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɩnɔ tǎhkɩ̀ náh n wɛ ń sɔkɔ. 19 Mâh mɛ ké tyí nɛ mé
tyípépɛ̌y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ. Ǹ tɛ́ n pyě pèkè wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyí náh nɔ ń tyí. 20 Ǹtɛ
mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɩ kélɛ.
21 Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y pɩ, pèkè ó
n nɛ n yĩn ń yah. 22 Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyí nɔ yı̃́ı̃́ ń tyí ń nɩ póllɛ. 23 Ǹtɛ mé kè kyɔmɩ

wɛ nɛ, sépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí, mâh nɛ mé sé wɑ̃̀llɛ n kɔ, kwâh yó n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á
mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. 24 Ŋ yãm pínó dùkù tɛ̃nɛ n
yah yò lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi fin mɔ ńnɛ kénɛ kwâh tyí, képah nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ?
25 Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Gbílkínó nɛ n sah ǹ yõ képah yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̀tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó wɑ̃̀l kóló tyí mɛ ń tyí ń nɩ sɔkɔ. Ŋtɛ ń
gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pínó sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

1 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wró-á mɛ kwrónmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey náh tɔ̃ n syɩkɩ
n pi pé yõ. 2 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wró kwrónmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. 3 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó
náh sɔ̃̀ fɛ̃ képah pɩ n pi dò. Névye gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pínó sɔ̃̀ mɛ kǎn pɩ kélɛ képah ye.
Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel mɛ ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ à pɔ dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí ápi tyípêl pípú tyí
kɔ̃lɔ, té ku ápi tyípêl yĩnnɛ, sé tyí wɛ n yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ. 4 Ápi nónó-á á dyɔ yɩ̃́ɩ̃́
tyi wɛ yɛ, té Liyel Mirki sɔ̃̀ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnó tyíyónólɛ n pɩ. Képah ye
à kɔ̃ à képah pɩ. 5 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n
mɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ Liyel Mirki
dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi ó yõ. 6 Wâh á dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi sɔ̃̀ tɛ̃, ké syì-ǹsah n pɩ kũnɛ. Té wâh Liyel Mirki dyɔ
yɩ̃́ɩ̃́ sɔ̃̀ tɛ̃, ké syì-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nólɛ. 7 Kègbɩ yõ, névye nónó dyɔ
yɩ̃́ɩ̃́ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bí ye pélɛ pǎh sɔ̃npílɛ yahle sàhnólɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó
yóré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wɑ̃̀l kɔ ńtɛ̃nɛ dò. 8 Té névye-à pé gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel yĩ́
náh n yuku pélɛ. 9 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ. Liyel Mirki dyɔ
yɩ̃́ɩ̃́ tyi ye yé mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh
mɛ ǹ tyí yõ. 10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀
yõ, yé pɩ nɛ́gblólɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ
Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃ pɔ ku, yé lékyî kɩ yilki mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.

12 Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, á náh tɔ̃ yĩnɛ à á gblɔ̃̌y
dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyílɛ n pɩ. 13 Yâh yé dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ŋtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ yâh yé dyɔ
yɩ̃́ɩ̃́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 14 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel
wɛ̃npì ye pélɛ. 15 Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pínó sɔkɔ ànɛ̂ tíkí
pínó sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃npìlɛ, té yé fɛ̃ n yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Bɔ̃, ápi
Sú!» 16 Liyel Mirki mè ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃npì-á álɛ. 17 Té áyáh fyò pɩ ǹ
wɛ̃npìlɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃npì kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ
nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké sɔkɔ. Áyáh fyò mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ,
gbílkínó kɩ n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbîlkînó nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mènɛ, képah náh mɛ sãh n yah yah tɛ̃nɛ
gbílkínó ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yõ ńsɔ̃̂nɛ. 19 Liyel wɛ̃npì-á kɩ gbílkínó wɛ n pi sɔ̃,
képah ye ǹ yî mónónɔ pól mɛ n dɛkɩ. 20 Yé náh wɛ di, Liyel yî mónónɔ pól mɛ yɔ̃re kɛ̃́
tǎhkì yó gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ
ye pɩ kélɛ. Ŋtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé tyí. 21 Sɔ̃ yó mɛ n pi, Liyel yî mónónɔ pól kɩ pɔ
n wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínó pí-ò gbɔ̃̀. Té kɩ gbílkínó wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃npìlɛ. 22 Ŋtɛ à
pɔ syɩ kwɛy mè tyí, á pĩ nɛ Liyel yî mónónɔ pól-á mɛ n gbĩ kúrntɛ̃́sè tyí kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ
tɛ̃ tyí. 23 Té kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi nónó kɔ̃, ápi tɔ mɛ n
gbĩ á fɔkɔ táhló sɔkɔ, mɛ gbìyìkìlɛ n syɩkɩ sɔ̃ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ n pi nɛ áyáh pɩ pé
wɛ̃npìlɛ, té kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ. 24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Té kè mɛ á
kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃nɛ névi ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yó pónwɛnɔ yõ. Ŋtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ
gbɔ̃̀ sah n pi ké pónwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃ ké pónwɛnɔ yõ?
25 Ŋtɛ áyâh tɔ̃nì mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃nɛ, ǎ sɔ̃́mnó pɩ ǹ té á gbɔ̃̀ sah ké pónwɛnɔ yõ.

26 Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃nkwlónɔ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ápi
náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínólɛ. Ŋtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù
yah yo. 27 Té Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlólɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, ǹmɔ
kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃nɛ.

28 Á mó tɔ̃ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, pépi
nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃. 29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye
kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Píɗ́ĩ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ pé pól nɛ́nkyílɛ.
30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ
yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃.
31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo? 32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ
yɛ̃ngbɛ̃ Píɗ́ĩ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi pól yĩnnɛ. Á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yĩ tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à
n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. 33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃?
Liyel ye pɩ névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 34 Nɛ̂ kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yɔ̃?
Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí. 35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh kɛ̃ ò, dlo
ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. 36 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sɔ̃mɛsɔ̃. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ pè
tɛ̃ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»* 37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ á pɩ
tɛ̃npnèpu ǹgbnɔlɛ. 38-39 Gbɩ yɔ̃, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, kwáhmɔ́nɩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi.
Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ
ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ tɛ̃npnènɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃
yĩ̂nyɔ̃ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sɔ̃wãh tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ
yah kɔ̃ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yɔ̃ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye kélɛ, mìnì náh mɛ ké sɔkɔ.
Liyel Mirki ye ké sɔ̃nɔ dahbɩ tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi, gbɩ-á kélɛ. 2 Yèkwɔrɩ
ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ n sukɛ gbĩ́mɛgbĩ́. 3 Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃
náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi
nónó-á ń yìkì névyelɛ. 4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npìlɛ. Á yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ
pè kɔ̃, tɛ́ yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kɔ̃ sah pè kɔ̃, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ pè
wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃. 5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ. Yìkì
núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yɔ̃. Ǹmɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yíyìn pól yɔ̃. Ǹ yĩn nɛ n
gbilki gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̃̀tah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́ sɔ̃̀. Ǹtɛ Yisrayel
no pól náh pɩ Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ. 7 Sɛ̃ ó ye, Abrahmɩ wɛ̃npì pól tɔ
náh pɩ ǹ wɛ̃npì yèsyìkìnìnɛ. Ǹ píɗ́ĩ Yisakɩ wɔ wɛ̃npì ye kɩ n mɔ n kɔ̃ ǹ pétóbélɛ sɔ̃-á
Liyel yo kélɛ ǹ tyí. 8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃npì nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel
wɛ̃npìlɛ. Nónó-á dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃npìlɛ. 9 Yé yah, Liyel lésɔ̃ ǹ
vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Gbĩ yɔ́ yĩ̌nkɔ̃ gbĩ́nɛ, mé kɩ ń syɩ pɔ á tĩ̀nnɛ, tɛ́ Sara kɩ mɛ
ɗ́ĩnpir wɛ dubi.*» 10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kè: Ápi sútó Yisakɩ mè ye dubi
à kɔ̃ ɗ́ĩnpì népĩ̂ nímínɛ nónó-á kènìnìnɛ. 11-13 Gbĩ́ nɛ̂-á wɛ̃npì nɔ́pi náh tɔ̃nì dubi, pè náh
tyítúkúnì pɩ, pè náh tyípéplɔ tɔ pɩ. Ǹtɛ Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃npì nɔ́pi sɔkɔ,
nɛ́nkyí tɛ̃ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tɔ̃ mɛ wã́rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nsyakɔbɩ wɔ tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kɩ nɛ névi tyípínɔ́
náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki. Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ, tɛ̃ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃ di? Á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃
kɛ̀. 15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrɩ pɩ névi nɛ̂ tyí, mě
kè pɩ tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃ yãm yah.»§ 16 Kǎh pɩ sɛ̃,
képah náh n wil névi dyɔ yĩ́ tɛ̃ sɔkɔ, képah náh pɩ ǹ gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil
Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah. 17 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
Liyel-á yo Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́ĩ tyí nɛ: «Ń tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kɩ yĩn ànɛ̂ ń yĩn wil yĩn ye kèkɔ̃yɔ̃́ pól
sɔkɔ, ń kɔ̃ mé ǹ pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»* 18 Kǎh pɩ sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnî yãm yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ
ǹnî pɩ kùkùtǎhkì névilɛ.

* 8:36 8.36 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23. * 9:9 9.9 Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10. † 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23.
‡ 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Malaki 1.3. § 9:15 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * 9:17 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16.

19 Gbòkénpɩ túkù kɩ fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ Liyel kɩ tɔ̃ n tɔkɔ névyelɛ n kɔ̃ nɩ? Nɛ̂ se
kɩ fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nɩ? 20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ Liyellɛ n kɔ̃lɩ? Pı̋n se kɩ
fɛ̃ ké mɔ́-ò piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à pé mɔ sɛ̃ nɩ? 21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrɩlɛ di?
Á kɩ fɛ̃ tyígbí pɩ pɩ pı̋n mɔ kélɛ, tɛ́ kɩ tɔ̃ fɛ̃ ńyã̋n tyi pɩ pɩ pı̋n mɔ kénɛ fãhrɩ ólɛ. 22 Liyel
mɛ ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì wilki mɔ, pé mó pé tǎhkì wɛ̃kɩ. Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̃̀ yı̃nɛ à ǹ
fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̃́mnɔ́ pɩ tɛ́ ǹ gblɔ̃̌y yɛ náhnáh pé tyí. 23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃́rí-á mɛ gblò
dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kɩ, wǎh pépi nónó yãm yah tɛ́ pè yah
wilki sah ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yı̃nnɛ. 24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. Á náh á yah wilki Nsyifunɔ
ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à túkù yah wilki yı̃̀kı̃̀nì tɛ́lɔ́ sɔkɔ, 25 sɔ̃́-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: «Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kɩ pélɛ n ye ń nolɛ. Yı̃̀kı̃̀ nɛ tyí náh sɔ̃̀ nɔ
ń tyí, mé kɩ kélɛ n ye ń dyɔ yı̃̋ yı̃̀kı̃̀lɛ.† 26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésɔ̃ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ no
náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye tɔ̃ pè kɩ ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃̀ Liyel wɛ̃́npı̃̀lɛ.»‡ 27 Yesayi tɔ mó
yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmı̃̀yã́hrí sɔ̃,
kwéy ó ye kɩ n pwah n pi pé sɔkɔ. 28 Yé náh wɛ di, TƐ̃̀ ǸGBƐ̃ Liyel-á tyi nónó yo, à kɩ sè
pɩ dal mɔ súú sétáh yɔ̃.»§ 29 Tɛ́ Yesayi tɔ̃ lésɔ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò TƐ̃̀
ǸGBƐ̃ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃́nɛ min sɔkɔ, á duku náhkɩ to Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩ
névye tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ
yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pépi nónó-á pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃. 31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á
pyě sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃,
pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah gbɔ̃̀ yɔ̃. 32 Sɔ̃ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pè sɔ̃̀ wɛ nɛ ńkɛ̃ pé tyípínì-á kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah képah ye. Pé gbáhkì ye pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkì tyí yɔ̀ sɔ̃. 33 Kénɛ
dáhkìlɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé
yah, mé kɩ gbáhkì mɩ mɩ dáhkì yɔ́ sah Siyɔ̃ kwil sɔkɔ. Névye wilki n mɔ mɔ tɛ́dáhkì yɔ́
ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ké yɔ̃, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ǹ yũ̋npyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ wɛ. Mé mɛ
Liyellɛ n ni pé tyí képah tyí sɔkɔ. 2 Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yı̃̋
Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pɩ yı̃̋tũri sɔkɔ. 3 Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah
sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè pı̃. Tɛ́ pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle. 4 Krista ye
pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yı̃n tyí. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yɔ̃, tɛ̃ kɩ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah sɔkɔ.
5 Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂ wãrkɩ ké tyí
sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ kɩ ǹ minnɛ n pɩ sépi gbɔ̃̀
yɔ̃.»* 6 Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbílɛ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ yónɔ́lɛ képah tyí
sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sɔ̃ á fɔkɔ sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yı̃̂nyɔ̃?›» Nɛ̂ kór-á, kɩ kyɩ Krista
kɔ̃ à kɩ tiki pɔ. 7 Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sɔ̃wãh?» Nɛ̂ kór-á, kɩ kyɩ Krista
kɔ̃ à kɩ wil lékókwíl kɩ dɔkɔ pɔ. 8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Liyel
wɛy mɛ á tnɔ̂. Kè mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ, Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛy
ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.† 9 Wâh kè yo á vyãhlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃
ké yɔ̃ á nɩ sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 10 Wâh sɛ̃ Liyel yɔ̃ á nɩ
sɔkɔ, képah álɛ n pɩ nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á vyãhlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ. 11 Á náh
wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yɔ̃, sen náh tɛ̃
tɛ̃ n pi. 12 Kǎh pɩ sɛ̃, wǎhkì náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
núkú ó ye mɛ pé pól tyí, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí nónó-á ǹnɛ n ye n gbo. 13 Yé náh
wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃
kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃? Ǹ tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃́nɛ, pè kɩ sɛ̃ sɔ̃
ǹ yɔ̃? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí? 15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy kɩ
yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yı̃nnɛ? Képah ye kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Kè mɛ nìvìnìnɛ wâh Nìvìnì tir yópú wɛ pè pé gbáhkì tɔkɔ n pi.»‡ 16 Ǹtɛ

† 9:25 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ 9:26 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § 9:28 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.
* 9:33 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * 10:5 10.5 Yah n tɛ Levitiki 18.5. † 10:8 10.8 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ
30.12-14. ‡ 10:15 10.15 Yah n tɛ Yesayi 52.7.

no pól se yɔ́ Nìvìnì tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi lésõ mɛ píkínyahnɔlɛ
n pɩ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yõ?»§ 17 Sɛ̃ ye Krista yõ sɛ̃nɔ́ n wɛ
Nìvìnì tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nìvìnì tir mɛ̀nɛ mɔ́, Yesu Krista tyí yónɔ́ ye. 18 Ǹtɛ à; pè náh
ǹ tyí yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Pé yɩ̃́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé wɛy mɛ n yɩ̃ni n tɛ̃ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̂ntɛ̃̂n pól tyí.»*
19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pĩ di? Moyisi mɔ́ tõ kwãh tɛ̃ kè
yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Mé kɩ kè pɩ yé kõ yé kɩ yìkì fɔ̃́rɔɔ yɔ́ yèwannɛ n yah. Yìkì nɛ̂
névye-á lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kõ yé kɩ pé dyɔlɛ n yɔ.»† 20 Yesayi ǹ nɩ syãh
kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n yah n kõ, pépi ye wɛ
ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kõ ń tyí, mé ń gblɔ̃̀ynɛ pépi wɛ̃kɩ.»
21 Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Gbĩmɛgbĩ́ mè n nɛ n mɛ ń
gbɛ̃̂n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnì-ǹkɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kõ

1 Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kõ? Ɔ́õ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ tɔlɛ Yisrayel
nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ yìkì sɔkɔ. 2 Liyel náh ǹ náh
vi ǹ no kõ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se kɩ nɛ yé pĩ́nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ,
kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̃̀ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kõ
Liyel tyí 3 nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko mɔ, tɛ́ sárká súkɛ́nkõ-ńtɛ̃̂n yɩkɩ
nónó-á mɛ áwɔ tyí yõ. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̃̀y, tɛ́ pè tõ mɛ n yah n kõ ń kònmɔ-ńsahlɛ.» 4 Ǹtɛ
sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Á nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pĩ̂ kèyõ tɔ̃nɔ́ kyɛgbãm (7 000) wilki sah ń
gblɔ̃̀y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̃̀ Baal yah sɔkɔ à kè gbilki.» 5 Képah núkú
ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah
wilki. 6 Ǹtɛ yɔ̃̀bènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mɔ́ tõ
kɛ̀. Kàh mɛ sépi gbɔ̃̀ yõlɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ náh mɔ́ tõ dò. 7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á
nɛ̂nɛ n yah n kõ, pé pól náh kè wɛ. Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ
tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah tũ 8 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè
pɩ tɔ̃̌rɔ̀ɔ̀. Á pé yɩ̃́ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy
mɛ̀ tyí.» 9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi tɔ tõ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yõke yĩnɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃ vyɔ́nɛ,
ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃́ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúnìnɛ pè dyah. 10 Pé yɩ̃́ mɔ́
nɛ mɛ syìì, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mɔ́ nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́ tɔ́kɔ́bí sɔ̃ mɛ pé yõ.
11 Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kṹmm? Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh dɛ́.
Ǹtɛ pépi-á pilki, yìkìnì tɛ́lɔ́ mɔ́ pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi Nsyifunɔ kõ pè pé yèwannɛ n yah.
12 Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ névye tyí, tɛ́ pé tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ pɩ
pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkìnì tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú. Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̃̀ mɛ̀ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí, 14 nɛ̂-á kɩ á no
Nsyifunɔ kõ kè kɩ yìkìnì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kõ mé kɩ pé túkù wɛ pwah mɔ. 15 Yé náh
wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́ tõ sah Liyellɛ à, wàh tõ pɔ pé
ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyɩ̂ sɔ̃ yilki mɔ di?
16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yõ, sé tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ ǹ
tyí yõ. Séswɔ̂ sémĩ̂n-à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yɩ̃̀ngbɛ̃̂n tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ. 17 Nsyifunɔ
mɛ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̂n kõlɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi
mɔ́ mɛ á kɩ nɛ kyɛ̃h sɔkɔ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yɩ̃̀ngbɛ̃̂n kõlɩ kyɩ pukubi wólívɩ̂
yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃-á wólívɩ̂ séswɔ̂
sɔ̃́nɔ́ nìkì n yohnɩ n mɔ yɩ̃̀ngbɛ̃̂n púkúbínɔ́lɛ. 18 Képah ye, yɩ̃̀ngbɛ̃̂n nónó-á Liyel kõlɩ
kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé gblɔ̃̀ynɛ n yõ n sah, yépi tyí náh sémĩ̂nnɛ, pépi tyí ye
sélɛ. 19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yɩ̃̀ngbɛ̃̂n nɔ́pi kõlɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi. 20 Gbɩ tɛ̃ wɔ
ye, pépi Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ ye Liyel kõ à pè kõlɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel

§ **10:16** 10.16 Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18** 10.18 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5. † **10:19** 10.19 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21.
‡ **10:21** 10.21 Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Yé náh yĩnɛ yè yé gblɔ̃́ynɛ n gbilki. Kè pyě yĩnɛ kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí
ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃. 21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yɛ̀-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yı̃̀ngbɜ̃̀n kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi wɔ
se pyě à kı wɛ yɛ yâh sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ? 22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. Á peke pílkípú
yõ, tɛ́ n pı plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrı mɛ̀nɛ n pnɛ gbı̃́mɛgbı̃́. Képah-à
pí-ńkɛ̃nɛ, yé tɔ kı kɔ̃lı milki. 23 Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kı pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ,
Liyel kı pè tɔ̃ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí kı ǹ syı pè tɔ̃ pukubi. 24 Yé
náh wɛ di, yépi nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kı nɛ kyẽh sɔkɔ wólívì séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á
Liyel ké yı̃̀ngbɜ̃̀n kɔ̃lı kyı pukubi wólívì yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Nsyifunɔ mó mɛ wólívì séswɔ̂
sɔ̃́nɔ́ yı̃̀ngbɜ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kı pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ǹ yṹnpyé, mé kı Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah, sɔ̃nko yè káh n
pɔ yé gblɔ̃́ynɛ n tɔkɔ n pı yĩ pı̃́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kı wũ tɛ̃ níkísekókó pínɔ́
sɔkɔ, pópó kı pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kı pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kı de
Liyel no sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kı pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pwáhnmɔ-ò kı wil Siyɔ̃ kwil sɔkɔ. Á kı pɔ Nsyakɔbı no tyípêl
tɔ́kɔ́bí tɛ̃ yõ pé yõ. 27 Ǹmɔ Liyel-á kı pɔ pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kı yégbékè nɛ̂ kwrɔ
n mɔ n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» * 28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃npílɛ
Nìvìnì tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó nɛkı yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye sɔ̃̀ à yah tɔkɔ pı ǹ
nolɛ. Pé tyí nɔ ǹ tyí pé náh tãn yĩnnɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ
yahlɛ n vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n kɔ̃ póllɛ. 30 Ǹgbòlɛ,
yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle. Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré yahle, à mɛ yépi yãm
yah. 31 Sɛ̃ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ
yãm yah yĩn ye à pı képahlɛ. 32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól
yãm wɛ n yah yĩnnɛ.

33 Liyel pèpɔrı mɛ gblò dɛ́! Lékɜ̃́m mɛ yı̃̃́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tɔ̃ mɛ dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi
tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtɜ̃̀n tɔ náh fɛ̃ n pĩ ló.
34 Kè mɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı fɛ̃ vı̃̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyı̃̀n pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina!

12

Min pínɔ́ késɜ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel pèpɔrı pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̃́ynɛ
Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pı sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pı yályál ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á kı ǹ yı̃́ yuku.
Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pı. 2 Yé káh kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ n
yah n pı. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à lékɜ̃́m késɜ̃́nnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó
tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kı tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye pı tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á
nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃hkì kɛ̃nɛ.

3 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nénúkù núkú pól tyí
nɛ, yé káh yé gblɔ̃́ynɛ n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̃́y tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ,
à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé nénúkù núkú pól kɔ̃ sɔ̃. 4 Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃nsê núkú
núkú ye á pól tyí, tɛ́ tɜ̃̀ntɜ̃̀nnɛ sé tyí dò, nónó-á sé pól pı pı tyi mɛ sé tyí tyílɛ. 5 Sɛ̃ ó ye,
ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ tyí kɔ̃lɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
Á pól kwrɔ mɔ pı núkúlɛ wil gbɛ̃nsê tɜ̃̀ntɜ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̃̂-á mɛ wɛ̃nɛ n tɛ̃. 6 Liyel-á
pèpɔrı pı á tyí à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyí tyílɛ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔlɛ,
tɛ̃ kélɛ nɛ n pı à yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ. 7 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n
so n mɔ pé tyí. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ. 8 Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye
vı̃̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ pèpɔrı pínɔ́lɛ névye tyí, tɛ̃ kélɛ nɛ n
pı fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ névye yah tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kı mɛ
névye yãm yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ kélɛ n pı nìvìnì sɔkɔ.

* 11:27 11.27 Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † 11:34 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ 11:35 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbı 41.3.

9 Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwɩ̃̌nkɩ̀ kɛ̃nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pínó yal n mɔ pnɛ́pnɛ́, yè
mó pèpɔrɩlɛ n pɩ. 10 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yũ̌npíkɩ̀ núkú tyí kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̃̀yénnɛ
n sah wɛ̃ yõ. 11 Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé
nnɔ póllɛ. 12 Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé sɔ̃́mnɔ́lɛ
n pɩ yèkwɔrɩ gbɩ̃́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ níri pínó sɔkɔ. 13 Yé yé yũ̌npyélɛ n yohnɩ n mɔ pé
fyã̀h-ǹtã̀n sɔkɔ, yé mó nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ.

14 Nónó-á yélɛ n fõh, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ n mɔ pé sɔkɔ, yé káh léplɔlɛ
n ye n mɔ pé yõ. 15 Nónó-à mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Nónó-à
mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yé
káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yĩ
pĩ́púlɛ.

17 Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínó wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí. 18 Kàh kɩ mɛ
yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no póllɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 19 Ň
nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̃̌y vyãhlɛ n syi, yé kè toh Liyel syĩ. Yé náh wɛ di, kè mɛ
wã̌rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ tyí ye vyãh syínɔ́lɛ,
ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»* 20 Tɛ́ tõ yo ké fɩ̃́ yó sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkɩ sɔkɔ, yĩ à kõ à yõ;
wàh mɛ níkɩ̀ sɔkɔ, yĩ à kõ à wɔ. Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nɩ̀ségbnɔ sɔ̃ á kwɛ mɔ ǹ
yɔ̃̀nɩ yõ.»† 21 Káh n yɛ pèkè kõ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ sɔkɔ á pèpɛy pínó
gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yó se mɛ né kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rí yõ, Liyel sahkɩ
sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́,
névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à se mó tõ Liyel yórélɛ n yahle,
pèkè ye tɛ̃ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ. 3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pínɔ́lɛ.
Tyítúkúnɩ̀ pí-ò wɔ ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n
pɩ, tyípéplɔlɛ nɛ n pɩ, képah sɔkɔ pè kɩ álɛ n sõ. 4 Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ
á tyí pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh tyítúkúnɩ̀nɛ n pɩ, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ tɛ̃. Dípíyĩ̀ náh pè kõ nɔ̀nɔ́lɛ
dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mè sɔkɔ kɩ fɛ̃ fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki tɛ̃
sɔkɔ. 5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̀hnɩ̀ yah tɩ̃ to yĩn ó náh dɛ́, á
nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ. 6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó
n syi sélɛ, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye pélɛ ké tõ n sah n pɩ yĩnnɛ. 7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ,
kélɛ tɛ̃ kõ. Mɔ́rílɛ mɔ́rí syí-òlɛ n kõ, ǹ té lã̀polɛ lã̀po syí-òlɛ n kõ. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂
yah tíkí pɩ, tɛ̃ yah tíkí pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ yɔ̃̀yén sah névi nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃

8 Nnî yó ńtɛ̃ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé yõ. Á ní-ò tyí-à
mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l pól ye á kɔ dal mɔ. 9 Kǎh yo Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkì pɩ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò
kwâh tyí, à tahlɩ tyi nónó tɛ́ló tɔ tyí-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mè
tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»* 10 Tyínɔnɔ
névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wã̀l póllɛ n kɔ n dal n mɔ.

11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à kal gbĩ́ nɛ̂-á
lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ. 12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Á
ye fɛ̃́ntũ̂ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kõ kyòo yah tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ, 13 à mó képahlɛ kyòo yah
tyípínó ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó tõ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye káh n
pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ prònpɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh yĩ́wílkɩ̀lɛ n pɩ.
14 Yé yɛ yé tyípínó pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ dyɔ tyi
pínó fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúnɩ̀ pínó sɔkɔ.

---

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 25.21-22. * **13:9** 13.9 Yah n tɛ Levitiki 19.18.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃ sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ.
2 Sɔ̃ kénkɔ̃-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ fɛ̃ yíyǐn póllɛ n yõ, tɛ́ nɛ̂ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kɔ̃ à mɛ kò yahle; 3 yíyǐn pól yṍ-ò káh kò kò-ǹkɛ̃
névilɛ n yilɔ, kò kò-ǹkɛ̃ névi tɔ káh mó yíyǐn pól yṍ-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃
tɛ̃ plɛ dò. 4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ ǹnî yó tɔ̃̀npɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sɔ̃ mɛ n pɩ plɛ ò,
à náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ n pi. Yé náh wɛ di,
tǎhkì mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kɔ̃ à kɩ n pɩ plɛ. 5 Túkù tyí sèpǐn mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè
mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃ mɛ nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃ sɛ̃nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ. 6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpǐnnɛ
n mɔ n kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yíyǐn póllɛ n yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ
kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃ n gbilki. Nɛ̂-à se yíyǐn póllɛ n yṍ-ńkɛ̃nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Liyel yĩn ye tɛ̃ tɔ n gbilki. 7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh mɛ min
sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî yó ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ. 8 Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ tyí yõ ye á ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ
ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ. 9 Krista ye ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pɩ lékyî
ànɛ̂ vye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n tuke? Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò,
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ pɔ á pól tuke n pi dò. 11 Yé náh wɛ di, kè mɛ
wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ mé mɛ min sɔkɔ.
No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ, ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ n gbilki.»* 12 Kǎh pɩ sɛ̃, á
nɛ́núkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yó ńtɛ̃ káh tir yó
pɩ nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yó yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 14 Á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃,
kwâh yó ńtɛ̃ náh mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké gblɔ̌y sɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ, kè n pɩ sǐlkǐnɔ́lɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ. 15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yṹnpi
mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tõ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min
kɔ̃ kè mɔ pu, Krista-á ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ. 16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah káh
pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́. 17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂
yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 18 Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃ntɛ̃nɛ,
Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yĩ́ngbílɛ n yo. 19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃
yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃, á ye képahlɛ n yĩkɩ. 20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke
yĩnnɛ. Gbɩ ye, yíyǐn pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yṍnɔ́-á
kɩ fɛ̃ pɔ á yṹnpi yó syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, képah náh plɛ. 21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir
nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, kè se kò kònɔ́lɛ ò, kè se tõ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè
se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ. 22 Áwɔ sɛ̃nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nénpɔ́ tɩ̃̀nnɛ, yɛ képah
tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ
lékàhlɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃, tɛ̃ tyí nɔ. 23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tòtò,
lékàh mɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ, wǎh sõnpílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́
wɛ̃kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kì yõ, tyípɛ̂l ye sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃nplɛnɔlɛ

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yṍtyílɛ n twah pé tyí. Á ye káh
á dyɔ yĩ́ tyi ó yah wũ. 2 Nɛ̂ mè nɛ̂ mè, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kɔ̃ à nɛ n
yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yĩ́ tyi pí-ńsah yah kɔ̃. Kè mɛ
wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ
nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ yõ.»* 4 Tyi nónó pól-á wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ
ǹgbò dùkùlɛ, sè wãrkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kɩ gbah tɛ̃ ànɛ̂ sṍré kɩ
wɛ á sɔkɔ, á yáh-ńsah kɔ̃ kè náh n tyɛ n pi. 5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sṍré
névilɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pɩ núkúlɛ, yé mó Krista pɩ dùkùlɛ n yah
n pɩ. 6 Képah sɔkɔ, yé pól kɩ yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista Súlɛ. 7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23. * **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyónó sȍ. Wǎh ǹ vyãhlɛ Nsyifunɔ
náh tãn kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pɪ pé tȍnpɪlɛ à képah pɪ pé tyí. 9 Á wil képah tyí
sɔkɔ, yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kõ pè kɪ Liyellɛ n gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɪ yĩnnɛ, sɔ̃-á kélɛ
wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Képah ye mé kɪ álɛ n gbilki yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye
nɪyő, tɛ́ kɪ álɛ n gbɪ.»† 10 Kè tõ mɛ yónɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yìkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye, yé
nìvìnìnɛ n pɪ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡ 11 Tɛ́ tõ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Yìkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye, yé pól
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki. No pól mó ǹ gbilki gbilki yìlɛ n gbɪ.»§ 12 Yesayi tɔ kè yo nɛ ńkɛ̃:
«Nsyese pétó náhkì kɪ pɔ yuku kɪ yȉkȉnȉ pól névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɪ pé gbȍ sah ǹ yõ.»*
13 Liyel nɛ̂-á névi gbȍ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nìvìnì ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ,
à mó yèvɪnɪnɛ yé kõ yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé kɪ yé gbȍ sah yĩ́ ǹ yõ ǹ Mirki
tǎhkì gbȍ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wa̋rkínɔ́ yõlɛ

14 Ń yűnpyé, ńmɔ sɛ̃ yĩ́ ké yõ nɛ pèpɔrɪ pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ yáh kɪ
fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kõ. 15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kõ yĩn ye ń kõ mé tyi túkù wãrkɪ nìsãhlɛ
tȁntȁn yísyɔ́ sɔkɔ. Liyel gbȍ yõ ye mé pɪ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɪ pɪ ńmɔ tyí, 16 à ń
pɪ Yesu Krista tȍnpɪlɛ névye wrɔ́, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ. Liyel tȍ kètǎr ye mé n pɪ ǹ
Nìvìnì tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pè kɪ pé gblȍynɛ Liyel kõ kɪ pɪ
yályál ǹ yah ǹ Mirki gbȍ yõ, pè kõ pè kɪ pɪ Liyel dyɔ yĩ́nɛ. 17 Ń wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ
yõ Kristalɛ, máh tȍ nɛ̂nɛ n pɪ Liyel tyí, kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ń tyí. 18 Kénɛ tȍ ye Krista ńmɔ
tɔkɔ à pɪ névye wrɔ́ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ. Mé se kɪ tõ kèyǎh yo kah mɔ képah yõ?
Ǹmɔ ye pè kõ pè n sah Liyel tyí yõ, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyípínì gbȍ yõ, 19 ànɛ̂ gbȉl tyi
ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbȍ yõ. Á tɔkɔ Yerusalɛmɪ kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ
kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɪ sɔkɔ Yiliri mara pól sɔkɔ, mé Nìvìnì tir yo yĩ́ Krista tyí sɔkɔ. 20 Tɛ́ mé
kè yah tɔkɔ à Nìvìnì tirlɛ n yo tȁntȁn nónó sɔkɔ-á Krista yĩn náh yo yah. Nìvìnì tir-á yo
sɔkɔ tɛ tȁntȁn nónó sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́ ńtõ, á kɪ nɛ ǹnî wɔ̀kɔ̀
sètyah yõ sɔ̃ mé n mɔ n dohnɪ. 21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɪ yɔ̀, kè mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á
wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi ye kɪ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ
tyí noh yah, pépi ye kɪ ké dùkù pĩ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ ń kõ mé náh mɛ tɛ̃ wɛ kyɪ yé tȉnnɛ. 23 Ǹtɛ
núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mè sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé tȉn kyɪ dékè mɛ ń kah
tɛ̃. 24 Máh kɪ pɔ n yuku Yɛsɪpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɪ yĩn yah yé tyí kɪ yé dékè ku yah
kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɪ ń tyí ń kõ mè fɛ̃ n yõ n sɔkɔ ń kólólɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sókɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɪ kwil sɔkɔ kɪ kyɪ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɪ mɔ
nɛ́npɔ́. 26 Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ à pé
gbȁn yȋ yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ sɛ̃pú yãm tãn yohnɪ n mɔ yĩnnɛ Yerusalɛmɪ sɔkɔ.
27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblȍy. Ǹtɛ gbɪ yõ, ké kõlɪ ńtɛ̃ sȍ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀; Nsyifunɔ gbȍ
yõ ye névye nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi sɔkɔ. Pépi tɔ mó yĩnɛ pè
Nsyifunɔlɛ n yohnɪ n mɔ pé gbȁn yȋlɛ kɛ̀. 28 Mâh pɔ kénɛ tyi nópi yah wah tɛ à gbȁn
yȋ tùkènmɔnɔ nópilɛ pè kõ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɪpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɪ syɔ̃ yé tyí. 29 Ń
sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tȉnnɛ, Krista-á kɪ sãm mɔ yĩ́ á sɔkɔ.

30 Ń yűnpyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɪ yé
sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kõ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂
yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃-ńsah Yerusalɪmɪ kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi
nìvìnì sɔkɔ. 32 Képah náh, Liyel-à kɪ fɛ̃ syi, mé kɪ yĩni tɛ̃ yé tȉnnɛ nìvìnì sɔkɔ kɪ pɔ mɪ
yah kwéy. 33 Liyel nɛ̂-á yèvɪnɪ nɛ́tɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé póllɛ.
Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

---

† **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɪ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10. † **15:21** 15.21 Yah n tɛ Yesayi 52.15.

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbɪ yé gbȍ, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ Sãnkrɪ kwil Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉ sɔkɔ. 2 Yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n yohnɪ n
mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétȏ-à syɪ ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye névye náhnáh yohnɪ mɔ sɔkɔ,
tɛ́ ńmɔ tɔ yohnɪ mɔ.
3 Yé wɛkɪ Prisili ànɛ̂ Akilasɪ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tȍ pɪ mûnɛ Yesu Krista tyí. 4 Pè ye ku
farkɪ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹmɔ ó náh n kɔ̃ pélɛ pèpɔrɪ pĩ́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉnɔ́ pól nónó-á pè náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pépi tɔ mɛ pé pèpɔrɪlɛ n pnɛ. 5 Yé wɛkɪ Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkɪ ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtɪ
tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pɪ nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara sɔkɔ. 6 Yé wɛkɪ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tȍ
kah pɪ yé tyí. 7 Yé wɛkɪ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɪ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tyí névyelɛ tɛ́
á wɔ̀kɔ̀npèkè pɪ wɛ̃ tyí pélɛ. Yȍyén mɛ n sah n yĩ́ĩ́ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntȍ névye sɔkɔ.
Pépi ńtɛ̃ pɪ Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ. 8 Yé wɛkɪ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yĩ́ĩ́
ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɪ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 9 Yé wɛkɪ Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tȍ pɪ mûnɛ Krista tyí. Yè
mó wɛkɪ ń nɛ́nɔ́ní Syitakisi tɔ tyí. 10 Yé wɛkɪ Apɛlɛsɪ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yĩ́n-ńsah fȉlkȉ viki
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkɪ Arisitobuli gbô tãn tyí. 11 Yé wɛkɪ Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á
ń tyí névilɛ. Yé wɛkɪ Narsisi gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. 12 Yé wɛkɪ Tirifɛnɪ ànɛ̂
Tirifɔsɪ tyí, pépi nónó-á tȍ pɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkɪ ń kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á
tȍ kah pɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 13 Yé wɛkɪ Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wȉlnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ pínɔ́
sɔkɔ. Yè mó wɛkɪ ǹ yṹ tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pɪ ńmɔ yṹnɛ. 14 Yé wɛkɪ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ,
ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɪlɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmasɪlɛ, à tahlɪ á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃
tyí. 15 Yé wɛkɪ Filolɔkɪ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɪ Wolɛ̃pasɪ ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé wɛkɪ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉnɔ́ pól n wɛkɪ yé tyí.

Pole mɛ vȉnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

17 Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ, névye nónó-á
mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh
pélɛ n tĩnki. 18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kɛ̀; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè n
pɪ tȍlɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yĩkɪ. Vyã́hsesyĩ́rí sɔkɔ, pě ǹpȉ-ǹkɛ̃ névye yõ yɪkɪ pé yĩ́nvȉ
wɛlɔlɛ. 19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye ń nɪ
mɛ vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékã́m wɛ yé tyípéplɔlɛ n pɪ. Yé nɛ n mɛ
yályál, yé káh tyítúkúnȉnɛ n pɪ. 20 Liyel nɛ̂-á yèvɪnɪ nɛ́tɛ̃̂nɛ, dǒ kwéy, à kɪ sétȁn yȍtɛ̃ tyí
yɪkɪ pɪ yé gbáhkɪ̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɪ
pɪ yé tyí.
21 Timote nɛ̂-á ń tȍ pɪ mûnɛ, à n wɛkɪ yé tyí, à tahlɪ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ, ànɛ̂ Sosipatɛrɪ
tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ. 22 Ǹmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mè wãrkɪ, ń tɔ n
wɛkɪ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. 23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃̂nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ
wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ tȉnnɛ, à n wɛkɪ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dĩ́ Yerasɪtɪ ànɛ̂ á yṹnpi
Kwaritusi n wɛkɪ yé tyí. 24 [Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɪ pɪ yé
pól tyí. Amiina!]

Gbȋlkȋnɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɪ fɛ̃ tǎhkɪ̀lɛ yé kɔ̃ à yĩnɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir
nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètȉn sȍ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, 26 tɛ́ pɔ wilki
mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu tyi wã́rkínsàhnɔ́ gbȍ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃
Liyel ye lésõ pè kɔ̃ pè kè wãrkɪ sah sɔ̃nko yȉkȉnȉ pól névye kè wɛ n pĩ. Képah sɔkɔ, pè
kɪ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɪ n sah ǹ tyí yõ. 27 Liyel núkúní nɛ̂-á lékã́m ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbílkínɔ́ nɛ n sah
ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́ Yesu Krista gbȍ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wȁl ǹgbnɔ nónó pól-á sȍ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sȍ n yah sé yõ. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sȍ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tõ pé syɩ kè tõ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃ló wȁl kó-ńtȃn sȍ tnɔ kah mɔ. Kăh pɩ sɛ̃, tyídĩ duke pól sȍ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékȃm dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tȁn gbilki gbilki wȁl duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tõ sȍ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kóló kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃́ló gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nìvìnì tir wɛ yo, névye kõ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sȍ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yȍtãm náh sȍ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sȍ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sȍ pé gblɔ̃̀ynɛ n pɩ lékȃm ǹgbnɔ névyelɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè sȍ mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̃̀y yõ, ànɛ̂ lékȃm-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kóló kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wăh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kódĩ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kõ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃̀ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yĩn ye sȍ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kõ, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kõ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù sȍ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vȉnmɔnɔ náhnáhlɛ n kõ, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

[1] Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntȍ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ̃́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂
á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ [2] yépi Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á
mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí tȁntȁn pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n ye n gbo. Ǹmɔ ye yépi TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. [3] Á
kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yȍbènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.
[4] Liyel ye yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Képah ye,
mé n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yĩnnɛ. [5-6] Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè ye
tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbȍ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ
pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kõ yé wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé
tyí. [7] Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista syínpɔnɔ syɩkɩ tɛ̃. [8] Liyel ye kɩ tõ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista syɩ n pɔ sõ tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésõlɛ. [9] Liyel n kɔ ǹ
tyíyónɔ́ sȍ, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Pídĩ́ Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃́pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

[10-11] Ǹ yṹnpyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékȃb-á mɛ de yé wrɔ́. Képah ye, ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé yé vyăh pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ
gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sɔ̃nɔ ànɛ̂ yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ. [12] Nɛ̂-á mé n
yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. -
Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù
wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.

13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tókínólɛ? Pole se pè syɩ dahnɩ yõ yé yĩnnɛ? Pole
yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ? 14 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ mé náh ǹnî yó
ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyí sɔkɔ. 15 Kăh pɩ sɛ̃, ǹnî yó
ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á pè pé wel wilki ni sɔkɔ. 16 Ɔ̃̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh
Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃ tyí sɔkɔ, ń dyɔ náh tɔ̃ mɛ n
kwnɛ nɛ máh ǹnî yó wel wilki ni sɔkɔ. 17 Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé wèlnwi̋lki̋nólɛ
n pɩ ni sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ mɔ Nìvìnì tir yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ kè nɛ n yo à yĩnɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi yĩ́pî dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kõ kè pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ dahnɩ yõ.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yĩ́pîlɛ n wɛ̃kɩ

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yõ, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wõré wɛlɔlɛ névye yah, nónó-á mɛ
mɔ́npunɔ wɛ̃kì yõ Liyel tyí tĩ̀nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ápi tɛ̃ wɔ
tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ. 19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ yĩ pĩ́pú yĩ́pî yɩkɩ,
tɛ́ kɩ lékɑ̃́m névye lékɑ̃́m niri.»*
20 Ǹtɛ yĩ pĩ́pú tɔ̃ ńyãh, ànɛ̂ kărn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlɩ kwɛy gbĩ vyɑ̃́hsensyĩ́rípu tyí wɛ́?
Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yĩ́pî nɛ̂-á mɛ kèkõyɔ̃́ mè névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.
21 Kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yĩ́pî fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pĩ ǹ yĩ́pî sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃,
ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wɑ̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃ ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à pépi
pwah mɔ képah gbɔ̃̀ yõ. 22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ gbi̋l tyi pɩ pé wɛ, tɛ́ Krɛkɩ
névye wɔ n mó n nɛ n mɛ yĩ́pîlɛ n yah n kõ. 23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ n
kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syɩ dahnɩ yõ. Kè mɛ yõ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃
sõnɔ sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 24 Ǹtɛ Liyel-á nónó
ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́ló sɔkɔ, pépi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yĩ́pî
ye Kristalɛ. 25 Yé náh wɛ di, Liyel tyípínì nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye sõnɔ sɔkɔ, sè yĩ́pî
tyilɛ kal névi yĩ́pîlɛ, tɛ́ ǹ tyípínì nónó-á ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kɩ névye sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
26 Ǹ yɑ̃́npyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̃̌y kèdùkù yah kè. Kèkõyɔ̃́ névye-á nónónɛ
n yah yĩ́pî névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃́npnèpulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé sɔkɔ.
27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyɔ̃́ névye mɛ n yah nɛ́wɑ̂n tyilɛ, sépi ye pyě Liyel yah tɔkɔ à sennɛ
yĩ pĩ́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃́nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ tɛ̃́nwɛpu
tɛ̃. 28 Tyi nónó-á kèkõyɔ̃́ névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ pé yah, pè náh mɛ sélɛ
n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́ló tyí yɩkɩ, păh mɛ nónónɛ n mɔ n kõ. 29 Képah
sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́nı́ yó ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̃̌y yɔ̃ n sah n pi Liyel yah sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu Krista wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yĩ́pî
mè wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye tɔ̃ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wi̋lki̋nsàhnɔ́lɛ
ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á pwah mɔ á tyípêl sɔkɔ. 31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé
pé gblɔ̃̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»† Sɛ̃́ ye kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

1 Ǹ yɑ̃́npyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, máh kyɩ yé tĩ̀nnɛ à kyɩ ké tyí yo wilki
mɔ yé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbi̋l sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi yĩ́pî
sɔkɔ. 2 Mé náh sɔ̃̀ mɛ tir yó ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnɩ yõ sɔkɔ. 3 Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
tăhkì kɛ̃́nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah. 4 Máh sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ,
tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̃̀tàhsyi yĩ́pî náh sɔ̃̀ mé n pɩ sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ.
Liyel Mirki ye sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. 5 Kăh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye yĩ́pî gbɔ̃̀ yõ sɔ̃ yé
sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ ye.

Yĩ́pî nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yĩ́pîlɛ nɛ̂-á ké gblɔ̃̌y kèkõyɔ̃́ névye
ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm tyílɛ, pépi nónó min-á kɩ n tyɛ n pi. 7 Ápi mɛ yĩ́pîlɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil

* 1:19 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14. † 1:31 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23.

Liyel tyí, képah nɛ̂-á sȍ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ. Kèkõyő mó-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel
yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ. 8 Kèkõyő yȍtãm sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sȍ mɛ kè
pĩ, pè náh náhkɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pi dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nétɛ̃nɛ. 9 Tyi nópi pɩ à yĩnɛ
sɔ̃-á lésõ kélɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Névi yĩ́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nópilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbȍ yõ. Liyel Mirki kɩ fɛ̃ tyi pól sohlɩ, kàh
sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ. 11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnî yó ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel
Mirki tɔ ó náh, ǹnî yó ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi. 12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ,
Liyel Mirki ye; kèkõyő tyí náh. Liyel-á yȍbènɔrɩ pɩ ápi tyí à yî nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki gbȍ
yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yĩ̋ sélɛ. 13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yĩ́pî kwɔ
dùkùlɛ dɛ́, Liyel wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ
nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ. 14 Névi yȍtàhsyi sõnɔ dùkù
kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki tyilɛ n fɛ̃ n syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ.
Kàh pɩ sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki gbȍ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ
n pnɛ. 15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmɩ pĩ, tɛ́ nɛy
náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmɩ n pĩ n pi. 16 Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tȍ-á nɛ̂nɛ

1 Ǹ yűnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo névye tyí, nónó-á
Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo névye tyí nónó-á nɛ̂
ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé lésõ mɛ píyĩ́rínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 2-3 Yáh lésõ
mɛ píyĩ́rínɔlɛ sɛ̃, yõke tĩ́ntĩ́ kɩ lésõ kǎn pɩ yélɛ, képah ye mé lésõ yɛ̃níkȉlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ à
pɔ syɩ kwɛy mè ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè kɩ tɔ̃ kǎn pɩ yélɛ. Yé yah kè,
sɔ̃-á yűnwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀ yé wró sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye yé mɛ n pɩ, ànɛ̂
névi yȍtàhsyi pɩ dùkù ye yé sɔkɔ. 4 Sɔ̃-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ,
túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ, névi yȍtàhsyi pɩ dùkù ye yé n pɩ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tȍnpɩbɩ ye ápilɛ, nónó gbȍ yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól tȁn ye á n pɩ, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nónó sah á kɔ̃. 6 Ǹmɔ ye sõ
mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh. 7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ
ó kɩ n mɔ n kɔ̃. Névi nɛ̂-á sõ kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kɔ̃ n pi. 8-9 Ápi pól
pɩ tȍ pípúlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ.
Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tȁn pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé tȁn pínɔ́lɛ. Yépi ye
pɩ Liyel swãhlɛ.

Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ. 10 Liyel-á yȍbènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbȍ
yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ
ye ǹnî mɛ n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù
sɔkɔ. 11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yó náh tɔ̃ fɛ̃ kèyǎh wilki n pi à wil képah tyí sɔkɔ,
képah nɛ̂-á Yesu Kristalɛ. 12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wȉlkȉntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃-á túkù-à mɛ kélɛ n mɔ
n dɔkɔ mo mo yîlɛ sɔ̃-á sa̋nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n mɔ n
dɔkɔ mó-ńkɛ̃ yîlɛ sɔ̃-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fȉlkɔ́kɔ́rílɛ, 13 kèkõyő tukey tuke
sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tȁn nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ mɛ plɛ, sé gbɩ kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh
sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól tȁn gbɩ yah, kɩ sé dùkù wɛ̃kɩ. 14 Nɛ̂ tȍ pínɔ́-à súkɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ ké
lédyáhní wɛ. 15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké lédyáhní wɛ n pi. À kɩ
núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sȍ à yĩkɩ to wil ǹ gbȍ kɔ́kɔ́lɛ.

16 Yé se yó pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkȉ-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ Mirki-á mɛ
déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́. 17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ.
Képah ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tɛ̃ tyí yɩkɩ.

* **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3. † **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y tɔ̃ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yɩ̃́pɩ̂̃ névilɛ à yĩnɛ
kèkõyɔ̃́ névye yɩ̃́yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂̃lɛ à yĩnɛ névye yɩ̃́yáhnɔ́lɛ, à mó
Liyel yɩ̃́pɩ̂̃ wɛ. 19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃́ névye yɩ̃́pɩ̂̃lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ dò.
Kè mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «À yĩ pɩ̃́púlɛ n mɔ n tɛ̃ pé lékã́mkãm
sɔkɔ.»* 20 Tɛ́ tɔ̃ mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ ké fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ pɩ̃́pú sõnɔlɛ n pnɛ.
À pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»† 21-22 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n
sah nɛ páh mɛ yã̀hnkõ náh, képah náh pɩ yã̀hnkõ wɔ náh. Ńmɔ Pole ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ
ò, kèkõyɔ̃́ ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy gbĩ tyi ò, ńsɔ̂̃ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí
ye. 23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ
ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kɔ̃ á syi n yo. 2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ tɛ̃ tyí
nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pínɔ́ sɔkɔ. 3 Ńmɔ tɛ̃ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ
sɔ̃́ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃ sɔ̃́, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ńmɔ tɛ̃ wɔ
náh mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̌ynɛ n kɔ̃. 4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ
máh tyípékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃́ névi-á ńnɛ tɛ̃ wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ
fɛ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃. 5 Képah ye, yé káh ǹmɔ dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ
n kɔ̃ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ
névye fɔkɔ sõnɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃̌nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel
tyí.

6 Ń yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé
kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yõ. Képah sɔkɔ,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ. 7 Kwâh
nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃́nɔ́ à
kélɛ à, sɔ̃́ pɩ tɛ́ á á gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyɩ̀ ǹ kɔ̃ kélɛ? 8 Yɩ̀ nónó pól-á yé n
yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̃̀tɔ̃rí ye núkú yé mɛ
n pɩ ápi kɛ̃́nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi tɔ náh kɩ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ
yélɛ. 9 Ńkɛ̃́ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃́ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ no pól náh névyelɛ.
Á pɩ névye sɔ̃́ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, á pɩ syáh syah yɩ̂lɛ kèkõyɔ̃́ pól
tyí, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yõ. 10 Ápi pɩ nɛ́wã̂nnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ
yĩ pɩ̃́púlɛ Krista sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀?
Ápi mɛ yɩ́lɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n sah yépi yõ yé yo kɛ̀? 11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ
núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̀ mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ
n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí. 12 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkɩ̀yɔ̂ á gbã̀nnɛ, à á yõ yõ tɛ̃́nɛ n wɛ.
Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fõh, ǎ kè fɛ̃ n syi. 13 Pàh á tyílɛ n yo
n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ pɩ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ yésyɩ̂ ànɛ̂ ké yɩ́túkúnɩ̀nɛ névye tyí,
pópó à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.

14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh
ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí á kɩ nɛ ń wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃́. 15 Yé yah,
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃́npɩ̀lɛ à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah ye, ńmɔ
mɛ n mɔ kõ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃́. Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃́ mɛ nɔ nɛ́pɩ̂̃
kèyõ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí. 16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃
yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. 17 Képah yĩn ye tɔ̃ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyí,
nɛ̂-á mɛ ń pɩ́dɩ̃́ sɔ̃́. Ǹ tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ò pèpɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé
dyɔlɛ n to n kõ máh mɛ Krista wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃́-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́
póllɛ n yah n kwɔ n kõ tã̀ntã̀n pól sɔkɔ.

18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ yuku pé gblɔ̌ynɛ n
yɔ̃ n sah. 19-20 Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Wɛ̀ngbɩ̀l
wɛ́kɩ́nɔ́ náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tǎhkɩ̀ nɛ̂-á á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ
kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yĩn n pi gblɔ̌y gbílkípú wɛ̀ngbɩ̀l nóhnɔ́-ó tyí dɛ́,
tɛ̃́nwɛnɔ-à kɩ mɛ pé tyí, mé kɩ kè pĩ. 21 Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh pɩ
máh kɩ pɔ yárr yé tyí tyínɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yé n yah n kõ?

* **3:19** 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

5

Pí-ńkɛ̃ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́
yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi sɛ̃nkɔ̃ pɩ n pi. Pè nɛ yé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ. 2 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé tɔ̃ mɛ yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah n
kɔ̃ kɛ̀? Kè pyě sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ yĩ́ yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè kénɛ tɛ̃ yĩni n wilki yé wrɔ́.
3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Képah ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ
lékàhlɛ yĩ mɛ̀ pí-ò kɔ̃ tɛ, á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ
mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Sɛ̃nkɔ̃ névi tɛ̃nɛ, yé Yesu Krista yĩn ànɛ̂ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́,
yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. Kàh tɛ̃nɛ n kwlɔ, à kɩ pí-ńkɛ̃ tyi pínɔ́ yal mɔ ǹ min kɔ̃
kè kɩ wɛ pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ.

6 Yé gblɔ̃̌y gbílkínɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kókɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífɛ̃́hkɩ̀ póllɛ
tɛ́.* 7 Yé kénɛ tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tɔ̃ n mɔ kókɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kókɔ́nɔ́ kɛ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. Krista lésõ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè à ko mɔ
Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyí kɔ̃lɛ ápi tyípêl wu n to yĩnnɛ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, yé mɛ
wásáá kókɔ́nɔ́ kɛ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. 8 Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mó nɛ
n mɛ yályál nɛ́gblɔ́lɛ kókɔ́nɔ́ kɛ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́
syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wɛ̃rkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké sɔkɔ nɛ yé káh nɛ n pɩ n soh
prɔ̀npɩbɩlɛ. 10 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́. Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ, képah
náh pɩ ké yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ ké yĩ́pú, képah náh pɩ, ké sãh fálpú tyí sɔkɔ-à sɔ̃̀ ńnɛ,
yé náh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ n wũ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ dò. 11 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n ye Yesu yõ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ mɛ prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, képah náh pɩ, yĩ́sesúkúlɛ n pɩ, képah
náh pɩ, sãhlɛ n fal, képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ,
képah náh pɩ, mɛ yĩbelɛ n yĩ, yé káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh yõke ńtɛ̃nɛ
n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃nɛ. 12-13 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tùkɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tɔ̃̀ náh képahlɛ. Liyel ye
kɩ tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé nɛ́pékè yĩni n
wilki yé wrɔ́.»‡ Kǎh yo sɛ̃ à, yé náh yé tĩ̀nkĩ̀ névye tuke n pi di?

6

Yesu yõ sɛ̃pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, yě yé tĩ̀nkĩ̀ névye
sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí? 2 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á
kɩ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tuke n pi di? Ǹtɛ yépi-à mɛ pɔ n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ, tyípĩ̂ wɔ
se yé kɩ tɛ̃ tuke kwlɔ? 3 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃, áyáh kɩ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ńtɛ̃ tuke n pi di? Tɛ́
kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tyi wɔlɛ pyě á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ? 4 Ǹtɛ sɛ̃nkɔ̃ tir-à wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á
Yesu yõ sɛ̃pú náh mɛ ǹnɛ n mɔ n kɔ̃, yè n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke nɩ?
5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékɛ̃́m névi yɔ́ ńtɛ̃ náh núkú mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé
wrɔ́ tyi yah wah lɛ́? 6 Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ n yĩni n
tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tɛ̃nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ tɛ dò. Kwâh nɛ̂
pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̃kɩ̀ pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbɛ̃̂n yĩ yĩ tɔkɔ, yè n tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ? 8 Tɛ́
yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̃nɩ̀ ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 9 Yé náh pĩ
nɛ tyíknɛ̃nɩ̀ pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ di? Yé káh yé gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ lɔ́. Prɔ̀npɩbɩ,
ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tókɔ́pú, 10 ànɛ̂ yɛ̃nwóbé, ànɛ̂ yĩ́sesúkú névye,
ànɛ̂ sètɛ̃̀nɩ̀ pípú, ànɛ̂ névye tyí yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n
de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. 11 Tɛ́ yé yah, sɛ̃nknɔ névye ye sɔ̃̀ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál. Yé mɛ wĩ̀lkĩ̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ.
Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃-ò gbɛ̃nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

---

* **5:6** 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mífɛ̃́hkɩ̀ pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wĩ́n n nɛ n yo pé sèmĩ̀rkĩ̀ yɔ́ sɔkɔ nɛ, yṹkúnkáh núkú-á n põ yɔ póllɛ. † **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̃̀ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyî pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɛ̃̂nnɛ n yõ. Pě képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃, ǹ kè wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl nónó pól-á sɔ̃̀ pé pɩ, páh sè milki. ‡ **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.7.

[12] Kè mɛ yónólɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínó gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ yõre náh n
wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínó gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ ńmɔ náh n pı n pi sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ lɔ́. [13] Kè tɔ̃ mɛ yónólɛ nɛ ńkɛ̃: «Yɔ̃ke mɛ kèkùrkı̀ yı̃nnɛ, kèkùrkı̀ tɔ mó
mɛ yɔ̃ke yı̃nnɛ.» Ǹtɛ Liyel kı pɔ sé nínó pól tyí yıkı n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃nsê tɛ̃ wɔ náh
mɔ prɔ̀prɔ̀ pı yı̃nnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yɔ̃ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye mó n yah ké yɔ̃. [14] Liyel
ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ. Á kı ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃nwɛnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. [15] Yé
se yɔ́ pı̃ nɛ, yé wil gbɛ̃nsênólɛ, Krista wil tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɔ́-á tɛ́. Mé pı sɔ̃ mè n pɔ Krista wil fı̃́
yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npı willɛ? Póllɛ, mé náh képah pı n yah n pi. [16] Yé se yɔ́ pı̃
nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npılɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pé nímí-á kwrɔ mɔ pı wil gbɛ̃nsê núkúlɛ.* [17] Ǹtɛ névi nɛ̂
tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sɔ̃nɔ vi n mɔ n pı núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyílɛ. [18] Yé
yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínó kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pı, tɛ̃ wil gbɛ̃nsê vyãh náh n
wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínó tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pı n de ǹ wil gbɛ̃nsê tyí. [19-20] Yé se yɔ́ pı̃
nɛ, yé wil gbɛ̃nsê-á Liyel Mirki mé-ńsahlɛ tɛ́. Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃nólɛ yé
sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pı sɛ̃, yé tyí náh yé gblɔ̃̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé
wil gbɛ̃nsê pı ǹ gbilki gbilki kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

[1] Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé kı yo yé syah núkúnúkú yò.
Yé nɛ ńkɛ̃* kǎh sɔ̃̀ fɔ̃nfɔ̃̋ dı̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ. [2] Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínó yah kɔ̃ yı̃nnɛ, kè ye fɔ̃nfɔ̃̋
dı̃́ mè dı̃́ mè, à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mè sê mè, ǹ tɔ mó de pɛ tyí. [3] Dı̃́-á yı̃nɛ nɛ̂ pínólɛ ǹ kyı
tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pı ǹ tyí. Sê tɔ-á yı̃nɛ nɛ̂ pínólɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pı ǹ
tyí. [4] Sê tyí yɔ̃ náh ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yɔ̃ ye kélɛ. Dı̃́ tɔ tyí yɔ̃ náh ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ
dɛ́. Ǹ kyı tyí yɔ̃ ye kélɛ. [5] Yé káh pɛ̀kı̀ kãm wɛ̃nɛ, né kè náh pı yé nímí yáhntɔkɔnɔlɛ
níríyɔ́ wɛ n pı yı̃nnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé syı pɛ̀kı̀ kwrɔ mɔ.
Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé kı pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃ à kı syɔ̃-ǹsah wɛ kı yé wilki
mɔ. [6] Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yò, kyı̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃kı̀ ye mé yé kɔ̃. [7] Kàh
ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nı̀nɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no
pól mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃nwɛ-ńtɛ̃̂nnɛ. Á tir yɔ́ pínó tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pínó tɛ̃nwɛnɔlɛ
ǹ ní-ò kɔ̃.

[8] Ǹtɛ nɛ̂-á mé kı yo lédyɔ́nı̀ ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yò. Pàh tɛ̃ lédyɔ́nı̀nɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ, képah kı plɛ. [9] Ǹtɛ pàh kı pı̃ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̃̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pı. Fúr pínó ye
fɔ̃nfɔ̃̋ kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rí kɔ̃ kè nɛ n ko.

[10] Tɛ́ nónó-á fúr pı tɛ, máh kı nɛ̂ kɔ̃ n sah pè kɔ̃ n pi, ńmɔ náh n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí
dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, sê náh yı̃nɛ à yal ǹ pɛ tyí. [11] Wàh se mó
yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yı̃nɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí, à yı̃nɛ à ǹ syı yuku ǹ pɛ tyí, pè kyı pé
wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dı̃́ tɔ káh mó ǹ kyı wilki.

[12] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́. Ǹmɔ ye n yo
kélɛ nɛ ńkɛ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò dı̃́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pı Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí
nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki. [13] Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pı Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ,
tɛ́ kénɛ dı̃́ mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí. [14] Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò
pi mè gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ pɛ kı mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò dı̃́ mè tɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye
ǹ kyı kı mɛ yúkɛy Liyellɛ. Ǹkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, pé wɛ̃npı̀ kı mɛ á kı nɛ pé wrɔ́ sɔ̃ dɔ
Liyellɛ. Ǹtɛ kègbı tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ. [15] Ǹtɛ kàh mɛ pı Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃
nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pı. Kàh pı sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu
yɔ̃ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pı kyılɛ, ǹmɔ kı wɛ wũ ǹ gblɔ̃̌y yɔ̃ sɔkɔ. Yèvını sɔkɔ tɛ̃ yı̃n ye
Liyel ye álɛ dò. [16] Ǹkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyılɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ wáh kı tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah
mɔ? Tı̃̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wáh kı tɛ̃ wɛ á kyı min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésɔ̃ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

[17] Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yı̃nɛ kè yı̃nɛ tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à
sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, à yı̃nɛ à nɛ n pı à yı̃nɛ képahlɛ. Kénɛ pı
dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ pól tyí. [18] Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́ Liyel à
ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃. [19] Á
kɔ̃ ò, á náh kɔ̃ ò, yɔ̃ náh mɛ képah tyí. Yɔ̃-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsı 2.24. * **7:1** 7.1 - Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃, kǎh sɔ̃̀ fɔ̃nfɔ̃̋ dı̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ.

kɔ́lɔ́lɛ. 20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃ képah sɔkɔ.
21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̌y yõ wɛ́ntɛ̃nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó
wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal. 22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ
tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ
Krista yɔ̃lɛ. 23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ gbógbó. 24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̌y
tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃̀nì fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ. Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃́ngbɛ̃́
sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ. 26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃́ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé
nɛ́núkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. 27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à
fin n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃̀nì mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́. 28 Dĩ́-à sê tɔkɔ, képah
náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú
kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.

29 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye, à tɔkɔ
núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyì̃ mɛ ǹ tyí. 30 Nɛ̂-à mɛ gbní
sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì̃ mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à
kósyì̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyì̃ yídwénè
nɔ́pilɛ. 31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì̃ mɛ ké nɔlɩlɛ n yõ.
Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃́ mɛ̀ náh tõ n mo n pi lɔ́.

32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ. 33 Ǹtɛ sê-à mɛ
névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃́ tyi yõ. Á n nɛ n mɛ ǹ kyɩ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n
kõ. 34 Kàh pɩ sɛ̃́, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil n kõ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh pɩ sê nɛ̂-à
dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kõ n dal n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̀n pínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃́ tyi yah syi ǹmɔ tyí. Á n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì pí-ńsahlɛ
n yah n kõ. 35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fikéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n mɔ yĩn ye mé
n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ ó tɛ̃̀n yah wṹnɔ́lɛ. 36 Kètɛ̃npì̃kì̃ nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbĩ́ní dékè-á mɛ pélɛ n ko,† tɛ́ páh
kɩ n to n kõ, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɛ̃̀l yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó.
Tyípékè náh kélɛ. 37 Ǹtɛ kètɛ̃npì̃kì̃ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̃̀h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, tɛ́ nɛ
páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì kõ kè n wɛ n pi pé wrɔ́ pé ségbĩ́nínɛ,
tɛ̃ pɩ plɛ. 38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbĩ́ní fur, tɛ̃ pɩ plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbĩ́ní fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ pɩ
plɛ kal.

39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ yah kwlɔ, à kɩ
fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ. 40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ,
wàh wũ dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, képah nìvìnì kɩ kal ǹ tyí. Ńmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyí yɔ̀.
Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí tĩ̀nnɛ. Gbɩ tɛ̃ wɔ ye yé yo
nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kõ. 2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ,
tɛ̃ náh tɔ̃̀nì mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ wǎh sɔ̃̀ yĩnɛ à sè pĩ sɔ̃. 3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí,
Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.

4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyí tĩ̀nnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Á pĩ nɛ fal fal tɔ̃̀lɛ,
kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ. 5 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yíyì̃n náhnáh mɛ
yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n pɩ pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm
náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí, 6 ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kõ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̃̀h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kõ, tɛ̃-á pɩ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ́í.

mɔ yíyi̇̀n póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ tyí yõ. Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ.
Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yíyi̇̀n pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tɛ̃̀nnɛ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yó náh sélɛ. Pé túkù lésõ dar
kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-à fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, pàh
sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɩ n pɔ sãh fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, pè n nɛ n sõ
nɛ tyípékè-á pé n pɩ kò mè kɔ̀nɔ́lɛ. 8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yṍ-ńkɛ̃
náh kwâh yó wilki n pi á sɔkɔ, ké yṍnɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yó dohnɩ n pi á yõ. 9 Sé
kɔ̀nɔ́ gbàh sénsɔ̃ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, képah káh pɔ túkùlɛ
n syɩkɩ n mɔ, nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ. 10 Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n pnɛ, ǹnî
yó-à ńtyĩ́nɔ kyɩ ǹ wɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n yõ, tɛ́ tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku
yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh sṍré mɔ n pi tɛ̃ sɔkɔ, à kõ à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi di?
11 Kàh pɩ sɛ̃ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh n mɔ n pu n pi
áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ di? Tɛ́ á yṹnpi ye mó tõ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku.
12 Yâh n pɩ n de yé yṹnpyé tyí sɛ̃ntɛ̃nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ pé tyi yah wɛ́-ńkɛ̃ yĩnnɛ, Yesu
Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́. 13 Mâh nɛ yõke yó yõ, tɛ́ képah ń yṹnpi yó yõ yɩkɩ n mɔ n
pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé náh tɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ n pi
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ń yṹnpyé, gblɔ̃́y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi náh ńnɛ di? Mé náh Yesu
wɛ yĩ́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ di? Ǹmɔ tɔ̃̀ pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ
di? 2 Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ.
Képah ye, túkù-à sɔ̃ ké pĩ́-ńkɛ̃nɛ ń tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ, yépi tɛ̃ wɔ yĩnɛ yè kè pĩ.
3 Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kõ, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀: 4 Ápi náh yĩnɛ à á
tɛ̃̀n pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di? 5 Ké wɛ̃kì náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syó tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú
sɔkɔ, tɛ́ áyâh n sɔkɔ kóló sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́ló kélɛ n pɩ,
pépi nónó sɔkɔ yó-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ n pɩ di? 6 Tĩ̂, ńmɔ ànɛ̂
Barnabasɩ ó kókó se yĩnɛ à tɛ̃̀n káhkínɔlɛ n pɩ ńtõ à á gblɔ̃́y vyãhlɛ n yah? 7 Yé se kè wɛ
noh yah nɛ, ǹnî yó-á mɛ sràsyi̇̀yálɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yĩn ǹ gblɔ̃́y yĩ́nnɔ́lɛ? Tĩ̂, séswɔ̂ sṍ-ò náh
yĩnɛ ké pye yṍnɔ́lɛ di? Tĩ̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́níkì wɔ n pi?
8 Yé káh n wɛ nɛ kégbó mè tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tõ mɛ sɛ̃ntɛ̃
ńtɛ̃nɛ tótó Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. 9 Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kõ, kè mɛ
wã́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, nyeh-à mɛ swãh tṍnɔ́ sɔkɔ á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y
pukubi á sèmukɔ yṍnɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kõ à képah yo? 10 Ápi
yĩn náh à yo kélɛ di? Áwe, ápi yĩn ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi yĩn ye tyi nɔ́pilɛ
wã́rkínsàhnɔ́lɛ ńtõ nɛ ńkɛ̃, sètõ-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. Táh
mí-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sõnɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. 11 Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyí, ǹ
tyí kõ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɛ̃̀n yi̇̂lɛ á gblɔ̃́ynɛ n pu, kè se yĩnɛ kè yé
gbɛ̃̀n du? 12 Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ yé tyí à, ápi wɔ se pyɛ̌? Tɛ́
képah fyé yõ, ápi náh kwâh yó ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ kè fɛ̃kìnɔ́ dahbɩ
Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yõ. Képah ye, á mɛ tyi pól sro. 13 Tɛ́ yé pĩ tɔlɛ nɛ
ńkɛ̃, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n yah pé vyãhlɛ. Sárká syínwi̇̀lki̇̀pu
tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ n wɛ sárká yi̇̂ sɔkɔ. 14 Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃, Nìvìnì tir yónɔ́
sɔkɔ-á Nìvìnì tir yópú kɩ n yõ.
15 Ǹtɛ ńmɔ yõke yó ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tõ mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kõ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ nìvìnì nɛ̂nɛ n wɛ ké
sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ. 16 Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé
yĩnɛ mè yo ólɛ Nìvìnì tir yo. Képah ye, ké yónɔ́ náh mɛ yĩ́nyáhkì tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè
mɛ ń yõ, mâh yahle ké yónɔ́lɛ. 17 Ǹmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ, à ń gblɔ̃́y mɔ ké pínɔ́
sɔkɔ, mé náhkɩ ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kõ sah ń kõ kélɛ mé n pɩ. Képah ye,
ń pɩ pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ. 18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nìvìnì nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ ń kõ
mé Nìvìnì tirlɛ n yo névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yó yáhnkɔ̃-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ
tɛ̃nɛ.

* 9:9 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

[19] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃. Ǹtɛ mé ń gblɔ̌y pı no pól yɔ̃lɛ nɛ mé pé
yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ. [20] Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pı pé tyí
kɔ̃lɛ nɛ mé pé yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wɑ̏l kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ ǹ pé yɔ̃ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wɑ̏l kɔ́-ò náh mó
tɔ̃ ńnɛ dɛ́. [21] Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ ò, mè n nɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ,
ǹ pé náhnáh yɔ̃ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kı nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́-ńkɛ̃
névi-á ńnɛ dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l tɛ̃nɛ n kɔ, képah n wɛ̃kı nɛ, Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l-á mé n kɔ. [22] Névye nónó Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ,
mě ń minnɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ
nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò, mě ń gblɔ̌y pı pı dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yɔ̃ wɛ n vi
n mɔ pè kɔ̃ pè pı Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ. [23] Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pı Nìvìnì tir yónɔ́ yah yuku
yĩnnɛ, nɛ pèpɔrı nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyãh wɛ ké sɔkɔ.
[24] Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃ wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tópú pól-á ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́ pé
nɛ́núkù ó-á n wɛ ké yɔ̃relɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ ké yɔ̃re wɛ yĩnnɛ. [25] Wɛ̃ kàlnɔ́
tóló tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yɔ̃ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh n mo n pi. Ǹtɛ ápi
kélɛ n pı yɔ̃ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kı mɛ kṹmm. [26] Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé
náh mɛ n to n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ gbɔ̏nkukuri syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syı n dah n
mɔ. [27] Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́ló tyí, mé mɛ ń wil gbɛ̃nsêlɛ n fɔ̃h ń gblɔ̌y tɛ̃nɔ́
sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkı yɔ̃ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pı dùkùlɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ

[1] Ǹ yṹnpyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ ké tyí nɛ yé yé dyɔ sah nɛ
n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̏ mɛ n kɔ ńyĩ́rkì fob sɔ̏, tɛ́ de kah pnɛ yɔ́nsyɑ̂h sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́. [2] Pé
pól de sɔkɔ ńyĩ́rkì fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyɑ̂h sɔkɔ wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, à pı Moyisi sɔ̏
tɛ̃púlɛ. [3] Pé pól yɔ̃ke núkú yɔ̃ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á wil Liyel tyí, [4] tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ,
nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkì yɔ́ sɔkɔ ni ye sɔ̏ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkìlɛ sɔ̏, Krista ye nɛ̂-á mɛ n
yuku pélɛ. [5] Ǹtɛ pé kan náh sɔ̏ pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pı sɛ̃, pè ku kwɛ gbɛ̃nnı sɔkɔ.
[6] Kénɛ tyi ye pı, à ápi yĩ́ yıkı, nɛ̂-á kı á kɔ̃ á yĩ́ náh tɔ̃ n wil n pi tyítúkúnì pínɔ́ tyí pépi tyí
kɔ̃lɛ. [7] Yé káh pı sãh fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́béy
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n yɔ̃, tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku à syáhlɛ n syah.»† [8] Á
ye káh á gblɔ̌y pı prɔ̀npıbılɛ, sɔ̃-á lɛ́sɔ̃ pé túkù kélɛ n pı, tɛ́ nɛ́pĩ̂ kèyɔ̃ gbɔ̃núkú kyɛgbãm
(23 000) mɛ ku pé sɔkɔ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ núkúlɛ.‡ [9] Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃-á lɛ́sɔ̃ pé
túkù pı kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ pè kwãkı ko.§ [10] Yé káh Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃-á lɛ́sɔ̃ pé túkù
kélɛ n pı, tɛ́ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̏npı nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*
[11] Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yĩ́ yıkı. Ápi nónó-á mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ gbĩ́ mɛ sɔkɔ
yɔ̀, ápi yĩn ye pè tyi nɔ́pi wãrkı, à gbáhdyɑ̂h di sah á tyí. [12] Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ
páh mɛ wɛ su yĩn pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pı, à káh pɔ yɔ̃ syıkı. [13] Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yĩni
tɛ̃ yah, sɛ̃nknɔ ye n nɔ névi yɔ̏tàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̏. Á náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ
yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kǎn pı n pi yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kı tɛ̃nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé kı kè fwo, tɛ́
kı yé wɛ̃kı syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃.

Á ye káh nɛ n pı n soh tɑ̏nnɛ

[14] Ǹ yṹnpyé pèplɔ, yé yé náh vi tɑ̏n tyi kɔ̃ pnɛ́pnɛ́. [15] Ǹmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kɔ̃ yĩ pĩ́pú
sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo yé tyí, yé sɔ̃ n yah sé tyí yɔ̃ yé gblɔ̌y. [16] Liyel yɔ̃ke
yɔ̃ gbĩ́nɛ, áyáh ńkɛ̃nɛ wɔ wɔ kwɑ̂h nɛ̂ wɔ á wɛ́kíntɛnɔ náh Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kı
nɛ áyáh pı núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yɔ̃. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃nɛ à n kwɔkı n dibi
n tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pı núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃nsêlɛ. [17] Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́
ápi pípí nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mè ólɛ n tah. Képah ye, kè mɛ á kı nɛ á pól sɔ̃ pı
wil gbɛ̃nsê núkúlɛ.
[18] Tir nɛ̂-á mɛ n pı Yisrayel no nıyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yɔ̃ kɛ̀. Pé sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yɔ̃. Képah ye, yípɛ̂y nónó-á pè n ko ké yɔ̃ sɔkɔ, pé nónó-á sé
kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ. [19] Képah se n wɛ̃kı nɛ máh nɛ yɔ̃re-á mɛ tɑ̏n ànɛ̂ sãh

---

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̏ yah sɔkɔ ye sɔ̏ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-7.
* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

fálnɔ́ kyɔ tyí? 20 Ɔ́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̃̀n tyí-á pè n fal sélɛ,
Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pɩ núkúlɛ sétɛ̃̀nnɛ gbógbó. 21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, té tõ yé yah vi n wɔ n pi sétɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n
yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, té tõ yé yah vi kyɩ n yõ n pi sétɛ̃̀n tyí. 22 Tɩ̂, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n
mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sɔ̃̀ se á n yah n kõ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkɩ̀ se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínɩ̀ pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù
sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n
kõ. 24 Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̃̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kõ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-ńtɛ̃̂nnɛ n yah n
kõ n kal. 25-26 Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye sétáh
ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyǐn póllɛ.»† Képah ye, yĩ nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrɩ sɔkɔ yòh sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃
sé póllɛ n yõ. Kè náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí, yé kõ yè píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ
sé wǐl-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ. 27 Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à ǹ ye yõke yɔ̃́nɔ́lɛ, té á fɛ̃ syi kyɩ, wàh yé
nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwɔ̀ɔ́. Kè náh yĩnɛ kè pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kõ ǹ pɔ píkínyahnɔ
yɔ́lɛ n pɩ sé wǐl-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ. 28 Ǹtɛ ǹnɩ̂ yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃, kò mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kò-á
kélɛ, tɛ̃ wɔ yĩnnɛ ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh kè kɔ. 29 Sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á
mé yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo ǹ syah kélɛ, tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ.
Ǹtɛ ǹnɩ̂ kɩ fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ té ǹnɩ̂ fɔkɔ sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ
tyi pɩ n pi nɩ? 30 Pâh wɛkɩ Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, té fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé tyílɛ
n yo kénɛ yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ, képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkɩ Liyel tyí nɩ?
31 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se tir dùkù nɛ̂nɛ
n pɩ ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ. 32 Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃̀nkɩ̀lɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ tyípékè pínɔ́
sɔkɔ. 33 Yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Ǹmɔ ńkɛ̃nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ tyi pól sɔkɔ.
Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̃̌y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kõ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ nɛ́kwɩ̃́nkílɛ n yohnɩ n mɔ pé
wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

11

1 Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dɩ̃́ ànɛ̂ sê gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbɩ̃́nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, té se tõ mɛ
n kɔ tyi yónɔ́ wɛ̃̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ. 3 Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ
yé kè pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dɩ̃́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó Yesu Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃
mó Liyellɛ. 4 Képah ye, dɩ̃́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwɩ̃nki sah té nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ té mɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah té nírílɛ n pɩ, képah
náh pɩ à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ.
6 Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí ǹ yõ kyénɔ́lɛ, képah
náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kɛ̀.
7 Dɩ̃́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh yĩnɛ yɔ̃́kúrí
kwɩ̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dɩ̃́ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. 8 Kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ náh wil sê sɔkɔ,
sê wɔ ye wil dɩ̃́ sɔkɔ. 9 Dɩ̃́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dɩ̃́ yĩnnɛ.* 10 Képah ye, yɩ̃̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yɩ̃́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɩ.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, á ye pĩ nɛ ńkɛ̃, dɩ̃́ yétɔ̃̂-á
mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dɩ̃́ tyí. 12 Yé náh wɛ di, sê wil dɩ̃́ sɔkɔ, té sê ye mó n dubi
dɩ̃́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ sépi póllɛ sɛ̃.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ? 14 Á
yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ dɩ̃́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyí di? 15 Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù
mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃̀nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kõ, ǹ yõ yah vike yĩnnɛ. 16 Névi nɛ̂ tɛ̃
wɔ-à kɩ tõ mɛ n yah n kõ yékɛ̃̂b pí-ńsahlɛ yĩ mɛ̀ tyí yõ, tɛ̃ pĩ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃-á ápi n pɩ kélɛ à
tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.
* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yò: Yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ mɛ
yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ ló. 18 Ké
gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́ n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ nɛ
gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ. 19 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kõ à Yesu
yõ sɛ̃pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ. 20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh
wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbĩ́nɛ, yé nɛ́núkù núkú pól n núkú n yĩkɩ n kyɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃
yõkenɔ tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ sètɛ̃̀nì sɔkɔ. Kàh
pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tõ kélɛ yé n yõ légbĩ́nɛ dɛ́. 22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó
sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di? Tĩ̂, Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀ se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃pú tɛ̃? Sõ mɛ mé kɩ yo yé tyí yò wɛ́? Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ,
mé náh yé sõ n pi képah sɔkɔ ló.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yò: Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á
kɩ sõ̀ n dahbɩ n pi gbõ̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékẫhnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ, 24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ mɛ
kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kõ yépi yĩnnɛ.
Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékã́m sah ńmɔ tyílɛ.» 25 Yõke yṍntɛnɔ náh, à tõ wóh tɔkɔ sɛ̃ntɛ̃ ólɛ
ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tṍ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ késã́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékã́m sah ńmɔ tyílɛ,
gbĩ́mɛgbĩ́ yâh kélɛ n wɔ.» 26 Yé yah, gbĩ́mɛgbĩ́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ǹ syínpɔnɔ tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ, tɛ́ tɛ̃ pɩ dùkù náh mɛ plɛ,
tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil ànɛ̂ ǹ tṍ tyí píndenɔ sɔkɔ. 28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé
gblɔ̃̀y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyɛ̃̌ búrn mɛ̀ tah, pè mó ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ. 29 Yé náh wɛ
à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ ɗìvɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃ náh sè mɔ kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n
yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̀y yõ. 30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípí yé wrɔ́, tɛ́ yé náhnáh
ńtɛ̃ mɛ ku. 31 Ǻyâh mɛ n sõ̀ n yah pallɛ á gblɔ̃̀y tyí sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n pi á
yõ. 32 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyí nɛ ápi tɔ tyí kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyí ànɛ̂ kèkõyṍ névyelɛ, képah
ye à kõ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ. 33 Képah ye ń yṹnpyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ
yĩnnɛ, yé pól wɛ̃ syɩkɩ. 34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yõ ǹ tĩ̀nnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃ ǹgbɛ̃
pèkè yɔrɩ n mɔ n pi yé gblɔ̃̀y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ
pɔ yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ sépi tyí yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yõ̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kõ

1 Ń yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yõ̀bènɔrɩ tɛ̃ wɔlɛ névilɛ n kõ, mé náh mɛ ké tyí
nɛ yé nɛ n mɛ sé yĩ́tũri sɔkɔ. 2 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yé náh tõ̀nì Liyel pĩ, vì-ǹsah
yɔ́ ńtɛ̃ náh sõ̀ mɛ yé tyí nɛ́ tã̀n yah ó tónkõnɔ náh tõ̀ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ.
3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yĩ́ĩ yé tyí nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n
yo n pi nɛ ńkɛ̃ Yesu tyí yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃ Yesu-á TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ nɛ́
Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yõ̀bènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní ó ye sélɛ
névyelɛ n kõ. 5 Liyel tã̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyí ye sé póllɛ á n pɩ. 6 Tã̀n pɩ
dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pínɔ́ tǎhkìlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ. 7 Liyel
Mirki ye tir fɛ̃npɩnɔ yõ̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ, no pól tyí pɛkɩ yĩnnɛ. 8 Liyel
Mirki ńkɛ̃́nɛ yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n nɛ n wɛkɩ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ Mirki ó ńtõ yõ̀bènɔrɩlɛ
ǹnî kõ, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo. 9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tõ ńkɛ̃́nɛ yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n sɛ̃ yĩ́ĩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, kénɛ Liyel Mirki núkúní n tõ yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 10 Kě
yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ gbĩ̀l tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́ yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel tɛ̃ntõ̀lɛ n syi n yo. Kě
yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel Mirki tyípínìnɛ n wah n pnɛ sétã̀n tyí sɔkɔ. Kě yõ̀bènɔrɩlɛ
ǹnî kõ, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, ǹ tɛ́ yõ̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n fɛ̃ sé yahlɛ
n yo. 11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tõ̀ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fɛ̃npɩnɔ yõ̀bènɔrɩ dibi
nɛ́núkù núkù pól kõ, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃́nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tã̀ntã̀n mɛ dò ké tyí. Ké tã̀ntã̀n dò fyé yõ, wil
gbɛ̃nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃ ó ye pépi
tɔlɛ. 13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se yõbɩ ò, kè

se gblɔ̃y yõ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á pól wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ, à pı
wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃́nsêlɛ, tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí, fı̃́ núkú ó náh ké tyí. 15 Gbáhkı̀-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ
náh fyɔ̀ pı gbɔ̃̀lɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkı kè kõ kè náhkı gbɛ
wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 16 Níkí-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pı yı̃́nɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh
mó pélɛ, képah se náhkı kè kõ kè náhkı gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 17 Wil gbɛ̃́nsê pól-à
sɔ̃̀ mɛ yı̃́nɛ, kè náhkı n nohnı sɔ̃? Ké pól-à sɔ̃̀ mɛ níkílɛ, kè náhkı pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃? 18 Ǹtɛ
Liyel ye wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól mɔ ké sɔkɔ, à yı̃nɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. 19 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sɔ̃̀
mɛ fı̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃́nsê náh náhkı n mɛ n pi. 20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye
kélɛ, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ dò ké tyí. 21 Kǎh pı sɛ̃́, yı̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbɔ̃̀ tyí nɛ, ké yétɔ̃̂ náh mɛ pé
tyí. Yõ tɔ náh fɛ̃ n yo n pi gbyɛ̃̂h tyí nɛ, sé yétɔ̃̂ náh mɛ pé tyí. 22 Ǹtɛ wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n
nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kı nɛ sohkı kósyı̀ mɛ sé sɔkɔ, yétɔ̃̂ mɛ sé tyí. 23 Wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n
nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kõ n yı̃́ı̃, sépi ye pyě à n nɛ n tõ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí
yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yı̃́ı̃ sépi tyí sɔkɔ, 24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n
pyě sépi sah. Wil tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó-á á náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃́nsê
mɔ, à gbílkı̃́nɔ́ sah kal sépi yõ. 25 Kǎh pı sɛ̃́, wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé
pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ dùkù núkúlɛ. 26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n
kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ gbílkı̃́nɔ́-à mó n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nıvıǹı pı kélɛ
wɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kɛ̀, yépi ye Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ, Krista wil gbɛ̃́nsê
fı̃́ yɔ́ ye yélɛ. 28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ sɔkɔ pé tyí tyílɛ:
Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yah wilki. Tɔ̃-òlɛ, tɛ́
kwɔ́pú yah wilki. Képah náh, gbı̃̌lnpıbı mɛ syı. Tɛ́ mɛ yámpú fɛ̃̀ndɛnmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrılɛ
túkù kõ, tɛ́ névye yòhnı̀nmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrılɛ túkù kõ, tɛ́ névye yah tɛ̃́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ túkù kõ,
tɛ́ yɔ̃̀bènɔrılɛ túkù kõ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkı nónó-á pè náh sè sãh. 29 No pól se yɔ́ pı
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, képah náh pı kwɔ́púlɛ, képah
náh pı gbı̃̌lnpıbılɛ? 30 Tı̃̂, no pól se yɔ́ pı yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pı wɛ́nkáhkínɔ
wɛ́kípúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pı wɛ́nkáhkí nɔ́pi yah yɔ́púlɛ? 31 Kǎh pı sɛ̃́,
tir nɛ̂ fɛ̃̀npınɔ-á kı névi yohnı mɔ kal, yé képah yɔ̃̀bènɔrı yah n kõ.
Ǹtɛ mé kı tõ yé wɛ̃̌kı wɛ̃̌kı̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ǹmɔ-à kı sɔ̃ névye wɛlɔlɛ n wɛkı, à tahlı yı̃̂nyõ tɔ̃̀npıbı wɛlɔ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ tyínɔnɔ náh
mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kı nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃ mɔ tṹ, képah náh pı kɛ̃nkɛ̃̌kı̀ yɔ́lɛ. 2 Ǹmɔ-à kı
sɔ̃ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kı sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n wɛ̃̌kı nónó-á sɔ̃̀ mɛ
wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kı sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à kı sɔ̃ mɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á
ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ. 3 Ǹmɔ-à
kı sɔ̃ ń gbɛ̃̀n yı̃ pól dibi kwɛ́ndébé kõ ò, ńmɔ-à kı sɔ̃ ń wil gbɛ̃́nsê ńtɛ̃ kõ pè sukɛ nyàh
sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkı n pi ń tyí.
4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyilɛ n sro, ǎ yòhnı̀nmɔnɔlɛ n pı, à náh yı̃́wílkı̃̀lɛ n pı,
à náh ǹ gblɔ̃ynɛ n wɛ̃̌kı, à náh ǹ gblɔ̃ynɛ n gbilki. 5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh
sen tir yɔ́ ńtɛ̃́nɛ n pı, à náh ǹ wı̃̀l-ńsah ólɛ n yah n kõ, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh
nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ. 6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃̌kı̀ pínɔ́ náh n pı nıvıǹı
tirlɛ ǹ tyí, gbı wɛ̃̌kı̀ kɔ́lɔ́ nıvıǹınɛ ǹnɛ n kõ. 7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyi póllɛ n
yõ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, ǹ yáh-ńsah náh n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ
n mɛ gbah n tɛ̃.
8 Yı̃̀n náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ kı pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kı pɔ
yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kı pɔ tyɛ. 9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ tɔ náh
dal mɔ. 10 Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbı̃-à kı sɛ Liyel tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, lɛ́gbı̃́nɛ sépi nónó-á sè náh
dal mɔ, sè kı tyɛ. 11 Máh lésõ mɛ wɛ̃npirlɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ń wɛkı dùkù, ànɛ̂ ń sõnɔ dùkù, ànɛ̂
ń tyi yah dùkù pól sɔ̃̀ mɛ wɛ̃npir tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃npı̃̌ tyi yal mɔ.
12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yı̃̌rkɔ̀ɔ̀, á kı nɛ dwɔ̃̌ldyâh dı̃̌rɔ̀ɔ̀ yɔ́ sɔkɔ sɔ̃ á n yah sélɛ.
Ǹtɛ á kı pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ mé kı pɔ sè pı̃ sɔ̃-á
Liyel ńnɛ n pnɛ.

13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah
tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah ye tyínɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrılɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀ yohnı n mɔ yĩnnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrılɛ n kɔ̃, yé sé tɔ
yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ gbah n yah n kɔ̃ n kal. 2 Yé
náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel tyi wɔ̃bı̀nsàhnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ
à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, nónó-á névye náh sélɛ n nohnı. Kàh pı sɛ̃, névye tyí náh
tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye. 3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, névye tyí ye
tɛ̃ n nɛ n yo n mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̋rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n
sũ. 4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̋y ó yah yúkúnɔ́lɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀ pól yah yúkúnɔ́lɛ n
yah n kɔ̃.

5 Yé pól-à sɔ̏ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkı nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkı plɛ ó; ǹtɛ yáh
kı Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, képah kı nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à
náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀ wɛ̃kı kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃,
yõre náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyó-òlɛ.

6 Ǹ yɔ̋npyé, sɔ̃-á mâh ńtyı̋nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı yé tyí, tir nɛ̂ mɛ kè
kı pɛkı yé tyí, nɛ́ kè náh pı tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kı mé yo yé syah, képah náh pı pnɛ̀nɔ́
yɔ́lɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ mé syi yo yé tyí, képah náh pı kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
7 Yé yah yímɔ́nı̀nɛ kè, sɔ̃-á yıkılɛ, képah náh pı gbrèynɛ; sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛy
se kı fɛ̃ sé yì dùkù pĩ? 8 Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ pè n fĩbı ǹ yo névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ
mɛ́kı̀ fwó-ńsah, képah-à ńtyı̋nɔ fı̋bínwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı ǹ vi mɛ́kı̀ fwo yĩnnɛ?
9 Sɛ̃ ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkı nónó-á névye náh mɛ sélɛ n nohnı,
tyi nónó-á yé n yo, pè kı pĩ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye yé kı n wɛkı n min n dah
n mɔ ni sɔkɔ. 10 Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̋, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Ǹtɛ kór mɛ sé
núkú núkú pól tyí. 11 Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnı̀-ǹkɛ̃nɛ, ké wɛ́kí-ò n pı nɛ́kẫhnɛ ń tyí,
ńmɔ tɔ n mó n pı nɛ́kẫhnɛ tɛ̃ tyí. 12 Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrılɛ n
kɔ̃, yáh mɛ sépi yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi
náhnáh yah n kɔ̃.

13 Kǎh pı sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n kɔ̃ Liyel tyí à ké
yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kı. 14 Yé náh wɛ di, níri pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkílɛ n wɛkı nɛ̂-á á náh
kè sãh, ǹ n pĩ á nı sɔkɔ nɛ wáh mɛ nírílɛ n pı, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkı, áwɔ ńtɛ̃ náh kélɛ
n nohnı. 15 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ mè n pı wɛ́? Mé kı nírílɛ n pı wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki
gbɔ̏ yõ, tɛ́ kı kélɛ n pı ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kı yìlɛ n gbı wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel
Mirki gbɔ̏ yõ, tɛ́ kı n gbı ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. 16 Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, tɛ́ á wɛynɛ Liyellɛ
n kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndı̀lɛ, pépi kı pı sɔ̃ tɛ́ kı yohnı syi yo nɛ Liyel á
wɛy mè tɛ̃, wáh kı sɔ̃ mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkı Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrı pínɔ́ yĩnnɛ? 17 Á Liyel
tyí tɔ̃nsàhnwɛkınɔ mè-à kı sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ tɛ́lɔ́ kɔ̃ n pi.

18 Ǹmɔ n wɛkı Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkı wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi póllɛ. 19 Ǹtɛ
mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀ wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkı nónó-á névyelɛ n kwɔ, képah tyí
nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.

20 Ǹ yɔ̋npyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃npı̀ tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ pèkè pínɔ́lɛ, yé
nɛ mɛ wɛ̃npı̀ yrɔ̃ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé nɛ mɛ yèwàhnı̀ tyí kɔ̃lɛ. 21 Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Yìkı̀ yɔ́ névye ye
mé kı kɔ̃ pè kı yo mɔ no nɔ́pi tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnı. Ǹtɛ képah fyé
yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»* 22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh,
kè Liyel tǎhkı̀lɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n wɛ̃kı. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnı n mɔ yĩn náh kélɛ.
Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkı̀lɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kı. Ǹtɛ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnı n mɔ yĩn náh kélɛ.

23 Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú ťinkı̀ pól-à ńtyı̋nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé pól núkú tyah wɛ́nkáhkínɔlɛ
n wɛkı à, nónó-á mɛ ké sèndı̀lɛ, képah náh pı Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè
náh yé pı n pi vínpıbılɛ di? 24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi
nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah náh pı Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ nɔ́pi

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

pól nóhnɔ́ kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah. 25 Ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ wɔ̃bìntɛ̃nɔ́ pól kɩ
wilki mɔ kènkwə̀h yõ kwèyy. Képah sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki,
tɛ́ kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃ yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkı̈-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbĩ́ nênɛ, ǹnî kɩ
fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínɔ́lɛ n wɛ n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ
n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú
tı̏nkìlɛ n kɔ̃. 27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pı̂ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ sé yahlɛ
n yo. 28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike Yesu yõ
sɛ̃pú tı̏nkì wrɔ́. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̃̌y tyí. 29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ,
pépi nɛ́pı̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí wɔ yĩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́lɔ́ mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ
n yah. 30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ n wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh vike,
tɛ̃ mó ǹ tyí yo. 31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no
pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ. 32-33 Liyellɛ, tyífɛ̃ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir
tɔ̃nsàhnpɩnɔ tyí nɔ ǹ tyí, yèvɩnɩ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyopu yĩnɛ pè
nɛ mɛ n fyãh n pnɛ pé gblɔ̃̌y yõ.

Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkìnɔ́ pól sɔkɔ, 34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩnɛ pè tɛ̃
syísyí. Pè náh yĩnɛ yɔ́ndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃-á
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yo kélɛ. 35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên
sɔkɔ. Ké yah náh sê nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tı̏nkì sɔkɔ. 36 Liyel wɛy sõ
se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ? 37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò-á pélɛ,
képah náh pɩ, Liyel Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀,
tɛ̃ yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tir kɔ̏nsàhnɔ́-á kélɛ. 38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃nɛ,
Liyel náh mó mɛ tɛ̃nɛ n mɔ n kɔ̃ lɔ́.

39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ yé káh wɛ́nkáhkí
wɛ́kínɔ́ tɔ yah kɔ̃. 40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ.

15

Nìvìnì tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kɔ̃ Nìvìnì tir mɛ̀ tyílɛ, nɛ̂-á mé yo sɔkɔ
yé tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ́. 2 Képah gbɔ̏ yõ sɔkɔ, yé kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kì yõ máh kè yo sɔ̃ yé tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké yõ
sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃nɛ yé tyí.

3 Ǹmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á ku
ápi tyípêl yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 4 Mé tɔ̃ kwɔ́nɔ́lɛ yé
kɔ̃ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpı̏n tɔ̃-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 5 Á ǹ gblɔ̃̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̃̌ynɛ pé nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ,
pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. 6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̏ sə̃́hpú nɛ́pı̂ kyɛkwɛ́ (500)
kahnɩ wɛ̃kɩ fĩ́ núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ ku. 7 Képah
náh, tɛ́ ǹ gblɔ̃̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névye pól wɛ̃kɩ. 8 Pépi pól tyí
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri kòndal-ńkɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 9 Ǹmɔ
ye Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye sɔkɔ tyĩ́ĩ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, máh sɔ̃npílɛ
fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃pú tı̏nkì yõ. 10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̏ yõ
sɔkɔ ye ńnɛ ké sɔkɔ. Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
ńmɔ ye tɔ̏ pɩ kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ. Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ tǎhkì náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂
pɩ ń tyí, képah gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ. 11 Képah ye, kè sɔ̃ ńmɔ ò, kè sɔ̃ pépi ò, kénɛ
Nìvìnì tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ n yo. Képah yõ ye mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé túkù nɛ lékyî náh n
yilki n mɔ n pi? 13 Lékyî-à kɩ mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki
mɔ dò. 14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nìvìnì tir yɔ́nɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi tɔ Krista
yõ sɛ̃nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ. 15 Á wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̏ mɛ gbɩlɛ nɛ lékyî náh n yilki

---

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, yĩ́ndyíní ye sɔ̏ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ tṹ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

n mɔ n pi, mìnì yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃npílɛ nɛ wǎh Krista lékó
yilki mɔ, tɛ́ à náh se mó tõ kè pɩ. 16 Lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó
tɔ náh mó yilki mɔ dò. 17 Tɛ́ Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, yé sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́
ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃ yé tyípêl sɔkɔ. 18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye
mó yɩkɩ. 19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ ó sɔkɔ, yãm
pípú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ n dal
n mɔ nɛ névye nónó tó-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kɩ pɔ yilki mɔ. 21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù
yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù yɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye névye pól lékyî kɩ
pɔ yilki mɔ. 22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól tɔ kɩ tyé-ńkɛ̃
min wɛ. 23 Ǹtɛ no pól lékyî kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃. Krista ǹgbò lékó
ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ gbĩ́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyí yõ, pépi tɔ lékyî kɩ yilki
mɔ. 24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbĩ́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃nɛ, Krista kɩ mɛ névye fnɛ̀pu ànɛ̂
tɔ̃rínɔ, ànɛ̂ tǎhkìnɔ́ duke duke pól tyí yɩkɩ, tɛ́ kɩ yɔ̃̀tɔ̃rí dahbɩ Sú Liyel gbɔ̃̀. 25 Yé náh wɛ
di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbĩ́ nɛ̂-á Liyel kɩ sépɛ́bí pól pɩ Krista
gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.† 26 Kũ ye kɩ pɩ sépɛ tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyí-á kɩ yɩkɩ. 27 Liyel yíyǐn pól pɩ
Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yíyǐn pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-
ǹsahlɛ. 28 Yíyǐn pól-à kɩ pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista nɛ̂-á Pídĩ́nɛ,
à kɩ ǹ gblɔ̃y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyǐn pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃rí tɔkɔ dal mɔ yíyǐn pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyî-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̃ynɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ lékyî yĩnnɛ, pè se náhkɩ kélɛ n pɩ? Lékyî tɛ̃-à mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ
tɛ́ pè pé gblɔ̃ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi yĩnnɛ wɛ́? 30 Tɛ́ lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ
n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ápilɛ dlo sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́ wɛ́? 31 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á
mɛ vínɔ́lɛ yélɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ máh mɛ
kũnɛ n dɔ n yah. 32 Gbɛ̃nképèl nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kì fwo sélɛ dùkù
nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh sɔ̃̀ mɛ nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre nɛ̂ mɛ mé náhkɩ wɛ
ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pɩ nɛ lékyî tɛ̃ náh pɔ n yilki n mɔ n pi, á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ
kɛ̀, ńsɔ̃̂nɛ á kɩ se pɔ n ku n pi tɛ́.
33 Yé káh yé gblɔ̃ynɛ n tõ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nɛ́túkù pɩ á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ yɩkɩ dɛ́! 34 Mé
kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól sen ye kélɛ dò. Yé tõ
n tɛ̃ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃, yè mó pèl pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kɩ yilki mɔ sɔ̃ nɩ? Wil gbɛ̃nsê dùkù nɛ̂ se kɩ mɛ
pé tyí nɩ? 36 Lékɑ̃́m kɛ̃ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye ńkɛ̃nɛ
n ku dò. 37 Wáh ńkɛ̃nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃ pɩ kwlɔlɛ, képah náh
pɩ sèmukɔ káhkílɛ, ńkɛ̃ yòhkì tɛ̃ wɔ náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́. 38 Képah náh, Liyel kè
kõ kè n fi n wil yòhkìlɛ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Sèmukɔ pye duke pól yèh mɛ sé tyí tyílɛ.
39 Wil gbɛ̃nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyí. Névye wil gbɛ̃nsê mɛ ké tyílɛ,
gbɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ, kèpye tyí mɛ ké tyílɛ, yɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ. 40 Yĩ̂nyõ yî tɔ mɛ,
sétáh yõ yî mɛ. Ǹtɛ yĩ̂nyõ yî plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ ànɛ̂ sétáh yõ yî tyílɛ. 41 Gbĩ plɛ́nɔ́ mɛ
ké tyílɛ, ńwɔ̃ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ. Tɛ́ ńwɔ̃ kèpye túkù ńtɛ̃
plɛ́nɔ́ tõ sé gblɔ̃y sé túkù tyílɛ. 42 Sɛ̃ ye lékyî yílkínmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃nsê
nɛ̂-á kɩ n pyãh n pi, képah kɩ yĩ, tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃nsêlɛ nɛ̂ náh tõ n pyãh n
yah n pi. 43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kɛ́túkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃nɛ. Ǹtɛ kàh pɔ yilki mɔ,
kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkìlɛ ké sɔkɔ. 44 Kè n yĩ wil gbɛ̃nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n
mɔ wil gbɛ̃nsê késɑ̃́nnɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Wil gbɛ̃nsê gbɔy mɛ, wil gbɛ̃nsê késɑ̃́n tɔ
mɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Nɛ́gben nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ Adama
tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kõ. 46 Wil gbɛ̃nsê késɑ̃́n nɛ̂-á wɛ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah náh pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃nsê gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á
wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah pyě pɔ. 47 Puri ye mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ.
Adama ní-ò wɔlɛ, ǹmɔ wil yĩ̂nyõ. 48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyí kõlɛ.

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7. § **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7.
* **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

Nɛ̂-á wil yɩ̂nyõ, yɩ̂nyõ tyíno mó mɛ ǹmɔ tyí kõlɛ. 49 Áyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù
nɛ̂nɛ, sɛ̃ ó ye á kɩ tõ pɔ n pɩ n pi yɩ̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.
50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyí ń yṹnpyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃nsê gbɔy náh fɛ̃ n de n pi
Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Á pól tɛ̃ wɔ náh n ku n pi dɛ́. Ǹtɛ
kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ viri nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃́ víkényɩkɩnmɔnɔ wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
lékyî kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tõ n ku n yah n pi. Ǹtɛ ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ
viri. 53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh mó vi mɔ
pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ. 54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tɛ́ ku ku
kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbɩ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ tir wã́rkínsàhnɔ́ mɛ̀
kɩ wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Kũ tyí ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí pnɛ́pnɛ́.»† 55 «Kũ, ńyãh mɛ á
tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡ 56 Névye tyípékè pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó tǎhkìlɛ tyípékèlɛ n kõ. 57 Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kõ
tyi nɔ́pi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
58 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ gbáhkì núkú yõ. Yé
wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kõ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Á yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ n mɔ, máh
vɩ̃̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kõ nɛ pè kè pɩ sõ, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.
2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé káh ńmɔ
pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ. 3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ wãrkɩ tɛ́ kɩ
sépi ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé névye yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kõ pè kɩ kyɩ sè kõ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. 4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyínɔ́ tyí, á kɩ wɛ̃kì pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkì sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ. Képah ye mé
kɩ kah tɛ́ kɩ de yé tɩ̃̀nnɛ. 6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ yé tyí. Gbɔ̀kénpɩ
mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kõ
mé kɩ yõ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́. 7 Kèpàhpíkì sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyí nɛ mé n pɔ n yah n
sɔkɔ yé tyí yɩ̂nyõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
8-9 Ń fwɔ́pú sénsõ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃kì ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ mɔ ń tyí ń
tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nɛ́npɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ Pãntekɔtɩ syáh syah sõ
tyí.
10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyí kõlɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́
plɛ tíkí kõ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ. 11 Nnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ǹmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ
ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé tɩ̃̀nnɛ, yé yòhnìnmɔnɔ pɩ ǹ
tyí ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kõ à pɔ ń tnɔ̂ yèvɩnɩ sɔkɔ.
12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̃̀ kè yah kõ ǹ tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ à kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú télɔ́lɛ. Tɛ́ à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ
wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyí, à kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syɩ̃̀-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkì núkú yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé yé nɩ
syãh, yè mó yé tah n sah. 14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.
15 Ń yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ Akayi mara sɔkɔ.
Pè tõ mɛ pé gblɔ̃́y kõ yɩ̃́ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé pɩ̃́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́.
Képah ye, mé kɩ tõ kè yah kõ yé tyí nɛ, 16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye tyí yõ, à tahlɩ nónó
tɔ-á mɛ tã̀n nɔ́pilɛ n pɩ pélɛ mɛ n kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̃̀, kè ń nɩ vɩ yɩ̃́. Pè ye mɛ
pɔ yé swɔ tɔkɔ. 18 Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyí tyí. Yé yĩnɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye yɩ̃́gbílɛ
n yo.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

19 Asi mara Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ n wɛkɩ yé tyɩ́. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú
nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ. 20 Yé yű̃npyé
Yesu yõ sɛ̃pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásȍ, pé pól n wɛkɩ yé tyɩ́.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyɩ́ tyɩ́nɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́ ń gbȍlɛ, kè wɛ yɔ̀: Ɲ̄mɔ Pole n wɛkɩ yé
tyɩ́.
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyɩ́-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ névi nɛ̂ tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ tɛ̃ tyɩ́ yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]
23 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȍbènɔrɩ pɩ yé tyɩ́!
24 Yé pól tyɩ́ nɔ ń tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃nɔ́lɛ

1 Ŋmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yɩ̃́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yũnpi
Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkì tyí Korɛ̃ntɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ. 2 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy kɔ̃nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ŋmɔ ye Súlɛ nɛ̂-á névye
yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ. 4 Ŋmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ tyinɔ pól
sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃-á à ápi nnɔ de. 5 Áyáh
mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n yuku sõ Krista tyí kõlɛ, sɛ̃ ye Krista tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n
gbah n de n yuku sɛ̃. 6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ
yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sõré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n sro ápi-á nónó
dùkù sro sɔkɔ. 7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩnnɛ. Á pĩ nɛ sɔ̃-á yé
yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃-á yé nnɔ tɔ kɩ n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.

8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yɩ̃́tũri
sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kǎn pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kõ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n
sõ nɛ kǎh kɩ á yõ yĩ.

9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ tɔkɔ
to á gblɔ̃y yõ, tɛ́ kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyĩ̂lɛ n yilki n mɔ. 10 Ŋmɔ ye ápi pwah mɔ
kũ mɛ̀ dùkù gbõ. À kɩ tõ á pwah n mɔ n pi. Á gbõ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh kɩ á pwah n
mɔ n pi ńtõ. 11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh níŕílɛ n pɩ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, á
kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwɩ̃nkí nírí pínɔ́ gbõ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí
ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á fɔkɔ dal no póllɛ
yãryãr pí-ńkɛ̃nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ n kal yépi wɔ tyí. Liyel yòhnìnmɔnɔ gbõ yõ
ye á kõ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékãm gbõ yõ náh. 13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ
yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kɔ́r pĩ kwlɔ. Ŋ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̌ tɔ kar kɩ ké
kɔ́r pĩ yɩ̃́. 14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, yé yõ kɩ
yõ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó yõ yépi yĩnnɛ. 15 Ŋ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé
nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩnnɛ kè kõ kè pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé tyí. 16 Ŋmɔ sõ mɛ ké tyí nɛ
máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyí. Tɛ́ máh kɩ ń syɩ, mé
n pɔ n wil yé tyí ńtõ yé kõ yé ń yohnɩ n mɔ mé wɛ n yõ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara
sɔkɔ. 17 Ŋtɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tĩnnɛ, képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh mɛ tyilɛ n yah
n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃? Képah náh pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ ń yah yɩ̃́nɛ; mâh nɛ
àwe-á, dǒ mè n tõ nɛ ɔ̃ɔ̃-á? 18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ
náh kélɛ. 19 Ŋmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ n yo yé tyí,
kɔ̃nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́ ye kélɛ. 20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbõ yõ ye Liyel
vyãh kɔ̃nɔ́ tyi pól yĩnɛ n tɛ̃. Ŋmɔ gbõ yõ ye tõ ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel
yõ. 21 Liyel ye kõ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ. Ŋmɔ ye wilki
sah álɛ ǹ tyí yõ. 22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbõ yõ-á á
pĩ nɛ, wǎh ǹ vyãhlɛ á kõ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. 23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh
kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kõ mé náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti kwil
sɔkɔ. 24 Á náh mɛ n yah n kõ nɛ á tir yɔ́ kãhlɩ n sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí
tĩnnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ ye á n yohnɩ n mɔ yélɛ sɔ̃nko nìvìnì wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ mɛ
yé tah sah Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ŋmɔ kè yah ń gblɔ̃y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ yé tĩnnɛ mé pɔ yèkwɔrɩ yɔrɩ
mɔ yé yõ ńtõ. 2 Ŋmɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nìvìnì yõlɛ, nɛ́ yépi náh
máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ? 3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé káh pɔ
yé tĩnnɛ yé túkù kõ pè yèkwɔrɩ mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ nìvìnì mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ.

Mé kè pĩ yĩĩ nɛ, mâh mɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɪ nìvìnìnɛ yépi tɔ tyí. 4 Ǹmɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkɪ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń nɪ sõ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékãm sõ mɛ vye fɛ̃kɪ té yétĩ mɛ n kah n kwɛ.
Yèkwɔrɪ náh sõ mé n yah n kɔ̃ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ mɛ ké tyí nɛ yé pĩ, yé tyí-á
mɛ nɔ ń tyí à kyɪ syɪ ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɪ-à wɛ ǹnî yó gbõ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɪ dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrɪ mɔ kélɛ. Ǹtɛ
áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kɪ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɪ mɔ kélɛ. 6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á
kɪ lékàh nɛ̂nɛ à kɔ̃, képah kɪ yĩnɛ ǹnɛ. 7 Képah ye, yé yĩnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ yè mó ǹ nɪ
de, sɔ̃nko yèkwɔrɪ káh pɔ ǹ yáh-ńsah tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɪ nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé tyí. 9 Máh sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wãrkɪ n tɛkɪ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sõ mɛ ké tyí nɛ mé yé gbɪ yah, yáh kɪ
mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ. 10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kɔ̃, ńmɔ tɔ kɪ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́
yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnî kɔ̃, yépi yĩn ye mè n pɪ kélɛ Krista yah sɔkɔ. 11 Képah sɔkɔ, sétãn
yõtɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ n pnɛ dò.

Pole sõnɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yĩni tɛ̃ Turasɪ mara sɔkɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yó-ńsah, mé kè wɛ Liyel ké wɛ̃kì
yɪkɪ mɔ ń kɔ̃ pallɛ. 13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́, ń sõnɔ náh
sõ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kì ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ Masedonɪ
mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbȍ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɪ tɛ̃́nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ
Kristalɛ. À á kɔ̃ á Krista dùkùlɛ n yo n tɔ̃ n mɔ n kɔ̃ tãntãn pól sɔkɔ, sɔ̃-á làsèkwěl pãn n
tɔ̃ n mɔ tyah pól sɔkɔ. 15 Ápi pɪ làsèkwěl pãn pènɛ̀kì tyí kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbȍ Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́ wɛ̃kì yõ,
pãn mè mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól tyí. 16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ.
Túkù tyí mó, á mɛ n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɪ fɛ̃ képah pɪ wɛ́?
17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ náh mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ. Liyel ye
tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ
yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tɔ̃ yĩnɛ á gblɔ̌y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pɪ, á se yĩnɛ à sɛ́bɛ́y yó wãrkɪ
yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pɪ? Tĩ, yépi se kɪ wãrkɪ á kɔ̃ sɛ́bɛ́ynɛ,
nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɪ mɛ ápi dùkù yo? 2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wãrkínɔ́lɛ á nnɔ
sɔkɔ. No pól kélɛ n pnɛ, té kélɛ n kar n pnɛ. 3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂
sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á kɔ̃ á wãrkɪ. Wãrkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃ Liyel Mirki gbõ níy ye, wãrkɪ
wãrkɪ kwâh níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wãrkínɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ
ye.
4 Krista gbõ yõ ye á sɛ̃nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ. 5 Ápi-á tyi nónónɛ n pɪ
yò, á yɛ̃ngbɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pɪ sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃nɔ́ ye. 6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃nwɛnɔlɛ á
fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késãn tyilɛ névyelɛ n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n
wil tyi kõnsàhnɔ́ wãrkínsàhnɔ́ sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi
kõnsàhnɔ́ nɛ̂-á wãrkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ
n kɔ̃. 7 Tyi kõnsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wãrkínmɔnɔ gbĩnɛ dyêh fábkɔ́
fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃rí sõ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́ Yisrayel no náh sõ mɛ
fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃rí náh mo póllɛ. 8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á
tõ nɛ̂nɛ n pɪ, képah náh Liyel tɔ̃rí wɛ̃kɪ n kal n pi di? 9 Tyi kõnsàhnɔ́ wãl kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n
pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah tyí sɔkɔ, gbɪ wɛ̃kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyɛ̌. 10 Á kɪ fɛ̃
yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃rí nɛ̂-á sõ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah tɔkɔ yõ. 11 Gbílkínɔ́-à mɛ
sah mɔ́-ńkɛ̃ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyɛ̌.
12 Á gbõ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɪ mɛ yĩnnɔ́lɛ. 13 Ápi náh mɛ pɪ Moyisi
tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sõ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃nɔ́ yal n mɔ gbĩ
pĩ, képah nɛ̂-á sõ mo mo tyí náh kélɛ. 14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃ fɛ̃ntũ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh
tyi kõnsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar, kénɛ fwɔ mè n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh
tɔkɔ to pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah. 15 Gbɪ yõ à
pɔ syɪ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kõnsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mè n nɛ n mɛ pé lékãm yah fɔkɔ
n tũ n sah. 16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mè n tɔkɔ n to tɛ̃ yah sɔkɔ. 17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂
tyí-á n yo ásɔ̂, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̌y
yõ nɛ́npɔ́. 18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃rílɛ n wɛ̃kɪ.

Á vi mɔ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kõlɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tô vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃̋hnɔ́ nónó wɛ

[1] Liyel ye ápi yãm yah té tõ mɛ̀ dahbɩ á gbõ, képah ye á kélɛ n pɩ wílkúnì kɛ̃nɛ. [2] Sen
tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n pɩ yĩnvǐ kɛ̃nɛ, á náh
mɛ Liyel wɛy kórlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n yo tótó, sɔ̃nko névye pól sɛ̃ á yõ
Liyel yah sɔkɔ. [3] Ǹtɛ ápi-á Nìvìnì tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tõ mé-ńkɛ̃nɛ kyòo, tyí yíkípú
tyí ye kè náh mɛ kyòo. [4] Sétãn yõtɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ ye fɛ̃ntũ̂ mɔ pé yah. À
kàh-ǹsah tũ pé tyí, sɔ̃nko Nìvìnì tir-á Krista tɔ̃rí kyòo nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah wɛ.
Té Liyel kètɔ̀ ye mó tõ Kristalɛ. [5] Ápi gblɔ̌y tyí náh á n yo n kõ dé, Yesu Krista tyí ye á n
yo n kõ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tõnpɩbɩlɛ yé tyí Yesu Krista yĩnnɛ. [6] Yé náh wɛ
di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃ kyòo mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ǹmɔ ye kõ mɔ kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko
névye ǹ tɔ̃rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ. [7] Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kõ, ápi nónó-á
sohkɩ kɛ̃nɛ á sɔkɔ puri pĩn tyí kõlɛ, sɔ̃nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil
ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí. [8] Fɔ̃hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á
lékãm mɛ vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ. [9] Pè mɛ kõ á náh à álɛ n fõh, ǹtɛ Liyel náh
ǹ náh vi á kõ. Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh ku. [10] Yesu-á fɔ̃̋hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah
ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsõ. Képah ye kɩ névye kõ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ. [11] Né ápi náh ku, gbĩ́mɛgbĩ́ á kɩ mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃nsê
nɛ̂-á mó sohkɩ kɛ̃nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. [12] Kǎh pɩ sɛ̃, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi
mó mɛ tyé-ńkɛ̃ minnɛ n wɛ. [13] Kè mɛ wãrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé
sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń kõ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kõ á ǹ
wɛynɛ n yo. [14] Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wǎh kɩ ápi
tɔ lékyî yilki mɔ, té kɩ kyɩ ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnô. [15] Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ.
Té képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ yõbènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí,
pè mó ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

[16] Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃nsê tyí-à kɩ sɔ̃ mɛ n yɩkɩ
n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sãnnɛ sõmɛsõ. [17] Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃
yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ tyé-ńkɛ̃ yõ
yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí sõwãh. [18] Yĩ-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi
mɛ n yah n kõ. Kè náh yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kõ. Yĩ-á n tɛ̃ n pnɛ yî
nónó yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃nɛ.

5

[1] Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ, Liyel kɩ min
tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kõ yĩnyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃npɩnɩ
náh kélɛ. [2] Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké yĩnnɛ.
[3] Áyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tõ n wɛ n pi. [4] Wô nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɩ mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tókópékè sɔ̃ á yõ. Min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀
yõ, kè náh mɛ á kɩ nɛ á sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kõ dé. Yíkí-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah
nɛ̂-á Liyel kɩ á kõ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɩkɩ yɩkɩ tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ. [5] Liyel
ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n pɩ n pi á tyí, ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɩ
mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ. [6] Képah ye, á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ á min tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ tɛ̃ á wil
gbɛ̃nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dónólɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. [7] Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbõ yõ ye á mɛ n yuku
yahlɛ, ǹ wénɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh. [8] Á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil
gbɛ̃nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyɩ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnô. [9] Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ se wɛ wìl-ǹkɛ̃nɛ
ò; áyáh pɩ sɔ̃ té á tyí n nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n kõ. [10] Yé náh wɛ di,
á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɩ mɛ pèpɛy pɩ kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ, à kɩ à dyah
kélɛ. Nɛ̂-à kɩ mó mɛ pèkè pɩ, à kɩ à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbõ yõ

[11] Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínólɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n yah n kõ nɛ á
névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyel pu. Té ńmɔ sõnɔ sɔkɔ,
yépi tɔ api pĩ yĩĩ́. [12] Á gblɔ̌y dùkù náh tõ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kõ
yè fɛ̃ yé gblɔ̌ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wényo-ńsah kɩ wɛ yé tyí yĩ yah pípú
tyí. [13] Ápi yõgbèl-à kɩ sɔ̃ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɩ se mó mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn

ye. 14 Krista tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nénúkú-á ku no pól swɔ sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ á kɩ nɛ no pól tɔ sɔ̃ ku. 15 À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ,
pè káh pé minnɛ n pɩ pé gblɔ̌y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè kélɛ n pɩ ǹmɔ yĩnnɛ.
16 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yó ńtɛ̃ yah n pi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhnólɛ.
Áyâh sɔ̃ sɔ̃ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃, núkúnúkú á náh tɔ̃ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃. 17 Névi nɛ̂ wró-à
mɛ kwrónmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɩ n vi n mɔ. Ǻ ǹ pɩ dùkù kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɩ dùkù
késãn tɔkɔ. 18 Liyel tɔ̃ vyãh ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wró kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbɔ̃ yɔ̃,
tɛ́ mɛ wró kwrónmɔnɔ tɔ̃ dahbɩ ápi gbɔ̃. 19 Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyípêl
mɔ kɔ̃, à syɔ̃ Krista tyí à pé wró kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wró kwrónmɔnɔ tyí yónó dahbɩ
ápi gbɔ̃ nɛ, á névye wrólɛ n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ. 20 Krista yĩn yɔ̃ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè
mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ n yo n mɔ névye tyí ápi gbɔ̃ yɔ̃. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí
Krista yĩn yɔ̃ nɛ, yé yé wró kwrɔ n mɔ Liyellɛ. 21 Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel
ǹmɔ twah mɔ ápi tyípêllɛ, sɔ̃nko ǹmɔ gbɔ̃ yɔ̃, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɩ Liyel tɔ̃ pɩ mùnɛ sɛ̃, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ wǎh yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂
pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yɔ̃ kɛ̃nɛ. 2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃:
«Tyah-á sɔ̃ mɛ pallɛ gbĩ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sɔ̃lɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*
3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yó ńtɛ̃ yɔ̃ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ á tɔ̃ tyí sɔkɔ.
4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tɔ̃npɩbɩ kègblɔlɛ. Á mɛ gbah tɛ̃
yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh. 5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè
névye mɔ á yɔ̃, tɛ́ á mɔ tãn pèl pínó sɔkɔ. Ǻ náh mɛ n wɛ n dɔ, yɔ̃ke tɔ náh mɛ n wɛ
n yɔ̃. 6 Á mɛ tɔ̃lɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínólɛ ànɛ̂ á lékãm póllɛ. Ǻ mɛ tyilɛ n sro mɛ
pèpɔrɩlɛ n pɩ Liyel Mirki gbɔ̃ yɔ̃. Tyínɔnɔ yèsyìkì mɛ á sɔkɔ, 7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ n
yo Liyel tǎhkì gbɔ̃ yɔ̃. Gbɩ wɛ̃kì kóló ye ápi pɩ á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bílɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y
yɔ̃lɛ n syɩkɩ. 8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kɔ̃ fɛ̃. Pě á yĩ̌gbílɛ n yo, képah
náh pɩ pě á yĩ̂pollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mìnyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye mó tɔ̃ álɛ. 9 Pě álɛ n pɩ
pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ kyó. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃ álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě
fɔ̃hnólɛ n sah á yɔ̃, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ. 10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbĩ̂mɛgbĩ̂ à
n nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye náhnáhlɛ n pɩ
tahbɩlɛ. Pě álɛ n pɩ kwâh kɛ̃púlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tɔ̃ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ. 12 Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki
yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ. 13 Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé mɛ
n yo tyilɛ yé tyí. Yé yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩ̌ álɛ.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yó ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kì kóló ànɛ̂ tyítúkúnì
pínó náh mɛ wɛ̃kì núkú yɔ̃. Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. 15 Krista ànɛ̂ sétãn
yɔ̃tɛ̃ wró náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wró náh fɛ̃ n kwrɔ n
mɔ. 16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ápilɛ, Liyel
ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kó-ńtɛ̃n sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wró, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yó ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩ̌npì ànɛ̂ ń syónpìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo, ǹmɔ nɛ̂-á
tǎhkì nétɛ̃nɛ.»

7

1 Ń nénónó, Liyel vyãh kɔ̃nó nópilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó pól-á
silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah
ǹ yah tíkí pínó sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yó ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yó ńtɛ̃ gbɔ̃ tyɛ. Á náh
syɩkɩ ǹnî yó ńtɛ̃ yɔ̃. 3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dé. Mé kè
yo sah tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nónólɛ á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wró yɩkɩ.

* 6:2 6.2 Yah n tɛ Yesayi 49.8.

4 Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínólɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩĩ nɩ dénólɛ ń tyí. Yèkwɔrɩ duke
pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì mɛ kah mɔ ń sɔkɔ. 5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de
Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ.
Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ. 6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ
ápi kõ á nɩ kõ kè de. 7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kõ kè de, yáh sõré nɛ̂ mɔ ǹ
sɔkɔ képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ
yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃ à ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn gbah mɔ ń nìvìnì yõ.
8 Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ ké tékínmɔnɔ
náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́
kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí. 9 Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ
mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh dɛ́, yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah
yĩn ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sõ mɛ yĩ́nénólɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á náh pèkè yɔ́ ńtɛ̃ pɩ yé
tyí. 10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nénólɛ Liyel tyí, képah névi pɩ dùkùlɛ n vi n mɔ
à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí. Ǹtɛ kèkõyɔ̃ tyi sõnɔ-á
yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ kũnɛ. 11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nénólɛ
Liyel tyí, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̃̌y kõ yĩĩ.
Yé mɛ gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kõ.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yĩĩ yé gblɔ̃̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pínólɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yĩĩ Liyel wɛ̃kì kóló sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyí nɛ fõhnó sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ. 12 Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ
mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé
kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yĩĩ yé tyí.
13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh Tite nɩ sũ ǹ
nɩ kõ kè vɩ sɔ̃, kè wãn mɔ ápi nìvìnì yõ. 14 Mé lésõ ń gblɔ̃̌y yõ sah kwéy Tite tyí yé tyí
sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ n yo sɔ̃ yé tyí, sɛ̃ ye á yo yé yĩ́ngbílɛ
Tite tyí, tɛ́ à mó ńtyĩ́nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃. 15 Yáh à tõ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃, ǹ dyɔ mɛ n
kwnɛ kélɛ, képah ye yé tyí gbah nɔ yĩĩ ǹ tyí. 16 Kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah
yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

1 Ń yṹnpyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyí, á mɛ ké tyí nɛ á
kè yo yé syah. 2 Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì sɔ̃̀ mɛ kah
mɔ pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yĩ́nkõpu kègblɔlɛ. 3 Ńmɔ
ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé gbɔ̃̀ yĩ̀n tyí, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé gbɔ̃̀ yĩ̀n ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé
dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. 4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kõ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ á tyí yòhnìnmɔnɔ mɛ̀
tékínmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 5 Ápi-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kõ, pè kè pɩ
kah mɔ képah yõ ńtɛ̃nɛ. Pè pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel ǹgbò kõ, képah náh, tɛ́ pé gblɔ̃̌y dahbɩ ápi
tɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ à yĩnɛ Liye dyɔ yĩĩ tɛ̃nɛ. 6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rí syínɔ́ tɔ̃̀
nɛ̂ tyah yé tɩ̃̀nnɛ, à kè pɩ n dal n mɔ. 7 Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃nólɛ yé
sɔkɔ, yé n wɛkɩ n pnɛ, yĩ́pɩ̂lɛ yé sɔkɔ, sṍrélɛ yé sɔkɔ yĩ̀n kɛ̃nɛ, à tahlɩ névye tyínɔnɔ nɛ̂-á
á dahmɔ yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
8 Kyĩ́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no téló gbáhntɛ̃nɔ
tyílɛ n yo yé tyí, mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyínɔnɔ kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ. 9 Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh nétɛ̃nɛ, à
fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̌y pɩ yãm nɛynɛ sɔ̃nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ. 10 Nmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyí
tɩ̃̀nnɛ, képah ye mé n yo yé tyí. Képah mɛ yĩ́nénólɛ yépi tyí yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán
dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ mɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ké pínɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyí.
11 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú yé tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè yah tɔkɔ sõnɔ pèpɛynɛ sɔ̃, yé kè
pɩ n dal n mɔ sɛ̃ à yĩnɛ yé gbɔ̃̀ yĩ̀nnɛ. 12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kõ á gbɔ̃̀ yĩ̀nnɛ à yĩnɛ wáh
kè yah tɔkɔ sɔ̃, képah tyí nɔ Liyel tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh képah níynɛ n tɛ̃.
13 Mé náh yo nɛ yé yé gblɔ̃̌y mɔ yãm sɔkɔ no téló tyí pɛkɩ yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ
yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ. 14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̃̀. Képah ye, kwâh

náh mɛ nónó tyí, yé pélɛ n yohnɩ n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyí tɛ́ kɩ n knɛ yépi tyí, pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ sɛ̃, yé pól kɩ mɛ núkúlɛ, 15 sɔ̃-á kélɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel dò, wãn náh wũ ǹ tyí. Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel kwéy, ǹ tyí náh tɛkɩ.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè dahbɩ Titi nɩ sɔkɔ, sɔ̃-á sɔ̃̀ à kè dahbɩ ápi nnɔ sɔkɔ. 17 Áyáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̃̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kɩ yuku yé tɩ̃̀nnɛ. 18 Á mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ n yo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónó tyí sɔkɔ. 19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ yah wilki nɛ à ápi tɛkɩ mɔ á kyɩ pèpɔrɩ tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pɩ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kɩ tɔlɛ nɛ tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí. 20 Á mɛ tyi póllɛ n pɩ tɔlɛ nɛ, pó ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbɩ á gbɔ̃̀, á ké tyi tɔ̃ sah pɩ pɔ tyɛ á káh yĩ́nyíkɩ̀ wɛ ké tyí sɔkɔ. 21 Á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ névye tɔ yah sɔkɔ. 22 Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ yah gbáhyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃npílɛ mɛ sɛ̃ yĩ̋ yépi yõ sɔkɔ. 23 Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ ye tɛkɩ mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ. 24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yĩ̋ yé tyí, sɔ̃nko Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kè wɛ, pè mó pĩ nɛ gbɩ-á mɛ á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnɩ̀mɔnɔ nɛ̂-á kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ sɛ̃pú tyí, yõ náh mɛ ké tyí mè sɛ́bɛ́y tɔ̃ yé tyí képah tyí sɔkɔ. 2 Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ. Mé mɛ yélɛ n sõ ńtɛ̃nɛ Masedɔnɩ mara Yesu yõ sɛ̃pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yõ sɛ̃pú-á mɛ pé gblɔ̃̌y vi tɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yépi nónó-á mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ. 3 Mé á yṹnpyélɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, sɔ̃nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah kègbɩ yõ sɔ̃-á mé yo kélɛ. 4 Kàh kɩ pɩ dùkù yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɩ mara tãn-à kɩ pɔ́nɔ́ yĩ́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah, kè kɩ pɩ sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃npílɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kɩ pɩ sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo. 5 Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ, pè pɔ pó mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃nko máh kɩ pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh kè pɩ yé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, kyĩ́nmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ. 6 Yé se kè pĩ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.

7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Nɛy káh kɔ̃ à mó tɔ̃ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pɩ, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kɔ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí. 8 Tɛ̃nwɛnɔ mɛ Liyel tyí kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yĩ̋ yé tyí, sɔ̃nko yĩ nónó pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè fɛ̃ pèpɔrɩ duke póllɛ n pɩ, 9 sɔ̃-á kélɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yĩ̋.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyí yĩ̀n náh mɛ.»

10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètɔ̃lɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ n kɔ̃, ǹmɔ ye kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɩ kè kɔ̃ kè kɩ kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ pínɔ́ yõ. 11 À kɩ yé pɩ kwâh nátãmnɛ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n pɩ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, yáh yĩ nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé náhnáh kɩ wɛkɩ Liyel tyí sépi yĩnnɛ.

12 Yé náh wɛ di, yé pó mɔ́rí mɛ̀ kɩ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ mɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kɔ̃ pè kɩ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃. 13 Yɔ̃re tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pɩ, pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ pɩ négblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tɔ̃̀ pɩ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónó sɔkɔ. Pè kɩ tɔ̃ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ yé gbɛ̃̀n yĩlɛ pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ

* **8:15** 8.15 Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

mɔ. 14 Pè kɩ nírí pɩ yé tyí, kɩ pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ mè yĩnnɛ, Liyel-á nɛ̂
pɩ yé tyí. 15 Gbílkĩnɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pínɔ́ yĩnnɛ, nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyɩkɩpulɛ n kɔ̃

1 Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkɩ dáb dáb, tɛ́ mâh gbɛ mɔ yélɛ
mè n nɛ n wɛkɩ fyɔ̃̌rɩ̀ fyɔ̃̌rɩ̀. Yesu Krista nɛ́pír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nìgbɛ̀kɩ̀ yĩn yõ, 2 ńmɔ Pole
kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, máh kɩ pɔ pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ
n wɛkɩ fyɔ̃̌rɩ̀ fyɔ̃̌rɩ̀ yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ kè sõ sah pɩ pɩ tɛ̃nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ
nɛ névi yɔ̃̌tàhsyi pɩ dùkù-á ápi sɔkɔ. 3 Gbɩ ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kɩ̀ nɛ̂
sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̌tàhsyi tăhkɩ̀ náh á n fwo kélɛ. 4 Ápi-á mɛ́kɩ̀lɛ n pɩ mɛ́fwóyî nónónɛ, névi
gbɛ̃̌npɩnɔ náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tăhkɩ̀ mɛ sé sɔkɔ kɩ fɛ̃ Liyel sépɛ́bí tyí yɩkɩ ànɛ̂
sɔ̃nɔ túkúnɩ̀nɛ. 5 Kénɛ mɛ́fwóyî gbɔ̃̀ yõ, ápi mɛ gblɔ̃̌y gbílkípú tăhkɩ̀lɛ n yɩkɩ pépi nónó-á
sɔ̃̀ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè n
sah Krista tyí yõ. 6 Yáh kɩ pɔ n sah pallɛ Krista tyí yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ápi náh tɔ̃ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃
tir sah kè n sɔkɔ n pi fɔ̃́hnɔ́ kɛ̃́nɛ ké tyí sɔ̃́wãh. 7 Yé yɩ̃́-á mɛ tyi nónó yõ, yě tyilɛ n yah
n tɔkɔ à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ yɩ̃́
tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ Krista tyí yõ, sɛ̃ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé
yohnɩ mɔ yé yuku yahlɛ. Á náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ ń gblɔ̃̌y
yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ tyí. 9 Kè náh mɛ á kɩ nɛ
sɛ́bɛ́y nópi sɔ̃ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé sɔkɔ dɛ́. 10 Yé náh wɛ di,
túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ tɛ́ sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ n wɛkɩ fyɔ̃̌rɩ̀ fyɔ̃̌rɩ̀
ké sɔkɔ, tɛ́ mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pɩ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ, wènfɩ̂ ó-á mè n nɛ n wɛkɩ. 11 Névi nɛ̂-á
n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ nɛ sɔ̃-á ápi wɛkɩ tɛkɩ mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tɩ̃̀nnɛ
sɛ̃-á á kɩ n wɛkɩ.
12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̃̌y yɩ̃́gbílɛ n yo, ápi náh á nɩlɛ n syãh à á gblɔ̃̌ynɛ n sãh
pépilɛ. Lékã́m kɛ̃ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̃̌y tɔkɔ pɩ sãh sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ.
13 Yɩ́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á gblɔ̃̌y gbilki n kah n mɔ n pi képah yõ. Tɔ̃̀
nɛ̂-á Liyel dahbɩ á gbɔ̃̀, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á á yĩni tɛ̃ yé tɩ̃̀nnɛ, ápi kɩ á gblɔ̃̌ynɛ n gbilki à yĩnɛ
képahlɛ. 14 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kɩ nɛ á kósyɩ̀ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ. Ápi ǹgbò ye
pɔ yé tɩ̃̀nnɛ à pɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yo yé tyí. 15 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ,
kɩ pɔ á gblɔ̃̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ yĩnnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ Yesu yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ á tɔ̃̀ yõ yé tɩ̃̀nnɛ à yĩnɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃. 16 Képah náh, á kɩ
fɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tɛ̃̀ntɛ̃̀n tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé gblɔ̃̌y yépi tɩ̃̀nnɛ. Á náh ǹnî yó ńtɛ̃ tɔ̃̀
pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̃̌y gbilki n pi. 17 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi
nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y gbilki sépi
yĩnnɛ.»* 18 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n sõ, kè náh pɩ á kɩ nɛ ǹmɔ sɔ̃ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névi
nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

1 Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vî tyi sɔ̃́mnɔ́ pɩ yah sɛ̃ kwéy. Ǜɩ̃́, yé ń sɔ̃́mnɔ́ pɩ.
2 Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ, kɩ pɔ yélɛ à kɔ̃ n pi dɩ̃́ tyí pɩ̃́-ńkɛ̃
sénpir sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń nɩlɛ n yɔrɩ sɔ̃-á kè Liyel nɩlɛ
n yɔrɩ. 3 Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sɔ̃nɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wró kwrónmɔnɔ pèpɛy mè
gbɛkɩ ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃-á wahy Awa vi tɛ̃ lékã́mkãm sɔkɔ. 4 Yé náh wɛ di, névi yɔ́-à pɔ
Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ gblɔ̃̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi
yɔ́-à pɔ mírkí káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̃̌y Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi
tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̃̌y Nìvìnì
tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. 5 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí
yé yo, ńmɔ náh mó tɔ̃ mɛ fɩ̃́ yɔ́ wɛ, ńyãh-á pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ. 6 Máh kɩ sɔ̃ mɛ wɛy yah
wɛ́-ńkɛ̃́nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal
mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. 7 Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̃̌y tiki mɔ yé yõ yɔ̃
yĩnnɛ, tyípékè se pyě mé pɩ képahlɛ? 8 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yɩ̃́nnɔ́lɛ

* 10:17 10.17 Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntɩ tãn 1.31.

ń kõ mé tɛ̃ wɛ pɔ tȍ pɩ yépi wró à yé yohnɩ mɔ. [9] Máh lésõ mɛ yé tȉnnɛ gbɩ̋ nênɛ, yî
túkù yétȏ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè syi ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Ǻ yű̃npyé nónó-á wil Masedɔnɩ
mara sɔkɔ, pépi sȍ mɛ ń yétȏ yî póllɛ ńnɛ n kõ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ
ké tyí nɛ mé pɩ yő̃tókóbílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ mé kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́. [10] Gbɩ yó-ò ye
ńnɛ Krista gbȍ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃́nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kõ n pi ń tyí Akayi mara pól
sɔkɔ. [11] Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se? Liyel ńtɛ̃ pĩ
nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí dò. [12] Máh mɛ nênɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yõ n sɔkɔ n pi ké pɩ́nɔ́lɛ, kɩ névye
kùrn kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kõ kɩ pé gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ ápilɛ.
[13] Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ. Pè n nɛ
n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista tɛ̃ntȍ névyelɛ. [14] Ǹtɛ képah náh
mɛ gbɛ̃̌ndùǹìnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétãn yɔ̃tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri n pɩ yȋnyõ tȍnpɩlɛ,
nɛ̂-á mɛ kyòo dò. [15] Képah ye ǹ tȍnpɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel tȍnpɩbɩlɛ, kè náh
mɛ gbɛ̃̌ndùǹìnɛ. Pè kɩ pé tȍ pɩ́nɔ́ lédyáhnɩ́ wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyípɩ́nɩ̀nɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tȍ sɔkɔ

[16] Mé kɩ n syɩ kè tõ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vɩ́npɩlɛ. Ǹtɛ yáh kɩ se
mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vɩ́npɩ tyí kɔ̃lɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki kwéy kè. [17] Ǹtɛ máh kɩ
nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, mé mɛ kélɛ n yo vɩ́npɩ tyí
kɔ̃lɛ sɔ̃nko mè ń gblɔ̌y wɛ n gbilki. [18] Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkɔ̃yő̃
dékè tyi yĩnnɛ, ńmɔ tɔ kɩ ń gblɔ̌y gbilki. [19] Yépi nónó-á lékấm névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃
syi à vɩ́npɩbɩ sőmnɔ́lɛ n pɩ. [20] Yè n fɛ̃ n syi pè kõ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyí kɔ̃lɛ, ǹ tɛ́ nɛ n
syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ. [21] Máh nênɛ n yo yɔ̀,
kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.

Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃
pɩ, máh kɩ sɔ̃ mɛ n wɛkɩ vɩ́npɩ tyí kɔ̃lɛ. [22] Pépi-à kɩ se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ
tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh
tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. [23] Pàh kɩ se mɛ Krista tȍnpɩbɩlɛ ò, mé kɩ tõ kè yo á kɩ
nɛ vɩ́npɩ sɔ̃ ńnɛ. Ǹmɔ tȍ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyɩ̋ náhnáhlɛ à kal pé póllɛ.
[24] Nsyifunɔ ń ko yèfõh yɩ̋ yɔ̃gbãm pó kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̋ kwlɔ. [25] Wrome tãn n ko
yèfõhlɛ gbáhyɩ̋ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbȉyȉkȉ núkú ànɛ̂ lékấh núkú wró sɔkɔ.
[26] Ǹ kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtȁn sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vȉnsyɩkɩpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sȍ mɛ dlo sɔkɔ ń yȉkȉ névye Nsyifunɔ wró sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbɩ́ wrɔ́.
Mé sȍ mɛ dlo sɔkɔ kwil nɩyő̃,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ.
Mé sȍ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yű̃npyé mɩ̀nyobe wró.

[27] Mé tȁnkyèh náhnáh pɩ à yèvyãhrɩ pɩ sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkɩ
ànɛ̂ níkȉ sőmnɔ́ pɩ. Yɔ̃ke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyɩ̋ náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkɩ sɔkɔ. Mé tɛ̃
yah vɩrɩ sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí. [28] Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á mɛ tah yɩ̋̃ ń tyí, ń vyãh náh
syɩ képah tyí dɛ́: Képah nɛ̂-á pɩ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́
tyí tȉnnɛ. [29] Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pɩ tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à tyípékè
pɩ, kě ńmɔlɛ n yɔ. [30] Máh kɩ sɔ̃ mɛ yĩnɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki
ń tɛ̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ. [31] Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pĩ nɛ mɩ̀nɩ̀ náh mé n yo.
Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbɩ̋mɛgbɩ̋. [32] Máh sȍ mɛ Damasɩ kwil sɔkɔ gbɩ̋ nênɛ, yȍtɛ̃ dɩ̋
Aretasɩ-á kwɩ́ltɛ̃ nɛ̂ wilki sah nɛ́npɔ́, ǹmɔ sȍ mɛ pè kõ pè kwil dé-ńtȃnnɛ n syɩkɩ ńmɔ
tɛ̃ yĩnnɛ. [33] Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwȁhlɛ à tiki mɔ kwil
kɛ̃̌nkahnɩnɛ ń kõ mé wɛ pwah ǹ gbȍ.

12

1 Ǹmɔ se yĩnɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yõ kɛ̃ ye képahlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, máh wɛ̃kínɔ́
nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo. 2 Mé Krista yõ sɛ̃-ò yɔ́lɛ n pnɛ,
ké ye gbɔ̃nyɑ̂h ye yɔ̀, — à yõ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yõ dɔkɔ sɔkɔ
ǹ wil gbɛ̃nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ
kélɛ. — 3-4 Gbɩ ye, mé pĩ nɛ dɩ̃́ mɛ̀-á yõ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yɩ̂nyõ pal tɛ̃-ǹsah. Tɛ́nkàh à yõ
dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel
ó ye n pnɛ kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nónó-á sè náh fɛ̃ n yo, ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ névi
tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yõ. 5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̌y
gbilki n pi ń tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ né ń tɛ̃nkwlɔ-ńtɑ̂n ó yĩn náh. 6 Mâh sɔ̃ sɔ̂ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y
gbilki, mé náh n mɔ n kõ n pi vínpɩlɛ. Yé náh wɛ di, gbɩ ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ, sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ té nɛ̂ noh ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sõ kah
mɔ sépi yõ, 7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yĩnnɛ nɛ̂-á pɩ gbɩ̌llɛ.
Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́ mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃nsê yõ, á kɩ nɛ sétɑ̂n yɔ̂tɛ̃ sɔ̃ tɛkɩ mɔ ǹ yɩ̂nyõ tɔ̂npɩ yɔ́lɛ
nɛ à pɔ ń yah kõ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki. 8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́
mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ. 9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ńmɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah kɩ yĩnɛ
álɛ. Á tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kɩ n yɩ̃́ ń tǎhkɩ̀lɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń
gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ ń sɔkɔ. 10 Képah ye,
Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ, képah náh pɩ mâh
mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n fõh, képah náh pɩ tíkí képékè-à mɛ ń sɔkɔ, mè
n nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Ǹ tɛ̃nkwlɔnɔ gbɩ̃́ ye tǎhkɩ̀ n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̂ yĩnɛ ńmɔ yɩ̃́ngbí
yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃ mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃nɛ, nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̂
névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ. 12 Gbɩ yõ, mé sɔ̃́mnɔ́ pɩ yé tɩ̂nnɛ à gbɛ̃ndùnɩ̀ tyi
pɩ, ànɛ̂ gbɩ̌l tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnɩ̀nɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̂ névi-á ńnɛ.
13 Mé se Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̂nkɩ̌nɔ́ tɛ́lɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ? Máh yahle nɛ yé káh
yĩn ń yɩ̃́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah yõ mɔ ń kõ, mé náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu yõ sɛ̃pú
tɩ̂nkɩ̌nɔ́ tɛ́lɔ́ fɔ̃́nfɔ̃́ yé yõ tir nɛ̂ sɔkɔ? 14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃-ò pɔ́nɔ́
yĩnnɛ yé tɩ̂nnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń yɩ̃́nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n yah n kõ, yé
gbɑ̂n yî náh. Wɛ̃npɩ̌ náh yĩnɛ pè gbɑ̂n yîlɛ n yah n sah pé dúbípu tyí. Dúbípú ye yĩnɛ
pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃npɩ̌ tyí. 15 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbɑ̂n yî ànɛ̂ ń min tɔ kõ yépi yĩnnɛ.
Yé tyí-á sɔ̃npɩlɛ kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí? 16 Gbɩ ye
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yɩ̃́nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ lékɑ̃́mkɑ̃m névi-á ńnɛ, máh yélɛ n
yõ yɩ̃́nvî sɔkɔ. 17 Máh nónó tõ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé se syɔ̃ pépi tyí à yé yõ? 18 Mé Tite gbah
tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tɩ̂nnɛ. Mé á yɩ̃́npi yɔ́ tɔ tɛkɩ mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésõ mé yo yé tyí. Tite se
mɛ pɔ yélɛ n yõ? Ǹmɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pɩ núkúlɛ
di? 19 Yé mɛ n sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ á gblɔ̌ynɛ n kõ yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃ náh
dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̂ yõ Kristalɛ. Ǹ
nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yah yuku yĩnnɛ. 20 Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh
kɩ pɔ yé tɩ̂nnɛ mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ n sɔ̂ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̂ sɔ̃.
Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yɩ̃́nwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̂hnɩ̀
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yɩ̃́n yɩ̀kɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínɔ́lɛ
ànɛ̂ tyífɛ̃ pínɔ́lɛ. 21 Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tɩ̂nnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wrɔ́
sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésõ tyípékè pɩ ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ
yal mɔ pɔ̃pɔ̃ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn pɩ̃́-ńkɛ̃ tyi pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vɩ̌nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntɩ tãn kõ

1 Ǹ gbáhyɩ̃́ tɔ̃-ò ye n pi yé tɩ̂nnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyɔ̀ népɩ̂ nímí, képah náh
pɩ tɔ̃mí vyɑ̃h wɛynɛ. 2 Ǹ pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyâh di névye tyí nónó-á
sɔ̂ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé tõ ké
gbáhdyâhlɛ n tõ n di yé tyí nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɑ̃m yah n pi. 3 Yé
mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo n mɔ yé tyí. Tɛ̃nkwlɔ-ò náh
ǹnɛ yé tyí. Á kɩ ǹ tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ

dahnɩ yõ. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ. Ápi wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹnɛ,
á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ. 5 Yé yé gblɔ̃̌y
sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á
mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́, gblɔ̃̌y sóhlínyahnɔ mɛ̀ náh sɔkɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ
yé tyí. 6 Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ. 7 Á
mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á náh mɛ ké tyí nɛ á kélɛ n wɛ̃̀kɩ nɛ
tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ n pɩ, ápi-á sɔ̃ mɛ tɛ̃ klwɔ. 8 Yé
náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkɩ̀ náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ tyí ye á mɛ n so n mɔ. 9 Ápi-à mɛ tɛ̃
kwlɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí
képah ye nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ. 10 Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n
mɔ yé tyí tɛ́ ń sah fíí yélɛ, sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé
káh n pɔ képah tɔkɔ n peke yé yõ. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ n yuku yahlɛ. Ȁ náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. 11 Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń
yṹnpyé, yé tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃ n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ
wɛ̃ sɔkɔ, yè mó nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ
ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ mɛ yélɛ. 12 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól n
wɛkɩ yé tyí. 13 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, Liyel
mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatı tãn tyí

Kalatı tãn wȉl-ǹsah kwil yȉn ye sȍ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyı tẽ̀ Asi minɛrı sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyı kénɛ kwlo kɔ kõ gbȉ́ nɛ̂nɛ à Nìvìnì tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyı pè vi tẽ̀. Pè sȍ mɛ kyı n yo pé tyí nɛ pǎh yȉnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yȉnɛ pè pé ɗȉ́npȉlɛ n kõ à yȉnɛ sɔ̃-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à sɛ́bɛ́y wãrkı tɛkı mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tõ yȉnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kõ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃ kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ náh pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ-á pè pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kı dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pı ǹ tɛ̃ntȍ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nìvìnì tirlɛ à wɛ̃kı dùkù nɛ̂nɛ. Ȁ tõ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pı Nìvìnì tir yõ, kǎh mɛ n pı ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatı 1-2.

Pole syõ Vyãh kɔ̃nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kı nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃-á kı pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnı yõ, képah gbȍ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̌y yõ, pé náh tõ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rı sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatı 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pı dùkù-á yȉnɛ kè kè wɛ̃kı nɛ, páh mɛ pé gblɔ̌y yõ, yɔ̃rı sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tõ tyípɛ̂llɛ n pı. Pé pé minnɛ n pı Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mɔ́ nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kı nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ, mé náh pı Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ névye gbȍ yõ, képah
náh pı ǹnî yɔ́ yòhnìnmɔnɔ gbȍ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú Liyel gbȍ yõ ye mé pı
kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ. 2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yű̃npyé nónó pól-á mɛ
ásȍ, ápi ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Kalatı mara Yesu yõ sɛ̃pú ȉnkȉnɔ́ tyí. 3 Á kélɛ n yah
n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yȍbènɔrı pı yé tyí, pè mɔ́ yèvınınɛ yé
kõ. 4 Krista ye ǹ gblɔ̌y kõ pè à ko mɔ ápi tyípɛ̂l yȉnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyɔ̋ mɛ̀ pèkè
sɔkɔ à yȉnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. 5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbȉ́mɛgbȉ́.
Amiina!

Kalatı tãn náh vȉnɔ́lɛ Nìvìnì tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrı gbȍ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kõ súú tɛ́ tir káhkí
yɔ́ sȍ tɛ̃, nɛ̂-á mìnyobe nɛ képah-á Nìvìnì tirlɛ, képah pı gbɛ̃ndùnȉnɛ ńmɔ tyí. 7 Tɛ́ kè
náh mɛ á kı nɛ Nìvìnì tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́, ɔ̃ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ, nónó-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ
n dahbı yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé Krista Nìvìnì tir vi mɔ. 8 Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah
náh pı ápi ńtɛ̃, képah náh pı yȋnyõ tȍnpı yɔ́ fyé-à pɔ Nìvìnì tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á
kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃ tyí kı yıkı. 9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kı tõ ń syı kè
tõ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nìvìnì tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ yáh
nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí kı yıkı. 10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah n kõ nɛ névye ńnɛ
n sõ dɛ́, mé mɛ ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yȉ̃ tɛ̃ náh ńmɔ n yah n kõ pí-ńsahlɛ.
Képah-à nɛ̂ sȍ mé n yah n kõ, mé náh náhkı n mɛ n pi Krista tȍnpılɛ.

Pole-á pı Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ǹ yű̃npyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nìvìnì tir nɛ̂-á mé yo yé tyí, kè náh
wil névye tyí dɛ́. 12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɔ́ tõ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ǹtɛ
Yesu Krista ye ń wɛ̃kı kélɛ.
13 Ǹmɔ-á sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ gbȉ́ nɛ̂nɛ, máh sȍ mɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ,
yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sȍ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú ȉnkȉlɛ n kah n fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kõ pé duku
tɔ́-ńsahlɛ. 14 Mé sȍ mɛ á kõ Nsyifunɔ náhnáh yah ȉnnɛ ápi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì
kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sȍ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á á súbí wɛ̃dyàhlɛ.
15 Ǹtɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbi-ńkɛ̃ gbȉ́ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ tȍ pı yȉnnɛ ǹ pèpɔrı gbȍ
yõ. 16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Piɗȉ́nɛ ń wɛ̃kı, tɛ́ nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kõ névye tyí nónó

náh pɩ Nsyifunɔlɛ, kǎh pɩ sɛ̃, mé náh kyɩ ǹ̀nmɔnɔ yah kɔ̃ ǹnî yó ńtɛ̃ tyí. 17 Mé náh mó
tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ à kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí nónó-á tɔ̏ tyah ńmɔ yah dɛ́.
Mé yɔ̃ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah náh, mé ń syɩ pɔ Damasɩ kwil sɔkɔ. 18 Tɛ́
ye tɔ̃nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, á kyɩ wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ
wɛ̃ tyí à sèpȉn gbɔ̃nkwló pɩ. 19 Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃ndɩ̏ Nsyakɩ tyí sɔkɔ, mé
náh tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi yó ńtɛ̃ wɛ. 20 Tyi nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀,
Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ mɩ̀nɩ̀ náh mé n yo. 21 Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂
Silisi mara sɔkɔ. 22 Ǹtɛ Nsyude mara Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ náh sɔ̏ mɛ ńnɛ n pnɛ yɩ̃́ yah.
23 Pè sɔ̏ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̏ n fɔ̃h pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́ tyílɛ n
yo, képah nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ. 24 Képah sɔkɔ, pè sɔ̏ mɛ Liyellɛ n gbilki
ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ye gbɔ̃nyɑ̏h sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ ànɛ̂
Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ ń gblɔ̏y yɔ̃ à sɔkɔ. 2 Liyel ye wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń
kɔ̃ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh tɔ̏ nɛ̂ pɩ sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́ sɔkɔ,
mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ sè pɩ yɔ̏kȁnnɛ. Képah yɩ̃nnɛ, máh yɩ̃ni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú
yah tãm tyí pé yahlɛ, tɛ́ máh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
mé ké yah yo pépi tyí. 3 Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à
kɔ̃ à kɔ̏kè kɔ̃. 4 Á yũ̏npyé nɛ́túkúnȉ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Tite kɔ̏kè kɔ̃. Pépi ye sɔ̏ pɔ de
fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye
pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. 5 Ǹtɛ ápi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yɩ̃nnɛ. Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh
sah pé tyí yɔ̃ kwéy ńtɛ̃nɛ. 6 Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yɩ̃́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé
tyí, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yó ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃̏nfɔ̃̏nɛ n pɩ ǹ ní-òlɛ
dò. Kénɛ névye nópi ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yó wɛ yo dohnɩ ń Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yɔ̃. 7 Ǹtɛ pè pyě
kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbɩ ńmɔ gbɔ̏ nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, sɔ̃-á à kè dahbɩ Pyɛrɩ gbɔ̏ nɛ à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí. 8 Yé náh wɛ di, Liyel
nɛ̂-á pɩ Pyɛrɩlɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ Nsyifunɔ tyí, ǹmɔ ó ye pɩ ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ névye tyí
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 9 Képah sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ, pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyí yɔ̏bènɔrɩlɛ à ń dah mɔ tɔ̏ mɛ̀
pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɛ yuku pɔ gbȁn dahbɩ wɛkɩ ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kɩ
nɛ á pól-á pɩ tɔ̏ núkú pɩ́púlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ, á mɛ yo sah núkú yɔ̃ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á
yah mɔ névye tȉnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tȉnnɛ.
10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃ á tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉ yãm tãn
tyílɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Pǎh kè yo sɔ̃, képah ye mé mɛ n pɩ ń nɩ póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kɔ̃ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pí-ńkɛ̃ tyi pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃,
mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yɩ̃́ yah. 12 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ Nsyakɩ tɛ̃ntɔ̏ névye náh tɔ̃nɩ̀
mɛ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ n yɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yũ̏npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀ pɔ yɩ̃ni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yũ̏npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nɔ́pilɛ, nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Á náh tɔ̃ mɛ n yɔ̃ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah tíki tɛ̃ tyí.* 13 Nsyifunɔ
tɛ́lɔ́ tɔ mó kɔ̃ ǹ náh pí-ńkɛ̃ tyi nópi pɩ́nɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yɔ̃ yɩkɩ mɔ ké
sɔkɔ. 14 Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ n kɔ képah wɛ̃kȉ yɔ̃,
mé núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yɩ̃́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̂ sɔkɔ, á
á náh vi Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ̃, tɛ́ n kɔ á yũ̏npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃ mɛ, á kɩ pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wȁl kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»

15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wȉl-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi nónó-á pè n
nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pɩ́púlɛ. 16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́
náh fɛ̃ névi yó ńtɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Ápi tɔ mɛ

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pɩ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblólɛ Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló pèpɛy gbȍ yõ sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah
sɔkɔ, képah gbȍ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃
pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nê ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ tómm
Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló
pèpɛy gbȍ yõ sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbȍ yõ tɛ́.
17 Ǹtɛ áyáh n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ,
tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pípú-á ápi tɔlɛ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á
á mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ? Póllɛ! 18 Ǹmɔ-à ńtyɪ̃́nɔ ń náh vi Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ̃, tɛ́
tɔ̃ pɔ ń syɩ pɔ sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̌y wɛ̃kɩ sé dêl pí-òlɛ di? 19 Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
wȁl kóló tyí ȉnnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃ ńnɛ. Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kɔ̃
mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyí yõ. Ǹmɔ ànê Kristalɛ, á tôɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyí. 20 Mé
sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh
min sɔkɔ wil gbɛ̃nsêlɛ ń tyí núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ Liyel Pídɪ̃́ Krista yõ
sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ nê tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ ńmɔ yȉnnɛ. 21 Yé náh wɛ di, kàh
sȍ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló gbȍ yõ, yõ se
náhkɩ sȍ mɛ Krista kúnɔ́ tyí? Ǹmɔ náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nênɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɜ̃m tɛkɩ kah mɔ; nê yɩkɩ yé yɔ̃lɛ? Tɛ́ Yesu Krista dahnɩ yõ
kúnɔ́ tyí mó tɔ̃ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ. 2 Nê ó-á mé mɛ ké tyí nɛ mé piki yah yé tyí képah
ye yɔ̀. Tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló gbȍ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ́ɔ̃ dɛ́, Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́
gbȍ yõ ye yé wɛ kélɛ. 3 Yé lékɜ̃m tékínɔ́ se yȉni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyí? Yáh nê tyah Liyel Mirki
tǎhkìlɛ, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkìlɛ? 4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á
yé de wil sɔkɔ, sè se pɩ yõ kɛ̃nɛ? Sè náh fɛ̃ n pɩ n pi yõ kɛ̃nɛ dɛ́. 5 Liyel nê-á yé kɔ̃ ǹ
Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbȉl tyilɛ n pɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló yȉn se à n pɩ kélɛ?
Ɔ́ɔ̃ dɛ́, Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́ yȉn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah yȉnnɛ à
pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.»* 7 Yé yȉnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á Abrahmɩ náh tãnnɛ.
8 Liyel kè yo Abrahmɩ tyí nɛ: «Mé kɩ syɔ̃ áwɔ tyí kɩ sãm mɔ yȉkȉnȉ pól sɔkɔ.»† Képah
ye, kè lésõ mɛ wɜ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
Liyel-á kɩ pè pɩ tómm Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ. 9 Sɔ̃-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ
ǹ sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nê tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ, Liyel kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wɜ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nê-á tyi kȍnsàhnɔ́ tyíyónɔ́ pól
wȁllɛ n kɔ́-ńkɛ̃nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbȍ sàhnɔ́-á mɛ tyi kȍnsàhnɔ́
wȁl kóló ó yõ, pèkè mɛ pé yõ. 11 Kè mɛ wɜ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ ye tómm kɩ min yèsyìkì wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ. 12 Ǹtɛ tyi kȍnsàhnɔ́
wȁl kóló náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́lɛ dò. Kè mɛ wɜ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ
nɛ, névi nê-à tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, sépi gbȍ yõ-á tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ.* 13 Krista ye ápi
yõ dwe wilki tyi kȍnsàhnɔ́ pèkè gbȍ, wǎh sɔ̃npí fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ ápi yȉnnɛ. Kè mɛ
wɜ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ, pàh névi nê gbel séswɔ tyí, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.†
14 Sɛ̃ ye kè pɩ tɛ́ sãm nê-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu Krista gbȍ yõ, kè yȉni tɛ̃ névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nê tyí
sɔkɔ.

Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ǹ yɪ̃́npyé, mé kɩ wɛy mè yo kɩ yȉnɛ névye pɩ dùkùlɛ. Sɔ̃-á névi-à ǹ fɔkɔ wɛkɩ ǹ
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃nɛ tɛ̃ n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ n ko n pnɛ, képah náh
pɩ kɩ fɛ̃ kwâh dohnɩ sé yõ. 16 Ɔ̀hɔ̃, sɛ̃ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tɔlɛ Abrahmɩ ànê ǹ náh nɛy
tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànê ǹ náh tãn kɔ̃, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃ mɛ

* 3:6 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † 3:8 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3. ‡ 3:10 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § 3:11 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * 3:12 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † 3:13 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á. Képah n wɛ̃kɩ nɛ nɛ́núkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 17 Yé
yah, nɛ̂-á sɔ̏ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̏ ǹ vyãh kɔ̃ sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ,
ye kyɛyɛ̃́h yõgbãm sókɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ képah ko kè kɔ̃ kè n
pɩ n pi yõ kɛ̃nɛ dò. 18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n
wɛ n pnɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́lɔ́ gbɔ̏ yõ, vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ náh mó tɔ̃ kè n wɛ dò.
Ǹtɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye à pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.

19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃? Ȁ sɔ̏ képahlɛ á kɔ̃ dohnɩ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ ǹ
dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí, Liyel-á lésõ ǹ vyãh kɔ̃
nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ ye sɔ̏ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡ tyí, à tyi kɔ̏nsàhnɔ́ mènɛ névye kɔ̃.
20 Tɛ́ kàh nɛ́núkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó ye ǹnɛ
dò.

21 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo? Póllɛ! Kàh
sɔ̏ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃ névye kɔ̃, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ fɛ̃ pé min pwah mɔ, névye náhkɩ sɔ̏
fɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ sɔkɔ dò. 22 Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃,
kèkõyɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à
kɩ kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú kɔ̃ pé sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ Yesu Krista yõ.

23 Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ à
légbĩ́nɛ n syɩkɩ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃kì pèpɛynɛ, pópó
à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kɔ̃ á wɛ pɩ tómm Liyel yah Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ. 25 Ǹtɛ
Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃nɔ́ tyí sɔkɔ. 26 Núkúnúkú,
Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃npɩ̏lɛ. 27 Yépi nónó pól-á wel wilki ni
sɔkɔ, yé pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ dùkù ye yé sɔkɔ tótó. 28 Képah ye, kè se Nsyifu ò,
kè se névi nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ yɔ̃lɛ ò, kè se dɩ̃́ ò, kè se
sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ. 29 Tɛ́ yáh fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ,
Abrahmɩ náh tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ wɛ n pi, à yĩnɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃
sɔ̃.

4

1 Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃nyõ-à mɛ wɛ̃npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n nɛ mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ
ǹ tahrɩ nétɛ̃́ fyé yah yõ. 2 Kàh pɩ sɛ̃, ǹ tɛ̃nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n dah
n mɔ ǹ tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbĩ́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah. 3 Sɛ̃ ye,
gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃npɩ̀ sɔ̃, á lésõ mɛ kɔ̃ kèkõyɔ̃́ tyi náh, tɛ́ mɛ pɩ tɛ̃ yɔ̃bɩlɛ sé tyí.
4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̏ Liyel syɩkɩ tɛ̃, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́. Pídɩ̃́ mè pɔ dubi
sê yɔ́ tyí, tɛ́ sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏llɛ n kɔ, 5 névye yõ wɛ n dwe n wilki yĩnnɛ
Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́lɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pɩ yĩnnɛ Liyel wɛ̃npɩ̏lɛ. 6 Ǹtɛ
ǹ wɛ̃npɩ̀ ye ńtyĩ́nɔ yélɛ kè. Yé náh wɛ à ǹ Pídɩ̃́ Mirki dah mɔ á pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ
á kɔ̃ à n nɛ n yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̌, ńmɔ Sú!›* 7 Kǎh pɩ sɛ̃, yɔ̃bɩ náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye
ye álɛ. Tɛ́ áyáh pɩ ǹ pyelɛ sɛ̃, képah ye ápi tɔ kɩ pèpɔrɩ wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatɩ tãn tyílɛ

8 Ǹgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ yî yísyɔ́ tyí sé
gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wìl-ǹsah. 9 Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pĩ. Tɛ́
mé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃. Yé se tɔ̃ yĩnɛ yè yé syɩ n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ, yè kénɛ yõ kɛ̃ yîlɛ n gbilki sépi nónó-á sohkɩ kɛ̃nɛ? 10 Yé mɛ sèpɩ̏n, ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́, ànɛ̂
tyi túkù pɩ gbĩ́, ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n kɔ̃. 11 Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh
yèvyãhrɩ tɔ̏ nɛ̂ pɩ yépi yĩnnɛ, kè náh n pɩ n pi nònólɛ lɛ́?

12 Ǹmɔ ń gblɔ̃y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé yélɛ n ni nɛ, yépi tɔ yé gblɔ̃y
pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de yah ń tyí dò. 13 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ gbennɛ yé
tyí, yam gbɔ̏ yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí. 14 Tɛ́ ń wil gbɛ̃nsê yam mè yáhnɔ́ náh sɔ̏ mɛ nɔ.
Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń yilɔ, yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃ sah tɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ
tɔ̏npɩ yɔ́ sɔ̃ ńnɛ; á kɩ nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃ ńnɛ. 15 Nìvìnì lésõ mɛ yĩ̃ yé sɔkɔ légbĩ́nɛ. Tɛ́
ńyãh mɛ yé mɔ kénɛ nìvìnìnɛ núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh sɔ̏ mɛ fɛ̃ n

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye. * **4:6** 4.6 - Bɔ̌, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

pɩ n pi, yáh náhkɩ sȍ mɛ yé yɩ̋ gbahlɩ wilki ń kõ. 16 Ǹtɛ núkúnúkú, ń gbɩ yónɔ́ yĩnnɛ yé
tyí, mé kɩ pɩ yé sépɛlɛ lɛ́?
17 Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sȍ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ pé sɔkɔ dɛ́. Pè
mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi sȍ tɛ̃. 18 Yâh gbah tɛ̃
tyípéplɔ sȍ tɛ̃ gbɩ̋mɛgbɩ̋, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ yâh ńmɔ wɛ gbɩ̋ nɛ̂
ólɛ dɛ́. 19 Ǹ wɛ̃npɩ̀, mé tõ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃sè sɔ̃, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̋ nɛ̂-á yé
pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ Krista tyí kõlɛ. 20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃
náhkɩ ǹ gblɔ̌y wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̌y yõ ménɔ́ se fɔ̃nfɔ̃, tɩ̂, yɔ̃rɩ se fɔ̃nfɔ̃?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ tɔ̃nkȍ-ǹsahlɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh, yé se kɩ fɛ̃ yo
ńmɔ tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh? 22 Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, wɛ̃npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí-á lésõ mɛ Abrahmɩ tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pídɩ̋-á, ní-ò mɛ Sara
pídɩ̋nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh ǹnɛ.† 23 Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi yȍtàhsyi
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ Liyel-á sȍ ǹ vyãh kõ
sɔ̃. 24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke
nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ, nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ
ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ. 25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Ȃ kɩ fɛ̃
à tɔkɔ sãh Yerusalɛmɩ kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ. 26 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah
ye ápi yṹnɛ. 27 Yé yah, kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ píkɑ̃nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sȍ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nìvìnì tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sɛ̂ yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyílɛ.›‡
28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ, sɔ̃-á Yisakɩlɛ. 29 Piri nɛ̂-á
lésõ dubi à yĩnɛ névi yȍtàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á dubi Liyel
Mirki gbȍ yõ. Tɛ́ sɛ̃ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ. 30 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè
nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ pi pídɩ̋ náh yĩnɛ gbɛ̃kɩ yɔ̃nɔ́lɛ wɛ̃ tyí pídɩ̋ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye,
yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂ ǹ pídɩ̋ tɔlɛ.›§ 31 Kǎh pɩ sɛ̃, ń yṹnpyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sɛ̂ nɛ̂ pye-á
ápilɛ, yɔ̃ náh ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̌y yõ sɔkɔ, képah ye à kõ à á wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́
yé yé tah n sah, yé káh n tõ yé syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.
2 Ǹmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kȍkè kõ, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi yé tyí.*
3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kȍkè kõ, wǎh kɩ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
pól wɑ̏llɛ n kɔ káhkáh. 4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ nɛ yé pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ wɑ̏l kóló gbȍ yõ, yé gblɔ̌y ye yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh tõ mɛ Liyel
pèpɔrɩ tyí sɔkɔ. 5 Ȃpi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ
yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, té á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh. 6 Yé náh wɛ
di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ kȍkè kõ ò, tɛ̃ náh kȍkè kõ ò, tir yɔ́
náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yĩnɛ kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ
sɔkɔ.
7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kõ yé yahlɛ yé kõ yé gbɩ wɛ̃kɩ̀ fin mɔ
wɛ́? 8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ té. 9 Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́
kwéy ó-á n dɔkɔ mífɑ̋hkì póllɛ di? 10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbȍ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ gbȍ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi káhkí vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃-à ké se
mɛ nédúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃hnɔ́ kɩ n sah n pi tɛ̃ yõ. 11 Ǹmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sȍ mɛ pɩ nɛ
kȍkè kȍnɔ́ tyí sɔ̃ tõ mé mɛ gbah tɛ̃ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yõ se náhkɩ mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n
fõh ńtɔ̃? Kègbɩ yõ, képah tyí-à tõ sȍ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, Krista dahnɩ yõ syínɔ́ se náhkɩ

† **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21. ‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10.
* **5:2** 5.2 - Kȍkè kȍnɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃ nɛ kȍkè káh nɛ n kõ dɛ́. Ȃ nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kȍkè kȍnɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ négbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃ tyí.

mɛ yõ yíkínólɛ ǹnî yó ńtɛ̃ tyí ńtõ? [12] Nónó-á n dahbı fɛ̃kìnólɛ yé wró, pè káh yĩn kɔ̃̀kè
kɔ̃̀nó ó tyí dɛ́, pè pé tyínó kõlı n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kɛ̀.
[13] Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ wɛ n tɛ̃ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah képah yõ, yè
mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pı dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnı n mɔ tyínɔnɔ sɔkɔ. [14] Yé náh wɛ di,
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnó núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á
ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kõlɛ.»† [15] Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwãhkı, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃ à;
yáh kı yé gblɔ̃̌y tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé kı pɔ wɛ̃ tyí yıkı.
[16] Yé noh ń tyí yò: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah sɔkɔ, yé náh tõ yé gblɔ̃̌y
dyɔ yĩ́ tyi pı n pi. [17] Yé náh wɛ di, névi gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ.
Liyel Mirki tɔ dyɔ yĩ́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yĩ́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á pı wɛ̃
sépɛ́bílɛ sɛ̃, képah ye yé kõ yé náh yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ n pı n pnɛ. [18] Ǹtɛ Liyel Mirki-à
kı fyò yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnó vyãh kı dɛ yé tyí sɔkɔ.
[19] Ǹtɛ á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yò: fɔ̀fíkì pínólɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌
pínólɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínólɛ, [20] ànɛ̂ sãh fálnólɛ, ànɛ̂ kló pínólɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínólɛ, ànɛ̂
mɛ́kì pínólɛ, ànɛ̂ yṹnwõrí pínólɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyấhnólɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónólɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínólɛ, ànɛ̂
gbɛ́kínólɛ tı̃̀ntı̃̀nnɛ, [21] ànɛ̂ yĩ́wílkı̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃nì pínólɛ, ànɛ̂ yèwò pínólɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃nknɔ
dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̃̀ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃ nɛ,
névye nónó pól-á n pı sɛ̃ntɛ̃nɛ, pé sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. [22] Ǹtɛ tyi
nónó-á n pı Liyel Mirki yah tɛ̃nó sɔkɔ, sè wɛ yò: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ nìvìnìnɛ, ànɛ̂ yèvınınɛ,
ànɛ̂ sɔ̃́mnólɛ, ànɛ̂ pèpɔrı pínólɛ, ànɛ̂ yãm yáhnólɛ, ànɛ̂ gbı wɛ̃kì kólólɛ, [23] ànɛ̂ gblɔ̃̌y yɛlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃nólɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnó náh mɛ sélɛ n fwo. [24] Névye nónó-á mɛ Krista
tyí yõ, pépi ye pé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi, ànɛ̂ pé yĩ́wílkı̀ tyi pól syı dahnı yõ,
à sè ko. [25] Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kõ, á ye yɛ képah kõ kè á yahlɛ n tɛ̃ kɛ̀. [26] Á ye káh
pı gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pı n de wɛ̃ tyí, képah náh pı, à wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.

6

[1] Ń yṹnpyé, yâh sɔ̃ ǹnî yó wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yólɛ n pı, Liyel Mirki-á mɛ yépi nónó
yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃kì pèpɛy yõ. Yé nɛ́núkù núkú pól mó yé
gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnì pínó sɔkɔ. [2] Yé wɛ̃ yɔ̃́tókóbílɛ n twah. Yâh
képahlɛ n pı, yé mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnó wɑ̃̀llɛ n kɔ. [3] Névi yó-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n dɔkɔ n sah,
tɛ́ kwâh yó náh mó tõ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tõ n mɔ. [4] Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pè pé
tyípínì kyɔmı n yah pallɛ. Nɛ̂ nı-à mɛ fɛ̃ n vı n pi ǹ gblɔ̃̌ynɛ, ǹ nı vı ǹ gblɔ̃̌ynɛ, à káh ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ. [5] Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pı, pè kı yĩn
sé yɔ̃́tyílɛ.
[6] Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yĩnɛ ǹ tɛ̃nɛ n yohnı n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. [7] Yé káh
yé gblɔ̃̌ynɛ n tõ n mɔ ló, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, képah ye
à kı tɔkɔ. [8] Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ n pı, gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyi yõre ye tɛ̃ kı wɛ, képah
nɛ̂-á tyí yíkínólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ tyilɛ n pı, Liyel Mirki dyɔ yĩ́ tyi yõre ye tɛ̃
kı wɛ, képah nɛ̂-á tyé-ńkɛ̃ minnɛ. [9] Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pínólɛ. Yé náh wɛ di, áyâh
tyi pèplɔ pínó yálnmɔ-ńkɛ̃nɛ, á kı pɔ ké yõre wɛ ké gbı̃́ pèpɛy sɔkɔ. [10] Képah ye, áyâh
tyípépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pı no pól tyí. Tɛ́ á ye kélɛ n pı n kal á yṹnpyé Yesu yõ
sɛ̃pú wɔ tyí.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

[11] Yáh wấrkínó mɛ̀ wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yò, ńmɔ ye n wãrkı kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. [12] Gblɔ̃̌y wɛ̃kínó
tyí-á nɔ nónó tyí, pépi náh mɛ ké tyí nɛ pé fɔ̃́hnó wɛ Krista dahnı yõ kúnó tyí yónó
yĩnnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nó sɔkɔ. [13] Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á
mɛ kɔ̃̀nólɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó wɑ̃̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kõ,
pé kõ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n wɛ n gbilki képah yĩnnɛ. [14] Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̃̌y gbilki
n pi tir yó ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnı yõ kúnó tyí sɔkɔ. Ǹmɔ dahnı yõ
kúnó yĩn ye ńmɔ kõ mé kèkõyɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃ tyilɛ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ
n yah sɛ̃ntɛ̃nɛ. [15] Névi kɔ̃̀nó ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, yõ náh mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye pı vı̃̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbı tɛ̃ nı sɔkɔ. [16] Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃kì yõ, pépi
ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yèvınınɛ
pè kõ à mó pé yãm yah.

† **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markı 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

17 A tɔkɔ núkúnúkú tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nítbɔ́ nónó-á ńmɔ wil sɔkɔ,
sépi n wɛ̃kı nɛ máh pı Krista tyílɛ. 18 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí nɛ à yɔ̏bènɔrı pı yé tyí. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ŋmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. 2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí pè mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

3 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Á ye sãm mɔ á sɔkɔ
Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí nónó-á wil yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. 4 Kèkõyɔ̃́
mó-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̃̀ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ á tyí péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ, 5 Liyel sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ
páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃npɩ̀lɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̃̀ à pɩ à yĩnɛ ǹ
dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃nɛ. 6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩdɛ̀ Pɩ́dɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ.
7 Ŋmɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí. Sɛ̃ ye Liyel
pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí, 8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃́.
9 Sèt̃ìn sɔ̃̀ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ. Núkúnúkú, à kélɛ á
wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̃̀ yõ ye sɔ̃̀ à yah tɔkɔ tyípépɛ̃y mɛ̀nɛ. 10 Ké pɩ gbɩ̃́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyɩ̃̀n pól
tuke mɔ nónó-á mɛ yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nénúkù kɔ̃ à kɩ pɩ sé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ.
11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ á wɛ wɛ tɛ̃nɛ, Liyel ye kélɛ á kɔ̃. Á sɔ̃̀ kwãh
tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ŋmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tir ye à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh kè yah
tɔkɔ sɔ̃. 12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á ye gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ŋmɔ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki
nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ mɔ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ
wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yɩ̃ nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ
sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbílkínɔ́-á kɩ n sah Liyel
yõ.

Pole nɩ̂rɩ̂ pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyí-á mɛ nɔ
yé tyí, 16 gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí. 17 Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nétɛ̃̀nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ
yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pĩ yɩ̃́ɩ̃́. 18 Á mó yé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ,
sɔ̃nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pĩ; ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ
nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé tɔ pĩ. 19 Yè mó pĩ gbɩ̃̀l tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi
nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Kénɛ tɛ̃nwɛnɔ mè ye Liyel tɔ̃̀ pɩ tǎhkɩ̀lɛ, 20 wǎh Krista lékó yilki
mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. 21 Á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ̃rí, ànɛ̂ tǎhkɩ̀, ànɛ̂
tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rínɔ pól yõ sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ n wil
n pi ńsɔ̃̂nɛ, ǹmɔ mɛ pépi pól yah sɔkɔ. 22 Liyel yíyɩ̃̀n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ,
tɛ́ à pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ pól yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, 23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ. Krista mɛ tɛ̃nɔ́lɛ
pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɔ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

1 Ŋgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyɩ̂ tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnɩ̀ ànɛ̂ yé tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ. 2 Kénɛ tyípêl
sɔkɔ ye sɔ̃̀ yé mɛ n pɩ yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á yé mɛ kèkõyɔ̃́ mè tǎhkɩ̀ yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃. Kénɛ
yɔ̃̀tɛ̃ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyah kènkãh sɔkɔ. Ŋmɔ ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mè
sɔkɔ yɔ̀. 3 Ápi tɔ pól sɔ̃̀ mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi ólɛ n pɩ. Tir nɛ̂-à sɔ̃̀ nɔ á wil
gbɛ̃̀nsɛ̂ tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pɩ. Áyáh sɔ̃̀ pɩ sɛ̃, képah
ye Liyel pèkè kɩ sɔ̃̀ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. 4 Ŋtɛ Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí,
5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyɩ̂ tyí kɔ̃lɛ á tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à minnɛ á kɔ̃ wɛ̃

tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̃̀bènɔrɩ ye Liyel pɩ yé tyí à yé pwah mɔ. — [6] Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ á sah yĩ̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
[7] Pèpɔrɩ nɛ̂-á Liyel pɩ ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, à kè pɩ ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ
ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ yĩnnɛ gbĩ́mɛgbĩ́ no pól tyí. [8] Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
yé tyí à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ ye kélɛ [9] Yépi
tǎhkì pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y gbilki n pi. [10] Yé náh
wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. Á ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pɩ
yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ sélɛ n pɩ.

No pól pɩ núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

[11] Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n ye kènkɔ̃belɛ
ké nɩ́tbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ légbĩ́nɛ, yé yé dyɔ sah
nɛ n kwnɛ képahlɛ. [12] Légbĩ́nɛ yé lésõ mɛ fɩ́ɩ́ Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yĩ nónónɛ pè kɔ̃ pé Yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ gbɔ̃̀ sàh-
ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí. [13] Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɩ́ɩ́, yé nɔ de Liyellɛ Krista tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. [14] Ǹmɔ ye
ápi yèvɩnɩnɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pè kwrɔ mɔ pɩ yìki̇ núkú
névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kì nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kɛ̃kɩ tyí kɔ̃lɛ, mɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé
wrɔ́ gbɛkɩ sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kɩ sɔ to ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. [15] Á ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂
sé wã̀l kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé
kwrɔ mɔ pɩ yìki̇ núkú névyelɛ, yèvɩnɩ kɔ̃ kè wɛ pé wrɔ́. [16] Á Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ, tɛ́ pé wrɔ́
kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ Liyellɛ. Á dyɔ́yɔ́kì tɔ tyí tyí yɩkɩ ǹ syínɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ. [17] Á pɔ
yèvɩnɩ wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɩ́ɩ́, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy. [18] Yé náh wɛ di,
Krista gbɔ̃̀ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, á pól kɩ tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel
tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. [19] Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân
náh tɔ̃ yélɛ, wɔ̂ yah tãn náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ pɩ Liyel
nolɛ. [20] Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pɩ ké dáhgbílɛ ǹ wahlɛ. [21] Ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kɩ
yĩn gbã́hngbã́h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel ní-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ. [22] Yé wrɔ́-á
kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pɩ gbô mɛ̀ fɩ̃́ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃-ǹsah
yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n pi névye yĩnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[1] Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ànɛ̂ yépi yĩnnɛ,
yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ... [2] Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ yépi tyí
pɛkɩ yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó. [3] Liyel ye syɔ̃ wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ tyí à ǹ sètĩ̀n
sɔ̃̀ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃-á mé yo sɔkɔ kélɛ yé tyí kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yɔ̃̀tah sɔkɔ yɔ̀. [4] Yáh kɩ kélɛ n
kar, yé kɩ pĩ nɛ sètĩ̀n sɔ̃̀ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké sèndyàh náh ńnɛ. [5] Liyel náh sɔ̃̀
kénɛ sètĩ̀n sɔ̃̀ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ, sɔ̃-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
nɛ́gblɔ́ wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. [6] Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ Nìvìnì tir gbɔ̃̀ yõ,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́
kɩ n pɩ n pi gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ,
pé tɔ vyãh-á kɩ n wɛ n pi ké tyí sɔkɔ. [7] Liyel-á ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí,
képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ Nìvìnì tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ. [8] Ǹmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ,
ńmɔ ye wɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀nɛ kɩ Yesu pèpɔrɩ tyílɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
Kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ, yĩ̀n náh mɛ ké tyí. [9] Liyel-á kɩ sètĩ̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ pɩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé
yĩnɛ mɛ̀ kélɛ névye wɛ̃kɩ n yĩ̃́ pallɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á yíyì̃n pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bɩ sah
ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, [10] sɔ̃nko à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yĩ́pĩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, yɔ̃̀tãm
pól ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃́rí nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yĩ̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nki̇
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. [11] Sépi pól pɩ à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃̂, tɛ́ pɔ kè pɩ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. [12] Áyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ, wɛ̃kì

mɛ yíkínmɔnɔlɛ á tyí kɩ fẽ nɔ de Liyel tnô nìsãh sɔkɔ. 13 Kăh pɩ sẽ, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrɩ
nênɛ n pɩ yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah yé wil ku. Képah ye kɩ yõ yɔ̃nólɛ yé kõ.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kɩ gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ, 15 ǹmɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á kétlo pól mɛ
sétáh yõ ànɛ̂ yĩ̂nyõ. 16 Ǹ tɔ̃rí mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kõ ǹ tyí nɛ à tăhkìlɛ yé
kõ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko tăhkì nɛ n mɛ yĩ̃́ yé sɔkɔ. 17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃̀nólɛ yé nnɔ sɔkɔ
ǹ yõ sɛ̃́nó gbɔ̃̀ yõ, tyínɔnɔ mó nɛ mɛ yɑ̃̀hnì mɔ yĩ̃́ yé sɔkɔ. 18 Képah sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú télɔ́ pól kɩ ké yɔ̃̀tukuri, ànɛ̂ ké yɔ̃̀sɛ̃̀kì, ànɛ̂ ké kyɑ̃hlɔ,
ànɛ̂ ké súkúlínɔ́ dùkù pĩ. 19 Yé kɩ tyínɔnɔ mè dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ.
Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ. 20 Áyáh yĩ nónónɛ n yah n kõ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó
tyílɛ n sõ, Liyel ye kɩ fẽ sélɛ álɛ n kõ gbĩ́mɛgbĩ́, fɔ́ɔ́ kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ
nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ápi sɔkɔ. 21 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu
yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí, knɔ knɔ pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́ní kɛ̃́nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pínɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi nónó-á Liyel ye,
nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ. 2 Yé pɩ gblɔ̃̀y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ,
ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ. 3 Yáh mɛ yèvìnì nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah
gbɔ̃̀ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nênɛ yé kõ. 4 Yé pól pɩ
wil gbɛ̃́nsê núkú Krista gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ. Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú
yĩnnɛ nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah ké yõ. 5 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nó núkúlɛ, ànɛ̂ ni
sɔkɔ wèlnwì̃kì̃nɔ́ núkúlɛ. 6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ. Ǹ tɔ̃rí mɛ no pól yõ.
Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ no pól sɔkɔ. Á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ no pól sɔkɔ. 7 Ǹtɛ á nɛ́núkù núkú pól ye Liyel
yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ á kõ sɔ̃. 8 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Wăh dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ sɛ̃,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kõ.»
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yĩ̂nyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɩ nɛ wăh sɔ̃̀ tiki
yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ. 10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tõ dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah
sɔkɔ, kɩ kèkõyɔ̃́ pól yuku. 11 Ǹmɔ Krista ye kõ névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Á túkù
pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nìvìnì tir yónkɔ̃pulɛ, tɛ́
túkù pɩ kwɔ́púlɛ. 12 Sɛ̃ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kõ pè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ dal mɔ, wãn kõ kè kɩ n
mɔ Krista yõ sɛ̃́pú yõ. 13 Kăh pɩ sẽ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, tɛ́ á kɩ
Liyel Píɗí pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃̀kì kólɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyí kõlɛ. 14 Képah
sɔkɔ, á náh tõ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃npì̃lɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnì̃ pípú ànɛ̂ pé névye vì̃ntɛ̃nɔ
kɩ álɛ n tɔkɔ n fi n kõ yɑ̃́hkí tyí kõlɛ, kɩ á mɔ pílkínɔ́ wɛ̃̀kì yõ. 15 Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n
yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́ wɛ tyi pól sɔkɔ kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ.
16 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtɑ̂n gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃́nsê
tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kăh pɩ sẽ, wil tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ kăh yĩnɛ sɔ̃, wãn kɩ n mɔ
wil gbɛ̃́nsê yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kì sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tõ yé minnɛ n pɩ
Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kõlɛ, pépi nónó-á pé lékɑ̃́m pé yahlɛ n tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃ tyi sɔkɔ.
18 Pé lékɑ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nênɛ n kõ, kè náh mɛ pé tyí. Képah ye pè pɩ
yah wɛ́-ńkɛ̃pú ànɛ̂ kùkùtăhkì névyelɛ. 19 Pè pɩ sen pĩ́-ńkɛ̃púlɛ, pè náh n fyɑ̃h. Tɛ́ pè
pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ à tyítúkúnì̃ duke póllɛ n pɩ yĩ̀n kɛ̃́nɛ. 20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃́ntɛ̃ náh yé pĩ
Kristalɛ dɛ́. 21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á yo yé tyí. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí sɔkɔ, yé
kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ. 22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nênɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah milki. Yé yé náh
vi yé pɩ dùkù kédyâh kõ, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnì̃nɛ n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé tyílɛ n yɩkɩ.
23 Liyel Mirki-á lékɑ̃́m nênɛ yé kõ, yé yɛ kè yé vi mɔ. 24 Yé vi mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ
à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, yè mó nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbɩ wɛ̃̀kì kólɔ́ gbɔ̃̀
yõ. 25 Képah yĩnnɛ, yé mìnì yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɩlɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, wil

gbɛ̃nsê núkú tȁntȁn ye á póllɛ. 26 Yé fɔkɔ-à vyãh yé káh tyípékè pɩ. Gbĩ́yĩ́ náh yĩnɛ kè pɔ
de yè mó nɛ n mɛ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì sɔkɔ sɛ̃́. 27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃kì yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ mɔ sétȁn
yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. 28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yĩbelɛ n yĩ, tɛ̃ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ gbȁnnɛ
yĩ́nvì kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm nɛynɛ. 29 Wɛ̀ntùkù yɔ́
ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ. Yé wɛ̀npɛ̀plɔ ólɛ n wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ
mɔ, ànɛ̂ nónó-á kɩ fɛ̃ pɛ̀pɔrɩ pɩ sé nóhpú tyí. 30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃́ yé
wil tyí, yé káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké
yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n pi, Liyel-á kɩ yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́. 31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé
fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyȁhnì, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂ wɛy sɔ̌hsɔ̌h, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè
pínɔ́ duke pól tyí. 32 Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyí mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ
wɛ̃nɛ n kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbɔ̃̀ yõ.

5

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃npìlɛ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n pɩ. 2 Yé yɛ
yé tyí nɔ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á á pól tyí nɔ Krista tyí, té à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃ ápi yĩnnɛ à pɩ
sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ sírr té ké tyí mɛ nɔ Liyel tyí. 3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fíkì,
ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ duke pól, à tahlɩ yĩ́sesúkú tyí, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ tyí náh yĩnɛ kè nɛ
n nohnɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4 Sen pĩ́-ńkɛ̃ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnì, ànɛ̂ nɛ́wȁn wɛlɔ tɔ náh yĩnɛ sè
nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pɛ̀pɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy ye yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kɔ̃. 5 Yé yĩnɛ yè kè
pĩ yĩ́ĩ́ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂ yĩ́sesúkú névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rí ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Yĩ́sesúkú pínɔ́lɛ, sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye
kélɛ. 6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̌nìnɛ. Sépi dùkù pínɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ n
pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyí yáhlepu yõ. 7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ. 8 Yé
lésõ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃́. 9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́
ye n pɔ n pɔ pɛ̀pɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ. 10 Nɛ̂ tyí-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tyí, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ. 11 Yé káh fɛ̃́ntȗ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yɔ̃re náh mɛ sé tyí. Ǹtɛ yé sé
gbĩnɛ n wɔ. 12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyí yȁhnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ. 13 Ǹtɛ
tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo. 14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ
n pnɛ. Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ:

«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyí.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kɔ̃lɛ, yé nɛ n pɩ
yĩ pĩ́pú tyí kɔ̃lɛ, 16 nónó-á tir nɛ̂ pínɔ́ yɔ̃̀bɛ̀nɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyí, pɛ̌ kè pɩ. Yé náh wɛ di,
gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ. 17 Képah ye, yé káh pɩ lékȁm kɛ̃́ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃ képahlɛ n pnɛ. 18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ
n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé tɔkɔ. 19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n
gbilki, yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n
gbilki yé nnɔ póllɛ. 20 Gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista yĩn yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃́ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíkí pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ sɔkɔ. 22 Syɔ́, yé nɛ n
sah yé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃́-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ. 23 Yé náh wɛ di, dĩ́ ye sê yɔ̃̀tɛ̃nɛ sɔ̃́-á
Kristalɛ ǹ yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ té à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ.
24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃́-á Krista yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ n sah ǹ tyí
yõ. 25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí-á nɔ sɔ̃́ ǹ tyí, fɔ́ɔ́ à ǹ min
kɔ̃ pé yĩnnɛ. 26 Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ
wɛ̀lnwȉlkȉnɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̃̀ yõ. 27 À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah sɔkɔ yályál
syíi kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tȉkȉlȉ-ǹsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí. 28 Sɛ̃́ ye
pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̃̌y wil gbɛ̃nsê tyí-á nɔ sɔ̃́ pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à
nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̃̌y tyí ye nɔ ǹ tyí. 29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃
dò, tɛ̃ n pyɛ̌ kélɛ n pu ńkɛ̃; ǹ té kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́-á Krista tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́pú tȉnkȉlɛ,

30 képah nɛ̂-á ápilɛ. 31 Képah ye, dɪ̋ kɪ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yű tnɔ̂, tɛ́ kɪ kwrɔ mɔ ǹ kyɪlɛ, pé
nímí kɪ pɪ wil gbɛ̃̋nsê núkúlɛ.* 32 Sèt̃̏n sɔ̃̏ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kǎh mɛ
ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú t̃̏nkɪ̀ tyí. 33 Ǹtɛ kè mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù
núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ kè nɔ yé tyí yé gblɔ̌y sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̏yénnɛ n sah
pé pɛbɪ yõ.

6

Wɛ̃̌npɪ̀ ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃̌npɪ̀, yé nɛ n sah yé dúbîpú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɪ̀ kóló sɔkɔ. Képah ye plɛ. 2 Yɔ̃̏yénnɛ
n sah á sú ànɛ̂ á yű yõ. Képah ye tir kɔ̃̏nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlɪ̀nɔ́lɛ ké tyí nɛ:
3 Wâh képah pɪ, wáh kɪ mɛ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ sɔkɔ tɛ́ kɪ min sɛ̃̌kɪ̀ wɛ sétáh yõ sɔkɔ.* 4 Dúbîpú, yépi
tɔ káh yèkwɔrɪlɛ n mɔ yé wɛ̃̌npɪ̀ sɔkɔ. Ȁ yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɪ̀lɛ, yé pélɛ n pu, yè mó kwɔ́nɔ́
pèpɛynɛ pélɛ n kɔ̃, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

Yɔ̃̌bɪ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃̌bɪ, yé nátãm nónó-á sétáh mè yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɪlɛ
ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɪ yɑ̃̋ryɑ̃̋r dáhbí-ńkɛ̃̌nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃ yé n pɪ kélɛ. 6 Kè káh pɪ á
kɪ nɛ pǎh yélɛ n kyɔmɪ képah yĩn sɔ̃ yé n pɪ kélɛ, á kɪ nɛ névi dyɔ yĩ̋ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah kɔ̃
pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɪ Krista yɔ̃̌bɪ sɔ̃ yélɛ, yè Liyel dyɔ yĩ̋ tɛ̃̌nɛ n pɪ yé nnɔ póllɛ. 7 Yé
tɔ̃̏lɛ n pɪ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɪ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɪ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ névi tyí
sɔ̃ yé n pɪ kélɛ. 8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɪ sɔ̃ mɛ yɔ̃̌lɛ
ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃̌lɛ ò, tɛ̃-á kɪ ǹ tɔ̃̏ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 9 Yépi nónó-á yɔ̃̌bɪ
nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ n pɪ pé tyí. Yé káh dírílɛ n kɔ̃ pé yõ sɔkɔ. Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi
ò, yé pól tyí yɔ̃̏tɛ̃ yɔ́-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ, nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̌nɛ n tɔkɔ n pɪ fɔ̃̋nfɔ̃̋ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyîlɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tǎhkɪ̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̌npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí. 11 Yé Liyel mɛ́fwó
yî tɔkɔ, sɔ̃̌nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yĩ̋nvɪ̀ tyi yah kɔ̃. 12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kɪ̀ náh mɛ ké yah
mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kǎh mɛ ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɪ, yɔ̃̏tãmnɛ, ànɛ̂ tǎhkɪ̀nɔ́lɛ,
ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̏lɛ n pɪ kèkɔ̃yɔ̃̋ fɛ̃̌ntũ̂ mè sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɪ pɪ mrɛ́y nónó-á
mɛ tɔ̃̏lɛ n pɪ yĩ̂nyõ. 13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyî tɔkɔ, sɔ̃̌nko yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃
n wɛ sépɛ fwo. Képah-à pɪ yé kɪ yĩn gbáhkɪ̀ núkú yõ. 14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi n sah.
Yé yɛ gbɪ yónɔ́ pɪ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɪ wɛ̃̌kɪ̀ kóló mó pɪ vyɔrɪ fwɔ̀mɔnɪnɛ yé tyí. 15 Nɪ̀vɪ̀nɪ̀
tir nɛ̂-á yèvɪnɪnɛ n kɔ̃, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂h sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ. 16 Yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mèmɛ̀kɪ̀ swàhkɪ̀ sɔ̃ yé gbɑ̃̏n sɔkɔ gbĩ̋mɛgbĩ̋, yè fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛ́pêl
pól swah kélɛ. 17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɪ nɛ vyɔrɪ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel
wɛy fɛ̃ n syi kèkírkɪ̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kɔ̃. 18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke
pól nɛ n pɪ Liyel Mirki yah tɛ̃̌nɔ́ sɔkɔ gbĩ̋mɛgbĩ̋. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah sɔkɔ.
Yé Liyellɛ n ni Yesu yõ sɛ̃́pú t̃̏nkɪ̀ pól tyí. 19 Yé nírílɛ n pɪ ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃̌nko Liyel wɛlɔ
pèplɔ dahbɪ ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɪ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃ n wɛ nɪ̀sãh wɛ mè tyípɪ̀llɛ n yo
n wah nónó-á mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir sɔkɔ. 20 Kénɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń
gbɑ̃̏n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀. Yé nírílɛ n pɪ ń tyí ń kɔ̃ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɪ̀sãhlɛ kǎh
yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy tɛ́ynɛ

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ n pɪ. Ȁ yű̃npi
Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ tɔ̃̏lɛ n pɪ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɪ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo
yé tyí. 22 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɪ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɪ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé
nɪ sũ.

23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yèvɪnɪ, ànɛ̂ tyínɔnɔ,
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yű̃npyé pól kɔ̃. 24 Ȁ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól
tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃̌nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̏bènɔrɪ pɪ pé tyí.

* **5:31** 5.31 Yah n tɛ Yenɛsɪ 2.24. * **6:3** 6.3 Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ǹmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ
Yesu Krista yõ sɛ̃́pú pól tyí Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ yísyɔ́-á yah tɛ̃́pú ànɛ̂
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. 2 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyí. 4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nírílɛ n pɩ yé pól
tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, 5 yáh sɔ̃npílɛ pɩ ńmɔ yòhnɩ̀nmɔpulɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah
sõ duku tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. 6 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah
tɔ̃̀ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ, wăh kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké
píntɛnɔ tyí Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 7 Yé tyí nɔ yĩ̃́ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól
tyí sõnɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ. Yépi tɔ vyãh mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mè tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ ń
tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
gbɩ-á kélɛ. 8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń
nɩ kɔ̃ kè n yɔrɩ yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ,
kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé pɩ lékɛ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ. 10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á
yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-à pɩ, yé kɩ mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ
yé tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ Yesu Krista gbɔ̃̀
yõ, Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni tɛ̃, kăh yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ. 13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól ànɛ̂ no téló pól pĩ nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 14 Ǹ
yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃́nɔ́ yõ. Kăh pɩ sɛ̃́,
pé nɩ tɔ̃ gbah syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃nɛ. 15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ
yĩnnɛ Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̃ynɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ kélɛ n
yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ. 16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɩ
yo n wah yĩn-á ńnɛ ásɔ̃̂. 17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sõnɔ
náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ yõ.
18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃ pɩ sõnɔ túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃ pɩ sõnɔ pèpɛy
sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yĩ mɛ̀-á mɛ n pi ńmɔ
pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ. Képah ye, ń nɩ kɩ tɔ̃ n vɩ n yuku n pi yahlɛ. 20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃
kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ.
Ǹmɔ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú ànɛ̂ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, mâh se wũ min sɔkɔ ò, mâh
se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki. 21 Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ́nɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista
gbilki yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yõre wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí. 22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃nɔ́-à kɩ ńmɔ kɔ̃
mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ wɛ́? 23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀
sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́ mè sɔkɔ mé n kyɩ n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ
kal ń tyí. 24 Ǹtɛ ń tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ. 25 Ǹ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ,
ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂ yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ yĩnnɛ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kɩ yé kɔ̃ yé kɩ Yesu Kristalɛ
n gbah n gbilki.
27 Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh
kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃ pɔ n wĩl-ǹkɛ̃nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ yáh
mɛ su yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, tɛ́ mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ
sɛ̃́nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. 28 Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah
sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃kɩ̀ yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ.
Liyel ye n pɩ sépi póllɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃ yé pɩ Krista yõ
sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ n pi ǹmɔ yĩnnɛ.

30 Yépi ye mɛ mɛ́kɩ̀lɛ n fwo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyɩ́ sɔkɔ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, sɔ̃́-á lésɔ̃ yé ń
wɛ mé mɛ ké mɛ́kɩ̀lɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃́ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tɩ̂kɩ̂nmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè
mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ
pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyɩ́. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú tɛ̃̄nɛ, yé nɛ n sah núkú yɔ̃. Tyɩ́nɔnɔ dùkù
núkú yɩ̃nɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ, yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ,
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye yé kɩ mɔ yɩ̃̃́ ńmɔ sɔkɔ. 3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ wɛ̃ fwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé
gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ yé gblɔ̌ynɛ.
4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyɩ́ dɛ́, yé nɛ n sɔ̃ n kal no tɛ́lɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
5 Sɔ̃nɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sɔ̃nɔ dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.
6 Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
7 Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃̌lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyɩ́ yɔ̃,
à syi pɔ dahnɩ yɔ̃ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yɩ̂ nónó pól-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yɔ̃, ànɛ̂ lékókwɩ̃́l,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,[*]
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á Tɛ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ,
Sú Liyel yɩ̃n kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á yɩ̃nɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃́

12 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃ ń tyɩ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, núkúnúkú
mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ yé wãn mɔ sɛ̃́ yé nòhnɩ̀nɔ́ yɔ̃. Yáh
fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̃̀lɛ nɛ n pɩ tɩ́kɩ́ ànɛ̂ wɩ̃́lsyahrɩ sɔkɔ képah yɩ̃nnɛ. 13 Yé náh wɛ di, Liyel
ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ dékèlɛ à yɩ̃nɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́, ǹ tɛ́ ké pɩ́nɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé
kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yɩ̃nɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́. 14 Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wɛ̀nkyɔ̃ wɛ́kɩ́-ńkɛ̃́nɛ,
ànɛ̂ yékẫb kɛ̃́nɛ. 15 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi yé
tyɩ́. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀̃lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wrɔ́, pépi nónó-á yɩ̃́nvɩ̃̌ ànɛ̂
nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́. Yépi yɩ̃nɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyɩ́, sɔ̃́-á ńwɔ̃́ kèpyelɛ kyòo yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ. 16 Tɛ́
wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyɩ́. Képah-à pɩ, kè kɩ pɩ yɔ̃ yɔ̃̌nɔ́lɛ ńmɔ
tyɩ́ Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ. Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ ànɛ̂ tã̀n nónó pɩ sɔkɔ, sè
náh pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ. 17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yɩ̃nnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ yɩ̃nɛ mè n
ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyɩ́ ò, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye kélɛ ńmɔ tyɩ́. Tɛ́ mé mɛ ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé
tɔlɛ. 18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyɩ́.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyɩ̂pɩ́nɩ̀nɛ

19 Ńmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ máh kɩ Timote tɔ̃ yé tyɩ́ kè náh tɔ̃ n mo n
pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyɩ́ tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyɩ́ kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ
kɔ̃ kè kɩ de. 20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyɩ́ nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyɩ́lɛ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyɩ́, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ Yesu Krista tɔ̃̀
tyɩ́lɛ. 22 Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pɩ̃ nɛ tyɩ̂pɩ́nɩ̀ sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á pélɛ. À
ǹ gblɔ̌y kɔ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyɩ́, sɔ̃́-á wɛ̃́npir tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ sú tyɩ́. 23 Képah
ye, ń tyɩ́-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkɩ̀ núkú yɔ̃, ǹmɔ ye mé mɛ n yah nɛ máh kɩ núkú tɔ̃ yé tyɩ́.
24 Ń sɛ̃́nyɩ̃nɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yɔ̃, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ kè náh n mo n pi.
25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yɩ̃nɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kɔ̃ à ǹ syɩ n yuku yé tɩ̃̀nnɛ. Ń kɔ́-ò
ye ǹnɛ, tɔ̃̀ núkú pɩ́pú ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ núkú fwópú tɔ̃ álɛ. Yépi ye ń fyã̀hnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tɔ̃ ń

[*] **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ. 26 Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yĩ́ĩ́, té yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ
yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí. 27 Kègbɩ yõ, à sɔ̃̀ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm
yah. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kɔ̃ kè náh n mɔ
n pi ń yèkwɔrɩ yõ. 28 Képah ye, mé kɩ à kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tɩ̃̀nnɛ, yé kɔ̃ yáh kɩ à
wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. 29 Képah ye, yé à tɛ̃
plɛ nìvìnì sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃nknɔ névyelɛ nɛ n sõ. 30 Yé náh wɛ di, Krista tɔ̃̀
yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n mɔ yĩ nónónɛ, té yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kɔ̃ n
pi yé gblɔ̃y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kɔ̃.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Máh tyi nónó
yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tɔ̃ ń syɩ sè wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah
ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy yõ. 2 Yé yé gblɔ̃ynɛ n kyɔmɩ tɔ̃̀ntùkù pípúlɛ,
kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́-á wil fɩ̃́ yɔ́ ó kãmnɔ́lɛ. 3 Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kɔ̃
kɔ̃̀kè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí
áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ té á náh mɛ á gbɔ̃̀ sah á gblɔ̃y yõ. 4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ fɛ̃
ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ǹ gblɔ̃y yõ, gbɩ kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃nɛ kɩ ń gbɔ̃̀ sah ń gblɔ̃y yõ,
5 ńmɔ nɛ̂-á kɔ̃ ń dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, té mó tɔ̃ pɩ Yisrayel nɛynɛ à wil Bɛ̃nsyamɛ
yĩ̀kì sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́pú
nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ńnɛ.* 6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ
tyí tɩ̃̀nnɛ kénɛ wã̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìlɛ n fõh. Á tɔ̃ yuku kénɛ wã̀l
kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛy náh sɔ̃̀ fɛ̃ lékàhlɛ n kɔ̃ n pi. 7 Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ yõre tyilɛ
ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista yĩnnɛ. 8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah
syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah
ye ń kɔ̃ mé fɛ̃ syi ń náh vi tyi pól kɔ̃, té sé póllɛ n yah tṹ yõ yĩ tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n
sõ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye mé pɩ tómm.
Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 10 Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé
Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ ǹ lékólɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé
mó n pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ ku dùkù sɔkɔ. 11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ
pɔ n yilki n mɔ n pi.

12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃ pɛkɩ syɩ ké yĩ̀n
tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń
ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ. 13 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á mé
mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mě ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ té yah tɩ̃̀n tyílɛ n
yĩkɩ. 14 Mé mɛ n to ké yĩ̀nnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂ syi yĩ̂nyõ,
Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. 15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á de yĩn, sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ. Ǹtɛ
sõnɔ káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ. 16 Kàh
kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, á ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku
yahlɛ képah ó yõ.

17 Ǹ yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ képah wɛ̃kìlɛ
n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ. 18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, té tɔ̃ mɛ ń
syɩ kélɛ n yo yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ,
névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo. 19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ
n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ
pé gblɔ̃ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ yĩ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ. 20 Ápi tɛ̃ wɔ sú fɔ̃́ mɛ
yĩ̂nyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil n pɔ n pi,
áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ. 21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ
wil gbɛ̃́nsê tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̃npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à kɩ pɩ képahlɛ,
nɛ̂-á yíyìn pól kɔ̃ sè n sah ǹ tyí yõ.

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

4

1 Képah ye ń yű̃npyé pèplɔ, yé gbah n tẽ sɛ̃ntɛ̃nɛ yè yé sõnɔ sah yĩ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ǹ
nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tẽ. Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂ yépi ye yõ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́
sɔkɔ. 3 Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á Yevodi
ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnı n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yísyɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ
ńmɔ tyí á gbah tẽ Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tɔ̃̀ núkú
pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ tyé-ńkɛ̃́ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbı̋mɛgbı̋. Mé kélɛ n tõ
n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. 5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ
n pnɛ nɛ́péplɔ tyí sɔkɔ. 6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ,
kwâh nɛ̂ yétɔ̂̃-à yé tẽ, yé kè ni Liyel tyí níri pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkı ǹ tyí ǹ pèpɔrı pínɔ́
yĩnnɛ. 7 Képah sɔkɔ, ǹ yèvını nɛ̂-á kǎn pı névi sõnɔlɛ, képah kı yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kɔ̃
dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
8 Nɛ̂-á mé kı yo yé tyí ké tyé-ńsah sɔkɔ ń yű̃npyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yĩnɛ
gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á kı fɛ̃ nɔ névi
tyí tɛ́ à kı sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kɔ̃, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ yé
sõnɔ sɔkɔ. 9 Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó noh
ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pı, yé nɛ n kɔ sépi wa̋l yõ. Képah sɔkɔ, Liyel kı
mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvınınɛ n kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrı pínɔ́ tyí sɔkɔ

10 Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ tẽ wɛ kè wɛ wɛ̃kı ńtõ nɛ ń
tyí-á mɛ tah yé tyí. Ǹ tyí sɔ̃̀ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kı.
11 Kè náh pı nɛ ń fyẫhnɔ́ sɔ̃ ń kɔ̃ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃
dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ yı̋̃nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí. 12 Mé ń minnɛ n pı n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó
tõ kélɛ n pı n pnɛ tahrı sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń minnɛ nɛ
n pı. Kàh se tɛ̃kı sɔkɔ ò, kàh se kwɛkı sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̃y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ
n pı n pnɛ tahrı sɔkɔ, tɛ́ mó tõ kélɛ n pı n pnɛ fyẫhnɔ́ sɔkɔ. 13 Mé kı fɛ̃ tyi pól pı Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ ńnɛ n kɔ̃. 14 Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pı plɛ gbɔ̃̀ dáhbínɔ́lɛ ń
tyí ń yèvyãhrı gbı̋ sɔkɔ. 15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pı̋nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ tyah
gbı̋nɛ yé tı̋nnɛ, gbı̋ nɛ̂-á sɔ̃̀ mé yal Masedonı sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pı soh
ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃pú tı̋nkì yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ kwâhlɛ ń kɔ̃.
16 Gbı̋ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̃̀ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyı̋ núkú ó náh yé tɛkı mɔ ń tyí
yòhnìnmɔnɔlɛ. 17 Kè náh mɛ á kı nɛ mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé yîlɛ nɛ n yĩ ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ
mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrı pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́ yõ. 18 Yáh yî nónó pól tɛkı mɔ ń tyí,
mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tõ mɛ ń tɛkı. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnìnmɔnɔlɛ ń kɔ̃,
nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃, mé núkú pı kwâh nɛ́tɛ̃̂nɛ. Kénɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y
ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí. 19 Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á tahrılɛ ǹ tyí
tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́, à kı syɔ̃ Yesu Krista tyí, kı yé yétɔ̂̃ yî póllɛ yé kɔ̃. 20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú
Liyel yõ gbı̋mɛgbı̋. Amiina!
21 Yesu Krista yĩn yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ ń tyí . Ǹ yű̃npyé
Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂̃, pé tɔ n wɛkı yé tyí. 22 Yesu yõ sɛ̃pú pól n wɛkı yé tyí,
ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pı yɔ̃̀tɛ̃ dı̋ Sesar tyí ásɔ̂̃ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃̀bènɔrılɛ nɛ n pı yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nìvìnìnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi
Timote ye 2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil sɔkɔ,
tɛ́ pɩ á yũnpyé Krista yõ sɛ̃pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. Á kélɛ
n yah n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ n wɛkɩ ǹ tyí yé
tyí sɔkɔ. 4 Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ,
á sé tyí yónó noh. 5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nìvìnì wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ
ye yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbõ sah ké yõ. 6 Kénɛ
Nìvìnì tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tõ mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól
sɔkɔ sɔ̃, sɛ̃́ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ
pɩ yé tyí. 7 Ápi nénɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ, ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ kwɔ́nɔ́
mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyí. 8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂
dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á náh mɛ yal mɔ níri pínɔ́lɛ yé
tyí. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃̃́nɛ yé wɛ̃kɩ pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀
yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí. 10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kìlɛ, kɩ
ǹ dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pĩ n
yuku yahlɛ. 11 Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkìlɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rí tǎhkì
gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro. 12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nìvìnìnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃nwɛnɔlɛ
yé kɔ̃ yé vyɑ̃h kɔ̃ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah sah ǹ tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ
névye kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 13 À ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃ntṹ tǎhkì gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nìdè
Pídɩ̃́ tɔ̃́rí sɔkɔ. 14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl mɛ yõ mɔ á tyí.

Krista ye yîyìn pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyìn pól mɔ.
Kè se yĩnyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkìnɔ́lɛ ò, kè se névye fnèpulɛ ò, kè se yɔ̃̀tɑ̃mnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyìn pól dyah tɛ̃,
yíyìn pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃nsɛ̂lɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tôɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyìn pól wrɔ́ tõ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pídɩ̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.
21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kɩ́nɔ́lɛ Liyellɛ. Sépérí lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ
túkúnì ànɛ̂ yé tyîtúkúnì pínɔ́ yĩnnɛ. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Pídɩ̃́-á wil gbɛ̃nsɛ̂ sɔkɔ kũ nɛ̂ ku,
képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃̀ynɛ, nɛ yé pɔ yĩn péwɔ yah sɔkɔ yályál
pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. 23 Ǹtɛ yé yĩnɛ yè Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h,
yé yĩn dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ yé Nìvìnì tir noh sõ dùkù
tyí, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nìvìnì tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyí, képah nɛ̂ tɔ̃̀
sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̏ pɩ yèvyãhrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yĩnnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nìvìnì sɔkɔ. Yé
náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y kõ à Krista yèvyãhrɩ téy tɔkɔ n pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yĩnnɛ,
pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ. 25 Ǹmɔ pɩ tɔ̏npɩlɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí à yĩnɛ Liyel-á
tɔ̏ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃ ń gbɔ̏ yé yĩnnɛ. Á kè dahbɩ ń gbɔ̏ nɛ mé pé wɛy pól yo, 26 képah nɛ̂-á
pɩ Liyel sètȉn sɔ̏ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, té mɛ kélɛ Yesu yõ
sɛ̃pú tȉnkȉ wɔ wɛ̃kɩ núkúnúkú. 27 Yõre ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃rí nɛ̂-á mɛ sètȉn sɔ̏ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye
tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sõ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃kɩ. Sètȉn sɔ̏ tir mɛ̀ wɛ
yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̏ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃rí wénɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̏ yõ.» 28 Ǹmɔ
tyí ye á mɛ n yo no pól tyí, té mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nénúkù núkú pól tyí, té mɛ
nénúkù núkú póllɛ n kwɔ yĩ́pȋ duke pól sɔkɔ, sɔ̃nko no pól Yesu yõ sɛ̃nɔ́ de yĩn pé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ. 29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̏lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ
Krista tǎhkì gbɔ̏ yõ, nɛ̂-á mɛ tɔ̏lɛ n pɩ yĩ̋ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kì ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise tãn yĩnnɛ,
à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩ́nɛ. 2 Mé mɛ ké tyí nɛ nìsãh wɛ pé sɔkɔ,
pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékã̂m mó nɛ mɛ yĩ̋ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir
wɔ̃bìnsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 3 Yõre nɛ̂-á yĩ́pȋ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ
ǹmɔ sɔkɔ. 4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyã́hsesyĩ́rí sɔkɔ.
5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fĩ́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ
vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah té mɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ koh tɛ̃ yĩn gbãhngbãh.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̏ yõ

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
sɔkɔ ǹmɔlɛ. 7 Yesu yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yȁhnì nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ,
yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ sũnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɔ̃-á pè yé
kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pĩ́pú ǹgbnɔlɛ. 8 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tyi tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mìnì tyilɛ, ǹ névi yõtàhsyi lékã̂mnɛ.
Sè náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ Krista tyilɛ. 9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
10 Yíyȉn pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̏ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̏tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔnɔ pól yõtɛ̃nɛ. 11 Yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ ǹmɔlɛ, yé kõkè kõ. Kénɛ kõkèlɛ, névi gbõ pínɔ́ náh kélɛ, Krista pínɔ́
ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ. 12 Yé náh wɛ di, yáh wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ,
kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyî sɔ̃ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí, té mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel
tǎhkì yõ, nɛ̂-á yilki mɔ Krista lékólɛ. 13 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî sɔ̃ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̏-ǹkɛ̃
yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye minnɛ yé kõ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. Á á tyípêl pól yõ mɔ
á kõ. 14 Áyáh Moyisi tyi kõnsàhnɔ́ dêl pɩ té lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ á kõ n pi, Liyel ye képah
niri to á tyí, té ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbõ yõ dahnɩ yõ. 15 Yɔ̏tãm ànɛ̂ tɛ̃nwɛpu nónó-á
mɛ yȋnyõ, Liyel ye pé tǎhkì tyí yɩkɩ kwèyy. À pè pɩ yèɗȉmɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kõ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kõlɛ Krista kúnɔ́ gbɔ̏ yõ dahnɩ yõ. 16 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh n yɛ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah náh pɩ wɔ wɔ kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́,
képah náh pɩ ńwɔ̃ sãn yɔ́ wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ. 17 Sépi póllɛ, yípéplɔ
nónó-á mɛ n pi, sépi kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃nɛ, Krista ye. 18 Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ
pè sɔ̃ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ yȋnyõ tɔ̏npɩbɩ yah, té mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, té mɛ
pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n mɔ n kõ, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kõ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé
gblɔ̌y ye pè n gbilki pé fɔkɔ táh tyi sõnɔlɛ. 19 Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̏ tɛ̃nɔ́lɛ. Té
ǹmɔ gbɔ̏ yõ ye gbèl tél-ńtã̂n ànɛ̂ yãhlɔ wil gbɛ̃nsê tȁntȁn pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃nsê
kõ kè fɛ̃ n kyãh à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃.

20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, té pwah mɔ wilki kèkõyɔ̋ sétȁn tyi tǎhkì gbɔ̏. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ
té yé tõ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃ mɛ kénɛ tyi gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kõ pè yélɛ n kyĩ
n mɔ n mɔ sɛ̃nknɔ tyi sɔkɔ ńtɔ̃ wɛ́? Pè n nɛ: 21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ,
káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.» 22 Kénɛ yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ, té sè kɩ
pɩ yõ kɛ̃ yîlɛ. Névye yah yĩ̋ tyi kɔ̃nsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kõ. 23 Gbɩ
ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yȋnyõ tɔ̏npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ, ànɛ̂ wil gbɛ̃nsê
fɔ̃hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pȋ tyi sɔ̃ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ̋
tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késã̋nnɛ Liyel wɛ̃̋kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fɔ̃́ yı̂lɛ n yah n kɔ̃, ńyãh sɔkɔ-á
Kristalɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̏yɔ̃̏ sɔ̃̀lɛ. 2 Yé nɛ n sɔ̃ Liyel fɔ̃́ yı̂ tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sɔ̃ sétáh yɔ̃
yı̂ tyí sɔkɔ. 3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃̀bı̀nsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ Liyel tyí. 4 Ǹtɛ
Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sɔ̃ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kı wil mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pı dùkù kédyâh ànɛ̂ pı dùkù késã̋nnɛ

5 Tyi nónó-á pı kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pı: Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌
pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúǹı̀nɛ, à tahlı yı̃́sesúkú pínɔ́ tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́
dùkù yɔ́lɛ. 6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrı n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̏hnı̀nɛ ǹ yóré yáhnlepu yɔ̃.
7 Ǹgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésɔ̃ mɛ tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ye yé mɛ n pı. 8 Ǹtɛ núkúnúkú,
tyi nónó-á yé yı̃nɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyã̏hnı̀nɛ, ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ népékè pínɔ́lɛ.
Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. 9 Yé káh mı̀nı̀nɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé
náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pı dùkù kédyâh kɔ̃ tɛ, à ké tyípínı̀ pól milki, 10 tɛ́ mɛ pı
dùkù késã̋nnɛ n pı, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko yè pı ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ,
yè mó ǹnɛ n pı̃ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ. 11 Képah sɔkɔ, wǎhkı̀ náh tɔ̃ n wɛ n pi
yı̀kı̀nı̀ tɛ́lɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ, kènkɔ̃be ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃pú wrɔ́. Kè náh tɔ̃ mɛ á kı nɛ
yã̏hnkɔ̃ wɔ-á yı̃ pı̃, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yı̃ pı̃. Kè náh tɔ̃ mɛ á kı nɛ ńyɔlɛ yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̃y
yɔ̃ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kɔ̃, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyı̀nı̀ póllɛ tɛ́ mɛ no pól min sɔkɔ.

12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pı ǹ nolɛ, à yé pı yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé tyí mɛ nɔ ǹ tyí.
Képah ye, yé pı névye yãm yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrı pípúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ népír
névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro. 13 Yé wɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı. Ǹnı̂ yɔ́-à sɔ̃ pı de ǹ ní-ò tyí, yé
yɔ̃ mɔ wɛ̃ kɔ̃. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ sɛ̃. 14 Ǹtɛ nɛ̂-á
kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbɔ̃̏ yɔ̃ ye yé wrɔ́ kı mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ.
15 Krista yèvını nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvını wɛ yı̃nnɛ, sɔ̃nko yè pı wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Yé pı pèpɔrı pı̃́púlɛ. 16 Yé yɛ Krista wɛy tɔ̃̏ pı yı̃̋ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n
kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yı̃́pı̃̂ sɔkɔ. Yé pı pèpɔrı pı̃́púlɛ Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó
ǹnɛ n gbal, yè ǹ yı̃n gbilki gbilki yı̀lɛ n gbı, à tahlı Liyel Mirki-á yè nónó dahbı yé sɔkɔ.
17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pı, yé sélɛ n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n yɔ̃, yè wɛynɛ Sú
Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̏ yɔ̃.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃̋hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbı tyí yɔ̃ kǎh yı̃nɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̋kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Pɛbı, yé yɛ
yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yɔ̃. 20 Wɛ̃́npı̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yɔ̃ tyi tyi
pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃ yé tyí. 21 Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyã̏hnı̀nɛ n mɔ yé
wɛ̃́npı̀ sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pı wílkúnı̀nɛ pé tyí.

22 Yɔ̃bı, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̃̏tãm tyí yɔ̃ nónó-á mɛ sétáh mɛ̀ yɔ̃. Yé káh
tɔ̃̏lɛ n pı pé tyí pàh yélɛ n kyɔmı gbı̃́ nɛ̂ ólɛ, á kı nɛ névye dyɔ yı̃̋ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃y tiki mɔ kélɛ n pı fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃npılɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yah tíkílɛ n pı. 23 Yâh sɔ̃ tɔ̃̏ nɛ̂ dùkùlɛ n pı, yé kélɛ n pı yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé
n pı kélɛ, kè káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pı. 24 Yé pı̃ nɛ ńkɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kı pɔ yépi
tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó yah sah ǹ no yı̃nnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye
yɔ̃̏tɛ̃ kègbılɛ nɛ̂ tyí-á yé n pı tɔ̃̏lɛ. 25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃y pı nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnı̀ tyi
lédyáhní ye à kı wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkı̀lɛ n pı.

4

1 Yɔ̃̏tãm, yé yé yɔ̃bılɛ n tɛ̃ n plɛ gbı wɛ̃̋kı̀ yɔ̃ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yɔ̃̏tɛ̃
yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á vı̃̀nmɔnɔ nónó kɔ̃

2 Yé gbah n tɛ̃ nírí pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pı yè pépɔrı pı̃́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃. 3 Yé
Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃̋kı̀ yıkı mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètı̃̏n sɔ̃̏
tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bı sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yı̃n-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 4 Yé
Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sètı̃̏n sɔ̃̏ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh yı̃nɛ
mè kè yo sɔ̃.

5 Yé yé minnɛ n pɩ lékắmnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyí pèpɔrɩ pɩ
pɩ tɛ̃̀nɛ pé tyí, yé kè pɩ pé tyí. 6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ
sé tyí. Névi nɛ̂-á píkínyahnɔ pɩ, yé ké yah tõ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃̋nɔ́lɛ

7 Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̃̏lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ
kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí. 8 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí
kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ. 9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ
tómm, tɛ́ pɩ á nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɩ ásɔ̂̂, pè kɩ pɔ sè
yãh yé syah.
10 Arisitarkɩ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Markɩ tɔ n wɛkɩ
yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɩ tyí névilɛ. Markɩ tyí kèdùkù yo sɔkɔ yé tyí nɛ wàh kɩ pɔ yé
tɩ̃̏nnɛ, yé à tɛ̃ plɛ. 11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkɩ yé tyí tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu
yõ sɛ̃́pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̃̏lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo. Pè ń nɩ de yĩ̋
kègbɩlɛ. 12 Yepafrasɩ nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Yesu tɔ̃̏npɩ ye ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ
nírílɛ n pɩ yé tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sṹnyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, Liyel dyɔ yĩ̋
tyi pól pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ. 13 Á yèvyãhrɩ kah pɩ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi tãn yĩnnɛ.
Ǹmɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ pɩ képah tàrfyɔ̀lɛ. 14 Dɔ̀ktɔ̂r dĩ̋ Likyi nɛ̂-á ápi kɔ́dĩ̋nɛ, à n wɛkɩ yé tyí ànɛ̂
Damasɩlɛ.
15 Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɩ pé tyí à tahlɩ Nɛfa tyí ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̏nkɩ̃̏
nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô. 16 Yáh kɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̏nkɩ̃̏ tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɩ se mó mɛ tɛkɩ mɔ pépi tyí, pàh kɩ kélɛ yé kɔ̃,
yé kè kar.

17 Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tɔ̃̏ nɛ̂ dahbɩ ǹ gbɔ̃̏, à gbah n tɛ̃ kè pɩ pallɛ.

18 Ǹmɔ Pole ye n wɛkɩ yé tyí, tɛ́ kélɛ n wãrkɩ ń gbɔ̃̏lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ fwɔ nɛ máh
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki
kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí. 3 Yáh
mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ, à yé gbɔ̃̀ sah yɩ̃́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ. 4 Á
yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pĩ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ tyílɛ. 5 Yé náh wɛ di,
áyáh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ yo yé tɩ̃̀nnɛ, kè náh sɔ̃̀ pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́. Á sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo
tɛ̃nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ. Áyáh á gblɔ̃y
tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yĩnnɛ, ké sèndɩ̃̀ náh yélɛ dò. 6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ
dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ,
ǹ Mirki-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara
Yesu yõ sɛ̃pú pól kɩ n yah n pɩ. 8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ
Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́
tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo ńtɛ̃nɛ. 9 Áyáh
kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé
náh vi fal fal tɛ̃̀n kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tɩ̃̀nnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ
Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól mɛ képah tɔlɛ n yãh. 10 Yé mɛ ǹ Pídɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ
nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̀nyõ kɩ n pɔ n pi. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n
pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ kè pĩ yɩ̃́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tɩ̃̀nnɛ. 2 Yé kè pĩ tɔlɛ nɛ áyáh
yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè fɔ̃́hnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nɩ̀sãh mɔ
á sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á névye sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo.
3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yĩnvɩ̃ wɛlɔ náh sélɛ, vɩ̃ntɛ̃nɔ tɔ náh
à n vi n tɛ̃ pélɛ. 4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀
á kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́, Liyel dyɔ
yɩ̃́ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á ápi sõnɔlɛ n pnɛ.

5 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ náh sélɛ. Liyel
ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ. 6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃ yépilɛ ò, kàh sɔ̃ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
álɛ n gbilki. 7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rí sah yé yõ áyáh sɔ̃npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃. 8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃́ ápi
tyí, képah ye á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́,
á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí. 9 Á yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ
ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ kyɔ́. Áyáh lésɔ̃ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n
yo n kɔ̃ yé tyí, á lésɔ̃ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n pɩ lékɑ̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̃y yĩnnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n
pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ
yépi Yesu yõ sɛ̃pú tyí, sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ; Liyel tɔ ye á
tàrfyɔ̀lɛ. 11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃-á súbí pé wɛ̃npɩ̀lɛ n tɛ̃ plɛ. 12 Á vɩ̃nmɔnɔlɛ yé
kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yɩ̃́,
ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ ké nɔlɩ wɛ yõ.

13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ Liyel wɛynɛ.
Tɛ́ sɛ̃ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ńtɔ̃. 14 Ǹ yṹnpyé, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ nónó-á mɛ

Liyel tyí yõ Nsyude mara sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃nkõ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ di, yé
sú fɔ̃́ névye-á yé kwlɔ sɔ̃, sɛ̃ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi tɔlɛ. 15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnɔ́ sah ápi tɔ yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel tyí. No pól
sépɛ́bí ye pélɛ. 16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kõ á káh Nìvìnì tir yo yìkìnì tɛ́lɔ́ névye tyí
pé tɔ kõ pè wɛ n pwah. Kǎh pɪ sɛ̃, dòhnìnɔ́ ó ye pè mɛ n pɪ n yuku pé tyípêl yõ. Ǹtɛ ké
syì-ǹsah, Liyel fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.

Kyɪ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnô wrɔ́ kwéy mè sɔkɔ, á yĩ́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé yõ ó, ǹtɛ á
mɛ yé tyílɛ n sõ gbĩ́mɛgbĩ́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ.
18 Á lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syɪ n pɔ yé tĩ̀nnɛ, tɛ́ gbáhyĩ́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ Pole yah kõ
kélɛ tɛ́ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kõ. 19 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɪ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ mɛ á yáh-ńsah
náh n tyɛ n pi, ànɛ̂ á nɪ kɪ vɪ, ànɛ̂ á yõ kɪ yɔ̃? Yépi ye. 20 Kègbɪ yõ, yépi yĩn ye gbílkínɔ́
kɪ sah ápi yõ, tɛ́ nìvìnì kɪ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á kɪ wũ á gblɔ̌y
Atɛnɪ kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ á yṹnpi Timote tɛkɪ mɔ yé kõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̃̀lɛ n pɪ ápilɛ
wɛ̃ tyí Nìvìnì tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Á nɛ à pɔ yé yohnɪ mɔ yé tǎhkì wɛ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, 3 sɔ̃nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɪ káh pɔ yé kõ kwɔ. Yé
pĩ́nɔ́ se mɛ ké sɔkɔ nɛ yèvyãhrɪ mènɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́. 4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ
mɛ yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí nɛ áyáh kɪ pɔ yèvyãhrɪ pɪ n pi. Képah ye pɪ
yɔ̀, ké sèndĩ̀ náh yélɛ dò. 5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnɔ́ pɪ kwlɔ, mé Timote tɛkɪ mɔ nɛ à
kyɪ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíkí sɔ̃̀ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ
káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́ kõ kè pɪ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tĩ̀nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé yĩ́ngbílɛ n yo nɛ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹkɛ̃ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Á wɛ dékè-á
mɛ yé tɛ̃, sɔ̃-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃. 7 Kǎh pɪ sɛ̃ á yṹnpyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɪ ànɛ̂
yèvyãhrɪ nónó pól sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɪ nɪ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí. 8 Ǹtɛ yáh
fyɔ̀ mɛ sɛ̃nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mìnì ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 9 Wɛy dùkù
nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɪ fɛ̃ Liyel kõ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nìvìnì ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kõ yépi yĩnnɛ?
10 Ké lékâh ké gbĩ̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃kì yɪkɪ mɔ á kõ á fɛ̃ pɔ yah
yé tyí. Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-à kɪ mɛ yé tɛkɪ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, á mó yé yohnɪ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè wɛ̃kì yɪkɪ
mɔ á kõ á pɔ yé tĩ̀nnɛ. 12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah
n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɪ nɛ yé tyí-á nɔ sɔ̃ ápi tyí. 13 À mó nìsãhlɛ
yé kõ yĩ̃́ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, yé kõ yè pɪ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál
á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syɪ pɔ ǹ yõ ǹ yĩ̃nyõ tɔ̃̀npɪbɪ póllɛ.

4

Min pɪ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yṹnpyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé wɛ̃kɪ tɛ. Sɛ̃́ntɛ̃
ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn
mɔ ké yõ. 2 Áyáh vĩ̀nmɔnɔ nónónɛ yé kõ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ n pnɛ. 3 Liyel-á
mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah, yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɪ,
4 yé nénúkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. 5 Yé káh yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí
sɔ̃-á kè Liyel pĩ́-ńkɛ̃púlɛ n fnɛ. 6 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɪ n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí
tĩ̀nnɛ. Liyel náh n yɛ képah tɛ̃ wɔ dénɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di
sah tɛ yé tyí dò. 7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɪ yĩnnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah.
8 Kǎh pɪ sɛ̃, névi nɛ̂-à vĩ̀nmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel ye tɛ̃ yahle, ǹmɔ
nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tĩ̀nnɛ. Képah ye, yõ náh mɛ ké
tyí mè n tɔ̃ tir yɔ́ wãrkɪ n tɛkɪ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ. 10 Masedonɪ mara Yesu yõ
sɛ̃pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɪ nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ á

* **2:15** 2.15 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

yṹnpyé, á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé tõ wãn mɔ ké yõ. 11 Yé yèvɩnɩ yáhnkõnɔ pɩ yé
tȍlɛ. Yé káh yé pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌y kõ tȍ sɔkɔ
áyáh kè yo sah sɔ̃ yé tyí. 12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkõyṍ névye kõ pè kɩ yȍyénnɛ
n sah yé yõ, ànê yé náh n pɩ n tẽ n pi yṍtókóbílɛ ǹnî yó ńtẽ tyí.

Lékyî ànê vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃ Tẽ ǹgbẽ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃, ápi
náh mɛ ké tyí nɛ yé tẽ ké yí̃tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí névye tyí kõlɛ, nónó
yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nólɛ. 14 Áyáh fyò sẽ ké yõ nɛ Yesu-á ku té ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃nó
mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á sẽ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè kõ pè
kɩ mɛ wẽ tyí Yesulɛ. 15 Á kɩ tir yó yo yé syah, à yĩnɛ Tẽ ǹgbẽ wɛy yólɛ. Â nɛ ńkɛ̃ pé syɩ n
pɔ sõlɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi dyàh tẽ n pi.
16 Yé náh wɛ di, Tẽ ǹgbẽ-à kɩ fyò pɔ wɛ̃kì kõ, yĩ̂nyõ tȍnpɩbɩ yȍtẽ kɩ gbo mɔ yĩ́npɔ̃ ǹgbẽnɛ,
tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tẽ ǹgbẽ kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ tiki pɔ. Képah tẽnɛ, nónó-á sȍ
sẽ Yesu yõ té pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî kɩ yilki mɔ. 17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ
min sɔkɔ légbĩ́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yõ dɔkɔ pélɛ wẽ tyí ńyĩ̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tẽ ǹgbẽ Yesu
yohnɩ yĩ̂nyõ, tɛ́ kɩ tẽ ǹnɛ kṹmm yõ. 18 Kǎh pɩ sẽ́, yé wẽ nnɔlɛ n de wɛlɔ nópilɛ.

5

Tẽ ǹgbẽ syínpɔnɔlɛ

1 Á yṹnpyé, tyi nópi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbĩ́ nênɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yó wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ. 2 Yépi ńtẽ pĩ́nó mɛ ké sɔkɔ nɛ Tẽ ǹgbẽ syɩ n pɔ sõ-á
kɩ névye kwɔkɩ n tẽ n pi yɛ̃nwó pónó tyí kõlɛ lékâhnɛ. 3 Gbĩ́ nê-á névye kɩ mɛ n yo nɛ,
yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tõ mɛ, légbĩ́ ye tyí yíkínó kɩ núkú pè kwɔkɩ tẽ sê kúrkì tɛ̃nó tyí
kõlɛ, tɛ́ pè náh tẽ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ póllɛ. 4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yṹnpyé, yépi tɔ se yó
mɛ fɛ̃ntȗ sɔkɔ kénɛ gbȉyȉkì kõ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tẽ n pi yɛ̃nwó tyí kõlɛ? 5 Yé náh wɛ
di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnólɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínì náh mɛ fɛ̃ntȗ
sɔkɔ. 6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no téló tyí kõlɛ. Á ye nɛ mɛ n yah, à mó á gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ sètɛ̃nì pínólɛ. 7 Yé náh wɛ di, lékâh yé dɔy dópú n nɛ n dɔ, ànê lékâh ye sèwɔbɩ
tɔ sètɛ̃nìnɛ n pɩ. 8 Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á ye káh sètɛ̃nìnɛ n pɩ. Á
ye yɛ Liyel yõ sɛ̃nó ànê tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwòmɔnɩ sɔ̃ á mɔ. Á gbȍ
sàhnó mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ á kwĩnki. 9 Yé náh wɛ di, Liyel
náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á pwáhnmɔnɔ wɛ á Tẽ ǹgbẽ Yesu
Krista gbȍ yõ. 10 Nmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃ mɛ min sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃ ku ò, à nɛ n
mɛ ǹmɔlɛ wẽ tyí. 11 Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wẽ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wẽ tǎhkì yõ Liyel
yõ sɛ̃nó sɔkɔ, sɔ̃-á yé mɛ kélɛ n pɩ yò.

Pole-á vȉnmɔnɔ tɛ́y ànê wɛy nênɛ Tesaloniki tãn kõ

12 Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tẽ yé yahlɛ n tẽ, tɛ́ mɛ yélɛ n
vi mɔ Tẽ ǹgbẽ wɛ̃kì kóló sɔkɔ, yé yȍyénnɛ n sah pé yõ. 13 Yé yȍyénnɛ n sah n yĩ́ĩ pé yõ
tyínɔnɔ sɔkɔ pé tȍ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ sɔkɔ wẽ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ. 14 Á yṹnpyé, á kélɛ
n yah n kõ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal pípú yõ, yé nìsãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé
mó tɛ̃nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sɔ̃́mnólɛ n pɩ. 15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, ǹnî
yó ńtẽ káh pèkè wólɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kõ wẽ tyí, ànê no
pól tyí gbĩ́mɛgbĩ́.

16 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. 17 Yé Liyellɛ n ni kṹmm. 18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ
n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kõ yé tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yõ sɛ̃nó sɔkɔ.

19 Yé káh Liyel Mirki yah kõ tȍ pínólɛ, 20 yé káh Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n
ko. 21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fẽ n syi. 22 Yé yé gblɔ̌ynɛ
n tẽ tyípêl duke pól pínólɛ.

23 Liyel nê-á yèvɩnɩ nétɛ̃nɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à sãm mɔ yé min pɩ dùkù pól
sɔkɔ. Â mó yé sõnɔ, ànê yé min, ànê yé wil gbɛ̃nsê pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ sé tyí á Tẽ ǹgbẽ
Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 24 Ǹmɔ nê-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónó sȍ. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.

25 Á yṹnpyé, yé nírí tɔlɛ n pɩ ápi tyí.

26 Yé wɛkɩ á yṹnpyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. 27 Mé yélɛ n gbah n ni Tẽ ǹgbẽ yĩn
yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mè kar á yṹnpyé pól noh.

28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ à yɔ̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. 2 Mé
kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yű̃npyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃npílɛ mɛ n yuku yahlɛ. 4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ
n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ vɩ
yɩ̃́ á kõ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n kõ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ.
5 Kénɛ yèvyãhrɩ nópi ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi
kɩ wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.

6 Liyel mɛ tómm. Á kɩ yé fɔ̋hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ. 7 Yépi nónó-á mɛ fɔ̋hnɔ́lɛ n wɛ, à kɩ
yèvɩnɩnɛ yé kõ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil yɩ̂nyõ kɩ
pɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̂nyõ tȍnpɩbɩ tɛ̃npnɛ̀pulɛ 8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fɔ̋hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃pú
ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yáhlepu yõ. 9 Pé fɔ̋hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kű̃mmnɛ, tɛ́ pé wrɔ́
kɩ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rílɛ. 10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ
yõ sɛ̃pú pól kɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, tɛ́ kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye
sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí. 11 Képah ye, á mɛ nírílɛ n pɩ yé
tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Á mɛ kélɛ n yah n kõ á Liyel tyí nɛ, wǎh yé ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃
kè pɛkɩ. Á kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ, à tǎhkɩ̀lɛ yé kõ yé fɛ̃ tyípéplɔ póllɛ n pɩ nónó dékè-á
mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɩ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃nɔ́ tyípínɩ̀nɛ n pɩ. 12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yõ. Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yű̃npyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ tyí tȉnnɛ ǹ
tnɔ̂, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, 2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sõnɔ vye fɛ̃kɩ, képah náh pɩ
tíkí mɔ yé sɔkɔ sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbȉyȉkȉ-á yĩni tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntȍ-à
pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃ yɛ̃ngbɛ̃ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh pɩ, sɛ́bɛ́y
yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ à
pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ gbȉyȉkȉ-à pópó n pi, Liyel wɛ̃kɩ̀ ǹgbò ye pè
kɩ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ
n yɩkɩ n pi. 4 Ǹmɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yɩ̂ póllɛ n fwo, tɛ́ kɩ kyɩ de kõ tɛ̃
ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɩ nɛ Liyel-á péwɔlɛ. 5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh
sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbɩ̃́nɛ yé tȉnnɛ? 6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kõ à náh
fɛ̃ wil n mɔ n pi ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò. 7 Á mɛ ǹ tǎhkɩ̀lɛ tȍ tyah tɛ́ sètȉn
sȍ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ, 8 légbɩ̃́nɛ à kɩ ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ
tyí yɩkɩ ǹ vyãh yɑ̃́hfânnɛ, tɛ́ Yesu pȉnɔ́ tǎhkɩ̀ kɩ à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́. 9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɩ n pɔ n
pi sétȁn yȍtɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Á kɩ gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃ndùnȉ tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n
pilki. 10 Á kɩ tyíknɛ̃nɩ̀ duke póllɛ n pɩ névye wɛ n pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃kɩ̀
yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi pǎh sɔ̃npílɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ yahle, képah nɛ̂-á kɩ sȍ fɛ̃ pè pwah
n mɔ n pi. 11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkɩ̀ kõ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kõ pè kɩ n
sɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyi yõ. 12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̃nɩ̀ tyí nɔ pé tyí,
fɔ̋hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

13 Á yű̃npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ
ǹ Mirki gbȍ yõ, képah gbȍ yõ-á yé kɩ yé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃nɔ́ tɔ
gbȍ yõ. 14 Képah yĩn ye à ye yélɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ gbȍ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á kɩ yépi
tɔ kõ yé kɩ wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃rí sɔkɔ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃ á yű̃npyé, á kélɛ n yah n

kɔ̃ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yĩ́ĩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kɔ̃ vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh
pɩ sɛ́bɛ́y tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yĩn. 16 Ápi tyí nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n de tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ pé pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ á
gbɔ̃̀ sah yĩ́ĩ pé yɔ̃. 17 Á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃
nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, tyípínɩ̀ ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yɔ̃́npyé, ké syɩ̀-ǹsah mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃nko Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛy tɔ̃ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kɔ̃ yépi tyí kɔ̃lɛ. 2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ
à kɔ̃ à á pwah n mɔ nɛ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ nɛ́pêl gbɔ̃̀. Yé náh wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ̃.
3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Á kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ yé yɔ̃lɛ n syɩkɩ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ káh tɛ̃ wɛ
yé tyí. 4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yɔ̃, ápi sɛ̃́nyĩ́nɔ́ mɛ ké yɔ̃ nɛ áyáh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh mɛ kélɛ n
pɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃́. 5 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n
mɔ yé fɛ̃ pĩ yé tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dînsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ǹ yɔ̃́npyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yɔ̃́npyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́ pé minnɛ n pɩ
gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yɔ̃ nɛ, yé káh pélɛ
n tĩnki. 7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi náh á min pɩ yé
wrɔ́ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ. 8 Áyáh lésɔ̃ mɛ yé tĩ̀nnɛ, á náh kè yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi
vyãhlɛ n yah. Á tɔ̃̀ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko
à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 9 Ké yah ye lésɔ̃ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ
ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kɔ̃ yé sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ. 10 Áyáh lésɔ̃ mɛ yé tĩ̀nnɛ,
á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́ tɔlɛ. 11 Ǹtɛ
á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de
névye tyi sɔkɔ. 12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃nɛ, á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yɔ̃ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̀lɛ n pɩ, pè pé yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ n wɛ pé yɛ̃ngbɛ̃
myèh nínkwɛnɔ sɔkɔ.

13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yɔ̃́npyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. 14 Tyi nónó-á ápi yo sɛ́bɛ́y
mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ sé yɔ̃, yé tɛ̃nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n
soh tɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃ tyí. 15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé
vɩ̀nmɔnɔlɛ tɛ̃nɛ n kɔ̃ sɔ̃-á yé kélɛ yé yɔ̃́npyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃ gbĩ́mɛgbĩ́ kàh sɔ̃
kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé póllɛ.

17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. Sɛ̃ ye mè n nɛ n mɔ ń gbɔ̃̀
níynɛ ń sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkíntɛkɩmɔnɔnɔ yɔ̃. Ǹmɔ wɑ̃́rkínɔ́ ye kélɛ tótɔ́. 18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃
ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ
sɔkɔ. 2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, áwɔ nɛ̂-á ń pídĩ́ kègbɩlɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
á tyí, pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kõ.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃-á sɔ̃̀ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ. Névye
túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹnɛ n pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ. 4 Yo pé tyí nɛ,
pè káh tɛ̃ sèmǐrn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Yékɑ̂b ó ye sépi
n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃.
5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy
sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ. 6 Ŋ̀tɛ névye túkù ye képah yahle,
tɛ́ mɔ pu à yékɑ̂b túkúǹ pínɔ́ ó yah wũ. 7 Pě pé gblɔ̌y pɩ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ.
Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé
dùkùlɛ n pnɛ.

8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pɩ sǎh yĩnɛ sɔ̃. 9 Yé
náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó yĩn-á sè sah, pépi ye
pɩ tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel
mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ,
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ, 10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂
yɔ̃bɩ yɑ̃̀mpulɛ, ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mɩ̀nɩ̀ tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó pól-á
mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo. 11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ, tɔ̃́rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ
ńmɔ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ

12 Ŋ́mɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkɩ̀lɛ ń kõ. Mé n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh
sɔ̃npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ sɔkɔ. 13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tõ lésõ
n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh, tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ. Ŋ̀tɛ mé lésõ mɛ sépi póllɛ n pɩ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye Liyel mɛ pɔ ń yãm yah. 14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ
ńmɔ tyí náhnáh, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ ń kõ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
Yesu Kristalɛ. 15 Gbɩ ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu
Krista-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́
ńmɔ tyí peke kal. 16 Ŋ̀tɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Á mɛ ké tyí nɛ Yesu
Krista ǹ gblɔ̌y pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye tyí nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ǹ
yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 17 Tyɛ́-ńkɛ̃ Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel
núkúnínɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yõ yɔ̃nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ tyílɛ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina.

Pole mɛ nɩ̀sãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ŋ́mɔ pídĩ́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kõ nɛ
sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀ pèpɛynɛ n pɩ. 19 Kélɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ
pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃ntɛ̃ pínɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí. 20 Pépi
túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ
pé tyí pè kõ pè náh tõ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kõ nîrî pínɔ́ tyí yõ

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kõ, képah ye nɛ á yáhnkõnɔlɛ n pɩ Liyel tyí, á ǹnɛ n ni, á
ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kõ no pól yĩnnɛ. 2 Á ye nírílɛ n pɩ yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂ névye pól
tyí tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ n pɩ syísyí yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ
n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah tíkílɛ n pɩ. 3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel
tyí, 4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ. 5 Yé náh
wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃-ò núkú tɔ ó mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ŋ́mɔ ye

Yesu Kristalɛ, 6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y kɔ̃ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ,
kè pɩ képah sɔkɔ. 7 Yesu Krista gblɔ̌y kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yó-òlɛ,
ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ. Gbɩ ye mé n yo, mɩ̀nyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

8 Mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɛ̃̀n yɔ̃ dɔkɔ yɩ̃̂nyõ pé Liyellɛ n ni nnɔlɛ
yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnɩ̀ ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ kɛ̃́nɛ pé wrɔ́. 9 Mé mɛ ké tyí nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ kǎh yĩnɛ sɔ̃. Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ.
Pè káh yõ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɛ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yî, ànɛ̂ yî kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n yah
n kɔ̃. 10 Ǹtɛ pé gblɔ̌y tɔ̃nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃-á syɔ́ kélɛ n pɩ nónó-á mɛ
Liyel yah tíkilɛ n pɩ. 11 Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Yesu
yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́. 12 Mé náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh pɩ à pɩ dɩ̃́
yɔ̃̀tɛ̃nɛ. À yĩnɛ à tɛ̃ syísyí. 13 Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, té pyě Awɔ mɔ dò.
14 Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle. 15 Ǹtɛ képah fyé yõ sê kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yṹnɛ, wàh sɛ̃ Liyel yõ, té tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, té mɛ n kɔ
yályál Liyel yah yɛ̃́ryɛ̃́r dáhbí-ńkɛ̃nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

1 Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ
Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃-òlɛ, tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. 2 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀
yah tɛ̃-ò yĩnɛ à pɩ wényo-ńsah kɛ̃nɛ ǹ tyí. À yĩnɛ à pɩ sê núkú nétɛ̃nɛ, gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀-òlɛ,
nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ népânnɛ n tɛ̃ plɛ, té kɩ fɛ̃ névye kwɔ n pi. 3 À náh
yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah náh pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ gblɔ̌ynɛ n yɛ n
pnɛ. À náh yĩnɛ à pɩ mâl kɔ̃lɩ̀-òlɛ, képah náh pɩ pɔ́ náh púkúbínmɔ-òlɛ. 4 À yĩnɛ à nɛ n
mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃npɩ̀ kwɔ pè nɛ n sah ǹ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃npnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, à kɩ pɩ sɔ̃ té kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú
tɩ̃̀nkɩ̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ? 6 Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́sɛ̃́nnɛ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́
sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̌y gbílkínɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yɩkɩ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
7 À wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yɩ̃́ngbílɛ n yo, sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh
pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ négblɔ́lɛ ànɛ̂
wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yɩ̃́nvɩ̀ sɔkɔ. 9 Gbɩ nɛ̂-á
pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sɔ̃nɔ sɔkɔ pallɛ. 10 Ké gbennɛ, pè
yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pè kɩ pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀
yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ. 11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pé
yĩnɛ pè pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̃̀yén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí yónkòpulɛ.
Pè yĩnɛ pè pɩ gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi pól sɔkɔ. 12 Yesu yõ sɛ̃pú
tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê núkú nétɛ̃nɛ, à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npɩ̀
ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí. 13 Nónó-à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, té
gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sɔ̃nɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah n pi á tyí dɔ̌
kwéy. 15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé wãrkɩ tɛkɩ mɔ á tyí, sépi kɩ
ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù pĩ min nétɛ̃ Liyel no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃.

16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ négbí-á ǹnɛ,
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkɔ̃yɔ̃́,
tɛ́ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ, névye túkù-á kɪ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ yahle, té kɪ sɛ̃ mìnyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil sétɛ̃̀n tyí. 2 Névye nónó-á
yɪ̃́nvɪ̃̀npɪbɪlɛ ànɛ̂ mìnyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ n pnɛ póllɛ, pè kɪ pé gblɔ̃̌y sah
pépi kɔ̃ pè kɪ vi tɛ̃. 3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kì náh mɛ, ànɛ̂ yõ
yõ yî yísyɔ́-á mɛ sè náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tõ kénɛ yõ yõ yî mɔ nɛ péwɔ yõ sɛ̃́pú
nónó-á gbɪlɛ n pnɛ, pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɪ pɪ̃́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kɔ̃. 4 Liyel-á yî nónó
pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh mɛ sè fɛ̃ syi té mɛ pèpɔrɪ pɪ̃́nɔ́
wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃. 5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ níri ye n pɪ yíyìnì póllɛ yályál Liyel yah
sɔkɔ.

Yesu Krista tɔ̃̀npɪ pèpɛynɛ

6 Wáh kɪ tyi nɔ́pilɛ á yṹnpyélɛ n kwɔ, á kɪ pɪ Yesu Krista tɔ̃̀npɪ pèpɛynɛ. Á kɪ kè wɛ̃kɪ
képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɪ nɛ̂nɛ ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yɪ̃́ɪ̃́ á
sɔkɔ. 7 Á náh vi sèmìrn wɛ̃̀n ànɛ̂ wɛ̀nwɛ̃̀n kɔ̃, sépi nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɪ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɪ. 8 Wil gbɛ̃́nsê dàrnmɔnɔlɛ tɔ̃̀lɛ, yõre
mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíki pínɔ́ yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ ye á kɪ min wɛ kwɛy gbĩ̀ mè sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̂ tɔlɛ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɪ wɛy ye kélɛ,
nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi. 10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɪ yèvyãhrɪlɛ, té mɛ gbah
tɛ̃ sɛ̃́, képah n wɛ̃kɪ nɛ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ min nétɛ̃̀ Liyel yõ, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɛ́ wǎh kɪ nónó pwah n mɔ n pi kal, pépi yé pɪ Krista yõ sɛ̃́púlɛ. 11 Képah ye á yĩnɛ ǹ
gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃́npílɛ pɪ wɛ̃́npirlɛ. Yɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃ wɛ
álɛ n yah n pɪ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pɪ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah. 13 Máh kɪ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel
wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ té névyelɛ n vi mɔ, ǹ té kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ. 14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ
á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃́pú yah tɛ̃́pú-á pé gbɛ̃̀n sah á yõ à níri pɪ á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ. 15 Liyel tǎhkì mè tɛ̃
gbɛ̃́nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɪ kè wɛ nɛ wáh mɛ n yuku yahlɛ. 16 Á
gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃ ǹ té ké tɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ ké
sɔkɔ. Wâh n pɪ sɛ̃́, képah sɔkɔ ye á kɪ á gblɔ̃̌y pwah mɔ, té kɪ á wɛy nóhpú tɔ pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɪ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkɪ ǹ tyí á sú sɔ̃ ǹnɛ.
Kètɛ̃̀npìlɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ. 2 Syɔ́dɪ̃̀lɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ té syɔ́npìlɛ n vi
mɔ ké yah pèpɛy yõ á dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ. 3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí, pé
tɛ̃́nɔ́ plɛ. 4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃́npì-à mɛ, képah náh pɪ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃́npì ye yĩnɛ
pè pé Liyel yah tíki pínɔ́ wɛ̃kɪ à yuku pé gbô tãn tɪ̃̀nnɛ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ̂ pɪ pé dúbípú
tyí, pè képahlɛ n pɪ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye nɔ Liyel tyí. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à mɛ
pɛ́kúsèlɛ kègbɪ yõ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kɪ à yohnɪ mɔ, ǹmɔ ye ńkɛ̃́nɛ ǹ gbɔ̃̀ sah
n yɪ̃́ɪ̃́ Liyel yõ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n gbo níri sɔkɔ lékɑ̂h ké gbìntɔ̃. 6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃
wɔ-à mɛ wil gbɛ̃́nsê dékè tyi ólɛ n sɔ̃, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ té à sah vilɛ. 7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ
yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí, kè wɛ yɔ̀. 8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃́nɛ ǹ
tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì milki. Krista yõ
sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹmɔ yõ. 9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɪ, à ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ pɛ́kúsyɔ
wrɔ́ à yĩnɛ à nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ núkú ó tyí. 10 Ǹ tyí
yĩnɛ kè nɛ mɛ pɪ̃́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. À nɛ n mɛ ǹ wɛ̃́npì tɛ̃́nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ
népân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú gbyɛ̂̃hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n
de nónó-á mɛ yèkwɔrɪ sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ duke póllɛ n pɪ. 11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó
tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɪ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́
gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ pé pé syɪ de pɛbɪ tyí. 12 Kàh pɪ sɛ̃́, lékàh n wɛ
pé tyí, pǎh sɔ̃́npílɛ pé vyãhlɛ Krista kɔ̃ té pɔ pé syɪ ǹ náh. 13 Pǎh se tõ pɪ tɔ̃̀ kɛ̃ névyelɛ
sɛ̃́, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ. Pépi ye tɔ̃̀ náh mɛ pé tyí yɔ̀, té pè n tõ n pɪ
wɛ̀nkwìnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɪ n min n dah n mɔ sɛ̃́. 14 Képah ye, mé

mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃npɩ̀ wɛ, pè mó nɛ n
yah n dah mɔ pé gbên tyí sɔkɔ. Sɔ̃nko pè káh pɔ wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ á sépɛ́bí kɔ̃ pè á yɩ̃́npolɛ
n yo. 15 Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kɩ̀ milki tɛ, té mɛ sétɛ̀n yɔ̀tɛ̃ sɔ̀ tɛ̃. 16 Ǹtɛ
pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé tyí sɔkɔ,
sɔ̃nko képah káh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ kɩ
mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ nónó-á nɛ́kɛ̃́n tãnnɛ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃púlɛ

17 Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yɔ̀yén yĩnɛ kè nɛ n sah n yɩ̃́ɩ̃
pé yɔ̃. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́ tɔ̀ mɛ dahbɩ pé gbɔ̀. 18 Yé
náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á
tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ n yɔ̃. Tɛ́ tɔ̃ mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ nɛ,
tɔ̀npɩ-á yĩnɛ ǹ tɔ̀ pínɔ́ sǎr wɛ́nɔ́lɛ. 19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃-òlɛ n kɔ̃ nɛ kénɛ
tir náh wil tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃mí vyɛ̃y sɔkɔ. 20 Névi nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè yo
gbǎb tɔ́wû pól yɩ̃́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí mɔ tɛ́ló sɔkɔ. 21 Mé kélɛ n gbah n yo á tyí Liyel
yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̀npɩbɩ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nópi póllɛ n
pɩ tómm, á káh wǎhkɩ̀lɛ n pɩ. 22 Káh nɛ n sal á gbɔ̀lɛ n sah névi yɔ̃ ǹ nírilɛ n pɩ tɛ̃ tyí,
ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ á ní-òlɛ ǹ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.
23 Wáh mɛ n yɔ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ sɛ̃, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, ɗɩ̀vɛ̃ tɔlɛ n wɔ kwéykwey á
fɔkɔ markɩ yĩnnɛ. 24 Névye túkù tyípêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃ sɔkɔ. Ǹtɛ
túkù tyí mɛ, náh ó sè n pɔ n pĩ. 25 Sɛ̃ ye tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó
ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè náh n wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yɔ̀tãmnɛ

1 Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yĩnɛ pè pé yɔ̀tãmnɛ n mɔ n kɔ̃ nɛ pǎh yĩnɛ yɔ̀yén
sàhnɔ́lɛ pé yɔ̃, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ n
yo n ko. 2 Nónó yɔ̀tãm-à mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ, pè náh yĩnɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á pélɛ, pè
mó yahle yɔ̀yén sàhnɔ́lɛ pé yɔ̃ sɔkɔ dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃npílɛ n
wɛ pé tɔ̀ pínɔ́ yɔ̃relɛ, pè ye pyě yĩnɛ pè tɔ̀lɛ n pɩ n yɩ̃́ɩ̃ pépi tyí ńkɛ̃.

Mɩ̀nɩ̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩnɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kɔ̃ n sah pè kɔ̃. 3 Ǹnî yɔ́-à pɔ nolɛ n
kwɔ tyíkáhkílɛ, té kè náh mɛ núkúlɛ gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ànɛ̂
kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ tyí yɔ̃, 4 képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ.
Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃ nɛy ye tɛ̃nɛ, nɛ̂-á yékɑ̃̂b pínɔ́, ànɛ̂ wɛ̃nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yɔ̀gbèkè yɩkɩ sah, sépi
nónó-á n pɔ n pɔ mɛ́kɩ̀lɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ yṹnwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wɑ̃̂n yɔ́nɔ́, ànɛ̂
gbyɔlɛ. 5 Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékɑ̃̂b kwĩnkilɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névye wrɔ́, nónó-á pè náh gbɩlɛ n pnɛ
póllɛ. Pépi tãn n nɛ n sɔ̃ nɛ Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ ké sɔkɔ. 6 Gbɩ tɛ̃ wɔ
ye, Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyí, nónó-á pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.
7 Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mè sɔkɔ, á náh mó á syɩ n sɔkɔ n pi
kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. 8 Ǹtɛ yɔ̃ke ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yĩnɛ sè á yɩ̃́ yuku. 9 Ǹtɛ nónó-à
mɛ ké tyí nɛ pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Tyíwɑ̃̂n ànɛ̂ yɔ̃ kɛ̃ tyi sɔ̃nɔ n pɔ
pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃. 10 Yé náh wɛ di,
tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́ yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyí, túkù Liyel
yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ mɔ pé gblɔ̌y yɔ̃.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

11 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah n kɔ̃ nɛ á pɩ
nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, á nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yɔ̃, tyínɔnɔ nɛ
n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pɩ, á mó nɛ n mɛ á gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ. 12 Mɛ́kɩ̀ pèpɛy
fwo à yuku Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yĩn pállɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Liyel
ye álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yɩ̃́ yah nɛ wáh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ. 13 Liyel nɛ̂-á minnɛ
yíyɩ̀n póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yĩn Pɔ̃se Pilatɩ yah sɔkɔ à Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah
wɛkɩ, pépi yɩ̃́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyí nɛ, 14 tyi nónó-á kɔ̃ sah ǹ kɔ̃, á sé wɑ̃̀llɛ n
kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃nɛ ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista syínpɔnɔ tyí. 15 Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃npnè-òlɛ, pèpɔrɩ-á n wil ǹmɔ nɛ̂

tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̏tãmnɔ́ Yɔ̏tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ Tɛ̏ ŇGBƐNƐ ǹmɔ ye kɩ Krista kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ pɔ
à yĩnɛ ké gbɩ̃́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. [16] Ňmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. Ȁ mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ kyòo
yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yɩ̃́ náh tɛ̃ yah ké yɔ̃, ànɛ̂ nɛy yɩ̃́ náh n
tɛ̃ n yah n pi ǹ yɔ̃ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkɩ̀ nɛ n sah ǹ mɔ yɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Vɩ̀nmɔnɔ nɛ̂-á yĩnɛ tahbɩ kɔ̃́nɔ́lɛ

[17] Kè yo kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tahbɩ tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki, pè káh pé gbɔ̏ sah tahrɩ yɔ̃
nɛ̂-á kɩ n tyɛ n pi. Ňtɛ pè pé gbɔ̏ sah Liyel yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yíyɩ̀nɩ̀ póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh
nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. [18] Yo pé tyí nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ, pè yɛ pé tahrɩ pɩ
tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ névyelɛ nónó-á kɩ fɛ̃ syi n yĩ n kɔ̃. [19] Képah sɔkɔ, pè kɩ
tahrɩ pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsɔ̏ yĩnnɛ nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ. Sɔ̃nko pè pɔ min kègbɩ
wɛ.

Vɩ̀nmɔnɔ tɛ́ynɛ

[20] Ň dɩ̃́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̏ dahbɩ, sé tɛ̃nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékȃb wȁn pínɔ́
sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, ànɛ̂ káh névye wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á
pé gblɔ̌y pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ. [21] Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yɩ̃́pɩ̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ,
tɛ́ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kɩ̀ milki.

Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋmɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃nɛ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ
á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, à ń tɛkɩ mɔ képah tyí yo
yĩnnɛ névye tyí. 2 Ŋ pídĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃bènɔrɩ
pɩ á tyí, pè mó á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí

3 Gbĩmɛgbĩ mâh n sɔ̃ á tyí sɔkɔ, mɛ̌ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ náhnáh ǹmɔ nɛ̂ tyí-á mé mɛ ń
fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, mâh nírílɛ n pɩ, mè n pɩ
á tɔ tyí. 4 Ŋ dyɔ-à to kɔ̃ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yĩ́ĩ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń nɩ kɔ̃
kè vɩ yĩ́ĩ. 5 Ŋ dyɔ náh fwɔ á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ nɛ̂-á lésɔ̃ mɛ á
yṹntó Loyisi ànɛ̂ á yṹ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩ́nɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, képah núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.
6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kɔ̃ nɛ, máh ń gbɑ̃n sah á yɔ̃ á nírí pɩ á tyí, tɛ́ Liyel mɛ ǹ
Mirki tǎhkì nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh n tɛ̃ yĩn. 7 Ŋgbɔ̌ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ
dɛ́; tǎhkì ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye. 8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yónó pɩ sennɛ
á tyí. Ŋmɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹmɔ tyí sɔ̃wɑ̃h, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. Ŋtɛ
Nìvìnì tir yónɔ́ yèvyɑ̃hrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkì yɔ̃,
9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pɩ ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn náh à képah
pɩ á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu gbɔ̃ yɔ̃, à kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀ pɩ
sah ápi kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ dùkùlɛ. 10 Kénɛ kèpɔrɩ ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò
Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ŋmɔ ye pɔ kũ tyí yɩkɩ tɛ́ Nìvìnì tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ̃kì yɔ̃. 11 Nìvìnì tir mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ ye tɔ̃, tɛ́ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃ syínyo-òlɛ, ànɛ̂
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ. 12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yɔ̃ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh ń
gbɔ̃ sah névi nɛ̂ yɔ̃, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ŋ sɛ̃́nyĩ́nɔ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃,
tǎhkì-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ nɔ gbĩ̀nyĩ̀kì tɛ́y sɔ̃ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ
sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yɔ̃ Yesu Kristalɛ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ
ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yɔ̃ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tɑ̃n pól-á pé náh vi ń kɔ̃, Fisyɛlɩ ànɛ̂
Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃. 16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ
ànɛ̂ ǹ no nɩlɛ n gbɛ. Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen
náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kɔ̃ ń nɩ dénpɔnɔlɛ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ. 17 Ŋ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil
sɔkɔ, à ń gbah soh kɔ̃ súú à kyɩ wɛ. 18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah
tukey tuke sɔ̃lɛ. Wǎh yòhnìnmɔnɔ nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ
Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yɔ̃ Yesu
Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yĩ́ĩ. 2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yĩ́ yah, kyɩ
négbló kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ. 3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi
Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ. 4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyĩ̀yá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé
yɔ̃tɛ̃ nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ ǹ vyɑ̃h dɛ kèkɔ̃yɔ̃ tyi téló sɔkɔ. 5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tó-ò tɔ náh tɔ̃́rí
yɔ̃́kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à náh to ké wɛ̃kì yɔ̃. 6 Sètɔ̃ nɛ̂-á tɔ̃ swɑ̃hlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye
yĩnɛ ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ 7 Sɔ̃ n yah ń wɛlɔ yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kɩ.
8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kɔ̃. 9 Kénɛ Nìvìnì tir yĩn ye
kwlɔ́nɔ́lɛ ń yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á kɩ nɛ pèkè pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ŋtɛ kârn náh se
yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́. 10 Képah ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á
nónó yah tɔkɔ, sɔ̃̀nko pé tɔ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbɔ̃ yɔ̃, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á
kè náh n tyɛ. 11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:

Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 12 Áyáh kɩ á tah sah
wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.
13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel yah sɔkɔ nɛ, pè
káh yékẫb wãnnɛ n pɩ. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ sélɛ n nohnɩ, sè n pyě pépi
mɔ n pu. 15 Á tah n sah Liyel yĩ kõ kè yuku álɛ. Pɩ tõnpɩlɛ, nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo ké yah
yõ, tɛ́ sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku ǹ tõ tyí tĩnnɛ. 16 káh yã̂hwã̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ
yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ. Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ Liyellɛ. 17 Pé
yã̂hwã̂n yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ nówũ-á ńkɛ̃nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene ànɛ̂ Filɛtɩ tɔ mɛ kénɛ
sɛ̃nknɔ névye sɔkɔ. 18 Pépi gbɩ wɛ̃kì fĩn mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ lékyî-á yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃
ye pè pɩ tɛ́ névye náhnáh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yɩkɩ.
19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ nónó-á mɛ
wã̂rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»
Ànɛ̂ tõ: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n yɛ.»
20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sã̂n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ mɛ, puri
tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyãn yî mɔ yĩnnɛ.
21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pɩ yályál Liyel yah, tɛ̃ kɩ mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ
tyítǎhnì pɩ yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̂ kɩ mɛ yõtɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ. 22 Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n
yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kõ, sè wɛ yɔ̀: Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂
yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ n pɩ ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ.
23 Yékẫb wãn pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mâllɛ dò. 24 Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpɩ
náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́pír névilɛ no pól tyí, à mó nɛ n mɛ
névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́. 25 À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ
n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kõ. Nɛ̂ pĩ, ténkàh Liyel kɩ yɛ pè kõ pè kɩ pé sõnɔ wɛ vi
mɔ kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́. 26 Képah-à pɩ, pé yah kɩ pɩ kyòo pè kɩ wɛ dɛ sétã̂n yõtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ,
nɛ̂ sɔkɔ-á sõ à pè mɔ tɛ̃ sah pè kõ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ n pɩ.

3

Kèkõyɔ̃ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

1 Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃ tyɛ gbĩ̃nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kɩ n wɛ. 2 Névye kɩ pɩ gblɔ̌y
yõ yĩ́kípúlɛ, pɔ́ kódíbílɛ, wèngbìl wɛ́kípúlɛ, gblɔ̌y gbílkípúlɛ, Liyel tyí yɔ́ndepulɛ, dúbípú
tyí yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃ névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, 3 kùkùtǎhkì névyelɛ,
nɛ́pĩ́kɔbɩlɛ, névye yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̌y tɛ̃́-ńkɛ̃ névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ,
4 wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyã̀hnì névyelɛ, gblɔ̌y yɔ̃nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩ̃ tyi tyí kɩ nɔ kal pé
tyí Liyellɛ. 5 Pè kɩ pɩ yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbɩ yõ, pè náh Liyel yah tíkí
pínɔ́ tǎhkì fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃nknɔ névyelɛ. 6 Pé túkù n nɛ n de n kõ
gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó lékã̂m-á tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi
duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ. 7 Pè mɛ sã̂hnɔ́ sɔkɔ kũmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n
pnɛ póllɛ. 8 Nsyãnɛsɩ ànɛ̂ Nsyãbrɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃, sɛ̃ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ. Pé
sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ. 9 Ǹtɛ pè náh n yuku n pi yahlɛ. Yé
náh wɛ di, no pól kɩ pé nɛ́wɔ̃ré wɛ kwèyy sɔ̃-á Nsyãnɛsɩ ànɛ̂ Nsyãbrɛsɩ tyí pɩ.
10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ á kè fɛ̃
syi, tɛ́ mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń
tyi srɔ́nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlɩ máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ. 11 Pǎh
ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlɩ máh yèvyã̀hrɩ nónó pɩ Antyɔsyɩ, ànɛ̂ Yikonyumi,
ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń pwah mɔ sépi
pól sɔkɔ. 12 Gbɩ yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ n pɩ Liyel yah
tíkí pínɔ́ sɔkɔ, pé kɩ fõhnɔ́ wɛ. 13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kɩ yɔ̃ sɔkɔ pèkè
pínɔ́lɛ kɩ névye túkù pilki, tɛ́ kɩ pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki. 14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ
tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ. Wáh kwɔ́nɔ́ mè wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ ó. 15 Á
wɛ̃npir gbĩ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á lékã̂m yɩkɩ mɔ ǹ kõ á kɩ pwáhnmɔnɔ

wɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbõ yõ. 16 Liyel wɛy pól wãrkɩ Liyel tǎhkɩ̀ gbõ yõ. Kè wãrkɩ
névye kwɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtân tõ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ
gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, 17 sɔ̃nko, Liyel tyí névi pɩ nɛ́gbílɛ tãn pèplɔ pól fɛ̃ n pɩ yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n kõ á tyí Liyel
ànɛ̂ ǹmɔ yĩ yah, à tahlɩ ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí yĩn yõ nɛ, 2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh
sɔ̃ yèvyãhrɩ gbĩ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃ yèvɩnɩ gbĩ sɔkɔ ò; kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pɩ,
wɛkɩ tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kõ, tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kõ. 3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tõ
kwɔ́nɔ́ yèsyɩ̀kɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ, pè kɩ kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah
nónó-á kɩ pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ. 4 Pè kɩ pé ní tah tũ yahle
gbɩ nóhnɔ́lɛ, té kɩ sèmìrn wɔlɛ n nohnɩ. 5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̃y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ té á gblɔ̃y kõ yĩĩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ. Pɩ Liyel tõnpɩ pèpɛynɛ.
6 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbĩ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyõ fin mɔ gbĩ nɔ ń tyí. 7 Mé mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo à
yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ. Tólɔ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sõ ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́ yõtɔ̃rí yõkúrílɛ. Tɛ̃
ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kɩ ń kõ n pi kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi ńmɔ ó tyí
dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól kõ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kõ

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú. 10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi Demasɩ tyí à kõ
à mɛ ǹ náh vi ń kõ. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, tɛ́
Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ. 11 Likyi ó ye mɛ ń tnô. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ.
Ǹ yétɔ̂ mɛ gblò ń tyí tõ mɛ̀ sɔkɔ. 12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. 13 Wáh kɩ n pi,
ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kõ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyí Turasɩ kwil sɔkɔ. Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ
tɔkɔ n pɔ n kõ, ǹ té n pɔ sé sêl tyínɔ tɔlɛ, sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.
14 Kètɔ̃ndĩ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à dyah n pi ǹ tyípínɩ̀nɛ. 15 À ápi
wɛlɔ kõlɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̃ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.
16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kõ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yo tɛ̃ mɔ ǹnɛ.
Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à káh kè pɩ tirlɛ pé tyí. 17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí.
À tǎhkɩ̀lɛ n kõ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩĩ, té nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń
pwah mɔ kyɛ̃kíngbɛ̃kɩ tyí. 18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ tõ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ
ń pwah mɔ ń kõ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃rí sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí ń kõ, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ. 20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil
sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ. À sõ mɛ n yɔ képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ nɔ́-ńkɛ̂ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂ Linusi, ànɛ̂
Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé télɔ́ pól n wɛkɩ á tyí.
22 Mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yõbènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól
tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃nólɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ mé péwɔ névye
yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yõ. À ń yah tɔkɔ nɛ mé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ pè wɛ̃kɩ pè
kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃nó wɛ̃kɩ̀ yõ, 2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ́nó tyí yõ. Liyel nɛ̂-á à náh mɩ̀nɩ̀nɛ n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí
sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mó-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ. 3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à
kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.

4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ pídɩ̃́ kègbɩlɛ ápi Liyel yõ sɛ̃nó sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi télɔ́ nónó-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ, á mó yah tɛ̃pú
yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nó yõ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀
kè yo sɔ̃ á tyí.

6 Kénɛ yah tɛ̃pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé nɛ n mɛ sê núkú
núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃npɩ̀ mó nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè káh pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ, pè káh
pɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃púlɛ. 7 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah
kɛ̃nɛ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. À náh yĩnɛ à pɩ wɛ̀ngbɩ̀l
wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyãhnɩ̀ névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃lɩ̀-òlɛ. Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ kwâh nɛ́tɛ̃nɛ yĩ́nvɩ̀ sɔkɔ. 8 À yĩnɛ à nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínó tyí mó nɔ ǹ
tyí. À yĩnɛ à pɩ yĩ pɩ̃́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃npnɛ̀-òlɛ.
9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃nólɛ sé yõ, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nó nɛ̂-á à wɛ.
Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃lɩ̀pu tyí.

Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̌y tíkínmɔ-ńkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfɩ̀ wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂
névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ. 11 Pè mɛ fɛ̃kɩ̀nólɛ n
dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nó túkúnɩ̀nɛ kwâh wɛ yĩnnɛ yĩ́nvɩ̀ sɔkɔ. Képah ye, pé
vyɛ̃y yĩnɛ tṹnólɛ. 12 Pé lékãm névi yó lésõ nɛ ńkɛ̃, mɩ̀nyobe, ànɛ̂ gbɛ̃nképèl, ànɛ̂ gbãndal
névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ. 13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yĩ́ pé yõ, pè kɔ̃ pè
Liyel yõ sɛ̃nó pèpɛy wɛ. 14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmɩ̀rn ànɛ̂ névye tyi kɔ̃̀nsàhnó
náh, nónó-á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ. 15 Tyi pól mɛ yályál névye tyí, nónó-á mɛ yályál
Liyel yah. Ǹtɛ névye nónó-á mɛ sɩ̀lkɩ̀nólɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃nólɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ
sɩ̀lkɩ̀nólɛ pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂ pé lékãm náh mɛ pallɛ. 16 Pě pé gblɔ̌ynɛ
n pɩ Liyel pɩ̃́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínɩ̀ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pè náh ǹnɛ pnɛ. Pè pɩ nɛ́túkúnɩ̀ ànɛ̂
nikisekókó pípulɛ, pè náh tõ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nó nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ kɔ̃nólɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃nó-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n kwɔ. 2 Yo yèwàhnɩ̀ tyí nɛ
pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̀yén nɛ n sah pé yõ, pè pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ
yĩ́ Liyel yõ sɛ̃nó sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ sɔ̃́mnó névyelɛ.

3 Yo syɔ́dyɩ̂ tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh névye yĩnnɛ n
yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ. 4 Syó nónó náh wah mɔ, pǎh yĩnɛ
pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃npɩ̀ tyí kɔ̃ kè nɔ pé tyí. 5 Pǎh yĩnɛ pè pɩ yèsrey
névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n dah mɔ pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n mɛ
syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy tyí káh yo ko.

6 Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃npɩ̀ tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ 7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù
pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ pínó sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. 8 Yɛ
á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, á sépɛ́bí náh wɛ́nyo-ńsah
wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé pól tyí.

9 Yo yɔ̃bɩ tyɩ́ nɛ pè nɛ n sah pé yɔ̏tãm tyɩ́ yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé tyɩ́,
pè káh pé yɔ̏tãmnɛ n kɔ̃lɩ, 10 pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔkɔ pé tyɩ́. Pè pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
pèpɛynɛ n wɛ̃kɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, gbílkínɔ́ nɛ n
sah ké yõ.

11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yɔ̏bènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á névye pól pwáhnmɔnɔlɛ
n wɛ. 12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yɩ̃́nɛ n wil kèkõyɔ̃́ yî tyɩ́. Kàh
pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂
Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́ sɔkɔ. 13 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ mɛ̀ syɩkɩ tɛ̃, á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂
yõ, à tahlɩ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ tyɩ́, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃́rɩ́ kɩ n
wilki n mɔ n pi. 14 Ȁ ǹ gblɔ̌y kõ ápi yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyɩ́pêl pól sɔkɔ. Ȁ mɛ ké
tyɩ́ nɛ pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyɩ́ yõ, á mó gbah tɛ̃ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

15 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yɔ̏tɔ̃rɩ́ sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n wɛkɩ pé yõ.
Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah tãm ànɛ̂ yɔ̏tãm
yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n sah pé tyɩ́ yõ, pè mó pé gblɔ̌y vi sah tyɩ́péplɔ duke pól pɩ pɩ
tɛ̃̀nɛ. 2 Pè káh wɛ̀ntùkùǹ̀nɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́, pè káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ,
pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár. 3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékɑ̃́m kɛ̃́ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye
lésõ ápi tɔlɛ. Ȃ́ sɔ̏ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ȃ́ sɔ̏ mɛ
á minnɛ n pɩ pèkè pɩ́nɔ́ ànɛ̂ dékè tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ȃ́ sɔ̏ mɛ á dékè wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ
wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 4 Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂ ǹ tyɩ́nɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ,
5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́ yĩn sɔ̃ dɛ́, á yãm ye à yah. Ȁ ye á pwah
mɔ, tɛ́ min sɑ̃́nnɛ á kõ à á nnɔ wu pɩ yályál Liyel Mirki gbɔ̏ yõ. 6 Ȁ syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò
Yesu Krista tyɩ́ à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh, 7 sɔ̃nko á pɩ́ntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɩ
gbɔ̏ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n dɛkɩ.

8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbɩ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ á kè gbah yo pé tyɩ́, sɔ̃nko nónó-á sɛ̃ Liyel
yõ, pè gbah tɛ̃ tyɩ́péplɔlɛ n pɩ. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yɔ̃re mó tɔ̃ mɛ no pól tyɩ́. 9 Ǹtɛ káh yõ
kɛ̃́ yékɑ̂̂blɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékɑ̂̂blɛ n pɩ névye duku wɩ̏l-ǹsah tyɩ́ sɔkɔ. Káh mâllɛ n pɩ,
ànɛ̂ káh yékɑ̂̂blɛ n pɩ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyɩ́ yõ. Yɔ̃re kɛ̃́ ànɛ̂ yékɑ̂̂bkwɛ̀ ye sélɛ.
10 Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkɩ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyɩ́ kè nɔ kɛ nɩ́nɔ́lɛ, wàh ké nóh-ńkɛ̃̏nɛ,
à gbɛ n milki. 11 Ȃ́ pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, wǎh mɛ tyɩ́pêllɛ n pɩ à
pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ.

Pole-á vɩ̏nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

12 Máh kɩ fyɔ̀ Artemasɩ, képah náh pɩ Tisyiki tɛkɩ mɔ á tyɩ́, gbah n tɛ̃ n pɔ n wil ń tyɩ́
Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pɩ nɛ́npɔ́. 13 Nsyenasɩ nɛ̂-á
Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂ Apɔlɔsɩ kɔ́lɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɩ. 14 Ȃ́pi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̌y kõ n yɩ̃̃́ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko tyi nónó
tyɩ́-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɩ tɛ̃ yɔ̃re kɛ̃́ névyelɛ.

15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɩ á tyɩ́. Nónó-á ápi kódíbílɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, wɛkɩ pé tyɩ́.

Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyɩ́ nɛ à yɔ̃bènɔrɩlɛ n pɩ yé pól tyɩ́.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃nólɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 2 Á kélɛ n
tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí ǹmɔ nɛ̂-á á mɛ́kɩ̀ fwo mûnɛ, ànɛ̂
Liyel yõ sɛ̃pú tĩ̀nkɩ̃ tyí pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 3 Mé
kélɛ n yah n kõ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ
yé kõ.

Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí sɔkɔ, 5 máh sɔ̃npílɛ mɛ n nohnɩ
nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí. 6 Mé kélɛ n
ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, kè nɛ n yuku yahlɛ. Tyípéplɔ
pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye wɛ̃kɩ. 7 Ǹ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ
kõ á Yesu yõ sɛ̃pú nnɔlɛ n de, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kõ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kõ sah ǹ kõ, 9 ǹtɛ tyínɔnɔ
yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
tɔ̃̀ yĩnnɛ. 10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń pídĩ́nɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Ǹgbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n
pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí. 12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kõ, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fĩ́ yɔ́lɛ. 13 Ǹmɔ-á
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí
áwɔ swɔ. 14 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃kɩ̀ kõ. Mé náh mɛ ké
tyí nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyí nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃nko ǹ pɔ à wɛ kṹmm
yõ sɔkɔ. 16 Yé náh wɛ di, yɔ̃ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃ yõ. Á pól yṹnpi ye ǹnɛ,
nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ á tyí. Ǹ tyí nɔ yĩ́ĩ́ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ tyí ké nɔ kal áwɔ tyí, wăh sɔ̃npílɛ pɩ áwɔ
yɔ̃lɛ tɛ́ tõ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃ á tɛ̃. 18 Wàh kɩ mɛ tyítúkù
yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yĩ́nnɔ́lɛ. 19 Ǹmɔ Pole ye n wãrkɩ
wɛlɔ nópilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mè dyah. Tɛ́ á dyɔ náh mé n to n kõ nɛ wáh yĩnɛ á
á minnɛ ń dyah. 20 Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kõ á tyí nɛ á tir mè pɩ ń tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yĩn yõ. Ǹ nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ǹ sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbí-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á
tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yɔ́ré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé níri gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kõ. Képah ye, mé kélɛ n yah n kõ á
tyí nɛ á sɛ̃-ńsah yah n sah n kõ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista yĩnnɛ. 24 Markɩ
ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 25 Mé
kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé tyí.

Nsyakɩ-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí

Ǹ yʉ̃́npyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakɩ lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkɩ mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té pé tyípínɩ̀ náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakɩ kõ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínɩ̀ náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Nsyakɩ nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ,
à n wɛkɩ Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnɩ̀nɔ́lɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 Ǹ yʉ̃́npyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pɩ yèvyãhrɩ dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè pɩ nɩ̀vɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ
yé tyí. 3 Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kɩ pɩ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ.
4 Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pɩ kyɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí, yé kõ yè gbèkè yĩ, pèkè káh tõ wɛ
yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkɩ. 5 Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ, tɛ̃ kè ni Liyel tyí,
à kɩ kè yĩ tɛ̃ kõ. Ǹmɔ ye n yĩ no póllɛ n kõ fɔ̀kɔ̀pɛ̀nɔrɩ sɔkɔ, pé yah yó-ńkɛ̃nɛ. Képah ye,
tɛ̃ kè ni ǹmɔ tyí. 6 Té tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃nɛ. Yah, névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n
pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ yɔ́nkwɩ̂l sɔ̃, yã́hkí n tɔkɔ n mɔ n kõ yey yey póllɛ. 7 Sɛ̃́nkõ névi káh nɛ
n sõ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí. 8 Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékã́m
náh mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ fĩ́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrɩlɛ

9 Ǹ yʉ̃́npyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kɩ pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah ye, pè ké nɩ̀vɩ̀lɛ
nɛ n pɩ. 10 Té tahbɩ kɩ tyɛ n sɔkɔ n pi fílfí tyí kõlɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkínmɔnɔ nɩ̀vɩ̀lɛ
nɛ n pɩ. 11 Sɔ̃-á gbĩ-à gbo, té vyãh fílfí tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plé-ńsah náh tõ n wɛ sé
tyí. Sɛ̃ ó ye, tahbɩ tɔ kɩ yah n kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nɩyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

12 Yèvɩnɩ mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh,
tɛ̃ kɩ tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí wɛ, nɛ̂-á tyé-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ tyé-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel ǹ vyãhlɛ
névye kõ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tõ mɔ à tyípékè pɩ n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n tõ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃́nmɔnɔ-à nɛ̂ yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n
tõ n mɔ pélɛ. 14 Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n yɔrɩ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ, pé
sõnɔ túkúnɩ̀ dékè tyi ye. 15 Wâh yɛ sõnɔ túkúnɩ̀ nɔ́pi kõ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ.
Tyípékè-à mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kʉ̃nɛ. 16 Ǹ yʉ̃́npyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé káh yé gblɔ̃̌y pilki
dɛ́! 17 Ǹgbǒ, yĩ́nkɔ̃nɔ yî tǎhnɩ̀ pèplɔ pól n wil yɩ̃̂nyõ. Liyel ye n kõ álɛ sélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɔ
yɩ̃̂nyõ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntʉ̃̂ tyah náh mɛ ǹ sɔkɔ. 18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól yah tɩ̃̀nnɛ. Képah ye, à min sã́nnɛ á kõ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀
yõ.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ǹ yʉ̃́npyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínɩ̀ náh Liyel nɩlɛ
n vɩ. Képah ye, yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ nohnɩ súú, té yé káh nɛ n
sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n kwãh n vyãh.
21 Kàh pɩ sɛ̃, yé tyítúkúnɩ̀ ànɛ̂ népékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ pnɛ́pnɛ́. Yé mó
Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kɩ fɛ̃ yé
pwah mɔ. 22 Yé káh yé gblɔ̃̌y tõ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ.
23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, té à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ ǹnî yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á
mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃-á kélɛ. 24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̃̌y yah tɛ, té yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́
swɔ, ǹ dyɔ n fwo ǹ yèpɔ dùkùlɛ. 25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ tʉ̃́nɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah
pé gblɔ̃̌y yõ. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃nɛ, té ǹ tyilɛ n pɩ sǎh yo

sɔ̃, tɛ̃ wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ. 26 Ǹkɛ̃, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel wɛ̃kì kɔ́-ò-á pélɛ,
tɛ́ à náh mɛ n kyɔmɩ n wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃kì kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ.
27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃nɛ ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ
ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n yɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi pɔ ǹ silki Liyel
yah.

2

Wǎhkì pínɔ́ náh plɛ

1 Ǹ yṹnpyé, yáh sɛ̃ tɔ̃rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n wah. 2 Sɔ̃-á ɗĩ́
yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sɛ̃́n kèngbɔ tɛ̃́hní dyɩ, tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ;
tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̃́ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil: 3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò ɗĩ́ wɔ tɛ̃nɔ́ plɛ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kɔ̃ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku yĩn
tɛ̃, képah náh pɩ, à kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂ sétáh sɔkɔ; 4 yâh pɩ sɛ̃, wǎhkì náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé
náh ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ ǹ ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ túkúnì gbɔ̃̂ yɔ̃ di? 5 Ǹ yṹnpyé, yé tyí nɔ ń
tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah
wilki, à pɩ tahbɩlɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kɩ kɔ̃ pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃rí sɔkɔ,
képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí. 6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ,
tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à; kénɛ tahbɩ tɛ̃ wɔ náh n fɔ̃h yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey
tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ di? 7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yɔ̃ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á gblò kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah n yo nɛ
ńkɛ̃: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃kì-à kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pɩ
plɛ. 9 Ǹtɛ, wǎhkì tɛ̃-à kɩ nɛ̂ yé n pɩ, tyípékè ye kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ, yáh sɔ̃npí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃kì yɔ̃. 10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkì pɩ», ǹmɔ
ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ.»† Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkì pí-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃ Liyel tyi kɔ̃́nsàhnɔ́ pól pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné núkú
fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínɔ́lɛ sé pól sɔkɔ. 12 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̃y yɔ̃, tɛ́
Liyel kɩ yé tuke n yĩnɛ n pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pídúkù nɛ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ. 13 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃
yãm yah n pi tukey tuke sɔ̃́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yɔ̃ kɩ yɔ̃ tukey tuke
sɔ̃́lɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ, yɔ̃ se mɛ ké tyí?

14 Ǹ yṹnpyé, ǹnî yɔ́-à ńtyĩ́nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ, yɔ̃
se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah mɔ? 15 Sɔ̃-á, á yṹnpi yɔ́ tyí
flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yɔ̃ swɔ̃swɔ̃ pól sɔkɔ: 16 Yɔ̃ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃ syah
nɛ, à de lènɔlɛ, à mɔ́ flɔlɛ n mɔ vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n yɔ̃ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mɔ́ tɔ̃ à kɔ̃ ǹ
yétɔ̃̂ yî nɔ́pilɛ? 17 Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel
yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ mɛ kúntɛ̃nɔ́lɛ. 18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ, túkù-á mɛ
sɛ̃ Liyel yɔ̃, túkù mɔ́ mɛ tyípéplɔlɛ n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ, tyípínì
kɛ̃nɛ wɛ́. Ǹmɔ wɔ kɩ à wɛ̃kɩ ń Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ ń tyípínì sɔkɔ. 19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ
Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétɛ̃̂n tɔ sɛ̃nɔ́-á mɛ képah tɛ̃ wɔ yɔ̃ dɛ́. Ànɛ̂, ǹ yah
tíkí pínɔ́ tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n syah.

20 Lékɛ̃́m se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mɛ́ kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ nɛ, tyípéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yɔ̃
sɛ̃nɔ́lɛ, yɔ̃ náh mɛ ké tyí: 21 Ápi náh nɛy Abrahmɩ-á tyípíkì nɛ̂ pɩ, képah nɛ̂-á pɩ ǹ píɗĩ́
Yisakɩ dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkénkɔ̃-ńsah yɔ̃, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ
tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ di? 22 Á náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ ǹ
tyípínì sɔ̃̀ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí. Tɛ́, ǹ tyípínì gbɔ̃̂ yɔ̃, ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ pɩ pallɛ. 23 Képah sɔkɔ
ye Liyel wɛy mɛ̀ pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ yĩ́ ǹ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɔ̃, Liyel mɔ́ à pɩ
nɛ́gbílɛ», tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kɔ́ɗĩnɛ. 24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ó náh dɛ́! Ǹ tyípínì tɔ
gbɔ̃̂ yɔ̃ ye Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ.

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markɩ sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nɔ́nɔ́ wãrkɩ sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ. ‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yɔ̃, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel mɔ́ à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kɩ 22 sɔkɔ.

25 Sɛ̃ ó ye tõ, fɔ̀fínpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: À lésõ fɛ̃ syi Yisrayel tɛ̃ntȍ névye
kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnɩ mɔ, à pè mɔ wɛ̃kì yɔ́ yõ, pè kɔ̃ pè to pwah.§ Kénɛ tyípépɛ̌y
gbȍ yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbílɛ. 26 Sɔ̃-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃ ó ye
tyípínì tɔ-à n knɛ, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye kwɔ́púlɛ, áyáh kɩ n tuke n pi
képékèyɔ̂, kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ kwɔ́púlɛ.
2 Yé pɩ̃ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃nɛ ǹ vyãh wɛy
sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syɩ ké yȉn tyí. À kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃nsê pól tɔ tyí. 3 Sɔ̃-á áyâh kàrfyɛ̂
dyɩ sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnɩ á tyí, sé wil pól tɔ yah ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ.
4 Képah náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tolɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃ mɛ glò sɔ̃, tɛ́ yãhkí sɔ̃
mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ. Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè
syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ. 5 Sɛ̃ ó ye nɛ́npɔ́rí tolɛ, wil tyah yɔ́ ye tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké
gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ sɔ̃, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n fɛ̃ ké pól
yõ. 6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah sɔkɔ. Kè mɛ
déntɛ̃nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yõ. Tyípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ no á kúnɔ́ tyí.*
7 Yah, gbɛ̃nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlɩ yɔ sɔkɔ yȋ tyí, névi tɛ̃
wɛ sépi pól kwɔ. 8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃ képah ólɛ
pèkèlɛ n ye n mɔ névye yõ, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ. 10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànɛ̂
pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ǹ yṹnpyé, yé káh nɛ n pɩ sɛ̃. 11 Nípénɛ̀kì
ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ? 12 Ǹ yṹnpyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké
séswɔ̂ sɔkɔ? Tȋ sènsóké séswɔ̂ pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃ ó ye pnɛ ni,
ànɛ̂ nípénɛ̀kì náh fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yɩ̃́pȋ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yɩ̃́pȋ névilɛ tɛ́ lékãm mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n kɔ pallɛ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩ pĩ. 14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè,
ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yĩ pĩ. Yé
káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ. 15 Kénɛ yɩ̃́pȋ mè dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkɔ̃yɔ̋ mè tyí ye kélɛ.
Névi yɩ̃́pȋ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí. 16 Yah, dyɔ́yɔ́kì ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ,
tyífɛ̃ ànɛ̂ tyítúkúnȉ duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. 17 Ǹtɛ, yɩ̃́pȋ nɛ̂-á n wil Liyel tyí,
képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃ nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́
à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tȍ náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́ tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pɩ.
À náh yèwǎhkì ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pȉllɛ n pɩ. 18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tȍlɛ n pɩ, pě ké
yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yɩ̃́ wil kèkɔ̃yɔ̋ tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékâ̂b ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fókɔ́sɔ̃nɔ túkúnȉ dékè tyi náh n
fwo yélɛ di? 2 Yé yɩ̃́ mɛ n wil yȋ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃, nɛ́kókè
mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃, yékâ̂b ànɛ̂ mâl n pyě
nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ.
3 Yâh se sɔ̃ n ni Liyel tyí, sɔ̃nɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ n ni yé tyítúkúnȉ
dékè tyi pɩ yȉn ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ. 4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ pɩ dùkù mɛ yé
n pɩ sɛ̃? Yé náh pĩ nɛ, wâh á yĩ wil kèkɔ̃yɔ̋ tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkɔ̃yɔ̋ tyi
tɛ̃ kódɩ̃́nɛ, tɛ̃ kɩ pɩ Liyel sépɛlɛ. 5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃:

§ **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fínpɩ pi ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ. * **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkèlɛ, fɩ̃́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétõ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yɩkɩ. Ànɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

«Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yĩ́ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ
péwɔ ó tyí yõ.» 6 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, à tõ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃-á ǹ wɛy kè yo nɛ
ńkɛ̃: «Liyel peke gblɔ̃y gbilkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ n pɩ gblɔ̃y tíkínmɔpu tyí.» 7 Képah ye,
yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétȍ tyí yahle, képah sɔkɔ, sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.* 8 Yé
nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú, yé yé gbȁn wilki tyípêl pínɔ́
sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tõ n sah. 9 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ
gbo. Yé yɛ yé yɩ̀syɔ̀nɩ̀ pɩ gbnílɛ, yé nɩ̀vɩ̀ mó pɩ yèkwɔrɩlɛ. 10 Yé yé gblɔ̃y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yah, à kɩ yé yõ yõ.

11 Ǹ yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí yo yɩkɩ, képah náh pɩ, à
lékàh syi à kõ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè kõ. Wâh képah pɩ, á se
mɛ n kɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ? Lékàh náh á kélɛ n kõ di? 12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi
kȍnsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ fɛ̃ lékàhlɛ névi kõ. Ǹmɔ ó ye kɩ tõ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah
náh pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yṹnpilɛ n kõ?

Yé káh pɩ gblɔ̃y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah náh pɩ, ńsȏnɛ
yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mè sɔkɔ, kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yĩ́nɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́ kɩ pɔ wɛ. 14 Ǹtɛ, yé
se pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sõ ńsȏnɛ? Yé mɛ á kɩ nɛ kénfấhkí tɔ̃ɔ̃tɔ̃ɔ̃ yɔ́ sõ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ
n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkɩ. 15 Yé pyě tõ sȍ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ
tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́ kɩ tir mè pɩ, képah náh pɩ tir mè pɩ. 16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̃ynɛ n gbilki
yé vyãh wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̃y gbílkínɔ́ dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrɩ pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pɩ, tyípékè ye tɛ̃ n
pɩ.

5

Tahbɩ-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbɩlɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yèvyȁhnpèl nónó-á kɩ pɔ yé yĩni
n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ. 2 Yé tahrɩ mɛ n pyãh, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ.
3 Yé sấn ànɛ̂ yé pónɔ mɛ n pɩ syĩ́mínɛ. Kénɛ syĩ́mí ye kɩ pɔ wilki mɔ yé gbȍnkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́
kɩ yé wil gbɛ̃́nsê yõ, nyàh tyí kõlɛ. Kèkõyṍ tyɛ gbĩ́ mè fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrɩlɛ
n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̃y tyí kɛ̀! 4 Tɛ́, tȍnpɩbɩ nónó ńtɛ̃-á tȍlɛ n pɩ yé swɛ̃y sɔkɔ,
yè n yahle pé pólɛ pé kɔ̃́nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yĩ́npɔ̃ ye n de Liyel níkí sɔkɔ, ǹmɔ
nɛ̂-á kèkõyṍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 5 Yépi mɛ yȍtɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyṍ mè sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ tyilɛ n
pɩ, mɛ gbilki tɛ̃, á kɩ nɛ ko ko nyeh sɔ̃. 6 Yé lékàhlɛ névye kõ, nónó-á pè náh tyítúkù pɩ.
Pè mó pé gblɔ̃y fin mɔ yé kõ, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃nɔ́ pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ǹ yṹnpyé, yé syíkíntɛ̃nɔ́lɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé yah sètõlɛ kè,
à ńkɛ̃nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃, à tɔkɔ pṹgbro pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ n syɩ
pṹtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sɔ̃́ré mɔ yĩ́ yé gblɔ̃y
sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃nɔ́ pɩ. 9 Ǹ yṹnpyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kõ; képah sɔkɔ, Liyel náh
yé tuke n pi. Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy. 10 Ǹ yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopu-á lésõ ǹ wɛynɛ n yo n kõ yèvyãhrɩ ànɛ̂ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɔ̃, yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ
pépi tyí kõlɛ. 11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyɩ syɩ ké yȉn tyí, ǎ pépilɛ n sõ. Yé Nsyɔbɩ
gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrɩ gbĩ́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tõ kè wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ nónó pɩ ǹ
tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yãm yáhnɔ́ ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ mɛ glɔ̀
kègbɩ tɛ̃nɛ.
12 Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pɩ sétáhlɛ. Ànɛ̂ yé
káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbɩ yõ, yé ɔ̃ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbɩ yõ.
Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kõ n pi.

Nîrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrɩ-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀-à se mó mɛ nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel
yĩn gbilki yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃́pú ye, pépi kɩ

---

* 4:7 4.7 - Sétȍlɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. Ȁ mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tõ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ. * 5:11 5.11 -
Nsyɔbɩlɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnɩ mɔ ǹ yõ
yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbɩ sɛ́bɛ́ynɛ.

pɔ nɩrɩ tuke ǹ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kɩ Liyel ni ǹ tyí. 15 Tɛ́ nírí mɛ̀-à pɩ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se mɛ
tyípêl pɩ, à kɩ sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 16 Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi, yè
mó Liyellɛ n ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tăhkɩ̀ mɛ yĩ̃́ nɛ́gbí nírí sɔkɔ dɛ́. 17 Yé náh Yeli wɛ-à: Névi ye
lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ nírí gbah pɩ nɛ, pȕ káh tɔ̃ pɩ. Pȕ náh mó ńtyĩ́nɔ pɩ sétáh
yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ tɔ́nɩ́ tyí. 18 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ Liyel ni nɛ, pȕ pɩ. Pȕ mɛ
pɩ, sèmukɔ pɛkɩ.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

19 Ǹ yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ, tɛ̃̀ pɩ plɛ. 20 Yé
pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃̀ ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ náh
yèvyãhrɩ yah. Ànɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kɩ se tɔ̃ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

† **5:18** 5.17-18 Yeli sȍ pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yɔ́nɔ́lɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̂̃ mɛ tyi pól tyah gbı̃́
dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yı̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ tyí. 2 Ǹmɔ nɛ̂-á min
nɛ́tɛ̃nɛ, à ye ǹ gblɔ̌ynɛ á wɛ̃kı. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̂̃ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ á wɛ̃kı.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
yı̃nnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pı́dı̃́ Yesu
Kristalɛ, yépi tɔ kı de ké sɔkɔ. 4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kı ápi
ànɛ̂ yépi nìvìnì kɔ̃ kè kı syı ké yı̃̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye yɔ̀: Liyellɛ, kyòo
ye ǹnɛ. Fɛ̃ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ. 6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, mìnyobe ye álɛ, á náh mɛ gbı wɛ̃kìlɛ n kɔ. 7 Ǹtɛ áyáh kı n kɔ
kyòo sɔkɔ sɔ̃-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á nénúkù núkú pól wrɔ́ kı mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́
Liyel Pı́dı̃́ Yesu Krista tɔ̂̃ kı á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̌y ye á n pilki, gbı náh mɛ á sɔkɔ. 9 Ǹtɛ áyâh
á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̂̃, à kı á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́
kı á wu wilki á tyíknɛ̃nì pól sɔkɔ. 10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pı, ǹmɔ ye á n pı mìnyolɛ,
ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ǹ wɛ̃npì, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kı yé kɔ̃ yè káh tyípékèlɛ n pı. Ǹtɛ
kàh se pɔ pı ǹnî yɔ́ tyípékè pı, wrɔ́ tɔ̃-ò mɛ á tyí Sú Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm. 2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kı Liyel kɔ̃ à kı ápi tyípêl yɔ̃ mɔ.
Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yı̃nnɛ dɛ́, kèkɔ̃yɔ̂̃ névye pól tɔ tyípêl yɔ̃nmɔnɔ
yı̃n ye à ǹ gblɔ̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yı̃nɛ Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ wâllɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kı pı̃ nɛ áyáh ǹnɛ n pnɛ. 4 Névi
nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ wâl yɔ̃, mìnyo ye tɛ̃nɛ. Gbı náh
mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yɔ̃, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbı tɛ̃ yɔ̃. Képah sɔkɔ
ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃. 6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yɔ̃, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ,
tɛ̃ tɔ yı̃nɛ à nɛ n kɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ. 7 Ǹ nénɔ́nɔ́, tir kɔ̂̃nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkı n tɛkı
n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̂̃nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah gbı̃́ dùkùlɛ. Yáh
wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̂̃nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ. 8 Ǹtɛ fı̃́ yɔ́ tı̃̀nnɛ, tir kɔ̂̃nsàhnɔ́
késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pı dùkù mɛ képah
gbılɛ n wɛ̃kı. Yé náh wɛ di, fɛ̃ntũ̂ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyìkì mó mɛ pɔ tɛ. 9 Névi nɛ̂-à nɛ
páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ sɛ̃ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. 10 Névi nɛ̂
yṹnpi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ
gbɔ̂̃ yɔ̃. 11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ sɛ̃,
fɛ̃ntũ̂ tɛ̃ tyí, ǹ yı̃́ kı wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pı̃ n pi.

Kèkɔ̃yɔ̂̃ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ǹ wɛ̃npì, Yesu yı̃n gbɔ̂̃ yɔ̃ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. 13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̂̃ mɛ tyi pól tyah gbı̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npì, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí,
nɛ̂-á sétɑ̃̀n yɔ̂̃tɛ̃nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃npìlɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Yépi nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̂̃ mɛ tyi pól tyah gbı̃́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ
n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npì, tǎhkì mɛ yé sɔkɔ,
ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ, tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̃̀n yɔ̂̃tɛ̃nɛ. Képah
ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí.

15 Yé káh yé yɩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi nɛ̂-à ǹ yɩ́ wil
kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí. 16 Yé yah, tyi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃-á
gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃́ tyi pínó dékèlɛ, ànɛ̂ yɩ̃́wílkìlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y wɛ̃kínólɛ à yuku tahrɩ tyí tɩ̃̀nnɛ,
sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil. 17 Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké
yɩ̃́wílkì kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.

18 Ǹ wɛ̃npì, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n
pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ sɔkɔ-á
álɛ. 19 Ápi tɩ̃̀nkì sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbɩ yɔ̃, pè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ápilɛ. Pàh
sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̃̀ yɩ̃nɛ kè pɩ sɛ̃,
nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbɩ yɔ̃.

20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye yé pól kɔ̃ yé
tyilɛ n pnɛ. 21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyì gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɩ̃ nɛ mìnì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ, képah ye ń
kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.

22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mìnyo yɔ́ ńtɛ̃ náh kah
mɔ tɛ̃ yɔ̃. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Krista ye tɛ̃ yahle. 23 Yé yah, névi nɛ̂-à
Liyel Pídɩ̃́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à Liyel Pídɩ̃́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.

24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé yɩ̃nɛ yè kè koh n sah yé nnɔ sɔkɔ.
Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ. 25 Tɛ́ Pídɩ̃́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye.

26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yɔ̃ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ yé tyí. 27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Képah
ye, kwɔ́-ò yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ
mó tɔ̃, gblɔ ye sélɛ, mìnì náh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ,
sɔ̃-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃npì pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃npì, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ Kristalɛ. Képah
sɔkɔ, wàh sɔ̃ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ lésɔ̃lɛ.
29 Yé se pɩ̃ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yɩ̃nɛ yè kè pɩ̃ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ tómm, Liyel
pi-á tɛ̃nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃npìlɛ. Tɛ́ Liyel wɛ̃npì tɛ̃
wɔ ye ńtyɩ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye-á pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ sɛ̃, képah ye pè náh fɛ̃ ápi
tɔ pɩ̃. 2 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃npì ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɩ pɔ n pɩ n pi kwâh nɛ̂nɛ
ńsɔ̃̂nɛ, képah náh tɔ̃nì mɛ wilki mɔ tɛ. Ǹtɛ á pɩ̃ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, áyáh
kɩ à wɛ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. 3 Névi nɛ̂ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-à mɛ
képah yɔ̃ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè pínólɛ, Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pínó ye kélɛ. 5 Ǹtɛ yé pɩ̃ nɛ Krista pónó yɔ̃-á pɩ tyípɛ̂l tɛ̃nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yɔ̃.
Tyípékè náh mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ. 6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yɔ̃, tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ
nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh à wɛ yah, à náh ǹnɛ n pnɛ. 7 Ǹ wɛ̃npì, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ tómm, négbí ye tɛ̃nɛ Krista tyí kɔ̃lɛ. 8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n
pɩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye tɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól
tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ. Liyel Pídɩ̃́-á pɔ tir nɛ̂ yɩ̃nnɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyípínì yɩkɩ yɩ̃n ye. 9 Névi nɛ̂-à
pɩ Liyel pilɛ, Liyel pɩ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. Képah ye tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Wǎh pɩ
Liyel pilɛ sɛ̃, à náh fɛ̃ tyípékè pɩ n pi. 10 Liyel wɛ̃npì ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ
wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃nɛ. Névi
nɛ̂ tɔ yɩ̃́npi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, Liyel tyí névi náh tɛ̃nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyáh yɩ̃nɛ á yɛ á tyí
nɔ wɛ̃ tyí. 12 Á ye káh pɩ Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. A ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ ko
mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yɩ̃n mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínó-á sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ tɛ́ ǹ
gbɛ̃ndɩ̃́ tyílɛ pallɛ, képah yɔ̃ ye. 13 Ǹ yɩ̃́npyé, kèkõyɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ
kè pɩ gbɛ̃ndùnìnɛ yé tyí. 14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yɩ̃́npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃, á pɩ̃ nɛ áyáh tɛ̃ syi tɛ

kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 15 Névi
nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ yé se mó tɔ̃ pĩ nɛ tyé-ńkɛ̃ min
náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́. 16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye
ápi mɛ tyínɔnɔ dùkù pĩ. Ápi tɔ yĩnɛ à á min kɔ̃ á yṹnpyé yĩnnɛ. 17 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ-à
mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh
mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 18 Ǹ wɛ̃npɩ̀, ápi tyínɔnɔ káh n pɩ wɛy ànɛ̂ vyấhsesyĩ́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́
yĩnɛ kè kélɛ n wɛ̃kɩ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃.
19 Képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, ànɛ̂ á nnɔ kɩ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ. 20 Ápi nnɔ-à sɔ̃ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃, Liyel nɛ̂-á gblò kal, ǹmɔ tyi póllɛ n pnɛ n
kal ápi nnɔlɛ. 21 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɩ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel
yah sɔkɔ. 22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pɩ, képah ye áyâh
kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kɩ kélɛ á kɔ̃. 23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, á
sɛ̃ pé Pídĩ́ Yesu Krista yĩn yɔ̃, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃-á à kɔ̃ sah kélɛ á kɔ̃. 24 Névi nɛ̂-à
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kɩ mɛ Liyel tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel kɩ mɛ tɛ̃nɛ. Sɔ̃-á á kɩ pɩ tɛ́
kɩ pĩ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye, wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpĩnɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n yo tyilɛ, yé káh n sɛ̃ pé pól yɔ̃
dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ pĩ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-à kɩ nɛ̂ ńtyĩ́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh
wɛ di, Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkɔ̃yɔ̃́. 2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ
pè pĩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ,
Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. 3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista
sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú,
à mɛ tɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ńtɛ̃nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃npɩ̀, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ, képah tǎhkɩ̀
kal sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye yahlɛ n tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃nwɛnɔ
wɛ Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobe yɔ̃. 5 Pépilɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyí ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à
yĩnɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí. 6 Ǹtɛ ápi
mɛ Liyel tyí yɔ̃. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Tɛ́ névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ
Liyel tyí yɔ̃, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃ntɛ̃ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á névyelɛ n mɔ
gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ n
pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. 8 Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah
ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ tyínɔnɔ kɛ̃nɛ á sɔkɔ. 9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ
dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́,
ápi kɔ̃ á kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. 10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á nɔ ápi tyí
dùkù nɛ̂nɛ, képah náh tyínɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah
ye tyínɔnɔ kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl yɔ̃ n mɔ yĩnnɛ
di? 11 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃ à, ápi tɔ yĩnɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kɛ̀.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yĩ́ náh tɛ̃ yah Liyel yɔ̃. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂ ǹ
tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyìkɩ̀ tɛ̃nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ álɛ. 14 Sú
Liyel ye ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pwah n mɔ yĩnnɛ. Ápi yĩ́ ye kè wɛ, képah ye á kɔ̃
á kélɛ n yo n wah. 15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃ Yesu-á Liyel Pídĩ́nɛ, Liyel mɛ tɛ̃nɛ, ànɛ̂
tɛ̃ mɛ Liyel tyí yɔ̃. 16 Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃
ké yɔ̃. Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ Liyel tyí yɔ̃,
ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃nɛ.
17 Tyínɔnɔ-à mɛ yĩ́ĩ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkɔ̃yɔ̃́ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ. 18 Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂
sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sɔ̃ nɛ á tyípêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah
ye n pɔ n pɔ tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kɔ̃. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n
tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ yĩ́ĩ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ. 20 Névi nɛ̂-à nɛ
Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, mìnyo ye tɛ̃nɛ. Tɛ̃ yĩ́-á mɛ ǹ

yʉ̃́npi nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ Liyel tyí kı pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à náh
à wɛ yah? 21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kõ sah á kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂ tyí,
tɛ̃ yʉ̃́npi tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Píɗí yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel pi ye tɛ̃nɛ.
Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃́npı̀ tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí. 2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí, tɛ́
á mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wʌ̃̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kı pĩ nɛ Liyel wɛ̃́npı̀ tɔ tyí-á mɛ nɔ á
tyí. 3 Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wʌ̃̀l kɔ́lɔ́ ye n wɛ̃kı kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ á tyí. Tɛ́ ǹ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ, 4 á pól-á sɔ̃́npílɛ pı Liyel wɛ̃́npı̀lɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí.
Tɛ́ tir nɛ̂-á á kɔ̃ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí, á Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ ye. 5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́
tyí wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Píɗí-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Píɗí-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́ à náh pɔ wel
wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂ Liyel
Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel Mirki ye n wɛ̃kı gbılɛ gbĩ́mɛgbĩ́. 7-8 Liyel
Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kı, ànɛ̂ tɔ̃́-á nɛ̂ wɛ̃kı, sépi tɔ̃́nɔ́ ye n yo n wah kélɛ. Tɛ́ sé
tɔ̃́nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yõ. 9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n
fɛ̃ n syi à, ǹtɛ Liyel tyi yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tõ yo wah
ǹ Píɗí tyílɛ. 10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗí yõ, ǹ tyí yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nı sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à
sɛ̃-ńkɛ̃nɛ Liyel yõ, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pı mı̀nyolɛ, wăh sɔ̃́npílɛ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel tyíyóné mɛ̀
yõ, wăh nɛ̂ yo ǹ Píɗí tyí sɔkɔ. 11 Tyíyóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á
n wɛ ǹ Píɗí gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 12 Névi nɛ̂-à mɛ Píɗí tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à
mɛ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí yõ, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Píɗí yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kı yé
kɔ̃ yé kı pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 14 Ápi sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye
yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ tyí tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩnɛ, ǎ nóhnɔ́ pı á tyí. 15 Tɛ́ áyáh
fyɔ̀ kè pĩ nɛ wăh mɛ nóhnɔ́lɛ n pı á tyí, á pĩ yĩ́ĩ tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ tyí, ǎ kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yʉ̃́npi yɔ́ wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pı, nɛ̂-á kè náh névi min tyílɛ n yıkı Liyel
yah sɔkɔ, tɛ̃ nírí pı ǹ tyí, Liyel kı tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ tyípékè pí-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyípékè
nɛ̂-á à pı, kè náh névi min tyílɛ n yıkı Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min
tyílɛ n yıkı Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù tyí náh mé n yo nɛ yé nírílɛ n pı ké tyí sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̌-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nı̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh névi min tyílɛ
n yıkı Liyel yah sɔkɔ.

18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pı Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tõ tyípékèlɛ n pı. Liyel Píɗí ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ tɛ̃
yõlɛ n syıkı, képah ye pèkè pí-ò nɛ̂-á sétʌ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pı n pi tɛ̃ sɔkɔ.

19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ pól tɛ̃ wɔlɛ, pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n
fnɛ.

20 Ápi tõ pĩ nɛ Liyel Píɗí-á pɔ, ànɛ̂ wăh lékʌ̃́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ Liyel yèsyı̀kı̀lɛ n pnɛ.
Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyı̀kı̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Píɗí Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
Ǹmɔ ye Liyel yèsyı̀kı̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.

21 Ń wɛ̃́npı̀, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɪ tɛkɪ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɪ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ňmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɪ̀lɛ;*
pépi nónó tyí-á nɔ yɪ̃́ɪ̃́ ń tyí. Ňtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí dɛ́. Nónó pól-á gbɪlɛ n pnɛ, pé
tyí nɔ pépi tɔ tyí 2 kénɛ gbɪ gbɔ̏ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kɪ n tɛ̃ n pi á sɔkɔ
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. 3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɪ̃́ Yesu Krista kɪ yɔ̏bènɔrɪ pɪ á tyí, tɛ́ kɪ á yãm yah, tɛ́ kɪ
yèvɪnɪnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kɪ á kɔ̃ á kɪ tɛ̃ gbɪ wɛ̃kɪ̀ yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɪ ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃kɪ̀ yõ

4 Kè pɪ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmɪ wɛ nɛ áwɔ wɛ̃́npɪ̀ túkù-á mɛ n kɔ gbɪ
wɛ̃kɪ̀ yõ, à yɪ̃nɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃́. 5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kõ n sah á tyí
núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɪ
n tɛkɪ n mɔ á tyí dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ képah ye. 6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir kɔ̏nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye yo yé tyí tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ nɛ, yé yé
minnɛ n pɪ tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ pílkínɔ́ wɑ̏l
yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pɪ névilɛ kègbɪ yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃
névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. 8 Kǎh pɪ sɛ̃́, yé yé gblɔ̏ynɛ n kyɔmɪ, yè káh
pɔ tɛkɪ yé tɔ̏ pínɔ́† yõre sɔkɔ. Yé yɪ̃nɛ yè ké yõre wɛ n yɪ̃́ɪ̃́. 9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi
nɛ̂-à n kó-ńkɛ̃́nɛ képah wɛ̃kɪ̀ yõ, tɛ́ kè fin mɔ, tɛ̃ wró mɛ gbékínɔ́lɛ Liyellɛ. Ňtɛ névi nɛ̂-à
n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃kɪ̀ yõ, tɛ̃ wró mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɪ̃́nɛ. 10 Ňnɪ̂ yɔ́-à pɔ
yé tɪ̏nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé tyí. Yé káh wɛkɪ ǹ tyí póllɛ.
11 Névi nɛ̂-à wɛkɪ tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnɪ̀ nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ. 12 Tyi náhnáh mɛ ń
tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkɪ n tɛkɪ n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé tyí, mé mó sè yo yé tyí vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi
nɪ̀vɪ̀nɪ̀ kɪ syɪ ké yɪ̏n tyí. 13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̂, ǹ wɛ̃́npɪ̀ n wɛkɪ á tyí.

---

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̂, Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̏nkɪ̀ ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̏ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̏ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
nɔ ń tyí kègbɩ yõ. 2 Ń nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ lènɔ
sɔkɔ pallɛ, sɔ̃-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.

3 Ń yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ képah wɛ̃kì yõ.
Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ. 4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃npì-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
ń nɩlɛ n vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Ǹìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ ànɛ̂ á náh
nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ. 6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yõ
sɛ̃pú tĩ̀nkì yĩ́ yah. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnìnmɔnɔ pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à
yĩnɛ kǎh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel wɛ̃kì sɔkɔ. 7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ
kɔ́lɔ́ mènɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yòhnìnmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ syi. 8 Kàh pɩ sɛ̃, ápi
ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè sɔkɔ, á tôɔ́ pɩ tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ wɛ̃kìlɛ
névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfi ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tyí. Ǹtɛ Dyotrɛfi náh mɛ
n sah ń tyí yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah tɛ̃-òlɛ kìrkìr. 10 Képah ye, mâh
pɔ pɔ yé tĩ̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ sɔkɔ, mé kɩ sé pól yo wah yé
syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃kɔbɩ
mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè
yĩni n wilki Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì sɔkɔ. 11 Ń nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ
pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n
pɩ, tɛ̃ náh Liyellɛ n pnɛ. 12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yĩ́gbílɛ n yo. Gbɩ wɛ̃kì
nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ yĩ́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi
n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ n
mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃ wɛ,
á kɩ yãh sé tyí yõ vyãhlɛ. 15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.